

ALS U MET HEEL UW HART GELOOFT IS HET GEORLOOFD

Over de leer en praktijk van de doop

De vrijwel onbekende geschiedenis
van het baptisme

Hendrik Schipper

Boaz multimedia

Markus 16:15,16

*“En Hij zei tegen hen: Ga heen in heel de wereld, predik het Evangelie aan alle schepselen.
Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.”*

Leidraad

2 Korinthiërs 10: 4

*“De wapens van onze strijd zijn immers niet vleselijk, maar krachtig door God,
tot afbraak van bolwerken.”*

De Bijbelteksten in deze uitgave zijn ontleend aan de Bijbel in de Herziene Statenvertaling,
© Stichting HSV 2010. Alle rechten voorbehouden, © Stichting HSV en Uitgeverij Jongbloed
- Heerenveen.

1e druk februari 2016
2e druk april 2016
3e druk juni 2018

Bestellingen via e-mail <http://www.boazmultimedia.nl>

ISBN/EAN 978-94-91382-14-7

NUR 700

Ontwerp omslag: Reproserve

Uitgegeven door: Boaz Multi Media - Veenendaal

Copyright: ©2016 Hendrik Schipper/Boaz Multi Media

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen, of op enig andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de rechthebbende(n).

Inhoud

Voorwoord

Inleiding

Deel 1 Het Bijbels fundament van de doop

1. Het geloof in de Heere Jezus	13
2. De doop in het Oude Testament	13
3. De doop in het Nieuwe Testament	14
4. De Bijbelse doop.....	16
5. Het Nieuwe Verbond	19
6. Het verbond der genade	25
7. Verbondstheologie	37

Deel 2 Strijd en discussie over de doop

8. Strijd over verbond en doop in de 19 ^e en 20 ^e eeuw	43
9. De invloed en gevolgen van de kinderdoop.....	49
10. De roomse- en gereformeerde inquisitie	58
11. Is theocratie mogelijk in deze wereld?	69
12. Discussie en strijd over de (kinder)doop.....	72

Deel 3 Duizend jaar baptisme 33-1000

13. Problemen bij het bestuderen van de kerkgeschiedenis.....	147
14. Eerste – vierde eeuw.....	150
15. Vijfde eeuw	171
16. Zesde eeuw	174
17. Zevende eeuw.....	180
18. Achtste eeuw	183
19. Negende eeuw.....	186
20. Tiende eeuw	193

Deel 4 Het Bijbels bewijs van de kinderdoop onderzocht

21. Bewijsteksten voor de kinderdoop nader onderzocht	198
22. Het teken van de besnijdenis t.o.v. de doop	211
23. Bespreking van nog enige passages uit het NT	216
24. De doop vergeleken - geloofsdooop en kinderdoop	220
25. Van “inzettingen” tot “sacramenten”	222
26. Het Bijbels fundament voor het blijven in Christus.....	224

Deel 5 Twee duizend jaar baptisme 1000 - 2000

27. Elfde eeuw	229
28. Twaalfde eeuw	235
29. Dertiende eeuw	261
30. Veertiende eeuw	264
31. Vijftiende eeuw	270
32. Zestiende eeuw	277
33. Zeventiende eeuw.....	411
34. Achttiende eeuw.....	438
35. Negentiende eeuw	443
36. Twintigste eeuw.....	463
37. Eénentwintigste eeuw.....	472

Deel 6 De doopleerstellingen getoetst aan de Bijbel

38. Rooms-katholieke doopleer	479
39. De doopleer van Augustinus	492
40. De doopleer van Calvijn	495
41. De doopleer in de Heidelbergse Catechismus	523
42. Het klassieke gereformeerde doopformulier	531
43. Nederlandse Belijdenis van het Geloof over de doop	540

44. Dordtse Leerregels over de doop.	544
45. De gereformeerde doopleer van dr. Louis Berkhof.....	545
46. De doopleer van Maarten Luther	566
47. De Augsburgse Confessie van 1530	575
48. De Westminster confession of faith	579
49. The Baptist Confession of faith 1689.....	583
50 De leer van de uitverkiezing	592
51. Doopleer van de Oosters-Orthodoxe kerken	608
52. De doopleer van de Russische Orthoxe kerk.....	610
53. Ultra-dispensationalisme en de doop	612
54. Overzicht van Baptisten catechismussen -	616
Literatuur:.....	620
EPILOOG.....	622

Voorwoord

De bekende Engelse voorganger Charles Haddon Spurgeon heeft eens in een preek gezegd dat de Heere Jezus aan Zijn volgelingen twee inzettingen heeft nagelaten, namelijk de heilige Doop en het heilig Avondmaal. En voor beide inzettingen geldt hetgeen de apostel Filippus gezegd heeft: “Als u van harte gelooft, is het geoorloofd”.

Dit is een eenvoudige, duidelijke en heldere verklaring inzake deze beide inzettingen, waarvoor de Heere Jezus de opdracht gegeven heeft aan Zijn discipelen. Als iedere gelovige dit zou geloven, zou er meer eenheid zijn, minder strijd, minder dwalingen, meer vrucht van de Geest.

Deze beide inzettingen zijn bestemd voor de ware gelovigen, die wedergeboren zijn door de levendmakende Geest van God. Met dit begin wil ik de hoofdlijn van dit boek duidelijk maken.

In de inleiding van dit boek zeg ik meer over de inhoud. Ik kan mij voorstellen dat er mensen zijn die zich afvragen waarom het nodig is om zo'n dik boek over de doop te schrijven. Er zijn al legio boeken over de doop geschreven. Is er nog wel iets nieuws over te zeggen? Nee, niet iets nieuws, maar wel op een andere manier. Vanuit andere invalshoeken. Door de Schrift te laten spreken en door voor velen tot nu toe onbekende geschiedenissen onder de aandacht te brengen.

Hoe kom je er toe om zo'n boek te schrijven? Als kind ben ik opgegroeid met een Hervormde moeder en een Doopsgezinde vader. Dat gaf geen merkbare problemen in de opvoeding. Zelf koos ik al heel jong voor de Hervormde kerk omdat de Doopsgezinde kerk toen al vrijzinnig geworden was in mijn woonplaats. Daar kwam bij dat mijn moeder een Godvrezende vrouw was, die de Heere Jezus lief had. Op de leeftijd van 23 jaar kwam ik tot bekering, in een gewone Hervormde kerk, na overtuiging van mijn zondig leven. Door mijn huwelijk kwam ik terecht in de rechterflank van de reformatorische kerken en maakte kennis met alles wat daar leeft en niet echt leeft, met veel traditie en met veel onzekerheid over eigen zaligheid. Mijn carrière in het bedrijfsleven droeg niet echt bij tot het dienen van de Heere. Uiterlijk nog wel en ik wilde ook wel, maar door de omstandigheden en de invloed van de boze kwam de Heere Jezus op de tweede plaats te staan. Na het overlijden van mijn eerste vrouw liet de Heere mij duidelijk zien wat er mis was in mijn leven. Daardoor kwam ik opnieuw tot overgave aan Hem en van die tijd af laat ik Hem mijn leven besturen. Het gaat niet meer om mij, maar het gaat om Zijn eer. Met Hem gestorven en met Hem opgestaan in een nieuw leven. Vanaf die tijd is mijn leven geheel veranderd. Voorheen probeerde ik zelf naar Gods geboden te leven en dat lukte niet. Dat lukt niemand. Nu heb ik geleerd dat de Heilige Geest wil doen wat ik zelf niet kan. Dat was mij echter nooit geleerd, maar het stond wel in de Bijbel. De Heere gaf mij opnieuw een vrouw, wilde dat ik ouderling werd, bracht mij in contact met Joodse mensen en zette mij aan het schrijven van enkele boeken. Het is alles Zijn werk. De Heere leidde mij, wees mij de weg. Daarom moest ik ook dit boek schrijven. Alleen de Drie-enige God komt toe alle eer, dank, lof en aanbidding!

Zowel in de reformatorische- als in de baptisten- en evangelische kerken ontmoeten we nog echte kinderen van God. Dat is ook nu nog zichtbaar in de contacten van bijvoorbeeld KOEH en Friedensstimme met de Baptisten in Oost-Europa. Dat zijn onze broeders en zusters in de Heere. En zij erkennen en herkennen elkaar ook. Helaas wordt in deze eindtijd het aantal van hen steeds minder. De Heere Jezus heeft ons daar al voor gewaarschuwd, dat eerst de afval moet komen.

Door het lezen van dit boek zullen ongetwijfeld kinderen van God zich aangevallen en misschien wel gekwetst voelen. Weet dan, dat het niet mijn intentie is om te kwetsen, maar om u te wijzen op de waarheid van Gods Woord en u te wijzen op de gang van Gods kinderen door de eeuwen heen.

In mijn boek stel ik dat de kinderdoop voor God geen waarde heeft. Denkt dan niet dat u alle hoop of misschien wel uw laatste hoop wordt ontnomen. Het is noodzakelijk dat u die hoop wordt ontnomen, want het is een valse hoop. De Heere geeft in Zijn Woord u en uw kinderen veel meer hoop op de zaligheid dan de paar druppels water die u als baby op uw voorhoofd hebt gekregen. De Heere wil niet dat

er iemand verloren gaat, maar dat u allen behouden wordt. Het is mijn gebed dat de Heere u door het lezen van dit boek zal zegenen en zal doen toenemen in de genade en kennis van de Heere Jezus, onze Zaligmaker.

Tot slot bedank ik ds. Henk Schouten voor de moeite die hij gedaan heeft om het boek kritisch door te nemen. En mijn vrouw Kenna bedank ik voor haar voortdurende ondersteuning en voor het functioneren als klankbord.

Hendrik Schipper
Januari 2016.

Inleiding

In dit boek gaat het over de doop en vele aspecten komen aan de orde. Het ontstaan van de doop, het waar-om van de doop, het hoe van de doop, de uitvoering van de doop, de inhoud van de doop, de betekenis van de doop, het effect van de doop, het geoorloofd zijn van de doop en voor wie de doop bestemd is.

In dit boek wil ik graag aantonen dat het baptisme of de baptisten gemeenten niet begonnen zijn in 1609 in Amsterdam, maar dat er een doorgaande lijn van gemeenten of gelovigen geweest is die de geloofsdoop, als de enige ware doop praktiseerden vanaf de Pinksterdag in Jeruzalem tot op de huidige dag.

Deze ware gelovigen heetten voor het eerst in Antiochië christenen en dat is hun naam tot op vandaag. Zij zijn geen rooms-katholieken, hervormden, gereformeerden in allerlei soorten, geen dopers, wederdopers, baptisten, calvinisten of lutheranen, maar heel gewoon christenen omdat zij van Christus zijn, Hem toebehoren.

Maar om een goed inzicht te krijgen in de geschiedenis van het christendom is het helaas noodzakelijk om de benamingen die in de loop van de tijd zijn ontstaan te onderzoeken. In hoeverre vertegenwoordigen zij de groep die in overeenstemming leeft of leefde met de Bijbel?

In deze studie kom ik tot de conclusie dat de zogenaamde baptisten door de eeuwen heen het dichtst bij de Bijbelse waarheid zijn gebleven. Zij hebben vaak niet de naam van Baptist gehad, omdat hun vijanden hen andere namen hebben gegeven. Zij heetten Waldenzen, Albigenzen, Wederdopers, Anabaptisten enz., maar zo noemden zij zichzelf niet.

Deze ware christenen heb ik in dit boek de naam van baptisten gegeven. Dit heb ik gedaan om duidelijk aan te geven dat er een doorgaande lijn van ware christenen bestaat, die de Bijbelse doop toepassen.

Door de eeuwen heen is de kerkgeschiedenis vervalst of zijn gebeurtenissen verzwegen omdat het in een bepaalde strategie beter uitkwam of om de eigen visie op de kinderdoop geloofwaardig te maken. Dit gaat door tot op de huidige dag. Op 16 oktober 2014 las ik in het Reformatorisch Dagblad: "Tot aan de zestiende eeuw is de doop van zuigelingen normale praxis in de kerk. Pas met het aanbreken van de moderne tijd komt daarnaast de volwassen doop (die kinderdoop uitsluit, dr. R. van Kooten) op. Deze berust op het idee dat we pas aan Christus toebehoren door onze bewuste geloofskeuze". (uitspraak van Prof. dr. A. van de Beek en toegestemd door dr. R. van Kooten).

Door middel van dit boek toon ik aan, op grond van de Schrift, dat de volwassen doop (geloofsdoop) er sinds de Bijbelse apostolische tijd altijd geweest is en is doorgegaan tot op de huidige dag. In de Bijbel is alleen sprake van geloofsdoop, nergens van zuigelingendoop. Geen enkele theoloog kan in de Bijbel de doop van ook maar één zuigeling aanwijzen. Men veronderstelt!

Hier is het Woord van de Heere Jezus van toepassing hetgeen opgetekend staat in Markus 7:13 Makende alzo Gods woord krachteloos door uw inzetting.

De rooms-katholieke kerk heeft de kinderdoop ingevoerd en handhaaft deze tot op de huidige dag. Dat was in de roomse kerk inderdaad de normale praxis, echter niet vanaf het begin. Maar door te stellen dat de geloofsdoop iets van de moderne tijd is, verloochent men de Bijbelse praxis, te beginnen bij de doop van de Heere Jezus in Matt.3:13-17. De Heere Jezus was besneden ten achtste dage en liet Zich ook door Johannes in de Jordaan dopen. Ook daarin vereenzelvigde Hij Zich met ons als zondaars. Als Johannes zegt dat hij het nodig heeft om door de Heere Jezus gedoopt te worden, antwoordt de Heere Jezus: "Aldus betaamt ons alle gerechtigheid te vervullen". Hij zeg niet "aldus betaamt Mij, maar aldus betaamt ons"! De Heere Jezus geeft Zelf ook de volgorde aan: "Wie gelooft zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar die niet zal geloofd hebben, zal verdoemd worden." Markus 16:16 In Matt.28:19 komt eerst het onderwijs en daarna volgt de doop. Na de uitstorting van de Heilige Geest, zien we daar vele voorbeelden van; in de eerste plaats Joodse mensen, die zich bekeerden en daarna gedoopt werden: Hand, 2:41, drie duizend zielen; Hand. 9:18, Paulus, eerst bekeerd, daarna gedoopt. Al deze mensen waren ook besneden. Men geeft er blijk van de kerkgeschiedenis niet te kennen of bewust te negeren.

Wanneer is de reformatie begonnen? Als je deze vraag stelt aan een willekeurig iemand, zal waarschijnlijk zijn antwoord zijn: "welke reformatie bedoel je"? Een zeer terechte wedervraag. Want wat weet een doorsnee bur-

ger tegenwoordig nog van de reformatie. Als iemand niet gelovig is, waarschijnlijk heel weinig. En als iemand wel gelovig is zal hij wellicht een paar namen noemen zoals Luther en Calvijn.

Met de reformatie wordt meestal bedoeld het ontstaan van de protestantse godsdienst en dan doelt men veelal op het feit dat Maarten Luther op 31 oktober 1517 zijn 95 stellingen op de deur van de slotkapel te Wittenberg spijkerde. Dat geldt voor velen als het startschot voor de reformatie van de rooms-katholieke godsdienst, die toen overheersend was.

Het is inderdaad zo dat vanaf dat moment de reformatie zich sterk uitbreidde over heel Europa. De grote verdienste van deze reformatie was dat de Bijbel ook in de landstaal verkrijgbaar werd en niet alleen in het Latijn. Ook werd in die tijd de boekdrukkunst uitgevonden. Veel misstanden en dwalingen in de rooms-katholieke kerk werden nu op uitgebreide schaal aan de kaak gesteld en bestreden, maar niet alle. Zo bleef de dwaling van de kinderdoop bestaan, hoewel deze dwaling in het verleden ook al dikwijls was bestreden door allerlei theologen. Velen van hen zijn als martelaar gestorven tijdens de roomse inquisitie in samenwerking met de staat. En na 1517 zijn er ook velen gedood door de reformatorisch/calvinistische inquisitie in samenwerking met de staat.

In dit boek komen veel namen voor van mannen en vrouwen die op één of andere manier betrokken zijn geweest bij de bestrijding van de kinderdoop en voor de Bijbelse leer van de doop op het geloof hun leven hebben gegeven.

Daarbij moeten we nog opmerken dat de kinderdoop vanaf het begin niet gebruikelijk was. In de eerste eeuwen zeker niet. In de daarna volgende eeuwen werd de kinderdoop langzamerhand ingevoerd en door Augustinus als de wettige doop vastgelegd.

In Wales en Engeland werd de kinderdoop veel later als de wettige doop ingevoerd. Men kan dus stellen dat er tot die tijd baptisten gemeenten geweest zijn. De Baptisten gemeenten zijn dan ook niet begonnen in 1609 in Amsterdam zoals prof. dr. Henk Bakker stelt in zijn boek "De weg van het wassende water", maar in Jeruzalem in 33 na Christus en opgetekend in Handelingen 2. Verder in dit boek meer over de Engelse baptisten.

De Baptisten gemeenten zijn duidelijk niet ontstaan uit de reformatie. Integendeel. De inquisitie van de reformatoren in samenwerking met de overheid heeft er alles aan gedaan om te verhinderen dat ze zouden groeien door hen te vervolgen en te vermoorden.

Er zijn gemeenten die zich Reformed Baptist noemen en dat is op zijn minst genomen heel vreemd en verwarrend. Wat wil men daar mee zeggen? Dat ze ontstaan zijn in de reformatie door Calvijn en Luther? Dat ze achter de geloofsartikelen staan, verwoord in de drie formulieren van enigheid? Dat ze de vervolging en moord op de Baptisten niet zo erg vinden? Dat ze achter de verbondstheologie staan in de reformatorische kerken?

Met dit boek wil ik op basis van de Schrift aantonen dat de leer van de kinderdoop een grote dwaling is, die heel veel mensen afgehouden heeft van bekering en wedergeboorte. Menselijkerwijs gesproken dan. En daarbij letten we op de kerken wereldwijd die de leer van de kinderdoop toepassen.

Is het gevolg van deze leer dat niemand zalig wordt? Nu, dat ligt genuanceerd. Het hangt er helemaal vanaf hoe de prediking is en hoe men er in de praktijk mee omgaat. Wilhelmus á Brakel ging bij de kinderdoop uit van de veronderstelde wedergeboorte. Maar hij bleef wel prediken dat een gedoopt mens bekeerd en wedergeboren moest worden. En dat maakt het grote verschil. Toen en nu.

De kerken waar niet meer opgeroepen wordt tot bekering en wedergeboorte, zie je nu langzamerhand verdwijnen. Grote aantallen leden haken af en veel kerken worden gesloten. En kerken waar nog in meer of mindere mate wel gepredikt wordt dat de doop je niet zalig maakt, maar dat bekering en wedergeboorte noodzakelijk zijn, blijven nog redelijk in stand of groeien zelfs.

Maar veel belangrijker dan de doop is het geloof in de Heere Jezus Christus, de Zoon van God, de van God gegeven Messias.

Daarom ga ik in dit boek eerst beginnen om enige belangrijke zaken te zeggen over het geloof in de Heere Jezus. Waarom? Omdat de doop zonder het echte geloof in de Heere Jezus, niets en dan ook niets te betekenen heeft. Dat zullen veel voorstanders van de kinderdoop wel niet met mij eens zijn. Maar ik wil u in dit boek graag uitleggen hoe ik tot dit inzicht op basis van de Schrift ben gekomen. Maar het gaat niet over mijn mening, het gaat over wat Gods Woord hierover zegt.

Ten opzichte van mijn broeders en zusters in de reformatorische kerken wil ik hierbij heel nadrukkelijk verklaren dat ik mij verbonden voel met allen die de Heere Jezus hebben lief gekregen en door een waar geloof aan Hem zijn verbonden. Zelf ben ik ook door de prediking in een reformatorische kerk tot geloof en wedergeboorte gekomen en dat gebeurde ondanks de dwaling van de kinderdoop. De Heere heeft toch deze prediking willen gebruiken. Zoals reeds gezegd, ging Wilhelmus á Brakel uit van de veronderstelde wedergeboorte bij een gedoopt kind. Maar hij stelde later wel dat ieder kind toch bekeerd en wedergeboren moest worden. Zolang de kerken dat laatste blijven prediken en niet leren dat een gedoopt kind in Christus is ingelijfd, kan de Heilige Geest Zijn werk blijven doen. Want de Heilige Geest wil wonen in een verbroken en verbrijzeld hart dat berouw heeft over zijn zondige natuur en de daaruit voortkomende zonden.

Het is opmerkelijk dat er in de kerkgeschiedenis, zoals die op de christelijke scholen in de protestantse gebieden van West-Europa onderwezen wordt, altijd wordt uitgegaan van de gereformeerde –en of lutherse kerkleer. Aan de andere kerkleer en godsdiensten wordt weinig aandacht besteed omdat die worden beschouwd als sektarisch of niet-christelijk. Alleen de gereformeerde –en of de lutherse godsdienst zou dan de ware Bijbelse leer zijn.

Als men echter uitgaat van het standpunt dat de leer van de Baptisten de ware Bijbelse leer is vanaf de apostelen en dan met deze ogen naar de kerkgeschiedenis kijkt, gaat de geschiedenis er heel anders uitzien. In dit boek is getracht met de ogen van een Baptist naar de historie te kijken.

En als u mee gaat kijken, zult u verrassende ontdekkingen doen. Dan zult u met mij ontdekken dat er in de geschiedenis heel veel personen zijn geweest die door de eeuwen heen de ware Bijbelse leer hebben verkondigd en daarvoor hebben gestreden en geleden. We denken hierbij o.a. aan Pilgrim Marpeck, Peter Riedemann en vele andere Baptisten en niet in het minst aan John Bunyan die in de gevangenis “De Christenreis” heeft geschreven. U zult ontdekken dat veel van deze personen tot nu toe voor u onbekend waren.

God houdt door de eeuwen heen Zijn ware Kerk in stand en de poorten van de hel zullen haar niet overweldigen. Door middel van dit boek heb ik de kinderen van God willen bemoedigen en bevestigen in hun allerheiligst geloof.

Dit boek wil ook een postuum eerbetoon zijn aan de vele gelovigen die tot in de dood trouw zijn gebleven aan Gods Woord. Zelfs tot op heden worden zij miskend en vaak worden deze gelovigen zonder onderscheid tot karikatuur gemaakt onder de naam wederdopers, anabaptisten en dat soort namen.

Deel 1 Het Bijbels fundament van de doop

1. Het geloof in de Heere Jezus

“En weet dit dat in de laatste dagen zware tijden zullen aanbreken.”

Waarom begin ik dit hoofdstuk met de hierboven aangehaalde woorden uit de Schrift? Omdat ik dit hoofdstuk over het geloof graag in deze tijd wil plaatsen. Het gaat over het geloven nu. Geloven in een tijd van secularisatie, van ontkerkelijking. Deze tijd begint al heel veel te lijken op de tijd die in de Bijbel beschreven wordt als het einde der tijden.

Jesaja 48: 1 *Hoor dit, huis van Jakob, u die genoemd wordt met de naam Israël, en die uit de wateren van Juda bent voortgekomen, die zweert bij de Naam van de HEERE en de Naam van de God van Israël noemt, maar niet in waarheid en niet in gerechtigheid.*

Jesaja 29: 13 *De Heere zei: Omdat dit volk tot Mij nadert met zijn mond en zij Mij eren met hun lippen, maar hun hart ver van Mij houden, en hun vrees voor Mij slechts een aangeleerd gebod van mensen is, 14 daarom, zie, ga Ik verder met wonderlijk te handelen met dit volk, wonderlijk en wonderbaar; want de wijsheid van zijn wijzen zal vergaan en het verstand van zijn verstandigen zal zich verbergen.*

1Titus 1: 16 *Zij belijden dat zij God kennen, maar zij verloochenen Hem met hun werken, aangezien zij verfoeilijk zijn en ongehoorzaam en tot elk goed werk ongeschikt.*

2Timotheüs 3: 1 *En weet dit dat in de laatste dagen zware tijden zullen aanbreken. 2 Want de mensen zullen liefhebbers zijn van zichzelf,.....5 Zij hebben een schijn van godsvrucht, maar hebben de kracht ervan verloochend. Keer u ook van hen af.*

2. De doop in het Oude Testament

We komen in het Oude Testament de doop in de Joodse Mikwe tegen, een bad van zo'n 908 liter, waarin men zich om verschillende redenen moest wassen (dopen). We denken hierbij aan de reiniging van een vrouw na haar maandelijkse onreinheid, maar ook aan de priesterwijding als voorbereiding op hun dienst en de voorbereiding van de bruid op de bruiloft. (Efeziërs 5:25-27 en Titus 3:5) We vinden in de Evangeliën de doop van Johannes de Doper, de doop van bekering (belijdenis van zonden) als voorbereiding op de ontmoeting met de Messias. (Handelingen 19:3-5) De Proselietendoop, waarbij niet Joden tot het Jodendom overgingen en gedoopt werden.

Het Griekse woord **baptizo** betekent letterlijk onderdompelen en het woord **baptismos** onderdompeling. In de Bijbel betekent het woordje dopen altijd onderdompelen, nergens komen we een andere vorm van dopen tegen.

In Leviticus 4:6 lezen we dat de priester zijn vinger in het bloed **doopte** en het bloed zeven maal **sprenkelde** voor Gods aangezicht. In 2 Koningen 5:14 lezen we in de S.V., dat Naäman zich zevenmaal doopte (in de N.B.G. vertaling: onderdompelde) in de Jordaan. Johannes doopte bij Enon omdat daar veel water was! (Johannes 3:23).

3. De doop in het Nieuwe Testament

Nadat onze Heere Jezus Zijn werk op aarde volbracht had en voordat Hij was opgevaren en verheerlijkt, gaf Hij aan Zijn leerlingen de volgende opdracht: *“18 En Jezus kwam naar hen toe, sprak met hen en zei: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. 19 Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen. 20 En zie, Ik ben met u al de dagen, tot de voleinding van de wereld. Amen.”* (Mattheüs 28:18-20). Onder de voorwaarden van deze opdracht gaf Jezus aan Zijn discipelen de bevoegdheid om de wereld in te gaan en het Evangelie te verkondigen.

Een Nieuw Testamentische kerk is een Lichaam van gedoopte gelovigen, door de Heilige Geest met elkaar verbonden, door het onderhouden van de onderlinge gemeenschap en de verspreiding van het evangelie van Jezus Christus. De onderscheidende kenmerken van deze kerk zijn duidelijk gemarkeerd in het Nieuwe Testament. Hand. 2:42 *En zij volhardden in de leer van de apostelen en in de gemeenschap, in het breken van het brood en in de gebeden.*

Volgens de Nieuwtestamentische betekenis van de Kerk kan er geen organisatie als een nationale, algemene of bijzondere kerk zijn. De kerk, in de Bijbelse zin, is altijd een onafhankelijke, lokale organisatie. Zusterkerken werden alleen verenigd door de banden van geloof en naastenliefde.

Er waren twee verordeningen in de vroege kerk: de Doop en het Heilig Avondmaal. De doop is een uiterlijke belijdenis en getuigenis van het geloof in Christus. Het spreekt dus van een geloof in de dood, begraving en opstanding van Jezus Christus en een daaropvolgende opstanding van alle gelovigen door de eeuwige Geest .

Alleen gelovigen werden gedoopt en dat na een openbare belijdenis van het geloof in Jezus Christus. De kerk bestond uit gelovigen of heilige personen. De leden werden in het Nieuwe Testament genoemd: “geliefden Gods”, “geroepen heiligen”, “geheiligd in Christus Jezus”, “gelovigen in Christus”, “uitverkorenen Gods”, “heiligen en geliefden.” De voorwaarden van het lidmaatschap zijn bekering, geloof, gerechtigheid en de doop, die symbolisch het veranderde leven weergeeft. Het is geen inwijdingsrite maar een getuigenis.

In dit verband is het interessant op te merken dat alle PedoBaptist Confessions of Faith in de definitie alleen de gelovigen omvatten als de juiste leden van een kerk. De definitie van een kerk wordt in de Augsburgse geloofsbelijdenis van de Lutherse Kerk als volgt weergegeven:

“De gemeente van Christus is een gemeente van leden van Christus, dat is, van de heiligen, die werkelijk geloven en terecht Christus gehoorzamen.”

Zo universeel is deze definitie van een kerk in al de geloofsbelijdenissen waarvan Köstlin, hoogleraar theo-

logie in Halle, zegt: "De Gereformeerde Belijdenissen beschrijven de Kerk als gemeenschap van gelovigen of heiligen en de conditie van het bestaan ervan is gebaseerd op de zuivere prediking van het Woord" (Köstlin, Schaff - Herzog ReligieusEncyclopedie, I. p.474).

De bovenstaande definitie, consequent toegepast, sluit de kinderdoop uit, omdat baby's niet in staat zijn te geloven (en ook niet kunnen luisteren naar het gepredikte Woord), hetgeen altijd in het Nieuwe Testament een voorwaarde is voor de doop. Het onderwijs in het Nieuwe Testament is op dit punt heel duidelijk.

Johannes de Doper predikte dat degenen die kandidaten voor de doop waren, zich moesten bekeren, geloof oefenen, belijdenis van zonde doen en een rechtvaardig leven leiden. (Mattheüs 3:2, Handelingen 19:4). Jezus maakte eerst discipelen en doopte hen daarna (Johannes 4:1), en gaf een duidelijk gebod dat het onderwijs aan de doop moet voorafgaan (Mattheüs 28:19). In de prediking van de apostelen lezen we van bekering en doop (Handelingen 2:38): de bekeerlingen werden vervuld met blijdschap en alleen mannen en vrouwen werden gedoopt (Handelingen 8:5, 8, 12). Er is nergens een verslag of gebeurtenis waaruit we kunnen opmaken dat een kind gedoopt werd door de Heere Jezus of door de apostelen.

Een rooms-katholieke geleerde, hoogleraar kerkgeschiedenis aan de Universiteit van München zegt: "Er is geen enkel bewijs of aanwijzing in het Nieuwe Testament dat de apostelen zuigelingen gedoopt of bevolen hebben om hen te dopen." (Johannes Joseph Ignatius Döllinger, *The First Age of the church*, II. p.184).

Dr. Edmund de Pressense, een Franse protestantse senator, zegt: "Geen positief feit sanctioneert de praktijk van de kinderdoop en kan worden aangevoerd uit het Nieuwe Testament. De vermeende historische bewijzen zijn op geen enkele wijze sluitend" (Pressense, *Early Years of christianity* p. 376. Londen, 1870).

Veel auteurs van boeken die de kinderdoop behandelen bevestigen dat het niet in de Schrift wordt genoemd. Slechts één schrijver wordt hier geciteerd: Joh. W.F. Höfling, luthers hoogleraar theologie in Erlangen, zegt: "De heilige Schrift levert geen historisch bewijs dat kinderen gedoopt werden door de apostelen." (Höfling, *Das Sakrament der Taufe*, p. Erlangen 99, 1846 2 vols.)

De "Encyclopedia of Religion and Ethics" onder redactie van professor James Hastings en Professor Kirsopp Meer, van de Universiteit van Leiden, zegt: "Er is geen indicatie van de doop van kinderen in het Nieuwe Testament."

De "Real Encyclopädie der Protestantische Theologie und Kirche" (Xix, blz. 403 3e editie), de grote Duitse encyclopedie, zegt: De praktijk van de kinderdoop in de apostolische en de post-apostolische tijd, kan niet worden bewezen. We horen inderdaad vaak van de doop van hele gezinnen, zoals in Handelingen 15:32; 18:8; 1 Korinthe 1:16. In alle gevallen, behalve bij Lydia, staat er specifiek bij dat ook het huis geloofde. 1 Korinthiërs 7:14, veronderstelt ook niet dat de kinderdoop gebruikelijk was in die tijd. Want dan zou Paulus niet geschreven hebben "anders waren uw kinderen onrein." In 1 Korinthiërs 1:13-17 maakt Paulus duidelijk dat de Evangelie verkondiging bij hem de hoogste prioriteit had en dat Christus hem niet had gezonden om te dopen, maar om het Evangelie van bekering en verlossing te verkondigen. Zie ook Handelingen 26:16-18.

De wijze van dopen was onderdompelen in water. Johannes doopte in de Jordaan (Marcus 1:5) en hij doopte in Enon bij Salim "omdat er veel water was" (Johannes 3:23). Jezus werd gedoopt in de Jordaan (Markus 1:9),

en Hij “ging in het water” en hij “kwam uit het water” (Mattheüs 3:16). De geestelijke betekenis vinden we in (Rom. 6:3,4; Kolossenzen 2:12), waar de doop omschreven wordt als voorstellende begrafenissen en opstanding. Dit illustreert heel duidelijk wat er letterlijk bij de doop door onderdompeling in water plaats vindt, zoals we dit zien in het Nieuwe Testament aan de manier waarop men doopte. Dit, inderdaad, is de betekenis van het Griekse woord baptizein.

Niets is zekerder dan dat in het Nieuwe Testament de gemeenten uniform de doop door onderdompeling beoefenden. Ook in de eerste eeuwen na de apostelen was dit de algemene wijze van dopen. Er zijn vele schrijvers, historici en voorgangers die dit tegenspreken, al naar gelang hun eigen standpunt inzake de kinder- en volwassen doop. Maar de meeste oude geschriften en opgravingen tonen aan dat de volwassen doop, de doop op het geloof, gebruikelijk was in de eerste drie eeuwen van onze jaartelling. Uit opgravingen in Noord-Afrika en Israël is gebleken dat bijna alle kerken een baptisterium hadden, een doophuis. In dat doophuis was een bad waarin een volwassen iemand ondergedompeld kon worden. Voor een baby hoeft zo'n doophuis niet te worden gemaakt. Volgens Cyprianus zou besprenging met water hebben plaatsgevonden voor gevangenen, chronisch zieken en invaliden. Hij deed dat met een beroep op Ezechiël 36:25 en Numeri 8:7 en 19:13. Deze teksten hebben echter niets met de doop te maken. In Numeri gaat het over het ontzondigen van de Levieten door besprenkeling met water en in Ezechiël over de toekomstige levend making van Israël door Gods Geest.

Bij het Heilig Avondmaal gedenken wij de dood van de Heiland totdat Hij terug zal komen. Het is een eeuwige gedachtenis van het gebroken lichaam en het vergoten bloed van de verrezen Heere. In de Schrift wordt het avondmaal altijd voorafgegaan door de doop en er is geen plaats voor iemand die nog niet gedoopt is.

De Baptisten hebben altijd benadrukt dat de instellingen symbolen zijn en geen sacramenten. Dat is het hart van hun credo.

4. De Bijbelse doop

Wanneer mag iemand gedoopt worden?

Er is maar één antwoord: als persoonlijk geloof in de Heere Jezus aanwezig is. “Als u met heel uw hart gelooft, is het geoorloofd.” (Handelingen 8:37).

Indien er geen geloof is bij de dopeling is er geen basis voor een Bijbelse doop. Daarom is het niet Bijbels om een baby te dopen.

In het boek Handelingen staan alleen maar voorbeelden van het dopen van mensen die tot geloof gekomen zijn. Indien men tot andere conclusies komt, dan berusten deze uitsluitend op veronderstellingen, niet op de Schrift.

Het gaat hierbij niet om een geloven in het bestaan van God, maar om een persoonlijk geloof in het volbrachte werk van Jezus Christus op Golgotha voor zijn/haar zonden. Jezus is de beloofde Messias/Christus, de Zoon van de levende God, onze Verlosser en Zaligmaker!

Nu wordt er als tegenargument wel gezegd dat er in het NT sprake was van zendingssituaties en dat de eis van geloof niet geldt voor baby's. Voor baby's geldt de verbondsrelatie van de ouders. Als de ouders geloven, hoort de baby daar ook bij. Deze theorie vindt men echter niet in de Bijbel. Verder in dit boek zal ik uitgebreid ingaan op de teksten die ter verdediging van de kinderdoop worden aangevoerd.

Over dopen

De apostel Paulus ontmoette in Efeze discipelen van Johannes de Doper, die de Heilige Geest nog niet hadden ontvangen. Zij wisten zelfs niet dat er een Heilige Geest was. Het bleek dat zij alleen gedoopt waren door Johannes en de doop der bekering hadden ondergaan. Paulus heeft hun toen nader onderwezen en gedoopt in de Naam van de Heere Jezus, de handen opgelegd, waarna de Heilige Geest kwam in deze twaalf mannen. Uit deze geschiedenis blijkt dat het belangrijk is dat de goede formulering gebruikt wordt. Daarna begonnen deze mannen te profeteren. Ook blijkt dat het ging om volwassen personen. Er was ook direct vrucht, want ze gingen goed spreken van de Heere en Hem verkondigen. Als er alleen maar baby's gedoopt worden, maakt een gemeente zoiets niet mee. Als de eerste doop niet correct is uitgevoerd of als niet aan de Bijbelse voorwaarden is voldaan, mag een nieuwe doop plaats vinden.

Hoe moet er gedoopt worden?

Het woord "baptizo" wordt in de Bijbel vertaald door "dopen" en betekent onderdompelen.

De apostel Paulus spreekt als volgt over de doop in **Romeinen 6: 4** *Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.* Nu, als iemand begraven wordt, is hij gestorven. Zijn oude leven met de zonden wordt begraven in het water en daarna staat hij weer op, evenals Christus, in een nieuw leven. De doop door onderdompeling is daar een perfect beeld van.

De apostel Petrus schrijft over de ark van Noach waarin acht zielen, door water heen gered werden als volgt in: **1 Petrus 3:21** *Het tegenbeeld daarvan, de doop, behoudt nu ook ons. Maar niet als een verwijderen van het vuil van het lichaam, maar als vraag aan God van een goed geweten, door de opstanding van Jezus Christus.*

Deze tekst uit de HSV vertaling kan ook anders vertaald worden en geeft m.i. de betekenis beter weer. De King James vertaling is:

*The like figure where unto even baptism doth also now save us (not the putting away of the filth of the flesh, but the **answer** of a good conscience toward God,) by the resurrection of Jesus Christ:*

In de Herziene Statenvertaling (en ook in de Staten Vertaling) lijkt het of de doop ons behoudt. Nee, zegt de King James, de doop behoudt ons door de opstanding van Jezus Christus. Het is door Zijn opstandingskracht, Zijn Geest, waardoor wij tot geloof gekomen zijn en wij zijn gestorven aan ons eigen ik. Het vervolg is ook mooi.

De doop is geen vraag aan God van een goed geweten, nee het is het **antwoord** aan God door een goed

(gereinigd) geweten. De doop is een symbool van wat er met een mens gebeurt is, die tot geloof is gekomen. In een verklaring van de King James tekst wordt dan ook verwezen naar

Handelingen 8: 37 *En Filippus zei: Als u met heel uw hart gelooft, is het geoorloofd. En hij antwoordde en zei: Ik geloof dat Jezus Christus de Zoon van God is. 38 En hij liet de wagen stilhouden, en zij daalden beiden af in het water, zowel Filippus als de kamerheer, en hij doopte hem.*

Bij besprenging kan men moeilijk zeggen dat de baby door water heen gered wordt. Er is nog niets met de baby gebeurd want het is zelfs nog niet tot verstand gekomen. De doop kan voor een baby dus ook geen antwoord zijn aan God uit een gereinigd geweten. Zie ook nog Romeinen 10:9,10.

Vermoedelijk hebben de vertalers van de SV zich toch laten leiden door de theologie van het oude verbond en de kinderdoop. Zoals dit ook meermalen blijkt uit de opschriften boven een hoofdstuk of perikoop en uit de kanttekeningen. Als men de doop niet ziet als een teken van wedergeboorte en reiniging die werkelijk gebeurd is aan iemand, ja dan blijft de doop een vraag of een gebed dat het ooit toch nog eens mag gebeuren.

De Joden kennen de “mikvah” als een reinigingsritueel waarbij een persoon geheel ondergedompeld wordt om daarna weer rein uit het water omhoog te komen. Hij heeft dan zijn onreinheid afgelegd. Een andere uitleg is dat hij dan gestorven is aan zijn vorige leven. De mikvah wordt ook wel ‘het bad der wedergeboorte’ genoemd. Paulus gebruikt deze Joodse term in

Titus 3:5 *“doch naar Zijn ontferming ons gered door het bad der wedergeboorte en de vernieuwing door de Heilige Geest.”*

Ook de Heere Jezus Zelf gebruikt de term ‘geboren worden uit water’, in

Johannes 3:3 *Jezus antwoordde en zei tot hem: voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, tenzij iemand wederom geboren wordt, kan hij het koninkrijk van God niet zien. Nicodemus zei tot Hem: hoe kan een mens geboren worden, als hij oud is? ...Jezus antwoordde: voorwaar, voorwaar, ik zeg u, tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het koninkrijk Gods niet binnengaan.*

Opdracht van Jezus om te dopen.

De Heere Jezus heeft opdracht gegeven tot dopen in:

Markus 16: 15 *En Hij zei tegen hen: Ga heen in heel de wereld, predik het Evangelie aan alle schepselen.16 Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.*

In deze opdracht van de Heere Jezus stelt Hij duidelijk dat geloof aan de doop vooraf dient te gaan. Wie durft dan dit gebod naast zich neer te leggen en alleen maar baby's te dopen die nog geen geloof kunnen hebben. Ook geen verondersteld geloof. Want veel gedoopte baby's blijken in het opgroeien geen waar geloof te bezitten.

5. Het Nieuwe Verbond

Het belangrijkste verschil tussen degenen die de kinderen dopen op basis van de zogenaamde “verbonds-theologie” en degenen die dopen op basis van het geloof in het volbrachte werk van de Heere Jezus op Golgotha, is wel hun visie op het Nieuwe Verbond in Zijn bloed, dat de Heere Jezus ingesteld heeft tijdens het laatste Avondmaal met Zijn discipelen. (Mattheus 26:28 en Hebrëeën 8). In de ogen van kinderdopers is het Nieuwe Verbond een gemeenschap van gelovigen en ongelovigen, net zoals het volk van het Oude Verbond in het OT.

Daarom, zo zeggen zij, is het teken van de doop in het Nieuwe Verbond zeer goed toe te passen op een kind, want niet ieder lid van het Nieuwe Verbond is een ware gelovige. Daarom, als een gedoopt kind niet tot geloof komt, wordt hij beschouwd als iemand die het verbond verbroken heeft en wordt afgesneden van het volk van God.

De geloofsdopers wijzen er op dat de babydopers geen rekening houden met het geheel nieuwe van het Nieuwe Verbond in het bloed van de Heere Jezus. (Mattheüs 26:28 en Hebrëeën 8)). In het OT spreekt de profeet Jeremia al over de komst van het Nieuwe Verbond in

Jeremia 31:31 *Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal sluiten, 32 niet zoals het verbond dat Ik met hun vaders gesloten heb op de dag dat Ik hun hand vastgreep om hen uit het land Egypte te leiden. Mijn verbond, dat zij verbroken hebben, hoewel Ik hen getrouwd had, spreekt de HEERE. 33 Voorzeker, dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis van Israël sluiten zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven. Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn. 34 Dan zullen zij niet meer eenieder zijn naaste en eenieder zijn broeder onderwijzen door te zeggen: Ken de HEERE, want zij zullen Mij allen kennen, vanaf hun kleinste tot hun grootste toe, spreekt de HEERE. Want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en aan hun zonde niet meer denken.*

Uit deze teksten blijkt heel duidelijk dat het leven in het Nieuwe Verbond totaal anders is dan in het Oude Verbond, terwijl de kinderdopers zeggen dat het gelijk is aan het Oude Verbond.

Zoals Jeremia zegt, is ieder lid van het Nieuwe Verbond wedergeboren, is de wet van God in zijn hart geschreven en heeft hij vergeving van zonde ontvangen.

Om deze reden kan een echt lid van het Nieuwe Verbond geen afvallige worden, geen verbondsbreker. Er is geen afval der heiligen. Daarom wordt de doop alleen ondergaan door iemand die deel heeft gekregen aan het Nieuwe Verbond.

Het ontstaan van de kinderdoop is eenvoudig gelegen in het feit dat men opzettelijk gelovigen en ongelovigen als leden van het Nieuwe Verbond beschouwt, terwijl God door de mond van Jeremia zegt dat het Nieuwe Verbond er alleen is voor gelovigen.

Wat zijn de belangrijkste tegenargumenten van de kinderdopers?

Sommige voeren aan dat het contrast in Jeremia 31 niet is tussen het Nieuwe Verbond en het Abrahamitisch Verbond, maar tussen het Nieuwe Verbond en het Mozaïsch Verbond. Omdat het teken van de doop in het

Nieuwe Verbond gezien wordt als in de plaats gekomen van de besnijdenis, als teken van het Abrahamitisch Verbond, vinden zij daarom deze discussie over Jeremia 31 niet meer relevant.

Men vergeet echter bij deze stellingname dat het Abrahamitisch Verbond en het Mozaïsch Verbond wel met elkaar verbonden zijn.

Het doel van het Mozaïsch Verbond was om te dienen als kanaal waardoor de zegeningen, in het Abrahamitisch Verbond toegezegd, door gehoorzaamheid aan het volk zouden toekomen.

Als Israël echter niet zou gehoorzamen, zouden er vloeken over hen komen. (Leviticus 26:14-16; Deuteronomium 28:15-68) en als uiterste straf, het worden afgesneden van alle zegeningen, die de HEERE aan Abraham had beloofd. (Romeinen 11:17-20).

Vóór de komst van het Nieuwe Verbond leefde Israël onder de Mozaïsche wetgeving van het Abrahamitisch Verbond. Gedurende deze tijd waren de leden van deze verbonden een mix van gelovigen en ongelovigen, (Voor Sinaïverbond zie het boek "Israël Gods oogappel"). En zij verloren de zegeningen indien zij de Verbonden zouden verbreken.

Ieder lid van het Nieuwe Verbond kent de Heere en dat Verbond kan niet verbroken worden. De zegeningen van dit Nieuwe Verbond, zowel geestelijke en materiële, kunnen wel beperkt en belemmerd worden door overgebleven zonden van de oude natuur.

Anderen beweren dat de kennis van de Heere, genoemd in vers 34, geen zaligmakende kennis is. Die kennis bezaten in het OT alleen de Levitische priesters, maar dit was niet bekend aan de rest van het volk. En de priesters bezaten deze kennis, ongeacht of zij de HEERE zaligmakend kenden. De priesters kenden de HEERE op deze bijzondere wijze en hadden de bevoorrechte plicht om het volk daarover te onderwijzen.

In het Nieuwe Verbond is deze taak van de priesters vervallen. Want alle leden van het Nieuwe Verbond zullen kennis bezitten van de Heere hun God. Maar dat zou dan, volgens hun zienswijze, geen zaligmakende kennis hoeven te zijn, net als in het OT.

Deze uitleg is echter hoogst onwaarschijnlijk. In Jeremia 31:31-34 wordt niet gesproken over het OT priesterschap. In de teksten wordt het gehele volk aangesproken. Bovendien zegt de HEERE in vers 34 dat zij elkaar niet hoeven te onderwijzen, maar dat een ieder, van de kleinen tot de groten, de HEERE zullen kennen. Hoe kan dat? Omdat de HEERE hun zonden zal vergeven en zij de Heilige Geest hebben ontvangen, waardoor de wet van God in hun hart is.

En waarom worden hun zonden vergeven? Dat kan alleen door het offer van Christus, de Messias, Die voor hun zonden zal sterven. Overal in het OT wordt gewezen op de komende Messias, die Zijn volk zalig zal maken van hun zonden.

Een gelijksoortige tekst vinden wij in:

Jeremia 24:7 *Ik zal hun een hart geven om Mij te kennen, dat Ik de HEERE ben, en zij zullen Mij tot een volk zijn en Ik zal hun tot een God zijn; want zij zullen zich tot Mij bekeren met heel hun hart.*

Dit is dezelfde kennis als in Jeremia 31:31-34, een zaligmakende kennis.

Inwijding tegenover voltooiing?

Een tweede argument van de babydopers is dat, hoewel erkend wordt dat in Jeremia 31:31-34 sprake is van een

zaligmakende kennis, stellen zij dat er verschil is t.o.v de inwijding, het begin van deze kennis en de voltooiing daarvan. Bij de eerste komst van Christus werd het Nieuwe Verbond ingewijd en bij Zijn tweede komst, als het Nieuwe Verbond is voltooid, zullen de beloften geheel zijn vervuld en zal de kennis compleet zijn. Dan zal hetgeen Jeremia heeft voorgezegd over de onverbreekbaarheid van het Nieuwe Verbond vervuld worden. Vóór die tijd zal het echter wel mogelijk zijn dat het Nieuwe Verbond wordt verbroken door deelgenoten. Om deze reden zou er nu nog een mix zijn van gelovigen en ongelovigen in het Nieuwe Verbond. De belofte dat er zaligheid zal zijn voor iedere deelnemer aan het Nieuwe Verbond zal worden vervuld door de verwijdering van de ongelovigen in de tijd van het oordeel. Alleen ware gelovigen zullen blijven en die zullen in het Nieuwe Verbond worden gered.

Als alle deelnemers ware gelovigen zijn, zou er geen scheiding hoeven plaats te vinden bij de komst van Christus. De verinnerlijking van de wet in de gelovigen zou wel begonnen zijn, maar zou pas later tot voltooiing komen. Anders gezegd, hoewel de wet wel geschreven is in het hart van de gelovigen, het moment waarop dit volmaakt zal gaan werken ligt in de toekomst. Dit zal plaats vinden als het Koninkrijk is voltooid. Deze zienswijze staat toe dat baby's/kinderen worden gedoopt en daardoor deelgenoot worden van het Nieuwe Verbond, (zogenaamd) ingelijfd in Christus, ofschoon zij misschien nooit komen tot de zaligmakende kennis van God en de Heere Jezus.

Uit deze zienswijze blijkt ook dat er geen rekening wordt gehouden met de opname van de gemeente en met de vestiging van een duizendjarig vreedrijk op aarde, waarvan Christus Koning zal zijn. Men gaat ervan uit dat bij de tweede komst van Christus, meteen het oordeel zal plaats vinden. Zoals ook verwoord in de Apostolische Geloofsbelijdenis.

Het NT leert ons inderdaad dat er een tegenwoordig en een toekomstig aspect zit aan het Nieuwe Verbond. Dit vooral ten aanzien van Israël. Een gedeelte van het Joodse volk is al tot bekering gekomen en komt nog steeds tot bekering. Er zal echter ook een gedeelte zijn dat pas bij de tweede wederkomst van de Messias Jezus tot bekering komt.

Dat betekent echter niet dat er een mengeling zal zijn van gelovigen en ongelovigen in het Nieuwe Verbond. Want dan is het geen Nieuw Verbond meer. Dan is het gelijk aan het Oude Verbond. Toen was er ook altijd al een geestelijk Israël binnen het gehele volk van Israël. Ook toen was er volgens Daniël 12:2 een tweëerlei opstanding/ontwaken. Ontwaken om het eeuwige leven te ontvangen of ontwaken om voor eeuwig neder te dalen in de hel.

Een moeilijkheid in deze zienswijze is dat de wet dan slechts gedeeltelijk in het hart geschreven is, echter wel de volledige vergeving van zonden een feit is.

We hebben sterk de indruk dat op deze manier het Woord van God wordt uitgelegd en passend gemaakt naar eigen inzichten en voor eigen doeleinden.

Het is beter om de woorden van God, door Jeremia gesproken, te nemen zoals ze tot ons komen. Om te erkennen dat het Nieuwe Verbond niet gelijk is aan het Mozaïsche Verbond. Israël in het Oude Verbond was een mix van gelovigen en ongelovigen, maar ieder lid van het Nieuwe Verbond kent de Heere en heeft ervaren dat zijn zonden zijn vergeven door Jezus Christus.

Kan het Nieuwe Verbond worden verbroken?

Kinderdopers ontkennen dat het Nieuwe Verbond niet kan worden verbroken. Zij verwijzen hierbij naar het Mozaïsch Verbond als voorbeeld en zien ook nu voor hun ogen dat leden van het Nieuwe Verbond dat verbond verbreken. De conclusie die daaruit volgt is dat het Nieuwe Verbond bestaat uit een mix van gelovigen en ongelovigen. Zij verwijzen hierbij naar passages in het NT waar die verbreking heeft plaats gevonden of er voor wordt gewaarschuwd. Deze teksten luiden als volgt:

Mattheüs 8: 12 *en de kinderen van het Koninkrijk zullen buiten geworpen worden in de buitenste duisternis; daar zal gejammer zijn en tandengeknars.*

Mattheüs 23: 43 *Daarom zeg Ik u dat het Koninkrijk van God van u weggenomen zal worden en aan een volk gegeven dat de vruchten ervan voortbrengt.*

Mattheüs 25:1-30 *De gelijkenis van de vijf wijze en vijf dwaze maagden en van de talenten.*

Lukas 22:14-23 *Dit gaat over de instelling van het H.A. en het verraad van Judas.*

Johannes 6:66 *Van toen af trokken velen van Zijn discipelen zich terug en gingen niet meer met Hem mee.*

Johannes 15: 2 *Elke rank die in Mij geen vrucht draagt, neemt Hij weg; en elke rank die vrucht draagt, reinigt Hij, opdat zij meer vrucht draagt. 3 U bent al rein vanwege het woord dat Ik tot u gesproken heb. 4 Blijf in Mij, en Ik in u. Zoals de rank geen vrucht kan dragen uit zichzelf, als zij niet in de wijnstok blijft, zo ook u niet, als u niet in Mij blijft. 5 Ik ben de Wijnstok, u de ranken; wie in Mij blijft, en Ik in hem, die draagt veel vrucht, want zonder Mij kunt u niets doen. 6 Als iemand niet in Mij blijft, wordt hij buitengeworpen zoals de rank, en verdort, en men verzamelt ze en werpt ze in het vuur, en zij worden verbrand.*

Romeinen 11:16-24 *Paulus spreekt hier over het afhouden van de natuurlijke takken. Het gaat hier over Israël, de olijfboom van de HEERE.*

1 Petrus 4:17 *Want nu is het de tijd dat het oordeel begint bij het huis van God; en als het eerst bij ons begint, wat zal het einde zijn van hen die het Evangelie van God ongehoorzaam zijn?*

Hebreeën 2: 1 *Daarom moeten wij ons te meer houden aan wat door ons gehoord is, opdat wij niet op enig moment afdrijven. 2 Want als het woord dat door engelen gesproken werd, al bindend was en elke overtreding en ongehoorzaamheid rechtvaardige vergelding ontving, 3 hoe zullen wij dan ontvluchten, als wij zo'n grote zaligheid veronachtzamen,*

Hebreeën 3: 12 *Zie erop toe, broeders, dat er nooit in iemand van u een verdorven hart zal zijn, vol ongeloof, om daardoor afvallig te worden van de levende God; 13 maar vermaan elkaar elke dag, zolang men van een heden kan spreken, opdat niemand van u verhard zal worden door de verleiding van de zonde. 14 Want wij*

hebben deel aan Christus gekregen, als wij tenminste het beginsel van de vaste grond van het geloof tot het einde toe onwrikbaar vasthouden,

Hebreeën 6: 4 *Want het is onmogelijk om hen die eens verlicht zijn geweest, die de hemelse gave geproefd hebben en deelgenoot zijn geworden van de Heilige Geest,⁵ en die het goede Woord van God geproefd hebben en de krachten van de komende wereld,⁶ en die daarna avvallig worden, weer opnieuw tot bekering te brengen, omdat zij voor zichzelf de Zoon van God opnieuw kruisigen en openlijk te schande maken.⁷ Want de aarde die de regen indrinkt, die er dikwijls op valt, en die nuttig gewas voortbrengt voor hen door wie hij ook bewerkt wordt, ontvangt zegen van God.⁸ Maar de aarde die dorens en distels voortbrengt, is verwerpelijc en de vervloeking nabij, waarvan het einde tot verbranding leidt.*

Hebreeën 10: 26 *Want als wij willens en wetens zondigen, nadat wij de kennis van de waarheid ontvangen hebben, blijft er geen slachtoffer voor de zonden meer over,²⁷ maar slechts een verschrikkelijke verwachting van oordeel en verzegend vuur, dat de tegenstanders zal verslinden.²⁸ Als iemand de wet van Mozes teniet-gedaan heeft, moet hij sterven zonder barmhartigheid, op het woord van twee of drie getuigen.²⁹ Hoeveel te zwaarder straf, denkt u, zal hij waard geacht worden die de Zoon van God vertrapt heeft en het bloed van het verbond, waardoor hij geheiligd was, onrein geacht heeft en de Geest van de genade gesmaad heeft? ³⁰ Wij kennen immers Hem Die gezegd heeft: Mij komt de wraak toe, Ik zal het vergelden, spreekt de Heere. En verder: De Heere zal Zijn volk oordelen.³¹ Vreselijc is het te vallen in de handen van de levende God.*

Hebreeën 12: 25 *Let er dan op dat u Hem Die spreekt, niet verwerpt. Want als zij niet zijn ontkomen die hem verwierpen die op aarde aanwijzingen van God deed horen, veelmeer zullen wij niet ontkomen, als wij ons afkeren van Hem Die vanuit de hemelen spreekt.²⁶ Zijn stem bracht indertijd de aarde aan het wankelen. Nu echter heeft Hij openlijk verkondigd: Nog eenmaal zal Ik niet alleen de aarde, maar ook de hemel doen beven.²⁷ Dit 'nog eenmaal' duidt op de verandering van de dingen die kunnen wankelen als van dingen die gemaakt zijn, opdat de dingen die onwankelbaar zijn, zouden blijven.²⁸ Laten wij daarom, omdat wij een onwankelbaar Koninkrijk ontvangen, aan de genade vasthouden en daardoor God dienen op een Hem welgevallige wijze, met ontzag en eerbied.²⁹ Want onze God is een verterend vuur.*

Zij stellen dat de woorden in **Jeremia 31:34** "Zij zullen Mij allen kennen" niet bedoeld kunnen zijn van ieder afzonderlijk lid van het Nieuwe Verbond. Dat die Hem zaligmakend zal kennen. Want dat zou in tegenspraak zijn met de bovenstaande teksten in het NT.

Er is verschil tussen uitverkoren zijn en lid van het verbond zijn. Iemand die uitverkoren is kan niet verloren gaan, vanwege het eeuwige raadsbesluit van God. Belijdende christenen kunnen uit het verbond worden verwijderd. Dan wordt geopenbaard dat zij niet wedergeboren zijn en het ook nooit geweest zijn. Maar zij waren wel in het Nieuwe Verbond.

Als zo iemand het geloof vaarwel zegt, dan ziet een babydoper hem als een Verbondsbreker. Zij zien niet ieder lid van het verbond als wedergeboren. Dat betekent dan ook dat het Nieuwe Verbond niet nieuw is.

Het gaat er dan ook om of iemand die zijn geloof heeft beleden en later blijkt dat hij niet gelooft, of zo iemand

in het begin in het Nieuwe Verbond was of niet. De babydopers zeggen dat zo iemand wel in het Nieuwe Verbond was, maar dat net als in het Mozaïsch verbond, dit verbond kan worden verbroken.

De geloofsdopers zeggen dat dit niet mogelijk is en verwijzen daarbij naar:

1 Johannes 2: 19 *Zij zijn uit ons midden weggegaan, maar zij waren niet uit ons; want als zij uit ons geweest waren, dan zouden zij bij ons gebleven zijn. Maar het moest openbaar worden dat zij niet allen uit ons zijn.*

Hoewel er enige valse belijders kunnen zijn, de ware leden van het Nieuwe Verbond kennen de Heere en hebben vergeving van hun zonden ontvangen door het geloof in Christus.

Toen de Heere Jezus het Nieuwe Verbond in Zijn bloed instelde tijdens het laatste Avondmaal, heeft Hij dat ingesteld voor de ware gelovigen, Judas was geen ware gelovige en verliet dan ook deze gemeenschap van ware gelovigen om de Heere Jezus te verraden, vóór de instelling van het Heilig Avondmaal.

Iemand kan het geloof vaarwel zeggen. De zichtbare kerk omvat echte en valse belijders. Het Nieuwe Verbond heeft echter alleen maar leden die gekocht en betaald zijn door het bloed van Christus. Het is het Nieuwe Verbond in Zijn bloed. Wie in dat Nieuwe Verbond is opgenomen kan daar nooit meer uit verwijderd worden. Afval hoort niet bij het Nieuwe Verbond. Helaas wel bij kerkleden. Hoewel deze belijdenis van hun geloof kunnen hebben afgelegd, blijkt uit hun leven dat zij de Heere niet kennen en dus ook niet in het Nieuwe Verbond waren opgenomen.

Hebreeën 8: 11 *En zij zullen beslist niet ieder zijn naaste en ieder zijn broeder onderwijzen en zeggen: Ken de Heere. Want zij allen zullen Mij kennen, van klein tot groot onder hen.*¹² *Want Ik zal wat hun ongerechtigheden betreft genadig zijn en aan hun zonden en hun wetteloos gedrag beslist niet meer denken.*¹³ *Als Hij spreekt van een nieuw verbond, heeft Hij daarmee het eerste voor verouderd verklaard. En wat oud is verklaard en wat verouderd, staat op het punt te verdwijnen.*

Johannes 10: 27 *Mijn schapen horen Mijn stem en Ik ken ze en zij volgen Mij.* ²⁸ *En Ik geef hun eeuwig leven; en zij zullen beslist niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit Mijn hand rukken.* ²⁹ *Mijn Vader, Die hen aan Mij gegeven heeft, is meer dan allen, en niemand kan hen uit de hand van Mijn Vader rukken.*

Johannes 6: 38 *Want Ik ben uit de hemel neergedaald, niet opdat Ik Mijn wil zou doen, maar de wil van Hem Die Mij gezonden heeft.* ³⁹ *En dit is de wil van de Vader, Die Mij gezonden heeft, dat Ik van alles wat Hij Mij gegeven heeft, niets verloren laat gaan, maar het doe opstaan op de laatste dag.* ⁴⁰ *En dit is de wil van Hem Die Mij gezonden heeft, dat ieder die de Zoon ziet en in Hem gelooft, eeuwig leven heeft, en Ik zal hem doen opstaan op de laatste dag.*

Mattheüs 7: 21 *Niet ieder die tegen Mij zegt: Heere, Heere, zal binnengaan in het Koninkrijk der hemelen, maar wie de wil doet van Mijn Vader, Die in de hemelen is.* ²² *Velen zullen op die dag tegen Mij zeggen: Heere, Heere, hebben wij niet in Uw Naam geprofeteerd, en in Uw Naam demonen uitgedreven, en in Uw Naam veel krachten gedaan?*

De babydopers stellen dat Jeremia niet geleerd kan hebben dat het Nieuwe Verbond niet verbroken kan wor-

den, want de teksten in het NT die zij daarvoor aanvoeren staan een dergelijke uitleg niet toe. Maar de hun aangevoerde teksten verklaren nergens duidelijk dat er sprake is van mensen die vroeger, in het begin van hun geloof, een echt lid waren van het Nieuwe Verbond.

6. Het verbond der genade

De term “genadeverbond” komt niet in de Bijbel voor, maar de betekenis van de zaak wel. In de teksten Efeze 2:8,9 en Titus 2:11 komt de betekenis duidelijk naar voren.

Efeze 2: 8 *Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God; 9 niet uit werken, opdat niemand zou roemen.*

Titus 2: 11 *Want de zaligmakende genade van God is verschenen aan alle mensen,*

Na de schepping kwam de zondeval van de eerste mensen Adam en Eva. Hoewel zij gestraft werden door verdrijving uit het paradijs, kwam God direct daarna tot hen met Zijn woorden van genade in Genesis 3:15. God begon toen al Zijn plan te ontvouwen om de mensheid de mogelijkheid te bieden om gered te worden van de eeuwige dood. Hij zou daartoe iemand zenden Die de satan zou overwinnen. Het gaat er in het plan van God om, Zich een volk te verzamelen dat Hem in eeuwigheid zou liefhebben, Zijn uitverkorenen. En vanaf dat moment gaat het in principe nergens anders over in de Bijbel dan over de belofde Messias, Gods Zoon. Naarmate de geschiedenis zich verder ontwikkelt wordt dat plan van God steeds duidelijker. Daartoe verkiest Hij Abraham, Izak en Jakob, het volk Israël. God verkiest Abraham en zijn nageslacht om Zijn plan uit te voeren. Uit dit volk zal de Messias geboren worden. Abraham geloofde God en God rechtvaardigde hem daardoor. Nog later sloot God een eenzijdig verbond met Abraham en beloofde hem het land Kanaän te geven voor zijn nageslacht. En uit zijn nageslacht zouden koningen voortkomen. Dat was een eeuwig verbond.

God beloofde naast dit verbond ook aan Abraham dat door zijn nageslacht al de volken gezegend zouden worden. Dit zou zijn door de Messias. Abraham wist daar van. Dit verbond met Abraham was een genadeverbond, maar het verbond was niet zonder voorwaarden. God eiste wel gehoorzaamheid en heeft dat in een later stadium aan het volk duidelijk gemaakt waaruit die gehoorzaamheid zou moeten bestaan. Zij ontvingen de Wet met de tien geboden. Duidelijk is dat dit verbond met Abraham bestond uit gelovigen en ongelovigen. Door ongeloof zijn heel veel verbondsmensen omgekomen en mochten het beloofde land niet in, (1 Korinthiërs 10:1-11). Iedereen kreeg als teken van dit verbond het teken van de lichamelijke besnijdenis. Ook de door God ingestelde offerdienst en de feesten wezen heen naar de beloofde Messias. De uit Abrahams nageslacht geboren koning David was een type van de komende Messias. Daarom kreeg David van God de belofte dat uit zijn nageslacht iemand eeuwig op de troon van Israël zou zitten. David en de profeten van Israël kregen steeds meer openbaring van God inzake de komende Messias. Aan de andere kant werd het volk Israël steeds ongehoorzamer aan God omdat zij de afgoden gingen dienen. Daardoor verbraken zij het verbond met God. Maar God verbrak het verbond met Abraham niet.

God bleef een genadig God, ondanks hun zonden. God beloofde een Nieuw Verbond met hen te sluiten. Een

verbond, uitsluitend bestaande uit gelovigen, uit uitverkoren mensen, die de wet van God in hun hart hebben gekregen. Dit Nieuwe Verbond wordt aangegaan met Israël, maar andere volken mogen daarin delen. Voor alle mensen? Nee, voor zoveel mensen die God Zelf daartoe roepen zal. De mensen die in de Zoon van God gaan geloven worden in het Nieuwe Verbond opgenomen en kunnen niet meer verloren gaan. En dat werk van God gaat nog steeds door. God roept nog steeds mensen tot Zijn wonderbaar Licht, tot Zijn lieve Zoon, de Heere Jezus. Nog voordat Jezus het offer van Zijn leven bracht voor de zonden der wereld heeft Hij tijdens het laatste Avondmaal dat Hij met Zijn discipelen hield, het Nieuwe Verbond ingesteld met als basis het volbrachte werk van de Hem op Golgotha.

Het is het Nieuwe Verbond in Zijn bloed. Het bloed dat Hij op Golgotha zou geven voor de zonden van allen, die Hem door de Vader zouden worden gegeven, (Johannes 17:6,24). En alles mondt uit op de verheerlijking van de Heere Jezus, als Hij terugkomt om Koning van Israël te worden en Koning van de gehele aarde. Eerst in een duizendjarig vrederijk en daarna in een nieuwe hemel en een nieuwe aarde. Door de gehele Bijbel heen zien wij de werken van een genadig God. Hij is zo genadig dat Hij Zijn eigen lieve Zoon laat sterven op Golgotha om mensen te redden van de eeuwige dood en hel.

De lijn van Gods genade loopt door de gehele Schrift heen en komt op bepaalde momenten tot bijzondere openbaring. Maar, dit voor de duidelijkheid, men kan niet stellen dat de kerk begint in Genesis en eindigt in Openbaring. Wel kiest God door de hele Schrift heen mensen uit die Hem liefhebben en dienen. Het is echter misleidend om die al uitverkoren kerk te noemen. Ook geen Kerk met een hoofdletter. Want het huidige begrip kerk duidt een gemeenschap aan van gelovigen en ongelovigen. Israël werd ook wel aangeduid als een gemeente. Maar dat was geen gemeente van alleen gelovige Israëlieten. In het NT spreekt Jezus ook over gemeente, nooit over kerk. De apostel spreekt in de Efezebrief over de gemeente als een geheimenis. De apostelen spreken na Handelingen 2 alleen over de gemeente en de gemeente van Jezus Christus. In het OT bestond de gemeente uit gelovigen en ongelovigen. In het NT bestaat de gemeente van Jezus Christus in principe alleen uit gelovigen uit de Joden en uit de heidenen. Dat is precies hetzelfde verschil als tussen het oude en nieuwe verbond van Israël, in welks laatste verbond ook de heidenen mogen delen. Het oude verbond bestond uit gelovigen en ongelovigen, het Nieuwe Verbond bestaat uit alleen gelovigen.

God is een genadig en barmhartig God. Dat kunnen we niet genoeg benadrukken. Maar Hij is ook een heilig God, Die de zonde haat en niet door de vingers ziet. Aan het einde van de wereldgeschiedenis zullen alle mensen beoordeeld of geoordeeld worden. Door wie? God heeft het oordeel aan Zijn Zoon gegeven. Hij wordt/is de Rechter. Maar dezelfde Zoon is de Redder van allen die in Hem geloven. En die in Hem geloven worden niet geoordeeld, maar beoordeeld.

Eerst volgt nu een verklaring van **Thomas Boston** over de betekenis van het verbond der genade.

“Dit is dat nieuwe gebouw dat vrije genade (van God) voor ons heeft opgericht. In dit gebouw worden zij die geloven onmiddellijk op dat geloof ontvangen en als zij daar eenmaal ontvangen zijn, zullen ze er voor eeuwig wonen. Het is een gebouw van genade, waarin iedere steen van de grond tot aan de top, van de funderende steen tot aan de sluitsteen, pure genade is, rijke en vrije genade voor ons. De Bouwer is God Zelf, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest: *“Gods gebouw*

zigt gij”, I Korinthe 3: 9. Al de handen van de heerlijke Drie-eenheid zijn werkzaam aan dit gebouw. De Vader koos de voorwerpen van genade en gaf ze aan de Zoon om ze vrij te kopen. De Zoon verwierf de verlossing voor hen. En de Heilige Geest past de verworven verlossing aan hen toe.”

Psalm 89:3 *Want ik heb gezegd: Uw goedertierenheid zal voor eeuwig gebouwd worden; Uw trouw hebt U vast doen staan in de hemel zelf. 4 Ik heb – sprak U – een verbond gesloten met Mijn uitverkorene,*

Zaden of “Zaad”

De apostel Paulus legt in onderstaande teksten een verband tussen het Nieuwe Verbond en de belofte aan Abraham gegeven inzake de zegen voor al de volken door middel van zijn Nageslacht. Er staat niet nageslachten maar Nageslacht of zoals de SV dat zegt, geen zaden maar “Zaad”. En dat Zaad is Christus. Door dit niet goed te onderscheiden kan men licht op dwaalwegen komen.

Genesis 12: 3 *Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt, zal Ik vervloeken; en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.*

Deze belofte staat los van het verbond dat God sloot met Abraham in Genesis 17:7.

Galaten 3: 8 *En de Schrift, die voorzagt dat God uit het geloof de heidenen zou rechtvaardigen, verkondigde eertijds aan Abraham het Evangelie: In u zullen al de volken gezegend worden.*

Galaten 3: 16 *Welnu, zo zijn de beloften aan Abraham en aan zijn nageslacht gedaan. Hij zegt niet: En aan de nageslachten, alsof er sprake zou zijn van velen; maar van één: En aan uw Nageslacht 1); dat is Christus. 17 Dit nu zeg ik: Het verbond, dat eertijds door God rechtsgeldig was gemaakt met het oog op Christus, wordt door de wet, die na 430 jaar gekomen is, niet krachteloos gemaakt om de belofte teniet te doen. 18 Want als de erfenis uit de wet is, is zij niet meer uit de belofte; maar aan Abraham heeft God die door de belofte genadig geschonken..... 27 Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed. 28 Daarbij is het niet van belang dat men Jood is of Griek; daarbij is het niet van belang dat men slaaf is of vrije; daarbij is het niet van belang dat men man is of vrouw; want allen bent u één in Christus Jezus. 29 En als u van Christus bent, dan bent u Abrahams Nageslacht 1) en overeenkomstig de belofte erfgenamen. 1) door mij van hoofdletter voorzien*

Reactie: Thomas Boston geeft een goede beschrijving van het Verbond der Genade. Helaas wordt deze Bijbelse betekenis niet door alle kerken en voorgangers gedeeld. Vaak neemt men een eigen raamwerk en daar worden de Bijbelteksten ingeperst. Dat gebeurt ook door de voorstanders van de baby/kinderdoop.

Zoals Thomas Boston het verbond van Genade beschrijft kan het niet gebruikt worden door de voorstanders van kinderdoop. Want Boston laat geen ruimte voor ongelovigen in het verbond. En baby's zijn, als ze gedoopt worden nog zonder geloof. De term genadeverbond wordt in hoofdzaak gebruikt binnen het gereformeerde protestantisme.

Bij de kerkvaders wordt wel over het verbond der genade gesproken. Dit houdt verband met hun strijd tegen o.a.

het Judaïsme en Gnosticisme. Met name Augustinus heeft zich hiermee bezig gehouden. Verder geven Bullinger, Calvijn, Olevianus, Ursinus en Guido de Brès uitvoerige uiteenzettingen over het verbond der genade. Ze stellen allemaal dat het een relatie betreft tussen God en de gelovigen. Bullinger beschrijft het als een genadevolle gemeenschap tussen God en het zaad van Abraham. Hij bedoelt met zaad de gelovigen uit Joden en heidenen. Calvijn heeft echter een andere uitleg en spreekt over heilstoezegging en gemeenschapsbetrekking, hoewel hij het wezen wel toekent aan het laatste. Maar hij geeft hiermee wel een opening voor verwarring en voor de dwaling dat het genadeverbond zou kunnen bestaan uit gelovigen en ongelovigen. Hij verwijst hierbij naar Jeremia 31, Ezechiël 16, Hebreeën 8 en 10. Hij verklaart ook dat het ganse zaad van Abraham deelgenoot en erfgenaam was van het verbond wat de belofte aangaat. Alleen in wie de werking en kracht gevonden wordt zijn echter de wettige kinderen en het ware zaad van Abraham en delen in de zegening van het verbond. Calvijn maakt hierbij een mix van zaad aan wie de zegening beloofd is en wie de zegening hebben als zijnde beide leden van het verbond.

Olevianus omschrijft het wezen van het genadeverbond als een bezworen en beloofd schenken van God van Zichzelf en het aannemen tot kinderen, gedaan aan het Zaad van Abraham, dat is aan Christus en aan allen die in Christus geloven. Opvallend is dat ook hij spreekt van beloofd schenken. Het is natuurlijk wel beloofd, maar het wordt zeker geschonken.

Ursinus en De Brès verklaren allebei dat het verbond een gemeenschap is van ware gelovigen. Deze calvinistische reformatoren zeggen vervolgens:

God heeft Zijn Verbond met de gelovigen en hun zaad. Dit sluit voor hen in dat het gehele zaad voor gelovigen, voor lidmaten, voor wedergeborenen en vernieuwd door de Heilige Geest geteld, gerekend en beschouwd moet worden, totdat bij het opgroeien het tegendeel blijkt. (Christelijke Encyclopedie, J.van Genderen,)

Met andere woorden, ook deze reformatoren gaan uit van de veronderstelde wedergeboorte. Dit komen we ook tegen bij Wilhelmus á Brakel, Abr. Kuijper en vele anderen.

Dat op grond van Romeinen 9:6,7 en Galaten 3 en 4 het zaad van Genesis 17:7 Christologisch geduid moet worden, zonder dat daardoor het historische verbondswoord gerelativeerd, noch de historische lijn der geslachten ondermijnd wordt.

Dat alle kinderen van de gelovigen voor deelgenoten van dit verbond (der genade) gehouden worden, zonder uitzondering delen in de bekrachtiging, de verplichting, de aanbidding en de bediening van het verbond. Alles hangt af van het uitwendige Woord, de aan allen aangeboden belofte. Zodat zij niet geheel vreemd zijn aan Gods genadeverbond.

Allen zijn van mening dat er een eenheid is tussen het Abrahamitisch en het Nieuwe Verbond van Jeremia 31 en Hebreeën 8 en 10. Het Sinaïverbond wordt daarvan onderscheiden.

Het is kenmerkend dat steeds gesproken wordt over de belofte van de verbonden. Niet alleen van het Abrahamitisch verbond, maar ook van het Nieuwe Verbond.

Bullinger zegt hierover: “God bepaalt eerst ‘Ik ben uw God en beloof u alles te schenken wat daarin besloten ligt’. De gelovigen antwoorden: ‘het geloof te bewaren en God van ganser harte lief te hebben’. Gods gaven bezetten hier de eerste plaats en op grond van Gods geven volgt Gods liefde-eis.” Hoe wordt op dit moment de leer van het verbond der genade uitgelegd en toegepast? Globaal wordt er op vier manieren met de leer van het verbond omgesprongen. Ik kan er moeilijk een ander woord voor vinden. Deze groepsindeling is niet absoluut. Als er kerken genoemd worden in een bepaalde groep, dan zijn er altijd binnen een kerk/gemeente leden die een andere mening zijn toegedaan. In de meeste kerken zijn bijna altijd drie vleugels.

Groep 1 - Deze staat bijna onverkort achter de zienswijze van de reformatoren zoals Calvijn enz. De groep wordt vnl. gevonden binnen de gereformeerde kerken. Binnen deze groep wordt geleerd en uitgegaan van de veronderstelling dat een gedoopt kind wedergeboren is, tenzij later het tegendeel blijkt. De onderscheiding tussen inwendig en uitwendig in het verbond zijn, zeggen zij te vermijden door te stellen dat het geloof en wederbarende werking van de Heilige Geest, geen weldaden van het verbond zijn, maar bijkomende weldaden van Gods verkiezing.

Groep 2 - Deze onderscheidt, zij het met enige schakering, de denkwijze van ds. Jac. Koelman (1695+), die een tweëërlei verbondssluiting invoerde. Namelijk een uitwendige, zichtbare, conditionele verbondssluiting in doop en belijdenis, waardoor ook personen in het verbond komen die niet wedergeboren zijn. En een inwendige, dadelijke en absolute verbondssluiting, waarin alleen de ware gelovigen delen. Zij willen echter niet van twee verbonden weten. Het is één genadeverbond, maar men kan er op twee manieren deelgenoot van zijn, nl. door geboorte en door wedergeboorte. Alleen door uitwendige belijdenis en door hartelijke aanvaarding. Beiden moeten echter de eis van het verbond wel vervullen!

Zij verwerpen de leer dat alleen de uitverkorenen deelgenoot zijn van het Genadeverbond. Zij verwijzen hierbij naar Genesis 17:7 en Ezechiël 16:20,21. Allen ontvangen de verbondsbeloften onder voorwaarde van de door God bepaalde weg om het volle heil deelachtig te worden.

Wordt deze laatste eis verworpen dan verliest iemand het recht op de Goddelijke toezegging.

Vandaar ook de eis in deze groep voor zelfonderzoek, met name bij de viering van het Heilig Avondmaal. Het veronderstellen van wedergeboorte wordt afgewezen, wegens het gevaar van valse gerustheid. God heeft het verbond direct na de zondeval met Adam opgericht, met Abraham en zijn zaad op ceremoniële wijze gesloten en voortgezet (Genesis 17:7). Het is dus niet met Christus in de eeuwigheid gesloten, maar met de gelovigen en hun kinderen. Er zou geen essentieel verschil zijn tussen het Nieuwe Verbond en het verbond met Abraham.

De beloften van het genadeverbond zijn voor alle gedoopte kinderen/mensen en moeten in al hun rijkdom aan de gemeente gepredikt worden met bevel van bekering en geloof. Er is geen ware beleving van het geloof zonder de werking van de Heilige Geest, die het ons in Christus geschonken heil door het geloof deelachtig maakt.

Tot deze groep mogen gerekend worden de Chr.Ger.Kerken, de Ger.Bond in de PKN (grotendeels) en een deel van de Ger. Gemeenten. Wellicht ook een deel van de Hersteld Hervormden.

Groep 3 – Deze derde groep legt voornamelijk het accent op de belofte, het getuigenis van het verbond der genade, dat tot allen komt. God komt in Christus tot ons met Zijn getuigenis van liefde door de Heilige Geest en deze moet gelovig aanvaard, omhelsd worden. Maar ze kan ook worden verworpen en weerstaan.

Schilder (Vrijgemaakt Ger.) noemt het verbond de Woordpoort waardoor de Heere hen allen, uitverkorenen en niet-uitverkorenen, liefhebbers en haters van Hem doet binnengaan. Het verbond is in zijn ogen een mix van uitverkorenen en niet-uitverkorenen. Alle kinderen van de gelovigen zijn verbondskinderen (Genesis 17:7), zijn heilig (1 Korinthiërs 7:14) en in Christus geheiligd (1 Korinthiërs 1:2) en deelgenoten van de belofte van God (Handelingen 2:39). Verder wordt beleden dat voor zover deze belofte met een gelovig hart wordt aangenomen, dit gedaan wordt door kracht van de Heilige Geest, volgens de eeuwige verkiezing van God. (Jeremia 24:7; Ezechiël 11:19; Ezechiël 36:26,27). Zij die deze belofte niet aannemen zullen als verbondsbrekers zwaarder oordeel van God ontvangen. Door alle nadruk op de belofte van het verbond te leggen willen zij het onderscheid tussen de inwendige en uitwendige kant van het verbond vermijden. Tot deze groep behoren de Vrijgemaakt Gereformeerden, de confessionelen in de Hervormde Kerk en de Nederlands Gereformeerden.

Groep 4 – Deze groep gaat ervan uit dat tot het verbond alleen behoren die uitverkoren zijn. De beloften van het verbond zijn dan ook alleen voor deze mensen. Het genadeverbond bestaat niet uit een mix van gelovigen en ongelovigen. Tot deze groep behoren een deel van de Ger. Gemeenten, gedeeltelijk Hersteld Hervormden, Ger. Gemeenten in Ned. en Oud Ger. Gemeenten en een klein deel van de Christelijk Gereformeerden (Bewaar het Pand).

Nu is het opmerkelijk en heel bijzonder dat alle groepen wel gebruik maken van hetzelfde doopformulier. Waarom is dat bijzonder? Omdat het doopformulier ook uitgaat van de veronderstelde wedergeboorte. Een zekere Van Velzen (1857) schrijft dat juist het eerste gedeelte van het doopformulier en het dankgebed de mening onderschrijven van de veronderstelde wedergeboorte. En De Cock en Brummelkamp waren het met deze zienswijze eens (blz. 32 dr. E.Smilde). En een objectieve lezer zal dit moeten beamen. Dit is ook het verwarrende en tegenstrijdige in het doopformulier. Velen voelen wel aan dat het niet in overeenstemming is met de praktijk van het leven der genade.

Bij het opgroeien blijkt meestal wel dat een kind niet wedergeboren is, dat er geen sprake is van een ingegoten genade door de Heilige Geest. Want dan zouden de kinderen herkend moeten worden aan de vruchten van bekering en wedergeboorte zoals de Schrift ons die tekent in:

Galaten 5: 22 *De vrucht van de Geest is echter: liefde, blijdschap, vrede, geduld, vriendelijkheid, goedheid, geloof, zachtmoedigheid, zelfbeheersing.*

Als iemand tot geloof komt, wedergeboren wordt, ontvangt deze de Heilige Geest en de vrucht van de Geest. Iemand die niet wedergeboren is, kan niet op eigen kracht deze vrucht voortbrengen. Maar toch denken velen dat de kleine kinderen toch wel min of meer op weg zijn naar de zaligheid, wel niet geheel wedergeboren, maar toch ingelijfd in Christus, zoals het formulier dat weergeeft.

Het is te begrijpen dat dit in het opgroeien spanning geeft. Van de kinderen wordt verwacht dat zij als een wedergeboren iemand moeten leven, terwijl zij niet wedergeboren zijn. Aan hen wordt een last opgelegd die ze niet kunnen dragen. In heel veel kerken wordt ook niet gepreekt dat ze bekeerd moeten worden, want ja ze zijn toch al christen.

Ze moeten alleen nog maar groeien in het geloof en de genade. Maar hoe kun je nu groeien in geloof en genade als er geen waar geloof is en men niet echt bekeerd en wedergeboren is en dus niet de inwoning van de Heilige Geest heeft. Want men kan alleen maar groeien door Woord en Geest in de genade en kennis van Christus. En deze situatie kan zelfs een heel leven duren indien men niet tot werkelijke bekering en weder-

geboorte komt. Er worden geestelijke eisen gesteld die alleen door Christus in ons, door Zijn Heilige Geest kunnen worden gerealiseerd.

Opvallend is dat juist in kerken waar nauwelijks meer gesproken wordt over bekering en wedergeboorte de teruggang in leden het grootste is. Opvallend, maar wel verklaarbaar.

Men kan belijdenis van het geloof afleggen, aan het Heilig Avondmaal deelnemen en toch nog niet echt bekeerd en wedergeboren zijn. Het hart is dan nog niet besneden. Men is nog niet met Christus gestorven aan het eigen ik en heeft het nieuwe leven in Christus nog niet ontvangen. En zo leven er velen in de reformatorische kerken.¹⁾ Dat is ook de reden dat velen niet aan het Heilig Avondmaal deelnemen of als ze wel deelnemen is er veel strijd. Er is ook vaak geen zekerheid wat betreft hun behouden zijn. Daarvoor krijgt men dan wel een week van zelfbeproeving om zichzelf te onderzoeken. Er wordt geprobeerd om heiliger te leven, minder zonden te doen en op deze wijze zichzelf gereed te maken voor deelname aan het HA. Nu is zelfbeproeving natuurlijk voor iedereen goed, en het is te hopen dat dit naar Christus uitdrijft. Maar het lijkt me beter om dat iedere dag te doen dan vier keer per jaar. Als we wedergeboren zijn, leven we iedere dag zo met de Heere, dat de viermaandelijke zelfbeproeving niet nodig is.

- 1) Dat zeg ik niet alleen. In het blad *Terdege* van 1-10-2008 zegt H. van Groningen uit Kapelle: "Het overgrote deel van de reformatorische kerkleden belijdt geen deel aan Christus te hebben. Dat is een enorme schare van mensen onderweg naar de ontmoeting met God, onderweg naar hun eeuwige bestemming, zonder hoop in deze wereld." Hoe hij aan deze informatie komt is niet bekend. Het is nog al wat om dit zo stellig te zeggen. Ik hoop dat hij geen gelijk heeft.

De brief aan de Hebreëen over het Oude- en Nieuwe Verbond

Het Oude Verbond van genade en verzoening (Sinaï-verbond) werd niet ingewijd (bevestigd) door de besnijdenis maar door het bloed van een offerdier. Iedere Israëliet kreeg daar deel aan door geloof. Door ongelooft kon men niet ingaan in het beloofde land.

Hebreëen 9: 18 *Daarom is ook het eerste niet zonder bloed ingewijd. 19 Want nadat elk gebod overeenkomstig de wet aan heel het volk door Mozes meegedeeld was, nam hij het bloed van de kalveren en van de bokken met water en scharlakenrode wol en hysop, en besprenkelde het boek zelf en heel het volk, 20 terwijl hij zei: Dit is het bloed van het verbond dat God u bevolen heeft te houden.*

Het Nieuwe Verbond van genade en verzoening wordt niet bevestigd door de doop maar door het bloed van het Offerlam, de Heere Jezus Christus. Ieder krijgt door geloof daar deel aan. Niet door ongelooft.

Ieder die echt gelooft in de Heere Jezus, wordt gedoopt in de Heilige Geest. Ontvangt de Heilige Geest. Wordt door de Heilige Geest ingelijfd in Christus en niet door de doop.

Mattheüs 3: 11 *Ik doop u wel met water tot bekering, maar Hij Die na mij komt, is sterker dan ik; ik ben het niet waard Hem Zijn sandalen na te dragen. Hij zal u dopen met de Heilige Geest en met vuur. (Zie ook Johannes 1:33; Markus 1:8; Johannes 1:33.)*

Het **Heilig Avondmaal** is een teken, een symbool, van het verbroken Lichaam van de Heere Jezus en het door Hem gegeven bloed. “Doe dat tot Mijn gedachtenis” zegt de Heere Jezus tot Zijn discipelen.

De **Heilige Doop** is een getuigenis van een waarachtig geloof in de Heere Jezus. Een getuigenis van het sterfen en begraven worden met Hem en het opstaan met Hem in een nieuw leven.

De drie-verbonden leer van Herman Witsius

Prof. dr. Herman Witsius (1636-1708) is zonder meer een bekwame en godzalige theoloog te noemen, wiens theologie onmiskenbaar gestempeld is door Gijsbertus Voetius (1589-1677), Willem Teellinck (1579-1629) en deels door de neonomiaanse puriteinen, hoewel Witsius de scholastiek van Voetius radicaal afwees. Dat geldt ook voor de coccejaanse typologie en inlegkunde, die Witsius met de nodige ironie van de hand wees.

Vooraf de Christelijk Gereformeerden beroepen zich op de drie verbonden-leer van Witsius, waarover Witsius een viertal boeken geschreven heeft, te weten:

1. Het verbond der werken en de verbreking daarvan;
2. Het verbond der verlossing en de volvoering daarvan;
3. Het verbond der genade en de orde des heils;
4. De verbondsbedelingen en de sacramenten.

Gods Woord leert ‘slechts’ twee verbonden in betrekking tot het eeuwige leven, namelijk het werkverbond en het Nieuwe Verbond in het bloed van Christus. Christus is Hoofd en Middelaar van dat Nieuwe Verbond en van een verbond der verlossing wordt in Gods Woord niet gesproken.

Werkverbond en genadeverbond

Drie verbonden?

Bij de **Erskinen** neemt de leer van het verbond een centrale plaats in. De vorm waarin wij deze aantreffen is die van het werk- en genadeverbond. De **Erskinen** stonden met hun verbondsopvatting in een lang gevormde traditie. In de belijdenis van Westminster werd de leer van het werk- en genadeverbond officieel vastgelegd. Ook in Schotland werd de verbondsgedachte gemeengoed. Een nadere uitwerking kreeg de verbondsgedachte, toen men ging onderscheiden tussen drie verbonden. Spraken de Westminster theologen alleen nog van het werk- en genadeverbond, bij de verdere ontwikkeling werd het verbond der genade gesplitst in een verbond der verlossing en in het verbond der genade. Het verbond der verlossing werd geacht gesloten te zijn tussen de Vader en de Zoon in de raad des vredes en betrof de verlossing van de uitverkorenen. Op grond hiervan was het verbond der genade tussen God en de gelovige mogelijk. In de weg van het geloof kreeg men deel aan alle zegeningen die door Christus waren verworven. De leer

van de drie verbonden kreeg een zekere populariteit in Schotland, bijvoorbeeld bij John Flavel. Maar door het verbond als leidende gedachte te nemen ontstond een systematisering van de Bijbelse boodschap, die laat zien dat de verbondstheologie zelf ook niet vrij is gebleven van de scholastiek. Ook is de verbondstheologie zelf niet aan een eenzijdig benadrukken van de uitverkiezing ontkomen. Het genadeverbond was in de eeuwigheid opgericht en betrof alleen de uitverkorenen. Slechts een enkele keer spreken de Erskines in dit verband over de doop. Dat dit slechts een enkele maal gebeurt, laat zien hoe de gedachte van het verbond een eigen ontwikkeling heeft doorgemaakt, onafhankelijk van Genesis 17. Wel is het zo voor de gedoopte: 'See your claim'. (Zie op Gods belofte). De doop is een krachtige aanmoediging tot het geloof.

Dr. P.H. van Harten - Predikant in de PKN kerk -(Ger.Bond)

Louis Berkhof, ook een bekende verbondstheoloog schreef:

“Bij de vroege kerkvaders is de verbondsleer in het geheel niet terug te vinden.”

Cornelius van Til een verbondsleer theoloog geeft toe:

“Het idee van de verbondsleer is alleen in de moderne tijd breed onderschreven.”

Dr. C.C. Ryrie (1925) wijst op het volgende: “De verbondsleer was nooit de expliciete doctrine van de vroege kerk. Het werd [ook] nooit onderwezen door de leiders van de kerk in de middeleeuwen. Het werd zelfs door de belangrijkste leiders van de Reformatie niet genoemd. Inderdaad, de verbondsleer, als een uitgewerkt theologisch systeem, is slechts een klein beetje ouder dan de bedelingenleer. Dat [feit] wil niet zeggen dat het niet Bijbels is, maar het ondergraaft de stelling dat de verbondsleer door de eeuwen heen de ‘waakhond van de doctrine’ is geweest en pas recent door de bedelingenleer onder vuur zou zijn komen liggen. De verbondsleer komt niet voor in de werken van Luther, Zwingli, Calvijn of Melanchton. Er zijn geen referenties naar de verbondsleer in de geloofsbelijdenissen tot aan de Westminster Confessie in 1647 en zelfs toen was deze nog niet volledig ontwikkeld zoals het later is gedaan door de gereformeerde theologen. De verbondsleer kwam sporadisch voorbij en werd pas een zelfstandig te identificeren leerstelling laat in de 16e eeuw”.

Dr. Ryrie zegt verder: “Formele definities van de verbondsleer zijn niet eenvoudig te vinden, zelfs niet in de geschriften van de verbondstheologen. De meeste definities die wij kennen zijn beschrijvingen of karakterisering van de opvattingen of van het systeem. Het artikel in *Bakers Dictionary of Theology* komt het dichtste bij een definitie wanneer het zegt dat de verbondstheologie zich onderscheid <door de plaats die het toekent aan de verbonden> aangezien het <de hele schrift besloten ziet onder twee verbonden: (1) het verbond van werken en (2) het verbond van genade>. Dit is een accurate beschrijving van het verbonds-systeem. De verbondstheologie is een theologie die gebaseerd is op deze twee verbonden: werken en genade. En vandaar uit wordt de gehele Schrift beschouwd.”

Pas bij de nadere reformatie ging de verbondstheologie echt een rol spelen en is verder uitgewerkt geworden.

Ds. Wilschut, Gereformeerd-Vrijgemaakt predikant te Smilde, schrijft hierover: “(..) tot aan de tijd van de grote reformatie (van Luther en Calvijn) ontbreekt de nadere doordenking en formulering van de verbondsleer. Daarover hoeven wij niet krampachtig te doen. De verbondsleer is kenmerkend voor het reformatorische denken en dan met name het gereformeerde denken en belijden.”

Cloppenburg en **Gellius Sncanus** leverden reeds een verbondstheologie in Nederland, en hetzelfde kan van **Olevianus** onder de Duitsers worden gezegd. Het nieuwe dat **Coccejus** bracht school dus ook daarin niet, maar het lag in de historische gevolgtrekkingen die hij uit het verbondsbegrip voor de heils-oeconomie afleidde.

In Zwitserland waren de Hervormers terstond in conflict geraakt met de Baptisten (wederdopers) en reeds deze uitwendige omstandigheid kan hen het verbondsbegrip hebben doen waarderen. Tot verdediging van de kinderdoop greep men naar het Oude Testament en bracht de foederale opvatting van de sacramenten over op de nieuwe bedeling. **Zwingli** deed dat in 1525. In de verschillende Catechismussen die sedert 1534 van Leo Judas verschenen, is de stof sterk van de verbondsidee doordrongen. De Decades van **Bullinger**, een reeks preken, zagen het licht in 1549-1551 en in 1558 verschenen zij in Duitse vertaling met de gewijzigde titel: “Het Huysboek.”

Dit werk wordt geheel door de verbondsidee gedragen. Beide, **Olevianus** en **Ursinus**, de bekende Heidelberger theologen, stonden in de nauwste betrekking tot de Zürichers. **Olevianus** had te Zürich verblijf gehouden en **Ursinus** was er zelfs tweemaal geweest. Kennelijk is dan ook de invloed die het verbondsbegrip bij hen heeft aan deze verbinding toe te schrijven. **Ursinus** heeft het toegepast in zijn Grote Catechismus. Van **Olevianus** hebben wij twee werken, waarin het verbond behandeld wordt, n.l. “de Uitlegging van het Apostolisch Symbool” en “De Substantie van het Genadeverbond tussen God en de Uitverkoornen”, respectievelijk in 1576 en 1585 uitgegeven.

In de laatste helft van de 17e eeuw verklaarden zich **Vlak en Bekker** tegen het werkverbond als een verdichtsel van de godgeleerden van die tijd, waarvan bij de oudere gereformeerde theologen niets werd aangetroffen. **Lubbertus, Makkowski** en **Cloppenburg** zouden het voor het eerst op het tapijt hebben gebracht.

Mitchell zegt in zijn werk over de Westminster Assembly (Baird Lecture, 1882) pag. 377: “Wat betreft de leer van de verbonden, die volgens sommiger bewering aan Nederland ontleend is, ben ik nu na nauwkeurig onderzoek, van gedachte dat in de Westminster Confessie niets geleerd wordt, ‘t welk vroeger niet reeds in hoofdzaak door **Rollock** en **Howie** in Schotland, en door **Cartwright, Preston, Perkins** en **Ames en Ball’s** beide Catechismussen in Engeland geleerd was.”

De **Westminster Confessie** is de eerste gereformeerde belijdenis, waarin de verbondsleer niet slechts zijdelings wordt ingehaald, maar waarin zij op de voorgrond is gesteld en op schier ieder

punt heeft kunnen doorwerken. De “Summa doctrinae de foedere et testamento” van Coccejus verscheen niet voor 1648 en in dat jaar was de Westminster Confessie reeds uitgegeven.

In het naspeuren van deze ontwikkeling zal men ongetwijfeld weer van **Bullinger** moeten uitgaan. Tijdens de regering van koningin Maria waren vele predikers en geleerden naar Zürich gevlucht, met wie **Bullinger** nog lang in briefwisseling stond.

(G. Vos Ph.D. -1862-1949 – Calvinistisch theoloog in de USA – geboren in Heerenveen)

Pleiten op de kinderdoop of op Gods beloften in Zijn Woord?

Indien iemand twijfelt over zijn eigen zaligheid of indien iemand op zoek is naar God wordt vaak tegen zo iemand gezegd, ook door voorgangers in de reformatorische kerken: “Pleit maar op je doop” in plaats van te zeggen: “Pleit maar op het volbrachte werk van de Heere Jezus”. Soms is daar alles mee gezegd, maar het kan ook zijn dat men verder gaat door te zeggen: “God heeft in de doop beloofd, verzekerd, dat Hij je God wil zijn en daar mag je op pleiten, daar mag je God aan houden”.

Als Baptist weet je dat God in de doop van een baby echt niets heeft beloofd, omdat dit een doop is die God niet geboden heeft en bovendien belooft God niets buiten Zijn Woord om. Dat is iets aan de Schrift toevoegen wat nergens staat. En stel dat God wel iets zou beloven in de doop, dan moet God toch Zijn belofte nakomen? En dat gebeurt in heel veel gevallen niet. Het is een truc van satan om op deze manier vele mensen, jongeren en kinderen op een dwaalspoor te brengen. En de resultaten van deze dwaling ziet men helaas overal om ons heen in deze wereld.

In allerlei kerken wordt geloofd dat een gedoopt iemand, als kind gedoopt, toch behouden is. We denken hierbij aan de rooms-katholieke en oosters-orthodoxe kerken, maar ook aan vele reformatorische kerken. Tenzij de voorganger ondanks de kinderdoop zijn kerkgangers er op wijst dat ook een gedoopt iemand wel bekeerd en wedergeboren moet worden.

Ik vraag me af waarom men liever op een denkbeeldige belofte in de doop pleit dan op de beloften van God in Zijn Woord. God spreekt toch de waarheid in Zijn Woord? God is toch geen leugenaar?

Er zijn heel veel beloften in de Schrift waarop een mens die God zoekt zou kunnen en mogen pleiten. Zie maar: **Psalm 51:19** *De offers voor God zijn een gebroken geest; een verbrijzeld en verslagen hart zult U, o God, niet verachten.*

Psalm 69:33 *Als de zachtmoedigen dit zien, zullen zij zich verblijden; u die God zoekt, uw hart zal leven.*

Jesaja 1:18 *Kom nu, laten wij samen een rechtszaak voeren, zegt de HEERE. Al waren uw zonden als scharlaken, ze zullen wit worden als sneeuw, al waren ze rood als karmozijn, ze zullen worden als witte wol.*

Jesaja 45:19 *Ik heb niet in het verborgene gesproken noch ergens in het land der duisternis; Ik heb tot het narkroost van Jakob niet gezegd: Zoekt Mij tevergeefs. Ik, de HEERE, spreek wat recht is, verkondig wat rechtmatig is.*

Jesaja 55:6 *Zoek de HEERE terwijl Hij te vinden is, roep Hem aan terwijl Hij nabij is.*

Klaagliederen 3: 25 *Goed is de HERE voor wie Hem verwachten, voor de ziel die Hem zoekt;*

Amos 5: 4 *Want zo zegt de HERE tot het huis Israëls: Zoekt Mij en leeft.*

Mattheüs 7:7 *Bidt en u zal gegeven worden; zoekt en gij zult vinden; klopt en u zal opengedaan worden. 8 Want een ieder, die bidt, ontvangt, en wie zoekt, vindt, en wie klopt, hem zal opengedaan worden.*

Mattheüs 11:28 *Kom naar Mij toe, allen die vermoeid en belast bent, en Ik zal u rust geven. 29 Neem Mijn juk op u, en leer van Mij dat Ik zachtmoedig ben en nederig van hart; en u zult rust vinden voor uw ziel;*

Lukas 11: 13 *Indien dan gij, hoewel gij slecht zijt, goede gaven weet te geven aan uw kinderen, hoeveel te meer zal uw Vader uit de hemel de heilige Geest geven aan hen, die Hem daarom bidden?*

Lukas 12: 31 *Maar zoekt zijn Koninkrijk, en die dingen zullen u bovendien geschonken worden.*

Johannes 7:37 *En op de laatste, de grote dag van het feest, stond Jezus daar en riep: Als iemand dorst heeft, laat hij tot Mij komen en drinken. 38 Wie in Mij gelooft, zoals de Schrift zegt: Stromen van levend water zullen uit zijn binnenste vloeien.*

Romeinen 10:9 *Want indien gij met uw mond belijdt, dat Jezus Heer is, en met uw hart gelooft, dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, zult gij behouden worden;*

Romeinen 10:13 *want: al wie de naam des Heren aanroept, zal behouden worden.*

Romeinen 10:21 *Maar tegen Israël zegt Hij: De gehele dag heb ik mijn handen uitgestrekt tot een ongehoorzaam en tegensprekend volk.*

2 Cor. 1: 20 *Want hoe vele beloften Gods er ook zijn, in Hem is het: Ja; daarom is ook door Hem het: Amen, tot eer van God door ons. (NBG)*

1 Timotheüs 2: 3 *Dit is goed en aangenaam voor God, onze Heiland, 4 die wil, dat alle mensen behouden worden en tot erkenning der waarheid komen.*

Hebreeën 7:25 *Daarom kan Hij ook volkomen behouden, wie door Hem (Jezus) tot God gaan, daar Hij altijd leeft om voor hen te pleiten.*

Openbaring 22:17 *En de Geest en de bruid zeggen: Kom! En laat hij die het hoort, zeggen: Kom! En laat hij die dorst heeft, komen; en laat hij die wil, het water des levens nemen, voor niets.*

Door de hele Schrift heen komt de oproep van God tot ieder mens om tot Hem te komen. Dat begint al in Genesis waar de Heere Adam en Eva opzoekt en de belofte van de komende Messias aan hen wordt gegeven. Dat gaat door in de tijd van de profeten, de oproep van de Heere om tot Hem te komen. De Heere Jezus

nodigt mensen uit om tot Hem te komen omdat hun dorst naar van alles en nog wat, alleen door Hem gelest kan worden. Om Zijn Brood te eten. De apostelen hebben steeds opgeroepen tot bekering en geloof en velen hebben daar gehoor aan gegeven.

In het laatste Bijbelboek komt opnieuw de oproep tot de mens om hun dorst te laten lessen door de Heere Jezus. Om het water des Levens te gaan drinken. En wat is nu gemakkelijker dan drinken!

Als we al deze bewijzen van Gods opzoekende liefde gaan overdenken en op de uitnodiging ingaan dan hebben de mensen toch niet de door mensen bedachte kinderdoop nodig om aan te tonen dat God onze God wil zijn?

God wil wel. Hij houdt de hele dag Zijn armen uitgebreid om zondaren tot Zich te nodigen en te lokken, maar het is de mens die niet wil. Zie de Heere Jezus die Jeruzalem onder Zijn vleugels wilde vergaderen, maar zij wilden niet.

Sommige beloften in de Schrift zijn specifiek voor Israël, zoals bv. Amos 5:4 en Jesaja 45:19 maar dat betekent niet dat wij die in deze situatie niet zouden mogen toepassen.

7. Verbondstheologie

De kinderdoop is niet het gevolg van de verbondstheologie, want de kinderdoop is al veel eerder ontstaan. De verbondstheologie is veel later ontwikkeld, namelijk in de zestiende eeuw, met het doel om de kinderdoop Bijbels te legitimeren. Men kan hierbij denken aan Zwingli en Bullinger. Later kom ik hierop terug. De verbondstheologie bevat elementen uit het Oude en het Nieuwe Verbond. De manier waarop het Joodse volk deel kreeg aan het Oude Verbond is de basis geworden voor het deel krijgen aan het Nieuwe Verbond. Eén van de basiselementen is dat het verbond van God met Abraham overgenomen is door veel christelijke kerken. Daardoor is dan ook de verschrikkelijke vervangingstheologie ontstaan. Maar niet alle kerken/gemeenten hebben deze theologie aanvaard. Er zijn altijd door de eeuwen heen gemeenten en gelovigen geweest die als Bijbel getrouwe christenen deze theologie hebben afgewezen. Zelfs als dit tot vervolging leidde en ze als martelaar voor de waarheid van het Woord moesten sterven. In dit boek kunt u daar vele voorbeelden van vinden.

Van de Bijbel getrouwe voorganger dr. F. B. Meijer (1847-1929), een destijds bekende voorganger in Engeland, is de uitspraak

“Voor een doorn zal een dennenboom opgaan; voor een distel zal een mirtenboom opgaan.” (Jesaja 55:13).

“Ten volle evenwel zal dit woord eenmaal vervuld worden, tegen het einde der eeuwen, wanneer Israël uit alle landen zal bijeen verzameld worden om weer te keren naar zijn heilige grond. Die terugkeer zal samen vallen met een opening van de ogen, wanneer dan het deksel zal worden weggenomen en zij de Koning zullen zien en erkennen in Zijn schoonheid; Hem zien Die zij doorstoken hebben, maar dan zullen aanbidden met al de gloed van hun oosterse liefde. Dan zal de vloek worden opgeheven en zullen zij waarlijk zijn tot een eeuwig teken, dat niet uitgeroeid zal worden.” (Boek Jesaja, blz.233)

Meijer bedoelt hiermee te zeggen dat er voor Israël nog een heerlijke toekomst is. Dit in tegenstelling tot de aanhangers van de vervangingstheologie, die Israël beschouwen als een volk als vele andere volken. Zie o.a. het boek van dr. Steven Paas “Israëlvisies in beweging”.

In deze verbondstheologie vindt een vermenging plaats van het Oude Verbond met Abraham en het Nieuwe Verbond in het bloed van de Heere Jezus. Men kreeg deel aan het Oude Verbond door geboorte en besnijdenis en dit principe wordt ook toegepast ten aanzien van het deel krijgen aan het Nieuwe Verbond. Maar de Schrift leert ons dat we deel krijgen aan het Nieuwe Verbond door geloof en wedergeboorte. Het Nieuwe Verbond bestaat niet uit een mix van gelovigen en ongelovigen, anders zou het geen nieuw verbond zijn. Deze verbondsleer kan voor veel onduidelijkheid zorgen bij het volwassen worden van een gedoopt kind in zake wedergeboorte en bekering. Dit hangt mede af van de kerk waarin ze gedoopt zijn en waar ze nu nog deel van uitmaken. In sommige kerken wordt nog geleerd dat een mens ondanks zijn doop toch bekeerd en wedergeboren moet worden. Dat is een duidelijk en goed standpunt, hoewel deze prediking steeds minder wordt gehoord. In de meeste reformatorische kerken worden de leden als wedergeboren christenen beschouwd, die dat in hun leven ook moeten laten zien door belijdenis doen en een heilig leven. Veelal leidt dit tot een wet-tisch leven, met een knagende onzekerheid over hun eeuwig behoud, want in hun leven zien ze niet de echte vruchten van wedergeboorte en bekering. In hun doopformulier staat dat een kind in zonde ontvangen en geboren is. En in hun Bijbel staat dat een mens wedergeboren en bekeerd moet worden. En de Bijbel legt toch een verband tussen doop en wedergeboorte. In de rooms-katholieke kerk leert men dat een kind/mens door de doop behouden wordt. Hoewel men daar nooit zeker van kan zijn, volgens de vroegere bisschop Simonis, want dat hangt mede af van onze goede werken.

Door de verbondstheologie krijgt in de reformatorische prediking de nieuwtestamentische gemeente dikwijls een oudtestamentisch stempel opgedrukt. Dat houdt in dat men er dan vanuit gaat, dat de gemeente net zo onbekeerlijk is en dat men met net zulke verbondsbrekers te maken heeft als destijds in Israël. Met als gevolg: altijd strijd en onzekerheid over de zaligheid. Men gaat dan voorbij aan de gave van de Heilige Geest, Die in alle Waarheid leidt en de overwinning over de zonde **kan** geven.

Verbondsdooop-Kinderdooop

De doop van jonge kinderen is ontstaan in de loop van de tweede/derde eeuw. De kinderdoop is pas verbondsdooop geworden in de zestiende eeuw. De nadruk bij de verbondsdooop ligt in de gedachte dat Gods genade voorafgaat aan de geloofskeuze van een mens. Dat is ook een Bijbelse gedachte, maar men heeft deze gedachte ook toegepast op de doop van een baby, waar helemaal nog geen sprake is van een geloofskeuze. Maar op basis van deze ontwikkelde theologie wordt een baby van kerkleden gedoopt door besprenkeling met water. Deze besprenkeling met water is een uiterlijk symbool van de afwassing van de zonden. Het is dus geen beeld van het sterven met Christus en het opstaan in een nieuw leven met Christus. In de Bijbel wordt de doop ook wel het bad van de wedergeboorte genoemd, omdat het een beeld is van het nieuwe leven met Christus. Daarom geschiedde de doop in de Bijbel altijd door onderdompeling omdat dit de beste weergave is van hetgeen er met een wedergeboren mens gebeurd is.

Calvinistische reformatorische voorgangers leggen bij de kinderdoop vaak de nadruk op de soevereine genade van God. Zonder de wil van het kind wordt het kind al in genade door God aangenomen en door de doop in Christus ingelijfd. Ook het doopformulier gaat hiervan uit. Maar het blijkt per saldo een aanbod van genade te zijn. Hoewel ook daar weer verschillend over wordt gedacht. Op verschillende plaatsen in dit boek kom ik hier uitgebreid op terug.

Deze reformatorische voorgangers hebben dan ook geen goed woord over voor de doop op het geloof, want dat zou mensenwerk zijn. Men gaat dan voorbij aan de vele voorbeelden in de Bijbel waar sprake is van doop op het geloof. Is dat ook mensenwerk geweest? Ik heb eens een predikant horen zeggen dat de doop op het geloof (herdoop) tot stand kwam doordat men beïnvloed was door de duivel. Een zeer gevaarlijk standpunt, want als het nu wel het werk van God, de Heilige Geest is, (en dat is het) dan kent men het werk van God aan de duivel toe. Dat deden de Farizeeën ook ten aanzien van het werk van de Heere Jezus. Het antwoord van de Heere Jezus op deze beschuldiging is duidelijk.

Ik heb net het woord herdoop gebruikt. Door voorstanders van de kinderdoop ook wel over dopen genoemd. Vanuit hun standpunt begrijpelijk, maar voorstanders van de geloofsdoop gaan van het standpunt uit dat de kinderdoop geen Bijbelse doop is geweest. Als zij zich dan ook laten dopen nadat zij tot bekering en wedergeboorte zijn gekomen, is dat voor hen de eerste Bijbelse doop en geen herdoop. Dat beide standpunten in gezinnen en families tot conflicten kunnen leiden is duidelijk, want het gaat hier om heel wezenlijke zaken. Het gaat ten diepste om bekering en wedergeboorte en dat ligt heel teer en gevoelig.

Als ouders en kinderen allebei claimen van Christus te zijn, dan dient men zeker in deze zaken in liefde met elkaar om te gaan en dient men de Heere te bidden om inzicht, gehoorzaamheid, wijsheid, waarheid en liefde.

Het was en is nog wel de gewoonte dat jonge mensen die als kind gedoopt zijn, bij het opgroeien tot de belijdenis van hun geloof komen in een openbare godsdienstoefening, veelal met Palmzondag of ook wel met Pinksteren. Men belooft dan God te volgen volgens de leer van de kerk. Deze belijdenis kan variëren van een verstandelijke erkenning en acceptatie van wat de kerk leert tot een werkelijk getuigenis van een bekering die daadwerkelijk heeft plaats gevonden. Dit hangt mede af van het soort gemeente waarin deze belijdenis plaats vindt. Bij veel gemeenten krijgt men door deze belijdenis toegang tot het Heilig Avondmaal, maar dat is niet bij alle gemeenten/denominaties het geval.

In een symposium over belijdenis op 4-6-2015 in Huizen komen de woorden bekering en wedergeboorte niet aan de orde volgens een verslag in het RD van 5-6-2015.

Opmerkelijk is hetgeen de vroegere jeugdwerker Samuël van den Berg zegt in het RD van 13-6-2015: "Met de juiste aanpak kunnen kerkleden beïnvloed worden om bijvoorbeeld de jeugdvereniging te bezoeken of belijdenis te gaan doen. Als dat gelukt is, zijn de "management doelen" bereikt (minder afhakers). In het bedrijfsleven vierden we dan een feestje. Maar wat zouden de engelen doen? Zij verblijden zich over één zondaar die zich bekeert (Lukas 15), niet over een dooplid dat belijdenis doet. Is ons doel het zielenheil van jongeren of zijn het afgeleide doelen zoals naar de jeugdvereniging gaan, belijdenis doen en bij de Gereformeerde Gemeenten blijven?"

Ouders van gedoopte kinderen geloven dat hun kinderen, die nog niet tot hun verstand gekomen zijn, het eeuwige leven zullen ontvangen als zij komen te overlijden. Gelovigen ervaren dat als troost. Gelovige ouders die hun kinderen niet laten dopen geloven hetgeen in de Bijbel staat (1Korinthiërs 7:14) dat hun kinderen geheiligd (apart gezet) zijn in de gelovige ouders. Dat betekent niet dat ze daardoor behouden zijn, want ieder mens zal door

God beoordeeld worden naar zijn eigen daden. Maar kinderen van ouders die een waar geloof hebben zijn wel bijzonder bevoorrecht. Het ware geloof wordt hun voorgeleefd en dat zal meer tot hun hart spreken dan de doop waarvan zij zich niets herinneren. De vraag is of Gods genade zich beperkt tot kinderen van gelovige ouders ten aanzien van heel jonge kinderen die nog niet in staat zijn zelf te kiezen. Wel denk ik dat Gods genade veel groter is dan wij ons kunnen voorstellen. Daarvoor wil ik wijzen op hetgeen de Heere Jezus zegt in:

Markus 10: 13 *En ze (vrouwen) brachten kinderen bij Hem, opdat Hij hen zou aanraken, maar de discipelen bestrafden degenen die hen bij Hem brachten. 14 Maar toen Jezus dat zag, nam Hij het hun zeer kwalijk en zei tegen hen: Laat de kinderen bij Mij komen en verhinder hen niet, want voor zulke mensen is het Koninkrijk van God. 15 Voorwaar, Ik zeg u: wie het Koninkrijk van God niet ontvangt als een kind, zal het beslist niet binnengaan. 16 En Hij omarmde hen en terwijl Hij de handen op hen legde, zegende Hij hen.*

De kinderen werden gebracht, konden blijkbaar zelf niet lopen! De Heere Jezus doopte de kinderen niet, Hij zegende hen!

Gevolgen van de verbondstheologie

Israël, besneden en toch verloren!

Ongelovigen uit de volken, als kind gedoopt en toch verloren!

Israël, het volk van God, het volk van het verbond dat God met Abraham sloot, het volk dat het teken van de besnijdenis had ontvangen..... en toch grotendeels omkwam in de woestijn door ongelof, (1 Korinthiërs 10:5,6). Israël, het volk van God dat in de woestijn, bij de berg Sinaï, de wet van God ontving als leefregel voor iedere dag, dat op die dag de vrouw van God werd, ... en toch later in het beloofde land de afgoden ging dienen, zodat zij het verbond met God verbraken.

Israël, het volk van God, door God verkozen om de Messias, de Redder van de wereld voort te brengen.....en toch toen de Messias gekomen was, deze grotendeels hebben verworpen.

Israël, waarvan de kinderen op de achtste dag werden besneden, als teken van het verbond met Abraham, en ondanks dit teken toch ongelovig was, ondanks dit teken toch de afgoden ging dienen, en ondanks dit teken toch de Messias heeft verworpen.

Vraag: Moeten de gelovige ouders dan jaloers zijn op de kinderen van Israël, die op de achtste dag besneden werden?
Antwoord: Nee toch! Het teken van het verbond maakte de kinderen niet zalig en was geen garantie dat ze als volwassene tot geloof zouden komen. Het ging ook in het Oude Verbond om de besnijdenis van het hart, om het ware geloof. Het teken van de besnijdenis was in dit opzicht zonder waarde. Maar in ander opzicht hield/houdt dit teken wel zijn waarde, nl. ten aanzien van de landbelofte en dat God de God van het Joodse volk blijft. Want het verbond met Abraham en zijn nageslacht was een eeuwig verbond. Door ongehoorzaamheid is dit verbond tijdelijk in haar vervulling vertraagd, maar de HEERE is getrouw en de contouren van de verdere vervulling zijn inmiddels al duidelijk zichtbaar.

God heeft echter een Nieuw Verbond met Israël gesloten, het verbond in het bloed van Zijn Zoon, waarin de gelovigen uit de volken mogen delen. Aan dit verbond krijgt iemand deel door wedergeboorte en de doop is daar een getuigenis van.

Als men Israël op een bepaalde manier wil nadoen door kleine ongelovige kinderen al het teken van het ware geloof te geven, misbruikt men het symbool van de doop.

De apostel Paulus vat het bovenstaande samen in één kerntekst “Maar wat voor mij winst was, dat heb ik om Christus’ wil als schade beschouwd.”

Jeremia 31: 31 *Zie, er komen dagen, spreekt de HEERE, dat Ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal sluiten, 32 niet zoals het verbond dat Ik met hun vaders gesloten heb op de dag dat Ik hun hand vastgreep om hen uit het land Egypte te leiden-Mijn verbond, dat zij verbroken hebben, hoewel Ik hen getrouwd had, spreekt de HEERE. 33 Voorzeker, dit is het verbond dat Ik na die dagen met het huis van Israël sluiten zal, spreekt de HEERE: Ik zal Mijn wet in hun binnenste geven en zal die in hun hart schrijven. Ik zal hun tot een God zijn en zij zullen Mij tot een volk zijn.*

Filippenzen 3: 4 *Hoewel ik reden heb om ook op het vlees te vertrouwen; als iemand anders denkt te kunnen vertrouwen op het vlees, ik nog meer:5 besneden op de achtste dag, uit het geslacht van Israël, van de stam Benjamin, een Hebreëer uit de Hebreëën, wat de wet betreft een Farizeeër, 6 wat ijver betreft een vervolger van de gemeente, wat de rechtvaardigheid betreft die in de wet is, onberispelijk.7 Maar wat voor mij winst was, dat heb ik om Christus’ wil als schade beschouwd.*

Hebreëën 3: 13 *maar vermaan elkaar elke dag, zolang men van een heden kan spreken, opdat niemand van u verhard zal worden door de verleiding van de zonde. 14 Want wij hebben deel aan Christus gekregen, als wij tenminste het beginsel van de vaste grond van het geloof tot het einde toe onwrikbaar vasthouden,15 terwijl er wordt gezegd: Heden, als u Zijn stem hoort, verhard dan uw hart niet, zoals in de verbittering.16 Want hoewel sommigen die stem gehoord hadden, hebben zij Hem verbitterd, maar niet allen die onder leiding van Mozes uit Egypte waren getrokken.17 Op wie is Hij dan veertig jaar lang vertoornd geweest? Was het niet op hen die gezondigd hadden, van wie de lichamen zijn gevallen in de woestijn?18 En aan wie heeft Hij gezworen dat zij Zijn rust niet zouden binnengaan, dan aan hen die ongehoorzaam geweest waren?19 Zo zien wij dat zij niet konden ingaan vanwege hun ongelooft.*

Het Nieuwe Verbond is in de plaats gekomen van het Oude Verbond. Welk Oude Verbond? Niet het verbond met Abraham, maar het verbond van de Sinaï. Het verbond van de wet, de offers en de instellingen. Op die plaats sloot de HEERE een verbond met Zijn uitverkoren volk Israël. Wat was het teken van dit verbond, waardoor werd dit verbond bevestigd? Daarover lezen we in het boek aan de Hebreëën. Het verbond werd door bloed bevestigd.

Hebreëën 9: 18 *Daarom is ook het eerste(verbond) niet zonder bloed ingewijd. 19 Want nadat elk gebod overeenkomstig de wet aan heel het volk door Mozes meegegeeld was, nam hij het bloed van de kalveren en*

van de bokken met water en scharlakenrode wol en hysop, en besprenkelde het boek zelf en heel het volk, 20 terwijl hij zei: Dit is het bloed van het verbond dat God u bevolen heeft te houden. 21 Ook de tabernakel en ook al de voorwerpen voor de ere dienst besprenkelde hij op dezelfde manier met het bloed. 22 En bijna alles wordt volgens de wet door bloed gereinigd, en zonder het vergieten van bloed vindt er geen vergeving plaats.

Daar werd Israël in beeldspraak de vrouw van God. Israël werd echter ontrouw en pleegde overspel. De HEERE was echter genadig en gaf een Nieuw Verbond. Het verbond met als basis het bloed van de Messias, de Zoon van God. Beide verbonden, zowel het oude als het nieuwe hebben als teken het bloed. Dus niet de besnijdenis. En iemand krijgt deel aan dit Nieuwe Verbond door wedergeboorte, hetgeen geloof en bekering inhoudt. Van de discipelen zegt de Heere Jezus dat ze Hem gevolgd zijn in de wedergeboorte, (Mattheüs 19:28). In het einde der tijden zal Israël opnieuw de bruid/vrouw van God worden. (Jesaja 54:4-8; Hosea 2:13-22)

We lezen hierover ook in :

Hebreeën 8: 7 Immers, als dat eerste verbond onberispelijk geweest was, zou er voor een tweede geen plaats zijn gezocht. 8 Want hen berispend zegt Hij tegen hen: Zie, de dagen komen, spreekt de Heere, dat Ik met het huis van Israël en met het huis van Juda een nieuw verbond zal sluiten, 9 **niet overeenkomstig het verbond dat Ik met hun vaders gesloten heb, op de dag toen Ik hen bij de hand nam om hen uit het land Egypte uit te leiden. Want zij bleven niet in Mijn verbond en Ik heb geen acht meer op hen geslagen, zegt de Heere.** 10 Want dit is het verbond dat Ik met het huis van Israël sluiten zal na die dagen, zegt de Heere: Ik zal Mijn wetten in hun verstand geven en Ik zal die in hun hart schrijven. Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn. 11 En zij zullen beslist niet ieder zijn naaste en ieder zijn broeder onderwijzen en zeggen: Ken de Heere. Want zij allen zullen Mij kennen, van klein tot groot onder hen. 12 Want Ik zal wat hun onge-rechtigheden betreft genadig zijn en aan hun zonden en hun wetteloos gedrag beslist niet meer denken. 13 Als Hij spreekt van een nieuw verbond, heeft Hij daarmee het eerste voor verouderd verklaard. En wat oud is verklaard en wat verouderd, staat op het punt te verdwijnen.

Hebreeën 9: 1 Nu had ook het eerste verbond verordeningen voor de ere dienst en het aardse heiligdom.....9 Deze was een zinnebeeld voor de tegenwoordige tijd. In overeenstemming daarmee werden er gaven en slachtoffers geofferd die niet in staat waren om hem die de dienst verrichtte, wat zijn geweten betreft tot vol-maaktheid te brengen.....15 En daarom is Hij de Middelaar van het nieuwe verbond, opdat, nu de dood heeft plaatsgevonden tot verzoening van de overtredingen die er onder het eerste verbond waren, de geroepen de belofte van de eeuwige erfenis ontvangen.

Hebreeën 10:8 Nadat Christus had gezegd dat God niet tevreden was met de verschillende offers en gaven, die onder het oude verbond vereist waren, voegde Hij eraan toe: "Hier ben Ik; Ik ben gekomen om Uw wil te doen en mijn leven te geven." Hij vervangt het oude verbond door een nieuw en beter verbond. (Het Boek)

Deel 2 Strijd en discussie over de doop

8. Strijd over verbond en doop in de 19^e en 20^e eeuw.

Dr. E. Smilde beschrijft in zijn boek “Een eeuw van strijd over verbond en doop” (1946) het conflict in de Gereformeerde kerken van ongeveer 1830-1944, dus ruim een eeuw.

Het is een boek van 370 blz., waaruit we kunnen afleiden dat er heel wat te doen is geweest over dit onderwerp. Men heeft elkaar hevig bestreden over de betekenis en de uitleg van het doopformulier, over de inhoud van het genadeverbond, wie behoort hiertoe en wie niet, over de artikelen in de Heidelbergse Catechismus die over de doop gaan en over de desbetreffende artikelen in de Nederlandse Geloofsbelijdenis en de Dordtse Leerregels.

De strijd ging niet alleen over de formulieren maar ook over de uitleg van de teksten in de Schrift welke aan de leer van de kinderdoop ten grondslag liggen. Uit het feit dat er over dit onderwerp zoveel onenigheid is geweest, mag je toch wel afleiden dat er een zekere onzekerheid bestond over de standpunten en over de uitleg van de teksten.

Dit wordt ten diepste veroorzaakt doordat men de Schrift niet letterlijk neemt en niet leest wat er staat, maar de teksten bekijkt door een bepaalde bril. De bril van Augustinus, Calvijn, Luther, Abraham Kuyper of door de rooms-katholieke bril, die al heel oud is en dringend aan vernieuwing toe is.

De strijd spitste zich toe over de vraag wie door de doop in het genadeverbond worden opgenomen. Zijn dat alleen wedergeborenen of ook niet-wedergeborenen? Daarbij werd ook gekeken naar het Verbond van God met Abraham. Dit werd als voorbeeld genomen, want volgens de leer van de kerk was aan het verbond met Abraham een einde gekomen en waren de zegeningen van Abraham nu voor de kerk. Daarom wordt in het doopformulier ook verwezen naar Genesis 17:7, de verbondssluiting van God met Abraham. In het verbond met Abraham waren opgenomen gelovigen en niet-gelovigen (Ismaël, Ezau enz). Daarom, zo werd gere-deneerd, moeten in het Nieuwe Verbond ook de kinderen van de gelovigen worden opgenomen, net als bij Abraham. In Psalm 105 berijmd staat “Het verbond met Abraham Zijn vrind, bevestigt Hij van kind tot kind”. Dit geldt echter alleen het Joodse volk.

Maar in het Nieuwe Verbond volgens Jeremia 31 mogen toch alleen maar wedergeboren mensen worden opgenomen? Ja, dat was een probleem. Maar daar vond men een oplossing voor. Men ging veronderstellen dat de kinderen bij hun doop wedergeboren werden. Nu was iedereen het daar niet mee eens en daar is heel veel strijd over geweest. Het resultaat is dat er nu vier visies/antwoorden zijn op de vraag wie tot het genadeverbond behoren.

In die tijd werden er allerlei uitspraken gedaan, die waarschijnlijk nu ook nog wel gedaan zouden kunnen worden. Hier volgt een kleine bloemlezing:

Met art 34 van de NGB en Antwoord 74 van de Catechismus gelooft de synode, dat de kinderen van de gelovigen met hun ouders in het verbond van God en Zijn gemeente begrepen zijn, uit kracht van Gods beloften en daarom gelooft de synode met hoofdstuk I, art. 17 van de Dordtse Leerregels, de godzalige ouders te moeten vermanen om niet te twijfelen aan de verkiezing en zaligheid van hun kinderen, die God in hun kindzijn uit dit leven wegneemt.

Daarom rekent de synode, met het doopformulier, de kinderen van de gelovigen te moeten houden voor lidmaten van de gemeente van Christus, voor erfgenamen van het rijk van God en van Zijn verbond. Er wordt nog wel aan toegevoegd dat, omdat niet allen in Israël gelovigen waren, zo houdt de synode niet ieder gedoopt kind voor wedergeboren.

Reactie: Je zou kunnen zeggen wat de ene hand geeft, neemt de andere weer terug.

Wel wordt ook sterk aanbevolen om zodanig te preken dat de hypocrieten ontdekt worden. De synode nam het zogenaamde historisch geloof niet in bescherming teneinde de zorgeloosheid niet in de hand te werken.

Genadeverbond en verkiezing worden in één adem genoemd op basis van Romeinen 9:8. (De Cock)

De kinderen zijn op het moment dat zij gedoopt worden nog niet wedergeboren. Maar later past God Zijn genade aan hen toe. Maar daarnaast zijn er ook andere, zoals bv. Jeremia en Johannes de Doper. (De Cock)

En wat bidt en dankt men (in het dankgebed na de doop, E.Smilde)? Dat zij nog eens bekeerd mogen worden, dat de doop hun nog eens ten nut zou mogen worden? Niets van dat alles. Alles verenigt zich in de dankerkentenis, dat zij datgene hebben, wat wij allen, (de gelovigen, E.Smilde) hebben, en er wordt slechts gevraagd dat zij altijd in de Heere Christus mogen wassen en toenemen. (Brummelkamp)

Reactie: Uit het bovenstaande blijkt dat men aanneemt dat de kinderen wedergeboren zijn en alleen nog maar hoeven toe te nemen in het geloof. Daaruit volgde kun je concluderen dat in de gemeente dan blijkbaar iedereen gelovig en wedergeboren is, waaruit volgt dat in de prediking niet meer hoeft te worden opgeroepen tot geloof en bekering. Nu dat werd en wordt ook steeds minder gedaan. In veel kerken en gemeenten helemaal niet meer. Veel voorgangers, predikanten weten niet meer wat wedergeboorte is of scharen het begrip onder de heiligmaking. In de vorige eeuw zei de Engelse predikant dr. Martyn Lloyd Jones al dat de kerk in West-Europa ten onder gaat, omdat de voorgangers ervan uitgaan dat de gehele gemeente al christen is. We zien dit nu helaas voor onze ogen gebeuren.

Van Velzen denkt dat er voor hem geen reden is om te denken dat, de Heere doorgaans hen die zalig worden, van de geboorte af vernieuwt. Hij wijst het standpunt van Voetius af, die van

oordeel was, dat God doorgaans de uitverkoren kinderen vóór de doop wederbaart. Bij het in Christus geheiligd zijn denkt hij niet aan een uitwendige afzondering van de ongelovigen, maar noemt het een verbondsheiliging waaraan de eeuwige zaligheid is verbonden. Hij bestrijdt echter de mening dat alle kinderen hoofd voor hoofd de zaligheid zullen beërven. Het doopformulier zou niet van ieder kind spreken, maar onbepaald van onze kinderen. Tot slot houdt hij echter toch weer de kinderen in Christus geheiligd tot het tegendeel blijkt uit hun gedrag.

Reactie: Uit wat van Velzen zegt krijg je weer sterk de indruk dat, wat ze zo keurig uit een stel aannames hebben opgebouwd, toch weer terug nemen. Geen wonder, want hoe snel blijkt uit het gedrag van de kinderen het tegendeel. Het is verbazend hoe het systeem van de kinderdoop opgebouwd wordt op een verkeerde uitleg van enkele teksten. Terwijl de doop op het geloof onderbouwd kan worden door een veelheid aan teksten en voorbeelden in de Schrift.

Het sacrament van de doop is alleen voor gelovigen. Maar hoe staat het dan met de kinderen, die de eis van het verbond niet kunnen toestemmen? Helenius de Cock verwijst naar de besnijdenis in Abrahams tijd. Door de volwassenen werd deze toestemming betuigd en zij verklaarden, de God van het verbond als hun God te erkennen en zichzelf aan Hem over te geven, maar bij de kinderen werd zij voorondersteld. Niemand mag als verwerper van het verbond worden verklaard, zolang hij dit niet uit zijn gedrag toont.

Reactie: Uit het gestelde door Helenius de Cock inzake de vooronderstelde wedergeboorte blijkt nog eens weer duidelijk hoe dit in tegenspraak is met de Schrift. De Schrift zegt duidelijk dat er niemand goed is. Allen zijn ze afgeweken van de geboden van God. Allen missen hun doel en hebben gezondigd. Het hebben van gelovige ouders verandert daar niets aan. En zij verklaarden ook niet zich aan God over te geven. Door het sprenkelen van een beetje water op een hoofdje dat zich nog nergens van bewust is, doet die baby niet wedergeboren worden. In het Abrahamitisch verbond werd een kind door de besnijdenis ook niet bekeerd en wedergeboren. De profeten stellen duidelijk en dikwijls dat het hart besneden moet worden. De apostel Paulus herhaalt dit.

Helenius de Cock, zoon van Hendrik de Cock, was het niet in alle opzichten eens met H. Bavinck en Abr. Kuyper. Hij ontwikkelde min of meer een eigen theologie. Op de vraag, wat is gereformeerd, antwoordt hij dat hij daarvoor alleen de belijdenis raadplegen wil. Het heeft alles te maken met de belijdenis geschriften van de aloude gereformeerde kerk. Maar de overige geschriften van de opstellers der belijdenis geschriften zijn voor hem geen toetssteen en bewijs van gereformeerd zijn, ook van Calvijn niet. Hij plaatste de uitverkiezing bij de leer van de verlossing. De wedergeboorte zag hij als een werk van de Heilige Geest. Ten aanzien van zijn verbondsopvatting wisselde hij wel eens van mening. De ene lijn van de uitverkiezing van Romeinen 9 en Galaten 3 verdwijnt wat uit het gezicht en daarvoor in de plaats stelt hij dat overeenkomstig het Woord van God alleen die het sacrament van de doop hebben ontvangen, behoren tot de bondgenoten. Nog later zegt hij dat aan allen die gedoopt zijn, verzegeld wordt dat de belofte van het Evangelie waarachtig is. Dus ten laatste verschuift in zijn visie de doop

meer naar een aanbod van genade. De doop verzegelt Gods verbond en niet ons geloof, onze oprechtheid of trouw. De gereformeerde kerk leert niet dat de sacramenten zegels zijn van de wedergeboorte.

Reactie: Het standpunt van Helenius De Cock heb ik daarom vrij uitvoerig weergegeven, omdat het zo duidelijk laat zien, dat hij er ten diepste niet goed raad mee wist. Met zijn laatste standpunt belandt hij in de huidige groep twee van verbondsopvattingen. De verschillende stromingen bleven echter voortbestaan. Men kon niet tot een eenheid komen inzake de uitverkiezing, het genadeverbond, eeuwigheid en tijd, het subjectieve en het objectieve. En zoals zo vaak gebeurt, de ene dwaling brengt de andere voort.

Dr. A. Kuiper beroept zich inzake de uitleg van de kernbegrippen van het geloof steeds op de belijdenisgeschriften en het doopformulier. Hij zegt o.a. dat het dankgebed in het doopformulier geheel strookt met hetgeen onze belijdenis en catechismus ons leert over de heilige doop. Het is Kuipers opvatting dat het genadeverbond met de uitverkorenen is opgericht. Daarmee zit hij op dezelfde lijn als Wilhelmus à Brakel en à Marck. Uitverkiezing en genadeverbond zijn niet te scheiden. Verwezen wordt naar de DL I-17 waarin het gaat over de verkiezing en zaligheid van de kinderen van de gelovige ouders. De wedergeboorte is bij Kuiper een der weldaden van het genadeverbond. Zijn opvatting van het genadeverbond is nooit een verkapt werkverbond. Het genadeverbond is veeleer de heerlijke bedding waardoor het water des levens ons uit de diepte der uitverkiezing toevloeit. Kuiper is het eens met Voetius wat betreft het tijdstip van de wedergeboorte, dit zou aan de doop voorafgaan. Dit alles is in overeenstemming met hetgeen gezegd is over groep I.

Voor het recht van de kinderdoop beroept Kuiper zich op de besnijdenis en de bekende Schriftplaatsen als Mattheus 19:14; Psalm 8:3; Handelingen 2:39; I Korinthe 7:14 en Efeze 6:1. Evenals in het Oude Verbond zijn de kinderen mee begrepen in dit Nieuwe Verbond. Opmerkelijk is dat hij vast stelt dat het sacrament alleen bedoeld is voor gelovigen. Waar geen oorzaak is om geloof te veronderstellen, mag ook niet gedoopt worden. Het sacrament dient om het aanwezige geloof te versterken!

Reactie: Kuiper is heel dicht bij de waarheid van de Schrift. Jammer dat hij de link legt met het Verbond met Abraham en van de kinderen wel vooronderstelt dat ze wedergeboren zijn en dat deze wedergeboorte vóór de doop plaats vindt. Onbegrijpelijk dat op deze wijze een systeem opgebouwd wordt wat door geen enkele tekst in de Schrift is te onderbouwen. Door welke bril worden de Bijbelteksten gelezen? Waar komt deze bedekking vandaan? Op een andere plaats in dit boek zal ik daar op ingaan.

Volgen Bavinck is de leer van Calvijn dat het genadeverbond met zijn beloften de grond voor de doop van kinderen is. Maar Calvijn zou nergens zeggen dat de wedergeboorte bij de kinderen verondersteld aan de doop voorafgaat en dat deze de grond is van de doop. Calvijn vat het verbond op als een geestelijke realiteit. Aan de doop gaat zeker iets vooraf, nl. het verbond van genade, de genade van de aanneming, de vaste en zekere belofte van God. Die belofte van God

wordt vervuld, aanvankelijk in de doop, maar ook altijd later. Deze beschouwing van Calvijn is ook bij de latere gereformeerden te vinden.

Reactie: Op basis van hetgeen Calvijn zegt kan men tot verschillende meningen komen over de inhoud van het genadeverbond en over de inhoud van de doop. Dat is, denk ik, ook de reden dat er later nog meer meningen over de betekenis van de doop zijn ontstaan. Men spreekt zelfs over ontaarding van de gereformeerde leer. Men creëerde termen als inwendig en uitwendig genadeverbond. Men sprak over verbondsheiligheid in uitwendige objectieve zin. Men stelde zelfs dat daardoor de doop van zijn kracht werd beroofd. Hieruit blijkt wel weer dat indien men afwijkt van de Schrift allerlei meningen en dwalingen ontstaan, die meewerken aan de ondergang van een kerk of gemeente.

Honig schrijft: "De diepe opvatting van de gereformeerde leer, door mannen als Calvijn, Maccovius, Voetius, Gomarus e.a. nader toegelicht, dat namelijk de kinderen van de gelovigen gedoopt moeten worden in de veronderstelling, dat de wedergeboorte bij hen voorafgegaan is, was in Comrie's dagen bijna geheel prijsgegeven.

Reactie: Gelukkig maar, want de doop maakt niet zalig, evenmin als de besnijdenis dit deed en doet.

Hoekstra omschrijft aan de hand van vraag 70 van de HC, dat rechtvaardigmaking en wedergeboorte of vergeving en vernieuwing, door het sacrament van de doop als betekende zaak wordt verzegeld en betekend.

Reactie: Deze mening is bijna gelijk aan de rooms-katholieke opvatting van de kinderdoop. Ze gaat zelfs m.i. nog iets verder. Deze leerling van Kuiper gaat nog verder dan de meester zelf in E Voto Dordraceno (toelichting op de HC.).

Kramer, ook leerling van Kuiper, zegt dat volgens Calvijn de Heilige Geest Zijn innerlijke werking paart aan de sacrament bediening. Het geloof wordt versterkt doordat het sacrament de gelovigen op bijzondere wijze tot Christus leidt en in Zijn gemeenschap doet toenemen, door het zichtbare teken en de mystieke werking van de Geest.

Kuiper en Bavinck wijzen erop dat de gereformeerde vaders op grond van het genadeverbond de kinderen van de gelovigen hielden voor ware kinderen van God. De omschrijving wisselt behoorlijk sterk. In plaats van ware kinderen noemt men hen ook wel "ware bondelingen", "erfgenamen van de belofte" en "bezitters van de Geest". In plaats van "houden voor" gebruikt men ook wel, rekenen als, beschouwen als, behandelen als, erkennen voor, onderstellen, vooronderstellen enz.

Reactie: Men zou verwachten dat het dat nu wel is, maar er duiken altijd weer mensen op die het tegendeel beweren. Een zekere ds. Winckel zegt uitdrukkelijk dat men uit de veronderstelling van het nieuwe leven niet moet afleiden dat elk gedoopt kind wedergeboren is. Daarom zou volgens hem het doopformulier spreken over ons en onze kinderen in het algemeen. De verwarring blijft.

H. Bavinck's leer van de doop. Deze geef ik wat uitgebreid weer omdat hij redelijk compact weergeeft waar het bij de kinderdoop over gaat en wat de basis is van de kinderdoop. Bavinck gaat in doopbeschouwing uit van de volwassen doop/geloofsdoop. Deze was de oorspronkelijke doop en ingesteld voor gelovigen. De betekenende zaak schenkt Christus alleen. Zijn beide aanwezig dan is er waarlijk gedoopt. Het recht van de kinderdoop hangt af van wat de Schrift hierover spreekt. Op dezelfde wijze als de volwassenen? Ja, dan mogen wij de doop aan de kinderen niet onthouden. Hij zegt hierover het volgende: In het OT deelden de kinderen in het verbond door de besnijdenis. Het verbond van God met Abraham zet zich voort van kind tot kind, van geslacht tot geslacht. Kinderen zijn zegen en erfdeel van de Heere. Dit gaat door in het NT. Jezus blijft de kinderen beschouwen als kinderen van het verbond. Hij roept ze, hij legt de handen op, hij zegent ze en zegt dat hunner is het koninkrijk der hemelen. De apostelen gaan van dezelfde gedachte uit. Hij verwijst dan ook weer naar de bekende teksten als Handelingen 2:39 en IKorinthe 7:14. Door dit alles is het recht van de kinderdoop duidelijk. De leer van het genadeverbond is voor Bavinck de grond van de kinderdoop.

Reactie: Uit het bovenstaande blijkt dat het verbond (genadeverbond) de basis is van de kinderdoop. Het oude verbond met Abraham gaat verder in het genadeverbond met de kerk in het NT. De consequentie is dat er dan voor het Joodse volk niets overblijft. Dit is een enorme misvatting en dwaling en de basis van de vervangingstheologie. Men voert als bewijs daarvoor aan o.a. Handelingen 2:39. Deze tekst wordt echter geheel verkeerd uitgelegd. De belofte waar de apostel Petrus over spreekt is niet de belofte aan Abraham en al helemaal niet het verbond met Abraham, maar de belofte van de Heilige Geest. Dáár sprak Petrus kort te voren over. En zovelen als de Heere er toe roepen zal..... De Heere roept niet iedereen. Ook toen niet in Jeruzalem. Het waren er wel veel, namelijk 3000, maar een groot gedeelte bekeerde zich niet. En de Heere zal er ook uit de heidenen velen roepen tot bekering, maar niet allen.

Er zijn in de tijd van Kuyper en Bavinck inzake het tijdstip van de wedergeboorte bij gedoopte kinderen meerdere meningen gelanceerd. Sommigen zijn onzeker over het tijdstip. Het kan vóór, tijdens of na de doop plaats vinden. Zeker niet altijd vanaf de geboorte. Sommigen spreken over een sluimerende wedergeboorte of in de doop wordt de belofte van de wedergeboorte betekend en verzegeld. Allerlei variaties zijn mogelijk. Men stelt ook wel dat wedergeboorte, bekering en heiligmaking niet jaren van elkaar gescheiden kunnen zijn, want dat gaat tegen de Schrift in.

Reactie: Nog een laatste reactie in dit verband. De laatste conclusie is van ds. Th.Bos. Als dat nu eens door iedereen destijds werd geloofd, dan zou er geen kinderdoop geweest zijn. Maar men bleef toen en nu naar de Schriftwoorden kijken door de bril van Augustinus en Calvijn. Er is een raamwerk gemaakt en de Schrift wordt in dat raamwerk geperst.

9. De invloed en gevolgen van de kinderdoop.

Vervangingsleer

Is de vervangingsleer het gevolg van de invoering van de kinderdoop of is de kinderdoop het gevolg van de vervangingsleer? Wat was er het eerst?

Het is moeilijk te zeggen wat er het eerst was. Van de kinderdoop is bekend dat deze langzamerhand werd ingevoerd in de 3e en 4e eeuw na Christus. De vervangingsleer is ook in de eerste eeuwen ontstaan.

Beide leringen zijn door de rooms-katholieke kerk gesanctioneerd. Ze zijn naast elkaar tot stand gekomen. Van een zogenaamde verbondsleer was toen nog geen sprake. Die is later ontwikkeld. De vervangingsleer is kort samengevat de leer waarin men stelt dat de kerk de plaats van Israël heeft overgenomen.

Ds. J. Keith Parker schrijft over de vervangingsleer het volgende:

“Wanneer we de vervangingsleer willen omschrijven, kunnen we daarvan de volgende karakteristieken geven: In het plan van God is de christelijke kerk in de plaats gekomen van Israël, of nauwkeuriger geformuleerd, de kerk is het historisch vervolg van Israël. Het Joodse volk verschilt niet van andere etnische groepen, zoals de Engelsen, Spanjaarden en Balinezen. Al deze groepen moeten bekeerd worden tot Jezus Christus en kunnen zo de verlossing ook ontvangen. Zonder berouw, wedergeboorte en integratie in de kerk hebben de Joden geen toekomst, geen hoop en geen roeping. Dit geldt evenzeer voor alle andere volken en groepen. In onze tijd, na Pinksteren, is “Israël” (in de juiste betekenis van het woord) de kerk.” (Keith Parker, *Is the Church the “New Israel?”*, Prayer for Israel: Golant, UK).

Oorsprong van de vervangingstheologie

De bron van de vervangingsleer is al heel oud, en stamt uit de vroeg Christelijke tradities. In het **“Kerkblad voor het Noorden” (Chr.Ger.), 23 april 2004**, schrijft **C.J. van den Boogert** hierover:

In het jaar 70 werd Jeruzalem door de Romeinen verwoest. In de kerk werd de val van stad en tempel al snel gezien als vervulling van de woorden van Jezus waarin Hij de ondergang van de stad had voorzien (Matth. 24:1,2). Men zocht tevens naar een verklaring voor de val. Al snel duikt het woord ‘straf’ op. Israël werd er door gestraft, zo meende men. Voor wat werd het gestraft? Voor haar aandeel in de kruisiging van Jezus. Israël had haar Messias verworpen. Een volgende stap was de conclusie die daaruit getrokken werd.

Als Israël Jezus als Messias verworpen had, dan had God op Zijn beurt nu Israël definitief verworpen. Maar Israël was toch het volk van het verbond? Zeker! Wat had God dan met het verbond gedaan? Het zou als Nieuw Verbond op de kerk ‘uit de volken’ zijn overgegaan. De

kerk was 'het nieuwe Israël geworden. De kerk had [dus] de plaats van Israël [als verbondsvolk] ingenomen.

Het volk werd daarmee als verbondsvolk van God terzijde geschoven door de kerk. Een houding die eeuwenlang de verhouding tussen het volk Israël en de kerken vertroebeld heeft. Pas na W.O. II, toen Israël weer een soevereine staat werd, ging men binnen de kerken, langzaamaan, anders denken over het volk.

Overigens maakten lang niet alle kerken zich schuldig aan deze gedachtengang. Met name binnen de meer evangelisch gerichte kringen werd al reeds ruim voor de stichting van de staat Israël anders gedacht over deze zaken.

Een bekend voorbeeld hiervan, in Nederland, was de evangelist Johannes de Heer maar ook John Nelson Darby en vele anderen hingen, op basis van hun interpretatie van de Bijbel, andere gedachten aan.

Reeds in het prille begin van het Christendom worstelde Paulus in Romeinen 9 t/m 11 met de vraag: Wat is nu de plaats van Israël? Zijn conclusie was:

Romeinen 10:12 *Er is immers geen enkel onderscheid tussen Jood en Griek. Want Een en dezelfde is Heere van allen en Hij is rijk voor allen die Hem aanroepen. 13 Want ieder die de Naam van de Heere zal aanroepen, zal zalig worden. 14 Hoe zullen zij dan Hem aanroepen in Wie zij niet geloven? En hoe zullen zij in Hem geloven van Wie zij niet gehoord hebben? En hoe zullen zij horen zonder iemand die predikt?*

Op het apostelconvent in Handelingen 15 werd er ook geworsteld met deze materie. Daar concludeert men

Handelingen 15:14 *Simeon heeft verteld hoe God voorheen naar de heidenen omgezien heeft om voor Zijn Naam uit hen een volk aan te nemen. 15 En hiermee stemmen de woorden van de profeten overeen, zoals geschreven staat: 16 Hierna zal Ik terugkeren en de vervallen hut van David weer opbouwen, en wat daarvan is afgebroken, weer opbouwen en Ik zal hem weer oprichten, 17 opdat de mensen die overgebleven zijn, de Heere zouden zoeken, en alle heidenen over wie Mijn Naam uitgeroepen is, spreekt de Heere, Die dit alles doet.*

Jodenvervolgung, een uitvloeisel van de vervangingsleer

De opvattingen over de Joden als 'moordenaars van Jezus' zijn door de eeuwen heen het excuus geweest Joden als minderwaardig te behandelen en zelfs te vermoorden (de middeleeuwse pogroms).

Het absolute dieptepunt was de door het Nazi-regime georganiseerde genocide op het Joodse volk.

Paus Pius XI (1922-1939) was in aanvang gecharmeerd van het nazi-regime. Wat hij met name in het regime

waardeerde was hun afkeer van het socialisme. In Duitsland was de Centrumpartij toen de grootste katholieke partij. Hoewel ze tot 1933 gekant was tegen de nazi-partij, wijzigden ze na de parlementsverkiezingen van 5 maart 1933 hun houding tegenover de nazi's. De katholieke leiders vertrouwden Hitler en stelden hem in staat de nazi-partij en de Duitse staat te versmelten. De Centrumpartij ontbond zichzelf op 10 juli 1933. Een week later tekende nazi-Duitsland een concordaat met Paus Pius XI, waardoor het Derde Rijk garant stond voor de burgerlijke en religieuze belangen van Duitse katholieken. Hoewel Pius XI later, op 14 maart 1937, met de encycliek "Mit brennender Sorge" openlijk ageerde tegen het nazi-regime. De Joden werden inmiddels verdrukt in Duitsland, maar hij sprak zich hier niet tegen uit. Pas na de beruchte Kristallnacht begon hij aan zijn encycliek getiteld "Eenheid van het Mensdom" waarin hij het racisme bestreed. De publicatie ervan werd uitgesteld en Pius XI overleed.

Hij werd opgevolgd door paus Pius XII (1939-1958). Pius XII heeft, mogelijk onder invloed van de Jezuïeten-generaal Ledochowski, de encycliek tegen het racisme niet meer laten publiceren. De Duitse bisschoppen stonden pal achter het regime van Hitler; men jubelde de inval in Polen toe ("Martinusblatt" van 17 september 1939).

In een brief schreef bisschop Maximilian Kaller in januari 1941: "Juist omdat we christen zijn, zijn we vastbesloten al onze kracht in te zetten, opdat de uiteindelijke overwinning van ons vaderland verzekerd wordt".

De Jodenvervolging was toen reeds in volle gang. Eind 1942 beschikte Pius XII, aantoonbaar, over de informatie dat de Joden systematisch werden uitgeroeid. Hij reageerde niet. Volgens sommigen omdat hij meer bezorgd was over het verlies van de eigen kerkelijke instelling dan de in gang gezette genocide. Vermeld moet worden dat anderen van mening zijn dat juist zijn zwijgen hierover de kerk in staat heeft gesteld honderdduizenden Joden te redden. Men claimt dat Hitler, wanneer de paus hem voor het hoofd gestoten had, de vervolgingen zou hebben opgevoerd zoals in Nederland was gebeurd na protesten van de kerken. Pius XII trivialiseerde de Joden vervolging in zijn kersttoespraak van 1942 door te spreken over: "die duizenden mensen die, zonder enige fout te hebben begaan en soms alleen maar om hun nationaliteit of ras, voor de dood of aparte behandeling worden voorbestemd", in plaats van over de veel grotere aantallen die werden vervolgd en vergast.

Ernst von Weizsäcker, die in april 1943 Hitlers ambassadeur bij het Vaticaan werd, schreef naar Berlijn: "Ook al werd hij naar verluid van alle kanten onder druk gezet, toch heeft de paus zich niet laten verleiden tot demonstratieve verklaringen tegen het wegvoeren van de Joden uit Rome. Hij moest er rekening mee houden dat die houding hem zal worden verweten door onze tegenstanders. Ook moest hij bedenken dat die houding door protestantse kringen in de angelsaksische landen gebruikt zou worden voor propaganda tegen het katholicisme. Toch heeft hij ook in deze netelige kwestie alles gedaan om de relatie met de Duitse regering en de Duitse instanties in Rome niet te belasten. Het is mogelijk dat verdere Duitse acties in de Joden kwestie hier in Rome niet meer kunnen worden ondernomen; daarom kan men ervan uitgaan dat deze voor de Duits-Vaticaanse relatie onaangename kwestie van de baan is".

Twee zaken vallen hierbij op: het was voor de paus wel degelijk een 'onaangename' kwestie. Anderzijds koos

hij er voor de relatie met nazi-Duitsland voorop te stellen, ten koste van de miljoenen slachtoffers. Het kerkelijk antisemitisme wordt dus vaak teruggevoerd op onder meer de vervangingsleer. Dit is zeker waar. Van de andere kant kan niet worden gesteld dat Rome volmondig, op basis van de vervangingsleer, er mee instemde. Wel is duidelijk dat deze leerstellige opvatting de Joden zeker veel kwaad heeft gedaan en ook als excuus werd gebruikt voor anti-Joodse gevoelens, tot op de dag van vandaag.

Zuigelingen en kinderen aan het Heilig Avondmaal

Een gevolg van de kinderdoop

Men zou zich kunnen afvragen, als zuigelingen gedoopt mogen worden, mogen ze dan ook deelnemen aan het Heilig Avondmaal? Afgezien van de vraag hoe men dit zou willen realiseren. Nu, ook daar is in het verleden over nagedacht en vanuit diverse bronnen wordt beweerd, dat in de vroege kerk ook zuigelingen en kinderen werden toegelaten tot het Heilig Avondmaal. Nu zou dat voor kinderen technisch wel mogelijk zijn, maar bij zuigelingen? In de roomse kerk ontvangen de deelnemers aan de eucharistie viering echter alleen maar een klein stukje brood of ouwel en de wijn is voor de priester of de pastoor. Dan wordt het al iets gemakkelijker.

Zelfs Johannes Calvijn, die mordicus gekant was tegen paedocommunion moest toegeven dat “die toestemming tamelijk algemeen werd gegeven in de oude kerk.”

Evagrius, die van 536-608 leefde, was ook één van de vroegste kerk historici. In zijn “Kerkgeschiedenis” maakt hij een verwijzing naar een oude gewoonte in Constantinopel met betrekking tot de elementen van de eucharistie. Hij meldt dat het gebruikelijk was, dat als er een goede hoeveelheid van de heilige delen van het onbezoodeld lichaam van Christus, onze God, overbleef, dit bestemd was voor onbedorven jongens, voor degenen die de school van de onderwijzer hadden bijgewoond.”

Concilie van Trente

Hoewel de praktijk van het communiceren (avondmaal houden met baby's) na hun doop begon te verdwijnen in het Westen, tijdens de twaalfde eeuw waren er nog enkele delen van de Westerse Kerk die de traditie voortgezet hebben tot het Concilie van Trente in de zestiende eeuw. Soms werd het kind gewoon naar het altaar gebracht waar de woorden werden uitgesproken, maar de communie werd eigenlijk niet gegeven.

Bewaard in het Oosten

De Oosterse Kerk handhaafde de traditie van paedocommunion als een normaal onderdeel van het kerkelijk leven. Ook vandaag wordt in de Oosterse Kerk, direct na het ontvangen van de doop en zalving, het kind toegelaten tot de eucharistische communie. Er is in de Oosterse Kerk in de praktijk geen verschil tussen het toelaten van een kind of een volwassene voor het lidmaatschap van de kerk. In beide gevallen is een mens die tot de ‘oude Adam’ behoorde door zijn natuurlijke geboorte, aangenomen om ‘nieuw leven te ontvangen’ door deel te nemen aan de doop, zalving en de heilige communie.

Conclusie

Vanaf de derde eeuw tot de 12e en 13e eeuw is er overweldigend bewijs dat de westerse kerk regelmatig haar zuigelingen en jonge kinderen bracht, om deel te nemen aan het Avondmaal. Dit blijkt uit verschillende primaire bronnen en wordt onderbouwd door tal van secundaire bronnen. Van vóór die tijd is er geen ondubbelzinnig bewijs over de praktijk van de paedo communion.

Joodse mensen dopen onder dwang

Dr. Pieter A.Siebesma - Juni 2010 - Israël en de Bijbel

In het kort geef ik hierbij weer wat dr. P.A. Siebesma in voornoemd artikel zegt over de onder dwang gedoopte Joden.

De eerste volgelingen van de Heere Jezus waren Joodse mensen. De eerste drie duizend die op de Pinksterdag te Jeruzalem tot bekering kwamen waren Joden en Jodengenoten. In Antiochië werden de gelovigen voor het eerst christenen genoemd. Nieuwe studies hebben aangetoond dat Joodse christenen binnen de gemeente vaak als leraren functioneerden en onderwijs gaven. Tot de vierde eeuw bleven Messias belijdende Joden goede relaties onderhouden met familieleden en vrienden. Men wantrouwde het feit dat Joodse christenen nog zoveel contacten onderhielden met andere Joden en nog diensten in de synagoge bezochten en Joodse feesten mee vierden.

De anti-Joodse geschriften van een aantal kerkvaders en de vijandige houding van een aantal Joodse leiders zijn voor een deel hierop terug te voeren.

In de periode van de vierde eeuw tot aan de Franse revolutie was het christendom staatsgodsdienst. Eén van de meest beschamende gebeurtenissen in deze periode is wel de gedwongen doop van Joodse mensen. Tot aan de negentiende eeuw toe zijn Joden gedwongen zich te laten dopen en werden op deze wijze in de (roomse) kerk ingelijfd. Al in 614 vaardigde in Spanje de visigotische koning Sisibut een decreet uit waarin stond dat alle Joden in zijn rijk tot de doop werden gedwongen. Doordat maar weinigen konden vluchten werden 90.000 op deze wijze "christen". In 1391 vond een grote pogrom plaats in Sevilla. Hier werden opnieuw grote groepen Joden gedwongen zich te laten dopen. De gedoopte Joden werden "Marranos" (Zwijnen) genoemd, omdat vermoed werd dat ze toch aan de Joodse godsdienst vast bleven houden. In 1481 werden voor het eerst zeven mensen in het openbaar verbrand. De laatste verbranding vond plaats in 1755. Ook in andere landen werden Joden onder dwang gedoopt. In Portugal vanaf 1496, Frankrijk 9e eeuw, Duitsland en Engeland tijdens de kruistochten, Italië tot in de vorige eeuw, het Byzantijnse rijk, Polen en Rusland. Door deze afschuwelijke misdaden van de kerk in het verleden, is daarom de doop voor veel orthodoxe Joden nu een gruwel en wordt het christen zijn geassocieerd met antisemitisme en dwang.

Er waren echter ook in deze perioden Joden die uit overtuiging zich lieten dopen omdat zij Jezus, de Messias hadden gevonden. Na de Franse revolutie (1789) brak er voor de Joden een nieuw tijdperk aan. Napoleon probeerde in alle gebieden die hij had veroverd de getto muren omver te werpen en de Joden gelijke rechten te geven.

De gevolgen van de dwalingen

Een kort overzicht

De voor- en tegenstanders van de kinderdoop beschuldigen elkaar wederzijds van een grote dwaling. Wie heeft er gelijk? Beiden zeggen dat de dwalingen niet van God komen. Als de dwaling niet van God komt, en dat komt hij niet, dan kan hij alleen nog maar van de satan komen. De satan is de leugenaar van het aller-eerste begin en is er altijd op uit om het plan van God te verijdelen en chaos en verwarring te scheppen. Ik denk dat het een goed idee is om eens te kijken naar de basis van de dwalingen en de vrucht(en) van de beide overtuigingen.

De basis is Gods Woord

De Baptisten verwijzen naar de opdracht van de Heere Jezus en naar de praktische voorbeelden in de Bijbel van dopen op geloof.

De kinderopers zijn het eens met de opdracht van de Heere Jezus en erkennen dat er in de Bijbel geen praktische voorbeelden van zuigelingendoop voorkomen. Maar zij veronderstellen dat er wel zuigelingen gedoopt zijn.

De Baptisten stellen dat er volgens de Bijbelse opdracht eerst geloof en bekering moet zijn, alvorens er gedoopt mag worden.

De kinderopers stellen dat er geen bekering en geloof aan de doop vooraf hoeft te gaan. Omdat kinderen echter nog niet kunnen geloven en zich bekeren worden diverse veronderstellingen gemaakt, t.w. veronderstelde wedergeboorte, verondersteld geloof, verondersteld zaad van wedergeboorte hetzij vóór of tijdens de doop aanwezig.

De Baptisten stellen dat de doop een teken is van hetgeen er werkelijk met de ontvanger van de doop is gebeurd, t.w. sterven en opstaan in een nieuw leven met Christus. Door bekering en wedergeboorte heeft de volwassene de Heilige Geest ontvangen!

De kinderopers stellen dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen en dat de baby door de doop in het genadeverbond met God wordt opgenomen. Zij geloven ook dat God in de doop belooft dat het kind wedergeboren zal worden. Het hangt wel van het kind af of die belofte ook wordt geëffectueerd. Omdat de baby nog niet kan geloven, heeft de baby de Heilige Geest nog niet ontvangen!

Wat gebeurt er na de doop? Wat zijn de vruchten van de doop?

De gedoopte volwassene kan, omdat hij de Heilige Geest heeft ontvangen, ook de vrucht van de Geest laten zien, (Galaten 5:22). Hij leeft niet meer voor zichzelf maar voor Christus of met andere woorden, hij heeft God en Christus op de eerste plaats staan in zijn of haar leven.

De gedoopte baby groeit, als het goed is, op met gelovige ouders en in de gemeenschap van de kerk, maar moet nog wel tot geloof en bekering komen. En het is zeer de vraag of dat gebeurt. In heel veel kerken worden baby's gedoopt in de veronderstelling dat ze wedergeboren zijn. Later blijkt echter dat velen niet tot bekering komen. Denk hierbij niet alleen aan de reformatorische kerken, maar ook aan de rooms-katholieke en daar aan verwante of van afgeleide kerken. In veel kerken wordt ook niet meer gepreekt dat men zich moet bekeren.

De Baptisten kerken hebben een grote drang om te evangeliseren in binnen- en buitenland. Voorbeeld: de Zuidelijke Baptisten in de USA met 16 miljoen leden hebben meer dan 5000 zendelingen op het veld, dat is 0,031 % van het aantal leden.

De reformatorische kerken in Nederland en Amerika hebben ongeveer 2.9 miljoen leden en ongeveer 350 zendingswerkers, dat is 0,012 % van het aantal leden. Hierbij zij opgemerkt dat een aantal werkers zijn uitgezonden door geloofszendingen.

De Baptisten kerken zijn bij de zending in het voordeel dat zij altijd oproepen tot geloof en bekering. Niet alleen de eerste generatie van nieuwe gelovigen, maar ook de volgende generaties worden opgeroepen tot geloof en bekering.

De reformatorische kerken hebben bij de zending het nadeel dat zij na de bekering van de eerste generatie, veelal niet meer oproepen tot geloof en bekering bij de volgende generaties. Want de kinderen zijn al ingelijfd in het genadeverbond. Daarom stopt veelal na een aantal jaren een bepaald project. Tenzij men wel blijft oproepen tot geloof en bekering. Dit waren zo een aantal punten van vergelijking. U mag zelf de conclusie trekken en de balans opmaken.

Gevolg van de kinderdoop

Ref. Dagblad 1-02-2014 – uit de Waarheidsvriend

Een schrijnend stukje

Dit betreft een verslag van ouderling Ruis van de Hervormde kerk in Sliedrecht. Hij bezocht vijftig mensen die nog geregistreerd stonden als lid, maar met wie soms al tientallen jaren geen contact was. Hierna volgen enkele van de meest onthutsende passages.

“Ruis bezocht alle adressen van passief-geregistreerden in zijn wijk. Zes van hen bleken al enkele jaren geleden overleden. Sindsdien was er geen enkel bezoek geweest. Twaalf leden bleken verhuisd, slechts zeven wensten nadrukkelijk te worden uitgeschreven.

Nader onderzoek leerde dat het in het hele dorp ging om 1500 leden. Dat zijn twee volle kerken. De goede Herder kwam al in actie bij 1% (al bij één verloren schaap) van zijn kudde; bij ons ging het om 20%. Onvoorstelbaar toch. In eerste instantie kon ik het niet geloven.”

Daarna ontwikkelde de kerkenraad op voorstel van Ruis een actieplan om al deze mensen te bezoeken. In veel gevallen bleek men het bezoek best te waarderen en volgde soms een vervolgspraak. Regelmatig deden de ouderlingen de ervaring op dat jongeren niet eens wisten dat ze als lid ingeschreven stonden.

Dan volgen nog een paar raadgevingen voor een goed gesprek.

Reactie: Als je dit leest, vraag je je af hoe het zover heeft kunnen komen. En helaas staat deze ervaring niet op zich. Een Ger. Bondspredikant vertelde mij eens dat hij na zijn intrede in een nieuwe gemeente ook op zoek ging naar de niet meelevende leden. Alleen in zijn wijk moest hij er 600 bezoeken. Velen van hen hadden in geen twintig of dertig jaar een predikant of ouderling over de vloer gehad. En het resultaat van zijn actie was dat hij zowel 's morgen en 's middags de kerk behoorlijk vol kreeg. Toen ik hem vroeg hoe dat nu kwam, was zijn antwoord dat er vaak verkeerde prioriteiten worden gesteld. Of daarmee dan alles is gezegd, is nog maar de vraag. Ik denk dat de oorzaak dieper ligt.

Volgens mij ligt de oorzaak in eerste instantie bij de kinderdoop. Al vele jaren lang zijn kinderen gedoopt die nog niet bekeerd zijn. Als je dit niet wilt zien en daar in de prediking geen rekening mee houdt, moet je je niet verwonderen dat op de duur velen afhaken. Of omdat ze denken dat het wel goed met ze zit, want ze zijn toch gedoopt of ze werden door de voorganger(s) er nooit op gewezen dat de doop niet zalig maakt en dat ieder mens wedergeboren en bekeerd moet worden. En hoeveel kerkenraadsleden zijn zelf wedergeboren en weten waar ze over moeten spreken met de niet meelevende leden.

Missionaire gemeente of Evangelisatie en Zending door gemeente

Regelmatig komt men in het Reformatorisch Dagblad het woord missionaire gemeente tegen. Ik vraag mij af of de meeste kerkleden wel weten wat daarmee bedoeld wordt.

Als men het vroeger over missie had, dacht men aan de zendingsactiviteiten van de rooms-katholieke kerk. In de protestantse kerken werd gesproken over zending. Een woord dat je nu niet vaak meer hoort, maar er is ook geen ander woord voor in de plaats gekomen. Er wordt nu nog wel over een missionaire gemeente gesproken en daar wordt dan evangelisatie en zending mee bedoeld, of anders gezegd evangelisatie in binnen- en buitenland. Vindt dat nog wel plaats vanuit de reformatorische- en evangelische gemeenten?

Een belangrijke vraag is in hoeverre de gereformeerde verkiezingsleer van invloed is op zending en evangelisatie. Als je ervan uitgaat dat God de ene mens uitverkiest tot de zaligheid en de andere tot de hel, dan heeft dat invloed op de houding t.o.v. evangelisatie en zending. Ik ga hier nu niet verder op in, hoewel het onderwerp daar belangrijk genoeg voor is.

Als je op websites gaat zoeken naar dit soort activiteiten, dan kom je heel weinig tegen.

In de reformatorische kerken vindt over het algemeen weinig evangelisatie plaats. Zelfs de niet meelevende leden worden niet opgezocht. Zie bovenstaande uitleg hierover. Vanuit een enkele kerk wordt soms iemand uitgezonden naar het buitenland, vaak ook nog als een soort ontwikkelingswerker en in een aantal gevallen in verbondenheid met een evangelische geloofszending, zoals bv. de Overseas Missionary Fellowship (oprichter Hudson Taylor). Wel zijn er in de rechterflank van de gereformeerde gezindte enkele hulporganisaties die Baptisten en gereformeerden in Oost-Europa voorzien van materiële goederen en soms van puriteinse- en gereformeerde lectuur.

Is het in de evangelische en baptistenkerken veel beter gesteld? Helaas niet altijd. Er zijn gelukkig wel goede uitzonderingen. Sommige vrije baptistengemeenten zijn zeer actief op het gebied van evangelisatie en zending.

Vanwaar die ingezonkenheid? Nu kan men zeggen, ja, we leven in de eindtijd en de Heere Jezus heeft zich afgevraagd of er nog wel geloof op aarde zal zijn als Hij terugkomt. En ook andere profetieën duiden op een afval van het geloof in de eindtijd. Dus er overkomt ons niets vreemds. Dat is zo, maar de teruggang en de ingezonkenheid heeft wel een oorzaak. Het heeft m.i. ook duidelijk te maken met de prediking.

De Heere Jezus geeft in Zijn openbaring aan Johannes in Zijn brief aan de gemeente van Laodicea (Openbaring 3:14-22) al een profetisch zicht op de gemeente in de eindtijd. De Heere Jezus staat aan de deur te kloppen om binnen gelaten te worden. Met andere woorden, zij hebben Hem buitengesloten. Het gaat misschien nog wel over Hem, maar Hij mag niet binnenkomen en het Hoofd zijn. Men luistert en gehoorzaamt niet meer Zijn woord en geboden. Geen wonder dat het dan fout gaat.

Hoe komt dat, hoe kan dat toch gebeuren? Dat komt, omdat er teveel leden in de gemeente zijn die niet opnieuw geboren en vervuld zijn met de Heilige Geest. Een voorganger kan het Woord niet uitleggen zoals het bedoeld is, als hij niet vervuld is met de Heilige Geest. De apostel Petrus wijst ons hierop in zijn brief:

2 Petrus 1: 19 *En wij hebben het profetische woord, dat vast en zeker is, en u doet er goed aan daarop acht te slaan als op een lamp die schijnt in een duistere plaats, totdat de dag aanbreekt en de morgenster opgaat in uw hart. 20 Dit moet u allereerst weten, dat geen enkele profetie van de Schrift een eigenmachtige uitleg toelaat; 21 want de profetie is destijds niet voortgebracht door de wil van een mens, maar heilige mensen van God, door de Heilige Geest gedreven, hebben gesproken.*

Het Woord van God is geschreven door mensen vervuld met en geïnspireerd door de Heilige Geest. Het

Woord kan alleen goed verklaard worden door mensen die met dezelfde Heilige Geest vervuld zijn. Dan wordt ook ieder woord in de Bijbel geloofd als zijnde honderd procent waar. En de Heilige Geest leidt in alle waarheid als iets niet duidelijk is. De apostel Paulus is het met Petrus volledig eens in

1 Korinthiërs 2:14 *Maar de natuurlijke mens neemt de dingen van de Geest van God niet aan, want ze zijn dwaasheid voor hem. Hij kan ze ook niet leren kennen, omdat ze geestelijk beoordeeld worden.*

Uitgaande van dit Goddelijke basisprincipe is het niet zo verwonderlijk dat we achteruitgang zien in vele kerken en gemeenten. In de reformatorische kerken wordt dit naar mijn mening grotendeels veroorzaakt door de verbondstheologie en de daaruit voortvloeiende kinderdoop. God belooft in de kinderdoop niets. Deze doop is net zoveel waard in geestelijk opzicht als de besnijdenis, waarvan ook Paulus zegt dat de besnijdenis geen nut doet. Het gaat altijd om de besnijdenis van het hart. En Gods beloften zijn in dat opzicht bijzonder rijk. Petrus zegt in

1 Petrus 3: 9 *De Heere vertraagt de belofte niet (zoals sommigen dat als traagheid beschouwen), maar Hij heeft geduld met ons en wil niet dat enigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen.*

Bovendien speelt de vervangingstheologie nog steeds een grote rol. De evangelische en Baptisten kerken worden bedreigd en uitgehold door allerlei andere dwalingen b.v. de charismatische beweging, het welvaartsevangelie, de “koninkrijk nu” beweging.

Samengevat: Indien voorgangers zelf geen waar geloof hebben, niet zijn bekeerd en opnieuw geboren, kunnen zij de evangelieboodschap van redding door Jezus Christus niet recht snijden. En dat geldt ook voor de leden van de gemeente. Wat men zelf niet bezit kan men niet uitstralen. Dan vindt men de dood in de pot.

Tenslotte, er wordt nog wel eens gesproken over opwekking en groeien in de genade, maar iedere opwekking ontstaat door Gods Geest, die zondaren een verbroken en verbrijzeld hart geeft, waarin de Geest kan en wil wonen.

Groeien in de genade kan niet anders zijn dan in eigen oog een groot zondaar worden, want dan ontdekt men steeds meer de genade, liefde en heerlijkheid van onze Zaligmaker Jezus Christus.

10. De roomse- en gereformeerde inquisitie

Vervolging van Baptisten in Europa

De wederdopers (Baptisten) verspreidden zich in de 16e eeuw met verrassende snelheid. Soms werd een gemeente gesticht op een bepaalde plaats binnen een paar uur na de aankomst van een Baptisten voorganger. “(Ana)Baptisten verspreidden zich met zo’n snelheid,” zei een eigentijdse schrijver, “dat er reden was om te vrezen dat de meerderheid van de gewone mensen zich zouden verenigen met deze sekte.” Er is overvloedig bewijs dat in bepaalde provincies grote delen van

de bevolking openlijk sympathiek stonden tegenover de wederdopers. In verschillende delen van Zwitserland, Duitsland en Oostenrijk overtroffen de evangelische Baptisten gemakkelijk de aantallen van de Lutherse en Zwingliaanse gemeenten in die landen waarvan de regeringen ingestemd hadden met de Lutherse reformatie van de staatskerk.

In verschillende staten was de kracht van de Baptisten zodanig dat het moeilijk werd gevonden om de bloedige decreten tegen de wederdopers uit te voeren. We zien dat de Reichstag, het parlamentsgebouw van Duitsland, de hoogste wetgevende en uitvoerende macht van het rijk, in **1551** een decreet maakte tot verwijdering uit het ambt en de bestraffing van rechters die scrupules tegen veroordeling van wederdopers en hun dood hadden. Om strafbaarstelling van de mensen in het openbaar te vermijden, werd deze tegen wederdopers vaak in het geheim uitgevoerd. Het is duidelijk dat in deze gebieden de doperse beweging, indien getolereerd door de autoriteiten, de plannen van de staat voor een staatskerk geheel zou hebben doen mislukken. Een staat waarin de gehele bevolking met geweld lid zou moeten worden van één bepaalde kerk.

Het behoeft nauwelijks te worden gezegd dat het rooms-katholicisme altijd een houding van intolerantie en vervolging jegens alle andersdenkenden in haar credo had. De belangrijkste leiders van de reformatie, **Luther** en **Zwingli**, veroordeelden in de eerste periode van hun reformato-
rische arbeid de roomse intolerantie. Ze waren in de eerste periode verdedigers van het beginsel van vrijheid van geweten en godsdienst. Later besloten ze tot een diepgaande eenheid van kerk en staat, hetgeen het verlaten van het beginsel van godsdienstvrijheid betekende. Bovendien was het natuurlijke en onvermijdelijke gevolg de vervolging van de Baptisten (wederdopers) door de gevestigde protestantse kerken en de staat.

Het is een door vele recente historici erkend feit, dat de vervolging van de Baptisten (wederdopers) in hevigheid de vervolging van de eerste christenen door het heidense Rome overtrof. De vervolging begon in Zürich kort nadat de Broeders een gemeente hadden gesticht, met gevangenisstraffen, soms in donkere kerkers, gevolgd door executies.

Felix Manz was de eerste martelaar die in Zürich werd gedood, maar minstens twee broeders waren eerder in andere kantons van Zwitserland onder rooms-katholiek bestuur gemarteld. In een korte periode verloren de leiders van de Broeders hun leven door de vervolging.

Onder de vroege leiders van de Baptisten (wederdopers) die het martelaarschap ondergingen waren **Eberli Bolt, Johannes Krüsi, George Blaurock, Hans Lüdi, Hans Brötli, Thomas Herman, Eitelhans Langenmantel, Leonhard Schiemer, Hans Schlaffer, Hans Leopold Schneider, Wolfgang Uliman, Wolfgang Brandhuber, Georg Zauring, Jerome Kals, Leonhard Seiler, Jacob Hutter, Offrus Griesinger.**

Baptisme werd een halsmisdaad. Prijzen werden gezet op de hoofden van de Baptisten. Hen voedsel en onderdak geven was een misdaad. In het algemeen, kregen zij die hun geloof afzwoe-

ren pardon behalve in Beieren en, voor een tijd, in Oostenrijk en in Nederland.

De hertog van Beieren gaf in 1527 opdracht dat de gevangen wederdopers moesten worden verbrand op de brandstapel, tenzij ze hun getuigenis herriepen, in welk geval ze moesten worden onthoofd. **Koning Ferdinand I** van Oostenrijk had een aantal ernstige decreten tegen hen uitgevaardigd, het eerste algemene mandaat was gedateerd 28 augustus **1527**. In rooms-katholieke landen werden de wederdopers in de regel op de brandstapel gebracht, in de Lutherse en Zwingliaanse staten werden ze in het algemeen door onthoofding of verdrinking omgebracht.

Keizer Karel V van Duitsland bracht een algemeen mandaat uit tegen de Baptisten op 4 januari **1528**, dat werd voorgelezen op de preekstoelen van alle steden en dorpen, verordenende dat niet alleen degenen die de doop, maar ook alle ouders die hun kinderen niet tijdig hadden laten dopen schuldig waren aan een strafbaar feit en de dood verdienden. Niet alleen werden de Baptisten uitgeroeid door verbranding, maar hun woningen moesten ook worden verbrand, tenzij ze zich in dorpen of steden bevonden, in welk geval ze met de grond gelijk moesten worden gemaakt. In bepaalde provincies werden hun huizen niet vernietigd maar in beslag genomen.

Sprekende over Noord-Duitsland vertelde **Menno Simons** dat in **1546** een klein huis van vier kamers in beslag werd genomen omdat de eigenaar het had verhuurd aan **Menno** en zijn familie. In Tirol moesten zelfs de huizen van iemand die een Baptist tijdelijk onderdak had gegeven, worden vernietigd.

Duizenden verzegelden hun geloof met hun bloed. Toen alle pogingen om de Baptisten beweging te halveren tevergeefs bleken, namen de autoriteiten hun toevlucht tot wanhopige maatregelen. Gewapende beulen en bereden soldaten werden in groepen het land in gestuurd om te jagen op de Baptisten (wederdopers) en hen ter plaatse te doden zonder proces of veroordeling.

In de eerste week van de vasten, **1528**, terwijl **Huebmaier** in de gevangenis was op Kreuzenstein, gaf **Koning Ferdinand** van Oostenrijk opdracht aan een groep beulen om de Baptisten in zijn land uit te roeien. Degenen die werden overvallen op de wegen en velden werden gedood met het zwaard, anderen werden uit hun huizen gesleept en opgehangen aan de deurposten. De meeste van hen waren ondergedoken in de bossen en in de bergen. In een bos in de buurt van Lengbach werden zeventien mensen ter dood gebracht.

In de provincie Schwaben, in Zuid-Duitsland, werden 400 bereden soldaten in **1528**, gezonden om alle Baptisten te doden die ze te pakken konden krijgen. Even later werd het aantal soldaten verhoogd tot achthonderd en daarna tot duizend. In verschillende provincies heeft de keizerlijke provoost **Berthold Aichele**, met zijn assistenten, vele wederdopers gedood.

Op eerste kerstdag **1531**, dreef hij zeventien mannen en vrouwen in een boerderij in de buurt van Aalen in Württemberg en verbrandde het gebouw samen met de bewoners.

In Ensisheim, “het slachthuis van de Elzas”, zoals het werd genoemd, werden 600 Baptisten gedood binnen een paar jaar.

Binnen zes weken werden 37 Baptisten verbrand, verdronken of onthoofd in Linz, in Oostenrijk.

In de stad Kitzbühl in Tirol werden 60 executies uitgevoerd binnen een jaar.

Tweehonderd en tien of meer werden verbrand in de vallei van de rivier de Inn.

Het aantal Baptisten martelaren in Tirol en Görz werd geschat op duizend aan het einde van het jaar **1531**.

Het was relatief gemakkelijk voor de beulsknechten om na te gaan wie Baptist was. Ze stelden gewoon de vraag aan de verdachte personen of hij of zij Baptist was. Een echte Baptist zou zijn leven niet redden en zijn geweten belasten door het vertellen van een onwaarheid en het ontkennen van zijn geloof. (Copyright Rod & Staff Uitgevers)

De Alzey executies

Er waren veel Baptisten die leden om wille van de waarheid door de handen van papisten en protestanten in Nederland, Duitsland en Zwitserland. In de Spiegel der Martelaren en in de Baptist History zijn er honderden gevallen geregistreerd.

In al deze plaatsen werden de vervolgingen gelegaliseerd door de burgerlijke wet en door kerkelijke sancties. In Duitsland, door het edict van koning **Ferdinand** in **1527**, was de dood de straf voor de aanhangers van het baptisme. **Keizer Karel V** zorgde ervoor dat ze werden opgejaagd en gedood. In **1529**, op de Rijksdag te Spiers, werd verordend dat elke Baptist moet worden gedood. Er is in een vergadering in Homburg in **1536** een decreet samengesteld door de hervormers van Duitsland en hun volgelingen in kerk en staat. **Luther** en **Melanchton** waren onder de samenstellers. Dit decreet sanctioneerde de doodstraf voor de wederdopers door de civiele autoriteiten. Aan het begin van de Lutherse reformatie waren de eerste martelaars in Duitsland **Hans Koch** en **Leonard Meyster**, die in **1524** ter dood werden gebracht bij Augsburg. Er werd gezegd dat zij afstammelingen waren van de Boheemse en Moravische Waldenzen en ze werden bovenaan de lijst geplaatst van de doperse martelaren. **Michael Satler**, die monnik was geweest, werd ter dood gebracht in **1527** omdat hij behoorde tot de wederdopers en omdat hij trouwde. Hij werd geëxecuteerd op de meest barbaarse wijze. Zijn tong werd uitgesneden, zijn vlees verscheurd met roodgloeiende tangen en zijn lichaam uiteindelijk verbrand.

Leonard Schoener, een blote voeten monnik, had een groeiende afkeer van de hypocrisie en losbandigheid van de kloosterorden en werd een Baptist onder de bediening van **Huebmaier**. Hij

was een ontwikkeld man. Na gepredikt te hebben in heel Beieren, werd hij onthoofd en daarna verbrand in Rottenburg in **1528**. **Hans Schloffer** werd wreed gemarteld en ondervraagd door de priester over het onderwerp van de kinderdoop. Hij antwoordde: “dat we eerst het woord moeten prediken en daarna degenen dopen die begrijpen, geloven en ontvangen. Dit geldt de christelijke doop en geen kinderdoop. De Heere heeft nergens bevolen zuigelingen te dopen.”

In Alzey vond een massale slachting plaats van de Baptisten in **1529**. Drie honderd en vijftig personen werden opgesloten in de gevangenis en letterlijk als schapen naar de slachtbank geleid door de beul. Degenen die op hun beurt stonden te wachten om te sterven, zongen totdat de beul voor hen kwam. Het was op deze zelfde plaats Alzey dat negen broeders en drie zusters werden gevangen gezet. Toen ze weigerden hun geloof af te zweren, werden ze ter dood gebracht, de mannen door het zwaard en de vrouwen door verdrinking. Een zuster kwam naar de vrouwelijke gevangenen om hen te troosten. Terwijl ze nog in de gevangenis was en hen vermaande om de waarheid niet te verloochenen en sterk te zijn, ondanks hun lijden, en omwille van de eeuwige vreugde die hen wachtte, werd ze vanwege dit troostbezoek verbrand. Men hoorde de graaf van Alzey in die provincie uitroepen: “Wat moet ik doen? Hoe meer ik er dood, des te groter wordt hun aantal.”

Twee jonge meisjes werden gearresteerd bij Bamberg, kort na hun doop en na te zijn gemarteld, zodat ze zouden herroepen, werden ze levend verbrand. Terwijl ze naar de brandstapel liepen, zetten hun kwelgeesten hen spottend kronen van gevlochten stro op het hoofd. Eén van de meisjes zei tegen haar metgezel, “Onze Verlosser droeg een doornenkroon voor ons en zullen wij niet deze voor ons onschadelijke kronen voor Hem dragen en bovendien zullen wij binnenkort door Hem worden gekroond met een schitterende gouden kroon.”

Wolfgang Brand-Hueber was een Baptisten prediker die ter dood werd gebracht in Lintz.

De wederdopers (Baptisten) verschenen in Zwitserland in **1523**. Volgens **Erasmus** waren ze talrijk in **1529**. Zij hadden daar veel te lijden door de gereformeerden. Het eerste decreet tegen hen betrof het opleggen van een boete door de Senaat van Zürich, één van de kantons in **1525**. In **1526** werd nog een decreet aangenomen inzake de doodstraf voor de Anabaptisten. Men verbood de doop der gelovigen en dwong hen tot de kinderdoop.

Deze wetten werden gemaakt met de volledige goedkeuring van de hervormers, die intens actief waren in het bevorderen van hun executie. En toch, **Bullinger**, één van de hervormers, getuigt: “Laat anderen zeggen wat ze van de dopers vinden, wij zien in hen niets kwaads en we horen niets anders van hen dan dat we niet moeten zweren en dat we niemand kwaad moeten doen. Juist dat getuigt van een goddelijk en heilig leven. We zien geen kwaad in hen.”

Ferdinand I (1503-1564) was een overtuigd rooms-katholiek en aanvankelijk een groot tegenstander van de protestantse bewegingen. Al snel beseftte hij, dat hij in de strijd tegen de

Ottomanen afhankelijk was van de steun van de protestantse adel, waardoor hij meer tolerantie betuigde.

Eén beweging werd echter wel fel bestreden, namelijk de Baptisten. Via diverse mandaten trad hij hard op tegen deze gemeenschap. Zo liet hij vooraanstaande figuren oppakken en op de brandstapel zetten. In **1529** werd een mandaat afgekondigd waarin bepaald werd dat alle ketters (lees: Baptisten) de dood moesten vinden door verbranding. Door dit mandaat kreeg de vervolging een legitiem karakter. De gebeurtenissen in Münster (**1534-1535**) bevestigden Ferdinands afkeer van deze beweging. Door zijn optreden nam de invloed van de Baptisten in Ferdinands rijk af.

In de eerste week van de vasten stuurde koning **Ferdinand** de provoost om in heel Oostenrijk verontwaardiging en vervolging aan te wakkeren tegen de gelovigen in Christus. Sommigen sloot hij in de gevangenis, anderen onthoofdde hij en de dorpelingen die weigerden te herroepen hing hij op aan de poorten. Daarom zijn er veel mensen uit Oostenrijk vanuit Nikolsburg vertrokken en in de dorpen rond Nikolsburg verlieten velen hun huizen en vluchtten met vrouw en kinderen naar de bergen .

Lord **Leonhard** en **Hans von Liechtenstein** waarschuwden de provoost zich niet te mengen binnen hun grenzen of zij zouden hem op een paar kanonskogels tracteren.

Koning **Ferdinand** stuurde een woeste provoost genaamd Aichelin naar Schwaben in de provincie Württemberg. Hij vergoot veel onschuldig bloed, stak de Mantelhof in brand, niet ver van de stad Aalen en doodde ongeveer twintig mensen, waaronder mannen en jongens, vrouwen en jonge meisjes, inclusief hun voorganger.

De Goddelijke waarheid werd wijd en zijd bekend en de woorden van de Schrift werden gedurende het zgn. heilige roomse rijk vervuld : God liet toe dat Zijn volk, de schapen Zijner weide, naar de slachtbank werd geleid. Er werd zoveel bloed vergoten voor de zaak van de Goddelijke waarheid dat heel Duitsland werd gekleurd door het bloed.

Op 21 mei **1527** werden verschillende mensen geëxecuteerd in Rottenburg aan de Neckar, waaronder broeder **Michael Sattler**. Hij werd wreed gemarteld en uiteindelijk verbrand tot as. De andere broeders werden geëxecuteerd met het zwaard. De zusters werden verdronken.

Georg Blaurock (Jörg from Haus Jakob) en nog iemand werd geëxecuteerd rond deze tijd op Gufidaun niet ver van Klausen in de provincie Tirol. Ze werden veroordeeld om levend te worden verbrand op de brandstapel.

Thomas Herrmann werd levend verbrand in Kitzbühel. Spoedig na hem werden 67 van zijn geloofsgenoten gedood omwille van hun geloof.

Leonhard Kaiser, voormalig priester, werd ter dood veroordeeld en levend verbrand in Scharding in Beieren.

Georg Wagner van Emmering werd levend verbrand in München in Beieren vanwege de vier artikelen van het geloof. Er bestaat nog een lied dat zijn verhaal vertelt.

In 1528 werd **Leonhard Schiemer** onthoofd bij Rottenburg en verbrand tot as. Al snel na hem werden 70 mensen omgebracht in dezelfde plaats.

Hans Schlaffer en **Leonhard Frick** werden geëxecuteerd met het zwaard in Schwaz in het Inntal. Na hen volgden nog 19 mensen.

Hans Feyerer met vijf anderen werden ter dood veroordeeld en verbrand in München in Beieren. Drie van hun vrouwen werden verdronken. Twee mannen van adel en een molenaar werden onthoofd.

Thomas en Balthasar en een metgezel genaamd **Dominicus** werden verbrand bij Brunn in Moravië. Drie broers en twee zussen werden levend verbrand in Znaïm in Moravië. Negen broers werden onthoofd en drie jonge meisjes verdronken in Bruck an der Mur in Stiermarken.

Johannes Bair van Lichtenfels werd opgesloten in een kerker in Bamberg in Frankenland voor drieëntwintig jaar. Hij stierf in de gevangenis.

In 1529 werd **Virgil Plattner** geëxecuteerd met het zwaard bij Scharding in Beieren.

Hans Hut werd veroordeeld en verbrand bij Augsburg in Schwaben.

Hans Langenmantel en nog iemand anders werden geëxecuteerd met het zwaard op Weissenhom.

Wolfgang Brandhuber en **Hans Mittermaier** met ongeveer 70 gelovigen werden ter dood gebracht door middel van verdrinking, verbranding en door het zwaard bij Linz in Opper-Oostenrijk.

Eucharius Binder en diverse andere gelovigen werden opgesloten in een huis in de omgeving van Salzburg en verbrand. **Daniel Kropf** en twee anderen werden omgebracht met het zwaard in Graz in Stiermarken. Vier zussen werden verdronken.

In dat jaar werden vier broeders en vier zusters gevangen in Vill, een dorp in de vallei van Adige en naar het kasteel gebracht. Hun namen waren **Wolfgang van Moosbuurt** uit Deutschnofen, **Thomas Imwald** uit Aldein, **Georg Frick** uit Wirtsburg, **Mang Kager** van Füssen, **Christine**

Tollinger van Penon (een weduwe), Barbara van Tiers, Agatha Kampner van Breitenberg en haar zus **Elizabeth**. Op 16 november, de dinsdag na Sint Maarten, getuigden ze van hun geloof tegenover de rechter en negen juryleden en werden vervolgens geëxecuteerd.

Twee zusters, **Anna Maler** en **Ursula Ochsentreiber** werden ter dood veroordeeld omwille van de Goddelijke waarheid en verdronken in Hall in het Inntal. In hetzelfde jaar werden negen broeders onthoofd, verschillende zusters werden verdronken en een zuster werd verbrand in Alzey aan de Rijn. De Paltsgraaf had 350 mensen geëxecuteerd binnen een korte tijd in dezelfde plaats.

In 1530 werd **Georg Grunwald** veroordeeld en verbrand bij Kufstein aan de Inn. Een paar dagen later werd een andere broeder geëxecuteerd met het zwaard.

In 1531 werden **Walser Mair** en twee anderen gedood met het zwaard in Wolfsberg in Karinthië. **Martin Mater** en zes anderen werden met het zwaard geëxecuteerd in Gmunden in Schwaben.

Vele andere gelovigen, die geen leraren waren, kwamen tot erkenning der waarheid en braken met alle vormen van valse godsdienst. Ze werden ook geëxecuteerd in die tijd, evenals hun leraren. Ze betaalden hun getuigenis met de prijs van hun bloed.

Georg Baumann werd gevangen genomen en onthoofd in Bauschlet in Württemberg omwille van zijn geloof. Toen Gods Woord letterlijk werd gehoorzaamd in de Duitse landen, werden vele honderden mensen geëxecuteerd vanwege hun geloof, in veel provincies, steden en op marktplaatsen.

Anneken Hendriks was een huisvrouw in Friesland, Baptist sinds 1552. In oktober 1571 werd ze herkend in Amsterdam en ter dood veroordeeld. De beul werd bevolen om haar mond te vullen met buskruit en haar, vastgebonden aan een ladder, op een bed van gloeiende kolen te gooien. (Bronnen: Martyrs History and Baptist History)

Verschillende van deze personen worden later in dit boek uitvoeriger besproken.

Roomse Inquisitie

De Inquisitie was een rechtbank van de rooms-katholieke kerk, belast met de opsporing, het onderzoek naar en het opleggen van straffen aan ketteren (mensen die in opvattingen en/of daden van de leer van de rooms-katholieke kerk afweken). Naast de pauselijke inquisitie bestonden de Spaanse Inquisitie (1478-1834) en de Romeinse inquisitie (1542-1965). Het woord inquisitie komt van de Latijnse term inquisitio, onderzoek. In plaats van beschuldigingen door een partij (accusatoir proces) leidde eigen onderzoek door de rechtbank een proces in. De inquisitie van

de rooms-katholieke kerk wordt vaak ten onrechte vergeleken met de Raad van Beroerten. Deze speciale rechtbank was echter door de hertog van Alva opgericht en niet door de rooms-katholieke kerk en was alleen in de Nederlanden actief.

a. Oprichting

De pauselijke inquisitie werd opgericht voor de vervolging van de Katharen. De eerste aanzet daartoe werd gegeven in **1157** op het Concilie van Reims, de eerste georganiseerde bijeenkomst van de rooms-katholieke kerk over een methodische bestrijding van ketterijen. Daarna volgde in **1184** het decreet van Verona (Ad abolendam - "met het doel af te schaffen"), waarbij **Lucius III** in overleg met keizer **Frederik II** de wereldlijke macht oproep maatregelen te nemen tegen de toen wijdverbreide "ketterijen" over geheel Europa, echter met weinig gevolg.

In 1211 riep de Franse edelman **Simon IV van Montfort** een 'parlement' in het Zuid-Franse Pamiers bijeen. **Simon van Montfort** was de wereldlijke leider van de kruistocht tegen de Katharen. Er was daarbij een probleem gerezen. De pauselijk legaat, de cisterciënser **Arnaud Amaury** had gezegd: "Hoewel ik de dood van de vijanden van Christus wens, kan ik ze als monnik en priester niet ter dood brengen." **Arnaud-Amaury** en **De Montfort** vonden samen een oplossing. De kerkelijke inquisitie zou de ketters aanwijzen en een passende straf opleggen en dan zou de wereldlijke macht de opgelegde straf uitvoeren. Er werden nog een aantal andere regels vastgelegd, de zogenaamde 'Regels van Pamiers'. De meest belangrijke daarvan was wel dat monniken of priesters die namens de kerk met de uitvoering van de inquisitie werden belast boven de wereldlijke macht stonden. Ze hoefden dus geen verantwoording af te leggen voor hun daden, behalve dan aan God en aan de bisschop in wiens diocees zij actief waren en opdracht tot inquisitoriale taken ontvingen.

Met de Regels van Pamiers van **1211** werd de Inquisitie voor het eerst formeel geïnstitutionaliseerd op diocesaan niveau en werd de samenwerking tussen kerk en staat vastgelegd. Vanaf dat moment kon de inquisitie regionaal de vorm aannemen van een systematische vervolging van de Katharen en andere andersdenkenden. In verschillende pauselijke decretalen werden telkens aspecten van de toepassing van de inquisitoriale methode verder uitgewerkt. Pas na de verschijning in **1234** van de decretalen verzameling van **Paus Gregorius IX** beschikte men over min of meer uniforme en consistente regels op dit gebied, in plaats van los overgeleverde relatief toevallig bekende relevante decretalen.

De Regels van Pamiers werden aangescherpt op het Vierde Lateraans Concilie van **1215** en namens de hele kerk goedgekeurd. In **1216** stierf **Innocentius III**. Na het pontificaat van **Honorius III** constateerde **Gregorius IX** dat veel bisschoppen te laks waren bij het uitvoeren van hun inquisitoriale taak. Sommige bisschoppen maakten zelfs openlijk bezwaar tegen de inquisitie. Gregorius IX plaatste daarom de inquisiteurs direct onder pauselijk gezag. Daardoor konden zelfs bisschoppen voor de inquisitie worden gedaagd.

Gregorius IX gaf in 1232 bevel aan de nieuwe orde der dominicanen de taak van de inquisitie op zich te nemen. Daarmee was de inquisitie nu geheel formeel bevestigd en geïnstalleerd. In 1237 belastte de paus ook de franciscanen met de inquisitie.

In 1243 besloot paus **Innocentius IV** dat bij de verhoren van verdachten ook marteling was toegestaan.

De inquisitie vormde van toen af, onder rechtstreeks toezicht van de paus, een ontzagwekkende, nagenoeg onaantastbare macht, niet alleen van de kerk over het volk, maar ook binnen de kerk zelf.

Toch was de inquisitie in zekere zin afhankelijk van de wereldlijke macht. Zoals overeengekomen bij de Regels van Pamiers had de inquisitie enkel de bevoegdheid om te onderzoeken en straffen op te leggen, maar niet om de straf uit te voeren. Toen later de wereldlijke macht niet meer aan de uitvoering van de straf wilde meewerken, zoals dat tenslotte ook grondwettelijk werd bepaald door de scheiding van kerk en staat, werd de kerkelijke inquisitie feitelijk machteloos bij het vervolgen van andersdenkenden buiten de kerk. De macht van de inquisitie in de 16e eeuwse reformatie zou de bereidheid of de weigering van de wereldlijke macht om mee te werken aan de vervolging van de protestanten, een beslissende factor worden in het succes of het falen van de reformatie in verschillende landen.

Hoe afhankelijk de inquisitie was van de wereldlijke macht is het meest gruwelijk zichtbaar geworden tijdens de Spaanse Inquisitie. De koning van het net één geworden Spanje, gebruikte in de zestiende eeuw de inquisitie om met dwang religieuze eenheid op te leggen. De inquisitie werd daarmee tot een zuiver politiek machtsmiddel.

Anders dan bij de eerdere vervolging van de Katharen is het aantal mensen dat daadwerkelijk op de brandstapel eindigde wegens een veroordeling door de Spaanse Inquisitie, kleiner dan vaak wordt gedacht. In haar meest gruwelijke hoogtepunt van vijftig jaar voerde de Spaanse inquisitie maar liefst 44.000 processen. Daarvan eindigde volgens de meest recente historische schattingen 1,6 % met een terdoodveroordeling: ongeveer 700 mensen. Dat percentage lag lager dan bij contemporaine wereldlijke rechtbanken.

b. Werkwijze

De Inquisitie ging als volgt te werk: een delegatie van de inquisitie kwam aan in een dorp of stad. De pastoor werd gevraagd de hele gemeenschap samen te roepen in de kerk. Iedereen kwam, want door afwezigheid zou men zichzelf verdacht maken. Daar werd de gemeenschap toegesproken door de inquisiteurs en opgeroepen tot berouw. De biecht werd afgenomen en kleine opbiechtelingen van ketterij werden makkelijk vergeven, indien men maar berouw toonde én oprechtheid, namelijk door twee andere kettters aan te geven. Dit veroorzaakte een kettingreactie

van verdachtmakingen. De ernstige gevallen van ketterij werden op een lijst gezet. Hierna ging er een hele tijd voorbij, tot men de verdachten dagvaardde. Tussen de dagvaarding en de presentatie van de gedagvaarde voor het tribunaal ging er weer een hele tijd voorbij, zodat de verdachte goed kon nadenken over wat men hem precies zou willen of kunnen vragen. Over de beschuldiging werd hij in het ongewisse gelaten, ook tijdens zijn verhoor, zodat hij zeer lang in onzekerheid verkeerde. Pas na een zeer lang gesprek, alles werd nauwkeurig genoteerd in dossiers, als de verdachte zichzelf bijna verraden had, kwam de beschuldiging van ketterij boven water. Vaak was het dan te laat, want de verdachte werd dan met zijn eigen uitlatingen geconfronteerd.

c. Straffen bij de vervolging van de Katharen.

Wie bij de vervolging van de Katharen zijn ketterse overtuiging had bekend en afgezworen en ook andere ketteren had aangebracht, werd meestal tot lichte straffen veroordeeld, zoals een verplichte bedevaart. Alle anderen konden tot zeer zware straffen veroordeeld worden, zelfs voor kleine overtredingen. De straf die de inquisiteur na de verhoren uitsprak, werd zelden gemotiveerd, maar dit gold ook voor andere rechters. Studies van de ondervragingen tonen aan dat de bestraffingen met grote willekeur werden uitgedeeld. De gevangenisstraf kon verschillende vormen aannemen. De lichtste was de veroordeling au mur large, een soort open gevang in een ruimte met andere gevangenen, waar men familieleden op bezoek kon krijgen. Als ze het overleefden, werden ze na een aantal jaren vrijgelaten. Een feitelijk doodvonnis was de veroordeling au mur strict, waarbij voeten en handen met ketenen aan de muur werden vastgeklonken in een kleine cel. Tot de brandstapel werden alleen degenen veroordeeld die weigerden hun ketterse overtuiging af te zweren en zij die na afzwering weer tot de ketterij waren teruggekeerd, de zogeheten relapsi. Hoofddoelstelling van de inquisitie was echter niet om te straffen, maar om te bekeren. Praktisch alle middelen, tot aan marteling toe, werden aangewend om de verdwaalde schapen weer tot de kudde te doen terugkeren. De inquisiteur had zijn werk goed gedaan als een ketter in het openbaar zijn dwaling bekende, deze afzwoer, het gezag van de kerk erkende en zijn penitentie dankbaar aanvaardde als een mogelijkheid om weer met God in het reine te komen. Daarvan werd een plechtige religieuze gebeurtenis gemaakt, meestal op een zondag, in aanwezigheid van de plaatselijke bestuurders, bisschoppen en abten. Deze gebeurtenis heette een acte-de-foi, acte van geloof. In het kader van de Spaanse Inquisitie werd de plechtigheid van de “daad van geloof” gekoppeld aan de eventuele terechtstelling van terdoodveroordeelden.

d. Inquisitie en heksenvervolging in Europa (ca. 1380-1750)

Na **1380** waren dominicaanse inquisiteurs actief in het vervolgen van heksen. Na **1600** werd het voortouw bij deze vervolgingen overgenomen door de jezuïeten.

e. Veroordeling van de Inquisitie door paus.

Bij het Mea Culpa op 13 mei **2000** heeft **Johannes-Paulus II** in een openbare schuldbekentenis

vergiffenis gevraagd aan de wereld voor fouten die de rooms-katholieke broeders en zusters in het verleden hebben gemaakt. Met dit historische gebaar wilde de rooms-katholieke kerk met een schone lei beginnen in het derde millennium. Kritiek op dit Mea Culpa is dat er alleen vergiffenis werd gevraagd voor daden uit het verleden van individuele rooms-katholieke broeders en zusters, maar niet voor de daden begaan door de rooms-katholieke kerk zelf en verschillende pausen.

11. Is theocratie mogelijk in deze wereld?

f. Art. 36 NBG. (Nederlandse Geloofsbelijdenis van Guido de Brès)

Klaas van der Zwaag stelt in zijn studie "Onverkort of gekortwiek? (1999) " dat "de calvinisten een positie innamen die balanceerde op het scherp van de snede tussen tolerantie en intolerantie". In de Unie van Utrecht (1579) werd persoonlijke gewetensvrijheid gewaarborgd.

Reactie: De reformatoren Calvijn, Zwingli, Luther en Beza hebben er blijk van gegeven dat ze zeer intolerant waren. Dat was echt geen balanceren meer op de grens. Zij gingen ervan uit dat hun eigen gereformeerde visie de juiste visie was en degenen die er anders over dachten pleegden verderfelijke afgoderij en moesten uitgeroeid worden. Calvijn baseerde zich hierbij vooral op de Bijbel op wat staat in Jesaja 49:23 *En koningen zullen uw voedsterheren zijn, hun vorstinnen uw zoogvrouwen; zij zullen zich voor u buigen met het aangezicht ter aarde, en zij zullen het stof uwer voeten lekken; en gij zult weten, dat Ik de HEERE ben, dat zij niet beschaamd zullen worden die Mij verwachten.* Door deze opvatting werden velen die de leer van de kinderdoop verderfelijk en rooms vonden, door hem letterlijk uitgeroeid. **Servet**, een Messias belijdende Jood, is daar een voorbeeld van, maar helaas met hem nog vele anderen.

Over de dissertatie van Klaas van der Zwaag:

De in de NBG geformuleerde taak voor de overheid om zorg te dragen voor christelijke normen en waarden wordt momenteel strijdig gezien met de principes van een democratisch en godsdienstig plurale samenleving. Ik heb in mijn proefschrift gepleit voor bezinning op de religieuze taak van de overheid en acht die niet in strijd met de principes van een democratische en godsdienstig veelkleurige samenleving. Wel loopt de spanning tussen theocratie en democratie als een rode draad door mijn boek. De actualisering van artikel 36 in een tijd van secularisatie en godsdienstig pluralisme is naar mijn inzicht gelegen in een hernieuwde oriëntatie op de Bijbel als heilzame norm voor het maatschappelijk leven.....

Ik heb daarom betoogd dat wie artikel 36 serieus neemt, moet uitgaan van een ongedeelde kerk die zich richt op het gehele volk. Onlangs is dit door **dr. P. de Vries** in zijn proefschrift over Owen nog eens duidelijk gesteld. Een van zijn stellingen luidde: 'Artikel 36 van de NGB doet niet alleen een appèl op de overheid om de ware religie te beschermen. Zij gaat ook uit van één ongedeelde, nationale, gereformeerde kerk.' **Hoedemaker** heeft herhaaldelijk tegenover **Kuyper**

betoogd dat zijn staatkundige dwalingen terug te voeren zijn op een verkeerd kerkbegrip. Niet voor niets begon **Kuyper** zijn kritiek op artikel 36 nadat hij eerst zijn aanvallen richtte op de volkskerk.

Actualiteit

Waar ligt de actualiteit van artikel 36? Ik zie de actualiteit van dit geloofsartikel vooral in het opnieuw stellen van de waarheidsvraag in de politiek. Dat komt de verdieping van de politieke vragen ten goede. Ik meen dat de binding van de overheid alleen aan recht, orde en gerechtigheid een verarming van haar taak is, die uitloopt op een steeds verdere verzakelijking van de politiek. De overheid heeft een godsdienstige oriëntering nodig en kan niet zonder een inhoudelijke visie op het doel van een samenleving op lange termijn. We mogen de overheid nooit allergisch scheiden van godsdienstige normen die ontleend zijn aan de Bijbel.

Visie van Abraham Kuyper

Kuyper was de drijvende kracht achter het schrappen van de 21 woorden op de synode van 1905.

Ongepast voor deze tijd. Gewelddadig van karakter. En strijdig met de scheiding van kerk en staat. Dat waren de belangrijkste argumenten achter het schrappen van de 21 woorden uit artikel 36 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis (NGB) die handelen over het weren en uitroeien van afgoderij en valse godsdienst. Het besluit van de synode van de Gereformeerde Kerken in 1905, precies honderd jaar geleden, werd vooral mogelijk door de ideologische kracht van **Abraham Kuyper**.

Artikel 36 NGB, handelend over het ambt van de overheid, weerspiegelt in klassieke bewoordingen het gereformeerde denken over overheid en kerk, staat en godsdienst. Breed gedragen opvatting was dat de overheid zich niet alleen richt op het materieel welzijn van haar onderdanen, maar ook ,zij het indirect, op hun geestelijk welzijn. Calvijn en andere reformatoren formuleerden een christelijke visie op de overheid waarbij kerk en staat hun eigen verantwoordelijkheid behielden, maar samen ook verantwoordelijk waren voor de inrichting van een christelijke samenleving.

Binnen artikel 36 werden met name de 21 woorden voorwerp van kritiek. Het ging om de zinsnede “om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valse godsdienst, om het rijk des antichrists te gronde te werpen.” De kritiek op deze passage kwam in de negentiende eeuw vooral op in afgescheiden kring, met name bij de grote separatist Kuyper. Al in een vroeg stadium plaatste hij vraagtekens bij de directe taak van de staat ten opzichte van de christelijke godsdienst en de 21 woorden in artikel 36.

Samenleving

Terecht is opgemerkt dat artikel 36 een ongedeelde eenheid van kerk en natie vooronderstelt. Het geloofsartikel richt zich op héél de samenleving. Wanneer men principieel of praktisch kerk en staat scheidt, verdwijnt ook de profetische roeping van de kerk richting de overheid en komt men gevaarlijk dicht bij de neutraliteit van de overheid.

Het schrappen van de 21 woorden is daarvan een triest bewijs. Het opnieuw opnemen van de 21 woorden in de recente uitgave van de belijdenisgeschriften van de Protestantse Kerk in Nederland is een goede zaak. Dat doet recht aan het feit dat men nooit eigenmachtig aan een historisch document kan sleutelen. Maar zonder ernst te maken met de inhoud ervan, is deze heropname geen garantie dat de onschatbare en klassieke inhoud van dit geloofsartikel opnieuw zal worden doordacht.

Artikel 36. Van het ambt der overheid

Wij geloven dat onze goede God, uit oorzaak der verdorvenheid des menselijken geslachts, koningen, prinsen en overheden verordend heeft; willende dat de wereld geregeerd worde door wetten en politien*, opdat de ongebondenheid der mensen bedwongen worde en het alles met goede ordinantie onder de mensen toega. Tot dat einde heeft Hij de overheid het zwaard in handen gegeven tot straf der bozen en bescherming der vromen.

En hun ambt is, niet alleen acht te nemen en te waken over de politie*, maar ook de hand te houden aan den heiligen kerkendienst; om te weren en uit te roeien alle afgoderij en valschen godsdienst, om het rijk van den antichrist te gronde te werpen, en het Koninkrijk van Jezus Christus te doen vorderen, het woord des Evangelies overal te doen prediken, opdat God van een iegelijk geëerd en gediend worde, gelijk Hij in Zijn Woord gebiedt.

Vóorts, een ieder, van wat kwaliteit, conditie of staat hij zij, is schuldig zich den overheden te onderwerpen, schattingen te betalen, hun eer en eerbied toe te dragen, en hun geboorzaam te zijn in alle dingen die niet strijden tegen Gods Woord; voor hen biddende in hun gebeden, opdat hen de Heere stieren wille in al hun wegen, en dat wij een gerust en stil leven leiden in alle godzaligheid en eerbaarheid.

En hierin verwerpen wij de wederdopers en andere oproerige mensen, en in het gemeen al degenen die de overheden en magistraten verwerpen en de justitie omstoten willen, invoerende de gemeenschap der goederen, en verwarren de eerbaarheid, die God onder mensen gesteld heeft.

* politien betekent hier verordeningen.

* politie betekent hier staatsbestuur.

Reactie: Zijn er voorbeelden van een theocratie in deze wereld of zijn die er geweest? Ze zijn er nu niet, maar er is er wel één geweest en dat was Israël. In de tijd van de Heere Jezus was Israël een theocratie, echter beperkt, want het land werd bezet door de Romeinen. Maar het Joodse Sanhedrin had nog een zekere macht.

Dat is toch het grote voorbeeld geweest van de opstellers en ook nu nog van de aanhangers van art. 36 NGB?

Wat is er gebeurd onder deze theocratie? Deze zogenaamde ware godsdienstige macht heeft geprobeerd de WARE godsdienst onder leiding van de Zoon van God uit te roeien. En in de latere eeuwen is het al niet anders. In de christelijke godsdienst begon het bij Constantijn de Grote en het is doorgegaan tot ca. 1800 in Europa, maar in andere landen gaat het nog door. Een neutrale overheid bestaat niet en alle overheden zijn in de praktijk anti-Christus. De Heere Jezus wist dat ook en waarschuwde Zijn discipelen dat ze vervolgd zouden worden. Geen vervolging kennen is abnormaal.

Stel dat de overheid zou uitvoeren wat art. 36 beoogt. Dan zouden alle roomsen, baptisten, evangelische gelovigen, moslims, boeddhisten enz. moeten worden uitgeroeid. Maar dat zou ook voor alle gereformeerde mensen kunnen gelden indien een andere godsdienst een verbinding aan zou gaan met de staat. Bovendien, iedere godsdienst denkt dat zij de ware god dient.

Dus wat mij betreft, art. 36 schrappen in de NGB. En de SGP zou er goed aan doen dit beginsel ook te schrappen uit hun partij credo.

De echte theocratie zal komen als de Heere Jezus Zijn Koningschap over Israël hier op aarde daadwerkelijk gaat uitvoeren en plaats neemt op de troon van David. En alle volken zullen Hem dan onderworpen zijn.

12. Discussie en strijd over de (kinder)doop

Uitspraken van voorstanders kinderdoop getoetst aan het Woord van God

De meeste van de door mij geciteerde uitspraken zijn te vinden op internet of waren te vinden op internet, want inmiddels is er al weer heel wat tijd verstreken sinds ik aan dit boek ben begonnen. De meeste citaten heb ik overgenomen uit kranten, tijdschriften en internet met vermelding van de bron.

Dr. W. Verboom - 30 augustus 2007 in de Waarheidsvriend

...“De kinderdoop is namelijk de hartslag van het Bijbelse geloof dat Gods genade in Jezus Christus de absolute prioriteit heeft in ons leven. Dat we delen in het heil van Christus Jezus, hangt niet af van onze keus, van onze ervaringen, maar van de vastheid en betrouwbaarheid van Gods beloften, die aan al onze keuzes en ervaringen vooraf gaan. Daarom is een verschuiving op het punt van de vastheid van Gods beloften naar onze ervaring, waarvan de herdoop een expressie is, slecht voor de kerk... We zullen veel meer aandacht moeten besteden aan de betekenis van de kinderdoop. Niet alleen door doopcatechese, maar ook door allerlei creatieve leerprocessen om het geloof te ervaren vanuit onze doop... Na de dienst kwam een vrouw de consistoriekamer binnen en zei: “Nu we oud geworden zijn mogen we ons hoofd rustig neerleggen, want onze kinderen zijn gedoopt. God zal Zijn belofte waarmaken.” Dat vind ik nou echt wijs.”

Reactie: “De kinderdoop is de hartslag van het geloof dat Gods genade in Jezus Christus de absolute prioriteit heeft in ons leven.” Is de kinderdoop de hartslag van het geloof? Waar staat dat in Gods Woord? Alleen de ervaring leert ons al dat deze uitspraak niet waar is. Want hoe velen zijn als kind gedoopt en zijn nooit tot een waarachtig geloof gekomen. Dus in het geheel geen hartslag en geen prioriteit van Jezus in het leven.

“Dat we delen in het heil van Christus Jezus hangt niet af van onze keus en ervaringen.” Dat is correct. God is het Die verkiest. God is het Die in ons werkt het willen en het werken. Het is alleen genade. En God wil dat alle mensen zalig worden, dat niemand verloren gaat. Maar toch moet een mens zelf kiezen. De oproep om te kiezen voor of tegen God klinkt vele malen in de Bijbel. Een mens kan God nooit terecht verwijten, U hebt in de doop beloofd dat ik in het genadeverbond zou zijn en nu ben ik er toch niet in? Jezus zegt tegen de inwoners van Jeruzalem: “Gij hebt niet gewild”.

Er wordt steeds gesproken over de vastheid van Gods beloften in de doop. Maar, ik moet dat duidelijk zeggen, God belooft niets in de kinderdoop. De Bijbelse doop is een symbolisch getuigenis van geloof, bekering, wedergeboorte en vergeving van zonden. Alle voorbeelden in de Bijbel hebben hierop betrekking. Als God iets zou beloven in de kinderdoop dan moet Hij het waarmaken. Maar miljoenen mensen zijn gedoopt zonder tot bekering te zijn gekomen. Is dat de schuld van God?

Zijn Zijn beloften ja en amen? God heeft totaal niets beloofd in de kinderdoop.

De vrouw die geloofde dat ze rustig kon gaan slapen omdat haar kinderen gedoopt zijn, bedriegt zichzelf en wordt bedrogen. Dat was echt geen wijze vrouw. Ze kan veel beter voor haar kinderen gaan bidden of de Heere ze nog wil bekeren, dat is pas wijs.

Dr. W. Verboom - dd. 17 april 2008

Kinderen moeten leren wat hun doop betekent.

Reactie: Vraag: Wat moeten ze dan leren? Dat ze volgens Brakel, Voetius enz. al wedergeboren zijn totdat het tegendeel blijkt? Of moeten ze leren dat ze in zonde ontvangen en geboren zijn en dat ze zonder bekering en wedergeboorte niet zalig kunnen worden? Of moeten ze leren dat God hun liefheeft en dat Christus voor hun zonden gestorven is en dat ze die zonden moeten belijden? Moeten ze leren dat God hun God is en dat ze dat door hun belijdenis moeten bevestigen. Moeten ze leren de doop voor hun eigen rekening te nemen zoals dat geleerd wordt en wat betekent dat dan? Is dat belijden dat ze in God, de Heere Jezus en de Heilige Geest geloven? Dat ze alles voor waar houden wat in de Bijbel staat? Zonder dat er zelfs op de belijdenis catechisatie (zoals blijktbaar, bij navraag voorkomt) gesproken wordt over bekering en wedergeboorte? En dan toch aan het Heilig Avondmaal deelnemen?

H.Polinder - Christelijk Gereformeerd predikant

Bron: Refoweb

Drie verbondenleer

Een vraag over de drie verbonden. Is het dus zo dat als er drie verbonden geleerd worden, dat je met alleen het genadeverbond niet zalig kunt worden? Er is toch in Gods verbonden geen gebrek of tekort?

Antwoord

Ter beantwoording van je vraag eerst maar even de opheldering van een paar begrippen. In de vraag die je stelt, gaat het eigenlijk over de verhouding van het verbond der verlossing en het genadeverbond. Omdat dit voor je vraag niet zo van belang is laat ik het **werkverbond (die het drietal compleet maakt)** hier nu maar even buiten beschouwing.

Drieverbondenleer

Onder het **verbond der verlossing** verstaat men: de overeenkomst van eeuwigheid tussen de drie goddelijke Personen over herstelling van het Godsrijk en de verlossing van de uitverkorenen.

Onder het **genadeverbond** verstaat men de genadige beschikking van God over de gelovigen en hun kinderen, waarin God onder de verplichting van geloof en bekering alle heil voor tijd en eeuwigheid wil schenken door de Middelaar van het verbond. De kring van hen die tot het verbond behoren is breder dan die van de uitverkorenen.

Twee verbondenleer

In de leer van de twee verbonden vallen het verbond der genade en der verlossing feitelijk samen. Het verbond der genade is in deze gedachte de volvoering in de tijd van het verbond der verlossing dat van eeuwigheid met Christus als het verbondshoofd van alle uitverkorenen gesloten is. Het verbond der genade en de verlossing schuiven in elkaar. Hier omvat het genadeverbond niet de gelovigen en hun kinderen, maar alleen de uitverkorenen. Wie tot het genadeverbond behoort, wordt dan ook zeker zalig. Het verbond van de genade staat onder de beheersing van de uitverkiezing. De beloften van het verbond krijgen in deze gedachtegang het karakter van een voorzegging, een profetie. Bij de drie verbondenleer hebben de beloften het karakter van een toezegging.

In de leer van de drie verbonden betekent het behoren tot het genadeverbond nog niet automatisch dat je ook zalig wordt. Als bondeling kun je door ongeloof en onbekeerlijkheid verloren gaan.

Wanneer een kind van het verbond dan niet ontvangt wat in het verbond wordt toegezegd/beloofd, dan is dit niet te wijten aan een manco in het verbond, dan kunnen we God daar niet de schuld van geven. Een verbondskind blijft ook een Adamskind.

Overigens heeft het verbond ook op die kwaal een antwoord. De Heere belooft ook het geloof te willen geven wat nodig is om aan de verbondseis gehoor te geven.

En laten we maar voor ogen houden dat niet een verbondsvisie zalig maakt, maar dat de waarachtige bekering tot de God van het verbond de weg is waarin we zalig worden. Deze God vraagt naar mensen die naar Hem niet vragen. Juist in het verbond komt dat op rijke wijze tot uitdrukking.

Reactie: Hier wordt kort en bondig de leer van de verbonden uitgelegd. Door mij echter ingekort om de verschillen duidelijker naar voren te laten komen. De meest belangrijke zin in deze uitleg is wel dat een verbondsvisie niet zalig maakt. Dat zou een goede reden zijn om er geen aandacht aan te schenken, zij het dat dit systeem mede de basis is van de kinderdoop en de vervangingstheologie. Uit deze uitleg blijkt ook weer duidelijk dat de reformatorische kerken een geheel andere uitleg hebben van het Nieuwe Verbond in Christus bloed, hetgeen **hét** genadeverbond is waarin geen plaats is voor ongelovigen.

Ds. A. van der Zwan - Christelijk Gereformeerd predikant.

Refoweb 4-4-2003.

Twee- of drie verbonden leer?

Twee verbonders noemen Christus het Hoofd van het genadeverbond, Drie verbonders erkennen wel dat Hij het Hoofd van de uitverkorenen is, maar spreken vervolgens liever over Hem als Middelaar van het genadeverbond.

Vraag: In de meeste kerken wordt de twee verbonden leer gepredikt, in de CGK de drie verbonden leer. Wat is het verschil precies? Is het een accentverschil of een wezenlijk verschil? Ik hoop dat u mij een duidelijk antwoord kunt geven.

Antwoord: Vooraf wil ik benadrukken dat je hieronder de visie vindt van een Christelijke Gereformeerde predikant. Het zou kunnen zijn dat een ambtsbroeder uit bijvoorbeeld de Gereformeerde Gemeenten bepaalde dingen anders zou beschrijven of taxeren. Het is slechts mijn bedoeling om zo duidelijk en praktisch mogelijk op deze kwestie in te gaan.

Op grond van Gods Woord zijn er drie “verbonden” te onderscheiden die te maken hebben met het eeuwig heil van mensen: het verbond der verlossing oftewel de raad des vredes, het verbond der werken (met Adam) en het verbond der genade. Om meteen maar met de deur in

huis te vallen: aan de visie op deze verbonden en de verdeling ervan danken we de termen “twee verbonden leer” en “drie verbonden leer”. Wie een twee verbonden leer aanhangt, is namelijk van mening dat het verbond der verlossing en het verbond der genade samenvallen. Wie een drie verbonden leer aanhangt, is van mening dat de genoemde verbonden alle drie apart genoemd moeten worden.

Waarom nemen de twee verbonders het verbond der verlossing en het verbond der genade samen? Omdat men de overtuiging heeft dat beide verbonden gesloten zijn tussen God de Vader en God de Zoon. Het verbond der verlossing is dan de naam voor het heilig overleg dat de Vader, de Zoon en de Heilige Geest al vóór de schepping hebben gevoerd over het eeuwig heil van de uitverkorenen. De Vader koos ze van eeuwigheid uit, de Zoon zegde toe ze te zullen verlossen, de Heilige Geest beloofde aan hen allen het heil in Christus te zullen toepassen. Het genadeverbond is vervolgens de uitwerking van dit verbond der verlossing zoals dat na de zondeval gestalte heeft gekregen, met name in het leven van Abraham en Zijn zaad. Heel belangrijk is dus bij een twee verbonden leer dat men het startpunt kiest in de eeuwigheid en dat het Hoofd van het Genadeverbond Christus is. Degene Die Zich van eeuwigheid Borg stelde voor Zijn Kerk. Hij is de “Verbondspartner” van God de Vader in het verbond der verlossing én in het verbond der genade. Dit valt dus eigenlijk samen.

Wat bij de twee verbonders samenvalt, halen drie verbonders uit elkaar. Ze maken onderscheid tussen het verbond der verlossing, dat inderdaad handelt over de zaligheid van de uitverkorenen; en het verbond der genade. Van dit laatste verbond menen de drie verbonders dat je niet uit de Bijbel kunt afleiden dat dat verbond met Christus is opgericht. Wie de Bijbel begint te lezen vanaf Gen. 1, zonder allerlei “voorkennis” over hoe het in de eeuwigheid zou zijn gegaan, krijgt vanaf Gen. 12 Gods weg met Abraham te lezen, waarin je ontdekt dat de HEERE met hem en met zijn nageslacht Zijn verbond heeft opgericht. Gaandeweg het lezen van de Bijbel ontdek je vervolgens ook dat dat verbond niet zonder offer en zonder middelaar kan. Wat in het Oude Testament door een man als Mozes en door de offerdienst in tabernakel en tempel werd afgebeeld, blijkt in het Nieuwe Testament in één Persoon gestalte te krijgen: Jezus Christus. Hij heeft door Zijn offer het genadeverbond zijn eeuwige geldigheid gegeven. Hij is als de meerdere Mozes de Middelaar van het genadeverbond. Let dus op het verschil: twee verbonders noemen Christus het Hoofd van het genadeverbond, drie verbonders erkennen wel dat Hij het Hoofd van de uitverkorenen is, maar spreken vervolgens liever over Hem als Middelaar van het genadeverbond.

Waarom zo moeilijk gedaan over de vraag of Christus Hoofd of Middelaar van het verbond is? Waarom zo diep nagedacht over de vraag of het verbond der genade hetzelfde inhoudt als het verbond der verlossing of niet? Omdat het antwoord op deze vragen consequenties heeft voor de manier waarop je omgaat met de beloften van het verbond. Denk dan vooral ook aan de beloften die in de doop betekend en verzegeld worden. Voor wie zijn die beloften? Een drie verbonder zal daarop een ander antwoord geven dan een twee verbonder. De laatste zal, den-

kend vanuit de verkiezing zeggen: God heeft met Christus als het Hoofd van de uitverkorenen Zijn verbond opgericht. De beloften zijn dus alleen bestemd voor de uitverkorenen. Alleen die mensen mogen op de vervulling van de verbondsbeloften pleiten. Al ben je gedoopt, daarom kun je nog niet zomaar werkzaam zijn met je doop, want als je niet uitverkoren bent, gelden de beloften niet voor jou. Je zou deze redenering ook nog van een andere kant kunnen opzetten, door te zeggen: God doet altijd wat Hij belooft. Als vervolgens blijkt dat niet alle gedoopten het ware geloof ontvangen en beoefenen, heeft God aan hen blijkbaar niet echt de verbondsbeloften gegeven, want anders zou Hij ontrouw zijn aan Zijn eigen Woord.

Als drie verbonder zou ik op dit punt echter willen verwijzen naar de geschiedenis van de woestijnreis, zoals die in Hebr. 3 wordt aangehaald. Daar lees je ook van bondelingen die op pad gegaan waren om het Beloofde Land te gaan beërven. Dat had God beloofd! Maar wat staat er in Hebr. 3:19? Ze konden vanwege hun ongelooft niet ingaan. Gods beloften waren wel betrouwbaar, maar die beloften worden alleen in de weg van geloof vervuld.

Vanuit de Bijbel spreekt een drie verbonder daarom liever van het verbond met Abraham, waarin de gelovigen met hun nageslacht mogen delen. Echt delen, zonder de vraag te hoeven stellen: ben ik wel uitverkoren, want anders zijn de beloften niet voor mij. Op die vraag krijgt een mens nooit een antwoord vóór dat hij of zij in geloof vlucht tot de Heere Jezus Christus. Zekerheid van het delen in Gods verkiezend welbehagen is geen voorwaarde om te mogen geloven in de beloften, maar vrucht van dat geloof (vgl. D.L. I, 12). Wie, volgens mij, op een Bijbelse wijze verbond der verlossing en verbond der genade weet te onderscheiden, zegt enerzijds. God heeft van eeuwigheid een volk uitgekozen dat zéker zalig wordt door het werk van Zijn Zoon. Zij allen en zij alleen delen in het werk van de Zaligmaker.

Maar anderzijds: het genadeverbond omvat méér mensen dan alleen de uitverkorenen. Er kan sprake zijn van verbondsbreuk, zoals dat in het Oude Testament zo vaak is gebleken. Dat neemt niet weg dat ook verbondsbrekers met Gods welmenend aanbod en serieuze beloften te maken hadden. En dat is een heel praktisch punt: wie drie verbonden leert, hoeft zich niet bezwaard te voelen als hij in alle ruimte aan alle hoorders de genade van God in Christus aanbiedt met bevel van bekering en geloof. Ik heb de indruk dat een twee verbonden leer die ruime aanbieding in de weg kan staan omdat de prediker en de gemeente steeds in het achterhoofd houden: wie niet uitverkoren is, krijgt ook niets aangeboden.

De Schrift leert het mijns inziens ruimer. En niet alleen de Christelijke Gereformeerde Kerken kennen een prediking die zich in die ruimte wil begeven. Naar mijn vaste overtuiging vind je het algemeen aanbod van genade in verschillende kerken van gereformeerde signatuur, of ze zich drie verbonders noemen of niet. In dat opzicht wil ik ook deze zaak wat proberen te relativieren. Waar het om de aanbieding van de genade gaat aan zondaren, kunnen mensen met een verschillende verbondsopvatting elkaar toch vaak verstaan.

De zgn. Marrow-men uit Schotland (Boston, Erskines etc.) hadden, voor zover ik hun geschriften heb gelezen, in de studeerkamer twee verbonden en op de preekstoel drie. Zo ruim prezen ze de Heere Jezus aan al hun hoorders aan. Wellicht dat het via de verbondenheid aan dit soort schrijvers mogelijk zal blijken, dat verschillende kerken en predikers in onze tijd elkaar gaan verstaan. En dat men samen ziet: het gaat uiteindelijk niet om de verbondsvisie die mensen hebben. Het gaat erom of ik door een waar geloof Christus mag kennen, het van Hem verwacht en mijn leven in Zijn hand heb leren leggen. Zo leren al Gods kinderen het van Zijn Heilige Geest. Zo wordt het doel van het verbond der verlossing én van het verbond der genade bereikt.

Reactie: Er zijn diverse predikanten die het verschil uitleggen tussen de leer van de twee verbonden en de drie verbonden. De uitleg van ds. Van der Zwan vind ik het meest duidelijk en gedetailleerd. Het is goed dat hij het systeem ook probeert te relativiseren. Want de systemen als zodanig worden niet in de Bijbel genoemd. Maar de betekenis (de inhoudelijke zaak) van de twee verbonden komt uiteraard wel in de Bijbel voor, is zelfs onderdeel van het Goddelijk handelen, (Genesis 3:15). De drie verbonden leer is een door mensen bedacht systeem, mede bedacht om een Bijbelse basis te hebben voor de kinderdoop en de daarmee gepaard gaande vervangingstheologie. Dat die Bijbelse basis niet klopt heb ik reeds meerdere keren op verschillende wijzen aangetoond. En deze systemen maken het er voor jongeren niet gemakkelijker op om de Evangelieboodschap van de Bijbel te leren verstaan. Waarom niet eenvoudig het Evangelie verkondigen zoals de apostelen hebben gedaan. God wil dat alle mensen zalig worden zegt de apostel Paulus. De verkondiging en het aanbod van genade geldt voor ieder mens, gedoopt en niet gedoopt. En de apostel Petrus wijst de mensen op hun zonden en zegt dat ze zich moeten bekeren. Eenvoudig toch? Tenminste in de verkondiging.

Dat de mensen niet willen is een andere zaak. Maar God werkt het willen en het werken zegt de apostel Paulus.

Dr. W Verboom - RD 16-05-2008

Prof. Verboom sprak over het verbond. Dat neemt volgens hem een centrale plaats in in het theologische werk van Calvijn, ook al komt het niet als thema aan de orde. In de "Institutie", Calvijns hoofdwerk, komen de verschillende Latijnse betekenissen van het woord verbond in totaal 273 keer aan de orde. Daarnaast spreekt de Geneefse reformator in zijn Bijbel verklaring in met name Genesis 17, Jeremia 31 en de Hebreeën brief duidelijk en breedvoerig over het verbond.

Calvijn stelde dat God het verbond niet alleen had opgericht met de uitverkorenen, maar met het hele volk Israël en in het verlengde daarvan met de hele kerk. De belofte is, zo zei Calvijn, voor allen, maar niet iedereen deelt in het heil. Dat is alleen voor hen in wie de belofte door het geloof verwerkelijkt is. „De preken van Calvijn zijn appellerend. De beloften worden breed aangeboden en vragen om een antwoord”, aldus prof. Verboom.

Verboom vindt dat prof. C. Graafland (1928-2004), hoogleraar te Utrecht, verkiezing en

verbond te sterk op elkaar betrok. Graafland zag het verbond als de bredere bedding waarbinnen de eigenlijke verbondsgemeenschap die er alleen met de uitverkorenen is, wordt gerealiseerd. Deze Utrechtse hoogleraar gebruikte het beeld van twee concentrische cirkels in de verkiezing. De buitenste cirkel is het verbond en het binnenste is de verkiezing tot zaligheid. In wezen is dan het verbond een middel tot de verkiezing.

Reactie: Calvijn is één van de grondleggers van de verbondstheologie en dus ook van de vervangingstheologie. Hij probeert de kinderdoop een meer Bijbels kader te geven. Dat Calvijn stelt dat de beloften in het Evangelie voor allen zijn is positief, maar niet duidelijk is wie hij onder die allen verstaat.

Dr. W. Verboom - RD – 17-04-2008

Catechese is ten principale doopcatechese, stelt prof. dr. W. Verboom. Woensdag sprak hij in Benschop op het symposium "Catechese in perspectief" ter gelegenheid van zijn 40-jarig ambtsjubileum en zijn afscheid van de catechesecommissie van de HGJB. Hij hield een lezing over "Weet gij niet? Een kleine doopcatechese".

Sinds 1968, toen ik hier in Benschop als predikant begon, is er veel gebeurd, veel veranderd, zowel wat de doop betreft als wat de catechese aangaat. De kerkelijke en godsdienstige situatie in ons land is radicaal gewijzigd. Konden we in 1968 nog spreken van een corpus christianum en een volkskerk, dat ligt nu allemaal achter ons. Veel ontwikkelingen maken ons niet bepaald vrolijk.

Maar dat is toch niet het enige wat we hiervan kunnen en mogen zeggen. Door al die ontwikkelingen heen is het ook duidelijk geworden waar het nu echt om gaat in kerk en geloof en ook in doop en catechese. **En precies dat is de reden waarom ik vanavond iets wil zeggen over wat Paulus schrijft in Romeinen 6:3: „Of weet gij niet, dat zovelen als wij in Christus Jezus gedoopt zijn, wij in Zijn dood gedoopt zijn?”**

De reden waarom Paulus in dit gedeelte begint te schrijven over de doop is de concrete situatie van de gemeente in Rome. Het is een gemeente geroepen uit de duisternis tot het wonderbaar licht van Gods genade in Jezus Christus. Een gemeente die leeft midden in een heidense cultuur. Die daarom voortdurend het gevaar loopt voor de verleiding te bezwijken om mee te doen met de perverse en afgodische levenspraktijken van de bevolking van Rome.

Paulus waarschuwt de gemeente daarvoor en doet een krachtig appel om tot eer van God in een nieuw leven te leven. In dit kader herinnert hij de gemeente aan de betekenis van de doop. We kunnen de strekking van de tekst dan ook zo opvatten: leef tot eer van Christus, strijd tegen de zonde. Want jullie zijn immers gedoopt? Dat is de intentie van de woorden van vers 3: Weten jullie niet dat jullie gedoopt zijn in Jezus Christus? En dat je daardoor in zijn dood gedoopt bent?

Paulus wijst dus in verband met de oproep tot levensheiliging terug naar het moment waarop de gemeenteleden gedoopt werden. Hij wijst terug op het meest ingrijpende wat er in hun leven is gebeurd: **de onderdompeling in water**. Wat is er toen gebeurd? Toen zijn ze ingelijfd in Jezus Christus. Toen zijn ze voor eens en voorgoed het eigendom van Hem geworden. Toen zijn ze deelgenoot geworden van wat Hij door Zijn kruis en opstanding gedaan heeft. Toen zijn ze in de dood van Jezus gedoopt en met Jezus begraven om daarna op te staan met Hem in een nieuw leven, vanuit de verzoening van zonden en de breuk met het zondige verleden, tot eer en heerlijkheid van God.

Wat me opvalt is dat Paulus met nadruk zegt: Weten jullie niet dat je gedoopt bent? Hoe weten ze dat dan? Antwoord: omdat ze daar catechese over hebben gehad. **Van dr. A. Noordegraaf** heb ik geleerd dat de term "weten" in de brieven van Paulus een uitdrukking is die slaat op het geloofsonderricht.

Ze hebben het zelf ondervonden! (Handelingen 8:27-38 h.s.)

Op een andere plaats zegt Paulus bijvoorbeeld: Wij weten dat Christus opgewekt is, of: Wij weten dat we na dit leven een gebouw van God hebben in de hemel. En zo zijn er nog meer teksten waarin de uitdrukking weten voorkomt. Het gaat om een weten, een kennis, een geloofskennis, die verkregen is door de catechese die men heeft ontvangen.

Datgene wat men zo te weten kreeg en wat men als christen behoorde te weten, vormde de inhoud van het geloof van de vroegchristelijke gemeente. In Hebrëen 6 worden enkele kernen daarvan genoemd, zoals de doop, de oplegging der handen, de opstanding der doden en het eeuwige oordeel. In I Kor. 15 spreekt Paulus over de leerinhoud die hijzelf ontvangen heeft en die hij daarna aan anderen overgeleverd, getradeerd heeft.

In dat licht moeten we ook Rom. 6 bezien. Paulus wil hier tegen de christenen in Rome zeggen: Jullie hebben catechese, onderricht ontvangen over de betekenis van jullie doop. Jullie weten dus wat jullie doop betekent, dat het een doop is in Jezus Christus, een verbonden worden met Hem.

Het is dus niet zo dat Paulus hier bedoelt te zeggen: Denk eens even terug aan het moment dat jullie gedoopt werden. Toen hebben jullie toch zelf ervaren dat jullie in Christus gedoopt zijn? En daarom weten jullie toch dat jullie in Christus gedoopt zijn. Nee, Paulus denkt aan de catechese over de doop. Daardoor weten ook de kleine kinderen die samen met hun ouders gedoopt werden, om zo te zeggen op de arm van hun ouders, wat hun doop betekent, ook al zijn ze het moment van hun doop allang vergeten omdat ze te klein waren om het te beseffen en te onthouden. Die ervaring is niet belangrijk. Ze hebben er catechese over ontvangen. Het is hun uitgelegd. Daar gaat het om. ¹⁰

Paulus appelleert hier dus niet aan de ervaring van de doop, maar aan het onderricht over de

betekenis van de doop. Zo moeten we de strekking verstaan van de uitdrukking: weten jullie niet dat jullie in Jezus Christus gedoopt zijn.

Slag verloren

In 1968 was het voor bijna iedereen vanzelfsprekend dat je als kind gedoopt werd. Dat is vandaag de dag wel anders. Het is geografisch niet zo ver hiervandaan dat er een enorme discussie ontstaan is over kinderdoop en herdoop. Eén van de redenen waarom mensen vragen om herdoop is dat voor hen de kinderdoop zo weinig betekenis heeft gekregen in hun leven. Hij speelde nauwelijks een rol in het eigen leven, het gezinsleven en het gemeentelven. Moeten we niet eerlijk toegeven dat we daartoe vaak aanleiding gegeven hebben? Is het niet waar dat het feit dat je als kind gedoopt bent vaak maar een ritueel was dat aan de marge van het leven, ook het geloofsleven en het gemeentelven stond? Terwijl de doop toch naar Bijbelse maatstaven de meest ingrijpende gebeurtenis in je leven is. Toen werd je ingelijfd in Christus. Niet door de handeling van de doop op zichzelf, ook niet door het geloof, dat natuurlijk nooit kan ontbreken bij dopeling of ouders van de dopeling, maar door de verankering van de doop in het heilswerk van Jezus Christus. Daar gaat het uiteindelijk om.²⁾

We zijn in de doop met Christus gestorven en worden opgewekt tot een nieuw leven. Kohlbrugge vraagt hierover: „Wanneer is dit gebeurd? Ongetwijfeld is dit achttien eeuwen geleden gebeurd. Toen Christus stierf en begraven werd, toen gingen wij met Hem in zijn dood en in zijn graf. Maar wanneer heeft God in zijn barmhartigheid dit op ons toegepast? God heeft dit op ons toegepast in de doop.”

Nu gaat het erom dat deze nieuwe werkelijkheid die in de doop wordt afgebeeld en bezegeld ook echt werkelijkheid voor ons is. Ja, daar gaat het om. En moeten we niet zeggen dat we precies op dit punt schromelijk tekortgeschoten zijn?

Prof. Van de Beek heeft terecht gezegd dat we nog in onze oude plunje blijven lopen terwijl God ons in de doop het nieuwe kleding van zijn verzoening en verlossing heeft geschonken. „We zijn eraan gewend geraakt om geen bruiloftskleding aan te hebben (Matt. 22:11-12) en rond te lopen in een oude spijkerbroek met vlekken.” (“Hier beneden is het niet”, 55) Verder zegt hij dat we doop, geloof en wedergeboorte uit elkaar hebben getrokken. Alsof die niets met elkaar te maken hebben. De doop is toch niet minder dan het bad van de wedergeboorte? Dit alles geldt toch niet alleen maar voor de doop van volwassenen.⁴⁾

Ik poneer vanavond de stelling: als datgene wat in Romeinen 6 gezegd wordt ook niet van de doop van kinderen geldt, hebben we de slag om de kinderdoop verloren. Maar hoe zal de nieuwe werkelijkheid van het leven met Christus zoals begonnen in de doop echt werkelijkheid voor ons zijn? Antwoord: door de Heilige Geest die het geloof werkt door het Woord, in prediking en catechese als een twee-eenheid.

Weten jullie niet? zegt Paulus. Hij refereert aan de catechese. De catechese thuis en in de kerk is de weg waarlangs God de werkelijkheid van onze doop tot echte ervaarbare werkelijkheid wil maken. Daarom is catechese catechese van het Woord, zoals prediking prediking van het Woord is. Dat is het gelijk van Hammelsbeck, een Barthiaanse catecheet, die catechese en verkondiging sterk op elkaar betrok. Zeker, catechese is meer. Het is dialoog. Dialoog tussen catecheet, catechisanten en leerinhoud. Maar wel een gekwalificeerde dialoog. Op cruciale momenten vindt er een confrontatie plaats, geschapen door het Woord, aan de orde gesteld door Christus, zoals in de dialoog van de catechese van Jezus met de Emmaüsgangers op de weg naar Emmaüs.

Catechese, zo ontdekten we als catechesecommissie van de Hervormd-Gereformeerde Jeugdbond (HGJB), is ten principale doopcatechese. Leren als gedoopt mens te leven, zoals de nota "Kansen voor catechese" van de PKN zegt. De eigenlijke catecheseruimte is de ruimte rondom de doopvont.

Doopjurk

Dat betekent dat de catechese niet pas kan beginnen vanaf bijvoorbeeld het twaalfde jaar, maar onmiddellijk vanaf het moment dat een kind gedoopt is, op een wijze die past bij de leeftijd van het gedoopte kind. Na de doop wordt de doopjurk van de dopeling opgeborgen. We zien die niet meer terug, of het moest zijn dat er iemand anders uit de familie in gedoopt wordt. **Maar is dat wel juist?**

De doopjurk is **vanaf** (**niet in**, h.s.) de Vroege Kerk het beeld van het nieuwe leven dat we in Christus hebben aangetrokken. Catechese vanaf de doopvont dient erop gericht te zijn dat we leren zelf deze doopkleding aan te trekken, zoals Paulus zegt in Efeze: „Dat u zou aandoen (aantrekken) de nieuwe mens” (Ef. 4:24). Het is de kleding die behoort bij de identiteit van een gedoopte christen.

Het is van hieruit dat in het beleidsstuk van de PKN "Kansen voor catechese" allereerst aan de ouders wordt gedacht wanneer het om catechese gaat. De doop gaat onmiddellijk verder in de catechese. Er mag geen hiaat ontstaan tussen doopvont en catechese. Ouders hebben de opdracht hun kinderen van meet af aan te leren leven als gedoopte kinderen. Om deze taak te kunnen uitvoeren dienen zij geïnstrueerd te worden door de gemeente, bijvoorbeeld op de wijze waarop ds. **E. R. Veen** uit Hattem het doet in zijn boek "Een verlangen naar meer". Zoals belijdeniscatechese bij belijdenis doen behoort, zo behoort doopcatechese bij de doop van je kind.

Het gedoopt zijn dient het oriëntatiepunt te zijn in de opvoeding. Niet alleen in de godsdienstige opvoeding, alsof dat een apart terrein zou zijn. Nee, heel de opvoeding dient in dat perspectief te staan, vanaf opstaan tot naar bed gaan. Eten en drinken, spelen, leren, sporten, vriendschap sluiten. En wat zijn er in onze tijd veel leermiddelen voor ouders mogelijk. Ze liggen vaak als talenten verborgen in de grond. Ze dienen opgedolven, geactiveerd en aangereikt te worden.

Zeker heeft de school hierin ook een belangrijke rol te spelen. Maar wel heeft de school een andere doelstelling dan de catechese thuis en in de kerk.

Het belang van catechese in de kinderleeftijd kan door de kerk niet hoog genoeg worden aangeslagen. Daarom kennen we al sinds jaar en dag vormen als zondagsschool en kinderclub, maar het zal meer geïntegreerd moeten, gestructureerder en meer doordacht als middel om als gedoopt mens te leven. Er zal veel meer samenwerking moeten komen tussen ouders en gemeente, tussen opvoeding en catechese.

Verraad

Al jaren pleit de catechese commissie van de HGJB, ook wel catechetisch centrum van de HGJB genoemd, voor specifieke vormen van kindercatechese. Juist op de leeftijd van 10 en 11 jaar zijn kinderen bereid om te leren. Ook cognitief. Dan is hun ontluikend leven nog een eenheid en niet uiteengevallen in cognitieve, affectieve en attitudinale segmenten. Precies op deze leeftijd kan de catechese zo veel opleveren als doopcatechese. Mijn vader sprak wel eens over de wel aangename tijd, dat is de tijd waarin unieke kansen worden geboden. Welnu, waar deze wel aangename tijd om te leren veronachtzaamd wordt, is er sprake van een gemiste kans.

De kernen van de Bijbel, gelieerd aan de klassieke onderdelen: geloof, gebod en gebed, kunnen in deze catechese in het perspectief van de doop aan de orde komen. Geestelijke bagage voor het leven. Blijf bij de doopvont. Zo leren kinderen dat ze als gedoopte kinderen kinderen van de christelijke gemeente zijn. Zo worden ze ingeleid en ingewijd in de gemeente. Zoals de NGB in artikel 34 leert dat we door de doop worden opgenomen in de kerk. Zo wordt in de catechese aan de kinderen van de gemeente hun doop gesitueerd in de voortdurend wisselende situaties en perspectieven van hun dagelijkse leven. Al doende leert men.

En we geloven dat de Heilige Geest dit onderricht gebruikt om hen te brengen tot wat Paulus zegt in Romeinen 6: Nu weten jullie dat jullie gedoopt zijn in Jezus Christus. Want jullie hebben catechisatie gehad! Zo bezien is catechese nooit alleen maar gericht op cognitieve kennis. Of op wat men wel noemt het bijbrengen van een historisch geloof. Dan catechiseert men beneden de maat van het Woord en van de doop. Dan weet men niet meer te zeggen dan: Ach, een kind is onbekeerd en het leeft van nature zonder God. Hoe zal het een echt geloof krijgen door de catechese? Is het dan verwonderlijk dat het kind inderdaad geen relatie met Christus krijgt? Dat is een selffulfilling prophecy, om zo te zeggen. Dat is ten diepste verraad aan de doop.

Heeft God in de doop niet beloofd dat Hij met zijn Heilige Geest zal werken in de harten van de kinderen? Wie dat als ouders en als catecheet niet gelooft, laat een kind opgroeien of geeft een kind onderricht in een vacuüm van vrijblijvendheid, een kweekplaats van ongeloof. Alle catechese aan kinderen dient van meet af aan in al haar facetten doorgloeid te zijn van Gods belofte van de nieuwe werkelijkheid van het gedoopt zijn. ³⁾

Nogmaals, de leeftijd van 10-11 jaar is een leeftijd van onschatbare waarde. Juist dan kan daarna de catechese vanaf 12 jaar hierop voortbouwen. Ook hier zoeken we naar vormen van catechese die passen bij de eigen gemeente en bij de eigen jongeren. Catechese hoeft niet uniform te zijn. Er is hier en daar duocatechese, er is mentorcatechese, er is huiscatechese. Vormen waardoor aan de jongeren van de gemeente in hun zoekproces, in hun testen van wat echt waarde heeft, in hun stellige onzekerheden de helpende hand geboden wordt door catecheten en door mentoren die bereid zijn dicht bij jongeren te leven en met hen op te trekken.

Identificatiefiguur

Laat de kwaliteit van de catechese vooropstaan. En laat het ook belangrijk zijn dat catecheten als het ware zelf in doopkleding leven. Dat ze identificatiefiguren zijn voor jongeren, die laten zien hoe dat gaat: als gedoopt mens leven. Mensen die geloof, liefde en warmte uitstralen. Die niet veroordelen, maar aanmoedigen. Die zelf wonen in het onderricht dat ze aan de jongeren geven.

Ik denk dat in deze periode van catechese de Bijbel zelf het centrum van onderricht dient te zijn. Het zal er in onze tijd meer en meer om moeten gaan hoe we leren persoonlijk te leven vanuit het Woord van God. De essentiële thema's van de inhoud van de Bijbel vormen de bronnen voor het curriculum. Waarbij telkens lijnen getrokken worden naar de traditie en de belijdenis van de kerk en de vertaalslag wordt gemaakt naar het leven in de cultuur van vandaag.

Deze catechese kan niet pastoraal genoeg zijn. Ik heb daar vanaf mijn doctoraalscriptie "Pastorale catechese" in 1978 voortdurend op gewezen. De leraar is de herder, zoals Efeziërs 4 spreekt over de persoon die herder en leraar is in één. Mag ik ook hier de persoon van de predikant als catecheet prominent ter sprake brengen? Er is niets op tegen om als gemeente samen de taak van de catechese ter hand te nemen en om naar vormen te zoeken waardoor dat gestalte krijgt. Maar laat de predikant toch vooral het gezicht van de catechese bepalen. Hij moet de verbindingspersoon zijn tussen catechese, prediking en pastoraat. De predikant heeft een unieke kans om een nieuwe generatie gemeenteleden te leren wat het betekent gedoopt te zijn. Laten we die kans niet onbenut laten. Jongeren van wie de predikant is vervreemd, zijn te beklagen. Ze zijn als schapen zonder herder. Trouwens, zo'n predikant is ook te beklagen, al zal hij misschien zelf vinden dat hij te benijden is.

Uiteindelijk moet de catechese toeleiden naar de belijdenis van het geloof bij het begin van de volwassenheid. Voor velen betekent dat een moment dat men in het nieuw gekleed voor in de kerk staat. Men ging eerst naar de winkel voor nieuwe kleren en dan naar de kerk. Prima als dat het belang van de belijdenis onderstreept. De belijdenisdag is toch een feestdag, evenals je trouwdag. Dat mag tot uiting komen in de kleren. Maar toch, al bedoel ik het natuurlijk niet letterlijk: op dit moment zou, evenals op het vorige moment, de meegegroeide doopjurk de passende kleding zijn, waarin we op ons paasbest zijn. Als het goed is, is de doopjurk door de opvoeding en catechese met ons meegegroeid en past die wonderlijk genoeg precies.

Belijdenis doen zou je moeten doen in een kring rondom de doopvont, dat doopvont waarin je ooit werd gedoopt en dat het middelpunt van je leven is geworden. Dat ook het centrum is van wat je als gemeente samenbindt.

De auteur is emeritus hoogleraar geschiedenis van het gereformeerd protestantisme aan de Universiteit Leiden.

Reactie: Prof. Verboom heeft in het bovenstaande heel veel gezegd over de doop en met name over de kinderdoop. Ik heb dit in extenso overgenomen omdat hier zo duidelijk blijkt waar de schoen wringt.

Dr. Verboom begint met te wijzen op het belang van de doopcatechese. Dat doet hij al heel lang en dat is natuurlijk heel belangrijk. Maar in Paulus' dagen werd die catechese gegeven voorafgaande aan de doop en dit gebeurde ook in de vroeg christelijke kerk. Jammer genoeg is daar langzamerhand vanaf geweken en ging men de doop bedienen aan kleine kinderen. En dan stelt dr. Verboom wel dat de ervaring van de doop niet belangrijk is, maar de Heere Jezus en de apostelen dachten daar toch echt anders over. Eerst onderwijs en dan dopen. Dat kan bij kinderen niet en alleen daarom kan men al concluderen dat kinderdoop niet Bijbels is.

Dr. Verboom stelt dat door de doop het kind ingelijfd wordt in Christus. Inlijven betekent dat je het eigendom van Christus wordt. En wie het eigendom van Christus is, blijft dat voor eeuwig. Of toch niet? In de praktijk van het leven blijkt dit niet zo te zijn. Veel gedoopte kinderen komen nooit tot het echte geloof. Hoe gebeurt die inlijving? Volgens **dr. Verboom** door de verankering van de doop in het heilswerk van Christus. Dat is van iemand die werkelijk is ingelijfd in Christus zeker waar. Dan ligt die inlijving vast in het offer van Christus, dat is het heilswerk van Christus om zondaren zalig te maken. Daar krijgt iemand alleen deel aan door het geloof en niet door de doop!

Het onderwijs aan kinderen is zeer belangrijk, mits het is naar de Schrift en de Heere kan dit onderwijs gebruiken om het kind tot geloof te brengen. Verboom stelt dat God in de doop beloofd heeft dat Hij met Zijn heilige Geest in de harten van de kinderen wil werken. Waar staat dat in de Bijbel? In de doop wordt niets beloofd. De kinderdoop is geen nieuwe werkelijkheid voor het kind, zoals **Verboom** stelt. Met de kinderdoop gebeurt echt niets. Het kind is in zonde ontvangen en geboren en het is het verlangen van God dat het kind Hem zal dienen. Hoe dit kan? Nu daartoe heeft God ons Zijn Woord gegeven. Er staan heel veel beloften van God in de Bijbel waarop een mens mag en kan pleiten indien Hij naar Gods geboden wil leven. En het belangrijkste is dat ze de Heere Jezus leren kennen als hun Verlosser en Zaligmaker. Dat ze tot bekering en wedergeboorte komen. Daar is de doop een illustratie van.

Dr. van de Beek zegt dat we de doop, geloof en wedergeboorte uit elkaar getrokken hebben. Dat heeft men inderdaad gedaan. De doop is geen bad van de wedergeboorte zoals hij stelt. Voor volwassenen niet en voor kinderen ook niet. Het werkt niet als een zelfwerkend wasmiddel. De doop is een illustratie van de wedergeboorte. Het met Christus sterven en opstaan in een nieuw leven. Zijn verwijt over het blijven dragen van de oude plunje is dan ook niet terecht. Want je kunt van gedoopte kinderen, die nog niet wedergeboren zijn, niet eisen of verlangen dat ze zich voordoen alsof dat wel al gebeurd is. Nu zijn er wel hypocrieten, maar die vallen vroeg of laat door de mand.

Dr. G. van de Brink - 26 juli 2007 in de Waarheidsvriend

...Persoonlijk ben ik als Gereformeerd mens van mening dat de kerk geconstitueerd wordt door het genadeverbond van God, waartoe ook de kinderen van de gemeente gerekend mogen worden, zodat het een enorm voorrecht is om kinderen van de gemeente te mogen dopen. Tegelijk zie ik dat andere gelovigen, die minstens zoveel ernst met de Heilige Schrift maken op dit punt tot een andere conclusie komen. Misschien zal ik eraan moeten wennen dat dit verschil van inzicht geen obstakel zou moeten zijn voor kerkelijke eenheid. **En dat er in een dergelijke protestantse kerk dus ruimte zou moeten zijn voor mensen als Bunyan en Spurgeon, die voorstanders van de volwassen doop waren. Omgekeerd zouden Baptisten dan hun ongehoorde claim laten vallen dat als het erop aankomt je alleen maar een goed christen kan zijn wanneer je als volwassene gedoopt (of herdoopt) bent.**

Daarvan hebben ze het grootste deel van de christenheid nog altijd niet kunnen overtuigen.

Reactie: Dr. G. van de Brink gaat ervan uit dat kinderen tot het genadeverbond behoren. Dat houdt in dat hij ervan uit gaat dat het genadeverbond is samengesteld uit gelovigen en ongelovigen. Want baby's zijn nog geen gelovigen. In dit boek heb ik al aangetoond dat dat niet naar Gods Woord is. Als dat zo zou zijn is het genadeverbond geen Nieuw Verbond meer, zoals aangekondigd in Jeremia 31.

Voorts spreekt **dr. van de Brink** steeds over volwassen doop, maar deze term is eigenlijk niet juist, beter is geloofsdoopt. Dat de Baptisten denken of zelfs claimen dat je geen goed christen kunt zijn zonder volwassen doop is voor mij nieuw. Er zullen ongetwijfeld Baptisten zijn die dat denken, zoals reformatorische mensen denken dat geloofsdoopt mensenwerk is en kinderdoop Gods werk. Beide standpunten maken een karikatuur van het geloof van de ander.

Dat de Baptisten er niet in geslaagd zijn om het calvinistische reformatorische volksdeel te overtuigen van hun dwaling zegt niets over de waarheid van hun geloof. De reformatorische gelovigen zijn er ook niet in geslaagd om de rooms-katholieken te overtuigen van hun dwalingen en zo zijn er vele voorbeelden te noemen. Gods Geest moet de mens overtuigen en de bedekking weg nemen. Dat het niet gebeurt kan vele oorzaken hebben. Zegt de Heere Jezus niet dat er in de laatste tijden vele dwaalleraren zullen zijn?

Ds. J.M.D. de Heer, predikant Gereformeerde Gemeente.

RD 29-3-2010

Door de doop niet zalig. Alleen door wedergeboorte kan men in het Rijk van God komen. Dat is Goddelijke genade. Hoeveel betekenis krijgt de doop als het sacrament van de nieuwe geestelijke geboorte. Bij overdoop staat de keuze van de mens centraal. God gaf Zijn Zoon om zondaren zalig te maken, maar de mens zet uit vrije wil de stap in het geloof en laat de Heere Jezus toe in het hart. De grond van de doop is niet meer wat God uit genade schenkt, maar de keuze

van de mens. Wat een arme leer, gegrond op drijfzand. Baptisten verwerpen de kinderdoop. In hun ogen is zo iemand nooit gedoopt. Wat ontzettend om dat te zeggen! Wat brutaal.

De overdoop is een verachten van wat God in de doop schonk. Bid de Heere of Hij uw zoon/schoonzoon van zijn dwaalweg wil bekeren tot de waarheid van Gods Woord.

Reactie: De eerste regel is een Bijbelse waarheid. Was **ds. de Heer** daar maar bij gebleven. De tweede regel is half waar. De doop is inderdaad een getuigenis en symbool van de nieuwe geestelijke geboorte. Het is echter geen sacrament. Een sacrament is een heilige handeling waarin God tot ons komt en waardoor er een werking plaats vindt. Het woord "sacrament" komt in de Bijbel niet voor.

In de zienswijze betreffende de kinderdoop is dat blijkbaar wel zo, maar in de Bijbelse doop als getuigenis van een nieuwe geestelijke geboorte is dat niet zo.

Daarna gaat het geheel fout met de redenering van **ds. de Heer**. Hij houdt niet vast aan wat hij in de tweede regel heeft gezegd. Want een baby heeft nog geen nieuwe geestelijke geboorte meegemaakt en kan dan ook niet het getuigenis van die nieuwe geboorte laten zien. We zien in de Bijbel dan ook geen enkel voorbeeld van iemand die gedoopt wordt zonder geloof. Men veronderstelt dit wel, maar het staat nergens. De apostel Filippus zegt tegen de kamerling, alleen als je gelooft, dan is de doop geoorloofd. Dus als je niet gelooft is het niet geoorloofd.

Wie is er dan nu brutaal? Degene die zich aan de Bijbelse norm houdt of degene die hiervan afwijkt.

Alle voorbeelden in de Bijbel van dopen betreffen mensen die eerst tot geloof en bekering zijn gekomen.

Geen enkele uitgezonderd! Wat is het een grote dwaling om te beweren dat al deze mensen niet door genade, maar door eigen werk tot geloof zijn gekomen. Door een leer die op drijfzand zou zijn gegrond. Hiermee veroordeelt ds. de Heer zelfs de prediking van de apostelen: van Petrus waarbij 3000 mensen tot bekering kwamen en gedoopt werden, van Filippus in zijn ontmoeting met de kamerling, van Paulus en de stokbewaarder en Lydia, enz.

Niet de zoon/schoonzoon moet bekeerd worden van zijn dwaalweg, maar **ds. de Heer** zelf. Moge de Heere de bedekking wegnemen. In de volgende perikoop zal ik nog iets dieper ingaan op de basis van deze dwaling.

Ds. A. J. Mensink

Boek "Genade als erfgoed" , recensie Martine Kwey-Haasdijk - 2006

Ds. Mensink stelt: 'Er is verband tussen de geestelijke verarming van de gemeente en de overdoop.' Het gevaar van het laatste is dat de mens met zijn geloofsdaad centraal kan komen te staan. Maar in evangelische gemeentes worden kinderen toch opgedragen? Maakt dat zoveel ver-

schil met de doop? **Mensink** geeft het verschil kernachtig aan: 'Bij de kinderdoop zet de Heere de eerste en beslissende stap. Bij het opdragen zetten de ouders de eerste stap. Opdragen is een beweging van beneden naar boven. De kinderdoop is een beweging van boven naar beneden.'

Op een andere plaats in zijn boek stelt ds. Mensink dat de visie op de kinderdoop niet behoort tot het "fundament" van de gemeente. Maar er wordt wel geschud aan de "structuur" van de gemeente.

Reactie: Als er spanning is tussen geestelijke verarming van de gemeente en de overdoop dan is de vraag hoe die geestelijke verarming in de gemeente is ontstaan. Dat kan toch niet door de overdoop komen. De overdoop kan waarschijnlijk wel mede veroorzaakt worden door geestelijke armoede in de gemeente.

Het zou denk ik heel goed zijn om te onderzoeken hoe die geestelijke verarming is ontstaan.

Door voorstanders van de kinderoop wordt vaak gezegd dat, omdat ouders hun baby's laten dopen, God de eerste is in het leven van die kinderen. Daaraan wordt dan ook wel toegevoegd dat bij de volwassen doop God niet de eerste is, maar de mens centraal staat, die zelf beslist of hij zijn hart opent voor God en de Heere Jezus.

Het bovenstaande is een vreemde stellingname en die kunnen we nergens in de Bijbel vinden. Het is zelfs in tegenspraak met Gods Woord. In de Bijbel is nergens sprake van baby's dopen. In tegendeel, er worden alleen volwassenen gedoopt en alleen op basis van geloof. Zie nogmaals de geschiedenis van de kamerling e.a. Door te beweren dat bij de volwassen doop de mens centraal staat, veroordeelt men de dooppraktijk in het NT. De grond van de Bijbelse doop zou dan niet genade zijn, maar afhangen van de vrije wil van de mens. Wat een grote zonde om dit zo te stellen. Wat een verachting van het werk van de Heilige Geest! En dit terwijl er in het hart van een baby nog geheel geen sprake is van geloof, genade en wedergeboorte. Dit kan men dan wel veronderstellen, maar de praktijk van het leven wijst anders uit. Het laten dopen van baby's is een handeling die van de ouders uitgaat, die zelf misschien geloven, maar heel vaak ook niet. Zie de dooppraktijk in veel protestantse en rooms-katholieke kerken.

Door te stellen dat het werk van God in het hart van een zondaar, waardoor deze zondaar zich bekeert en overgeeft aan de Heere Jezus, het werk is van de mens zelf, bedroeft men de Heilige Geest. Er zijn zelfs voorgangers die beweren dat, in geval van overdoop, dit beïnvloed is door de duivel. Hoe denkt men dan over de 3000 die op de eerste Pinksterdag door de werking van Gods Geest werden bekeerd? Deze 3000 waren allemaal in het verbond van God met Abraham en zij waren allemaal besneden! En toch werden zij na geloof en bekering gedoopt. In feite doet hetzelfde zich voor bij overdoop. De kinderdoop is, stelt men, in de plaats van de besnijdenis gekomen. En de kleine kinderen worden in het verbond opgenomen. Stel dat zit zo zou zijn, dan is dat een vergelijkbare situatie als de Joden die in het verbond zijn opgenomen en besneden zijn. Werd het werk in de 3000 bekeerden op de eerste Pinksterdag beïnvloed door de duivel? Wie zou dat willen beweren? Sommige tegenstanders van de overdoop doen dat echter wel! Of heeft men hierover nooit goed nagedacht?

God is inderdaad altijd de Eerste in het leven van een gelovig mens geweest. Anders zou er nooit van geloof sprake kunnen zijn. Dat God de Eerste is blijkt ook uit Genesis 3:9 *De Heere riep Adam en zei tegen hem: "waar bent u?"* En in het NT zegt Paulus in Romeinen 5:8 *God echter bevestigt Zijn liefde voor ons daarin dat Christus voor ons gestorven is toen wij nog zondaars waren.* En dit de Eerste zijn heeft altijd resultaat. Dit kan van het zogenaamde de Eerste zijn bij de **doop** van baby's niet gezegd worden.

Ds. J. Nap, predikant in de PKN, Lunteren.

Onkunde over dopen. Gezinsgids 2-10-2014

"Dopen we alleen volwassenen of ook kinderen? En is de doop een pleitgrond of niet... Een andere situatie van onkunde maakte ik zelf eens mee. ...Toen kwam ook aan de orde dat mensen met een gedoopt voorhoofd toch verloren kunnen gaan. Dit is het geval, wanneer zij niet tot het oprechte geloof in Christus komen. In dat verband vroeg ik aan de ouders wat wij verstaan onder de uitdrukking, dat er tweeërlei kinderen van het verbond zijn. De ouders keken elkaar aan alsof zij water zagen branden. Ik vereenvoudigde mijn vraag toen door te zeggen: "Twee soorten verbondskinderen." Helaas ging het toen helemaal mis, want de vader zei aarzelend: "Jongens en meisjes?" Bij dit antwoord was ik even perplex als u die dit nu leest. Zou zo'n onkunde nu alleen bij hervormde ouders voorkomen, zoals in mijn situatie, of valt die bij meerderen te vrezen?"

Reactie: Ik heb dit gelezen en ben niet perplex. Zelf ben ik een aantal jaren ouderling geweest in de PKN kerk (Ger. Bond) en ik denk dat velen in die kerk niet weten wat "tweeërlei kinderen van het verbond" zijn. Als dat belangrijk is, en ik denk dat het belangrijk is, dan had dit toch in de prediking duidelijk aan de orde moeten komen. Mijn ervaring is echter dat heel weinig predikanten daar over preken. In dit boek komt dit verder wel aan de orde, maar ik weet heel zeker dat er in het algemeen weinig gepreekt wordt over bekering en wedergeboorte. Het gaat wel over pleiten op je doop, je doop bevestigen door geloof. Dat komt mede doordat er veel verschil van mening is over wedergeboorte. Men heeft het dan over wedergeboorte in engere of ruimere zin. Maar wat hierover in de Dordtse Leerregels staat, wordt dit nog wel onderschreven en gepreekt? Ik ben bang van niet.

Dr. A. de Reuver, PKN, emeritus professor.

Boek: Meer dan een teken. De doopbelofte in reformatorisch perspectief. - Groen 2004

Calvijn gaat ook uit van de belofte van de doop. De doop wordt niet pas echt door ons geloof, maar Gods belofte gaat aan het geloof vooraf, zo leert ons Calvijn. Mooi is wat de Reuver verder van Calvijn aanhaalt: 'Onze kinderen worden niet pas tot Gods verbondsvolk gerekend als ze gedoopt zijn. Ze worden juist gedoopt omdat ze kinderen van het verbond zijn.'

Reactie: Hetgeen Calvijn zegt over de kinderen ruikt naar 100 % vervangingstheologie. De kinderen zijn al in het verbond, ook al zijn ze nog niet gedoopt. Maar ze worden gedoopt omdat ze al in het verbond zijn. Ja, zo

was/is het met het Abrahamitisch Verbond, een eeuwig verbond. Maar de kinderen van gelovige ouders zijn niet automatisch begrepen in het Nieuwe Verbond door hun geboorte. Alleen door bekering en wedergeboorte komt men in het Nieuwe verbond. De kinderen van gelovige ouders zijn wel bevoorrecht, ze zijn wel apart gezet. Maar nog niet in het genadeverbond opgenomen.

Teelinck: ‘Dat Hij aan de doop Zijn Naam verbindt, wil zoveel zeggen als Zijn handtekening eronder!’ Een andere mooie uitspraak van hem (Teelinck): ‘Een zuigeling krijgt bij zijn doop van Godswege een rechtsgeldige verklaring in handen, waarop hij zich in de toekomst met vrijmoedigheid mag beroepen.’

Reactie: Het moet helaas weer gezegd worden. God verbindt echt Zijn Naam niet aan de kinderdoop. Die zogenaamde handtekening onder de doop is geen garantie dat zo’n baby ook tot bekering en wedergeboorte komt. De baby krijgt geen rechtsgeldige verklaring in handen door de doop, dat God ook zijn of haar God wil zijn. Dat wil God wel en dat heeft Hij ook rechtsgeldig verklaard, maar dat kan de baby later vinden in het Woord van God en niet in de doop.

Wilhelmus á Brakel: De Reuver citeert: ‘De Heilige Geest is het zegel waardoor de bondgenoten als met een zegelring gegraveerd, op naam van God worden gezet. Dit gebeurt door Woord en sacrament. De Heere gebruikt middelen die zowel op de ziel als op het lichaam inwerken.’ Iets meer duidelijkheid zou ik van de schrijver van dit boekje wel gehad willen hebben over de mening van ‘vader’ **Brakel**, waar het gaat om ongelof en verbond. Dat de doop alleen de uitverkorenen verzegelt (**Brakel**), klinkt mij niet zo Bijbels in de oren. . . Sterk vind ik de zin: ‘Als we er een zorgeloze en wereldsgezinde levenswandel op na houden, zal de doop niet tot voordeel, maar tot oordeel zijn.’

Reactie: Ook in dit stukje van **W. á Brakel** komen we weer een on-Bijbelse opmerking tegen. De doop zou alleen de uitverkorenen verzegelen. Nu weet ik dat **W. á Brakel** uitgaat van de veronderstelde wedergeboorte en in dat kader is zijn opmerking te begrijpen. Maar in dubbele zin is zijn opmerking niet naar Gods Woord. Door de kinderdoop worden de baby’s niet wedergeboren en ze worden door de doop ook niet verzegeld, (Efeze 1:13; Johannes 3:3; 1 Petrus 1:23).

Kohlbrugge: “Zet van u af het kunnen of het niet kunnen en vraag: Wat zegt God, en wat heeft Hij aan mij gedaan toen ik nog een kind was en toen Hij beval mij te dopen? Juist in het uur van de aanvechting mag het zwakke hart zekerheid zoeken in de doop.’ **De Reuver** eindigt zijn boekje met een ander citaat van **Kohlbrugge**, ook vandaag nog erg actueel: ‘Op de kreet: Maar ik voel niets! antwoordt **Kohlbrugge**: Laat Gods Woord toch waar blijven!’

Reactie: Geen idee wat ik mij moet voorstellen bij de kreet “Maar ik voel niets”. Wordt hier bedoeld dat de persoon die als kind is gedoopt daar niets van voelt? Als dat zo is, dan is dat wel te verklaren. Gevreesd moet worden dat zo iemand nog niet tot bekering en wedergeboorte is gekomen.

Teelinck. God verklaart iets in de doop, waarop het kind zich later kan beroepen. God heeft aan

die verklaring zijn Naam verbonden. Dat is zoveel als Zijn handtekening onder de verklaring.

Reactie: Wat heeft God in de doop verklaart? Dat wordt hier niet vermeld, maar we kennen de gedachten hierover. God zou in de doop verklaren dat Hij de God van dit kind wil zijn. Dit vind ik nergens in de Bijbel. Ik vind wel iets heel anders in de Bijbel, namelijk dit, dat God wil dat alle mensen zalig worden en tot de kennis van de waarheid komen, (1Timotheus 2:4). Met vele andere teksten uit Gods Woord zou deze waarheid ondersteund kunnen worden, zowel in het OT, als in het NT.

Zie hiervoor: Jesaja 45:22; Jesaja 49:6; Jesaja 55:1; Ezechiël 18:23, 32; Ezechiël 33:11; Lukas 14:23; Johannes 3:15-17; Johannes 6:37; Romeinen 3:29,30; Titus 2:11; 2Petrus 3:9; 1 Johannes 2:2.

God biedt Zijn genade aan alle mensen aan en beperkt dit niet tot gedoopte baby's. De apostel Petrus zegt dit nog eens uitdrukkelijk in 2 Petrus 3: 9 *De Heere vertraagt de belofte niet (gelijk enigen dat traagheid achten), maar is lankmoedig over ons, niet willende, dat enigen verloren gaan, maar dat zij allen tot bekering komen.*

Wilhelmus á Brakel. De doop (kinderdoop?) verzegelt alleen de uitverkorenen.

Reactie: Dat lijkt mij bij baby's een moeilijke zaak. Wie weet welk kind uitverkoren is? Bovendien verzegelt de doop niets. De Bijbelse doop is een getuigenis. En door de kinderdoop wordt ook niets verzegeld.

Kohlbrugge. Juist in het uur van aanvechting mag het zwakke hart zekerheid zoeken in de doop!

Reactie: Dit is een citaat, dus moeilijk te beoordelen wat Kohlbrugge hier precies mee bedoelt. Om welke aanvechting gaat het? Ik kan me voorstellen dat, indien iemand gelooft dat God in de kinderdoop gezegd heeft dat Hij jouw God wil zijn, dat hij dan in een bepaald soort aanvechting daar troost in vindt. Maar ook zonder de kinderdoop mag iemand op basis van velerlei teksten geloven en troost vinden in de beloften van God. Een gelovige mag in de aanvechting rechtstreeks in het gebed tot de Heere Jezus gaan. En dat is een betere en vastere basis dan de "zogenaamde" beloften in de doop.

Ds. Bas van de Graaf – predikant PKN - Amsterdam

In een doopdienst te Amsterdam. - internet

Je vraagt je wel eens af, waarom God het teken van de doop heeft gegeven. Zijn woord is toch genoeg? Ja, op zich wel. Maar Calvijn zegt telkens in zijn boeken: de HEER is zó genadig, dat Hij tegemoet komt aan onze twijfels en onze kortzichtigheid. En daarom geeft Hij ons ook zichtbare tekenen, zoals bij het Avondmaal en bij de doop. De doop is dus een teken wat we krijgen om nóg zekerder te zijn van wat God belooft!

Reactie: Een aanhaling van Calvijn: "De doop is dus een teken wat we krijgen om nog zekerder te zijn van wat God belooft!" Wat jammer, dat zo heel veel mensen niet krijgen wat God heeft beloofd. Is God dan een

leugenaar? Geheel niet. Hij heeft namelijk niets beloofd in de doop en God heeft deze doop helemaal niet ingesteld. Die doop is ook geen teken en zegel. Het is een illustratie van wat er met een mens gebeurd is vóór de doop. Door voortdurend te wijzen op de veronderstelde beloften in de doop en niet als een arme zondaar rechtstreeks naar de Heere Jezus te gaan, Hem je zonde(n) te belijden en te pleiten op Zijn volbrachte werk op Golgotha, wordt tekort gedaan aan de eer, de verheerlijking en de rijkdom van Jezus Christus.

De kinderdoop heeft geen basis vanuit Bijbels oogpunt. Het is een traditie van mensen die ingaat tegen de woorden van God. Door het praktiseren van de kinderdoop, wordt de geloofsdoop als getuigenis van bekering en wedergeboorte weggezet als niet Bijbels, vanwege de overlevering van een heel oud rooms zuurdesem.

Dr. A.J. Plaisier - Praeses van de PKN Synode te Lunteren.

Ref. Dagblad 26-09-2008.

Bij de opening van de synode, vrijdagmorgen, zei dr. Plaisier dat het dopen van kinderen „een wonder” is. „Het water van de doop is geen toverwater, maar wel water van het wonder: het wonder van de vereniging met Christus.” De doop relateert onze eigen afkomst, aldus **dr. Plaisier**. “En dat is geen prettige mededeling. Maar in het water van de doop zwemt een vis: Ichthus. Christus biedt ons Zijn liefde aan.”

Reactie: Dr. Plaisier zegt dat in de doop de kinderen met Christus worden verenigd. Christus biedt ons Zijn liefde aan in de doop. Het is jammer, en dan druk ik mij zwak uit, dat **dr. Plaisier** daarmee aangeeft dat de kinderen dan blijkbaar wedergeboren zijn. Want in de wedergeboorte wordt iemand verenigd met Christus, zijn Verlosser en Zaligmaker. Maar zegt **dr. Plaisier** nu zulke vreemde dingen? Helemaal niet. Hij citeert op een iets vrijere manier het doopformulier voor kinderen. In het formulier staat “En als wij in de Naam des Zoons gedoopt worden, zo verzekerd ons de Zoon, dat Hij ons wast in Zijn bloed van al onze zonden, ons in de gemeenschap van Zijn dood en van Zijn wederopstanding inlijvende, also dat wij van onze zonden bevrijd, en rechtvaardig voor God gerekend worden”. Het formulier noemt nog meer kenmerken van een wedergeboren iemand en zegt dan tenslotte, dat hoewel onze kinderen deze zaken nog niet begrijpen, zij desondanks in Christus tot genade worden aangenomen. Dat mag blijkbaar, want zij waren, nog niet gedoopt zijnde, onwetend aan de verdoemenis onderworpen.

Dr. A. van de Beek – emeritus hoogleraar in de PKN

Boek: God doet recht – 2008- Boekencentrum- recensie.

“We zijn Christus’ Lichaam. We zijn al los van deze wereld. Vrij van de wereld. We zijn in de doop overgegaan in Christus, in Hem geboren. Ons leven in Christus is de ware werkelijkheid. Dat betekent dat we altijd verdrukking zullen ondervinden. We passen niet in deze wereld. De hoogleraar werkt één en ander in zijn boek uit op het punt van doop, avondmaal en verbond.

Alles hiervan staat volgens hem in het kader van de eschatologie. De doop gaat niet over het verbond, maar het is opgenomen in de eschatologische werkelijkheid van Christus. Prof. dr. A. van de Beek houdt het liever op het „objectieve sacrament.” „In de doop is de overgang naar het lichaam van Christus, in het avondmaal de dagelijkse viering ervan.

Reactie: “In de doop is de overgang naar het Lichaam van Christus, in Hem geboren.” Dat lijkt heel veel op de rooms-katholieke geloofsleer. Maar de praktijk laat wel heel iets anders zien. Veel gedoopte kinderen komen nooit tot een werkelijk zaligmakend geloof en zijn dan ook geen deel van het lichaam van Christus, de Gemeente, (1 Korinthiërs 12:13 *Ook wij allen immers zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt, hetzij dat wij Joden zijn, hetzij Grieken, hetzij slaven. hetzij vrijen; en wij allen zijn van één Geest doordrenkt.*)

Dr. A. van de Beek – emeritus hoogleraar in de PKN

Boek: “Gemeente van Christus” (2013) - Reformatorisch Dagblad 6-12-2014

Toenemende wederzijdse erkenning van de doop.

“A. van de Beek stelt dat een overdoop de eerdere doop niet ongeldig maakt, zo schrijft hij in zijn boek “Gemeente van Christus”. De doop is eenmalig, wat betekent dat de overdoop gewoon geen doop is. Ook het opdragen of zegenen is geen optie.” Mensen willen blijkbaar toch dat hun kinderen bij Jezus komen. Maar kun je een klein beetje bij Jezus horen? Kun je een klein beetje een moeder hebben? Je hebt een moeder of je hebt geen moeder. Sterker nog: je kunt niet geen moeder hebben. Je behoort Jezus toe of je behoort Hem niet toe, sterker nog: je kunt, geboren in de kerk, niet niet toebehoren aan Jezus”

Reactie: Welke doop is de Bijbelse doop? Welke doop is geldig? Wat zegt de Bijbel hierover? De apostel Filippus zegt tegen de kamerling uit Ethiopië: “Als u van harte gelooft is het geoorloofd”. Dit zou het einde moeten zijn van alle discussie over de doop.

Wat **dr. van de Beek** verder zegt over het brengen van de kinderen bij Jezus is gezien het voorgaande dan ook een grote misleiding, (Lukas 18:15-17). Hij doet het voorkomen of de gedoopte kinderen helemaal van Jezus zijn en opgedragen kinderen een klein beetje van Jezus. Het doopformulier van zijn kerk zegt het heel anders: “In de eerste plaats zijn wij met onze kinderen in zonde ontvangen en geboren. Daarom zijn wij mensen op wie de toorn van God rust, zodat wij in Zijn rijk niet kunnen komen, tenzij wij opnieuw geboren worden.”

Dr. J. Hoek – Hoogleraar Theologische Universiteit Kampen

Boek: Geroepen in een nieuwe eeuw. - 2008 Boekencentrum

Over de verhouding ambt en charisma zegt **Hoek** dat er een heilzaam spanningsveld blijft bestaan. Het is verleidelijk om nog meer te citeren. Beter is om zelf het boek ter hand te nemen en

de inhoud tot u te nemen. Een vraag kwam bij mij boven ten aanzien van wat Hoek schrijft over de doop. Deze is niet in de plaats van de besnijdenis gekomen, maar naast de besnijdenis. Dit stelt hij omdat hij een verband ziet met de "vervangings­theologie". "De kerk in de plaats van Israël" staat dan op één lijn met "de doop in de plaats van de besnijdenis". Voor het Joodse volk is de besnijdenis nog steeds het teken van Gods verbond. (**Recensie H.Korving**)

Reactie: Dr. Hoek is al een eind op weg naar de waarheid van de Schrift, door te schrijven dat de doop niet in de plaats van de besnijdenis is gekomen. Daarmee staat hij in feite ook niet meer achter het formulier om de doop te bedienen aan kleine kinderen. Maar door deze erkenning is ook de relatie van doop met het Abrahams­verbond verbroken. Dan blijft over dat de doop alleen gebaseerd is op en voortkomt uit het Nieuwe Verbond. Daarmee erkent dr. Hoek ook dat de kerk niet in de plaats van Israël is gekomen. Hoe nu verder?

Prof. dr. H. van den Belt – hoogleraar in de PKN

Boek: Bloeien, groeien, snoeien. 2009

Wedergeboorte beslaat een heel leven. Eén grote bevalling

Ten opzichte van het spreken over de wedergeboorte in engere zin is **dr. van den Belt** kritischer. Hij legt er grote nadruk op dat het hele leven één grote bevalling of wedergeboorte is. Daarbij verwijst hij naar **Calvijn** en naar artikel 24 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis. Volgens hem is het verwarrend het begrip wedergeboorte zowel in engere zin als in ruimere zin te gebruiken. Daar komt bij dat mensen door het spreken over de wedergeboorte in engere zin te veel op de eerste ervaring kunnen worden teruggeworpen. Er is dan als het ware sprake van een cirkel waarin men gevangen zit.

Deze overwegingen van broeder **Van den Belt** kan ik begrijpen. Dat neemt niet weg dat er in lijn van de Dordtse Leerregels toch wel op een goede manier over de wedergeboorte in engere zin kan worden gesproken. Zonder ons op een bepaalde beginervaring te fixeren, wordt het Woord van God effectief in ons leven. Bovendien wordt op deze wijze benadrukt dat we "binnen" of "buiten" zijn. (**Recensie door dr. W. van Vlastuin**)

Reactie: Door te stellen dat de wedergeboorte van een mens één grote bevalling is, wijkt **dr. Van den Belt** duidelijk af van de Heilige Schrift en ook van de door hem ondertekende leer van de Dordtse Leerregels.

In hoofdstuk 3-4, art. 12 lees ik o.a.: *"Maar het is een gans bovennatuurlijke, een zeer krachtige, en tegelijk zeer zoete, wonderbare, verborgene en onuitsprekelijke werking, dewelke, naar het getuigenis van de Schrift, in haar kracht niet minder noch geringer is dan de schepping of de opwekking der doden; alzo dat al diegenen, in wier harten God op deze wonderbaarlijke wijze werkt, zekerlijk onfeilbaar en krachtiglijk wedergeboren worden en metterdaad geloven."*

Ten aanzien van de kinderdoop geeft zijn zienswijze geen problemen. Een baby kan nog niet wedergeboren zijn. In zijn zienswijze is het de vraag of het ooit tot wedergeboorte komt en dan zou het ook nooit tot een Bijbelse doop op het geloof kunnen komen. Wat leren zijn studenten als ze predikant zijn geworden? Of zoals een collega van **dr. van den Belt** eens zei: “Het woord wedergeboorte staat maar één keer in de Bijbel.” Met andere woorden, waar praat je over? Zie mijn bespreking van de desbetreffende artikelen van de Dordtse Leerregels.

PKN Synode – 12 november 2009

Notitie “doop gedachtenis” aanvaard.

Bij de bespreking werd duidelijk dat voor de synode de eenmaligheid van de doop en het belang van de kinderdoop buiten kijf staat. In de doop is de genade van God en zijn trouw tastbaar geworden... De doop gedachtenis heeft oude papieren. In de viering van de paasnacht wordt de dopeling bij het gedenken van de doop eraan herinnerd dat hij/zij in de doop mag opstaan met Christus uit de dood. De gelovige wordt steeds weer opgeroepen de doop te gedenken en uit de doop te leven... In een tegenvoorstel van de Commissie van Rapport op het door het moderamen voorgelegde besluitvoorstel kwam de zorg tot uitdrukking dat de doop gedachtenis toch te veel de eenmaligheid van de doop zou ontcrachten en dat te veel nadruk zou komen te liggen op het menselijk geloof in plaats van op de genade van God.

Naar aanleiding van het aanvaarden van bovenstaande notitie roept **Dr. W. Verboom** in de Waarheidsvriend op tot het vieren van de doopdatum. **Dr. W. Verboom:** “Je doopdag is een dag met een gouden rand, het goud van Gods genade.”

Reactie: Wat valt er te vieren als iemand nog niet bekeerd en wedergeboren is en nog steeds op weg is om met een besprenkeld voorhoofd verloren te gaan? Zie Johannes 3, het gesprek met Nicodemus. In de liedbundel van Johannes de Heer (173) staat een prachtig lied over het vieren en gedenken van de dag van bekering en wedergeboorte:

Blijde dag, zaal'ge stond,
toen 'k Jezus als mijn Heiland vond,
toen voor mijn slavenboei en kleeed,
Zijn vrijheid Hij mij kennen deed.
Blijde dag, zaal'ge stond,
toen 'k Jezus als mijn Heiland vond.

Ds. Wim Markus – voormalig predikant voor de HGJB

Publieksverslag HGJB – November 2009

Ik draag Gods watermerk. - HGJB vraagt aandacht voor de doop

De HGJB verkoopt vanaf maandag polsbandjes met daarop de tekst “Ik draag Gods watermerk” Argument: Stimuleren om hun doop te beleven als een eervolle onderscheiding! **Ds. Markus** schreef het boekje “Watermerk”. Om bij de jongeren nieuwe verwondering te wekken over wie God is en wat hij heeft toegezegd in de doop.

‘IK BEN GELUKKIG MET JE EN DAT ZAL ZO BLIJVEN. DAT BELOOF IK JE’

Dat je gedoopt bent, is best iets om trots op te zijn... Vanuit die gedachte vraagt de HGJB dit najaar speciale aandacht voor de doop:

Met een boekje van **ds. Wim Markus** én met een eigentijds polsbandje... In zijn boekje ‘Watermerk — jij en je doop’ wil **ds. Markus** bij jongeren nieuwe verwondering wekken over wie God is en wat Hij heeft toegezegd bij de doop. ‘Al toen jij geboren werd, heeft God jou Zijn liefde verklaard. En toen jij gedoopt werd, is Gods handtekening daaronder gezet. Sinds die dag draag jij Zijn ‘watermerk’. Betrouwbaarder kan niet.’

Als ik dit bijbel gedeelte een beetje begrepen heb bedoelt Paulus dat jouw doop laat zien dat je, net als een takje dat op een vruchtbare onderstam geënt is, door God beschouwd wordt als iemand die ‘met Christus is samengegroeid’. Of, zoals de Statenvertaling het zegt: dat je ‘één plant met Christus geworden bent’. Bij gevolg geldt voor jou wat voor Christus geldt. Net als bij zo’n geënt takje. Leeft de stam, dan leeft dat takje. Sterft de stam, dan sterft dat takje.

Als je bij je computer zit zou je even naar www.biblija.net moeten gaan om Romeinen 6:1-11 in verschillende vertalingen te kunnen lezen. Nog beter is het om het in een paar vertalingen uit te printen. Vooral de verzen 3 en 5. Kies dan in elk geval de Statenvertaling (SV) en de Nieuwe Bijbelvertaling (NBV).

HSV - Romeinen 6:3 *Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn?.....5 Want als wij met Hem één plant zijn geworden, gelijk gemaakt aan Hem in Zijn dood, dan zullen wij ook aan Hem gelijk zijn in Zijn opstanding.*

NBV - Romeinen 6: 3 *Wéét u niet dat wij die gedoopt zijn in Christus Jezus, zijn gedoopt in zijn dood?...5 Als wij delen in zijn dood, zullen wij ook delen in zijn opstanding.*

Misschien zou je nu willen vragen: ‘Maar hoe laat de doop dan zien dat God mij ziet als iemand die, net als een takje in een stam, met de Here Jezus is ‘samengegroeid’? De doop laat dat ‘zien’ door wat

er bij de doop gezegd wordt. Toen jij gedoopt werd is er gezegd, na het noemen van je naam: Ik doop u in de Naam van de Vader, en van de Zoon en van de Heilige Geest.' Dus ook in de Naam van de Zion. Die zin betekent dat je in opdracht van de Here Jezus gedoopt bent. Maar het betekent ook dat je 'in Christus Zelf bent binnen gedoopt' (zie vers 3). Dat is natuurlijk geen goed Nederlands, maar zo kun je het beste begrijpen wat Paulus bedoelt. Zoals je een kleine pop helemaal in water kunt dopen, door die pop onder te dompelen in dat water, zo ziet God jou als helemaal in Christus ondergedompeld. Zoals dat water en die ingedoopte pop als het ware één geheel geworden zijn, zo ziet God jou als één geheel geworden met de Here Jezus. Als een takje geënt in en vervolgens helemaal samen gegroeid met de stam. Zo rekent God jou als helemaal één geworden met Jezus. Prachtig toch? Zo is Gods manier van rekenen als het over jou en mij gaat. En het wordt nog vrolijker.

MET CHRISTUS GESTORVEN EN OPGESTAAN

Nu zou ik je graag iets willen vragen. Maar misschien weet ik het antwoord zonder die vraag te kunnen stellen, Ik ga er vanuit dat jij een volgeling van de Here Jezus wilt zijn. En als je een volgeling van de mooiste, rijkste, meest liefdevolle en allergenadigste persoon bent, dan wil je ook graag op hem lijken. Daarom wil jij op Jezus lijken. Je zou net zo mooi willen zijn als Hij. En net zo heilig als Hij. En net zo eerlijk als Hij. En net zo onbereikbaar voor zonde en slechte gedachten als Hij. En net zo nieuw als Hij na zijn opstanding was. Dat klopt hé?

En als Paulus nu bij jou op je kamer zou zitten, dan zou hij met een stralend gezicht tegen je zeggen: je bent al even mooi en nieuw en rein en eerlijk en onaantastbaar voor welke zonde ook, als Jezus is. Want je bent als een takje in Hem geënt. En daarom geldt wat voor Hem geldt, ook voor jou! Toen Hij stierf voor de zonde, ben jij gestorven voor de zonde, want je bent een takje' in Hem. Toen Hij door Zijn dood onbereikbaar werd voor elke verleiding en voor alle kwaad, toen ben jij daarvoor ook onbereikbaar geworden, want je bent een 'takje' in Hem. Toen Hij opstond in het nieuwe glorieuze leven, toen ben jij ook opgestaan in dat leven, want je bent een 'takje' in Hem.

Dat jij je lang niet altijd zo voelt, herken ik helemaal. Ik voel me ook lang niet altijd heilig en rein en nieuw. Nooit eigenlijk. Maar het gaat gelukkig niet om wat wij van onszelf voelen, maar om wat de Here God over ons gezegd heeft. En daarmee kom ik weer terug bij onze doop. Jouw en mijn doop laten zien dat God over ons heeft gezegd dat Hij ons beschouwt als helemaal één geheel geworden met Christus. Even rein en mooi en voor altijd van zonde bevrijd als Hij!

Kijk Ik nu naar jou, belooft de Here, dan zie Ik geen slechtheid meer in je. Ook over tien jaar niet. Ook over dertig jaar niet. Ik zie alleen maar schoonheid. Schitterend ben je in mijn ogen. Ik ben gelukkig met je en dat zal zo blijven. Ook dat belooft Ik je onvoorwaardelijk. Want alle voor waarden voor het ontvangen van dat mooie, nieuwe leven zijn voldaan door mijn Zoon. Ik noem je Mijn kind!

GOD REKENT JOU ALS HELEMAAL ÉÉN GEWORDEN MET JEZUS.

Polsbandje

Veel jongeren dragen 't inmiddels al: een polsbandje met daarop "Ik draag Gods watermerk". Ze zijn gemaakt om jongeren te stimuleren hun doop te beleven als een eervolle onderscheiding. Bij het boekje "Watermerk" krijg je er één gratis, maar ze zijn (per 10 stuks) ook los te bestellen.

Reactie: Een eervolle onderscheiding voor een onbekeerd kind, in zonde ontvangen en geboren? Helemaal één met Christus, alleen door de kinderdoop? Zonder bekering en wedergeboorte? Triest dat deze jongeren zo misleid worden.

Ds. G. Lustig – predikant voor de HGJB

Bron: Website HGJB

"Dat ik als kind gedoopt was, heeft me ergens toch altijd houvast gegeven." Op belijdenis catechisatie ging het die avond over de doop. Er werd gevraagd of het feit dat je als kind gedoopt bent, betekenis heeft gehad in je leven. Het werd stil. Dat was moeilijk te zeggen. Verlegen keek de één naar de ander, tot dat ene meisje... Via een omweg was ze weer met kerk en geloof in aanraking gekomen. "Ja", zei ze, "toch wel. Op bepaalde momenten was er toch altijd dat gevoel: eens ben ik gedoopt. Het gaf me ergens rust en houvast."

Prachtig dat het zó heeft gewerkt! Maar wat vreemd dat velen, misschien ook jij wel, zo moeilijk onder woorden kunnen brengen wat die doop dan toevoegt aan je leven. Wat je er nu écht aan hebt. Komt dat doordat je ouders er niet veel over praten, of... dat er in de kerk nooit echt aandacht aan wordt gegeven? Is het dan alleen maar een mooi kerkelijk ritueel? We leggen de inhoud van de doop vaak uit als: God is de eerste, Hij wil een Vader zijn, Hij heeft recht op je leven, et cetera. Maar dat geldt toch voor elk kind? Zo zou elke baby gedoopt kunnen worden en mogen horen bij Gods verbond. Anders krijg je een oneerlijke situatie en dat past niet bij God.

Je hebt natuurlijk helemaal gelijk dat in principe niemand wordt uitgesloten van het verbond. Maar even iets méér over dat verbond... Dat geldt namelijk als eerste Abraham en zijn nakomelingen. Door de Heere Jezus mogen ook andere volken delen in dat verbond. En weet je waarom God met Abraham en zijn nakomelingen een verbond heeft gesloten? De Bijbel noemt twee redenen: omdat Hij hen liefhad én opdat het volk van het verbond een zichtbaar teken zou zijn van de levende God in deze wereld (Deut. 7:6-8 en Jes. 49:3-6).

Als je in dat verbond bent opgenomen, is dat dus een voorrecht, maar God heeft dan ook recht op een antwoord. Al is God in alles de eerste, er zijn in elk verbond twee partijen (zie ook doopformulier). Hij vraagt ook het antwoord van ons hart. De vraag is niet of God al dan niet eerlijk is, maar of wij een levende getuige zijn van God in deze wereld. Zo kunnen ook ánderen Jezus Christus leren kennen (Joh.17:3-6).

Wat héb je eigenlijk aan je doop? Gaat het uiteindelijk niet om het geloof? Daar heb je gelijk in! Zonder geloof kun je niet behouden worden. Maar als je nadenkt over de doop, moet je je altijd afvragen: gaat het er nu om wat ik geloof óf wat God belooft? Dat heeft te maken met de inhoud van de doop. Wanneer je de Bijbel erop naleest, dan heeft het teken (en zegel) van de doop vooral te maken met Gods beloften en niet in de eerste plaats met ons geloof. Vooral in de kinderdoop wordt de nadruk gelegd op Gods beloften. De doop onderstreept de belofte dat God ons uit genade de vergeving van zonden en het eeuwige leven schenkt. Om Jezus wil... Die belofte van vergeving en een nieuw leven komt ons én onze kinderen toe (Hand. 2:39). En inderdaad, als er geen geloof komt, zal God nooit kunnen waarmaken wat Hij in de doop heeft beloofd!

Reactie: Het wekt toch wel verbazing hoe op allerlei manieren wordt geredeneerd om de kinderdoop te verdedigen. “Wanneer je de Bijbel erop naleest dan heeft de doop alles te maken met Gods beloften en niet in de eerste plaats met ons geloof.” Ik zou wel eens graag willen weten waar dat in de Bijbel staat. Ik heb dat nergens kunnen vinden. Elk voorbeeld van de doop in het NT heeft betrekking op mensen die tot geloof, bekering en wedergeboorte kwamen. Ik lees nergens in de Bijbel dat iemand gedoopt werd op basis van Gods beloften.

In het Oude Verbond met Abraham werd wel iedereen besneden die een nakomeling van Abraham was. En dat gebeurt nog, want dat is een eeuwig verbond. Dat verbond bestond dan ook uit gelovigen en ongelovigen. Het Nieuwe Verbond in het bloed van de Heere Jezus is geheel nieuw en anders. Dat Nieuwe Verbond bestaat alleen uit gelovigen. Daarom ontvangt iemand die tot geloof komt de Heilige Geest en mag gedoopt worden om te getuigen van zijn sterven en opstaan met Christus. Dat is toch wel heel iets anders dan de betekenis van het Oude Verbond.

“Toch... je hébt wat aan je doop! Want die doop gaat je hele leven mee. Niet alleen als een teken, maar ook als een vraag. Want ook al ben je gedoopt en geloof je met heel je hart in de Heere Jezus, je bent nog niet volmaakt en zonder zonde. De doop roept je voortdurend op om heel dicht bij Christus te leven. Op die manier mag de doop je geloof versterken. Vooral op die momenten dat je denkt ‘alles weer kwijt te zijn’. Dan hoef je niet terug te vallen op jouw keuze voor God of jouw geloof, maar op Gods trouw en genade in je leven vanaf het allereerste begin. Gedoopt zijn betekent: God is in mijn leven de eerste én de laatste.

Kinderdoop, is dat wel bijbels? In het nieuwe testament lees je nergens over de kinderdoop. Wordt het niet eens tijd om de Bijbel op dit punt iets meer serieus te nemen? Als je de Bijbel écht serieus neemt, moet je ook de héle Bijbel lezen en niet gefocust zijn op een paar teksten alleen uit het nieuwe testament. Daarbij komt dat de kinderdoop al vroeg in de eerste eeuwen van de christelijke kerk werd gepraktiseerd. Bij het nadenken over de doop is het belangrijk dat je het oude en het nieuwe testament als een eenheid ziet. Twee dingen daarover:

De besnijdenis in het oude testament was niet de onderstreping van het geloof van Abraham,

maar een teken van het verbond van God (Gen. 17:7,10). Dat verbond is eeuwig en een verbond van genade. Het verbond van God is in het nieuwe testament niet veranderd, het teken wel, want Christus is gekomen en heeft Zichzelf gegeven. Zijn bloed heeft gevloeid tot vergeving van zonden. Het water van de doop beeldt dat symbolisch uit”.

Reactie: Dat is nu juist de grote misvatting. Het Nieuwe Verbond is wel geheel anders dan het Oude Verbond. Anders zou het niet nieuw zijn. Niet alleen het teken is anders, maar ook de inhoud is anders en zij die deel mogen krijgen aan het verbond zijn anders. Het Nieuwe Verbond bestaat alleen uit gelovigen. Dat is het grote verschil. Nog een punt, Abraham ontving de opdracht tot besnijdenis, nadat hij geloofde.

Rom.4:3 “De teksten over het ‘huisgezin’ (Hand. 16:15 en 31-34) geven juist aan dat door het tot geloof komen van één persoon, het hele gezin - inclusief de kinderen en de slaven - werd betrokken. Ook bij Abraham moest iedereen die bij hem hoorde het teken van het verbond (de besnijdenis) dragen (Gen.17:9-27). Zij mochten allemaal via Abraham delen in de genade van God. Dat is in het nieuwe testament niet anders. Waarom zouden de kinderen in die genade niet mogen delen en moeten wachten met de doop totdat ze het zélf gaan geloven? (zie Mark. 10:14 en HC zondag 27, v.a. 74”.

Reactie: In wat voor genade mogen de baby's die gedoopt zijn delen? Genade van God? God geeft genade aan een ieder die tot Hem komt om zijn zonde te belijden. Daar is hier toch niet aan de orde? De besnijdenis was wel een teken dat men een nakomeling was van Abraham, maar het was geen teken dat men ook hetzelfde geloof had als Abraham en zij deelden dan ook niet als Abraham in de genade van God. De geschiedenis van het Joodse volk maakt dit helaas duidelijk. Iedereen mag in de genade van God delen die door Zijn Woord en Geest wordt wedergeboren. De Heere Jezus spreekt de mensen zalig die in geloof tot Hem komen. Dat is de regel van het Nieuwe Verbond in het bloed van de Heere Jezus.

“Van Gods kant blijft die doop, als teken en zegel van Zijn belofte, altijd zijn waarde behouden. De rijke inhoud van de belofte wordt niet minder en blijft geldig. In die zin ben je als ‘gedoopte’ bijzonder bevoorrecht! Al heel vroeg in je leven mag je horen wie God voor je wil zijn. Daarom is het ook zo belangrijk dat er in je leven (onder anderen door je ouders) over de inhoud van de doop gesproken is. Over dat geschenk dat je al zo jong in je leven hebt gekregen. Maar, je zou God én jezelf niet serieus nemen als je net doet alsof er nooit een geschenk in je leven is geweest!

De doop is een teken en verwijst dus ergens naar... Denk aan een trouwring. Wie hem draagt is écht getrouwd. Is een gedoopt kind dus ook (automatisch) behouden? Om met het beeld te beginnen: in de ‘trouwring’ van de doop staat Gods Naam. Daarin staan de woorden gegraveerd: ‘Ik heb u bij uw naam geroepen, gij zijt van Mij’ (Jes. 43:1). Van Gods kant hoeft je daaraan niet te twijfelen. Onze namen zijn bij Hem bekend (zie Jes. 49:15,16a). In de doop zegt God tegen de kinderen: om Jezus’ wil mag ook jij van Mij en dus Mijn kind zijn.

Maar of een gedoopt kind ook automatisch behouden is? De doop zélf is niet zaligmakend en

vraagt in het verdere leven het antwoord van het geloof (Mark. 16:16). Wel is door de eeuwen heen het behoren bij Gods verbond (waarvan de doop een teken is) als een geweldige troost gezien. Lees maar na in de Dordtse Leerregels (L17) en de verwijsteksten (Gen. 17:7; Hand. 2:39 en I Kor.7:14). Ik zou zeggen: kijk maar vaak naar die 'trouwing' van je doop. Van wie ben jij er één? Je bent rijker dan je denkt!

Reactie: Wat voor troost heeft iemand die graag getrouwd wil zijn, een trouwing gaat dragen en toch geen partner heeft. Dat is toch jezelf bedriegen! Je rijk rekenen terwijl je straatarm bent! Je trouwt toch eerst en dan pas krijg je een ring. Zo is het ook met de doop. Eerst geloven en dan dopen. Je kunt van alles in zo'n fake trouwing laten graveren, maar het brengt je geen stap verder, integendeel, nog verder van het Vaderhuis. Je kunt wel in de trouwing laten graveren "gij zijt van Mij", maar dat is jezelf iets wijs maken. In de tekst die aangehaald wordt, zegt de Heere dat tegen Zijn volk Israël. Als iemand tot geloof gekomen is mag hij dat wel toepassen op zichzelf, maar laten wij nooit vergeten dat de HEERE dat in de eerste plaats gezegd heeft tot Zijn oogappel, het volk van Abraham, Izaak en Jakob. Dat geldt dus niet voor de kerk!

God belooft in de doop echt niets. Als dat zo zou zijn zouden alle mensen die gedoopt zijn als kind tot geloof moeten komen. Het tegendeel is echter waar. Maar als God iets belooft moet Hij het ook doen? Nee zegt ds. Lustig, je moet wel eerst Gods belofte geloven anders kan God zijn belofte niet waar maken. Dus dan hangt het toch van je geloof af of God Zijn beloften aan je wil vervullen? De Heere Jezus zegt dat niemand tot Hem komt dan alleen zij die aan Hem door de Vader zijn gegeven.

God zegt niet in de doop dat je Zijn kind mag zijn. Dat is de doop stellen in plaats van Gods beloften in Zijn Woord. God belooft in Zijn Woord heel veel! Aan alle mensen? Ja, aan alle mensen. God zegt in Zijn Woord dat Hij wil dat alle mensen zalig worden, (Johannes 3:16). God zegt in Zijn Woord dat wie Hem zoekt Hem zal vinden. Op zulke beloften mag een zondig mens pleiten en dan zal hij zeker een genadig God vinden. De Heere Jezus is voor zondaren gestorven en Hij nodigt iedere zondaar om tot Hem te komen, (Matth.11:28) Daarvoor hoef je als kind niet gedoopt te zijn. De Heere Jezus zegt Zelf tegen Zijn discipelen, eerst onderwijzen en dan dopen. Waarom zou je dan tegendraads willen zijn en die opdracht omkeren. Ook de Heere Jezus vraagt eerst geloof en bekering en daarna wordt er gedoopt.

Prof. dr. A. Baars – hoogleraar TUA Apeldoorn

Ref. Dagblad 4-10-2014

Toegespitst-Een vaste Bijbelse grond

In dit artikel gaat **dr. Baars** vijf argumenten noemen voor een vaste Bijbelse grond van de kinderdoop. Deze vijf argumenten kennen we als de bekende standaard argumenten voor de verdediging van de kinderdoop. Deze zijn in het kort weergegeven de volgende:

I. Het verbond in het OT en het NT zijn in wezen één.

2. Kinderen horen bij de gemeente. De Heere Jezus heet ze welkom in het Koninkrijk
3. De doop is in de plaats van de besnijdenis gekomen.
4. In het NT worden ook kinderen gedoopt die begrepen zijn in de gedoopte huisgezinnen.
5. Vanaf de apostelen is er altijd kinderdoop geweest.

Reactie: Op deze bekende vijf argumenten ga ik nu niet uitgebreid in, want deze komen in dit boek voldoende aan de orde. Een paar opmerkingen. 1. Als **dr. Baars** spreekt over het verbond in het OT en het NT, welke verbonden bedoelt hij dan? Want het Nieuwe Verbond in het bloed van de Heere Jezus is toch wel een geheel ander verbond dan het verbond met Abraham en het Sinaitisch verbond. 2. Kinderen horen wel bij de gemeente en natuurlijk zijn ze welkom in het Koninkrijk der Hemelen, maar dat wil niet zeggen dat ze er dan ook daadwerkelijk toe behoren. 3. Dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen staat nergens in de Bijbel. 4. Dat in het NT ook kinderen worden gedoopt kan niet worden bewezen. Men veronderstelt dit. 5. Dat er vanaf de apostelen altijd kinderdoop is geweest is door recente historische gegevens zeker niet te bewijzen. De meeste historische gegevens wijzen op een langzame groei van deze dwaalleer. Dus de vaste Bijbelse grond is duidelijk minder vast dan **dr. Baars** beweert. Drijfzand lijkt mij een betere aanduiding.

Ds. J. Driessen- Emeritus predikant Gereformeerde Gemeente

Doop bevestigt Gods recht op ons leven

RD 05-10-2013 19:27 | Van een medewerker

„Gedoopt zijn zegt niets, het gaat om de wedergeboorte.” Groen of rood? Aarzelend gaan de handen met stemkaartjes omhoog. De meningen zijn verdeeld. Op de Check-in avond in de Gereformeerde Gemeente van Leiderdorp dachten de jongeren na over het thema ”Gedoopt”.

Reactie: De verwarring is blijkbaar groot!

Zo'n zestig jongeren zijn op deze vrijdagavond naar de kerk in Leiderdorp gekomen. Ze lezen om beurten een tekst voor uit Genesis 17, de verbondsluiting met Abram. „Mij aangaande, zie Mijn verbond is met u.”

Dat is ook het thema van de lezing van ds. **J. Driessen**, emeritus predikant van de Gereformeerde Gemeenten. Hij begint met het voorbeeld van Matthias en Elise. „Matthias zegt tegen zijn moeder: Ik wil ervan af. Als ik 18 ben, laat ik me uitschrijven. Elise staat in het waterbad, voor in de kerk. Wat een geweldige ervaring: iedereen kan zien dat zij voor Jezus gekozen heeft. Beide jongeren maken echter een denkfout. **De Heere God is de eerste, niet wij. Hij denkt tot in eeuwigheid aan Zijn verbond.**”

Reactie: God is altijd de Eerste bij iedereen die tot geloof komt. Gedoopt of niet gedoopt.

De emeritus predikant legt uit **dat de doop alles te maken heeft met de zin van je leven.**

„Misschien zeg je wel: Ik ben op deze wereld geschopt en ik moet maar zien wat ik ervan maak. Denk eens terug aan het paradijs! Toen had het leven zin. Adam en Eva zijn niet op de wereld geschopt, maar geschapen. Geschapen om te leven tot eer van God. Je weet dat dit in Genesis 3 anders is geworden. Maar nog steeds dragen we een teken bij ons: God wil ons leven weer zin geven, de zin van het leven tot Zijn eer. Hij zegt daarmee: Ik zal dit volk zalig maken van hun zonde, van hun zinloosheid.”

Reactie: De doop geeft geen zin aan je leven. Alleen wedergeboorte en bekering geven zin en doel aan je leven, want daarna komt de vraag; „Heere wat wilt Gij dat ik doen zal?” Dan ben je bereid om de werken te werken die de Heere van tevoren bereid heeft, (Efeze 2:10). De doop bewerkt niets! De praktijk van het leven wijst dit uit. Miljoenen mensen zijn gedoopt en leven zonder God. God wil aan het leven van ieder mens zin geven, niet alleen aan gedoopte kinderen.

Als God met Abram Zijn verbond opricht, zondert Hij daarmee een volk af, legt ds. Driessen uit. „God zei toen: Het is Mijn volk. En dat zegt God ook van de christelijke gemeente. Betekent dat dat iedereen, hoofd voor hoofd, zich christen mag noemen? Nee, maar de doop vertelt wel: God heeft een bijzonder recht op ons. Elke doopbediening laat zien dat God ons niet vergeten zal. Eigenlijk staat er in de oorspronkelijke taal van de Bijbel: Doop hen tot de Naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Het is, zoals het doopformulier het zegt, de aanneming tot kinderen.”

Reactie: God heeft recht op ieder mens! Niet alleen op gedoopte kinderen. Ieder mens is geschapen met het doel om God te dienen en te verheerlijken. Door de zondeval heeft de mens zijn doel gemist, is de satan gaan dienen en terecht gekomen in het rijk van de duisternis. Door het geloof in de Zoon van God kan een mens overgaan van het rijk der duisternis naar het Koninkrijk van het licht. Door de doop worden de zuigelingen niet tot Gods kinderen aangenomen! *Maar allen die Hem aangenomen hebben heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven; die niet uit bloed (bloedverwantschap), niet uit de wil van vlees (eigen wil), en ook niet uit de wil van een man (b.v. een dominee of pastoor), maar uit God geboren zijn, (Johannes 1:12,13).*

Niet wanhopen!

Ds. Driessen roept de jongeren op om niet te wanhopen aan Gods genade. „Met de heilige doop heeft God afgerekend met de vraag of God met jou wel in genade van doen wil hebben. **Hij laat juist door dat teken zien: je mag nog bekeerd worden.** Het gaat in de doop over wat God vermag. Je hoeft niet te bidden alsof je iemand bent voor wie geen hoop meer is.”

Reactie: God heeft dat teken niet nodig om iemand te laten zien dat iemand nog bekeerd mag worden. Ieder

mens mag niet alleen bekeerd worden. Ieder mens moet zich bekeren. Deze opvatting is een grote belemmering voor evangelisatie. Geen wonder dat er zo weinig motivatie is in de reformatorische kerken om te evangeliseren.

Tegelijk waarschuwt de predikant ook voor een automatisme, om te denken dat het met alleen de doop wel goed zit. „Ons hart richt zich niet als vanzelf op de schatten en de rijkdom van Gods verbond. Dat komt doordat we blind zijn voor de ellende waarin we liggen. We moeten weten dat we door Gods Geest hebben ingewilligd met het genadeverbond, en dat we het verbond met de dood verbroken hebben.”

Reactie: Dit is heel tegenstrijdig met het voorafgaande standpunt dat je door de doop aangenomen wordt als kinderen van God. In het doopformulier staat dat God de gedoopte kinderen tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt, een eeuwig verbond der genade met hen opricht. Desondanks liggen de kinderen nog in de ellende!!!

Ds. Driessen noemt het een wonder van Gods genade als de **doop betekenis gaat krijgen in het leven van een jongere**. „Je dankt God in verwondering, dat Hij jou binnen de lichtkring van Zijn verbond heeft geplaatst.”

Reactie: Wat is betekenis van krijgen? Zijn de kinderen/jongeren nu kinderen van God of zijn ze het niet? Moeten ze nog wedergeboren worden of niet?

Met een voorbeeld sluit de predikant uit Moerkapelle af. „Een Romeinse keizer had een hertenkamp, waarin alle herten een penning om hun nek hadden. Daarop stond: Raak mij niet aan, ik ben het bezit van de keizer. Als gedoopte gemeente dragen wij ook dat teken. **De doop wapent ons in de strijd tegen de zonde, de wereld en ons eigen boze hart**. Het zegt tegen die drie vijanden: Raak mij niet aan, ik ben het bezit van God.”

Reactie: Dit staat nergens in het Woord van God. Daar lees ik wel andere woorden. Zoals:

Efeziërs 6: 11 Bekleed u met de hele wapenrusting van God, opdat u stand kunt houden tegen de listige verleidingen van de duivel. 12 Want wij hebben de strijd niet tegen vlees en bloed, maar tegen de overheden, tegen de machten, tegen de wereldbeheersers van de duisternis van dit tijdperk, tegen de geestelijke machten van het kwaad in de hemelse gewesten. 13 Neem daarom de hele wapenrusting van God aan, opdat u weerstand kunt bieden op de dag van het kwaad, en na alles gedaan te hebben, stand kunt houden. 14 Houd dan stand, uw middel omgord met de waarheid, en bekleed met het borstharnas van de gerechtigheid, 15 en de voeten geschoeid met bereidheid van het Evangelie van de vrede. 16 Neem bovenal het schild van het geloof op, waarmee u alle vurige pijlen van de boze zult kunnen uitblussen. 17 En neem de helm van de zaligheid en het zwaard van de Geest, dat is Gods Woord, 18 terwijl u bij elke gelegenheid met alle gebed en smeking bidt in de Geest en daarin waakzaam bent met alle volharding en smeking voor alle heiligen.

Het bovenstaande stuk van ds. **Driessen** is zeer misleidend. Laten de voorgangers toch het voorbeeld van de Heere Jezus volgen Die alle besneden Joden ocriep tot wedergeboorte en bekering.

Dr. P.L. Voorberg – Gereformeerd Vrijgemaakt - Emmeloord.

Blad Terdege

“De evangelischen verwerpen in de regel de erfzonde. En als je niet gelooft dat je kind in zonde en ongerechtigheid geboren is, dan zal ook je begeerte naar een teken en zegel van de afwassing der zonden geringer zijn. Verder onderstreept dr. Voorberg “God is wel buitengewoon barmhartig en genadig door juist in de meest cruciale momenten van ons leven, na onze geboorte en na onze wedergeboorte, niet alleen met het Woord maar ook met het teken en zegel van doop en avondmaal, naar ons toe te komen.

Het kind heeft bij God geen enkele prestatie geleverd. Juist bij de kinderdoop zie je de genade van God glansrijk stralen. Bij een volwassen doop in een Gereformeerde kerk is dat volgens hem dan ook zo. Ook bij de volwassen doop wordt de grond niet gevonden in de mens (zijn geloof) maar in het bevel en de belofte van God.

Bij de meeste evangelische gemeenten ligt dat volgens hem anders. Daar fungeren de keuze en het geloof van de mens toch op de een of andere manier. Luther: “Want jij brengt dat geloof mee, dat geloof is eigenlijk jouw werk en de doop is daar dan een zegel op.” Er zit toch heel vaak bewust of onbewust iets in van de angel van de werk gerechtigheid (en als het dan later geen genade blijkt te zijn?)”

Reactie: “De genade van God zie je bij de kinderdoop glansrijk stralen!” En als het dan later geen genade blijkt te zijn. Waar komt die straling dan vandaan? In ieder geval niet van de Heilige Geest. Voorts is het wel opmerkelijk dat **dr. Voorberg** in dit stukje doop en avondmaal plaatst na de wedergeboorte. Luther heeft veel goede dingen gezegd maar ook veel dwalingen gehandhaafd en slecht gesproken van Gods oogappel Israël.

Stanley E. Anderson – Baptisten voorganger en auteur in USA

Was Legerpredikant in de 2e wereldoorlog

Boek, “The First Baptist,”

Hij stelt in zijn boek dit verbazingwekkende feit vast, “ Meer dan zeventien miljoen mensen worden in christelijke kerken onderwezen in de afstompende leer dat de doop redding brengt aan een kind. “ Dit is een geweldig zaak !

Zeventien miljoen mensen worden onderwezen in de christelijke kerken dat kinderen gedoopt moeten worden, maar de Bijbel zegt niet één enkel woord over de kinderdoop. Meer mensen zijn misleid door deze dwaling dan alle andere dwalingen tezamen.

De oorsprong van de kinderdoop. De praktijk van de kinderdoop is ontstaan uit een dwaling. Dit was het resultaat van een andere dwaling. Toen mensen begonnen af te wijken van het Bijbelse geloof, omarmden ze wat wordt genoemd “wedergeboorte door de doop.” Dat is de valse leer dat iemand zich moet laten dopen om gered te kunnen worden. Toen mensen deze dwaling begonnen te geloven, was de volgende logische stap om kleine kinderen te dopen en zo hun behoud te garanderen. Van de éne fout kwam de andere.

De gevaren van de kinderdoop. Men kan gemakkelijk het gevaar van de kinderdoop inzien. Iemand vertrouwt op het feit dat hij werd gedoopt als baby en voelt nooit de behoefte om verlost te worden. Dit is een tragedie. Miljoenen zijn misleid en hebben daardoor de valse hoop op redding door de kinderdoop.

Forum Credible- samengevoegde post 12-12-2006.

Teksten over ‘huis’ in de bijbel:

- **Genesis 12:17** *Maar de Here sloeg Faraó met zware plagen, evenals zijn huis, ter oorzaak van Sarai, de vrouw van Abram. Werden de kinderen van de Faraó hierbuiten gehouden?*
- **Genesis 45:11** *En ik zal daar voor u zorgen, want er zal nog vijf jaar hongersnood zijn, opdat gij niet verarmt, gij, noch uw huis, noch iemand van de uwen. Gold dat ook de kinderen?*
- **Genesis 50:8** *benevens het gehele huis van Jozef, zijn broeders en het huis zijns vaders; alleen hun kleine kinderen, hun schapen en hun runderen lieten zij in het land Gosen achter. Kinderen hoorden kennelijk bij ‘het huis’ anders had Mozes het niet apart hoeven te noemen.*
- **Leviticus 16:6** *Dan zal Aaron de stier van zijn eigen zondoffer brengen en verzoening doen voor zich en zijn huis. Gold dat offer ook de kinderen?*
- **Jozua 18:5** *Vervolgens zullen zij het onderling in zeven stukken verdelen. Juda zal in zijn gebied in het zuiden blijven en het huis van Jozef in zijn gebied in het noorden. Reidsen de kinderen mee?*
- **1 Koningen 15:29** *Zodra hij koning geworden was, sloeg hij het gehele huis van Jerobeam dood; hij liet van Jerobeam niets over wat adem had, totdat hij het uitgeroeid had, naar het woord des Heren, dat Hij door de dienst van zijn knecht, de Siloniet Achia, gesproken had, Blevden de kinderen wel in leven?*
- **Psalmen 114:1** *Toen Israel uit Egypte toog, Jakobs huis uit een volk van vreemde taal, Lieten ze de kinderen achter?*
- **Hebreen 3:2** *die getrouw is jegens Hem, die Hem heeft aangesteld, evenals ook Mozes getrouw was in geheel zijn huis
Inclusief zijn kinderen?.*
- **1 Timotheus 3:4** *een goed bestierder van zijn eigen huis, die met alle waardigheid zijn kinderen onder tucht houdt;*

De link met kinderen wordt expliciet gelegd.

- **1 Timotheus 5:14** *Ik wil daarom, dat de jonge weduwen huwen, kinderen krijgen, haar huis bestieren, en niet door lasterpraat aan de tegenpartij vat op zich geven. (Idem)*
- **2 Timotheus 4:19** *Groet Prisca en Aquila en het huis van Onesiforus. Zouden de kinderen niet de groeten krijgen?*

Conclusie: ‘Huis’ staat in de bijbel voor gezin inclusief alle kinderen

Dat bevestigt mijn eerdere stelling dat God in de regel niet via op zichzelf staande individuen werkt, maar via verbanden, via gezinnen. Verbanden waarbinnen iedereen - jong en oud, groot en klein - van Hem dezelfde voorrechten en beloften ontvangt: hetzelfde offer, dezelfde wet, dezelfde belofte, hetzelfde teken van het verbond. Dat is dus een duidelijke richtingaanwijzer voor de kinderdoop: God werkt niet individualistisch (hier een gelovige en daar een gelovige) maar verbands- of verbondsmatig!

Reactie: De standpunten die hier worden ingenomen hebben als basis een mix van het Oude en Nieuwe Verbond. Dat is de onderbouw van de kinderdoop. En zolang je er aan vasthoudt dat het Nieuwe Verbond bestaat uit gelovigen en ongelovigen kun je komen tot de meest vreemde en on-Bijbelse standpunten. Geloven is een zeer persoonlijke zaak. Een ander kan niet voor mij geloven. Ieder is persoonlijk verantwoordelijk voor zijn of haar daden en wordt persoonlijk daarop beoordeeld of veroordeeld door de toekomstige Rechter, Jezus Christus. Als we Hem niet persoonlijk als Redder kennen, wordt Hij onze Rechter.

Forum Credible - Geloof en verbond/sacrament

24 november 2005

De schrijver is blijkbaar een predikant

Geloof en verbond/sacrament. Onder die noemer staat het onderwerp voor vanavond. Met name recht en plicht tot het dopen van kinderen zal een rol spelen, schreef ik al in de kerkbode. Al wil ik wel iets zeggen over de sacramenten in het algemeen, de nadruk zal vallen op de kwestie van het al dan niet dopen van kinderen.

Op dit punt hebben we als gereformeerden een ingrijpend verschilpunt met Baptisten en evangelischen. Waarbij het niet alleen gaat om het moment van de doop, nee, dit raakt het zicht op de doop als zodanig. En dan gaat het maar niet om een op zichzelf staande kwestie. **Het blijkt te maken te hebben met heel de blikrichting in het leven met de Here.**

Ik wil nog een voor opmerking maken. **Het is op dit moment hard nodig om de bijbels-reformatorische argumentatie voor recht en plicht van het dopen van kinderen goed voor de bril te hebben. Zonder een grondige kennis ervan blijken gereformeerden kwetsbaar voor de zuigkracht van het baptische/evangelikale denken.** Maar is onze verdediging van het dopen van kinderen alleen maar theorie, dan schiet dat niet echt op. **Wat doen wij met de doop, die wij eens als kind ontvingen. Lééft die doop voor ons? Kruipen wij er telkens weer doorheen (Luther), om er als andere mensen uit te komen?** Wanneer wij als gereformeerden op onze dooppraktijk worden aangesproken, zal naast de schriftuurlijke argumentatie ook moeten doorklinken, dat die dooppraktijk ons vlees en bloed is geworden, dat we echt beleven wat we belijden. Zowel voor onszelf als voor anderen is dat van groot belang.

Reactie: De Heere Jezus heeft de doop niet ingesteld om ons de belofte van het Evangelie nog beter te doen verstaan. Zie Colossenzen 2:12 *U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt, door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden opgewekt heeft.* Hij heeft de doop ingesteld als symbool en getuigenis van ons geloof en onze bekering. Dat is de Bijbelse doop op geloof. Zoals de apostel Filippus dat aan de kamerling uit Morenland meedeelt.

Sacramenten

Wat zijn sacramenten? U kent het antwoord van de HC (66): ‘Sacramenten zijn heilige zichtbare tekenen en zegels, die God ingesteld heeft om ons door het gebruik daarvan de belofte van het evangelie nog beter te doen verstaan en te verzegelen’. Daar hebt u de kern van de gereformeerde sacramentsleer. **Het gaat om symbolische afbeeldingen, die tegelijk garanderen wat ze afbeelden: de belofte van het evangelie, alles wat Christus voor ons met Zijn levensoffer verwierf.**

Het wordt zowel in de HC als in de NGB breed uitgewerkt. Geen wonder ook. Er was strijd te voeren op twee fronten. In de roomse kerk waren de sacramenten ‘voertuigen van de genade’ geworden. De sacramenten geven als zodanig de genade. Nee, zeiden de reformatoren. Niet het water van de doop zelf wast ons schoon, niet brood en wijn zijn in zichzelf levensbrood en levensdrank. Dat is alleen wat Christus voor ons gedaan heeft. De sacramenten beelden dat af, vormen daarvan een tastbaar onderpand. Maar geen verkapte afgoderij met water, brood en wijn.

Reactie: “De sacramenten beelden dat uit en vormen daarvan een tastbaar onderpand.” Naar mijn mening zijn doop en avondmaal geen sacramenten, want deze verordeningen van de Heere hebben geen werking in zichzelf. Maar ze beelden wel af wat Christus voor de gelovigen gedaan heeft. De sacramenten vormen echter geen onderpand van dit alles voor het geloof. Het woord Sacrament komt overigens in de hele Bijbel niet voor. Zie ook het artikel van drs. R.H. Matzken op blz 218-220.

Het andere front lag aan de kant van de (weder)dopers. Bij hen sprak de doop niet van Gods belofte. Maar over het geloof van de dopeling. Zoals het avondmaal nauwelijks meer dan een gedachtenis maal was. Feestmaal van dankbaarheid en gemeenschap. Met andere woorden, bij het sacrament ligt de nadruk niet meer op wat God doet en belooft, maar op het handelen van de mensen. Op hun geloof. Op hun dankbaarheid.

Reactie: Nergens in de Bijbel staat een enkel woord over de belofte van God in de doop. De theologie van de kinderdoop, het fundament daarvan, kan niet Bijbels onderbouwd worden. Daar staat tegenover dat de doop op het geloof vele voorbeelden kent in de Bijbel. En het is in de eerste plaats een opdracht van de Heere Jezus, (Markus 16:16).

Willen de reformatorische gelovigen beweren dat de doop op geloof zoals dat in de Bijbel ons gepredikt wordt, niet het werk van God was? Als het niet het werk van God was, dan kan het slechts maar van één

iemand anders zijn en dat is van de mens zelf. De doop op geloof zou een handelen van mensen zijn. Het is een eigenmachtige uitleg van de Schrift, (2 Petrus 1: 20). Het roomse zuurdesem blijkt heel sterk en heel lang door te werken.

Ja, maar Markus 16:16 dan? 'Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden. Maar wie niet gelooft, zal veroordeeld worden.' Zie je daar niet een bepaalde volgorde, die het dopen van kinderen alsnog belemmert?

Denkt u dan weer wat ik u zei over de aard van de doop. Die spreekt niet over wat mensen doen (of over een menselijke beslissing), maar over het werk en de belofte van Góð. Het evangelie moet in heel de schepping verkondigd worden. Op dat evangelie reageren – als het goed is – mensen met geloof. En reageert God van Zijn kant met de doop. Niet als streep onder menselijk geloof. Maar als dikke streep onder het evangelie! Markus 16:16 spreekt het geheel van de Schrift op geen enkele manier tegen. Al is duidelijk: zonder geloof zal de belofte je niet baten. Niet de doop brengt je er. Maar de in geloof aanvaarde belofte! Om precies te zijn: de Christus van de belofte!

Reactie: Wat een een geredeneer om de kinderdoop aannemelijk te maken. Gelukkig zijn we het eens, dat zonder geloof men niets aan de belofte heeft. Mocht dat nu maar meer geloofd en doorleefd worden. Ook het in geloof aanvaarden van een zogenaamde belofte brengt je er niet. De Bijbel is daar toch glashelder over. Alleen bekering en wedergeboorte kan een mens zalig maken. Waarom wordt dat nu niet meer gepredikt? Sommige voorgangers zeggen dat deze tekst alleen betrekking heeft op zendingssituaties en dus niet geldt voor kinderen van gelovige ouders. Wat gebeurt er in zo'n zendingssituatie? Dat lezen we in Handelingen 26:18 *om hun ogen te openen en hen te bekeren van de duisternis tot het licht en van de macht van de satan tot God, opdat zij vergeving van de zonden ontvangen en een erfdeel onder de geheiligden door het geloof in Mij*. En in vers 20b *.....en later aan de heidenen verkondigd dat zij tot inkeer moesten komen, zich tot God bekeren en werken doen die in overeenstemming zijn met de bekering*. Dat geldt voor ieder ongelovige, niet alleen in een zendingssituatie

M.J. Karels, Boskoop - Ouderling Gereformeerde Gemeente

Op de Check-in van de jeugdbond Ger.Gemeente. R.D. 10-01-2015

Kleine uitverkiezing "Toch is de uitspraak "Ik ben een christen" iets heel anders dan "ik ben Charlie H"), aldus de Boskoopse ouderling. Het is geen toeval dat je in een christelijk gezin geboren bent. **Calvijn** noemt dit een kleine uitverkiezing. De Heere heeft met Zijn vinger op je voorhoofd geschreven dat je een christen bent. Is dat voor jou meer dan een theorie? Als je oefent voor je rijbewijs en je hebt alleen maar je theorie gehaald, dan mag je nog niet de weg op. Met alleen theorie ben je er in het geloof ook niet. Ware blijdschap is er alleen als je ook de praktijk van het christenleven kent"

Dit naar aanleiding van de aanslag door moslim terroristen op de redactieleden van het weekblad Charlie Hebdo in Parijs.

Reactie: Ouderling Karels geeft voor de jeugd een nieuwe uitleg over het als baby gedoopt zijn. Hij weet precies wat God gedaan heeft tijdens de doop van de baby. God heeft met Zijn vinger op het voorhoofd van de baby geschreven dat deze baby een christen is! Ik vraag mij af of deze ouderling wel beseft wat hij hiermee heeft gezegd. Ik begrijp wel dat deze ouderling dit figuurlijk heeft bedoeld, maar toch, hiermee heeft hij willen uitdrukken dat deze baby een christen is. En uit het vervolg blijkt dat deze baby dit later als volwassene ook moet laten zien. Blijkbaar gaat deze ouderling ervan uit dat de baby al wedergeboren is en in zijn latere leven dit moet tonen. Dit is de oude dwaalleer van de veronderstelde wedergeboorte. Waarom toch aan deze leer vasthouden en de jeugd op een dwaalspoor brengen. Waarom een last opleggen die men niet kan dragen? Men kan in eigen kracht het christenleven niet leven, alleen door de inwoning van de Heilige Geest, (- Gal.2:20). Waarom niet duidelijk gezegd, zoals dat vroeger nog wel eens gebeurde in deze gemeenten, dat een mens, gedoopt of ongedoopt, wedergeboren en bekeerd moet worden?

Dr. P.L. Voorberg

Boek: Doop en kerk, Groen Heerenveen - Ref. Dagblad 18-01-2007

Recensie: Criteria voor een geldige doop zijn dat bij de doop water is gebruikt (door besprenging of onderdompeling), de doop „in alle ernst” is bediend (tegenover de zogenaamde ‘schertsdoop’) en de bedienaar „de dopeling als leerling van Christus wil verbinden aan een drie-enig God.”

Vanwege het laatste criterium vallen unitariërs en Jehova’s Getuigen af, maar erkennen reformatorische kerken wel de doop van bijvoorbeeld de rooms katholieke Kerk.

De praktijk is echter lastiger dan de theorie. „Want iemand kan de woorden van de Drie-eenheid gebruiken, maar toch een afwijkende visie erop nahouden. In dit geval is er een gesprek noodzakelijk.”

Dr. Voorberg noemt het geval van de dochter van **prinses Marilène** (kleindochter van prinses Margriet). Zij werd gedoopt zonder dat ze ingeschreven werd in het kerkelijk register. De doop werd bediend door de vrijzinnige prof. Anne van der Meiden.

Een lastig geval, erkent **Voorberg**. „Als **Van der Meiden** het kind wilde verbinden aan een drie-enig God, dan zou ik deze doop als wettig beschouwen. Maar als niet blijkt dat hij gelooft in de Drie-eenheid, in de zin van eenheid, gelijkheid en goddelijkheid van de drie Personen, dan is die doop twijfelachtig. Maar anderzijds geldt: **Doorslaggevend is het geloof van de gemeenschap, niét van degene die de doop bedient.**”

Inlijving

De promovendus benadrukt dat de doop inlijving is in de kerk. De vraag doemt dan op waar de kerk is. „Als je de kerk heel breed ziet, heb je geen dooperkenning nodig, want dan is er geen verschil tussen doop en kerk. Dat is in grote lijnen het standpunt van de Wereldraad van Kerken. De kerk is naar mijn mening echter duidelijk aan te wijzen en kenmerkt zich vanuit de

confessie door de zuivere bediening van het Woord en de sacramenten en de handhaving van de kerkelijke tucht.”

Het probleem is dat ook buiten de ware kerk, waar die dan ook te vinden is, gedoopt wordt.

„Vroeger was het zo dat de dooperkenning afhankelijk was van de kerkerkenning. Mijn conclusie is dat je die van elkaar moet losmaken. **De reformatoren hebben de doop in de rooms katholieke kerk erkend omdat zij in deze kerk “sporen” van de kerk aanwezig zagen.**”

De promovendus besteedt ook aandacht aan de verhouding tussen doop en verbond. „**De doop is bezegeling van Gods beloften, niet van de menselijke keuze. Doop en geloof zijn ook nauw met elkaar verbonden. In de doop komt een voorwaardelijke belofte tot de mens, die daarop in geloof en bekering dient te reageren.** Maar ook buiten de kerk doet God middels de doop een appel op de wereld en geldt eveneens het appel van geloof en bekering.”

De promovendus legt nadruk op de objectiviteit en de integriteit van de doop: de doop als een onuitwisbaar stempel. Ook al kan de mens het verbond verbreken, God handhaaft het verbond, zij het dan dat dit in zo’n geval niet functioneert. „**De Bijbelse lijn is dat God Zijn verbond houdt tot in het derde en vierde geslacht. Er komt dus eens een einde aan. Dat geldt ook voor het verbond met Israël. Maar ook dit verbond kan weer vernieuwd worden, als de beloften voor Israël weer in geloof worden aanvaard.**”

Reactie: Indien deze citaten juist zijn weergegeven, vormen zij een bont spectrum van vreemde ideeën over de doop. **Dr. Voorberg** is Vrijgemaakt Gereformeerd en als hij 100 % achter de leer van deze kerk staat, wat ik mag aannemen, dan vertolkt hij in zijn geschrift ook de mening van zijn kerk?

Criteria voor de doop zijn volgens dr. Voorberg:

1. Dat de bedienaar de dopeling als leerling van Christus wil verbinden aan een Drie-enig God. 2. Dat de doop in alle ernst is geschied. 3. Dat er water is gebruikt.

Uit deze criteria blijkt dat een voorganger een baby kan verbinden aan een Drie-enig God. Dan moet de voorganger wel geloven in de Drie-eenheid zegt hij, anders is de waarde van de doop twijfelachtig. Het geloof van de kerkelijke gemeenschap geeft echter de doorslag, is dus bepalend voor de waarde van de doop. Door de doop wordt de baby ingelijfd in de kerk? Welke kerk? Dat kan ook de rooms-katholieke kerk zijn volgens de reformatoren. Maar de rooms-katholieke kerk spreekt zelfs de kinderen zalig die gedoopt worden.

Het doopformulier zegt echter dat God ons tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt. De Zoon verzegelt ons dat Hij ons wast in Zijn bloed van al onze zonden .....en rechtvaardig voor God gerekend worden. Het doopformulier spreekt de kinderen blijkbaar ook zalig. En hoewel de kinderen dit allemaal nog niet begrijpen, worden ze toch in Christus tot genade aangenomen. Dus niet in genade maar tot genade!

Maar zegt **dr. Voorberg**, de doop is een bezegeling van Gods beloften. Het zijn voorwaardelijke beloften. Daarop moet later gereageerd worden door geloof en bekering.

Dat staat echter niet in het doopformulier. Daarin staat wel dat de ouders dit aan hun kinderen moeten onderwijzen.

Op basis van de tekst in het doopformulier kan ik mij voorstellen dat **dr. A. Kuyper** kwam tot de leer van de veronderstelde wedergeboorte. Trouwens al veel eerder kwam **Wilhelmus á Brakel** tot deze leer. Het blijkt veelal dat de ene dwaling de andere voortbrengt.

Ds. A. Jonkman - PKN emeritus predikant te Veenendaal

Bron RD 21-9-2013

“Doop maakt Gods verkiezing duidelijk”

Een onderwerp dat ds. Jonkman sterk raakt is de doop (kinderdoop).

Die doop is nooit uit mijn gedachten en leven geweest. Nergens anders zie je het geheim van Gods heilshandelen zo duidelijk als daarin. God staat aan het begin. Wij hebben Hem lief omdat Hij ons eerst heeft liefgehad. Waarom zouden we niet preken over de verkiezing? Zo te mogen spreken van en te mogen geloven in de God Die verkiest een God van zondaren te zijn, is de vreugde van het ambt van dienaar des Woords. In de doop, zo is mijn vaste overtuiging, zien we de aan alles voorafgaande liefde van God in Christus. Als het anders was kon je de kerk wel sluiten.

Reactie: Ik vraag me af, zou ds. Jonkman dat werkelijk menen? Dat je nergens anders het geheim van Gods heilshandelen zo sterk ziet als in de kinderdoop? Zoals ik elders in dit boek aantoon, is de kinderdoop niet Bijbels. De doop is contra de leer van de Heere Jezus en van de apostelen. Vervolgens denk ik dat we nergens de liefde van God meer zien geopenbaard dan op het kruis van Golgotha. Waar God Zijn eigen Zoon gaf om zondaren te redden van de eeuwige dood.

Niet alleen voor zondige gedoopte baby's maar voor alle zondige mensen, gedoopt of niet.

En dan is het God Die verkiest. Maar Hij verkiest niet alle gedoopte baby's. De praktijk van het leven bewijst dit. “De doop maakt Gods verkiezing duidelijk”, wereldwijd worden door God miljoenen mensen gered, maar er gaan ook miljoenen mensen verloren omdat ze zich niet willen bekeren en niet gered willen worden, ook als kind gedoopte mensen, (Mattheus 23:37, Romeinen 10:21). Wat heeft die verkiezing dan duidelijk gemaakt? Wat God verkiest is vast, kan niet meer ongedaan worden gemaakt. Dat heb ik bij de kinderdoop niet gezien.

Ds. A. van Voorden - Gereformeerde Gemeente in Nederland- Opheusden

Bron RD 28-04-2012.

In zijn uitleg van het doopformulier volgt **ds. Van Voorden** de visie van ds. Kersten in diens

”Gereformeerde dogmatiek”. Deze stelt dat elk kind van nature een kind des toorns is, maar niet iedere gedoopte is opgenomen in het verbond der genade.

Als verklaring voor het feit dat het formulier dan toch zo ruim spreekt over de reikwijdte van de doop, stelt ds. Van Voorden dat dit zo moet worden uitgelegd dat de volle zaligheid alleen voor de uitverkoren is bestemd. De weldaden van het verbond gelden voor de uitverkoren kerk en niet voor elk gedoopt kind.

Ds. van Voorden zegt zich ervan bewust te zijn dat er in de loop der tijd veel discussie is geweest over de woorden uit het formulier ”in Christus geheiligd zijn”. In zijn behandeling van deze uitdrukking laat hij zich leiden door de uitleg van ds. Kersten: Er moet onderscheid worden gemaakt tussen het inwendig en het uitwendig zijn in het verbond. Ds. van Voorden: „Door de doop is het kind afgezonderd van de wereld en leeft op het erf van het verbond. Door de doop draagt het kind het merkteken van Christus en daarom is het heel erg als het hiermee op plaats komt waar het niet hoort te zijn. De middelen der genade mogen biddend worden waargenomen.”

Toch mogen volgens **ds. Van Voorden** ouders en leerkrachten nooit tot de gedoopten zeggen: „God wil je Vader zijn.” De predikant noemt dit een dwaling. Het verbond der genade is volgens hem een eeuwig verbond en de beloften zijn ja en amen voor de uitverkorenen. Ten onrechte wordt hiervan een ”verbond der aanbidding” gemaakt, aldus ds. Van Voorden. „De beloften moeten voorgesteld worden, maar pleiten op de belofte is een geloofswerk en kan alleen door gelovigen worden gedaan.”

Reactie: Zijn opvatting inzake het Verbond der Genade is in overeenstemming met de Schrift, al wordt in de Schrift nergens dit verbond zo genoemd. Maar ik begrijp zijn bedoeling. Het Nieuwe Verbond (van genade) is alleen voor de ware gelovigen die door God uitverkoren zijn. Tot zover is er niets mis. Maar dan zegt ds. **Van Voorden** dat het kind het merkteken van Christus draagt. Dat is blijkbaar een uitwendig teken, waar het kind overigens niets van weet. De gelovigen ontvangen een onderpand. Efeze 1 vers 13 en 14 spreken hierover: *“Toen u tot geloof kwam, bent u in Hem verzegeld met de Heilige Geest der belofte, die het onderpand is van onze erfenis van de verlossing die ons ten deel viel tot lof van Zijn heerlijkheid.”* Wel wordt het kind in de gemeente opgenomen. Nu daarvoor hoef je toch niet gedoopt te zijn. Ook niet gedoopte kinderen van gelovige ouders mogen deelnemen aan allerlei activiteiten in een gemeente. En ook deze ouders zullen ongetwijfeld voor hun kinderen bidden. Opmerkelijk is dat hij zegt dat je niet tegen een kind, dat zogenaamd het merkteken van Christus draagt, mag zeggen dat God ook zijn/ haar Vader wil zijn! Het verbond van genade is een eeuwig verbond, alleen voor mensen die God zalig wil maken. Maar dat is nu juist de kern. God wil dat alle mensen zalig worden! Nog nooit gelezen in de Bijbel? Lees Romeinen 10: 13 *Want ieder die de Naam van de Heere zal aanroepen, zal zalig worden.*; 1 Timotheus 2:3 *Want dat is goed en welgevallig in de ogen van God, onze Zaligmaker, 4 Die wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen.* God wil wel, maar het probleem is dat mensen niet willen. Maar God kan een onwillig mens gewillig maken. En natuurlijk is het zo, dat pleiten op Gods beloften, al een daad van geloof is. Maar moet je dan tegen een kind zeggen,

God wil niet je Vader zijn? Waarom toch zo bang om kinderen en mensen uit te nodigen tot Christus te komen? Als Paulus en de andere apostelen er ook zo over gedacht hadden, was het Evangelie nooit verspreid geworden. Het is God die het geloof werkt in de harten, maar het Evangelie moet wel verkondigd, aangeboden en aangenomen en geloofd worden.

Ds. G.R. Procee - Christelijk Gereformeerd-Middelharnis.

Bron RD 25-03-2013

De voorganger (**Ds.G.R. Procee**) sprak over:

1 "Gods onuitsprekelijke gave in de heilige doop". „Het geloofsgeheim van de doop is schenking en deelachtigmaking. Het is meer dan een belofte. In de doop verbindt God ons aan Christus en al Zijn weldaden. Hij schenkt vergeving van zonden en aanneming tot kinderen van God en maakt deelachtig langs de weg van wedergeboorte.”

2. De verschillende, soms exclusieve en tegengestelde opvattingen over de doop, noemde conferentievoorzitter, **P. van Duijvenbode**, in zijn openingswoord een vorm van pluralisme. „Al die opvattingen, die stelen op het verbond, lopen soms sterk uiteen, ook in onze Christelijke Gereformeerde Kerken”, zei hij.

3. De doop is teken en zegel van het genadeverbond. Het is een teken van de noodzaak van de afwassing van de zonden. Het is ook een teken van oordeel. „In de doop worden wij ingelijfd in Christus' dood en opstanding. Zo symboliseert de doop de schenking van nieuw leven. Hoewel het toepassende werk van de Heilige Geest noodzakelijk is, is de doop een pleitgrond op de welmenende beloften van God”, aldus ds. **Procee**.

4. De kinderdoop noemde hij Bijbels gefundeerd. „Kinderen behoren bij de kerk van Christus. Ze behoren bij het genadeverbond.” Dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen, leidt de predikant af uit het feit dat het apostelconvent oordeelde dat de heidenen niet besneden hoefden te worden. De kinderdoop markeert de overgang van het heidendom naar het christendom, van besnijdenis naar kinderdoop, zo stelde hij. De besnijdenis verdween volgens hem dus al in de vroege kerk.

5. De betekenis van het woord "dopen" (bapto) betekent volgens de predikant niet onderdompelen en weer naar boven halen, zoals de Baptisten zeggen, maar de Schrift gebruikt het woord baptozo. Dat is onderdompelen en dan loslaten. „**De doop is een inlijving in Christus, een blijvende verandering. Het is een overzetting van onrein naar voor Gods aangezicht rein gerekend worden**”. Een blijvend en groot geschenk”, aldus de predikant.

6. **Doop door onderdompeling wordt volgens ds. Procee nergens in de Schrift geleerd.** De

vraag of herdoop toegestaan is beantwoordde de predikant ontkennend. Door herdoop zegt iemand dat de Drie-enige Naam van God Die over hem in zijn jeugd is uitgeroepen nietszeggend was. „Het is een verachten van de inzetten van God en het is zonde voor God”, zei hij. Ook het opdragen van kinderen in plaats van dopen is niet Schriftuurlijk, stelde hij.

7. De vraag of de stelligheid van het dankgebed, dat met doop al onze zonden zijn afgewassen en wij tot Gods kinderen zijn aangenomen, niet veranderd zou moeten worden, wijst ds. **Procee** van de hand. **Het verwijst volgens hem naar de werkelijkheid van de schenking van Gods genade, maar niet naar onderwerpeijk ontvangen genade. „De kerk bidt juist om dat laatste.”**

8. Daarnaast beroepen Baptisten zich erop dat het Nieuwe Testament zwijgt over de kinderdoop. Daarom hechten ze aan de doop van volwassenen en begrijpen niet wat een sacrament is. „Baptisten stellen dat de doop een bewuste respons is van de gelovige op wat God in Zijn Woord gezegd heeft, terwijl in het sacrament van de doop een teken en zegel gevonden wordt van Gods beloften in Zijn Woord. Verder beschouwen Baptisten hun kinderen als ongelovigen die geëvangeliiseerd moeten worden”, aldus ds. Procee.

9. Tenslotte noemde de predikant enkele foutieve beschouwingen van de doop, zoals de onderschatting. De doop wordt dan ontkracht en verwordt tot symboliek. **Ook is er sprake van overschatting.** Een gedoopt kind is dan behouden. Als laatste noemde hij de op de mens gerichte beschouwing, waarin het er niet om gaat dat ons leven ondersteboven gaat, maar om de vraag wat God voor ons kan doen. „Christus wordt zo tot een soort coach.”

Reactie: Uitgaande van een correcte weergave verbaast het mij dat er zoveel tegenstrijdige en niet-Bijbelse waarheden gezegd kunnen worden in één lezing. Laat ik het rijtje maar eens nalopen. In de eerste alinea zegt ds. **Procee** dat de doop een belofte is, ja meer dan een belofte. Het geloofsgeheim van de doop is schenking en deel krijgen aan. Wat wordt er geschonken en waar krijgt een gedoopte deel aan? Aan de verbinding met Christus en aan al Zijn weldaden. Dat laatste is nogal wat. Niet wat, maar alles. Christus is de grootste gave van God, (2 Korinthiërs 9:15). Hij (Christus) schenkt vergeving van zonden en aanneming tot kinderen van God en men krijgt daar deel aan langs de weg van berouw, bekering en wedergeboorte. Nu, dat is wat veel reformatorische christenen geloven. Maar als dit in de doop geschonken wordt is het geen belofte meer! Nu dat klopt, want ds. Procee noemt de doop meer dan een belofte.

Ds. van Duijvenbode heeft het ook over exclusieve en tegengestelde opvattingen over de doop, die soms sterk uiteen lopen. Zelfs in de Christelijk Gereformeerde kerken. Dit zo zijnde, hoeft het niemand te verbazen dat de jeugd daar ook geen raad mee weet en op een bepaald moment afhaakt. Exclusieve en tegengestelde opvattingen kunnen nooit op de Schrift gebaseerd zijn. Want de Heilige Geest leidt in alle waarheid.

Daarna zegt ds. **Procee** in de 3e alinea , in tegenspraak met het vermeldde in de eerste alinea, dat de doop de schenking van nieuw leven symboliseert. De doop is een pleitgrond op de welgemeende beloften van God. Dus toch een belofte en geen aanneming tot kinderen? Blijkbaar niet, want de Heilige Geest moet het toepas-

sen. Wat de Heilige Geest moet toepassen wordt niet duidelijk gemaakt. Moet de Heilige Geest het werk van de doop toepassen of moet de verkondiging van het Woord toegepast worden?

In de 4e alinea gaat het over de doop die in de plaats van de besnijdenis is gekomen. Dat grondt **ds. Procee** op het besluit dat de heidenen niet besneden hoeven te worden. Dat lijkt correct, maar het is minder onschuldig. Want al hoeven de heidenen die tot geloof komen niet besneden te worden, dat betekent nog niet dat daarmee de besnijdenis voor de Joden zou moeten vervallen. Want dat is tegen het gebod van God dat Hij aan Abraham heeft gegeven. Als teken van het eeuwige verbond dat God met Abraham heeft gesloten. De Heere Jezus was ook besneden en gedoopt. En zo is het nog voor de Messias belijdende Joden. Dat de doop de overgang markeert van het heidendom naar het christendom is een zeer onjuiste conclusie. Want het Jodendom is toch geen heidendom? Al weet ik dat ook bepaalde heidense godsdiensten de besnijdenis kenden. De besnijdenis verdween niet uit de vroege kerk, voor de Joodse christenen bleef die bestaan.

In de 5e alinea stelt **ds Procee** dat de doop een inlijving in Christus is, een blijvende verandering. Het is een overzetting van onrein naar rein gerekend worden voor Gods aangezicht. Een **blijvend** en groot geschenk. Dus nu toch weer geen belofte maar een geschenk! Waar blijft de betekenis van het bloed van Christus dat ons reinigt van alle zonden? Zonder bloedstorting is er geen vergeving, reiniging en verzoening.

In de 6e alinea noemt **ds. Procee** de herdoop, een verachting van Gods inzettingen en zonde voor God. Maar stel nu dat de kinderdoop niet door God is ingesteld, want dat lezen we nergens in de Bijbel, is het dan geen zonde om een werk van God zonde te noemen? De drieduizend Joden in Handelingen 2 waren besneden, dus in het verbond van Abraham, en moesten toch gedoopt worden, nadat ze tot bekering waren gekomen. Meestal wordt gesteld dat de kinderdoop een belofte inhoudt. Inhoudelijk is dat minder dan de besnijdenis, want de besnijdenis is een eeuwig verbond voor de nakomelingen van Abraham, echter geen teken van geloof en bekering. Daarvoor was de doop door onderdompeling nodig. De Heere Jezus is hiervoor ons grote voorbeeld, Mattheus 3:16 *En nadat Jezus gedoopt was, kwam Hij meteen op uit het water;*

In alinea 7 gaat het over het dankgebed. Het dankgebed gaat over de genade die het kind van God heeft ontvangen. **Ds. Procee** noemt die genade werkelijk geschenken. Dan denk je, nu dat zit wel goed met die baby, wat een genade van God. Maar nee, blijkbaar toch niet, want die genade is met een moeilijk woord niet onderwerpelijk ontvangen. Dit betekent dat de desbetreffende baby de genade toch niet ontvangen heeft! Maar de kerk gaat er wel om bidden of die baby die genade ontvangen mag!

De 8e alinea is heel leerzaam. Ik zal u duidelijk maken waarom. **Ds Procee** stelt nu dat de doop een teken en zegel is van Gods beloften in Zijn Woord. Welke dat zijn staat niet in het verslag. Dit stelt hij tegenover hetgeen de Baptisten zouden geloven inzake de doop. De Baptisten zien de doop als een bewust antwoord van de gelovige op hetgeen God gezegd heeft in Zijn Woord. Dat lijkt me geen goede formulering over waar de Baptisten voor staan. De Baptisten staan op Galaten 2:20 *Ik ben met Christus gekruisigd; en niet meer ik leef, maar Christus leeft in mij; en voor zover ik nu in het vlees leef, leef ik door het geloof in de Zoon van God.* De doop is geen bewust antwoord op hetgeen God gezegd heeft in Zijn Woord. De doop is een getuigenis van hetgeen God gedaan heeft aan de ziel van een gelovige. Die gelovige is met Christus gestorven en opge-

staan in een nieuw leven. Daar is de doop een symbool van. Dat de Baptisten hun kinderen beschouwen als ongelovigen is een Bijbelse zaak. Daarom moet aan hen het Evangelie uitgelegd en verkondigd worden. Hun moet verteld worden dat God wil dat zij zich zullen bekeren. Zijn de gedoopte kinderen van ds. Procee wel al bekeerd? Zijn die kinderen niet in zonde ontvangen en geboren? Dat wordt toch ook beleden in het doopformulier? Waarom gaat het zo bergafwaarts met de kerken in Europa? Het antwoord ligt in het voorafgaande.

Uit de 9e alinea zou ik mogen afleiden dat een gedoopt kind toch niet behouden is. Wat een verwarring. Dus dan toch maar evangeliseren? Lijkt mij heel verstandig!

Ds. A. J. Mensink - PKN – predikant- Gereformeerde Bond

Bron RD-Waarheidsvriend 9-3-2013

Veel Hervormde gemeenten hebben te maken met evangelische invloeden. “Het fundamentele verschil is: “Handelt God? Of handelen wij?”, zo vraagt de voorzitter van de Gereformeerde Bond.

“De visie op de doop is de hoeksteen, maar ook de toetssteen van echte evangelische theologie. In woorden als geloofsdoop, bekeringsdoop, doopvernieuwing, maar ook het opdragen van kinderen in plaats van de kinderdoop, klinkt vooral door dat de beslissing van de gelovige centraal staat. De doop is een uiting van een oprechte geloofskeuze, waarvan iemand in een getuigenis rekenschap aflegt. Ook bij ouders die (toch) hun kind laten dopen, kan de nadruk op ónze inzet en beslissing liggen. De doop is dan niet meer dan een plechtige belofte van ouders om hun kind voor de Heere groot te brengen.

In het evangelische denken zit iets van een protest tegen de lauwheid en ingezonkenheid van de kerk. De nadruk op de eigen keuze en handeling van de gelovigen is een aanklacht tegen (vermeend) verbondsautomatisme, gezapigheid en ingezonkenheid rond doop en avondmaal.

Reactie: De voorzitter van de Gereformeerde Bond in de PKN, **ds. Mensink**, heeft een boekje geschreven over de kinderdoop. Het is voor hem blijkbaar een zeer aangelegen zaak en hij is er sterk in om zoveel mogelijk de waarheid van de kinderdoop te verdedigen tegenover de zogenaamde leugen van de geloofsdoop. Hij benadrukt dan heel vaak dat de kinderdoop een werk van God is, God handelt en de geloofsdoop is een werk van de (zondige) mens. Ik kan mij nog een artikel in de Gezinsgids herinneren, waar met grote letters boven stond: “Niet ik, ik, ik, ... Maar Gij, Gij, Gij”. Ja, dan moet je wel heel zeker van je zaak zijn.

Nu heb ik in dit boek al aangetoond dat de kinderdoop op Bijbelse gronden dient te worden afgewezen, dus daar ga ik nu niet verder op in. Maar toch een paar vragen.

Is **ds. Mensink** van mening dat de drieduizend die op de Pinksterdag tot bekering kwamen een werk van mensen was? Dat waren allemaal besneden Joden.

Is **ds. Mensink** van mening dat al de gelovigen die in de Handelingen der Apostelen genoemd worden en op hun geloof gedoopt zijn, het werk van mensen was?

Philippus zegt tegen kamerling van Morenland op zijn vraag of hij gedoopt mocht worden, dat alleen als hij geloofde, het geoorloofd is. Dat is toch duidelijke taal. Dat is dan volgen **ds. Mensink** het werk van het eigen ik, van de oude mens, geen werk van God. Maar als het nu wel een werk van God is en je schrijft dat toe aan de zondige mens..... Zegt de Heere Jezus daarvan niet, oordeel niet opdat uzelf niet geoordeeld wordt. De Farizeeën kenden het werk van de Heere Jezus toe aan de duivel.

Verder zegt **ds. Mensink** ook dat de visie op de doop, de hoeksteen en toetssteen is van de evangelische theologie. Is dat waar? Dat heb ik nog nergens gelezen. De hoeksteen van de evangelische theologie is Jezus Christus en Die gekruisigd en **de** toetssteen is of Zijn Woorden gepredikt worden, zonder er iets bij of af te doen. Het is niet recht om een karikatuur te maken van een christelijke gemeente. De doop is een toetssteen betreffende de leer van een christelijke gemeente, of de leer naar de Schrift is of niet.

Dr. A.J. Kunz – predikant PKN-Gereformeerde bond- Katwijk

Bron RD 8-06-2013 Rubriek toegespitst

Thema: Christelijke identiteit.

I. Als iets bepalend is voor een christelijke identiteit, dan is het de heilige doop. Hierdoor worden mensen volgens de Nederlandse Geloofsbelijdenis in de Kerk van God ontvangen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd, om geheel aan Christus toegeëigend te zijn, door Zijn merk- en veldteken te dragen.

Reactie: De heilige doop kan bepalend zijn voor een christelijke identiteit, maar dan moet deze doop wel een getuigenis zijn van bekering en wedergeboorte, dat wij verbonden zijn met Christus en Zijn beeld vertonen, omdat Zijn Geest ook in ons is. Anders is het geen waarmerk of teken van een christelijke identiteit. Het geloof wordt nog altijd aan de vrucht van de Geest gekend en dat bewijst de ware christelijke identiteit. Door de kinderdoop worden de baby's echt geen leden van de Gemeente van Christus, waarvan Hij het Hoofd is. Deze leer is zeer misleidend.

Er wordt een passage aangehaald uit art.34 van de Ned. Geloofsbelijdenis van Guido de Brès. Deze is als volgt: *“Hierdoor worden wij in de kerk van God opgenomen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd, om helemaal het eigendom te zijn van Hem, van wie wij het merk en veldteken dragen. Dit dient ons tot een getuigenis dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn”* Ik heb deze passage opnieuw afgedrukt omdat deze nog duidelijker weergeeft wat de betekenis is. Gesteld wordt dat de gedoopte baby's in de kerk van God worden opgenomen om het eigendom te zijn van de Heere Jezus. Een cryptische omschrijving, want de vraag is, moeten ze nog het eigendom van Christus worden of zijn ze het al door de doop? Ook de volgende zin is cryptisch. Hij zal onze genadige Vader zijn, is het dus nu nog niet. Het woord

“zal” duidt op de toekomst. Indien iemand door de doop in de kerk van God wordt ontvangen, is dit dan hetzelfde wat de apostel Paulus zegt in

1 Korinthiërs 12: 13 Ook wij allen immers zijn door één Geest tot één lichaam gedoopt, hetzij dat wij Joden zijn, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen; en wij allen zijn van één Geest doordrenkt. En in

Efeziërs 1:13 In Hem bent ook u, nadat u het Woord van de waarheid, namelijk het Evangelie van uw zaligheid, gehoord hebt; in Hem bent u ook, toen u tot geloof kwam, verzegeld met de Heilige Geest van de belofte, 14 Die het onderpand is van onze erfenis, tot de verlossing die ons ten deel viel, tot lof van Zijn heerlijkheid.

2. Juist op het punt van de doop heeft de gereformeerde gezindte nog heel wat huiswerk te doen. Getuige de grote verwarring die er op dit punt is, zowel ter linker- als ter rechterzijde. En dat terwijl de doop vanuit vroegchristelijk en reformatorisch gezichtspunt juist bepalend is voor een christelijke identiteit. Onduidelijkheid over de betekenis van de doop wakkert de identiteitscrisis alleen maar aan. Zowel een verbondsautomatisme als een veruitwendiging van de doop belemmert de vorming van een christelijke identiteit.

Reactie: Dr. Kunz erkent dat er heel wat verwarring is rond het punt van de doop en dat er nog heel wat huiswerk te doen is. Nu valt dat huiswerk m.i. heel erg mee. De verwarring is zeker groot, maar de oplossing is heel eenvoudig. Heel gewoon geloven wat in de Bijbel staat en er niets aan toe of van afdoen, (Openbaring 22:18,19). Dat gebiedt de Heere Jezus toch. De richtlijnen, de geboden staan in de Bijbel, de voorbeelden staan in de Bijbel, waarom dan toch die ongehoorzaamheid en de daaruit voortvloeiende verwarring. Is de doop bepalend voor de christelijke identiteit? Wat is identiteit? Identiteit is een persoonlijk kenmerk, een bewijs van wie ik ben, waarvoor ik me uitgeef. Dit toegepast op de doop, dan is deze niet bepalend voor de Christelijke identiteit. Er zijn maar een beperkt aantal mensen getuige geweest van de doop. Het is aan de buitenkant ook niet aan de mens te zien. En als de mens niet een wedergeboren christen is, kan niemand iets zien van zijn of haar doop en/of geloof. Wat zegt de Bijbel hierover? De verwarring betreft echter niet alleen de reformatorische kerken. Ook in de evangelische/Baptisten gemeenten is de betekenis van de doop niet altijd even helder. Indien de doop niet gebaseerd is op bekering en wedergeboorte zal iedere kerk/gemeente op de duur ophouden te bestaan als Gemeente van Jezus Christus.

3. Dat de doop alles te maken heeft met de vraag: „Bij wie horen wij?” mag blijken uit het volgende citaat uit Bonhoeffers ”Navolging”: „De doop betekent een breuk. Wie gedoopt is, behoort niet meer tot de wereld, dient haar niet meer, is haar niet meer onderworpen. Hij behoort Christus alleen toe.”

Reactie: Hetgeen geciteerd wordt van Bonhoeffer, slaat op de doop van een gelovig mens en niet op de doop van een nog niet gelovige baby. Bonhoeffer spreekt niet over een toekomstige gelovige, maar over iemand die wedergeboren is. Iemand anders voldoet niet aan de omschrijving die Bonhoeffer geeft.

1 Petrus 2: 12 Houd uw levenswandel onder de heidenen goed; opdat zij die nu van u kwaadspreken als van

kwaaddoeners, door de goede werken die zij in u waarnemen, God verheerlijken mogen op de dag dat er naar hen omgezien wordt.

Openbaring 2: 2 *Ik ken uw werken, uw inspanning en uw volharding, en weet dat u slechte mensen niet kunt verdragen, en dat u hen op de proef hebt gesteld die van zichzelf zeggen dat zij apostelen zijn, maar het niet zijn, en dat u hebt ontdekt dat zij leugenaars zijn.*

Wat de Heere Jezus en de apostel Petrus over onze identiteit zeggen is bepalend. Dit is het Bijbelse kenmerk, een kenmerk waaraan ook ongelovigen de gelovigen kunnen herkennen.

4. Een sterke christelijke identiteit ontstaat daar waar mensen de betekenis van hun doop leren verstaan, doordat ze de God van hun doop op Zijn Woord gaan geloven. Een echt theologische inzet dus. Anders blijft het met die identiteit maar tobben. En zodra de groep en de groepscoördes ter discussie komen te staan, blijken mensen weerloos te zijn, omdat ze aan de vraag: „Bij wie hoor ik?” nooit zijn toegekomen.

Reactie: In de 4e alinea wordt gesteld dat er een sterke christelijke identiteit ontstaat wanneer de mensen de betekenis van hun doop leren verstaan, doordat ze de God van hun doop op Zijn Woord gaan geloven. Met andere woorden, de mens wordt een herkenbaar christen indien hij of zij wedergeboren wordt. Ik hoop dat het dat is wat dr. Kunz eigenlijk wil zeggen. Zeker ben ik daar niet van. Want God op Zijn Woord gaan geloven, dat zeggen heel veel mensen. Zij willen Bijbel getrouw zijn, maar doen er toch wat bij of af naar hun eigen inzicht. We moeten in deze belangrijke zaken duidelijk spreken, zodat er geen enkel misverstand kan ontstaan over de betekenis van de Schrift.

5. Prioriteit geven aan een theologische benadering van identiteitsvraagstukken betekent dus een principiële keuze. Durven we het aan om elkaar niet alleen te vragen waar we bij horen, maar vooral of we bij Christus horen? Wanneer het om identiteit gaat, zal het op de laatste vraag aankomen. In dat licht is het met identiteit uiteindelijk alles of niets.

Reactie: In de 5e alinea stelt dr. Kunz inderdaad waar het op aankomt in een mensenleven. Horen we bij Christus of horen we niet bij Hem. De doop van baby's speelt daarin geen enkele rol. Wel uiteraard de opvoeding van een kind door gelovige, wedergeboren, biddende ouders, zodat de kinderen een identificatiefiguur hebben.

Prof. dr. H. van den Belt

Het Reformationsaltaris in Wittenberg. - RD 13-11-2010

Kinderdoop voor Melanchton

I. Voor Melanchton is de doop het sacrament van de boetedoening. Het is het bad van de

wedergeboorte. Het hele leven van de christen bestaat uit boete en berouw. De Wet verschikt en doodt. Het Evangelie verkwikt en maakt levend. Melanchthon ziet de doop als teken van de waarachtige bekering, de afsterving van de oude en de opstanding van de nieuwe mens. Pas later in de Reformatie komt de leer van het verbond tot ontwikkeling. Daarin loopt de lijn duidelijker van het Oude naar het Nieuwe Testament, van besnijdenis naar kinderdoop.

Reactie: In de eerste alinea ziet **Melanchthon** de doop zoals de Schrift deze ook aangeeft en bedoeld heeft, als een teken van geloof en bekering, van het sterven met Christus en het opstaan in een nieuw leven met Christus. Jammer dat later in de lutherse/calvinistische reformatie de verbondsleer tot ontwikkeling kwam. Hadden ze zich maar bij de leer van de Schrift gehouden.

2. **Melanchthon** geeft andere argumenten voor de kinderdoop. Christus zegt dat de kinderen niet verhinderd mogen worden om tot Hem te komen, omdat het rijk van God hun toebehoort. **De belofte van vergeving komt hun toe en dus ook het teken van de belofte.** Christus is niet alleen voor de volwassenen maar ook voor de kinderen gestorven. In de kerk is het Woord met de sacramenten. Daarbuiten is geen heil. **Daarom moeten de kinderen worden ingelijfd in de kerk. Zij delen in het geloof van de geloofsgemeenschap.**

Reactie: In de tweede alinea zie je de verbondsleer al opkomen. In de doop wordt aan de kinderen vergeving van zonden beloofd. Ook het bekende argument voor de kinderdoop van het komen van de kinderen tot Jezus wordt door **Melanchthon** aangevoerd.

3. Dat is ook de gedachte achter de peter en de meter, die op het schilderij naast **Melanchthon** staan. Als getuigen beantwoorden zij de doopvragen. In plaats van het kind leggen zij de geloofsbelijdenis af. Zo wordt het kind opgenomen in de kerk der eeuwen. De pedagoog van de reformatie vindt wel dat de ouders verantwoordelijk zijn voor de geestelijke vorming van hun kinderen. **Zij moeten hun kinderen de beloften zo leren dat zij die hun leven lang onthouden en zich ermee troosten.**

4. De kinderdoop door onderdompeling is geen uitvinding van de Reformatie. Tot in de zestiende eeuw is het in grote delen van noord en west Europa gebruikelijk om de zuigelingen helemaal onder te dompelen. De besprenkeling is pas massaal opgekomen als reactie tegen de dopersen. De Baptisten vinden een doop zonder onderdompeling niets.

Reactie: In de derde alinea komt het zuurdesem van de rooms-katholieke leer te voorschijn. De peter en de meter beantwoorden de doopvragen in plaats van de ouders. Zij doen dat namens de geloofsgemeenschap. Die is dan mede verantwoordelijk voor de geestelijke vorming van het kind. Zij moeten de kinderen de beloften leren, zodat zij die hun hele leven onthouden en zich ermee troosten. Dat troosten kan echter alleen als de kinderen niet alleen de beloften onthouden en weten, maar zich ook daadwerkelijk bekeren en wedergeboren worden. Dan ontvangen ze nl. de Heilige Geest, de Trooster. Met het woord onthouden alleen gaat een mens nog verloren. Het Woord moet toegepast worden aan het hart.

5. Het probleem met de anaBaptisten is volgens **Melanchthon** dat zij te individualistisch denken. Zij spreken over het verbond, maar bedoelen de belofte van de gelovige om de kwade lusten te doden, heilig te leven en het kruis geduldig te dragen. Zij zien volgens **Melanchthon** helemaal over het hoofd dat God een verbond met ons sluit, waarin Hij ons Zijn genade toezegt.

Reactie: In de vijfde alinea is **Melanchton** al helemaal in de verbondsleer terechtgekomen. Hij onderschrijft hier nog gedeeltelijk of helemaal de roomse kerkleer. Overnemen wat de kerk leert. Het mag niet al te persoonlijk worden. De kerk maakt zalig. God neemt je op in het genadeverbond en zegt de genade toe. Jammer dat de leken het zelf toen nog niet in de Bijbel konden lezen dat God niet wil dat een mens verloren gaat, maar dat allen tot de kennis der zaligheid komen.

6. Bovendien onderschatten zij de macht van de zonde. De kinderen hebben vergeving van zonden nodig omdat ze de grote ellende van de erfzonde meedragen. **De dopersen ontkennen de erfzonde. Optimisme en individualisme vormen nog steeds de voedingsbodem voor de verwerping van de kinderdoop.**

Reactie: In de zesde alinea is niet geheel duidelijk of nu **Melanchton** aan het woord is of prof. **dr. H. van den Belt**. Kinderen hebben inderdaad ook vergeving van zonden nodig, ook van de erfzonde, want ze worden in zonde ontvangen en geboren. Ik denk dat er niet veel Baptisten zijn die dat ontkennen. Maar de vergeving van zonden ontvangen de kinderen niet door de doop. Ook dat is al een oude rooms-katholieke dwaling. Dat optimisme en individualisme de voedingsbodem zouden zijn voor het verwerpen van de kinderdoop geeft aan dat **dr. van den Belt** kennelijk weinig kennis heeft van de geloofsdoop en waarop deze is gebaseerd. De geloofsdoop is een Bijbelse doop en heeft totaal niets te maken met optimisme en individualisme. Optimisme waarover? Het individu staat centraal, het eigen ik? De doop op het geloof is gewerkt door God Zelf. Zie het voorbeeld van Lydia in Handelingen 16:14. Was dit mensenwerk of Gods werk? De kinderdoop is niet gebaseerd op bekering en geloof, dus mensenwerk.

7. Het is wel jammer dat reformatorische christenen het zichtbare teken van de kinderdoop door onderdompeling zijn kwijtgeraakt. De onderdompeling betekent de dood van de oude mens. Die sterft volgens **Melanchthon** als het geweten in de engte verschrikt wordt door Gods oordeel en toorn. **Dat de dopeling als drenkeling weer uit het water getrokken wordt, betekent dat hij geboren uit water en Geest de nieuwe gerechtigheid van Christus ontvangt.**

Reactie: In de zevende alinea lijkt het of **Melanchton** aan de doop een magische kracht toekent. Want er is bij een baby nog geen geloof vóór de doop. En in de doop zou de baby de gerechtigheid van Christus ontvangen. Dat doet toch wel heel veel denken aan de rooms-katholieke doopleer.

8. In de gereformeerde verbondsleer liggen prachtige schatten verborgen. Toch blijft de discussie met Baptisten vaak moeizaam. **Zij kijken anders tegen de Bijbelse gegevens aan.** De doop is in de plaats van de besnijdenis gekomen. Dat moet echter wel goed worden uitgelegd. Het mag geen vervangingstheologie worden. **De besnijdenis is geen kapotte gloeilamp. De besnijdenis**

is vervuld in Christus en de doop is het teken van de vereniging met Hem en zo van de inlijving in het verbond van God met Abraham Zijn vriend.

Reactie: In de achtste alinea zegt **Van den Belt** dat in de gereformeerde verbondsleer prachtige schatten verborgen liggen. Daar ben ik het natuurlijk niet mee eens en als ik lees wat Van den Belt zegt in de negende en tiende alinea van het verslag, dan betwijfel ik of **Van den Belt** zelf nog wel achter deze uitspraak staat. Verder stelt hij dat de besnijdenis vervuld is in Christus. Ik ben benieuwd waar Van den Belt dat in zijn Bijbel gelezen heeft. In mijn Bijbel staat dat het verbond dat God sloot met Abraham een eeuwig verbond is. En de besnijdenis is daar een teken van, dat nog steeds geldt voor alle als Jood geboren mannen. Dus is de besnijdenis niet vervuld in Christus. Voor het Joodse volk is de besnijdenis zeker geen kapotte gloeilamp. Op zich een vreemde vergelijking maar wel is duidelijk dat de besnijdenis niet als een kapotte gloeilamp kan worden weggegooid als afval en vuilnis.

De doop is een teken/symbool van geloof en bekering en van de vereniging met Christus. Maar geen teken van de inlijving in het verbond van God met Abraham. Gelovigen worden niet ingelijfd in het verbond van Abraham. Zij worden opgenomen in het Nieuwe Verbond in het bloed van Christus, (Mattheus 26:28). **Van den Belt** wil geen vervangingstheologie, maar jammer genoeg is hij er niet los van. De NT gelovigen moeten afblijven van het verbond dat God sloot met Abraham. Gelovigen uit de Joden en de volkeren worden opgenomen in het Nieuwe Verbond.

9. Helaas heeft de gereformeerde verbondsoptvatting tot veel verwarring geleid. Door verbondsoptimisme vervlakt het geloofsleven. Iedereen is toch gered. Door verbondspessimisme vervlakt het geloofsleven ook. De genade is voor een enkeling.

10. Misschien heeft de verbondsleer –smal of breed– de radicale verkondiging van Wet en Evangelie te veel verdrongen. Ter linkerzijde functioneert de Wet nauwelijks als tuchtmeester, ter rechterzijde klinkt de absolutie niet in de prediking. Het geestelijk leven wordt mooi beschreven, maar de genade deur blijft op een kier. **Laat de verbondsleer ondergedompeld worden in het bad der wedergeboorte. Laat de prediking gedoopt worden in het bad van de Heilige Geest.**

Reactie: In de negende en tiende alinea maakt **Van den Belt** zeer behartenswaardige opmerkingen waar ik het van harte mee eens kan zijn. Hij peilt hier m.i. de oorzaak van de grote teruggang van de calvinistische reformatorische kerken in Nederland en Europa. **Dr. Martyn Lloyd Jones** zei in de vorige eeuw al dat de kerk in West Europa ten onder gaat omdat men er vanuit gaat dat er allemaal gelovigen in de kerk zitten. Toen hij dat ook voor zichzelf ontdekt had ging hij bewust anders preken.

11. **Melanchthon** heeft nooit gedoopt, maar hij schrijft wel over de doop. **Christenen moeten aan hun doop denken, omdat Gods beloften erin vervat zijn. De doop is een teken van de vergeving. „In de doop wordt de belofte op ons lichaam geschilderd, op ons lijf geschreven.”** Al in de eerste editie van de "Locci" legt hij een verbinding tussen de doop en de rechtvaardiging. Hij ziet in het sacrament de afsterving van de oude en de opstanding van de

nieuwe mens afgebeeld. De Wet geeft de zondaar de doodsteek. Daarna wekt de belofte van het Evangelie hem tot nieuw leven. **De rechtvaardiging is de echte doop en die begint als Gods Geest de zondaar verbreekt door de Wet.**

Reactie: In de elfde alinea blijkt heel duidelijk dat **Melanchton** de doop ziet als een belofte van God aan baby's/christenen. Hij ziet het ook als een teken van vergeving. Uit deze paar regels blijkt weer duidelijk het verwarrende van de kinderdoop en ook de dwaling. De Bijbel zegt, alleen doop op het geloof. Nee zegt **Melanchton**, de gedoopte baby zie ik als een christen, maar de baby moet nog wel een christen worden. Maar God belooft in de doop dat hij christen zal worden. En hoe kan hij in de doop een teken van vergeving zien, als de baby nog niet kan geloven en misschien ook wel nooit gaat geloven. God belooft in de doop dat de baby gaat geloven, maar later blijkt dat niet te gebeuren. Is God dan een leugenaar? Maak je op die manier God niet ongewild tot een leugenaar?

J. Peters - site Eén in Waarheid

Website is in 2011 opgehouden te bestaan

Herdopen vraagt stellingname 05-01-2007

Enkele punten uit deze artikelen

De vorige keer bespraken we een krantenartikel van ds. **Marten de Vries** als reactie op een artikel van **prof. J. Douma**. We willen over het herdopen verder schrijven en betrekken een klein gedeelte van Douma's persartikel "Dubbel Paspoort" hierbij.

Dit artikel beschrijft eerst hoe we als gereformeerden globaal aankijken tegen de doop. Wat onze plaats daarin is en die van de Here.

Als vervanging van de besnijdenis doopt de nieuwtestamentische kerk in opdracht van haar hoofd en Heiland Jezus Christus. De eerste gemeente doopte bij aanvang de volwassenen. Althans daar is in de Schrift sprake van. Maar ook hun huis werd gedoopt. **De kinderen maakten daarvan deel uit.**

Dat volk bestaat uit groten en kleinen die allemaal dat teken en zegel met zich meedragen. U en ik dragen dat veldteken! Dat teken hebben we, omdat God dat wilde en vervolgens bepaalde dat wij dat zouden ontvangen.

Daar is geen enkele actie van onze kant bij.

Dat is nu het kenmerkende van de doop. God zegt: "Jij bent van Mij"!

Dan hebben we het over "het verbond" tussen Vader en zijn kinderen. In dat verbond ligt het initiatief geheel bij de Here. Terwijl we in zonde ontvangen en geboren worden en Gods toorn op ons rust, **schenkt Hij ons in genade zijn belofte. En met die belofte zijn Heilige Geest, waardoor wij wedergeboren worden. Nieuw leven krijgen.**

Niets kunnen, alles kwijt zijn en dan toch nog een God die tot ons komt met zijn genade! **Daardoor ontvangen we leven en alles wat we nodig hebben om te bestaan, zoals vergeving van zonden,**

belofte van eeuwig leven, eis tot gehoorzaamheid en geloof van en uit de Heilige Geest. God geeft wat wij nodig hebben. Wij houden ons bezig met wat Hij ons schonk. Zo ook de heilige doop! We schrijven heilige doop, omdat we afgezonderd zijn van en toegewijd aan onze hemelse Vader! Dopen voor volwassenen komt na roeping en geloof, voor de kleinen na geboorte uit gelovige ouders. Alles komt van Hem.

Reactie: Het gehele artikel van de heer Peters heb ik in drie stukken verdeeld om beter te kunnen reageren op de vele Bijbelse onjuistheden. Het artikel begint meteen al met de dwaling dat doop in de plaats is gekomen van de besnijdenis. Die opdracht van de Heere Jezus heb ik nergens in de Bijbel kunnen vinden. Verder gaat hij er vanuit dat er in een huis (huisgezin) altijd baby's en of kinderen zijn. Ook dat staat nergens in Gods Woord. Dat er bij de kinderdoop geen daad van de mens aan te pas komt is natuurlijk niet juist. Van het kind zelf niet, maar wel van de ouders en dat kunnen zelfs ongelovige ouders zijn. Verder stelt Peters dat God in de belofte van de doop ook de Heilige Geest schenkt waardoor wij wedergeboren worden. Zelfs nieuw leven krijgen. Ook dit vind ik nergens in mijn Bijbel (HSV). Het staat zodanig geformuleerd door Peters dat het nieuwe leven geen belofte is, maar het wordt verkregen!

Herdopen: Het komt van mij!

Als alles van Hem komt, wat komt er dan nog van ons? Belijdenis doen! Jazeker, 'ja' zeggen en belijden, toegeven en het hoofd buigen **in diepe dankbaarheid voor het teken en zegel dat aan jou is bediend! Wat jou is overkomen.**

Je zegt 'ja' tegen het reinigende water dat spreekt als teken van vergeving van zonden en door Christus werd ingesteld. Een teken dat aan ons is gegeven, maar waarvan Christus de Gever is! Het teken behoort Hem toe! Het is zijn eigendom! **Daar heeft onze Heiland patent op.**

Wie zich laat herdopen ontnemt Christus dat patent en maakt er zijn teken van! Maar daarmee is het teken direct waardeloos geworden. **Het is een teken van de mens en zijn wil geworden en daarom gedoemd in zichzelf ten onder te gaan. Het zal ook constant bediend moeten worden door een nieuw teken van water, want het wast niet af in Christus' bloed!** Het doet de zonde niet weg! Het teken is ijdel, lucht en leegte. **Omdat het een teken is geworden van het eigen geloof. Maar dat eigen geloof is wankel.** En daarmee verliest ook de doop zijn vastheid omdat het niet meer verwijst naar de genade van God. **Dat is nu de omgekeerde wereld.**

Op die wijze raakt de mens gevangen in zijn eigen denken. Zijn denken heeft bepaald dat hét teken kan worden vervangen door een teken van hemzelf. **De mens gaat zichzelf wassen. Dat is wat er gebeurd. Wie wast zichzelf schoon? Wie bevrijdt zichzelf van Gods toorn? Is de verlossing bij u begonnen?** Verdient u, o mens niet de eeuwige dood omdat u ook in Adam hebt gezondigd? Stelt u afhankelijk van uw Schepper.

Reactie: Het is niet verwonderlijk dat deze dwaalleer zo'n grote invloed heeft gekregen. Men doet het voorkomen of de kinderdoop van God komt en de geloofsdoop van de mens (satan?). Men draait de woorden van de Schrift precies om. Nu daar was de satan in Genesis 2 ook al heel sterk in. En in 1 Timotheüs 2 schrijft

Paulus dat een bepaalde valse leer voort vreet als de kanker. Het is ook verbijsterend hoe men de ogen sluit voor de werkelijkheid. Want er zijn op deze aarde miljoenen mensen als kind gedoopt, die nooit tot geloof zijn gekomen en daarom niet behouden zijn. Maar het was toch Gods werk, die doop.....?

Wat wordt er gereinigd in de kinderdoop? De Schrift zegt dat de gelovigen gereinigd worden door het bloed van Jezus Christus (1Johannes 1:9), door het geloof worden hun harten gereinigd (Handelingen 15:9) en door het waterbad van het Woord (Efeze 5:26. Dat eigen geloof is veel minder wankel dan Peters denkt. Want het ware geloof wordt gewerkt door de Heilige Geest en er bestaat geen afval van de heiligen. 1 Petrus 1: 3 *Geprezen zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons, overeenkomstig Zijn grote barmhartigheid, opnieuw geboren deed worden tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden, 4 tot een onvergankelijke, onbevleete en onverwelkbare erfenis, die in de hemelen bewaard wordt voor u. 5 U wordt immers door de kracht van God bewaakt door het geloof tot de zaligheid, die gereedligt om geopenbaard te worden in de laatste tijd.* En nogmaals gezegd, van herdoop is geen sprake, want de kinderdoop is geen doop op basis van Gods Woord.

Je zelf laten herdopen in een evangelische samenkomst en lid willen blijven van een gereformeerde kerk? Het gebeurt!

Het heeft alles te maken met het evangelische gedachtegoed dat onze kerken binnen danst. Het niet meer willen zien van de diepe kloof tussen gereformeerd en evangelisch. Dat halen we ook zelf over ons heen als we denken aan het publiek optreden binnen onze gelederen van mannen als **Dick Westerkamp** (van de stichting New Wine) en de Baptist **Orlando Bottenbley**. **En wie zich laat herdopen is de grens van het toelaatbare overschreden. Het is een publieke zonde die ingaat tegen Schrift en belijdenis. Daar is in geding de naam van God, de gemeente en het heil van de zondaar. En het ontoelaatbare zal met kracht bestreden dienen te worden.**

De kwestie van de tucht vormde dan ook de kern van de strijd tussen de reformatoren en de Dopersen. **Niet de herdoop, maar de tucht was de grote inzet van onze reformatoren in die tijd tegen de Wederdopers.** Dopersen verweten de lutherse en calvinistische reformatoren dat zij geen tucht oefenden. In hun ogen waren ze niet radicaal genoeg. **Gelukkig hebben de reformatoren niet aan deze druk toegegeven en bleven zij geduldig in hun pastoraat naar de schapen van de kudde.** Er zal ook publiek erkenning van zonde moeten komen. Vraagt de kerkenraad die niet, en wordt toegang verleend tot het heilig avondmaal zonder toepassing van tucht, dan verzaakt hij zijn taak.

Reactie: Het bovenstaande heb ik opgenomen omdat het zo heel goed weergeeft hoe de dwaalleer van de kinderdoop is verankerd in belijdenissen van mensen en hoe gemeenten en mensen daarmee omgaan. En ook hoe de Schrift op zodanige wijze wordt aangepast en uitgelegd dat het past in het door mensen bedachte raamwerk van de kinderdoop.

Het artikel geeft ook goed aan hoe met krasse taal en met een beroep op Gods Woord de mensen onder druk worden gezet om toch maar bij deze (valse) leer te blijven. Wat de strijd tussen de reformatoren en de Baptisten (wederdopers) betreft, de Baptisten verweten de reformatoren terecht dat zij niet radicaal genoeg waren, want zij accepteerden de kinderdoop en Luther hield ook nog vast aan enige andere roomse leringen. Calvijn liet een Messias belijdende Jood vermoorden omdat die het niet met hem eens was, dat was de tucht van Calvijn.

Ds. R.A. Grisnigt - PKN predikant in Bennekom

Uit een preek van 1-05-2005 – stond op een site van internet

“Nou zo is het met de Doop óók. Het is een ‘pand’ van God in je leven. Je draagt je Doop een leven lang mee. En het is een voortdurende herinnering van de Heere in je leven... van? Ja, waarvan? Even vasthouden de lijn van dat beeld van de trouwring. **De Doop geeft je een leven lang houvast aan de trouw van God!** Had je misschien niet gedacht... En misschien had je het ook nooit gehoord. Maar het is wel zo! **Hij, God de Heere! - wil jou door deze ‘trouwring’ van Hem verzekeren, dat je net zo waar van je zonden geestelijk gewassen bent als er bij je Doop water aan te pas kwam...**

Ja, het is maar hoe je er naar kijkt! **Naar je trouwring, naar je Doop... Sommigen hebben een trouwring en gaan net zo makkelijk vreemd alsof ze hem niet aan hebben. Foute boel natuurlijk! Grote zonde in Gods oog.** Maar als je nou leeft alsof je niet gedoopt bent? Alsof je Gods trouwring niet vanaf het begin van je leven hebt meegekregen... Wat zou dat zijn? Erg toch?! Grote zonde. Wat doe je God verdriet als je Zijn trouw niet in geloof door je leven beantwoordt...”

Reactie: Van een onbekeerd iemand wordt geëist te leven als een bekeerd mens. Ds. Grisnigt voert een trouwring ten tonele als bewijs van Gods trouw. De HGJB heeft later een armbandje voor de jongeren ingevoerd met daarop de tekst “Ik ben gedoopt”. En dan maar naar die trouwring of armband kijken en je verheugen dat je gedoopt bent en dat je nu een kind van God bent...? Werkt dat zo? Ik weet zeker van niet.

“Gemeente, we schamen ons niet voor de doop van onze kinderen, maar wèl voor onze onwetendheid als het gaat om de weinige kennis van de Bijbel. Van velen, die toch als protestanten zo graag wijzen op de Schrift en het Woord van God. **De Heere leert ons immers van Zijn Verbond.** Daar zingen we vaak van bij de Doop: “t Verbond met Abraham, Zijn vriend, bevestigt Hij van kind tot kind.” Tranen van ontroering kun je er van in de ogen krijgen! Maar nu de zin en betekenis. God kwam en sprak tot Abraham, lang geleden. De Heere maakt Zich aan Abraham bekend **en gaf Abraham Zijn ring van trouw:** Ik zal uw God zijn en van uw kinderen na u! Geweldig niet waar?

En die woorden van God gelden nu - via Christus! - óók ons en onze kinderen! Het Evangelie beperkt zich immers niet alleen meer tot Israël maar is gekomen ook tot ons.

En nu is de kinderdoop gekomen in plaats van de besnijdenis van toen. Zoals de zondag in plaats van de sabbat kwam. Waterdoop in plaats van een bloedige besnijdenis. Want bloed hoeft er niet meer te vloeien, gelukkig niet! Niet omdat het nu geen pijn meer doet, maar omdat er al éénmaal bloed vloeide: Op Golgotha! Het bloed van Gods eigen Zoon, onze Zaligmaker en die van onze kinderen!

En dat bloed is zó fundamenteel, zo alles omvattend, zo vernieuwend, dat het ons en onze kin-

deren volkomen reinigt... En daarom gebruiken we nú water! Uit eerbied en ontzag voor Hem en Zijn bloed, dat zo krachtig werkt door de Heilige Geest...

Staat het dus niet in de Bijbel van die kinderen? Dan heb je toch echt niet goed gelezen! Lukas I vers 59 zegt van de pasgeboren Johannes: "En het geschiedde, dat zij op den achtsten dag kwamen, om het kindeke te besnijden, en noemden het Zacharias, naar den naam zijns vaders..."

Reactie: In deze preek komt de vervangingstheologie duidelijk naar voren. Het verbond met Abraham en zijn nageslacht wordt toegepast op de kerk. De zondag is in de plaats van de sabbat gekomen. Is dat waar? Voor de Joden zeker niet. En de Messias belijdende Joden houden ook de sabbat en werken op de zondag. Voor de Joden is de besnijdenis nog steeds een door de HEERE verordineerd teken, een eeuwig teken! Dat niet vervangen mag worden door de doop. Dat staat ook nergens in de Schrift. De doop is geen verbondsteken, maar een getuigenis, een illustratie van degene die met Christus is gestorven en opgestaan is in een nieuw leven. Waar staat in de Bijbel dat Abraham Gods ring van trouw ontving?

Dr. P. Korteweg - Hersteld Hervormd predikant Oud-Beijerland

Verslag 2-10-2009-Hersteld Hervormde Vrouwenbond

"Bij de herdoop zoeken we onze zaligheid meer in het water van de doop dan in het verzoenend bloed van Jezus Christus", aldus ds. **Korteweg**. Hij sprak voor de vrouwen van de Hersteld Hervormde Vrouwenbond (HHV) over de kinderdoop, de volwassenendoop en de herdoop.

De Oud-Beijerlandse predikant erkent dat de Bijbel ruimte biedt voor de volwassenendoop, bijvoorbeeld op het zendingsveld. In de Vroege Kerk hebben volwassenendoop en kinderdoop lang naast elkaar bestaan, aldus ds. Korteweg.

Uit de Schrift blijkt nergens dat kleine kinderen niet gedoopt mogen worden. Kinderen van gelovige ouders zijn begrepen in Gods verbond. Zij mogen daarin delen en daaruit de zegen ontvangen.

Maar de eis van geloof en bekering blijft gelijk, zowel bij de volwassenendoop als bij de kinderdoop. De Heere vraagt van ons en onze kinderen geloof. Geen geloof in de doop, maar geloof in de Heere Jezus Christus. **De kinderdoop gaat een leven lang mee. Van die doop gaat kracht uit. Als dat beleefd wordt, is er geen behoefte aan herdoop."**

Reactie: Dr. Korteweg zegt enerzijds ware woorden, maar anderzijds woorden die niet in de Schrift voorkomen, ook de betekenis van die woorden niet. Hij zegt dat uit de Schrift nergens blijkt dat kinderen niet gedoopt mogen worden. Dat is niet waar, dan kent dr. Korteweg de Schrift niet. De apostel Filippus zegt tegen de kamerling dat de doop alleen geoorloofd is als hij gelooft. En een baby kan nog niet geloven. Verder zegt hij dat van de doop kracht uitgaat. Welke kracht is dat? Een menselijke kracht of een Goddelijke kracht? Be-

doelt hij de Heilige Geest? Ook dat staat nergens in de Bijbel. En gezien het effect van de kinderdoop blijkt dit ook niet zo te zijn. Vele gedoopte kinderen worden helaas nooit wedergeboren door de kracht die van de doop uit zou moeten gaan. De kinderdoop gaat een leven lang mee, maar geeft geen eeuwig leven!

Ds. N. den Ouden – Hersteld Hervormd predikant - Nieuw-Lekkerland

Hij sprak over de kinderdoop in de praktijk van het leven en in de opvoeding. “Het water van de doop wijst ons onze onreinheid en verlorenheid aan, **maar wil ook heenwijzen naar de mogelijkheid van behoud.**” “Wanneer u een kind gedoopt ziet worden, bedenk dan dat u ook tot de Heere gebracht bent.” Volgens de predikant moet men zich in een doopdienst niet laten afleiden door bijzaken. **“Bedenk dat God u heeft gekroond met Zijn belofte toen u nog een zuigeling was.”**

Reactie: De Bijbelse doop wijst niet heen naar de mogelijkheid van behoud. Dat staat nergens in de Schrift. De Bijbelse doop is een getuigenis van het feit dat een mens wedergeboren is door Woord en Geest. God heeft de baby door de doop geheel niet gekroond met Zijn belofte. Bovendien zou dan een niet wedergeboren baby al een kroon van God ontvangen. De Bijbel spreekt anders over de kroon die een gelovige zal ontvangen en in de hemel voor Zijn voeten neerwerpen.

2 Timotheus 4:8 *Verder is voor mij weggelegd de kroon van de rechtvaardigheid die de Heere, de rechtvaardige Rechter, mij op die dag geven zal. En niet alleen mij, maar ook allen die Zijn verschijning hebben liefgehad.*

Jakobus 1:12 *Zalig is de man, die verzoeking verdraagt; want als hij beproefd zal geweest zijn, zal hij de kroon des levens ontvangen, welke de Heere beloofd heeft degenen, die Hem liefhebben.*

Openbaring 4:9 *En telkens wanneer de dieren heerlijkheid, eer en dank brachten aan Hem Die op de troon zat en Die leeft in alle eeuwigheid 10 wierpen de vierentwintig ouderlingen zich neer voor Hem Die op de troon zat, aanbaden Hem Die leeft in alle eeuwigheid, en wierpen hun kronen neer vóór de troon en zeiden:*

In voornoemde verzen gaat het altijd over iemand die de Heere Jezus lief heeft gekregen, die wedergeboren is.

De doop is in de praktijk van het leven bedoeld tot zekerheid. “De vaste grond van het heil ligt in Jezus Christus en Zijn verzoenend bloed. **De kinderdoop is in de praktijk van het leven een aansporing om de zonde te verlaten.**” Om te laten zien wat de kinderdoop in de opvoeding betekent, wees de predikant op Deuteronomium 6. Daar gaat het er eerst om dat de woorden in het hart moeten zijn en dat die daarna de kinderen moeten worden ingescherpt. **“Allereerst is dus bekering nodig, daar begint de opvoeding.”**

Reactie: Geeft de kinderdoop zekerheid? Wat voor zekerheid zou dat zijn? Zekerheid van hun behoud? Of

zekerheid van het verloren gaan als ze zich niet bekeren? Bedoeld wordt waarschijnlijk de zekerheid dat God het behoud van de baby wil. Dat wil God zeker, maar daarvoor is de doop niet nodig. Gods Woord maakt ons duidelijk dat God niet wil dat er iemand verloren gaat.

Ds. D. P. J. Buijs, Chr.Gereformeerd predikant

In het Kerkblad voor het Noorden/De Wekker

De overdoop rukt op. Hoe om te gaan met kerkleden die daartoe overgaan? Ds. Buijs vindt vermanen en uiteindelijk de kerkelijke tucht de aangewezen weg. ... Weliswaar onttrekt iemand die zich laat over dopen zich aan de gemeenschap van de kerk. Maar dat betekent nog niet dat de kerk dit feit dadelijk honoreert. Er wordt ruimte ingebouwd om pastoraal te kunnen vermanen. Indien onkunde de oorzaak is, moet niet zonder meer geoordeeld worden dat ze buiten de kerk van Christus staan. De kerkenraad heeft de roeping een pastoraal traject in te gaan waarin de diepste motieven openbaar komen en de dwalingen weerlegd worden. Indien dit niet baat zal de kerkelijke tucht moeten worden toegepast "om te trekken". **Een kerk van gereformeerd belijden zal niet kunnen gedogen dat de kinderdoop in haar midden gedevalueerd wordt.**

Reactie: We wisten al wel dat de kinderdoop in de reformatorische kerken als een groot goed wordt beschouwd. Dat men dat op allerlei wijzen, ook door tucht, tracht te bewaken is begrijpelijk. Maar wat ik niet begrijp is, waarom nooit, voor zover ik weet, een gedegen objectieve studie naar het Bijbelse fundament is gemaakt. Dat is wel gedaan, maar men is waarschijnlijk toch weer begonnen met een gekleurde bril op te zetten. Of men gaat naar de belijdenisgeschriften in plaats van naar Gods Woord. Vraagt men ook om de leiding en de verlichting van de Heilige Geest bij het bestuderen van Gods Woord?

Dr. C. P. Polderman – ouderling Ger.Gemeente

Ref.Dag 12-2-2000

Een gesprek zonder eind – verkorte weergave

Al studerende heb ik verschillende 'ontdekkingen' gedaan die voor mij eyeopeners zijn geweest en een heleboel zaken inzichtelijk hebben gemaakt. Bijvoorbeeld dat in de liturgische formulieren van doop en avondmaal de verbondsbenadering het leidende beginsel is en dat in de Dordtse Leerregels de verkiezingsbenadering sterk naar voren komt. Omdat de verschillende benaderingen moeilijk met elkaar in overeenstemming te brengen zijn, is er steeds sprake (geweest) van meningsverschillen onder gereformeerden. Dat blijkt ook nu weer uit de discussie tussen genoemde predikanten.

De reden is dat de verkiezingsbenadering, die door ds. **Moerkerken** (Ger. Gemeente) wordt gehanteerd, 'wringt' met de inhoud van het doopformulier, dat stoelt op de verbondsbenadering

die door ds. **Van Sorge** (Chr.Gereformeerd) wordt gehanteerd. Dit verschil in benadering komt duidelijk naar voren als ds. **Moerkerken** kritiek heeft op de uitspraak dat Gods beloften in de doop voor ieder kind dezelfde zijn. Logisch geredeneerd kan dat volgens hem niet, omdat hij weet dat niet elk gedoopt kind de zaligheid zal beërven. Dus... En dan begint het redeneren en het zoeken naar een sluitende ‘oplossing’.

Ds. **Moerkerken** is niet de eerste die dit doet. **A. Kuypers** heeft dit vóór hem gedaan toen hij “de leer van de veronderstelde wedergeboorte” ontwikkelde. Als verkiezingstheoloog had ook **Kuypers** moeite met het doopformulier, omdat hij de grond van de doop in Gods eeuwige verkiezing zocht. Omdat **Kuypers** volgens de gereformeerde leer aan “alle kinderen der gelovigen” de doop moest bedienen én omdat hij wist dat niet alle gedoopte kinderen bij het opgroeien ware gelovigen zouden blijken te zijn, zat hij met een probleem. Daarvoor bedacht hij een oplossing, een constructie die hem in staat stelde toch alle kinderen die in de Gereformeerde Kerken ten doop werden gehouden, te dopen.

De ‘oplossing’ bestond hierin dat hij, in navolging van **Voetius** (**Gisbertus Voetius**, oorspronkelijk *Gijsbert Voet* (Heusden, 3 maart 1589 - Utrecht, 1 november 1676), veronderstelde dat de gedoopte kinderen bij de doop al wedergeboren waren. Dáárom kon hij de doop bedienen.

Dat de ‘oplossing’ van **Kuypers** niet door alle verkiezingstheologen is overgenomen, werd veroorzaakt door de praktische uitwerking ervan in de Gereformeerde Kerken. Velen zetten namelijk, in tegenstelling tot **Kuypers** bedoeling, al vlug een isgelijktken tussen “gedoopt zijn”, “wedergeboren zijn” en “behouden worden”.

Een andere leerling van **Voetius**, en wat dit betreft ook van **Kuypers**, was **Steenblok**. Ook hij had als verkiezingstheoloog moeite met de bediening van de doop. In een doopdienst stelde hij eens: “**Als ik wist, wie van deze kinderen uitverkoren was, zou ik de anderen niet eens dopen.**” **Kuypers** ‘oplossing’ te veronderstellen dat hij weder geborenen doopte, was voor **Steenblok** geen begaanbare weg. Niet alleen vanwege de kritiek op de leer van de veronderstelde wedergeboorte vanuit de Gereformeerde Gemeenten, waarvan hij lid geworden was, maar ook omdat hij vond dat binnen de Gereformeerde Kerken “veel te ruim” en “te gemakkelijk” over doop en wedergeboorte werd gedacht. **Moerkerken** stelt immers dat de beloften van het verbond der genade, die in de heilige doop worden verzegeld, door God de Vader (in de eeuwige vrederaad) aan Christus, als het Hoofd van het verbond, zijn gedaan en in Hem aan de uitverkorenen.

Ds. **Van Sorge** zit als verbondstheoloog op de andere lijn als hij stelt: “Er is wel degelijk bijbelse grond om te geloven dat de Heere tot de kinderen met Zijn verbondsbelofte komt en dat de doop deze belofte aan ieder van hen persoonlijk verzegelt.” Hij beroept zich daarbij op ds. **J. H. Velema**, maar hij had ook anderen kunnen citeren.

Reactie: Uit deze discussie blijkt maar weer eens dat de theologen het niet met elkaar eens zijn. Begrijpelijk

als je weet dat **Moerkerken** uitgaat van de twee verbondenleer en **Van Sorge** van de drie verbondenleer. Begrijpelijk als je mag zien dat de kinderdoop geen Bijbelse doop is, maar een door mensen bedachte handeling. Hierover blijft altijd discussie en onzekerheid. Tenzij iemand door genade tot bekering en wedergeboorte komt. Jezus Christus is het Hoofd van Zijn gemeente en de Middelaar van het Nieuwe Verbond in Zijn bloed. Dit zijn twee namen die de positie en werk van de Heere Jezus aanduiden. In de Bijbel staan echter wel meer dan honderd namen om het wezen, de positie en het werk van Hem aan te duiden. Zie boek: "Israël Gods oogappel", blz.692/693, Hendrik Schipper, Boaz Multi Media 2015, 2e druk.

Ds. R.W. Mulder - Hersteld Hervormd predikant Leerboek

Gezinsgids 20 februari 2014

Hier volgen enkele opmerkingen uit dit artikel.

"In de doop gaat God niet een verbond aan met de dopeling. Het verbond van God is een eeuwig verbond. De doop is een bevestiging van dat verbond, niet de verbondsluiting zelf. De doop is een zichtbare afbeelding en heen wijzing naar het werk van de Here Jezus Christus. **De doop is een zichtbare bevestiging van de verbondsbelofte van de afwassing van de zonden door het bloed van Jezus Christus. Helaas geloven veel verbondskinderen niet wat de Heere belooft en bevestigt.** Ze beschouwen het teken en zegel als iets algemeen zonder er werkzaam mee te zijn. **Wat zal voor hen de verantwoording hiervan in de oordeelsdag onnoemelijk zwaar zijn. De heilige doop is zowel voor ouders als voor kinderen van onschatbare waarde en van grote betekenis.**

Door middel van de doop zijn de kinderen afgezonderd en geldt wat Petrus op de Pinksterdag gezegd heeft : **"Want u komt de belofte toe en uw kinderen"** De Heere wil van jongs af aan ook aan hen de zaligheid in Christus geven. In de doop gaat het niet in de eerste plaats om het handelen van de mens, maar om een belovend en vervullend God.

De herdoop is een ronduit on-Bijbelse zaak . We lezen nergens in Gods Woord dat iemand zich laat herdopen. **Wie zich laat over dopen, zondigt daarmee radicaal tegen de Heere; het is een slag in Gods aangezicht.**

Bart Bolier in dezelfde Gezinsgids: **"In de doop staat de verkiezende God centraal. Wanneer de kiezende mens centraal komt te staan, is dat een verkrachting van het sacrament."** Inzake de over doop: **"Vraag je eens eerlijk af of het eenzijdige Godswerk dan centraal staat, of dat de hoogmoedige waangelovige met zijn keuze in het middelpunt wordt gezet"** **"Het gaat er allereerst om wat God er mee te zeggen heeft. Er is een eed zwerend God aan het woord"**

Inzake de doop die in de plaats van de besnijdenis is gekomen: "Volgens Matthew Henry lopen er duidelijke lijnen van het oude verbond naar het nieuwe verbond. De verbondskinderen in de

tijd van het Oude Testament ontvingen de besnijdenis en in de tijd van het Nieuwe Testament de doop”

Reactie: “De doop is een zichtbare bevestiging van de verbondsbelofte van de afwassing der zonden door het bloed van Jezus Christus. Het gaat hierbij om een belovend en vervullend God” zegt ds. **Mulder**. Eerste vraag: Waar staat dit in de Bijbel? In de Bijbel heb ik niet kunnen vinden dat God in de doop Zijn belofte bevestigt dat Hij de zonden zal afwassen door het bloed van Christus. Er staat wel in de Bijbel dat het bloed van Christus reinigt van alle zonde. Maar hoe krijgt een mens daar deel aan? Door belijdenis van zonde, geloof, bekering en wedergeboorte. Dat gaat echter aan de doop vooraf. Nergens in de Bijbel vind ik dat de doop aan de bekering vooraf gaat. Op deze misleidende theologie is een systeem gebouwd. Wat een verantwoordelijkheid van de voorgangers die een dergelijke dwaalleer verkondigen. En ook nog mensen, die deze dwaalleer niet geloven, waarschuwen voor een dreigend oordeel. Wat ds. **Mulder** een overdoop noemt en een slag in het aangezicht van God is juist het werk van God. Kinderdoop is geen Bijbelse doop en wat ds. Mulder overdoop noemt is in werkelijkheid de ware Bijbelse doop op het geloof. En geen slag in het aangezicht van God maar het werk van God in een zondig mens die tot geloof en bekering is gekomen door de wederbarende werking van de Heilige Geest. Dit conform alle voorbeelden in het Nieuwe Testament!

Dat we in de Bijbel geen her- of overdoop tegenkomen is niet correct. Want er waren mensen die alleen de doop van Johannes hadden ondergaan. Deze werden opnieuw gedoopt met de doop van de Heere Jezus, (Handelingen 19:3-5). En nogmaals gezegd, omdat de kinderdoop geen Bijbelse doop is, is de geloofsdoop geen overdoop. Ik denk dat de engelen in de hemel zich verheugen over de zondaar die tot bekering is gekomen en zich daarna laat dopen. Ondanks het feit dat hij als kind besneden is of als kind zogenaamd gedoopt is.

Ds. W. Visscher, predikant Gereformeerde Gemeente te Amersfoort

Gezinsgids 20 februari 2014

De Baptisten wijzen de kinderdoop af. De Bijbel zegt immers “wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, die zal zalig worden” (Markus 16:16). Dat dit vers in het kader van het zedingsbevel staat, wordt dan over het hoofd gezien.

Reactie: De vraag is wie wat over het hoofd ziet? **Ds. Visscher** wil blijkbaar zeggen dat deze tekst, wat hem betreft, voor zijn gemeente een gepasseerd station is. Is dat werkelijk zo? Mogen we op deze manier een tekst buiten spel zetten? Dit bevel van de Heere Jezus aan zijn apostelen betrof niet alleen de andere volken. Het betrof in de eerste plaats de Joden, overal in de wereld.

Lukas 24: 47 *En in Zijn Naam gepredikt worden bekering en vergeving der zonden, onder alle volken, **begin-nende van Jeruzalem**. En Paulus zegt in Romeinen 1: 16 Want ik schaam mij des Evangelies van Christus niet; want het is een kracht Gods tot zaligheid een iegelijk, die gelooft, **eerst den Jood**, en ook den Griek.*

De apostelen moesten in Jeruzalem beginnen, daarna verder in eigen land en daarna uitgaan naar de volken. En deze opdracht geldt m.i. niet alleen voor de apostelen, maar blijft ook de opdracht voor iedere gemeente nu. Ik weet wel dat **Calvijn** en **Luther** daar anders over dachten. Is dat de verklaring voor het feit dat er in de reformatorische kerken zo weinig evangelisatie en zendingsdrang is?

Ds. Visscher zegt verder: **“Onze kinderen worden gedoopt omdat zij “in het verbond van God en in Zijn gemeente begrepen zijn”**. Dat is het mooie en Bijbelse antwoord dat we vinden in de Heidelbergse Catechismus (antwoord 74). Kinderen van de gemeente zijn “verbondskinderen”. Als iemand in het verbond begrepen is, wil dat niet zeggen dat hij wederom geboren is. **Er zijn tweeërlei kinderen van het verbond. Helaas zijn er mensen die uitwendig in het verbond zijn. Dan hebben we wel het teken, maar niet de betekenis van de doop ontvangen. Zalig worden is het wonder van Gods genade. In de doop laat de Heere die genade uitbeelden. Het water in de doop wijst op het bloed en de Geest van Christus.** Het is door de Heilige Geest dat de betekenis van de doop werkelijkheid wordt. Ook dat lezen we in de Catechismus.....

Onze gereformeerde belijdenis bewaart voor dwaling en houdt ons dicht bij de Schrift.

Reactie: Ds. Visscher zegt dat er twee soorten van verbondskinderen zijn. Is dat zo? Ik weet niet aan welk verbond ds. Visscher denkt, maar dat kan toch niet het Nieuwe Verbond zijn wat gebaseerd is op het bloed van de Heere Jezus. Dat verbond bestaat alleen uit gelovigen in tegenstelling tot het oude verbond. En de doop is door de Heere Jezus ingesteld als een openbaar getuigenis voor allen die door een waar geloof Zijn eigendom zijn geworden. Als we van deze Bijbelse waarheden uitgaan, zien we duidelijk de onwaarheden van **ds. Visscher**.

Nog een opmerking. Het doopwater wijst helemaal niet op de Geest van Christus. Vaak wordt iets gezegd zonder onderbouwing door de heilige Schrift. In de doop van de Heere Jezus wijst het water zowel op sterven als op reiniging. De doop wordt ook wel watergraf genoemd. Dat is echter symbolisch. In de doop zelf gebeurt niets. Het water wijst ook wel op het door Christus gestorte bloed wat reinigt van alle zonde, maar dit aspect zat m.i. meer in de doop van Johannes dan in de doop van de Heere Jezus. Soms wordt in de Bijbel water vergeleken met de Heilige Geest. Stromen van levend water zullen uit uw binnenste vloeien. (Johannes 7:38,39) maar er is geen directe connectie met het watergraf van de doop.

Kees van Vianen

Wat is daarop uw antwoord? - Column Ref. Dagblad 26-02-2014

Regelmatig wordt in de kerkelijke gemeente de vraag gesteld: Wat is daarop uw antwoord? Onder andere als er een kindje wordt gedoopt. **Het doopformulier waarschuwt vooraf dat doopen niet uit gewoonte of bijgelovigheid gedaan mag worden. Het wijst de weg van het gebed en van geloof in de betrouwbare beloften van de Verbonds God.** Ik heb mijn hele leven nog

nooit gehoord dat er iemand was die de vraag met “nee” beantwoordde. Dat wekt de indruk dat gemeenteleden wel overtuigd zijn van het belang en het nut van de kinderdoop. Helaas blijkt vaak in de praktijk dat deze overtuiging niet gemakkelijk uit te leggen is. Onderzoek wijst uit dat liggingsverschillen en levensbeschouwelijke conflicten de reformatorische zuil uiteendrijven en voor veel verwarring zorgen. Dat geldt zeker ook ten aanzien van de heilige doop. Voor de één is het niets, voor de ander alles.

Reactie: Soms krijg ik de indruk dat er bijna sprake is van een vorm van bijgelovigheid. Zoiets als baat het niet, het schaadt ook niet. God belooft echter helemaal niets in de kinderdoop. Veel jongeren kunnen dit niet goed uitleggen, maar merken wel dat het met die beloften van God dan toch wel vreemd toegaat. Sommigen komen wel tot geloof en vele anderen niet. Deze jongeren moet duidelijk worden gezegd dat God wil dat alle mensen zalig worden. En dit is mogelijk door bekering, geloof en wedergeboorte. God wil daarom gebeden worden. Hij werkt het willen en het werken in ons. “Zoekt, en gij zult vinden.” God is een Beloner van wie Hem ernstig zoeken.

De laatste tijd spreek ik regelmatig jongeren over de kinderdoop. Ik heb het over jongeren die opgevoed zijn in “gewone” gezinnen in de reformatorische gezindte. Reformatorische scholen en catechisaties bezochten, soms al belijdenis deden en dan opeens vindt er een omslag plaats. Een deel van deze jongeren worstelt met de Bijbelse onderbouwing van de kinderdoop. Regelmatig hoor ik zeggen: **Ik krijg na vragen geen echt Bijbels onderbouwd antwoord.** Er moeten in de gereformeerde gezindte veel meer duidelijke, eenvoudige en persoonlijke antwoorden gegeven worden. In gespreksvorm. Heel persoonlijk en heel liefdevol, samen zoekend naar de waarde en relevantie van het teken en zegel.

Reactie: “Ik krijg na vragen geen echt Bijbels onderbouwd antwoord.” Ja, dat begrijp ik, dat Bijbels onderbouwd antwoord bestaat ook niet ten aanzien van de kinderdoop. De Heere Jezus heeft, voordat Hij opvoer naar de hemel, ons twee instellingen als opdracht gegeven. Dat zijn de Doop en het Avondmaal. En beide instellingen zijn voor de gelovigen, niet voor ongelovigen, dus ook niet voor nog ongelovige baby’s. Voor beide instellingen geldt: “Als u van harte gelooft, is het geoorloofd.” Dit is zo eenvoudig dat zelfs een klein kind dit kan begrijpen. Wat zei de Heere Jezus ook al weer, moeten we niet worden als de kinderen?

Drs. G.A. van den Brink - Hersteld Hervormd - Rotterdam-Kralingseveer.

Ref.Dagblad 3-07-2014

Doop verzegelt inlijving in lichaam (gemeente) van Christus

Deze kop stond boven dit artikel. Ter verduidelijking voegt Van de Brink hieraan toe:

De wedergeboorte is een vrucht die voortkomt uit de inlijving in het lichaam van Christus.

Onlangs sprak ik in Gouda over de doop. Ik stelde daar onder meer dat gelovige ouders hun gedoopte kind mogen opvoeden in het vertrouwen dat het bij Christus hoort (RD 21-6). **Naar aanleiding daarvan heb ik enkele malen de vraag ontvangen of ik de leer van de veronderstelde wedergeboorte onderschrijf.** Graag maak ik van de gelegenheid gebruik om op deze vragen in te gaan. Veel van wat men vanuit deze aarzeling schrijft, pleit ervoor om kinderen niet te dopen. Het baptisme heeft tegenwoordig aantrekkingskracht op veel mensen in de gereformeerde gezindte. **Dat komt mijns inziens door de halfslachtige interpretatie die vaak aan de kinderdoop gegeven wordt.**

Waarom dopen wij kinderen? Die vraag kunnen we pas beantwoorden na een voorafgaande vraag: **Wat is de doop? De doop representeert de inlijving in het lichaam van Christus (I Korinthe 12:13). We mogen slechts diegenen dopen die we tot het lichaam van Christus rekenen. Als we mensen niet tot Zijn lichaam kunnen rekenen, hebben wij geen enkele reden of grond hen te dopen.** We dopen iemand immers om hem of haar van de ongelovigen te onderscheiden (HC 27.74).

1. Ik verdedig niet zomaar "de kinderdoop" in het algemeen, maar de doop van bepaalde kinderen. **En dan alleen van die kinderen die op goede gronden gerekend mogen worden tot het lichaam van Christus. Ouders die dit niet geloven van hun kind, zouden hun kind ook niet moeten laten dopen.** Ik zie te vaak de omgekeerde redenering: dit kind moet worden gedoopt en dan geven we maar een bepaalde betekenis aan die doop. Maar zo hoort het niet. Dan is een goed gesprek met Baptisten trouwens al niet meer mogelijk.

2. **Niemand is van nature in het lichaam van Christus; ieder die behouden wordt, wordt daarin ingelijfd. De doop verzegelt, representeert en verbeeldt die inlijving.** Daarom belijdt iedere ouder die het ja-woord geeft dat zijn kind niet alleen van nature in Adam verloren is, **maar óók door genade in Christus geheiligd (ingelijfd) is en in Christus tot genade aangenomen wordt, en daarom behoort gedoopt te wezen,** aldus het formulier.

3. De legitieme grond om een kind te dopen, ligt in Gods dubbele belofte (Gen. 17:7). **Hij belooft in één adem de zaligheid van mij én van mijn kinderen.** Het geloof neemt niet slechts de helft van die belofte aan, maar de gehele belofte. Beza schrijft ergens: „Wat neemt het geloof aan? Is niet datgene wat in de belofte is vervat, exact het voorwerp van het geloof? **Daarom neemt het geloof van godzalige ouders de belofte: „Ik zal uw God zijn en de God van uw zaad” aan én voor zichzelf én voor hun zaad.**”

Reactie: In het artikel zegt Van den Brink dat hij niet de kinderdoop in het algemeen voor ieder kind verdedigt, maar de doop van bepaalde kinderen. Welke kinderen dan? Alleen van die kinderen waarvan op goede gronden verwacht mag worden dat wedergeboorte zal plaats vinden! Ouders die dit niet geloven moeten hun kind niet laten dopen. Hoe kunnen die ouders dat weten? En wat zijn die goede gronden dan? Die goede gronden liggen in het geloof van de ouders. Als deze geloven dat het kind niet alleen in Adam verloren is, maar ook

door genade in Christus ingelijfd is en in Christus tot genade aangenomen wordt of zal worden en daarom behoort gedoopt te zijn. Het geloof van de ouders lijkt mij een zeer zwakke grond om een kind te dopen. Maar dit principe kom je ook bij de roomse kerk tegen. Als de ouders niet geloven, kunnen zelfs een peter en meter daarvoor in de plaats geloven. Verder wijst **Van den Brink** als legitieme grond om een kind te dopen naar Gods belofte aan Abraham in Genesis 17:7. "Ik zal uw God zijn en de God van uw zaad". De beloften aan Abraham gaan nog veel verder en betreffen zowel land en volk.

4. Ik stel niet dat het kind op het moment van de doop is of wordt wedergeboren. **Ik vind wel dat een kind pas mag worden gedoopt als er de gegronde verwachting is dat ergens in het leven van dit kind de wedergeboorte zal plaatsvinden. De wedergeboorte is immers een vrucht die voortkomt uit de inlijving in het lichaam van Christus. Als een boom een appelboom is, zullen er te zijner tijd appels aan groeien.** Wie dat niet gelooft en niet verwacht, moet zijn kind niet laten dopen.

5. Alhoewel ik de visie van de veronderstelde wedergeboorte zelf niet bijval, is het wel een opvatting met oude papieren. **Herman Witsius** leest het doopformulier als volgt: „Het kan nauwelijks worden betwijfeld, of deze visie op de wedergeboorte van de kinderen als voorafgaand aan de doop, is in ieder geval volgens het oordeel der liefde over ieder kind afzonderlijk, de aanvaarde opvatting van de Kerk in Nederland. In het doopformulier van deze kerk wordt de volgende vraag gesteld aan de ouders die hun kinderen ten doop houden: „**Hoewel onze kinderen in zonde ontvangen en geboren zijn, en daarom aan allerhande ellende en zelfs aan de eeuwige verdoemenis onderworpen zijn, of zij niet erkennen dat zij in Christus geheiligd zijn en daarom als kinderen van dezelfde kerk moeten worden gedoopt?**” En er wordt verlangd dat ze deze vraag bevestigend beantwoorden. En dit pleit voor de opvatting van diegenen die de eerste wedergeboorte van de uitverkoren verbondskinderen voor de doop plaatsen. **Ik beken dat ik me tot nu toe bij deze mening thuis voel.**”

Reactie: Het is mij al vaker opgevallen dat veel voorgangers/predikanten niet meer weten wat de Bijbel met wedergeboorte bedoelt. Ze zeggen, och dat woord staat maar één keer in de bijbel, m.a.w. het is niet zo belangrijk. Of men geeft er twee betekenissen aan t.w. wedergeboorte in engere zin en in ruimere zin. Meestal wordt gekozen voor de laatste betekenis. En dat betekent in hun ogen, wedergeboorte die plaats vindt na de bekering, dus als een vorm van heiligmaking waar je een heel leven over kunt doen. Dit staat niet in Gods Woord en ook niet in de Dordtse Leerregels, waar men naar verwijst, maar niet naar handelt. Want de Dordtse Leerregels spreken over een *“bovennatuurlijke, zeer krachtige, zeer zoete, wonderbare, verborgen, onuitsprekelijke werking”*. Hieruit kan men toch niet afleiden dat dit meerdere keren plaats zal vinden en dat een mens dit zelf zou kunnen bewerken in zijn korte of lange leven. Volgens **Van den Brink** wordt een kind eerst wedergeboren en door de doop ingelijfd in de gemeente van Christus. Gods Woord spreekt ook eerst van wedergeboorte, geloof en bekering en daarna volgt de doop, maar dan niet voor een kind maar inzake een volwassene die tot geloof komt. En dan niet als een verzegeling, maar als een getuigenis. De mens is door zijn eigen natuur dood in zonde en misdaden zegt de Bijbel en wordt wedergeboren tot een nieuwe schepping, niet door de doop, maar door de Heilige Geest van God en door het Woord. 1 Petrus 1:23 *U, die opnieuw geboren bent,*

niet uit vergankelijk maar uit onvergankelijk zaad, door het levende een eeuwig blijvende Woord van God". Dan is het oude voorbij en alles is nieuw geworden.

6. Het is onjuist dat de veronderstelling dat er wedergeboorte aanwezig is, een belemmering zou zijn voor de oproep tot geloof, bekering en berouw. Deze dwaling zit diep in de gereformeerde gezindte, maar zo spreken de Dordtse Leerregels er niet over. **Wedergeboorte maakt geloof en bekering niet overbodig, maar mogelijk (DL III/IV,12). Als ik iemand als wedergeboren beschouw, stop ik niet met de oproep tot geloof en bekering, maar laat ik die oproep des te meer klinken.**

Reactie: De dwaling van **Van den Brink** gaat nog verder, want hij zegt dat wedergeboorte de oproep tot geloof en bekering mogelijk maakt! Hiermee stelt hij dus dat een wedergeboren iemand nog niet gelooft en niet bekeerd is. Hij verwijst dan wel naar de DL.III/IV-12 (Dordtse Leerregels), maar heeft deze blijkbaar niet goed gelezen.

In DL.III/IV.12 lezen we: "....dit is die wedergeboorte...vernieuwing....nieuwe schepping...opwekking uit de dood....levend making....in welker hart God op deze wonderbaarlijke wijze werkt.....zeker, onfeilbaar en krachtig wedergeboren worden.....en metterdaad geloven.....de wil, nu vernieuwd door God, werkt zelf ook..... **gelooft en bekeert zich**".

Ook in artikel 11 van hetzelfde hoofdstuk, waar het gaat over de bekering, zeggen de DL dat de bekering een werk is van de wederbarende Geest. Die Geest opent het hart dat gesloten was, maakt levend, maakt **metterdaad gewillig** enz. Uit de DL. blijkt duidelijk dat wedergeboorte, geloof en bekering gelijktijdig plaats vinden in het hart van een zondig mens. De DL. spreken over "metterdaad", een oud woord, maar het betekent onmiddellijk, direct.

In het Nieuwe Testament zegt de Heere dat Hij wil dat alle mensen zalig worden. Uit de praktijk van het leven blijkt echter dat de mens van nature niet wil. En nu kan men wel de belofte aan Abraham ook van toepassing verklaren op de kinderen van gelovige ouders, maar uit de praktijk van het leven blijkt wel dat daarmee de kinderen niet wedergeboren en behouden zijn. **Van de Brink** neigt er ook toe om te denken dat wedergeboorte vóór de doop plaats vindt. Wat zou de gemeente er anders uit zien vandaag, als dat waar zou zijn! Wat een bedekking moet er toch liggen over al degenen die dergelijke dwalingen geloven. Wat een verantwoording hebben de dienaren die de mensen deze leer onderwijzen.

Dr. M.A. van Willigen

Boek "Doop en Avondmaal in de vroege kerk"

Recensie Ref. Dagblad door Klaas van der Zwaag, 13-12-2014

Enkele stukjes uit deze recensie en ook uit het boek:

"In dit graf daalt de dopeling af en aan de andere zijde stond hij er weer uit op, samen met

Christus. Hij onderging de doop naakt. Hij moest zijn kleren afleggen in een daarvoor bestemde nis en kreeg een wit kleed om gehangen. Ook het afzweren van de duivel behoorde tot het onderdeel.”.....”Doop en Avondmaal hoorden bij elkaar. Van Willigen spreekt van een naadloze overgang van het ene naar het andere sacrament. De oproep tot de doop is in feite tegelijkertijd een oproep tot de maaltijd des Heeren” ....”De doop werd niet zomaar bediend. Er ging jarenlang onderwijs aan vooraf.....”Augustinus heeft door het bewust centraal stellen van de kinderdoop de bediening van de doop veranderd aldus Van Willigen. De volwassen doop wordt ten gevolge van deze andere visie langzaam maar zeker vervangen en opgevolgd door de kinderdoop. En dat is inderdaad nieuw”

Reactie: Het doet weldadig aan om van deze historicus en wetenschapper te horen, hoe het er werkelijk aan toeging in de vroege kerk. Zie ook daarvoor het boek “De doop in de vroege kerk” door **dr. H. Stander** en **dr. P.J. Louw**. Het is **Augustinus** die de bediening van de doop veranderd en gesanctioneerd heeft. In de eerste eeuwen van de vroege kerk was er praktisch geen kinderdoop. Dat heeft zich langzamerhand ontwikkeld. Ook de baptisteria in die tijd, waarvan er in het boek van **Van Willigen** enige getoond worden, wijzen op de doop van volwassenen en doop door onderdompeling. Daar waren de doopbaden groot genoeg voor. Zie o.a. doopbad van Kelibia (Tunesië) en Stobi (....).

Het afzweren van de duivel toont aan dat zij zich afgewend hebben van de afgoden, de duivel geen plaats meer gunnen in hun leven en zich bekeerd hebben tot de levende God.

Van Willigen stelt dat de kinderdoop iets nieuws is. Dat zijn **dr. R. van Kooten** en **dr. A. van de Beek** niet met hem eens, want die stellen dat de doop op het geloof iets nieuws is, wat in de 16e eeuw begonnen zou zijn, dit in tegenspraak met alle Bijbelse, historische en archeologische gegevens.

Ook dat Doop en Avondmaal vroeger bij elkaar hoorden is een Bijbels gegeven. Eerst geloof, bekering en dopen en daarna mocht iemand ook deelnemen aan het Heilig Avondmaal.

Van der Zwaag voegt aan deze recensie toe dat z.i. het verschijnsel kinderdoop niet in strijd hoeft te zijn met de lange voorbereiding voor de doop van vroeger. Het gaat uiteindelijk niet om de gedoopte maar om het voorwerp en de inhoud van de doop. Van deze toevoeging begrijp ik werkelijk niets. De voorbereiding voor de doop is een Bijbels gegeven en opdracht.”Onderwijst al de volken en doopt hen ...”. Bij de kinderdoop wordt het onderwijs achteraf gegeven en dan is het nog afwachten wat daarvan het resultaat is. Dat is toch wel een fundamenteel verschil. Verder “Het gaat niet om de gedoopte maar om het voorwerp en de inhoud van de doop”. Wie is het voorwerp van de doop? Dat is toch de gedoopte? Gaat het daar nu wel of niet om? Onder de inhoud van de doop verstaat Van der Zwaag waarschijnlijk de doopleer en deze is inderdaad heel belangrijk. Dat hoop ik met dit boek aan te tonen.

De geloofsdoop van asielzoekers

AD 2 februari 2015

De Nederlandse kerken worstelen met een groeiend aantal asielzoekers dat zich wil laten dopen. Velen van de ongeveer 250 per jaar, doen dat met de juiste motieven, een stevig aantal ook om-

dat ze als bekeerling kansrijker zijn voor het krijgen van een verblijfsvergunning.

Rien van der Toorn heeft tientallen Afgaanse en Iraanse asielzoekers gedoopt, spreekt de taal van beide landen en kent die culturen tot in de diepste kern. Toch, geeft de Haarlemmer toe, is ook hij waarschijnlijk een keer voor de gek gehouden door iemand die zich liet bekeren om meer kans te maken op een verblijfsvergunning. 'Door iemand uit Afghanistan. Ik heb die man gedoopt en daarna heb ik hem nooit meer teruggezien.'

Van der Toorn traint kerken in de omgang met onder anderen asielzoekers en schreef mee aan de brochure over hoe je zou moeten handelen bij een doopverzoek. 'Er zijn veel twijfelgevallen, dat je iemand na verloop van tijd niet meer ziet. Was het oprecht, is iemand teleurgesteld in de kerk, je weet het niet.'

Reactie: Ook onder degenen die de doop op geloof verlangen komt hypocrisie voor. Dat moet eerlijk erkend worden. Dat is zeker niet alleen onder asielzoekers, maar ook onder b.v. jongeren in de Baptisten – en evangelische kerken. Waarschijnlijk niet bewust, maar door o.a. een verkeerde voorlichting. De prediking van bekering en wedergeboorte wordt ook in dergelijke groeperingen schaarser, de theologie is veranderd.

Prof. dr. Hans W. Maris – emeritus hoogleraar TUA-Apeldoorn

Juist kinderdoop is katholiek gereformeerd.

Reformatorisch Dagblad 4-02-2015

De geloofsbelijdenis van de gemeente van Christus is, luisterend naar de Schriften, gegroeid vanuit het belijden van Jezus Christus. Hij is Heer, Kurios. De kerk moest, tegen dwaalleer in, Zijn Persoon als God en mens en Zijn werk door kruis, dood en opstanding, helder belijden. Zó heeft het lichaam van Christus zich begrepen als één en katholiek. **Bij deze katholieke identiteit van de kerk behoort dus de afwijzing van leugen en dwaling. Door alle eeuwen heen is dat gebleken. De katholiciteit van de kerk zit vast aan eenheid en heiligheid, maar ook aan apostoliciteit, aan het gezag van de apostelen en daarmee aan de Schriften.**

Reactie: De vraag is welke katholieke identiteit dr. Maris bedoelt. De rooms-katholieke of de grieks-katholieke enz. Deze rooms-katholieke kerken hebben door de eeuwen heen nog steeds vele dwalingen in stand gehouden. Het zit in die kerken dus helemaal niet goed met dat helder belijden. De katholieke identiteit is tot nu toe een utopie gebleken en dit wordt met de jaren erger. Van het vastzitten aan eenheid en heiligheid en aan het gezag van de Schrift en de leer van de apostelen is niets te merken in die kerken. Het is altijd slechts een kleine kudde geweest die wel aan Gods Woord bleef vasthouden. Dat heb ik door dit boek proberen aan te tonen.

Ik begrijp wat **prof. dr. J. Hoek** indertijd gezegd heeft: "ik sta van harte achter de belijdenis, maar wie het anders ziet is daarmee nog niet buitengesloten". Ik vind met hem dat wie in Christus gelooft, de Heilige Geest

ontvangen heeft door bekering en wedergeboorte, maar tot een andere denominatie behoort, wel degelijk mijn broeder is. En dat is bij degene die Christus' Godheid en Zijn opstanding loochent volstrekt anders. Wie de kinderdoop afwijst, krijgt echter wel een probleem in de kerken van gereformeerde signatuur.

Hoe geduldig zal een kerkenraad moeten zijn als iemand moeite heeft met de kinderdoop! Je bent niet maar zo bij kerkelijke tuchtmaatregelen! Maar het is wel iets anders om het opdragen van kinderen in de gemeente als wel niet gelijkwaardig, maar toch aanvaardbaar alternatief voor de doop te aanvaarden. Dat ligt ver vandaan bij wat katholiek en wat gereformeerd kan heten. Een aantal overwegingen daarbij.

Waar heeft Gods Woord een dergelijk opdragen bevolen? De voorstelling van Jezus in de tempel is iets anders! Is opdragen niet het opvullen van een leemte, ontstaan door het afwijzen van de doop?

Als iets katholiek is, dan wel het dopen van kinderen! Pas in de 16e eeuw kwam er verzet door dopersen en wederdopers. Bezinning daarop dwong de Reformatie de gronden voor de katholieke kinderdoop confessioneel vast te leggen.

Reactie: Het is niet juist dat pas in de zestiende eeuw verzet kwam tegen de kinderdoop. In dit boek heb ik aangetoond dat er bijna in iedere eeuw gelovigen waren die zich uitgesproken hebben tegen de kinderdoop en andere dwalingen van de rooms-katholieke kerk.

Gereformeerde Baptisten zijn er maar weinig. Mensen als Bunyan, Spurgeon en Philpot verdienen begrip om iets wat bij ons geen rol speelt: hun verzet tegen anglicaanse opvatting die de doophandeling ziet als de bewerker van wedergeboorte. Een dergelijk bijgeloof verbastert de beloften van Gods verbond.

Reactie: Het komt wat vreemd over dat Bunyan, Spurgeon en Philpot wel begrip ontmoeten. Niet alleen in de anglicaanse kerk, maar ook in de roomse kerk wordt geleerd dat de doop de wedergeboorte bewerkt. Maar ligt de veronderstelde wedergeboorte in verschillende gereformeerde kerken daar zover van af? Het doopformulier stelt toch dat de kinderen in Christus worden ingelijfd?

Vanuit evangelische invloeden speelt er onder ons iets anders. Ook de doop van volwassenen geldt daar niet als teken en zegel van Gods beloften, maar meer als bevestiging en onderstreping van de keuze van een mens voor God.

Reactie: Een vraag. Wat is er mis met de keuze van een mens voor God? Op heel veel plaatsen in de Bijbel komt duidelijk naar voren dat een mens moet kiezen. Voor of tegen God. Mag dat volgens dr. Maris niet? Hierna ga ik daar wat uitgebreider op in. Maar ik zou willen dat er in de kerken meer op wordt aangedrongen dat een mens moet kiezen. Voor of tegen God, voor of tegen de Heere Jezus. Deze keuze heeft enorme consequenties. Ook heden klinkt nog: "Zoekt de Heere, terwijl Hij te vinden is!" De Heere doet ook een beroep

op de wil van de mens, hoewel een kind van God achteraf altijd moet erkennen dat de Heere Zelf het willen en het werken in hem gewerkt heeft.

Als kinderen in de gemeente worden opgedragen is dat een daad van mensen, gericht op God. De doop is tegengesteld: Gods genadetecken aan ons. In de doop klinkt dan niet de taal van de genade, sola gratia, maar de taal van de mens die voor God kiest. Deze context grijpt nogal breed om zich heen. **Het beleven van de doop op volwassen leeftijd als onderstreping van de eigen bekering past bij de cultuur van postmodern zelfbewustzijn, meer dan bij een ootmoedig leven van Gods rijke beloften, van genade en ontferming voor zondige mensen.** Waar blijft bij het opdragen van kinderen het gelovig pleiten op wat de Heere in Zijn genadeverbond belooft?

Reactie: De profeet Elia stelde Israël op de berg Karmel voor de keus: "21. Zo de HEERE God is, volgt Hem na, en zo het Baal is, volgt hem na! Maar het volk antwoordde hem niet één woord....." 39 Als nu het ganse volk dat zag, zo vielen zij op hun aangezichten, en zeiden: De HEERE is God, de HEERE is God! (1Koningen 18)

Ook Jozua liet het volk Israël kiezen, vóór of tegen God. God kiest voor Israël, maar de vraag is altijd, kiest Israël, kiest de mens ook voor God? De kinderdopers stellen altijd dat in de kinderdoop God aan het werk is en in de doop op geloof is de mens aan het werk. Door dit te stellen en ik herhaal het nog maar eens een keer is men bezig het werk van God aan de zondige mens toe te kennen. Dan zouden al de mensen in het NT die op basis van hun geloof gedoopt zijn, niet het ware geloof gehad hebben en niet wedergeboren zijn geweest. Dit gaat lijnrecht tegen Gods Woord in. Het gaat niet om beleven, maar het gaat om getuigen.

Jezus leert dat niemand behouden kan worden dan door wedergeboorte. Het is niet de keus van de mens voor God maar Gods keuze voor ons. Na de zondeval is de Heere de eerste en klinkt Zijn stem: "Adam, waar zijt gij?" De Heere maakte voor hen rokken van vellen om hen te bekleden. En in Genesis 3:15 klinkt meteen de moederbelofte, de eerste profetie van de komst van de Messias om af te rekenen met de satan. Dat heeft Hij gedaan door Zijn Zoon naar deze wereld te zenden opdat een ieder die in Hem gelooft niet verloren gaat maar eeuwig leven heeft. De Heere Jezus was het volledig met Zijn Vader eens en was bereid om het offer dat nodig was te brengen. Ps. 40:7,8 en 9: "Zie Ik kom....om Uw welbehagen te doen". Jezus koos Zijn discipelen uit die door de Vader aan Hem werden gegeven. Geloven betekent met Jezus sterven en opstaan in een leven met Jezus, om te groeien in de genade en de kennis van Hem. Om in Hem te blijven en ons te laten leiden door Zijn Geest. Om meer en meer op Hem te gaan lijken. 'Jezus dan zei tot de Joden, die in Hem geloofden: Indien gijlieden in Mijn woord blijft, zo zijt gij waarlijk Mijn discipelen, Joh. 8:31.' Jezus nodigt de mensen uit om tot Hem te komen. De Schrift geleerden en de Farizeeën wilden niet. Jeruzalem wilde niet hoewel de Heere Jezus hen onder Zijn vleugels wilde vergaderen. En u?

Ja, katholiek gereformeerd moeten we willen zijn. En dat is een bredere identiteit dan de kerk veelal vertoont. Maar laat dan niet –op een punt waarvan de katholiciteit door eeuwen en werelddelen heen herkenbaar is– de erfenis van genade om Christus' wil uit het zicht verdwijnen. In de doop van de kleintjes ligt zo'n speerpunt van gereformeerd zijn dat mijn schaamte over

de kerk alleen maar groter zou worden, als we daarvan afdeden. Laten we durven zijn wat we belijden van Gods genade in Christus: onbekrompen gereformeerd en katholiek. Dan staat er meer dan genoeg op de agenda.

Reactie: Mijn vraag is wat met katholiciteit wordt bedoeld. Is dat het rooms-katholicisme? Dat zou zo maar kunnen zijn want men erkent elkaars doop en de kinderdoop is m.i. een rooms zuurdesem. Jammer genoeg niet door Calvijn en Luther als zodanig herkent. Als ik **dr. Maris** goed begrijp ziet hij de kinderdoop als een erfenis van Gods genade in Christus. Dat heb ik echter in mijn Bijbel niet kunnen vinden. Daar wordt over een heel andere erfenis gesproken die de gelovigen in Christus hebben. De apostel Petrus spreekt in 1 Petrus 1:4 over een *“onverderfelijke, en onbevlekkelijke, en onverwelkelijke erfenis, die in de hemelen bewaard is voor u”*.

Klaas van der Zwaag – Ref. Dagblad 22-05-2014

Dubbele strijd tegen Rome en Doperdom

“De positie van **Calvijn** tegenover Rome en Doperdom houdt in dat hij het “goddelijk karakter van heil” en de “rechtvaardiging door het geloof alleen” heeft willen benadrukken. Vanuit het perspectief van de reformatie is zowel Rome als Doperdom mensgericht: ze verwachten alles van de gelovige mens, van zijn poging om zich langs een weg van werken bij God verdienstelijk te maken. Bij Rome is dat door de bemiddeling van de kerk in het gebruik van de sacramenten bij het Doperdom in het zoeken van een waar christelijk leven in heiligmaking of in bijzondere religieuze geloofservaringen.

Bij Rome en Doperdom wordt de “dode”Schrift pas levend door respectievelijk de kerkelijke traditie en het bijzondere werk van de Geest. De Geest is gebonden aan het Woord en wordt bemiddeld door de kerk, zonder dat de kerk de Geest bezit (Rome), of de individuele gelovige heeft de soevereine beschikking over de Geest en is voor geen enkele correctie vatbaar (Doperdom).

Reactie: Heel bijzonder, maar niet erg verstandig dat de heer **Van der Zwaag** de rooms- katholieken en Baptisten en de evangelische christenen op één hoop gooit. Is hier soms sprake van een tunnelvisie? De rooms-katholieke kerk met zijn vele dwalingen, die tot op heden nog nooit herroepen zijn, is toch wel heel iets anders dan een Bijbel getrouwe baptisten/evangelische kerk. Het blijkt wel dat Van der Zwaag de Baptisten niet zo Bijbel getrouw vindt, want er is maar één ware kerk en dat is de reformatorische kerk. Welke reformatorische kerk dat is, weet Van der Zwaag waarschijnlijk zelf niet of niet meer. Bovendien zijn de Baptisten voor geen enkele correctie vatbaar! De vraag is wel wie er gecorrigeerd moet worden, wie is er nu dom, het doperdom of het refodome? Met dit boek heb ik geprobeerd aan te geven wie er dwaalt.

Terrein heroveren – Dopen en kinderopvang

Mr. D.J.H. van Dijk – Ref. Dag. 22-04-2015.

...Wij hebben geen eenduidige theologische en pedagogische visie waarmee we onze kinderen in de opvoeding en in het christelijk onderwijs tegemoet treden. **Treden wij onze kinderen tegemoet als jonge, onbekeerde heidenen die onder bediening van het Woord kans lopen op bekering óf treden we onze kinderen tegemoet als jonge mensen met wie God een verbondsrelatie is aangegaan, zoals de doop aanduidt?** De laatste lijn is de centrale gedachte van het klassieke doopformulier. Ieder ouder die het jawoord geeft, belijdt dat zijn kind niet alleen van nature in Adam verloren is, **maar óók door genade in Christus geheiligd (ingelijfd) is en in Christus tot genade aangenomen wordt.** Halen we deze toonhoogte nog en welke consequenties verbinden wij daaraan in de opvoeding, in het onderwijs en in de prediking? Ook hier kunnen we oer reformatorisch terrein terugwinnen. Dat we hier zo halfslachtig mee omgaan, moet ons aanklagen.

Reactie: De ouders van de gedoopte kinderen kunnen wel belijden dat hun gedoopte kinderen in Christus zijn ingelijfd en in Christus tot genade zijn aangenomen op basis van het doopformulier, maar waar staat dat in Gods Woord? Gods Woord leert ons toch heel iets anders. Ieder mens wordt in zonde ontvangen en geboren en kan in het rijk van God niet komen, tenzij hij wederomgeboren wordt. Wordt een baby wedergeboren door de doop? In veel kerken wordt dit geleerd, aangenomen of verondersteld. De praktijk leert ons echter wel iets anders. En Gods Woord is het beslist niet eens met het door mensen opgestelde doopformulier. Dat het mis gaat met de opvoeding lijkt mij een logisch gevolg van deze dwaling. Van een onbekeerd kind kun je niet verwachten dat het leeft alsof het wel bekeerd en wedergeboren is, dan leg je hun een last op waar de kinderen geen raad mee weten. Werden de kinderen maar tegemoet getreden als zijnde onbekeerd. Dat scheidt duidelijkheid over de ware toestand van het kind, en het kind weet ook waar het aan toe is. Kinderen van gelovige ouders moeten net zo goed wedergeboren worden als kinderen van ongelovige ouders. En zijn die ouders echt wedergeboren of geloven zij alleen dat wat in de Bijbel staat waar is. Ieder mens moet zondaar voor God worden. Anders heeft hij Christus niet nodig. Christus wil heel graag zondaren zalig maken, echter met veronderstelde wedergeboren mensen en met mensen die denken dat ze veel beter zijn dan de onbekeerde heidenen kan Hij niets beginnen, tenzij ook deze mensen door de Heilige Geest overtuigd worden van zonde.

We zien in deze tijd veel kerkverlating. Is dit afval van het geloof? Nee, blijkbaar is er geen waar geloof geweest, want er is geen afval van de heiligen. Maar als gedoopte kinderen niet bekeerd hoeven te worden, dan wordt dit het einde van de christelijke gemeente. Over verdere oorzaken van kerkverlating hoeft men niet te zoeken. Maar helaas wordt dit niet geloofd en treedt er verharding op. Dit houdt heel duidelijk verband met de verbondstheologie, met het ingelijfd zijn in Christus en toch niet bekeerd zijn. We zien het voor onze ogen gebeuren en sluiten er de ogen voor.

Sola Scriptura uiterst problematisch.

Het is de hoogste tijd om de uitdrukking "sola scriptura" in de trofeeënkast van de kerkgeschiedenis te plaatsen, betoogt prof. dr. Henk van den Belt. RD-11-06-2015.

Het is opvallend dat de gereformeerde traditie meer dan de lutherse een bepaalde kwetsbaarheid kent voor de radicalisering van het "sola scriptura" – bijvoorbeeld in de doperse beweging en in de vroege reformatie en bij de Baptisten in de latere geschiedenis. Dat heeft mogelijk te maken met de specifieke insteek van de gereformeerde reformatie.

Het hermeneutische probleem met het "sola scriptura" laat zich dan ook gemakkelijk illustreren aan de hand van de discussies over de kinderdoop. Zwingli's radicale leerlingen beroepen zich –met enig recht– op het formele uitgangspunt in de Schrift.

Felix Manz (ca. 1498-1527) richt zich in de aanloop naar een disputatie tot de stadsraad van Zürich. Hij klaagt dat de herders van Zürich steeds hebben gezegd „dat men moet laten Schrift spreken, en dat we er niets aan toe moeten voegen, noch iets van af mogen doen. Dit is nooit vervuld. Ze hebben wel hun mening verkondigd, maar niet op basis van Schriftplaatsen. (...) Ze weten ook, veel beter dan iemand anders dat uit de Schrift kan verklaren, dat Christus nooit de doop van kinderen heeft geleerd, en dat het niet de gewoonte van de apostelen was.”

Drie maanden na de eerste doopbediening in Zürich publiceert Zwingli zijn "Von der Taufe, von der Wiedertaufe und von der Kindertaufe". Daarin beargumenteert hij het (rooms)katholieke standpunt van de kerk van alle tijden ten aanzien van de doop vanuit de Schrift. Dat kan hij alleen maar doen vanuit een specifieke hermeneutiek. De twee zuilen van de kinderdoop zijn: 1. Dat de kinderen van de christenen God toebehoren, en 2. De eenheid van het Oude en het Nieuwe Testament. Over zijn tegenstanders schrijft hij: „Hier brullen ze dan met honend gelach: „Beste vriend, waar denk je de doop te vinden in het Oude Testament?" Antwoord: „Wij vinden de doop daar in. En we vinden ook datgene wat toen gelijk stond aan onze doop vandaag. Dat is: De besnijdenis. Zoals destijds kinderen mannen en vrouwen zinnebeeldig gedoopt zijn en de mannen daadwerkelijk besneden, zo is het voor alle gelovigen niet minder passend om ook gedoopt te worden.”

Vanwege het formele uitgangspunt in de Schrift moest de gereformeerde reformatie op zoek naar een nieuwe Bijbelse fundering voor de kinderdoop en vond die toen in de leer van het verbond. Is die verbondsleer daarom een vondst, een verlegenheidsoplossing? Misschien kun je beter zeggen dat de naar het woord van God (de) gereformeerde (rooms) katholieke kerk in de crisis een schat ontdekt heeft die er al eeuwenlang in verborgen was. Dan plaats je de gereformeerde hermeneutiek en de gereformeerde verbondsleer in het licht van de voortgaande openbaring. De Heilige Geest voegt geen nieuwe waarheden toe aan de in de Schrift geopenbaarde geloofsleer, maar leidt de kerk –door crises heen– tot een dieper inzicht in de betekenis van de Schrift.

Helaas delen niet allen in dat inzicht en de dopers –samen met de later uit het puritanisme en methodisme voortgekomen baptisten– zien de kinderdoop veelmeer als een rooms relict dan als een op de Bijbel gegronde praktijk. De gereformeerde reformatie wil de Schrift verstaan in een katholieke hermeneutiek, in gemeenschap met de kerk der eeuwen en dat is de –soms wat verborgen– agenda die schuilt achter de frase dat de doop in plaats van de besnijdenis gekomen is.

Reactie: Het bovenstaande is een uittreksel uit een groter verslag van hetgeen **dr. van den Belt** over dit onderwerp gezegd heeft. Het is opvallend dat **dr. van den Belt** de strijd over de kinderdoop in de zestiende eeuw als voorbeeld neemt om aan te tonen dat daarom de term “sola scriptura” eigenlijk niet juist is, gezien door de ogen van een gereformeerd theoloog. **Dr. H.J.C.C.J. Wilschut**, die op dezelfde conferentie over dit onderwerp sprak, is dit niet met **dr. van den Belt** eens. Het gaat mij niet zozeer om die discussie, maar om hetgeen **dr. van den Belt** opmerkt over de kinderdoop. Hij stemt er blijkbaar in toe dat de kinderdoop niet Bijbels te onderbouwen is. Hij zegt: *“Vanwege het formele uitgangspunt in de Schrift moest de gereformeerde reformatie op zoek naar een nieuwe Bijbelse fundering voor de kinderdoop.”* Die fundering werd gevonden in de verbondsleer! Dat noemt hij geen voortgaande openbaring, maar wel dieper inzicht in de Schrift! Op deze manier wordt getracht een eeuwenoude dwaling een nieuw Bijbels fundament te geven. In dit boek heb ik al uitgebreid aangetoond dat dit onmogelijk is. Vanwege die fundering kan het volgens hem ook niet “sola scriptura” zijn, want dat is te radicaal. De Heere is echter radicaal, hetgeen duidelijk blijkt uit Zijn eigen Woord. Gods Woord is niet in Zijn Woord, in de Bijbel, maar de Bijbel is Gods Woord. Dit Woord betreft niet alleen het dogma van de rechtvaardigmaking, verzoening.

Het probleem is altijd weer dat de mens wil regeren over Gods Woord. De traditie, de religie, de belijdenissen regeren over Gods Woord. Ook al noem men dit voortgaande openbaring of dieper inzicht. Men gaat pleiten op Gods beloften in de kinderdoop in plaats van op Gods beloften in Zijn Woord.

Nog enige teksten over de waarheid van Gods Woord.

Psalm 12:7 ; Johannes 14:6, 16; 2 Timotheus 2:15; 2 Timotheus 3:14-17; Hebrëeën 4:12.

Het gehele Woord spreekt van Christus. Het Woord is vlees geworden. Daarom is Gods Woord onfeilbaar en onveranderlijk. En de Geest der Waarheid verbindt zich aan het Woord der Waarheid, (Johannes 5:39).

De Heere Jezus was ook radicaal. Hij liet zich niet leiden door de traditie en cultuur van de Joden, door de Talmoed en door de vele zelfgemaakte geboden. Er is ook geen voortgaande openbaring meer. In Gods Woord staat alles wat de mens nodig heeft om te leven en te sterven.

Deel 3 Duizend jaar baptisme 33-1000

13. Problemen bij het bestuderen van de kerkgeschiedenis.

“Welnu dan, laten ook wij, nu wij door zo’n menigte van getuigen omringd worden, afleggen alle last en de zonde, die ons zo gemakkelijk verstrikt. En laten wij met volharding de wedloop lopen die voor ons ligt,” (Hebreeën 12:1).

Controleerbaarheid van informatie.

Alle informatie in een artikel moet verifieerbaar zijn, aan de hand van door derden gepubliceerde informatie. Toch is het niet nodig om een bron te noemen voor alle informatie die in een artikel wordt gegeven. Soms kan dat ook (bijna) niet. Gegevens die algemeen bekend zijn, of die bij ingevoerde vakgenoten gemeengoed zijn geworden, zullen veelal wel in een encyclopedieartikel thuishoren; maar het zou bijna een belediging zijn dan bronnen te noemen, terwijl het ook de leesbaarheid niet vergroot. Vrij algemeen kan gesteld worden: *Hoe buitensporiger of origineler de stelling, des te beter moet de onderbouwing zijn.*

Het geven van de gebruikte bronnen heeft niet alleen als doel om de gegeven informatie te onderbouwen. Voor lezers die er minder van afweten dan de schrijver kan het handig zijn om een referentie te hebben waar ze over het onderwerp meer kunnen lezen. Voor lezers die er juist meer van afweten kan een bron handig zijn om de informatie te plaatsen (“Oh, dit is gebaseerd op het werk van prof. Obahashi. Dat werk is al drie jaar geleden weerlegd door prof. Rumanowski. Een begrijpelijke fout.”). In beide gevallen laat de bron zien waarop het werk gefundeerd is: als daarover dan een discussie ontstaat, kan die gericht, aan de hand van de bronnen, worden gevoerd.

Het kan voorkomen dat iets aanvankelijk gesteld kan worden zonder bronvermelding. Als later uit overleg blijkt dat een stelling betwijfeld wordt, kan iemand alsnog een overtuigende bron toevoegen. Het is ook mogelijk dat een (liefst inhoudelijke) discussie ertoe leidt dat de aangevochten uiting wordt gewijzigd, verwijderd of aangepast.

Over de kwaliteit van de bronnen bestaan nogal wat misverstanden. Niet iedereen is even goed bekend met kritisch lezen en kritisch schrijven. Dat hoeft ook niet, en zelfs mensen die veel ervaring hebben met kritisch bronnenonderzoek, hebben er in sommige gevallen nog moeite mee.

Eén uitgangspunt loopt als een rode draad door de volgende tips: er zijn goede en er zijn slechte bronnen. Het is natuurlijk wat naïef om te denken: “Het staat hier dus het is zo”. Bronnen kunnen ook misbruikt worden, bijvoorbeeld doordat ze niet werkelijk onderbouwen wat je claimt, of dat ze alleen argumenten vóór een stelling noemen en de relevante tegenargumenten expres weglaten. Als je een bron vermeldt, dan moet je die bron eerst kritisch bekijken. (Wikipedia)

Is wat kerk-historici geschreven hebben betrouwbaar?

Er zijn verschillende problemen waarmee men bij het bestuderen van de kerkgeschiedenis, met name de oude geschiedenis, rekening moet houden:

1. Leerstellige vooringenomenheid van kerkhistorici. Moderne historici interpreteren vaak de verklaringen van oude schrijvers vanuit het perspectief van hun eigen overtuigingen. Aan de andere kant kunnen de leerstellige posities van historici hun eigen begrip van die doctrines beperken.

2. Leerstellige vooringenomenheid van de oude kerkhistorici. Bewust of onbewust, oude schrijvers vervormden soms of verdraaiden de standpunten van hun leerstellige tegenstanders. Als gevolg daarvan hebben we niet altijd een adequate presentatie van bepaalde standpunten, vooral ten aanzien van minderheidsstandpunten. Bijvoorbeeld, wat voor begrip van eenheid zouden de toekomstige generaties hebben als hun enige bron van informatie artikelen zouden zijn, geschreven door trinitariërs? Ook hebben sceptische waarnemers vaak tegenstanders op een manier beschreven die hen belachelijk, absurd, onwetend, of geestelijk gestoord doen lijken. Bijvoorbeeld, wat zou iemand gaan denken van Baptisten als hij alleen de commentaren zou lezen van cynische tegenstanders?

3. De mogelijkheid van toevoegingen aan oude manuscripten. Het meeste van onze informatie over de kerkgeschiedenis komt uit manuscripten die honderden jaren na de oorsprong gekopieerd werden. In veel gevallen zijn de kopieën gewijzigd of bepaalde regels ingevoegd om steun voor bepaalde doctrines te creëren. Bijvoorbeeld, een aantal van de brieven van de post-apostolische vaders bestaan uit korte en lange versies. Uiteraard, een vorm (waarschijnlijk de langere) is corrupt en geeft de wijzigingen door van generaties van redacteurs en schrijvers. Een ander voorbeeld is een oud christelijk geschrift genaamd de Didache, blijkbaar geschreven in de 2e eeuw, maar het enige Griekse manuscript dat we daarvan hebben dateert uit de 11e eeuw. Dit betekent dat fouten en opzettelijke veranderingen gedurende meer dan 900 jaar kunnen zijn opgebouwd, en het document kan leringen van het rooms-katholicisme reflecteren.

4. De bestaande documenten kunnen niet overeen komen met de standpunten van de gemiddelde gelovige van die periode. In tijden waarin veel mensen niet geletterd waren en boeken met de hand moesten worden geschreven, werden theologische documenten vaak geschreven en gekopieerd door de opgeleide elite. Toen, net als nu, waren theologen vaak meer liberaal in hun doctrines dan de meerderheid van de gelovigen.

5. De geschiedenis wordt geschreven door de overwinnaars. Velen werden vervolgd indien zij stelling namen tegen de officieel toegelaten doctrines, zodat zij weinig kans hadden om op een adequate manier hun geloof schriftelijk vast te leggen. De documenten die ze hadden geschreven werden meestal vernietigd en niet gekopieerd. Voor het bewijs van een minderheidsdoctrine lijkt

dat, om te overleven, heel gangbaar en verklaarbaar te zijn in die dagen. Het overgebleven verslag onthulde waarschijnlijk slechts een fractie van het getuigenis van degenen die vervolgd werden.

6. Valse doctrines bestaan vanaf de vroegste tijden. Er is voldoende bewijs in de Bijbelse geschriften van Paulus, Petrus, Johannes en Judas dat die valse leerstellingen overvloedig, zelfs in de dagen van de apostelen, de kerk dreigden te overweldigen. Om deze reden is de ouderdom van een schrijver geen garantie voor zijn zuiverheid in de leer.

De kerkelijke leiders van het vroege post - apostolische tijdperk (90-140) hadden geleerd dat de doop alleen voor gelovigen was en dat bekering noodzakelijk was om de doop van enige waarde te doen zijn.

(http://www.articleseen.com/Article_Jesus Name Baptism in History_87677.aspx)

De Lutherse Professor **Otto W. Heick** – Canada (1895-1990) vermeldt: ‘De doop, natuurlijk, was niet bedoeld om op magische wijze te werken. Zonder bekering en geloof, zou het niets baten.’

De Lutherse Professor **E. H. Klotsche** zegt over het geloof in die tijd: “De bekering staat het dichtst bij de doop. Het is ter voorbereiding van de doop. Maar toen de kinderdoop begon geaccepteerd te worden, gingen de theologen leren dat geloof en bekering op de doop konden volgen. Dit leidde uiteindelijk tot het rooms-katholieke sacrament van de boetedoening. Toen het oorspronkelijke origineel van bekering en doop werd omgekeerd door de praktijk van de kinderdoop, verwierf het de status van een sacrament. Kerk historici zijn er over het algemeen over eens dat de vroege post - apostolische kerk onderdompeling beoefende.” **Klotsche** zegt: “De praktijk van onderdompeling was ongetwijfeld universeel in de vroege kerk.”

(Article Seen (Jesus Name Baptism in History – 30-9-2011))

De vrijwel onbekende geschiedenis van het baptisme

Waaronder Waldenzen, Albigenzen, Kartharen, Anabaptisten, Wederdopers, Doopsgezinden Mennonieten en hoe ze ook meer genoemd werden.

Het huidige baptisme wordt niet tot de mennonitische beweging gerekend, hoewel ook deze beweging zich kenmerkt door de toepassing van de geloofsdoop. De huidige Baptisten zijn meestal geen pacifisten meer en ze weigeren ook niet altijd de eed te zweren zoals dit de Mennonieten nu nog kenmerkt. Veel theologie van de Baptisten is nu ook door de gereformeerde leer beïnvloed.

Dikwijls wordt aangenomen dat het baptisme zijn wortels heeft binnen het Engelse puritanisme en in 1609 ontstond toen de predikant **John Smyth** tijdens zijn ballingschap in Amsterdam kennis maakte met de Doopsgezinden. Niets is echter minder waar. Het baptisme, de doop op het geloof, is er vanaf de apostolische tijd

geweest. In dit boek heb ik dat duidelijk en uitgebreid aangetoond. Het is wel zo dat het baptisme in Engeland en later in Amerika zijn wortels mede heeft in het Engelse puritanisme. Daardoor is dat baptisme soms ook calvinistisch gekleurd. In Nederland werd het baptisme voortgezet in de Doopsgezinde gemeenten. De eerste Baptistengemeenten die als zodanig werden genoemd ontstonden in Nederland in ca. 1850 door invloed van Baptisten uit Duitsland. Daarover later meer.

Alle mennonitische stromingen waren aanvankelijk sterk gericht op zuiverheid in de leer en vermeden deelname aan het bestuur van steden en landen. De verschillende opvattingen over de mate waarin de kerkelijke tucht diende te worden toegepast zorgde voor een grote verbrokkeling. In Nederland kende men bijvoorbeeld Waterlandse, Hoogduitse, Friese en Vlaamse Doopsgezinden, die vaak ook nog in “jonge” en “oude” verdeeld waren. In de jaren 1550/1560 waren er doopsgezinde kernen in de Zuidelijke Nederlanden: Antwerpen, Gent, Brugge, Hondshoote en Zuid West-Vlaanderen. Vanaf 1650 ontwikkelde zich een meer open stroming die de verdeeldheid binnen de doopsgezinde gemeenschap nog groter maakte. In de achttiende eeuw kregen verlichte opvattingen steeds meer invloed binnen de gemeenten en in de negentiende en twintigste eeuw stonden de Doopsgezinden als grotendeels vrijzinnig bekend, wat het woord “vrijzinnig” dan ook mag inhouden. Want iedere christelijke geloofsgemeenschap die zich niet voor honderd procent aan de Bijbel houdt, is in bepaald opzicht vrij van zin, ofwel “vrijzinnig”.

De andere mennonitische gemeenschappen bleven sterk op zichzelf staan en bestonden vooral uit agrarische kolonies in recent ontgonnen gebieden in Oost-Europa en Noord-Amerika. Met name de Amish en de Hutterieten staan bekend om hun afwijzing van veel verworvenheden van de moderne tijd. In de twintigste eeuw ontwikkelde de hoofdstroom van de Amerikaanse Mennonieten zich tot een brede protestantse geloofsgemeenschap die zich met name door haar pacifisme kenmerkt. (Wikipedia)

14. Eerste – vierde eeuw

Geschiedenis Vroeg Christelijke Kerk

Het volgende overzicht van bijna twee millennia kerkgeschiedenis begin ik met de geschiedenis van de christelijke gemeenten in Wales, Engeland. Wat is de reden om hiermee te beginnen? Wel, het is mij door onderzoek gebleken dat deze gemeenten zich vanaf de apostel Paulus onafgebroken hebben gehouden aan de Schriften. Zij hebben geen reformatie gekend zoals de kerk in Europa die vele malen gekend heeft. De kinderdoop was tot ca. het jaar 600 buiten de deur gehouden. Daarna werd ze met geweld ingevoerd door de rooms-katholieke kerk. En deze invoering kostte aan ca. 1200 predikers en oudsten het leven.

Een feit dat nog weinig bekend is. Het is natuurlijk een grote schande voor de rooms-katholieke kerk dat zo iets heeft plaats gevonden. En ook de calvinistische/ reformatorische kerken hadden er geen belang bij dit openbaar te maken.

Want hieruit bleek dat de kinderdoop echt niet vanaf de apostolische tijd ingevoerd werd, zoals vele voorstanders van de kinderdoop beweren.

Het woord dopen duidt al op iets of iemand in het water dopen. Dopen is geen sprenkelen, dat moet toch ieder duidelijk zijn. Vele opgravingen in Noord-Afrika b.v. Tunesië, hebben aangetoond dat er in de vroegere kerken en basilieken bijna altijd een baptisterium aanwezig geweest is. Een speciale plaats van behoorlijke omvang waarin volwassenen via een aantal treden konden afdalen in het water. Zie daarvoor het boek "Baptisterium" van dr. A.G. Luiks. Een beetje zuur zegt deze auteur dat de dopelingen waarschijnlijk niet ondergedompeld werden, want hoe moet dat grote bad met water gevuld worden! Ja, waarvoor zouden ze dan zo'n groot bad gebouwd hebben?

Vroege Baptisten in Wales

De vroege Baptisten van Wales in de Midlands hadden hun moederkerk in Olchon Valley. Zij claimden de opvolging van de Bijbelse leer van Christus en de apostel Paulus. Voormalig predikant van Olchon Baptist Church, **John Howells**, zegt dat de oude Britten van Wales, rond Olchon, een ononderbroken keten van opvolging van de leer van Christus onderhielden.

"De ware apostolische successie is hier te vinden, en alleen hier, in de geschiedenis van de echte Baptisten. Vanaf Paulus, in een doorgaande lijn tot op vandaag. Ze hebben nooit opgehouden een zichtbaar lichaam van gelovigen te zijn, getuigen te zijn voor de waarheid van Christus, onderhoudende geloof en praktijk, in constante gehoorzaamheid aan het Woord, in weerwil van banden, opsluitingen, de brandende staak, de bijl van de beul, de strop, het zwaard van de moordenaar, de vochtige, donkere, sombere kerker, de martelingen door de inquisitie, de perverse roomse kerk. Er is langs de bloed-gekleurde levens van de martelaren een ononderbroken lijn van het eenvoudige geloof en het ritueel van de kerk van Pinksteren, duidelijk begonnen in de bovenzaal in Jeruzalem. Er is geen ontbrekende schakel in deze hemelse keten van eeuw tot eeuw van het overblijfsel naar de verkiezing der genade. Eén van die belangrijke en super-eminente schakels in de keten van de orthodox-christelijke kerkgeschiedenis is de oude kerk en de kapel van Olchon. Het gaat terug van voor **Luther** en de protestantse reformatie. De echte Baptist Church had geen reformatie, want zij is zelf nooit veranderd of gedegeneerd."

Jonathan Davis merkt op dat de oude Baptisten van Wales geen open lidmaatschap of communie kenden. Hij noemde hun relatieve isolement als de reden voor hun zuiverheid van leer en praktijk. Hij schreef van de Welsh broeders rond Olchon:

"We weten dat in de reformatie, tijdens de regering van **Karel I**, ze een voorganger hadden, genaamd **Howell Vaughan**, die met **Powell** en anderen, die grote hervormers waren, maar niet zo radicaal hadden hervormd als zij hadden moeten doen, naar het oordeel van de Olchon Baptisten. En dat was niet te verwonderen, want zij waren afgescheiden van de Kerk van Engeland en brachten waarschijnlijk een aantal van haar verdorvenheden met zich. Maar de berg-Baptisten waren niet afgescheiden uit die gevestigde orde. We weten dat de hervormers voor gemengde communie waren, maar de Olchon Baptisten accepteerden dergelijke praktijken niet. Kortom, deze waren duidelijke, oprechte, strenge apostolische Baptisten. Zij wilden orde

hebben en geen verwarring, het Woord van God was de enige regel.”

Verschillende historici, vermelden de vroege aanwezigheid van Baptisten in Wales . In de inleiding van Orchard's History, schreef **J.R. Graves**:

“Welsh Baptisten stellen dat de beginselen van het evangelie zuiver en onvermengd, ondanks de donkere heerschappij van het pausdom, werden gehandhaafd. God had een keten van waarachtige en getrouwe getuigen in dit land, in iedere eeuw, vanaf de eerste introductie van het christendom. In geen enkel land zijn de principes van ons geloof als Baptisten meer in het algemeen begrepen en meer dapper verdedigd dan in het kleine vorstendom van Wales. Het wordt algemeen aangenomen dat door de afgesloten ligging, veroorzaakt door valleien en bergen, tijdens de donkere heerschappij van het pausdom, er mensen waren die de oude zuiverheid van de leer en de eredienst behielden.”

“Er is veel bewijs dat de Baptisten van Engeland en Wales dateren uit zeer vroege tijden.”

Jonathan Davis plaatst het christendom in Wales vóór de lutherse reformatie met deze kleurrijke beschrijving van de Vallei of Carleon, dat is de locatie van Olchon:

“Het is bekend aan allen die op de hoogte zijn van de geschiedenis van Groot-Britannië, dat Carleon, in Zuid-Wales, in vroegere tijden een beroemde stad was. Het dal Carleon ligt tussen Engeland en het bergachtige deel van Wales, aan de voet van de bergen. De spelonken in de rotsen vormden een schuilplaats voor de lammeren en de schapen van Christus, waardoor de verordeningen van het evangelie, tot op vandaag, zuiver en in hun oorspronkelijke Bijbelse vorm in stand zijn gebleven zonder te worden vervalst door de corrupte kerk van Rome. Het was geen wonder dat **Penry, Wroth en Erbury**, gewoonlijk genoemd als de eerste hervormers van de Baptisten denominatie in Wales, zo veel volgelingen hebben gekregen als we bedenken dat hun arbeidsterrein het dal van Carleon was en haar omgeving.”

Formele verslagen van de oorsprong van het christendom in Wales zijn verloren gegaan in de oudheid. Er is echter een enkele beschrijving, die algemeen wordt aangehaald door Welsh Baptist historici. De volgende beschrijving van de oude wortels van de Welsh Baptisten is ontleend aan Geschiedenis van de Welch Baptisten, door **Jonathan Davis** geschreven in 1835.

“Ongeveer vijftig jaar voor de geboorte van onze Verlosser, vielen de Romeinen de Britse eilanden binnen, toen geregeerd door de Welch koning **Cassebellun**. Hij verloor de strijd en sloot vrede met hen en leefde vele jaren onder overheersing van de Romeinen. In die periode traden veel van de Welshe soldaten toe tot het Romeinse leger, en veel families uit Wales bezochten Rome. Onder hen was een zekere vrouw genaamd **Claudia**, die getrouwd was met een man genaamd **Pudens**. In die tijd werd Paulus als gevangene naar Rome gestuurd en predikte daar in zijn eigen gehuurde woning gedurende twee jaar. In het jaar **63** werden **Pudens** en zijn vrouw

Claudia, die tot de huishouding van de keizer behoorden, onder Gods zegen, op de prediking van Paulus, tot de kennis der waarheid gebracht en deden belijdenis van hun christelijk geloof, samen met andere Welshmen onder de Romeinse soldaten, die hadden gehoord dat de Heere genadig was. Zij werden zo onderwezen in het Evangelie dat ze zich geroepen wisten om ook aan hun landgenoten in Wales, die op dat moment afgodendienaars waren, de blijde Boodschap te brengen. Davis vervolgt, "Hoe snel verspreidde het machtige evangelie van Christus zich naar het buitenland! Het bijzondere jaar 63, toen Paulus, een gevangene, aan een paar mensen in zijn eigen gehuurde woning het Evangelie predikte had grote gevolgen.

De apostel **Paulus** besluit zijn tweede brief aan Timotheüs met groeten van een aantal heiligen, met hem verzameld in Rome. Onder die genoemden zijn **Pudens** en **Claudia**. Paulus' vermelding van deze Welsh christenen doet twijfel rijzen over hun aanwezigheid in Wales in het jaar **63**, omdat men gelooft dat Paulus, 2 Timotheüs schreef in 66. Echter, de identiteiten van **Pudens** en **Claudia** zijn goed gedocumenteerd. **Claudia** was de dochter van de Welsh koning **Caratacus**. **Pudens** was **Claudia's** man. **Armitage** geloofde dat hij een Romeinse senator was."

De zeventiende-eeuwse historicus **Edward Stillingfleet**, in *Orgines Britannice: de Oudheden van de Britse kerken* geven specifieke details over de identiteit van **Pudens** en **Claudia** en hun betrokkenheid bij het christendom in de eerste eeuw in Rome en Groot-Brittannië. **Moncaeus** de **Incunah** citerend schreef hij:

"Deze **Claudia**, door Paulus genoemd, was **Caratacus's** dochter, een bekeerde christin. Zij trouwde met **Pudens**, een Romeinse senator, wiens huwelijk werd verwoord door **Martial** in zijn, voor dat doel, opgeschreven punt dicht"

Stillingfleet verwoordde zijn beoordeling van de rol van **Claudia** in de verspreiding van het christendom naar Groot-Brittannië met een citaat uit *Antiquities Britannicae*:

"Dat aan zo'n edele familie en de rest van haar verwanten die met haar gedoopt zijn, de gelegenheid zou worden gegeven het Christendom in de Britse natie te verspreiden."

T. Rees vermeldt in zijn geschiedenis van de Non-conformisten in Wales, dat **Bran Fendigaid** (Bruno de gezegende), een Prins van Wales, een christen was, die, samen met andere christenen, terug kwam van Rome naar Wales rond **60** na Christus. Volgens **Rees** brachten zij dienaren van het evangelie met zich mee, die het christendom in Wales introduceerden en richtten daarmee een teken op van de opvolging van de leer van Christus door **Paulus**. **William Cathcart**, in zijn boek "De oude Britse en Ierse kerken", toont ook een vroeg begin aan van het christendom op de Britse eilanden. Hij citeert het werk van de in de tweede eeuw levende historicus **Tertullianus** om zijn bewering te staven.

"In wie anders dan Christus, die al gekomen is, geloven al de volken? *Parthen, Meden en Elamieten en*

zij die inwoners zijn van Mesopotamië, Judea, Cappadocië, Pontus en Asia, Frygië, Pamfyllië, Egypte, en de streken van Libië, dat bij Cyrene ligt, alsook de nu hier verblijvende Romeinen, zowel Joden als proselieten, Kretenzen en Arabieren, wij horen hen in onze taal over de grote werken van God spreken. Want in Hem hebben de meest uiteenlopende volkeren geloofd, de Romeinen en de autochtonen, ja, de verschillende stammen van de Getulians en vele gebieden van de Moren, alle delen van Spanje, de verschillende volkeren van Gallië en een deel van Groot-Britannië, onbesmet gebleven van de roomse leer, maar onderworpen aan Christus”.

In het jaar **180** waren **Faganus** en **Damicanus**, die volgens Davis waren geboren in Wales, maar opnieuw geboren in Rome, daar eminente dienaren van het evangelie. Zij keerden terug naar Wales om hun broeders te helpen. Wat begon als de dag der kleine dingen, werd door de Heere rijk gezegend. “Zions tent breidde zich uit; ze brak door aan de rechter en aan de linkerzijde”.

In ongeveer **285** leden de Welsh Baptists onder de eerste grootschalige vervolgingen. Daar satan die zijn gebruikelijke tactiek van onmiddellijke vervolging tegen hen die pas bekeerd waren tot de Heiland niet toepaste, viel hij nu deze kleine groep van geïsoleerde christenen aan, met intense haat en vernietiging. Tijdens het bewind van de Romeinse keizer **Dioclesian**, in de tiende vervolging, vonden de eerste martelaren de dood op Welsh bodem. Er werd opdracht gegeven voor de eliminatie van het christendom in Wales.

Alban was de eerste Brit die werd gedood omwille van Christus. Hij werd gedood voor het verschaffen van onderdak aan een christelijke bisschop. Na **Alban** waren het twee van Christus’ dienaren **Aaron** en **Julius**, die in Carleon, Zuid-Wales leefden. Met hun dood werd het schrikbewind uitgebreid. Een bevel ging uit dat iedere christen gedood moest worden. Opdracht werd gegeven om al hun ontmoetingshuizen en geschriften te verbranden. Maar de vervolging heeft de verspreiding van het christendom niet gestopt, want zodra een heilige viel, stond een ander op om de bebloede banier van Koning Immanuël verder te dragen.

De eerste christelijke keizer was een Welshman. Hoewel van Romeinse afkomst, was keizer **Constantijn** ook Welsh. Zijn moeder was **Helena** de dochter van **Coelgodebog** Graaf van **Gloucester**, zijn vader **Constantius**, de Romeinse heerser van Groot-Britannië. Als jongeling woonde **Constantijn** in Wales, waar zijn moeder hem onderwees in de wegen van Christus. Wat betreft **Helena’s** toewijding aan Christus, schreef **Cathcart**:

“Zij was een toegewijde christin en er is enige reden om aan te nemen dat ze invloed heeft uitgeoefend op zowel haar man als haar zoon ten behoeve van de christenen, die gevraagd hadden of hun opvattingen gedoogd mochten worden”.

Davis citeert historische gegevens over de slachting van meer dan 1200 Welsh Baptisten rond 600 na Christus door de Saksen onder bevel van de paapse monnik **Austin**. Vanwege eerdere successen onder de heidense Saksen van Engeland waagde **Austin** het in Wales het rooms-katholicisme te verspreiden. Hij verzocht om een ontmoeting met de leiders van de Baptisten. Omdat het hen goed leek om hem te ontmoeten en aangelegenheden betreffende de religie te bespreken, zonden de Welsh broeders ongeveer 1200 van hun predikers en afgevaardigden om **Austin** te ontmoeten, in de van buurt van Hereford, op de Engels grens, in een vallei genaamd Olchon. Zodra ze vergaderd waren, beweerde de paap dat de doop het middel was tot redding en

drong er bij de Welsh broeders op aan hun kinderen en zuigelingen over te geven aan de katholieke doop. Dit weigerden de ouderlingen volstrekt, waarna **Austin** de Saksen, die hem naar Wales hadden begeleid, opdracht gaf om de ongewapende Baptisten aan te vallen. In één dag, vielen door de handen van een rooms-katholieke monnik en vierhonderd Saksische boosdoeners, ongeveer 1200 van Gods nederige dienaren voor de verdediging van de zaak van Christus.

Zeer weinig geschreven geschiedenis is beschikbaar van de Welsh Baptisten tijdens de donkere eeuwen van rooms-katholieke overheersing tot aan de reformatie van de Engelse rooms-katholieken door **Henry VIII**. Echter, er bestaan enkele verklaringen die getuigen dat Christus' kleine groep van Welsh Baptisten ware getuigen bleven van de glorie en de genade van God. Zij die overgebleven zijn van deze Baptisten zijn meestal geconcentreerd rond het dal Olchon.

Nadat van de roomse paus de soevereine heerschappij in kerkelijke aangelegenheden was verkregen, zien we dat **Ina**, één van de koningen van de West Saksen, in de zevende eeuw een wet aannam - "Dat elke familie die goederen bezat tot de waarde van twintig pence, één penny per jaar moet betalen voor de gezegende Sint Peter en de kerk van Rome. Hij schreef ook een boete uit voor het uitstellen van de doop van zuigelingen van meer dan dertig dagen, en een nog veel groter bedrag wanneer iemand ongedoopt overleed. "[Toulmin Geschiedenis van Taunton, p. 6]. Deze belasting bleef enkele eeuwen in stand, en werd bekend onder de naam Peter's pence.

Door **dr. Gill**, historicus, wordt bewezen, dat de kinderdoop, met het oog op het wegnemen van de erfzonde, was afgedwongen door vervloekingen in de Milevitan raad ongeveer twee eeuwen daarvoor en het is ook bekend dat paus **Gregorius de Grote**¹⁾, die **Austin** naar Engeland stuurde, het volgende had besloten: "Laat alle jonge kinderen gedoopt worden zoals dat zou moeten".

¹⁾ Paus **Gregorius** (Rome, ca. 540 -604) bijgenaamd *de Grote*, was de 64e paus van de rooms-katholieke kerk. Hij bekleedde het pontificaat van 590 tot aan zijn dood in 604.

Dit besluit wordt uitgedrukt in algemene termen, zuigelingen worden niet in het bijzonder genoemd. We denken vanwege de moeilijkheden die **Austin** zelf had over het onderwerp kort nadat hij naar Engeland kwam. Onder andere aan **Gregory** werden de volgende vragen gesteld betreffende de kinderen; "Opdat ze moeten worden beschermd voor de dood, na hoeveel dagen zouden zij moeten worden gedoopt?" "Waarop **Gregory** antwoordde: "Indien de noodzaak aanwezig is, omdat het kind dreigt te sterven, verbieden we niet een kind te laten dopen in hetzelfde uur waarin het is geboren."

Door de vervolgingen onder de regering van **Dioclesian** en **Maximianus**, ongeveer in **303**, hebben de christenen veel geleden. Er wordt gezegd dat **Maximianus** de christelijke religie in Groot-Brittannië bijna uitgeroeid had en dat zij, die onder het martelaarschap hadden geleden bijna niet te tellen waren. **Gildas**²⁾ vertelt ons, dat hun kerken werden vernietigd en alle boeken van de heilige Schrift, die zouden kunnen worden gevonden, op straat werden verbrand. De gekozen priesters van de kudde van de Heere, samen met de onschuldige schapen, werden

vermoord. **St. Alban van Verulam** en **Julius van Carlisle** op Usk in Monmouthshire en vele anderen, verzegelden de waarheid met hun bloed.

Maar toen de storm, die niet veel meer dan een jaar duurde, voorbij was, kwamen de christenen hier, evenals in andere delen, uit het bos, holen en grotten, waar zij zich verstopt hadden, en herbouwden hun gesloopte kerken en bloeiden in grote mate in vrede en eenheid. Ze werden begunstigd door **Constantius**, de vader van **Constantijn**, die voor het laatste deel van zijn leven in Groot-Brittannië bleef en onder zijn heerschappij zou niemand lijden en sterven voor zijn geloof. Het was ook hier dat **Constantijn** zelf, die een inwoner van dit eiland was, voor het eerst verklaarde een christen te zijn.

Groot-Brittannië werd helaas ook besmet met de Picten en Schotten, die na verschillende gevechten, toen er geen hulp meer kon worden verkregen van de Romeinen, de hulp van de Saksen inriepen. Deze Saksen, die **Gildas** noemde, 'een natie, afschuwelijk voor God en de mensen', kwamen hier als een plaag voor de Britten, ongeveer in het jaar **450**.

Zij waren in eerste instantie ontvangen als gasten en behandeld als gastarbeiders, in tegenstelling tot de barbaren. Maar na enige tijd vonden zij zich sterk genoeg om als leiders op te treden, maakten het hele land afvallig en dreven de oude Britse christenen in de dorre bergen van Wales en waren de aanleiding voor verwarring en verwoesting.

Gildas beschrijft hun wreedheden en het oordeel van de hemel over een zondig volk.

²⁾ **Gildas** (ook **Gildas de Wijze** of **Gweltaz**) (Schotland, c. 516 - Houat, Bretagne, c. 570) was een Britse geestelijke en schrijver uit het midden van de zesde eeuw. Hij schreef *De Excidio et Conquestu Britanniae* (*Over de verwoesting en verovering van Britannia*).

De doop in de vroege kerk

Drs. R.H. Matzken (1928-2004)

Over de wijze waarop in de vroeg christelijke gemeente de doop werd bediend, spreekt de Didache, een document uit het begin der tweede eeuw, dat handelt over het onderwijs van onze Heere aan de twaalf apostelen. Hierin wordt vermeld: "Doop hen in stromend water `in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest'. Wanneer er geen stromend water voorhanden is, doop hen dan in ander water; als u het niet in koud water kunt doen, doe het dan in warm water. Maar wanneer dat helemaal niet mogelijk is, giet dan driemaal water over hun hoofd "in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest'." Kennelijk werd hier het belang van de betekenis van het getuigenis belangrijker geacht dan de vorm "waarin het werd gegoten".

Nog gedurende de gehele tweede eeuw werd de doop bediend aan gelovigen, dat wil zeggen aan mensen die tot persoonlijk geloof in Christus kwamen, zoals ook in het Nieuwe Testament wordt geleerd en beoefend. In een geschrift van Tertullianus uit 197 is er voor de eerste keer sprake van doop van zuigelingen. Hij verwerpt hierin de in zwang komende praktijk om “voor de doden en zuigelingen” te dopen. Maar de weg naar deze verandering was al eerder bereid doordat de leer aangaande de doop langzamerhand was afgeweken van het Nieuwe Testament, want reeds vroeg in de tweede eeuw werd geleerd dat de waterdoop het middel was waardoor men wedergeboren werd. En daarmee werd gaandeweg de christelijke doop tot sacrament verheven, wat het dus in wezen niet is.

Wanneer de mensen eenmaal hebben geleerd om “uitwendig te denken” wordt daarmee iedere nadruk op waarachtig geestelijk leven, leven uit het geloof op de beloften Gods, weggenomen. De doop is dan niet langer een bevestiging en een getuigenis van een geestelijke en persoonlijk aanvaarde werkelijkheid, maar wordt als “rite” de daad en het gebeuren zelf. Zelfs verword de doop dan tot een drager van magische krachten waarmee duivels werden uitgedreven. Daarmee wordt een volgend wezens kenmerk van de leer der Nicolaïeten in het Christendom ingevoerd, namelijk de leer der Sacramenten als een “liturgie”. Het zijn dan alleen de bisschoppen die mensen mogen dopen en die de macht hebben om aan mensen de doop te onthouden, zie ook sectie II.4.5. Het is dan ook begrijpelijk dat dan de doop niet alleen bediend wordt aan gelovigen, maar dat ook ongelovigen worden gedoopt om op deze wijze onttrokken te worden aan de straf der zonde. En dan is het nog maar een kleine stap om de doop te bedienen aan kleine kinderen - die nog “onschuldig” zijn - en zelfs aan doden - die voor de “Kerk-tijd” gestorven zijn! Tegen die praktijk keerde Tertullianus zich, maar zijn protest kwam te laat omdat het grondwerk al klaar was.

“Dit “anders denken” aangaande de doop liep parallel met een eveneens opvallende verandering van denken ten aanzien van het Avondmaal. Het gedenken van de dood des Heren in het breken van het brood en het drinken van de wijn door zijn discipelen werd nu tot een miraculeuze handeling. Niet langer was het een gedenken van het Goddelijk gebeuren, maar het werd tot een herhaling van dat gebeuren zelf. Zoals de apostolische successie een “nieuwe tegenwoordigheid” van Christus had geschapen naast de tegenwoordigheid in het Woord, zo werd het avondmaal tot een nieuw offer van Christus, naast het offer dat op Golgotha eens voor altijd was gebracht. Daarmee werd ook de “tafel des Heren” waaraan zijn lijden en sterven werd herdacht “totdat Hij komt” tot een sacrament, onderdeel van een “Nicolaïetisch mysterie”. En dat mocht alleen nog maar door speciaal hiertoe gewijde mannen, de priesters, worden bediend.

Ook dit leidde weer tot een grotere afstand tussen de twee klassen: de “leken” werden afgesneden van waarachtig geestelijk leven en werden zoetgehouden met gekerstende heidense rit en praktijken; de “clerus” was eveneens afgesneden van het leven dat Christus aan het licht gebracht had en stond nu aan de “binnenzijde”, als ingewijde, van de gekerstende mysteriën. Zo was de weg gebaad tot een aparte priester-kaste die aan de bisschoppen innerlijke (esoterische) en

uiterlijke macht (over hun diocees of bisdom) gaf. Maar op hun beurt werden zij weer geregeerd door metropolieten, die over grote gebieden het bestuur uitoefenden. Via deze “kerkelijke metro” werden menselijke organisatie en religieuze vormen in de plaats gesteld van de kracht en de werking van de Heilige Geest en van de leiding van de Schrift als Woord van God in de plaatselijke gemeenten.”

De Bijbel getrouwe christenen in de vroege kerk.

Verspreid over gehele de aarde, vinden we bijna overal deze oorspronkelijke christenen onder diverse benamingen aan hen gegeven, zoals Katharen, of “de Reinen,” Paulicianen, Petrobrusianen, Leonisten, Lollards, Hendrikianen, Josephisten, Patarines, Fraticelli’s, Insabati’s, Piphles, Toulousians, Albigenzen, Lombardisten, Bulgaren, Boheemse broeders, Barbets (Baardvogels), Walen, enz.

Nu is het niet zo dat deze groepen allemaal zonder enige dwaling waren. Op bepaalde, meestal ondergeschikte punten, weken sommige groepen af van de rechte leer. Maar hun intentie was om Bijbel getrouw te zijn.

We vinden niet alleen veel kolonies van deze mensen in de oostelijke en westelijke delen van Europa, maar ook in Afrika en Amerika, waarheen zij emigreerden om te ontkomen aan de onderdrukking en slachting in Europa. Na de meest wrede en moedwillige vervolgingen zien we deze onderdrukte mensen in aantal teruggebracht door barbaarse slachtpartijen. Uiteindelijk verdreven uit hun eigen gekochte grondgebied, omdat zij zich niet wilden onderwerpen aan vernieuwingen en veranderingen in hun Bijbel getrouwe godsdienst.

De Bijbel van de Waldenzen was de Oud Latijnse versie (Old Latin Vulgate of Italic). Het was een vertaling in het Latijn van de toen bekende Griekse manuscripten. Het begin wordt geschat rond 157 of vlak daarna. Hij was geschreven in Antiochië waar men over vrijwel alle eerste manuscripten nog beschikte. **Tertullianus**, die leefde van 160 tot 221, citeerde vaak uit de Old Latin. De inhoud komt in grote mate overeen met de Griekse Textus Receptus, wat een des te grotere aanwijzing is dat de Textus Receptus al bestond voor de Codex Sinaiticus en de Codex Vaticanus (± 350). De Waldenzen wilden de apocriefe boeken niet in hun Bijbel opnemen. Dat gebeurde wel bij **Origines** en **Augustinus**, die ze bij de Old Latin voegden. Er bestaan zeker nog 22 kopieën van hele of gedeeltelijke Old Latin Versions, waarvan de vroegste is uit de 13de eeuw. De Old Latin werd ook in Engeland gebruikt, wat duidelijk maakt dat het oorspronkelijk christendom in Engeland niet van rooms-katholieke afkomst is. Ook in Frankrijk en Noord-Italië werd de Old Latin veelvuldig gebruikt.

Het lijkt erop dat de titel van de Katharen, of “de Reinen”, voor het eerst werd gegeven in 251 aan de volgelingen van Novation, een roomse pastoor, die een voorbeeld werd van verzet tegen de vroege verdorvenheden van de pauselijke heerschappij.

Getuigenissen inzake de doop van vroege christenen.

Barnabas, de metgezel van Paulus, zegt in de brief die in het algemeen toegeschreven wordt aan hem : “Zalig zijn zij die hun vertrouwen stellen in het kruis en afdalen in het water”. En weer: “We gaan naar beneden in

het water vol van zonde en onreinheid, maar komen weer boven voortbrengende vruchten, met in ons hart de hoop die in Jezus is”.

Hermas, beschouwd als de in Romeinen 16:4 bedoelde persoon. Verwijzend naar de doop, zegt in zijn werk met de titel “Pastor”: “ Water, waarin mannen afdalen, veroordeeld tot de dood, maar weer opstijgen om te worden bestemd voor het leven”.

Justinus Martyr, die omstreeks het jaar 140 leefde, zegt in zijn Apologie voor de christenen: “Wij brengen degenen die geloven naar een plaats waar water is en ze worden gedoopt op dezelfde manier als waarop wij werden gedoopt, want ze zijn gewassen in het water”.

Theophilus, 180, zegt : “We zijn door de doop als begraven in water, zoals Christus werd begraven in de aarde”.

Tertullianus, 200, “Een man (gedoopt) gaat onder in het water. Hij wordt ondergedompeld”.

Hippolytus, 230, zegt - “Na de verklaring van de catechumeen, werd hij ondergedompeld in water”.

Basilicum, 330, zegt: “Hoe kunnen we in een toestand van gelijkenis geplaatst worden met zijn dood? Door met Hem begraven te worden in de doop. Hoe zijn we afgedaald met hem in het graf? Door het nabootsen van de begrafenis van Christus in de doop”.

Cyrillus van Jeruzalem, 348, zegt : “Als hij die wordt ondergedompeld in het water en gedoopt, aan alle kanten wordt omsloten door het water, zo worden zij die door de Geest gedoopt zijn ook helemaal vervuld “.

Gregory Nazianzen, 370, zegt: “We zijn met Christus begraven door de doop, dat betekent dat wij afdalen met Hem en opstijgen met Hem, zodat wij ook kunnen opstaan met Hem, zodat we ook met Hem kunnen worden verheerlijkt”.

Ambrosius, 374, zegt “U hebt gezegd: ‘Ik geloof, en u werd onder gedompeld, dat is, werd begraven”.

Chrysostomus, 398, zegt: “Gedoopt te worden betekent naar voren komen, nederdalen, weer opstijgen. Dit is een symbool van onze afdaling in het graf. Paulus noemt het een begrafenis. Nederdalen in het watergraf en daarna weer opstaan met Hem in het nieuwe leven”.

Augustinus, 420, zegt - “Nadat u uw geloof hebt beleden, hebben we uw hoofd drie keer in de heilige fontein gedompeld”.

De grote kerkhistoricus, dr. **Augustus Neander**, een Lutherse paedobaptist, schreef: “Het kan mogelijk niet worden aangetoond dat de kinderdoop werd beoefend in de apostolische tijd. De latere introductie van de kinderdoop in de tweede eeuw, spreekt eerder een apostolische oorsprong tegen. Er lijkt geen enkele reden te zijn om de kinderdoop af te leiden vanuit een apostolische instelling.”

Phillip Schaff, hoewel een verdediger van de kinderdoop, geeft toe dat het in strijd is met de geest van het Evangelie en een rite is geworden, die niet gebruikelijk was tot de tijd van Constantijn: “Het Nieuwe Testament bevat geen uitdrukkelijke opdracht om kinderen te dopen, een dergelijk bevel zou niet stroken met de vrije geest van het evangelie. Evenmin was er een verplichte of algemene kinderdoop door de vereniging met kerk en staat “.

Arthur Penrhyn Stanley, deken van Westminster en prelaat van de Kerk van Engeland, schreef: “In het apostolische tijdperk en in de drie eeuwen die volgden, is het duidelijk dat, als algemene regel, zij die tot de doop kwamen, dit deden op volwassen leeftijd door hun eigen bewuste keuze. We vinden een paar gevallen van de doop van kinderen in de derde eeuw”.

Zelfs in christelijke huishoudens, zoals die van Chrysostomos, Gregorius Nazianzen, Basil, Ephrem van Edessa, Augustinus, Ambrosius, zijn doorslaggevende bewijzen dat het niet alleen niet verplicht, maar ook niet gebruikelijk was. Ze hadden christelijke ouders en toch waren ze niet gedoopt tot ze de volwassen leeftijd van 23 jaar bereikt hadden.

De doop in de vroege kerk

(dr. H. F. Stander en dr. J.P. Louw)

De doop als zodanig is niet een ceremonie die typisch is voor het christendom. Vele andere godsdiensten uit de klassieke wereld praktiseerden de doop als inwijdingsceremonie. Het beeld van de afwassing, zo'n onmiskenbaar aspect van de doop, vormde de essentie van de reiniging, opdat die persoon geaccepteerd zou kunnen worden in een specifieke godsdienstige gemeenschap.

Met name **Irenaeus** verwees ernaar hoe de christelijke doop, die in zekere zin ook inwijding in de kring van gelovigen tot gevolg heeft, aanzienlijk verschilt van soortgelijke ceremoniën in andere godsdiensten, omdat de christelijke doop niet zozeer een daad van inwijding is als wel een teken van wedergeboorte. De gedoopte persoon was een nieuwe persoon. Het oude, van zonde doordrenkte, leven was gereinigd. Daarom stond de vergeving of wegwassing van zonden centraal in de ceremonie van de christelijke doop in alle vroege stadia van de christelijke kerk. Het idee van wedergeboorte leverde een symbolisch element, terwijl de vergeving van zonden een gerichte handeling betrof (dat wil zeggen, een handeling die iets doet voor de ontvanger). De doop verleent de persoon bepaalde voordelen. Zodoende werd de christelijke doop aanvankelijk met meer of minder nadruk op deze basisbeginselen uitgelegd en geïmplementeerd.

In de oudste geschriften worden deze basisbegrippen benadrukt en wordt er gefocust op de relevantie van water en het kruis van Christus, zoals al kan worden gelezen in de *Brief van Barnabas*. Het afdalen in het doopwater symboliseerde deelname aan de dood van Christus aan het kruis en voerde tegelijkertijd een wegwassen van zonden uit, zodat de persoon die uit het water

oprees, performatief wordt gereinigd en symbolisch wordt wedergeboren, doordat hij deelt in de dood en opstanding van Christus.

De theologie die ten grondslag ligt aan deze opvattingen werd gekoppeld aan Paulus' verklaring in Romeinen 6, dat de doop een gedoopt zijn in de dood van Christus met zich meebrengt. Zelfs in de vierde eeuw vinden we nog steeds een aantal belangrijke commentaren op de doop die nauw verbonden zijn met het sterven met Christus en het met Hem opgewekt worden tot een nieuw leven. Daarom speelden vasten, gebed en onderwijs een toonaangevende rol in iemands voorbereiding op de doop.

De opmerkingen van **Justinus** zijn heel duidelijk. De doop vereist een openlijk beliden geloof in de leer van Christus, een leven dat dit geloof belichaamt, en een deelnemen aan het Avondmaal, dat is, delen in het zoenoffer van Christus aan het kruis. Vergeving van zonde was innig verbonden met Gods vergeving die afgesmeekt werd onder gebed en vasten. Wedergeboorte, een sterven met Christus en een opgewekt worden met Christus tot een nieuw leven, was de meest centrale gedachte verbonden aan de christelijke doop.

In latere, volledige en ellenlange beschrijvingen van de feitelijke ceremonie, zoals die bijvoorbeeld bewaard zijn gebleven in de vierde eeuwse geschriften van **Cyrillus, Basilius, Ambrosius, Etheria, Chrysostomus** en **Theodorus**, werd de wedergeboorte ook gesymboliseerd doordat iemand zijn kleding afdeed bij het betreden van het doopwater en dus naakt afdaalde in het baptisterium, alsof de kandidaat zijn oude leven volkomen aflegde. Vervolgens kwam de dopeling uit het water omhoog, alsof hij een nieuwe schepping was; dit werd verder gesymboliseerd doordat hij nieuwe kleren ontving (vaak witte kleren).

Sommige schrijvers, zoals **Tertullianus, Hippolytus** en **Cyrillus**, berichtten ook hoe de doop vergezeld ging van duivel bezwering, zalving met olie en handoplegging, teneinde de duivel af te zweren en te delen in de Heilige Geest.

Binnen de dooppraktijk in de vroege kerk onderstreepten deze symbolische kenmerken de oorspronkelijke, theologische basis, althans in de eerste drie eeuwen. Maar men moet nooit aan de vroege kerk denken als een eenheid die een specifiek geordend dogma had. De eerste vier eeuwen geven ons een samenvattend handboek van verschillende gezichtspunten en verschillende accenten op vele kwesties. Terwijl in het ene gebied van de klassieke wereld een bepaalde visie de overhand had, ontwikkelden zich in andere gebieden andere geloofsovertuigingen tot een toonaangevend niveau. Dit is het beste te zien in de ontwikkeling van de zuigelingendoop, die in de derde eeuw in Noord-Afrika al sterk werd verdedigd en gepraktiseerd, terwijl deze gewoonte zich veel later, tijdens de tweede helft van de vierde eeuw, in Europa en Azië voordeed.

De opvatting dat iemand vergeving van zonden ontvangt door de doopceremonie zelf, gaf aanleiding tot de vraag wanneer de doop moest worden bediend. In sommige gebieden bepleitten

kerkleiders een opschorting van de doop, bij voorkeur tot zo kort mogelijk voor de dood. De redenering was dat iemand na de doop niet kon zondigen, omdat men dan werd verondersteld de hemel binnen te gaan in een volkomen gelouterde toestand. Maar hoe staat het dan met de vergeving van zonden? Volgens sommigen zou de doop, toegediend op jonge leeftijd, voldoende zijn om alle toekomstige zonden te bedekken, een soort van voorzorgsmaatregel.

Specifiek tijdens de derde en vierde eeuw, toen de leer van de erfzonde ontstond, redeneerden anderen dat de doop iemand bevrijdt van de zonde smet, die elke pasgeborene aankleeft. Dit bracht twee gezichtspunten met zich mee. Sommigen pleitten voor een vroege doop, hoewel ze daarbij niet vergaten dat de werkelijke ceremonie een bepaalde belijdenis en bepaalde verordeningen eiste. Deze voorstanders bepleitten een leeftijd van minimaal drie jaar opdat degene die de doop ontving, zich bewust zou zijn van wat er gebeurde. Anderen koppelden de doop aan de besnijdenis door te stellen dat ze in principe overeenkwamen. Zij verlangden dat de doop werd toegediend op de achtste dag na de geboorte of liever nog eerder, omdat uitstel gevaarlijk zou kunnen zijn. Immers, als iemand ongedoopt sterft, is er geen hoop op redding en eeuwig leven. Daarom werd iemand bij ernstige ziekte, ongeacht de leeftijd, bij wijze van voorzorg onmiddellijk gedoopt. Deze vorm van dopen wordt in moderne geschriften vaak omschreven als de doop op het ziekbed of nooddoop.

Hoewel enkele schrijvers (**Tertullianus** en **Gregorius van Nazianze**) zich kantten tegen deze ontwikkeling, verdedigden anderen (**Cyprianus**) deze tendens krachtig. Ze voerden aan dat verlossing en alle gaven van Gods genade aan niemand onthouden mogen worden. Binnen dit theologisch kader werd de doop (speciaal zoals deze door **Chrysostomus** wordt geformuleerd) het meest exclusieve kanaal van christelijke zegeningen. Het symbool werd het feitelijke middel. De doopceremonie zelf, in plaats van Christus, werd de zekerheid van eeuwige verlossing.

Eveneens opmerkelijk is dat de koppeling tussen doop en besnijdenis pas relevant werd toen de kwestie van de leeftijd van de doopkandidaat essentieel werd. En zelfs dan moet men niet veronderstellen dat de derde en de vierde eeuw een volledig ontwikkelde doopleer kende die de besnijdenis verving. Het was meer een kwestie van analogie dan van dogma. Dit verklaart ook waarom het Abrahamitische verbond nauwelijks genoemd wordt. Deze aspecten behoren bij een latere ontwikkelingsfase, waarvoor de theologie van de vierde eeuw de basis legde. Ten slotte moet worden opgemerkt dat de opvatting die vaak in de moderne literatuur wordt gevonden, namelijk dat volwassen doop in de vroege kerk een zendingssituatie veronderstelde, niet kan worden gestaafd vanuit de relevante literatuur van de kerkvaders. Immers, de overgang van volwassen doop naar de kinderdoop was een wijdverspreid fenomeen in de klassieke wereld.

(Uit “De doop in de vroege kerk” door dr. H.F. Stander en dr. J.P. Louw, 2010, Uitg. Boaz Multi Media)

Voorstanders van de kinderdoop aan het woord over de vroege kerkvaders met een reactie van Stander en Louw.

In dit onderdeel laat ik eerst voorstanders van de kinderdoop aan het woord over enkele vroege kerkvaders. Daarna geef ik (cursief gedrukt) een reactie hierop van de professoren Stander en Louw. Stander en Louw zijn wetenschappers van reformatorische huize, professoren in Zuid Afrika en hebben veel boeken geschreven over dit onderwerp. Zij geven een reactie op basis van een onpartijdig wetenschappelijk onderzoek.

Tertullianus (Jeremias 1960 en Barnard 1984)

We komen nu toe aan de beroemde christelijke advocaat **Tertullianus** uit Noord-Afrika, van wie het spreekwoord afkomstig is: “Het bloed der martelaren is het zaad der kerk.” Deze schreef omstreeks het jaar 200 tweemaal over de kinderdoop, de eerste keer naar het schijnt er tegen, de tweede maal zeer duidelijk er voor. Helaas is het niet zo dat in allerlei handboeken en brochures voldoende uitkomt wat nu eigenlijk **Tertullianus’** bedoeling was. Dit heeft jammer genoeg tot gevolg gehad dat, al naar men zelf voor of tegenstander van de kinderdoop was, men **Tertullianus** naar zich toehaalde. Vooral bij de tegenstanders van de kinderdoop is dit vaak het geval geweest, en zoals we zullen zien, door oppervlakkig lezen of overschrijven uit andere publicaties, nog ten onrechte ook.

Nu is er in zijn eerste getuigenis bij Tertullianus inderdaad sprake van enig verzet tegen de kinderdoop. Maar dan is het om te beginnen toch opmerkelijk dat Tertullianus duidelijk laat merken dat de kinderdoop toentertijd algemeen in de Christelijke kerk in gebruik was en dat zijn bezwaar dus in elk geval niet een nieuwigheid betrof. Wanneer hij spreekt over peten of doopgetuigen, die bij de doop van kinderen gewoon waren bepaalde verklaringen af te leggen, laat dit duidelijk zien dat ook in Noord-Afrika de kinderdoop een reeds lang ingeburgerde gewoonte was. En dan is het belangrijk op te merken dat in midden Frankrijk en Noord-Afrika in dezelfde tijd dezelfde kerkelijke praktijk werd gevonden. Men heeft dikwijls voorbijgezien dat, als **Tertullianus** zich tegen de kinderdoop verzet, hij zich niet keert tegen de doop van alle kinderen, maar wel tegen de doop van die kinderen, die meekwamen als hun heidense ouders tot de kerk toetraden, en die toen blijkbaar ook werden gedoopt. Bij zulke overgangsdopen traden dan gewoonlijk doopgetuigen op, die voor de christelijke opvoeding van de kinderen bepaalde waarborgen gaven. **Tertullianus’** bezwaar tegen deze peten is dat zij een veel te grote verantwoordelijkheid op zich nemen. Zij kunnen dan wel beloven dat deze kinderen zich straks na hun doop christelijk zullen gedragen, maar welke waarborg kunnen zij geven dat het werkelijk zo zal gaan? Het is om die reden dat **Tertullianus** zich tegen deze peten en tegelijk ook tegen die overgangsdopen van kinderen verzet. In alle kalmte verklaart hij dan dat de leeftijd van deze kinderen het volstrekt niet noodzakelijk maakt zo haastig met de doop te zijn. Veeleer ligt het voor de hand die uit te stellen. Dat zijn bezwaar dus uitsluitend samenhangt met die veelomvat-

tende belofte van de peten en volstrekt niet met de kinderdoop als zodanig, blijkt tenslotte nog uit drie dingen:

- 1) uit zijn mededeling dat, als zo'n kind in levensgevaar komt te verkeren, dan onverwijld de doop moet worden bediend;
- 2) uit zijn gevoelen dat uitstel van de doop nuttiger is en dus niet een absolute eis is;
- 3) uit zijn aanbeveling dezelfde gedragslijn, d.w.z. enige tijd uitstellen, ook toe te passen bij heidense jonge meisjes en jonge weduwen, wanneer ook door hen de doop wordt aangevraagd.

Zijn tweede getuigenis

Wanneer **Tertullianus** dan enkele jaren later weer over de doop schrijft, bespreekt hij wat Paulus in I Korinthe 7 over de gemengde huwelijken zegt. Hij vermeldt dan Paulus' opmerking over de kinderen die heilig zijn, en geeft er zijn opvatting over. Hij betoogt dan dat de opmerking van de apostel samenhangt met het feit, dat alle kinderen vanaf de geboorte onrein zijn. En wanneer Paulus aan de andere kant toch uitspreekt dat ze heilig zijn, komt dat vanwege het voorschrift dat Jezus gaf ten aanzien van de doop: "Wie niet uit water en Geest geboren wordt, zal niet in het koninkrijk Gods ingaan." (Joh. 3:5). Duidelijk blijkt dus dat **Tertullianus** hier van de kinderdoop uitgaat als van een voorschrift en instelling.

Reactie van Stander & Louw:

Maar deze geleerden (Jeremias 1960 en Barnard 1984) moeten naar de context kijken waarin deze verklaring voorkomt. Aland (1963:64-7) heeft terecht aangevoerd dat Tertullianus in de context voorafgaande aan dit citaat enkel zegt dat het heidens bijgeloof de baby, die uit heidense ouders geboren is, bijna automatisch de prooi van de duivel maakt. Maar volgens het bovenstaande citaat bestaat dit gevaar niet voor een baby van christelijke ouders, ook al is slechts één van hen christen, omdat hij 'heilig' wordt geboren. Maar Tertullianus voegt eraan toe dat deze bescherming verkregen wordt niet alleen door iemands 'zaad' (d.w.z. iemands afstamming van een christelijke ouder), maar ook door 'het onderricht in zedelijkheid' (d.w.z. iemands toekomstige onderricht in de christelijke leer). Het argument heeft totaal niets te maken met de doop. Derhalve is het onduidelijk hoe deze verklaring van Tertullianus gebruikt kan worden als 'bewijs' dat hij pleitte voor zuigelingendoop, met veronachtzaming van de talloze expliciete uiteenzettingen over de doop in zijn geschriften, waarnaar hierboven verwezen is.

Hippolytus (170-235)

(door voorstander van de kinderdoop)

Sinds 192 was hij priester te Rome. Hij was een leerling van **Irenaeus** en wordt in het Westen als een van de belangrijkste kerkleraren van zijn tijd beschouwd. Hij verzette zich openlijk tegen de pausen van zijn tijd, opeenvolgend **Zephyrinus**, **Calixtus I** en **Pontianus**, met name wat betreft de heilige drie-eenheid. Als **Calixtus** in 217 van de straf voor "seksuele zonden" een boete

maakt, laat **Hippolytus** zich door zijn volgelingen uitroepen tot tegenpaus. Volgens hem was dit onaanvaardbaar aangezien ontucht een doodzonde was. Dit was het begin van het zogenaamde schisma van **Hippolytus**.

Rond het jaar 235 werd **Hippolytus** samen met de nieuwe paus **Pontianus** in het kader van de christenvervolging door de Romeinse keizer **Maximinus Thrax** naar Sardinië verbannen. De twee raakten daar bevriend en verzoenden zich. Beiden stierven daar, waarschijnlijk door de onmenselijke omstandigheden in de Sardijnse mijnen.

De kerkorde van Hippolytus

Even later, omstreeks 215, wordt te Rome de kerkorde van **Hippolytus** aangekondigd. In deze kerkorde komt bij de overgang van heidenen tot de gemeente, de gezinsdoop ter sprake. En dan is ook bij **Hippolytus** het getuigenis over de kinderdoop boven alle twijfel verheven: **“Eerst moet men de kleine kinderen dopen. Allen die voor zichzelf spreken kunnen, moeten zelf spreken. Voor hen echter die niet spreken kunnen, zullen hun ouders spreken of een ander, die tot hun familie behoort.” Ook deze woorden kunnen niet worden misverstaan.** Dit is van te meer betekenis omdat, naar **Hippolytus** zelf in zijn boekwerk zegt, het niet zijn bedoeling is nieuwe kerkelijke bepalingen in te voeren, maar de oude apostolische overlevering vast te leggen. Al stamt deze kerkorde dus uit het jaar 215, zij wijst wat de kinderdoop betreft met een dikke pijl naar vroegere jaren terug, tot zelfs op de apostolische tijd.

Reactie van Stander & Louw:

De vraag is niet of de 'kleintjes', waarover Hippolytus hier schrijft, kinderen waren, maar of deze bepaalde groep, die niet voor zichzelf kon spreken, uit baby's bestond. Als ze inderdaad baby's waren, zou men vervolgens ook aannemen dat zij niet zouden kunnen deelnemen aan het hele doopritueel. Maar we moeten niet vergeten dat de oorspronkelijke Griekse tekst nooit is teruggevonden, afgezien van een paar korte fragmenten. Dit citaat uit de Apostolic Tradition wordt gevonden in de Latijnse vertaling die dateert uit de vierde eeuw. Sommige geleerden hebben zelfs gesuggereerd dat dit vers mogelijk aan de Latijnse vertaling is toegevoegd, omdat de zuigelingendoop in de vierde eeuw populair werd. Het belangrijkste argument echter voor de latere toevoeging van deze zin is dat hij niet erg goed past in de hele perikoop. Zoals Aland (1963:43 e.v.) naar voren heeft gebracht, zijn de secties die voorafgaan aan deze doopvoorschriften, exclusief gericht op volwassen doopleerlingen: hun leven moet onderzocht worden; hun gedrag tijdens het dooponderricht moet getoetst worden; en zij moeten zich de nacht voorafgaande aan hun doop bezighouden met het lezen van de Schriften. Dit zijn allemaal voorschriften die Aland concludeert dat het bijzonder gewaagd is om je argumenten voor de zuigelingendoop te baseren op de verklaring dat 'kleintjes ook gedoopt moeten worden'. Hij stelt dat de opkomende populariteit van de zuigelingendoop in de vierde eeuw een vertaler er misschien toe aangezet heeft om een zin van zo'n strekking in te passen. Hij verwijst ook naar de Koptische vertaling, waarin staat dat iemand drie jaar onderricht moest ontvangen in het christelijk geloof, voordat de doop werd toegediend.

Orígenes (door voorstander van de kinderdoop)

Dit is de derde kerkvader die geen zweem van onduidelijkheid over deze kwestie laat bestaan. **Omstreeks 240 spreekt Origenes herhaaldelijk over de doop van zeer kleine kinderen (ook al zijn ze maar een dag oud) en hij vermeldt dan dat zij naar de regel der kerk en in overeenstemming met de apostolische overlevering worden gedoopt.** Wanneer men nu bedenkt dat **Origenes** geboren werd in het jaar 185, ongeveer een eeuw nadat de laatste der apostelen was heengegaan, moet men de mogelijkheid dat hij met de apostolische overlevering zeer goed op de hoogte was, wel heel aannemelijk achten. Wanneer men dan verder bedenkt dat de familie van **Origenes** reeds sedert onderscheidene generaties christelijk was, wordt dit zelfs boven alle twijfel verheven. Wanneer men dan tenslotte nog bedenkt dat **Origenes**, die afkomstig was uit Egypte, dit schreef in Caesarea ten noorden van Palestina, terwijl hij bovendien door verschillende grote reizen over het gehele kerkelijk leven van die tijd uitstekend was ingelicht, is dit getuigenis over de apostolische overlevering wel bijzonder treffend en sterk.

Nog krachtiger spreekt dit ons toe als we bedenken dat deze kerkvader over de apostolische overlevering precies hetzelfde zei als wat kort tevoren - en geheel onafhankelijk van hem - te Rome door **Hippolytus** was getuigd. Zo is dus ook het getuigenis van Origenes voor het reeds lang aanvaarde en overal onbetwiste gebruik van de kinderdoop boven alle twijfel verheven. Wanneer we nu tot slot de aldus verkregen uitspraken van **Polycarpus, Irenaeus, Plinius, Aristides, Tertullianus**, de kerkorde van **Hippolytus** en **Origenes**, is het toch wel duidelijk geworden dat de kinderdoop teruggaat tot de tijd der apostelen en van daaruit geruisloos overging naar de kerkgeschiedenis daarna.

Reactie van Stander & Louw:

Origenes was een markant geleerde in de vroege kerk. Hij werd wijd en zijd gerespecteerd door zijn tijdgenoten. Hij was een productief schrijver; veel van zijn werken zijn bewaard gebleven. Meer dan een eeuw na zijn dood werd hij echter door de kerk geëxcommuniceerd vanwege zijn leerstellingen. Toch blijft hij een van de grootste geleerden uit de christelijke oudheid.

In alle drie de citaten stelt Origenes dat zelfs kinderen van zonde gereinigd en bijgevolg gedoopt moeten worden. Geleerden die deze gedeelten aanhalen als bewijs voor de zuigelingendoop als standaard dooppraktijk in de tijd van Origenes, vertellen hun lezers niet met welke motivatie Origenes verwees naar de doop van jonge kinderen. De doop voor de vergeving van zonden in de geschriften van Origenes kan niet vergeleken worden met de doop als teken van het verbond, omdat Origenes' argument niet allereerst een pleidooi is voor zuigelingendoop als algemeen ritueel, maar een pleidooi voor vergeving van zonden.

Zelfs als Origenes naar een traditie verwees of een aan hem en zijn tijdgenoten overgeleverd gebruik, dan nog is het buitengewoon riskant zijn bewering als zodanig te aanvaarden. Hoe zouden we dan alle verklaringen uitleggen over de volwassen doop die we in de vorige hoofdstukken zijn tegengekomen? Bovendien stelt ook Justinus dat hij zich

conformeert aan de traditie van de kerk, wanneer hij de volwassen doop beschrijft (zie hoofdstuk 2, blz. 40/42). Dit laat duidelijk zien dat mensen met uiteenlopende opvattingen aanspraak maakten op de traditie om hun standpunt te bewijzen.

Ten eerste blijkt opnieuw overduidelijk dat **Origenes** de doop koppelt aan het wegwassen van zonden. Ten tweede zegt **Origenes** dat zij 'die zich hebben vernieuwd' het nieuwe verbond hebben ontvangen. Derhalve beschouwt **Origenes** berouw, en niet de doop, als het nieuwe verbond. Eigenlijk zegt hij expliciet dat het avondmaal (de beker) het teken is van het nieuwe verbond, d.w.z. berouw. (Vergelijk ook Mat. 26:28; Marc. 14:24; Luc. 22:20; 1 Cor. 11:25.) Hij zegt ook expliciet dat de doop gezien moet worden als voorspel voor dit nieuwe leven. Daarom wordt op dit punt het avondmaal, en niet de doop, beschouwd als de plaatsvervanger van het oude verbond (en de besnijdenis).

Het is belangrijk dat wij erkennen (uit de hierboven geciteerde gedeelten) dat **Origenes** verwijst naar de doop als een sacrament dat zowel aan volwassenen als aan jonge kinderen wordt bediend. Wanneer hij het heeft over jonge kinderen, zegt hij expliciet: 'ook' of 'zelfs' aan kleine kinderen. Daarom lijkt het niet onaannemelijk dat in zijn tijd de doop van jonge kinderen begon plaats te vinden, naast de al ingeburgerde volwassen doop. Op dat moment bracht dat geen problemen met zich mee, omdat de doop werd beschouwd als een sacrament dat zonden weg wast, en iedereen, ongeacht leeftijd, was vol zonde.

Grafschriften (door voorstander kinderdoop)

Er is echter nog meer. Ook de opschriften die christelijke ouders plaatsten op de graven van hun jong gestorven kinderen spreken in dit opzicht een ongedwongen, duidelijke taal. Natuurlijk drukten de mensen vroeger zich anders uit dan wij. Men moet iets van de toenmalige zeggwijzen kennen om die geschriften goed te kunnen beoordelen. Zo was in het vroeger kerkelijk spraakgebruik een 'gelovige' iemand die door de doop toegang tot de kerk had verkregen. Zij die onderricht genoten om later door de doop in de kerk te worden opgenomen, werden catechumenen genoemd. Dit moet men weten als men op een kindergraf leest dat dit kind een gelovige was en dus geen catechumeen. Het wijst er duidelijk op dat dan zo'n kind was gedoopt. Men kan dezelfde conclusie trekken uit de volgende grafschriften, die alle stammen uit de derde en vierde eeuw:

Gelovige uit gelovigen
Gelovig van geboorte
Dienaar van Christus
Heilig kindje
Is in vrede heengegaan
Zondeloos kind
Nieuwgeboren
Gelovige christen

Reactie: Deze grafschriften zeggen totaal niets over het gestorven kind. Wel dat het waarschijnlijk een kind

was van gelovige ouders. Maar het is niet duidelijk of het een zuigeling of een groter kind was. Het is dus geen bewijs voor een eventueel toegepaste en al jaren bestaande zuigelingendoop. De grafschriften duiden eerder op gelovige kinderen.

Professor H. G. Wood - Universiteit van Cambridge

Over de doop in de vroege kerk

“Wij zijn”, zoals **Harnack**²⁾ zegt. “volledig onbekend inzake de goedkeuring van de doopraktijk van de kerk.” De heldere verwijzingen in de derde eeuw naar de kinderdoop interpreteren deze in het licht van de erfzonde en indien de vaststelling van de praktijk het gevolg is van deze interpretatie, is het vrijwel zeker een late tweede eeuwse ontwikkeling. Verwijzingen naar de erfzonde door **Clemens van Rome** of andere schrijvers, eerder dan **Cyprian**, kunnen niet als bewijs aangevoerd worden om de bediening van de kinderdoop te impliceren. Bovendien is het idee dat de baby moest worden gedoopt voor de vergeving van zonden in strijd met alles wat bekend is van de vroeg christelijke gedachten ten opzichte van de kindertijd. Zelfs in de derde eeuw kan de kinderdoop niet worden beschreven als een kerkelijk gebruik. Dat de kerk ouders toestaat om hun kinderen te brengen om gedoopt te worden ligt voor de hand; dat sommige leraren en bisschoppen hen hebben aangemoedigd om dit te doen is waarschijnlijk, al is er geen reden om te veronderstellen dat de positie van Tertullianus ongewoon was. Maar kinderdoop was tot op deze tijd niet bevolen, of verwerkt in het reglement van de kerkorde. (Encyclopedia of Religion and Ethics, II).

²⁾ **Dr. Adolph Harnack**, van de universiteit van Berlijn.

Dr. F. C. Conybeare¹⁾ zegt dat “de belangrijkste zaak was dat een man tot de doop zou moeten komen uit zijn eigen vrije wil.” Hij zegt verder :

“Op deze gronden was de overgang gerechtvaardigd van een doop die begon als een spontane daad van eigen initiatief tot een inwijding in een opus operandum (magie en bijgeloof). Hoe lang hierna de kinderdoop regel werd in de Byzantijnse kerk weten we niet precies. De verandering kwam sneller in het Latijnse dan in het Griekse christendom en heel langzaam inderdaad in de Armeense en de Georgische kerken (Encyclopedia Britannica, IIe editie, artikel over doop) .

Andre Lagarde zegt : “Tot de zesde eeuw, werden zuigelingen alleen gedoopt wanneer ze in levensgevaar waren. Rond deze tijd werd de praktijk geïntroduceerd van het toedienen van de doop, zelfs als de kinderen niet ziek waren.” (Lagarde, Latijnse kerk in de Middeleeuwen, p.37) .

Deze feiten weerspreken het idee dat de kinderdoop de praktijk was van de oude kerken. Bij de invoering van de kinderdoop ontmoette men grote tegenstand en het was alleen onder de banvloek en door het zwaard, dat de kinderdoop werd doorgedrukt om onwillige gelovigen te dwingen. Over de vorm van de doop, beoefend in de oude kerken, is er geen twijfel mogelijk. Het is zeker dat onderdompeling de universele regel was, behalve in het geval van enkele zieke personen.

¹⁾**Frederick Cornwallis Conybeare** (14-9-1856 – 9-1-1924) was een Brits oriëntalist, Fellow of University College, Oxford, en Professor of Theology aan the University of Oxford. Hij was een autoriteit inzake de Armeense kerk. Zijn meest bekende werk is “The Origins of Christianity”.

Er zijn zes uitgebreide beschrijvingen van doop bekend. Men was er terdege van op de hoogte in de kerken en in alle zes wordt doop door onderdompeling voorgeschreven.

Dit zijn:

De zogenaamde Egyptische wetten (Gebhardt en Harnack, teksten en onderzoeken), VI c 4 (28);

De Canon Hipolyte, de derde eeuw (Hipolyte, Bk VII (29));

De Apostolische Constituties of Canons, in de Griekse, de Koptische en de Latijnse versies, 350-400;

Cyrillus van Jeruzalem, 286 (Migne XXXIII 48);

Ambrosius van Milaan, 397 (Bunsen, Analecta, Vol. II.P. 465), en

Dionysius Areopagita, 450.

Deze rituelen werden grotendeels gebruikt in de kerken en vertegenwoordigden de universele praktijk van onderdompeling.

Van deze praktijk van onderdompeling is er bewijs in Afrika, in Palestina, in Egypte, in Antiochië en Constantinopel en in Cappadocië. Van het Romeinse gebruik van onderdompeling hebben we het getuigenis gedurende achthonderd jaar.

Tertullianus getuigt hiervan in de tweede eeuw (Tertullianus, De Bapt, c. 4); **Leo de Grote** in de vijfde eeuw (Vierde brief aan de bisschop van Sicilië); **Paus Pelagius** in de zesde eeuw (Epist. ad Gaudent); **Theodulf van Orleans** in de achtste eeuw; en in de elfde eeuw dompelden de Romeinen de persoon “slechts eenmaal” onder (Canisius, Lectiones Antiq. Vol. III p. 281).

Aan het einde van de derde eeuw lezen we over **Arnobius**. Hij leefde tot in de 4e eeuw en wij verwijzen daarom naar hem aan het begin van de vierde eeuw. Hij spreekt over de waarde en het voordeel van de doop.

Fusca en de dienstmaagd **Maura** werden gedoopt na eerdere instructie.

In deze tijd (in de tijd van Sylvester) bestonden er “sekten” die later genoemd werden Waldenzen, wederdopers, etc.

Eén, een **Donatist**, werd een Baptist genoemd en zijn volgelingen “wederdopers”.

De stroming van de **Donatisten** ontwikkelde een eigen theologie, waarbij een terugkeer naar een eenvoudiger en Bijbelsere vorm van gemeente zijn werd voorgestaan en zij vonden daarom een hervorming van de kerk nodig. Nadat al hun pogingen om de kerk te hervormen op niets waren uitgelopen scheidden zij zich ten slotte definitief af van de rooms-katholieke kerk. **Constantijn de Grote** deed moeite om de twee stromingen bij elkaar te brengen. Dit mislukte, omdat ze zichzelf uitriepen tot de enige ware kerk en de ander tot de valse kerk.

De **Donatisten** onderscheidden zich van de rest van de kerk door hun meer geestelijke gezindheid, die zich uitte in hun christelijke karakter en gedrag. Ze waren voorstanders van de scheiding tussen kerk en staat. Ondanks deze opvatting deden ze toch herhaaldelijk een beroep op de keizer. Volgens hen werd het wezen van de kerk gevormd door geestelijk leven en niet door sacramenten. Deze opvatting stond tegenover de opvatting van de rest van de kerk. **Augustinus** heeft hen krachtig bestreden.

Uit de opvattingen van de **Donatisten** blijkt dat zij de juiste Bijbelse gezindheid hadden.

Dat hun opvattingen niet pasten in het kerkelijk denken van de toen al rooms-katholieke kerk geeft te meer aan dat zij dicht bij het Woord wilden leven.

Athanasius, nog een kind zijnde, is vermeld, met andere kinderen, die in Alexandrië werden gedoopt na belijdenis van het geloof.

In **Canon 12, 13, 15**, van de **Raad van Nice** worden een aantal goede dingen vastgesteld met betrekking tot de doop.

Athanasius, een man geworden zijnde, leert de gezonde leer, niet alleen met betrekking tot de doop, maar ook met betrekking tot andere aangelegenheden van de godsdienst.

Spoedig na hem komt **Marius Victorinus**, die toetreedt door geloof, belijdenis en doop.

Monica, de moeder van Augustinus, werd gedoopt toen ze volwassen was, hoewel ze was geboren uit christelijke ouders.

In de **Raad van Neocesarea** werd gesproken over de kandidaten voor de doop, het dopen van zwangere vrouwen, de doop van Christus, enz.

St. Martin kreeg onderwijs van zijn twaalfde tot zijn achttiende jaar en werd vervolgens gedoopt. Hij was sterk gekant tegen de oorlog.

Ambrosius werd in Milaan gedoopt toen hij volwassen was, hoewel zijn ouders christenen waren. Hij ontwikkelde gezonde standpunten over de doop, tegen de oorlog, over de sacramenten, enz.

Ephrem, Gregorius van Nyssa, de Raden van Laodicea en Elibertum, en ook **Optatus Milevitanus**, geven correcte visies op de doop.

Gregorius van Nazianze, geboren uit christelijke ouders, was al 20 jaar, toen hij werd gedoopt.

Nectarius werd gedoopt toen hij volwassen was.

Posthumanus gaf een glorieus getuigenis bij zijn doop.

Johannes Chrysostomus werd door zijn ouders verzocht, hoewel ze christenen waren, ongedoopte te blijven totdat hij 21 jaar oud was. Hij respecteerde de Bijbelse doop en was ook pacifist.

Jerome, ook geboren uit christelijke ouders, werd gedoopt in Syridon, toen hij 30 jaar oud was.

Augustinus, Adeolatus, Alipius, Euodius, Epiphany met zijn zuster, zijn allen gedoopt op het geloof.

De conclusie over de doop in de vierde eeuw is dat de opdracht van de doop door Jezus Christus ook in deze periode werd beoefend. Dit blijkt uit verschillende leringen en voorbeelden van de oude kerkvaders, waaruit wij slechts enkele hebben genomen vanwege hun Bijbels getuigenis.

(Martyrs Mirror and Baptist History)

15. Vijfde eeuw

Uit hoofdstuk vijf van Jacob Mehrning “Geschiedenis van het baptisme.”

Augustinus (401) toonde zich één van de ergste tegenstanders van de geloofsdoop, hoewel hij zelf was gedoopt op geloof. Hij werd tegengewerkt door een zekere bisschop, wiens naam was **Vincent Victor**, die ondanks het gezag van **Augustinus**, de leer van de kinderdoop aanviel en, naar het lijkt, weerstond met overtuigende argumenten uit de Heilige Schrift. Maar hoe het uiteindelijk afliep met de twee partijen, daar vind ik geen verslag van. Melding van de zaak zelf is gemaakt door **Vicecomes** (. Ib. 2, coup I), die zegt dat **Augustinus** (lib. 3, de anima, et ijus. orig., cap. 14), een bisschop noemt, genaamd **Vincent Victor**, die met hem streed over de kinderdoop. (B.H. Pagina 448.)

Theodoretus van Cyrhus, 393-466, erkende geen doop, dan alleen die gepaard gaat met geloof en bekering, want in de eerste plaats, zegt hij: “ Degenen die hun leven inrichten op basis van het Nieuwe Testament, reinigen hun ziel door de heilige doop”. En zegt dan :” In plaats van die besprenkelingen, is de gave van de heilige doop voldoende voor degenen die geloven”, en voegt daar ten slotte aan toe:” De gelovige mensen kwamen door de doop in het koninkrijk van God,” Dit

geeft zeker aan dat hij op geen enkele wijze spreekt over de kinderdoop, omdat zij noch de kennis, noch de mogelijkheid hebben om hun leven in overeenstemming met het Nieuwe Testament in te richten, of te geloven, hetgeen absolute voorwaarden zijn voor de doopkandidaten.

NOOT - **Theodoretus van Cyrhus** leerde dat de afbeelding van het Avondmaal, namelijk, het brood en de wijn, geenszins veranderen van hun aard, maar blijven zoals ze zijn, na de wijding. (Samuel Veltius, In Geslacht-register, pagina's 123,124.)

Keizer Theodosius (413) vaardigde een edict uit tegen de baptisten, bevel gevend dat ze ter dood moesten worden gebracht. (Inleiding, pagina 47, col. 2, van Kron. Baron., Num. 6.)

Aangezien de christenen sterk toenamen, die alleen de doop accepteerden die wordt toegediend op geloof en bijgevolg werden herdoopt (omdat ze niet juist waren gedoopt) of die gedoopt waren door ongelovigen of in de kindertijd.

De leer van de kinderdoop is openlijk tegengesproken sinds het begin van deze eeuw, alsmede werd de erfzonde ontkend en weerlegd,

Het gebeurde in **418**, dat de roomse kerk in Afrika, door middel van **Augustinus** en zijn collega bisschoppen, de uitnodiging kregen van een concilie of synode onder **Aurelius**, bisschop van Carthago, bestaande uit 214 bisschoppen, welke raad de standpunten van de mensen vervloekte en veroordeelde die de kinderdoop niet toestonden, de erfzonde in de zuigeling erkenden, alsmede degenen die de predestinatie bestreden en oordeelden dat de mens een vrije wil heeft.

Omdat de Baptisten nog niet waren afgeschrikt door de bovenstaande raad, onderhielden zij hun leer die stelt dat de doop alleen zal worden toegediend op het ware geloof en om hun leer uit te blussen, werd het gezag van die raad bevestigd in **419**, door de edicten van de keizers **Honorius** en **Theodosius** en in **421** door het extra edict van **Constantius**, waardoor deze raad met geweld de overhand kreeg in het hele Romeinse rijk. (Zie, H. Montdn. Nietigh., Pagina 79.) Hieruit blijkt dat deze leer van het dopen op basis van het ware geloof, door zeer velen werd aanvaard in die tijd, want anders zou het niet nodig zijn geweest voor de keizers om zijn verdedigers te bedreigen met de uitvoering van hun edicten en, toen het van kracht werd, hen te vervolgen, zelfs tot de dood.

Faustus Regiensus (434) een bisschop in Frankrijk, leerde dat de doop de bereidheid vereist van de kant van hem die tot de doop komt. Lib. 2, de lib. Arb, Cap. 8. Jacob Mehrning, Bapt. Gesch. Pagina 425.

Evagrius wordt in dezelfde tijd genoemd, die, schrijvende over de doop, (lib.2), zegt "nadat het water was gezegend, de kandidaten, dat wil zeggen degenen die eerder waren onderwezen door het Woord van God en door de catechismus en verlicht werden gevonden, werden gedoopt." (Bapt. Gesch., Pagina 421.)

Noot. - Het is vastgelegd dat in de tijd van **Honorius (436)**, zelfs die van Carthago de volgende resolutie doorgaven: "Degenen die de doop willen ontvangen, worden vooraf voor een lange tijd beproefd en onderzocht." (Seb . Fr., Kron. Rom. Kegel, fol. 71, col.4.)

A.D. 465. D. Vicecomes, (lib.5, cap. 48), geeft een verslag van **Nolanus**, van de gezangen die de christenen in die tijd gebruikten om te zingen over de nieuw gedoopte gelovigen. **Nolanus** beschrijft ook, in een speciale hymne de buitengewone geestelijke vreugde die de christenen gewend waren te hebben over de pas gedoopten. (Bapt. Gesch. Pag.463.)

Noot. - In de tussentijd trachtte de roomse kerk Christus' ware doop af te schaffen; daar naar tenderde ook de in de raad vastgestelde canon, gehouden in **469** bij Chalcedon, die als volgt luidde : "Zij die niet gedoopt zijn, zullen niet gedoopt worden door ketters." (Seb .Fr.,Kron.der Rom.Kett., Fol. 71, col.1)

Het lijkt erop dat in **470** door de macht van de paus en de concilies, werd begonnen het baptisme te veroordelen en bijgevolg de Baptisten te excommuniceren en te behandelen als ketters, de zogenaamde wederdopers. Dit staat vermeld te zijn ingegaan in **470**, tijdens het vierde concilie van Rome. (5e boek van de Chronijk van P. I. Tzvisck, pagina 164, col. I, van Valentinus Beyer, fol. 635.)

Maar het eindigde hier niet, want in **487**, zeventien jaar later, voerde paus **Felix III**, de vijftigste in het register van de pausen, door de steun van een toen gehouden concilie, verschillende andere artikelen tegen het baptisme en de wederdopers in, met zeer duidelijk de bedoeling hen te onderdrukken. (Bapt. Gesch., Blz. 442, van Centuria Magdeburgenses, fol. 538, "Naar een synode te Rome, AD 487)

Paus Felix III (487) die had gehoord dat in Afrika in sommige gemeenten, priesters en bisschoppen samen waren herdoopt met een aantal van het gewone volk, bepaalde:

"1. Als degenen die zijn herdoopt veel berouw hebben en de wens hebben om boete te doen, worden zij zoals gebruikelijk door de priesters vriendelijk ontvangen.

2. De priesters en geestelijken die zijn gevallen en gedoopt werden met de doop van ketters, zullen boete doen tot het einde van hun leven."

3. Andere geestelijken, zoals monniken, nonnen en seculieren, die zijn gevallen en herdoopt, zullen drie jaar onder de catechumenen blijven en zeven jaar onder de boetelingen; echter, als ze door de dood worden ingehaald in deze tijd, zal de bisschop of een priester absolutie (vrij-spraak) verlenen.

4. Degenen die zijn gedoopt of herdoopt door ketters, is niet toegestaan om enig kerkelijk ambt

te ontvangen, maar moeten tevreden zijn (dat wil zeggen, als ze terugkeren) met het weer teruggekeerd zijn in de rooms-katholieke kerk”

Uit deze vier artikelen blijkt dat de paus het belangrijk vond om een synode voor dit doel bijeen te roepen. Er waren blijkbaar heel wat geestelijken en gewone kerkleden die de ware doop op geloof aanhingen.

Er wordt vermeld dat er in **498** de uitstekende leraar **Fulgentius** leefde, die in een schrijven over de doop zegt (lib. de trouw, ad Petrum, cap. 30), “Dat niemand het eeuwige leven kan ontvangen, die niet eerder is bekeerd van zijn zonden door bekering en geloof en door het sacrament van geloof en bekering is verlost, dat is door de doop. Dit is absoluut noodzakelijk voor volwassenen, namelijk dat zij zich bekeren van hun zonden, het algemene geloof verstaan volgens de waarheid van de Schrift en daarop het sacrament van de doop ontvangen.”

16. Zesde eeuw

Personen en gebeurtenissen in de zesde eeuw die aangeven dat de kinderdoop niet in overeenstemming is met de Heilige Schrift.

In het eerste concilie van Constantinopel wordt verordend dat de **Eunomians** en **Montanisten** eerst een aanzienlijke tijd met de kerk (broederschap) moeten meeleven, de heilige Schrift horen en zullen dan, als ze getrouw bevonden worden, gedoopt worden.

Justus Origelitanus zegt uitstekende dingen met betrekking tot de aard en de werkzaamheid van de doop.

Een verslag van **Gregory** over bepaalde Joden, van wie sommigen werden gedoopt op Pasen, anderen op Pinksteren, na eerdere onderwijzing.

Vincentius toont aan dat het de gewoonte was om afstand te doen, vóór de doop, van alle pracht en praal en de werken van de satan.

Over **Euthimius**, die enkele personen die gedoopt waren veertig dagen lang onderwees en hoe hij hen vermaande.

Theophilus van Alexandrië verschilt van inzicht met de rooms-katholieke kerk inzake de heilige Doop en het heilig Avondmaal. (Martyrs Mirror and Baptist History)

Nadere uitwerking van de zesde eeuw.

In de tijd van de **keizer Anastasius** (508), bijgenaamd Flavius Valerius, wordt vermeld dat de

zeer verlichte en begaafde **Cassiodorus** zou hebben geleefd en dat hij met betrekking tot de doop heeft geschreven (Cant., Cap. 7) dat het een Goddelijke fontein is, waarin wedergeboren gelovigen nieuwe wezens worden”, (J. M., Bapt. Gesch., Pagina 467.)

Wat is dit anders, dan wat onze Zaligmaker Zelf zegt (Markus 16:16), dat “gelovigen gedoopt moeten worden en (Johannes 3:5), dat “men wederom geboren moet worden uit water en Geest”; hetgeen overeenstemt met de woorden van Paulus (Titus 3:5), waar hij de doop noemt het bad der wedergeboorte, omdat gelovigen, wanneer zij worden gedoopt, het oude leven achter zich moeten laten en herboren moeten worden in een nieuw leven (Romeinen 6:4).

Cassiodorus vergelijkt de Israëlieten met hen die, na bekering van het heidendom, werden gedoopt; de Rode Zee, waardoor heen het volk van Israël werd bevrijd, vergelijkt hij met de doop, waardoor degenen die waren bekeerd van het heidendom, hun verlossing hadden verkregen voor de ziel, afhankelijk van de verdiensten van Jezus Christus. De farao, die was verdronken met zijn volk in de Rode Zee, vergelijkt hij met de slavernij van de duivel, van waaruit gelovigen worden bevrijd door de doop, door de genade van de Zoon van God. De ingang van Israël in het land Kanaän vergelijkt hij met de ingang van de gelovige, gedoopte christenen in het ware beloofde land van de vrijheid van het Evangelie. Ten slotte zegt hij, in dezelfde passage: “Zo is zij, die vroeger een dienstmaagd der ongerechtigheid was, nu gegroeid tot een vriendin van Christus en is gewassen van het vuil van de zonde.” Al deze dingen pleiten zo duidelijk tegen de kinderdoop en bevestigen de doop op geloof, naar de opdracht van Christus.

Cassiodorus, leert in Cant., Cap. 4 (Bapt. Hist., Pagina 468) dat alle gelovigen zullen of moeten worden gedoopt. “Er kan,” zegt hij, “geen gelovige zijn zonder de afwassing van de doop (dat wil zeggen, dat geen ware gelovige voor God en Zijn Woord kan bestaan, zonder de doop; want Hij beval te geloven en ook te dopen.)

“De zielen van de uitverkorenen (of van de gedoopten) hebben, in de doop, de verdorvenheid van de oude mens verlaten en zijn vernieuwd in Christus”.

“Zoals het volk Israël werd bewaard door de Rode Zee, waarin farao omkwam, evenzo is de kerk van de heidenen verlost door de doop, uit de slavernij van de duivel en gebracht in het ware beloofde land, de vrijheid van het Evangelie.

Cassiodorus is niet geheel vrij van de roomse zuurdezem. Hij kent aan de doop de kracht toe om te verlossen van de slavernij van de duivel en zit daarmee op de zelfde lijn als de roomse kerk.

Na **Cassiodorus** wordt in de geschiedenis van de Heilige Doop de wijze **Fortunatus** (515) genoemd. Een aantekening van hem in de kantlijn zegt: “Al de voorgaande vermeldingen moeten worden begrepen als uitsluitend verwijzend naar de ware doop van Christus, welke is ontvangen zoals Hij het heeft verordend en die bestaat in Woord, Geest en water en wordt verkregen in (of op) geloof en heeft geen betrekking op een zelf uitgevonden kinderdoop.”

In 520 en ook daarvoor, waren er mensen die niet alleen de doop op geloof leerden als toewijding aan Christus, maar die ook, nu en dan, stelling namen tegen de kinderdoop. Dit wordt duidelijk gesteld door de historicus **Jacob Mehrning**, geleerd door de heilige Schrift en de geleerde **Montanus**, in deze woorden: “Toch, zoals de waarheid niet ten onder kan worden gehouden, waren er in de loop van de tijd sommigen, die inzagen dat de kinderdoop niet in overeenstemming was met de heilige Schrift en dit openhartig durfden bekennen.”

Alcimus schrijft (Lib. I van Orig. Mundi) in de 6e Cent. Magdeburg., Fol. 112 met betrekking tot de leer van de doop, “dat de doop eerst afgebeeld wordt in het lijden van Christus.” Daarop volgt een vers van **Alcimus**, waarin de doop wordt vergeleken met het water wat stroomde uit de zijde van Christus en het bloed van de martelaren; Jacob Mehrning registreert dit vers ook in B.H. Pagina 467.

Dat degenen die geboren waren uit christelijke ouders en in hun jeugd waren opgevoed in de christelijke religie, gerekend werden tot de catechumenen, blijkt uit het voorbeeld van **Ambrose** en zijn broer **Satyrus**, zonen van de christelijke ouders **Symmachus** en **Marcellina**, zoals kan worden gezien in de oratie van Ambrose, over de dood van Satyrus en het wordt verder bevestigd door het voorbeeld van **Theodosius**, **Ambrose**, **Jerome**, **Basil** en **Augustinus** zelf, zijn natuurlijke zoon **Adeodatus** en **Alipius**; die hoewel geboren uit christelijke ouders, zoals gezegd, toch werden gerekend tot de catechumenen, tot de dag dat zij werden gedoopt, na voorafgaand onderwijs. (*Bapt. Gesch.*, Pagina 480. *H. Mont. Nietigh.*, Pagina's 79, 80.)

Concilie van Gerunda, Spanje, (520). Misschien denkt iemand, in welke van de voorgaande woorden wordt de kinderdoop tegengesproken? Zoals toch zo duidelijk wordt beweerd door **Jacob Mehrning** en **H. Montanus**. Wij antwoorden, dat ze dit niet uitdrukken in formele woorden, maar het aangeven door de omstandigheden die zij aanvoeren. Want, wanneer zij, in de eerste plaats, spreken van de **vierde canon van het Concilie van Gerunda, in Spanje, waarin werd bepaald dat catechumenen gedoopt moeten worden op Pasen en Pinksteren, geven zij daarmee aan dat de doop van pasgeboren zuigelingen niet kan zijn gepraktiseerd, omdat baby's niet alleen met Pasen en Pinksteren worden geboren, maar het hele jaar door**. En op een andere plaats wordt gesteld dat niet alleen geen catechumenen, maar niemand anders zal worden gedoopt in een andere tijd dan Pasen en Pinksteren. (Van Cent. Magdeb, Cent. 6, cap. 9, de Synodi.)

In de tweede plaats, wanneer zij verklaren dat door de catechumenen waarover hier gesproken wordt, niet alleen begrepen worden jongeren of geleerden, zijnde van heidense afkomst, maar ook zij die geboren zijn uit christelijke ouders, zoals blijkt uit het voorbeeld van **Ambrose**, **Satyrus**, e.a.. Het laat zien dat veel christenen, in die tijd, hun kinderen ongedoopt lieten tot ze, na voldoende onderwijs, zoals deze werd gegeven aan de catechumenen, gedoopt werden uit eigen beweging, op één van de twee feesten, Pasen of Pinksteren.

Sebastian Franck noemt de catechumenen, van wie de genoemde **raad van Gerunda** spreekt,

leerlingen van het geloof en betreffende het decreet van genoemde raad, evenals het tijdstip waarop deze werd gehouden, op deze wijze: “De raad van Gerunda, gehouden in het zevende jaar van **koning Theodorik** bepaalt, onder negen decreten, ook dit: Dat de catechumenen, dat wil zeggen de leerlingen in het geloof, moeten worden gedoopt alleen op Pasen en Pinksteren, met uitzondering als iemand dreigt te sterven. “*Kron. Rom. Conch., Fol. 73, col.*

In het 15e jaar van **Theodorik, koning van Frankrijk,(525)** bevond de roomse kerk zich opnieuw in grote verlegenheid met betrekking tot de Baptisten (wederdopers). De zaak liep zo hoog op dat men dacht een concilie tegen hen te moeten samenstellen, zoals was gedaan door **paus Felix**, in **487**, in Rome. Dienovereenkomstig, werd omstreeks het jaar **525**, het tweede concilie tegen de Baptisten bijeengeroepen, niet in Rome, zoals de eerste, maar in **Ilerda, Spanje**. Daar kwamen veel verbitterde pauselijke bisschoppen bijeen om de Baptisten uit te roeien, of in ieder geval om de ketterij te controleren, zoals dit werd genoemd. Bijeen om een aantal regels en wetten te maken, niet alleen tegen de Baptisten, maar ook tegen degenen die, na gescheiden te zijn van de roomse kerk, door hen werden herdoopt, van welke regels, onder andere, het volgende wordt opgemerkt:

Canon 9 Wat betreft degenen die door overtreding zijn herdoopt en zonder noodzaak zijn gevallen, is het onze wil, dat de statuten van de synode van Nicea door hen worden gerespecteerd, welke worden geacht te zijn opgesteld voor zulke overtreders; dat ze gedurende zeven jaar zullen bidden met de catechumenen en twee jaar met de rooms-katholieken.

Canon 14, “Godvruchtige gelovigen mogen niet eten met de overgedoopten” *Bapt. Hist.*, pages 477, 478, from the 6th *Cent. Magd.*, cap. 9, *fol. 240, ex Decret. Synod. Ilerdensis*. Dat de 14e canon, die alleen spreekt van overdopen, de zogenaamde wederdopers betreft, blijkt uit de notitie van Sebastian Franck van Wordens, in deel 3 van zijn *Chronijk, fol. 73, col. 1*, die deze canon aldus vertaalt: “De geestelijkheid en de gelovigen mogen niet deelnemen aan de maaltijd met de baptisten.”

Reactie: Hieruit kan worden geconcludeerd met wat voor afschuw de Baptisten (wederdopers) in het verleden werden beschouwd door de rooms-katholieken, omdat zij niet waardig werden geacht met hen te eten, zoals eenmaal de Samaritanen, tollenaars en zondaars werden beschouwd door de Joden. Het is prijzenswaardig in de Baptisten, dat zij, ondanks de banvloek van de paus en de concilies, ja, ongeacht vervolging, lijden en dood, zij hun standpunten dapper onderhielden en verdedigden.

D. Joseph Vicecomes, (*Bapt. Hist.*, blz. 482), geeft de volgende getuigenissen uit de zesde eeuw. Van het decreet van de christenen, in Agathe, omstreeks het jaar 530, zegt hij, *lib. 3, cap. 1*, **De Raad van Agathe**, cap 13.: Het is de wil van de kerk, dat op de achtste dag voor Pasen, de belijdenis van het geloof in het openbaar wordt afgelegd in de kerk door degenen die verlangen gedoopt te worden.”

Het is vastgesteld dat in de tijd van **Justin** en **Justinianus (538)**, de Romeinse keizers, er mensen waren, fanatici genoemd door hun tegenstanders, die de keizerlijke raadsleden en ministers trachtten te overtuigen dat de kinderdoop moet worden afgeschaft, terwijl de genoemde keizers zich voorgenomen hadden dit te voorkomen.

Met betrekking tot dit, zegt Jacob *Mehrning*, in *Bapt. Gesch.*, Blz. 487: “**M. Rulichius**, pagina 249, van wie **M. Glaneus** dit citeert, erkent (blz. 627), dat in die tijd er weer vele vreemde fanatici kwamen (hij noemt ze fanatici, al waren ze meer vrome leraren en christenen dan **Rulichius** en **Glaneus**) en bestrafte hen inzake de verordening van de doop van Christus, het oprukkende misbruik van de kinderdoop, dat de overhand kreeg en dat zij de keizerlijke raadsleden en ministers overhaalden om de kinderdoop af te schaffen. Maar Justin, en andere keizers wilden dit verhinderen door hun verboden en hun gezag uit te oefenen.”

In de tussentijd is het verheugend, dat zelfs de tegenstanders, die voorstanders van de kinderdoop waren, ik bedoel **M. Rulichius** en **M. Glaneus**, belijden dat ook in die tijd (omstreeks **538**), er personen waren die de kinderdoop zochten af te schaffen, waaruit blijkt dat de trouw aan de doop op geloof niet in die mate kon worden onderdrukt en dat, anderzijds, de dwaling van kinderdoop niet in zo'n mate kon triomferen dat het geen tegenstanders had. Zo bloeide de roos onder de doornen, Hooglied 2:2. God blijft trouw aan Zijn beloften, Ps. 33:4. Christus is met Zijn kerk tot aan de voleinding van de wereld, Matt. 28:20.

Er wordt vermeld in *Adon. Actat.* 4, en *Turon.*, lib. 4, cap. 26, dat **Brunehildis, de dochter van Arthanagild (560)**, waarschijnlijk als baby gedoopt was door de Arianen, maar dat later, na getrouwd te zijn met **Sigibert**, ze herdoopt was in de naam van de Heilige Drievuldigheid. Dit wordt verteld door **J. Mehrning**, in *Bapt. Hist.*, p. 475.

In hoofdstuk 38 vertelt hij hoe de kandidaten, onmiddellijk na de doop, aan het Heilig Avondmaal werden gebracht en gekroond met kransen en hoe de leraar toen tot hen sprak en hen aanspoorde tot vreugde en heiligheid van het leven, zeggende: “Beste broeders, zing een lofzang op de Zoon van God over allen, die u gekroond hebben met koninklijke kronen. Je hebt nu, mijn geliefden, onvergankelijke kronen ontvangen uit de wateren van de Jordaan, door de kracht van de Heilige Geest.”

Hij bidt daarna tot God, zeggende: “De heilige God geve u heiligheid met dit zegel, waarmee u verzegeld bent en markeert je met de ring van een welriekende zalving door deze doop waarmee u gedoopt bent; mag Hij je waardig vinden Zijn koninkrijk en Zijn kroon te geven, in plaats van deze vergankelijke kroon, met de kroon van de rechtvaardigheid en alle goed werk”. Na dit te hebben geciteerd, zegt Jacob Mehrning “Dit alles is volstrekt niet van toepassing op de kinderdoop.” *Bapt. Gesch.*, Pagina 486.

Voor het jaar **317** citeerden we **Donatus** en toonden aan, volgens Seb. Franck, *Kron. Roan.* Do

den., Letter D., dat hij een zeer geleerde **bisschop van Carthago** was, een inwoner van Numidië (deel van het huidige Algerije en Tunesië), en dat hij leerde dat de paus en zijn aanhangers geen christelijke kerk hadden. Wat hij zegt over het water van de doop is enigszins duister, maar wat hij opmerkt over het brood van het Avondmaal, is duidelijker. Bijgevolg, geen goede doop en daarom oordeelde hij dat degenen die gedoopt waren in de roomse kerk, herdoopt moesten worden, zeggende dat er slechts één kerk, één doop, één geloof, en één Evangelie was en dat er geen kinderen moesten worden gedoopt, maar alleen gelovige volwassenen die de doop wensten. In eerste instantie hingen bijna alle gelovigen in (noord) Afrika hem aan.

Deze leer is echter niet met hem gestorven, gezien daar veel later melding van gemaakt is door zijn volgelingen, namelijk in **586**, omdat zij in die tijd, onder leiding van **Peter, bisschop van Apamia**, degenen die gedoopt waren herdoopten door de orthodoxe- of roomskatholieke kerk. Zie met betrekking tot dit, P.J. Twisck, Kron., 6 boek, pagina 201, col. I, van Greg. lib. 8, Merul., fol. 446.

NOOT. De volgelingen van **Donatus**, van wie wij hier spreken, zijn van ouds ernstig door hun tegenstanders van grove fouten, tirannie en dergelijke beschuldigd. Maar zijn daarvan vrijgesproken door andere bekende auteurs. Toch zouden we hen niet in alle opzichten accepteren, maar alleen in die leringen van hen die goed en waarachtig zijn.

H. Bullinger vergelijkt hen voortdurend met de wederdopers, of zoals hij ze noemt Baptisten, zeggende: “Hier openbaren onze Baptisten weer hun onwetendheid, als ze leren dat niemand mag worden gedwongen vanwege het geloof,” en verder zegt hij, “Ze lijken in elk opzicht op de oude Baptisten, de Donatisten.” “Deze,” schrijft hij verder: “waren van mening, dat aan de ketters zou moeten worden toegestaan te leven zonder straf voor hun (Bijbelse) geloof, dat wil zeggen, zonder vervolging of bloed vergieten. Ze werden tegengewerkt door **Augustinus**. H. Bullinger., Lib. 5, fol. 216, 222.

Jacob Mehrning zegt in zijn “*Indachtigmaeckinge van het doopsel*”, van de 6e eeuw: “Dus de **Centuriatores Magdeburgenses**, ook de twee doctoren **Calixtus** en **Brandanus Detrius** in hun disputeren over de doop, moeten bekennen dat in deze eeuw en veel langer, de christelijke nieuwelingen werden verdeeld in twee klassen, zoals in de vroege kerk, waarin een onderscheid was tussen de catechumenen en de gelovige kandidaten voor de doop, of de ‘uitverkorenen’, zoals ze werden genoemd door de ouden.

Maar verdergaande schrijft hij het volgende over de corruptie van de geschriften van de echte leraren, “Hier moet ook rekening worden gehouden met hetgeen waarover de Centuriatores Magdeburgenses, Dr Calixtus, Dr Meysner, dr. Johan Gerhard, Dr Guil. Perkins, in Ementito Catholicismo en vele anderen zo vaak klagen, namelijk dat de geschriften van de vaders en de vroege leraren van de kerk zo ongelooflijk misbruikt zijn in allerlei opzichten, beschadigd, geïnterpoleerd en verminkt. Ik vraag u, wie kan ons verzeke-

ren dat Augustinus en andere kerkvaders alles hebben geschreven en onderwezen aangaande de kinderdoop wat aan hen wordt toegeschreven?

Indien we inzage zouden kunnen krijgen van de vele honderden, misschien wel duizenden originele geschriften die de vaders, leraren en bisschoppen hebben geschreven tegen de kinderdoop, dan zouden we verbaasd zijn om te zien hoe trouw de waarheid in alle tijden is gehandhaafd, maar ook hoe deze is onderdrukt door de vernieuwers van de doop (de voorstanders van de zuigelingendoop).

We zijn echter dankbaar voor de vele zeer goede getuigenissen die nog wel aan ons zijn overgeleverd en zijn daar God dankbaar voor.

Dus, niet wij, maar degenen die trouweloos zijn omgegaan met de geschriften van de vaders, zijn er de oorzaak van dat we hier ons verslag van de doop in deze tijd moeten beëindigen, maar, in een aantal van de volgende eeuwen, waar we meer authentieke schrijvers tegenkomen, zullen we in staat zijn om dit meer overtuigend uit te leggen. (*Bapt. Gesch., 2d deel, pagina's 481, 482.*)

(Martyrs Mirror and Baptist History)

17. Zevende eeuw

In een poging om de verhoudingen met Rome te verbeteren, gaf **Keizer Phokas** de titel "Universele Bisschop" aan **Bonifatius III (607)**, bisschop van Rome. **Bonifatius III** moest wel een jaar lang wachten tot Constantinopel zijn benoeming bevestigde.

Omstreeks deze tijd nam de gevierde leraar en **bisschop Adrian** publiekelijk stelling tegen de kinderdoop, die zelf geen kinderen wenste te dopen, maar wilde ze ook niet gedoopt hebben door anderen. Op grond hiervan werd hij beschuldigd door **Gregorius de Grote, bisschop van Rome**, zo blijkt uit een bepaalde brief van **Gregorius** aan **Johannes**, bisschop van **Larissa** waarin onder andere het volgende is opgenomen: "In het tweede artikel van de beschuldiging tegen **bisschop Adrian** staat dat hij de doop weigerde aan zuigelingen, dus liet hij ze sterven zonder te dopen." (Centur. Magd., Cent. 9, cap. 4, blz. 141, volgens Bapt. Gesch., Pagina 496, en H. Mont. Nietigh., Pagina 80.) Het blijkt inderdaad dat **Adrian** werd gestraft voor zijn standpunten tegen de kinderdoop en omdat hij de zuigelingen ongedoopt liet sterven.

De kinderdoop blijkt bij velen in **610** zeer weinig in achtung te zijn, zowel als gevolg van de leer van de bovengenoemde **Adrian**, of om een andere reden, zodat het nutteloos en niet noodzakelijk geacht werd tot de zaligheid. De rooms-katholieken stelden zich openlijk op tegen dit gevoel, of om het uit te bannen, of om te excommuniceren door de banvloek van de paus. Waarom in **610**, in het tweede **Bracerensian Concilie**, onder andere een artikel werd opgesteld, verordend en gepubliceerd: "Dat kinderen gedoopt moeten worden, hetgeen nodig is voor hun zaligheid." (Seb. Franck, Kron., Rom., Kett., Fol. 74, kinderbed. 2. P. L. Twisck, Kron., 7 boek pagina 213, kinderbed. 2.)

In het tweede **Bracerensian Concilie** werd verordend: "De kinderen moeten gedoopt worden, hetgeen nodig is voor hun zaligheid, dat is, op straffe van verdoemenis." Maar wat er werkelijk was gedaan in deze zaak wordt niet uitgedrukt in al zijn bijzonderheden, maar het is niet onopgemerkt gepasseerd, gezien **paus Leo II**, die volgens de Romeinse notatie (82d) verordende: "Dat tijdens de mis de kus van de vrede dient te worden aangeboden aan de mensen en dat de doop elke dag zou mogen worden bediend." P. J. Twisck, Kron., pagina 233, col. I, van het Hist. Georg., Lib. 4. Kron., SF, fol. 19.

De bedoeling van dit besluit was om gelegenheid te geven om iedere dag zuigelingen te kunnen laten dopen. Dit in tegenstelling tot het dopen van volwassenen met Pasen of Pinksteren, na een tijd van onderwijs.

De eerste kinderdoop in Engeland

De eerste geregistreerde kinderdoop in Engeland vond plaats in het jaar **626**.

Koning Edwin beloofde **Paulinus**, de rooms-katholieke aartsbisschop, dat hij in zijn God zou geloven als Hij hem de overwinning op zijn vijand **Quichelm** zou geven en als een belofte van de vervulling van zijn gelofte gaf hij bevel dat zijn dochter zou worden gedoopt. (Roger de Wendover, Bloemen van de Geschiedenis, p. 67).

In het volgende jaar werd **Edwin** in York ondergedompeld door **Paulinus**. De ijver van het volk was zo groot om met de koning gelijk op te gaan, dat gedurende zesendertig dagen, **Paulinus**, van 's morgens tot 's nachts, niets anders deed dan de mensen van alle dorpen en plaatsen onderwijzen om toevlucht te nemen in Christus reddende Woord en wanneer onderwezen, waste hij ze met het water van de doop in de rivier Glen." (Bede, Kerkgeschiedenis, pp 96-98.) Op dezelfde wijze doopte hij grote aantallen in de rivier Swale.

De rooms-katholieken dwongen de kinderdoop met grote moeite af. De wetten van de **Northumbriërs (950)** eisten: Ieder kind moet binnen negen dagen gedoopt worden, op straffe van zes oren; (Wilkins, Raden, I. p. 228). De 15e canon gemaakt in **King Edgar's** tijd, **960**, luidt: Elk kind moet gedoopt worden binnen zevenendertig nachten. (Hart, Church Records, p. 196)

Door het gezag van de roomse paus, die gekozen was tot het opperste hoofd van de kerk en door het decreet van het genoemde **Bracerensian Concilie (620)**, werd de kinderdoop nu zo stevig gevestigd, dat niemand die lid van de roomse kerk wilde blijven, een woord tegen haar durfde uiten. Maar toch, onder degenen die meer van Christus hielden dan van de paus en het Evangelie hoger waardeerden dan de decreten van pausen en concilies, werd het ware geloof en de geboden van Christus, in het bijzonder het Woord inzake de doop, toch correct gehandhaafd; waarover heel veel zou kunnen worden verklaard, **indien de roomse kerk de boeken en geschriften van de vromen niet had verwoest.**

De belangrijkste gebieden van de Keltische christelijke gemeenschappen waren in Ierland, Wales, Schotland, Cornwall, Bretagne en andere delen van Gallië (Frankrijk). De vroeg Keltische missionarissen behoorden tot de meest zegenrijke ooit en legden grote afstanden af om het Woord te verspreiden. Restanten van enkele van de Keltische christelijke gemeenschappen bestonden langer dan de Synode van Whitby (**664**), waarin, kort gezegd, de Keltische kerk, als instituut, besloot om de roomse gebruiken over te nemen en werd geassimileerd in de roomse kerk. De Keltische kerk in Wales werd uiteindelijk onderworpen aan Rome in het jaar **768**. In Schotland probeerden de “Culdees” (Keledei) - geestelijken en monniken - de vroegere Celtic gewoonten aan te houden. Dit wordt vermeld in de documenten met betrekking tot juridische en onroerend goed zaken tot aan het begin van de IIe eeuw, maar waren in de tijd van **David I** (koning van Schotland **1084-1153**) grotendeels vergeten. Maar de herinnering aan de Keltische heiligen en hun gemeenten leefde voort.

Het dopen vond niet in de kerken plaats. Pas in het jaar **627** werd in Engeland het eerste doopvont in een kerk gebouwd voor de doop van Koning **Edwin** in de kerk van St. Martin, Canterbury. Pas vanaf het jaar **1100** werd het doopvont gebruikt om kinderen te dopen.

Kinderen werden toen echter niet besprenkeld, maar ondergedompeld in het doopvont dat ook aanzienlijk groter was dan tegenwoordig. In het jaar **689** vaardigde **koning Inas** (of Ine of Iva) van de West Saxen de wet uit dat kinderen gedoopt moesten worden binnen dertig dagen na de geboorte. In de jaren **821, 1106, 1172, 1195, 1200, 1217, 1220, 1224, 1240** enz. werden kerkelijke bevestigingen en/of wetten uitgevaardigd waarin dit besluit werd bevestigd. In **1603** werd een kerkelijke wet uitgevaardigd in Engeland waarin voor het eerst werd toegestaan dat kinderen niet alleen door onderdompeling maar ook door besprenkeling mochten worden gedoopt, alhoewel deze gewoonte al langer voorkwam.

De **Paulicianen** vormden een gnostische religieuze stroming, opgericht in **657** door **Paul Samosata** in het Armeense Kibossa die zich ontwikkelde naast de rooms-katholieke kerk en die uitsluitend op Paulus' brieven en op de evangeliën gericht was. Zij werden ook wel **Tondrakians** genoemd naar de plaats Tondrak. De rooms-katholieke **John III** heeft twee keer een synode bijeengeroepen, in **719** en **726**, echter met weinig resultaat. Zij werden vervolgd door de keizers **Constantijn IV** en **Justinianus II**, echter beschermd door **Leo III** en **Nicephorus I**. Meer over de **Paulicianen** in de twaalfde eeuw.

Sommige mensen hebben verondersteld dat de **Waldenzen** hun naam hebben ontleend aan Petro **Valdo**, maar **Reinerius Sacco**, een inquisiteur die 80 jaar leefde na **Valdo van Lyon**, geeft toe dat ze 500 jaar vóór de tijd van deze beroemde hervormer ook al bloeiden, dwz. ongeveer in het jaar **660**. Sommige van deze **Waldenzen**, zoals de **Novatianen**, vinden we onder de naam **Albigenzen** of **Katharen**.

In **670** werd de heilige doopinzetting van Christus nog steeds waargenomen in Egypte. De leer

van het christelijk geloof werd geleerd aan de kandidaten voor de doop; ja, deze praktijk werd daar zo hoog geacht dat sommigen in andere landen zich vanwege dit artikel afscheidten van de roomse kerk en besloten om de christelijke godsdienst te herstellen volgens het voorbeeld van de Egyptische christenen. Daarom werden ze genoemd: “beginners in de christelijke religie”. Met een toespeling op dit citeert Vicecomes (lib. 2, cap. 3), uit het boek van **Jacob Pamelius** over **Tertullianus**, zeggende dat de beginners in de christelijke religie (dat wil zeggen degenen die zich afscheidten van de roomse kerk en de christelijke religie weer oprichtten op het oorspronkelijke apostolische fundament), de praktijk van de catechese voor de doop overnamen van de Egyptische theologen (dat wil zeggen, het onderwijzen van de leerstellingen van het christelijk geloof), (Bap. Gesch., Pagina 501).

Het decreet van paus **Leo II** voor de bevestiging van de kinderdoop en de mis, zoals vermeld in het jaar **682**, heeft niet tot gevolg gehad dat de gelovigen die zich uit de roomse kerk hadden afgescheiden en de doop op geloof onderhielden van hun geloof afweken, integendeel, het blijkt dat nog meer, ja, zelfs geleerde mannen zich afscheidten van de roomse kerk n.a.v. dit artikel en lid van de kleine kudde van Christus werden. Een aantal van hen die vroeger de kinderdoop, de mis, de tradities, de verdienstelijkheid van goede werken en de zeven sacramenten onderhielden, nu anders onderwezen, zich tegen de paus op deze punten verzetten. Daarvan zijn er vijf personen vermeld in de Kronieken, van wie P. J. Twisck in zijn zevende boek (**699**) zegt: “**Isidorus, Cesarius, Adelheymius, Agatho** en **Julian Pomorius**, zelf onderwezen in de heilige Schriften, de rechtvaardiging en de goede werken, verklaarden dat er maar twee sacramenten zijn en met betrekking tot de rooms-katholieke kerk, dat deze niet gebouwd was op Petrus, maar op Christus.” (Pagina 238, col. 4, van Joh. Münst., fol. 121.)

We komen nu aan het laatste jaar van deze eeuw, waarin we zien dat op dat moment niet alleen zij die van Joodse of heidense afkomst zijn, maar ook zij die geboren zijn uit christelijke ouders, werden onderwezen in het christelijk geloof voordat ze werden toegelaten tot de doop, zodat de christenen die het heil van hun kinderen zochten, ze ongedoopt lieten, totdat zij in staat waren om zelf hun zonden te belijden, het geloof te belijden en daarop de doop wilden als symbool daarvan. Onder deze waren de twee vrome christenen, **Lutgerus** en **zijn vrouw Libuga** in **Frankrijk**. Van hen wordt gesteld dat ze hun zoon **Lutgerus** ongedoopt lieten, totdat hij, na onderwezen te zijn en aanvaard te hebben het geloof in Jezus Christus, gedoopt werd, (PJ Tzerisck, Kron., 7 boek, pagina 239, col. I, van Grondig. Bezvijs., Letter B.)
(Martyrs Mirror and Baptist History)

18. Achtste eeuw

Van **724** tot **736** leefde er in Engeland, **Bede**, bijgenaamd **de Presbyter**, die op een bepaald moment openlijk verklaarde verschillend te denken over vele punten inzake het roomse bijgeloof, waaronder de kinderdoop. Ten aanzien van de doop wordt vermeld dat hij het volgende heeft verklaard: “Allen die naar de apostelen kwamen om gedoopt te worden, werden eerst onder-

wezen en geleerd door hen en daarna werden zij gedoopt op grond van het apostolisch ambt. Vergelijk Marcus 16:16.” (Bapt.Hist. page 532, Acts 19)

Bede, in zijn uiteenzetting over het boek Ezra (D. Vicecomes, lib. 2, cap. 3), schrijft: “Aan de catechumenen onderwijzen wij de belijdenis van het christelijk geloof, zoals vastgelegd door de twaalf apostelen. Deze geloofsbelijdenis werd aan hen gegeven om die te gaan bestuderen. Dat kunnen geen zuigelingen zijn geweest. Ze werden dus eerst goed onderwezen voordat ze werden gedoopt.”

D. Vicecomes (lib. 1, cap. 35, Bapt. Hist., blz. 523), vermeldt dat **Amalarius Fortunatus** (760), een geleerde, het volgende schrijft inzake de nieuw gedoopte christenen: “Onze nieuwe christenen worden in acht dagen door hun leiders ingeleid in de leer van de kerk.” “Dit kan, zoals iedereen weet, niet gedaan worden met of door zuigelingen. Verder schrijft Vicecomes (lib.3, cap.6 en 7) welk advies **Amalarius Fortunatus** gaf aan degenen die zich wilden laten dopen: “Hij die verlangt om gedoopt te worden moet enkele dagen daarvoor, net als **Cornelius**, om de doop waardig te ontvangen, bidden op het negende uur en vasten.” Ten aanzien van de gewoonte van het dopen op Pasen en Pinksteren en het dragen van witte klederen door de kandidaten, heeft hij elders een verklaring gegeven, namelijk dat dit werd gedaan alleen door gelovigen. De witte kleding wijst op de reinheid van hun gezuiverde geest.

NOOT. Er wordt gesteld dat ongeveer in dezelfde tijd er een eminent man leefde, een verdediger van de christelijke religie, genaamd **Antharitis**, die echter tegen de roomse kerk was en in het bijzonder tegen de doop van zuigelingen, die naar zijn mening niet mogen worden gedoopt, op grond waarvan werd gemeld, dat hij de doop geheel afwees, of op zijn minst dat geen doop moest worden geleerd en toegediend aan zuigelingen. Hierover vind ik deze notitie: “Gregory, in het register van de Longobarden, schrijft dat **Antharitis** de doop weigerde aan de kinderen van de christenen.” Seb. Franck, Kron., Rom. Kett., Fol. 74, col. 2.

Verschillende schrijvers noemen de zeer bekende **Carloman** (781), die, hoewel hij het christelijk geloof zelf al had aanvaard, zijn zoon, die toen enkele jaren oud was en nog ongedoopt was, voordroeg voor de doop, die in de stad Rome op Pasen hem toegediend zou worden. Van zijn dochter **Gisla** wordt gezegd dat zij gedoopt werd in hetzelfde jaar in Milaan door de bisschop of leraar **Thomas**. *Bapt. Gesch., Pagina 523, H. Montan. Nietigh., Pagina's 80, 81, uit Centur. 9, Magdeb., Cap. 4, Annal. Francor. Regino., Lib. 2, Adon. Aetate, 6.*

In 789 gaf Karel de Grote de eerste wet in Europa uit voor het dopen van kinderen. Hij was bezig met een hardnekkige oorlog tegen de Saksen, maar hun dappere generaal **Windekind**, vond altijd middelen om zijn aanvallen af te slaan. Tenslotte ontwikkelde de keizer een methode die **Windekind** ontmoedigde door zijn volk van hem los te maken en dat maakte een einde aan de oorlog. Dit gebeurde door de mensen voor de keus te stellen, nl. te worden vermoord door de troepen of voor het leven te kiezen onder de voorwaarde om zich als belijdend christen te laten

dopen en de strenge wetten te gehoorzamen volgens de capitularies (verzameling van wetten en regels) van deze monarch, waarbij ze verplicht waren, op straffe van de dood en zware boetes, om zichzelf en hun kinderen binnen het jaar van hun geboorte te laten dopen.

In 792 leert **Albinus** over Johannes I (Bapt. Hist., blz. 505), dat de doop moet worden ontvangen met geloof. Hij schrijft: “Het is treffend gezegd dat de voorloper van onze Heere doopte in Bethabara; Bethabara betekent “huis van gehoorzaamheid”, dat zij allen door de gehoorzaamheid van het geloof komen tot de doop van Christus”

Deze **Albinus**, bijgenaamd **Flaccus**, was een opmerkelijk geleerde en een geliefde man in die eeuw, maar werd toch onkundig genoemd en gehaat door zijn tegenstanders. In zijn getuigenis was hij sterk gekant tegen de overtuiging van de roomse kerk, met name in de zaak van de doop. In de doop vereiste hij geloof, wedergeboorte en nieuw leven, verklaarde dat dit de middelen waren om deze dingen waardig te ontvangen, hoewel beleden met de mond, maar toch in de kinderdoop vrijwel genegeerd.

In de verdediging van zijn geloof was hij onafhankelijk met betrekking tot de haat of de gunst van het volk, zodat, naast wat we net hebben gezegd, hij ons diverse uitstekende dingen na liet over de doop van volwassenen, waarvan de volgende voorbeelden:

Over Johannes 15:3 (pagina 509) zegt hij: “Waarom zegt de Heere niet: “U bent rein door de doop, in welke u gewassen wordt”, maar Hij zegt: “Door het Woord, dat Ik tot u gesproken heb “. De roomsen zeggen: “Wanneer het Woord het water ontmoet, wordt het een sacrament.” Maar dit wordt niet uitgevoerd door tot het water te spreken, maar door persoonlijk geloof in het Woord.”

Viccomes (lib. 3, cap. 21), zegt: “Hij (**Albinus**) maakt ook melding van het onderzoek naar het geloof van de uitverkorenen, die ervoor gekozen hebben om gedoopt te worden, als in de tijd van de apostelen.” In Cap. 26: **Albinus Flaccus** schrijft in het hoofdstuk over de doop: “Inzake de doop van de uitverkorenen, die zijn onderzocht inzake hun geloof volgens de regels van de apostelen, deze zijn ingewijd door vasten en onderwezen door ijverige prediking, twee seizoenen lang tot Pasen en of Pinksteren.”

D. Viccomes voegt aan dit commentaar toe: “Als deze onderzoeken werden gehouden volgens de regels van de apostelen, dan moeten zij noodzakelijk zijn waargenomen door allen, maar daarna, toen de kinderdoop in de mode kwam, werd deze noodzakelijke praktijk afgeschaft (of gestaakt) door de kerk in 860, tijdens de regering van de keizers **Lodewijk de Vrome** en **Lothaire**, waarvan overvloedig bewijs bestaat.”

Deze **Viccomes** was een pedoBaptist en krachtig onderhouder van de kinderdoop, maar hij stelt dat het noodzakelijk was dat de apostolische praktijk van de onderzoeken (van het geloof)

werd afgeschaft of stopgezet toen de kinderdoop in zwang kwam en hij geeft ook het moment aan waarop dit gebeurde, namelijk in **860**. Hoe hij hiertoe kwam? Dit is zijn antwoord:

“Dat de kinderdoop, samen met veel ander bijgeloof, kort na de dood van de apostelen ontstond, kunnen zij tot op zekere hoogte onderbouwen, maar dat het gedurende vele eeuwen wankelde in de roomse kerk tot het jaar 900, ja, tot bijna 1000, wordt nu bevestigd, dan weer afgeschaft, op één plaats aangenomen en verworpen in een andere, enz., dat blijkt voldoende uit de boeken waarin we dat gelezen hebben.”

Ik kan niet nalaten hier de uitspraak van **Jacob Mehrning**, toe te voegen die onmiddellijk na de voorgaande passages van **D. Vicecomes**, schrijft: **“Zo zien we uit de geschiedenis van deze tijd, dat de kinderdoop nog aan een zijden draadje hing, zijnde door sommige ontvangen en verworpen door anderen. Dat is een sterk bewijs dat het niet door de apostelen en nog veel minder door Christus Zelf is ingesteld. Maar wat een onmetelijke schade aan zielen en wat een grove barbaarse onwetendheid in het christendom heeft de invoering van deze absurde kinderdoop gebracht. Veel intelligente mensen, ook in die eeuwen, waren echter in staat om te onderscheiden.”** (Bapt. Hist., pagina 537)

Diverse schrijvers vermelden dat in **800**, het laatste jaar van de achtste eeuw, de kinderdoop, ofschoon deze door de roomse kerk in het algemeen sterk werd aangehangen, toch niet gepraktiseerd werd, ja, door velen werd afgewezen, dus vasthielden aan de zeer oude gewoonte, vermeld in verschillende vorige eeuwen, van het alleen dopen van volwassenen op Pasen en Pinksteren. (Martyrs Mirror and Baptist History)

19. Negende eeuw

Rond het jaar **810** werd een man, genaamd **Sergius**, tot Christus bekeerd na het getrouwe getuigenis van een Paulicische vrouw. Ze had hem aangespoord om de Schrift voor zichzelf te bestuderen om Gods waarheid te ontdekken inzake de redding door Jezus. Dit deed hij, hetgeen hem tot Christus bracht.

Cramp merkt op: “De echtheid van zijn bekering werd bewezen door zijn bij uitstek heilig leven en onophoudelijke ijver. Hij had een relatie met de **Paulicianen** en werd uiteindelijk een leider van die beweging. Hij reisde heel veel in Klein-Azië en predikte Christus en riep mensen op om de dwaasheden van de corrupte religie te verlaten. God gaf hem de genade om in vrijheid 34 jaar te preken. Vele mannen en vrouwen namen Christus aan door zijn prediking.”

Gedurende deze tijd waren de **Paulicianen** de meest prominente groep christenen die getrouw het Woord van God verkondigden. Zij leefden o.a. in het oosten van Anatolië (West-Turkije). De rooms-katholieke kerk bleef hen met kracht vervolgen. Deze vervolging vond plaats met een geweldige felheid tijdens de eerste helft van de negende eeuw, zodat een volslagen vernietiging dreigde. Onder het gezag van **keizerin Theodora II** van Makikonian van

Byzantium (869) werd dit nog geïntensiveerd. Zij was gehuwd geweest met keizer **Theophilus** en was regentes voor haar zoon.

Van 832-846 heeft zij toestemming gegeven voor de executie van ca. 100.000 Paulicianen, mannen en vrouwen, door het zwaard, door opknoping, of door middel van de brandstapel te vermoorden, simpelweg omdat ze weigerden in te stemmen met de rooms-katholieke leer. Bijgevolg namen veel Paulicianen de wapens op om hun families en hun huizen te verdedigen, terwijl een groot aantal anderen vluchtten naar Bulgarije en Melitene dat door Moslims werd bestuurd.

In het jaar 869 werd de rooms-katholieke kerk in twee delen verdeeld, de grieks-katholieke kerk en de rooms-katholieke kerk. Sindsdien zijn er verschillende pogingen geweest om hun verschillen op te lossen, maar tot nu toe zonder resultaat.(Baptist History)

Bisschop Claudius van Turijn 778-840

Claudius (817), bisschop van Turijn en van de Valleien van Piemonte, bewoond door de **Waldenzen**, ijverde tegen afgodische praktijken en getuigde dat het evangelie werd bewaard onder deze bergbewoners in de oorspronkelijke zuiverheid. **Genebrand** en **Rorenc** (rooms-katholieke schrijvers) hebben getuigd dat de **Paterines** en inwoners van Piemonte de standpunten van **Claudius** bewaarden tijdens de negende en tiende eeuw.

In zijn tijd moet een grote herleving van de zuivere godsdienst hebben plaatsgevonden, als we horen wat deze bisschop heeft geleerd en gedaan. Hij gaf bevel dat de beelden uit zijn bisdom verwijderd moesten worden. Hij schreef commentaren over de Pentateuch, het Mattheüs-Evangelie en vele N.T.-brieven. Hij predikte de rechtvaardiging door geloof alleen, ontkende de leer van het vagevuur, het aanbidden van relikwieën en het houden van bedevaarten.

Toen Napoleon in 1805 in Turijn was, ontbood hij de toenmalige moderator van de Waldenzenkerk, **ds. J.R. Peyran** en vroeg hem o.a.: "Sinds wanneer zijn jullie een onafhankelijke kerk geworden?" De moderator antwoordde: "Sinds de tijd van **Claudius**, bisschop van Turijn." Wat betreft het wegdoen van de afgodsbeelden, daarover zegt **Peyran**, dat **Claudius** "door de **Waldenzen** altijd als één van hun leraars ('pasteurs') werd beschouwd die uit zijn bisdom de afgoderijen heeft weggezuiverd. De valleien, waarin de afgoderijen nooit geaccepteerd werden, die ver van het verderf verwijderd waren en die altijd krachtig iedere vorm van vernieuwing hebben afgewezen".

Met vele anderen meent **Peyran**, in zijn dagen wel genoemd de Patriarch der valleien, dat de **Waldenzen** dalen bewaard zijn gebleven voor allerlei besmetting en dat door de eeuwen heen daar een zuiver getuigenis der waarheid gehandhaafd is. Daarom hadden de **Waldenzen** ook altijd moeite om zich een gereformeerde kerk te noemen, want ze waren immers nooit in roomse

dwalingen verstrikt geraakt, zoals bijna heel Europa. Wat dat betreft hadden ze geen reformatie nodig. **Jean Leger** schrijft in de 17e eeuw over “evangelische gemeenten”, omdat hij gelooft dat deze kerken in Piémont zijn geweest sinds het Evangelie daar werd aangenomen.

Peyran stelt ook duidelijk dat de **Waldenzen** en **Albigenzen** in Frankrijk hetzelfde geloof beleden en dat ze niets te doen hadden met Arianisme en Manicheïsme. Dr. Allix was al eerder tot dezelfde conclusie gekomen. Zie ook zijn werk over de **Albigenzen**: “The Ecclesiastical History of the Ancient Churches of The Albigenses”.

Claudius was drie jaar hofprediker bij **Lodewijk I (778-840)**, koning van Aquitanië, koning der Franken (**814**), ook wel **Lodewijk de Vrome** genoemd. Hij was een zoon van **Karel de Grote**. **Lodewijk** gaf **Claudius** opdracht om commentaren te schrijven op bijna alle boeken van de Bijbel voor het onderwijs van de geestelijkheid. De meeste van deze commentaren waren gebaseerd op eerdere werken van **Augustinus**, **Jerome** en andere Latijnse kerkvaders. Toen **Louis** in **813** keizer werd van het heilige roomse rijk benoemde hij **Claudius** in **817** tot bisschop van Turijn. Onder de gunstige omstandigheden die voortvloeiden uit de Raad van Frankfurt in **794** (die onder meer het decreet van het Tweede Concilie van Nicea (**787**) had veroordeeld vanwege de verering van iconen) werd **Claudius** aangesteld om de kerk te hervormen.

Hij is het meest bekend geworden door het onderwijzen van iconoclasmе, een radicaal idee op dat moment in de Latijnse Kerk en om sommige leringen die doen denken aan de protestantse reformatie, 700 jaren later. Hij werd als een ketter aangevallen in geschreven werken van **St. Dungal** en **Jonas van Orleans**.

Men denkt dat **Claudius** uit Spanje kwam. Dit kan zijn oorsprong hebben in de beschuldigingen van **Jonas van Orleans**, die beweerde dat **Claudius** een discipel was van **Felix van Urgel**. **Felix** was een bisschop in de uitlopers van de Spaanse Pyreneeën die **Claudius** persoonlijk kan hebben gekend. De bisschop was veroordeeld door **Alcuin** bij de Raad van Frankfurt in 794 voor het onderwijs van adoptianisme. Adoptianisme leert dat Jezus als Zoon van God is aangenomen (geadopteerd) wegens zijn zondeloos leven. Deze leer werd aan het eind van de 2e eeuw reeds als ketterij veroordeeld.

Toen **Lodewijk de Vrome** nog koning was van Aquitanië, riep hij **Claudius** aan zijn hof in Chasseneuil vóór **811**. In **813** riep **keizer Karel** zijn enige overlevende wettige zoon **Lodewijk**, aan zijn hof. Hij kroonde hem als zijn erfgenaam. Het volgende jaar stierf **Karel** en **Lodewijk** werd heerser van het heilige roomse rijk. Het bracht **Claudius** naar Aken, de hoofdstad van het keizerrijk.

Daar gaf **Claudius** exegetische lezingen aan de keizer en het hof en werd zelfs aangespoord door de Keizer om zijn lezingen op schrift te stellen. In **817** werd hij door **Lodewijk** naar Turijn gestuurd om als bisschop aan te treden.

Episcopaat (817-827)

Als bisschop van Turijn bleek het **Claudius** dat mannen vaak erop gericht waren om op bedevaart naar Rome te gaan voor boetedoening en die gelovigen waren gewend Christus en de heiligen te vereren door voor beelden en relikwieën te knielen. Hij viel het gebruik van beelden, relikwieën en kruisen aan en hij verzette zich tegen bedevaarten om daarmee absolutie te verkrijgen en hij had weinig aandacht voor het gezag van de paus hetgeen te wijten was aan zijn overtuiging dat alle bisschoppen gelijk waren. **Claudius** was een ketter in de ogen van **Dungal** en **Jonas van Orleans**.

Geschriften

Claudius was zowel een auteur als een kopiist. Hoewel de meeste van zijn bestaande werken eenvoudige Bijbelse commentaren zijn. Zijn geschriften zijn heel persoonlijk. Rond **811** stelde **Claudius** een uitputtend en encyclopedisch commentaar op het boek Genesis samen op verzoek van de keizer. Dit commentaar is bewerkt door **Johann Alexander Brassicanus** in Wenen voordat het werd gedrukt in Basel door **Hieronymus Froben** in **1531**.

Claudius schreef ook commentaren op het boek Leviticus, de historische boeken van het Oude Testament, het evangelie van Mattheüs en alle brieven van Paulus, waarvan het commentaar op de Brief aan Galaten enkele van zijn standpunten laat zien die gelijk zijn aan die van de **Waldenzen**, eeuwen later. Er werd ooit gedacht dat hij in feite de **Waldenzen** stichtte, maar dit werd weerlegd in de 19e eeuw. Zijn commentaren van 1 en 2 Korinthe, opgedragen aan **Theodemir**, abt van Psalmody en aan een mogelijke student van hem, werden door degenen aan wie het was opgedragen naar Aken gestuurd om te worden veroordeeld door de verzamelde bisschoppen van het rijk. De Korinthische commentaren waren niet gepubliceerd, al was het dat ze de controverse betreffende iconen en bedevaarten aanwakkerden.

Claudius introduceerde de “organische metafoor” van de staat in zijn commentaar op I Korinthe. Hij stelde dat, als de kerk het lichaam van Christus is, zo is de staat het lichaam van de keizer. Het keizerlijk hof zou met het werk bekend zijn geweest omdat **Claudius** later schreef dat het goed was ontvangen, ondanks de pogingen van zijn vroegere vriend, **Theodemir van Nismes**, om het veroordeeld te krijgen als zijnde kettters. Geen van **Claudius’** werken werden ooit veroordeeld en hij probeerde tevergeefs om de goedkeuring van **Theodemir** terug te winnen.

Dungal schreef in **828**: “responsa contra perversas Claudii sententias” en **Jonas**, aan wie koning **Lodewijk** de weerlegging der apologie van **Claudius** had opgedragen, deed in **840**, na den dood, zowel van **Claudius** als van de koning, zijn werk “de cultu imaginum” het licht zien, nadat hij had bemerkt dat enige leerlingen van den bisschop diens leer weer predikten. Dat hij zolang met de uitgave wachtte is ook een zijdelings bewijs dat **Claudius** weer de bescherming van zijn keizer genoot.

In zijn apologie schrijft **Claudius** o. a. : “in uw brief bericht gij mij, dat zich uit Italië, tot in Gallis en Spanje, het gerucht verbreid heeft, dat ik een nieuwe, anti-katholieke sekte heb gesticht. Dit is geheel onwaar. Ik sticht geen sekte, maar verdedig integendeel de eenheid van de kerk en predik de waarheid. Toen ik te Turijn kwam, vond ik de basilieken van die stad gevuld met beelden en afgoderijen en ik ben alléén begonnen te verwoesten wat allen aanbaden. Om die reden hebben zij den mond geopend om mij te lasteren en indien de Heere mij niet had verdedigd, zeker, zij zouden mij levend hebben verslonden”.

Alle geschriften van **Claudius** getuigen van zijn hoge verering voor **Augustinus**; ook hij verwerpt de gerechtigheid door goede werken en verwacht alles alleen van de genade des Heren. De mens moet zich van het uiterlijke losmaken en met voorbijgaan van alle andere middelaars, door Christus, de enige middelaar Gods en der mensen, persoonlijk met God in gemeenschap treden. Van daar zijn afkeer van de aanroeping der heiligen en van alle uiterlijke verdiensten, als monnikgeloften, bedevaarten, enz. **Claudius** loochent dat aan Petrus en zijn opvolgers de macht om te binden en te ontbinden gegeven is en spreekt van een gedeeld primaat, dat van Petrus, tot vestiging der Christelijke Kerk onder de Joden, en dat van Paulus tot bekering der heidenen.

Doch niet slechts van **Augustinus**, neen bovenal van de Heilige Schriften zelf had **Claudius** zijn theologie geleerd. Hij was, evenals de latere hervormers, tot de bron gegaan en evenals zij tot leerstellingen gekomen die lijnrecht tegen de roomse kerk ingingen.

Haimo van Auxerre 878

Haimo was een lid van de Benedictine Abbey de Saint-Germain d’Auxerre. **Haimo** zegt: “Zij die gedoopt zijn moeten eerst worden verlicht met de genade van de Heilige Geest, dan moeten zij worden onderwezen door de docenten en uiteindelijk worden geroepen om het geloof te belijden, vandaar rijst de gewoonte dat, ...enz.” (Sean. Domin, 12, Trinit., blz. 564)

Haimo, over Romeinen I (pagina 542), schrijft: “Op het moment van de doop belijden wij dat wij geloven in God de Vader en de Heere Jezus Christus en de Heilige Geest. Iets eerder, in zijn uiteenzetting van Romeinen 6 (pagina 540), maakt hij melding van vier verschillende dopen:

1. In het water alleen; zo was de doop van Johannes.
2. In de Geest en als door vuur, waarmee de apostelen werden gedoopt op de dag van Pinksteren.
3. In het water en door de Geest; deze doop wordt in de kerk ondergaan.
4. In het vergieten van het bloed waarmee de Heere Zelf en al de heilige martelaren werden gedoopt.

De doop werd voortdurend toegepast door **Haimo**, zodat hij oordeelde dat het nooit mag worden herhaald, indien zij was toegediend volgens de regel van de heilige Schrift, want in het behandelen van het 6e hoofdstuk van Romeinen zegt hij, “Als we eenmaal zijn gestorven voor de zonde in de doop, mogen we niet opnieuw worden gedoopt.” (Bapt. Gesch., p. 543.) Dit komt overeen met de dooppraktijk van de Baptisten van vandaag, want, hoewel ze herdopen als ze tot geloof komen, de doop die is ontvangen in de kindertijd is helemaal geen doop, want het is niet volgens de Heilige Schrift, maar niemand wordt herdoopt door hen, die correct is gedoopt, dat is, op geloof.

D. Vicecomes (lib. 3, cap. 9), citeert uit **Rabanus Maurus (830)** (pagina 562), “Rabanus, een bij uitstek geleerd man schrijft en zegt: ‘De catechismus, dat is, de leer van het geloof, zal de doop voorafgaan, zodat de kandidaat (doopleerling) kan leren van de eerste beginselen van het geloof. ‘ Hij zegt verder: “De Heere Christus zalfde eerst de ogen van de blindgeborene met klei, gemaakt van speeksel, voordat Hij hem naar het water stuurde van Siloam. Daarom wordt de kandidaat eerst onderwezen in het geloof van de menswording van Christus en als hij dan gelooft, toegelaten tot de doop, zodat hij weet welke genade hij verkrijgt in de doop en aan Wie hij dit dankt”.

In **840** werd niet alleen de doop, maar werden ook diverse andere artikelen van de christelijke leer gehandhaafd in tegenstelling tot het geloof van de roomse kerk. **P.J. Twisck** geeft in zijn *Chronik* voor het jaar **840** dit met deze woorden weer: “**Bertram**, een moedige en geleerde man, viel de leer van de transsubstantiatie krachtig aan in een opmerkelijk boek, opgedragen aan de koning van Frankrijk. **Haymo, bisschop van Halberstadt**, betoogde ook tegen deze leer en schreef veel over de doop, het avondmaal, de rechtvaardiging, goede werken en van de kerk en haar diensten, dit tegen de mening van de roomsen. Ook **Walafrid** verzette zich sterk en voortdurend tegen de leer van de roomsen. (P.J. Twisck, Chron, 9 boek, pagina. 286, EOL 2, en pagina 287, col I, uit Joh Münst, fol. 129 en 132.)

In **858** schreef **Gunther, bisschop van Keulen** aan paus **Nicolaas**, “U bent tiran aan het spelen. Onder het mom van een herder te zijn zien wij u als een wolf. De titel, inderdaad, is vader, maar u toont u bijna als een Jupiter.”

Hincmar, bisschop van Laudun (Zuid Frankrijk) wilde niet langer kinderen dopen, zodat ze opgroeiden zonder doop en velen ook, die niet de jaren van het verstand hadden bereikt, ongedoopt overleden, op grond waarvan hij vervolgens sterk werd beschuldigd door **Hincmar, bisschop van Reims**, die hem daartoe als volgt schreef: “En u, die weet dat het waar is wat de Heere zegt: “Tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij niet ingaan in het Koninkrijk der hemelen”, hebt toch geboden dat baby’s niet in uw kerk mogen worden gedoopt, zelfs niet als ze in levensgevaar verkeren, zodat ze niet zullen worden behouden, hoewel daar is geschreven: “De Zoon des mensen is niet gekomen om de zielen van mensen te verderven, maar om te behouden.” U hebt ook gehandeld in strijd met de decreten van **Syricius, Leo, Gelasius**

en de **Afrikaanse raad**, nadat ik u nu twee keer door een schrijven daarover heb ingelicht. “

(H. Mont.Nietigh., Pagina 81, ex BI6 ioth, Patr., Tom. 9, voorbij. 2, pagina 37
Cent.I,17agd.,Cent.9,cap.4, blz.40,41.)

In een andere brief tracht **Hincmar, bisschop van Reims**, hem met smeken en ernstige woorden van zijn geloof af te trekken en schrijft, “onthoud u van dit te prediken, namelijk dat baby’s niet mogen worden gedoopt. De gedachte alleen al is vreselijk. Onthoud u van verstrooiing van de kudde van Christus (dit is de roomse kerk), opdat de verdelging van alle mensen niet op u komt en ga uzelf niet afscheiden uit overmatige liefde voor uw geloof...enz.” (H.Mont., blz. 82, van Cent. Magd., Cent. 9, pagina’s 157, 158. Ook Bapt. Hist. pagina 545.)

Uit deze twee brieven blijkt dat **Hincmar, bisschop van Laudun**, niet alleen was afgeweken van de leer van de kinderdoop, maar er ook ernstig tegen predikte, zodat velen van de roomse kerk, in het bijzonder in Laudun, zijn aanhangers werden. Want wat heeft de bisschop van Reims bedoelt met het schrijven, “onthouden van deze prediking,” om te zeggen dat **Hincmar** moet ophouden te prediken tegen de kinderdoop? Wat geeft hij hiermee aan wanneer hij zegt: “afzien van verstrooiing van de kudde van Christus, opdat niet de vernietiging van alle mensen over u komen?” Zeker, deze woorden geven aan dat velen al de roomse kerk hadden verlaten volgens dit verslag, ja, dat de stand van zaken zodanig was dat veel mensen in Laudun deze leer aanhingen.

Bovendien zien we uit de laatste brief, hoe stevig en bijna onbeweeglijk **Hincmar** moet hebben gestaan in Laudun, in zijn leer en geloof tegen de kinderdoop, gezien de grote inspanningen die werden gedaan om hem weg te krijgen door zijn geloof in het meest weezinwekkende licht te stellen, alsof hij louter verschrikkelijke dingen predikte.

Huldricus of **Uldoricus, bisschop van Augsburg (859)** klaagde sterk over het geweld van de pausen en zei: “Wat zal van deze kudde geworden, toen de herders wolven werden?” Hij stelde openlijk dat de paus feilbaar was en dat het geoorloofd was om hem te waarschuwen voor zijn fouten en zijn slechte decreten te verwerpen.(P.J. Twisck, Kron., 9 boek, pagina 298, col. I, van Merula, fol. 177. januari Crespin, fol. 211, 215, 216.)

Paschasius Radbertus (* Soissons, 785 - +Corbie, 865), was een Frankische benedictijnse monnik, theoloog en Abt van Corbie. Deze **Paschasius** was een opmerkelijk ervaren en deugdzaam man, die verschillende dingen tegen de overtuiging van de roomse kerk schreef.

Paschasius zegt: “In het sacrament van de doop wordt de deur geopend voor de gelovigen, om het zoonschap van God te ontvangen, zodat wij, bevrijd van het kwaad door wedergeboorte, daarna tot één lichaam mogen worden met de leden van Christus. Als de Heilige Geest wordt uitgestort in de zielen van de wedergeborenen wordt de hele kerk van Christus verlevendigd en tot één lichaam verenigd, door één Geest, door allen ontvangen. “(de Corp en Sang. Dom., cap. 10, blz. 594).

Hij noemt drie dingen die onverenigbaar zijn met de kinderdoop en die door baby's niet kunnen worden ontvangen. Met het opgroeien van de kinderen blijkt meestal heel gauw dat zij geleid worden door hun eigen geest en niet door de Heilige Geest.

- Dat door de doop het zoonschap van God wordt ontvangen.
- Dat door de doop van het kwaad wordt bevrijd door wedergeboorte.
- Dat door de doop de kerk (het lichaam) van Christus wordt verlevendigd door één Geest.

(Martyrs Mirror and Baptist History)

Uit hetgeen **Paschasius** hier stelt blijkt nog wel de invloed van de rooms-katholieke leer. De bovenstaande drie dingen kunnen inderdaad niet door baby's worden ontvangen, maar ook volwassenen, die op het geloof gedoopt worden, ontvangen wedergeboorte en zoonschap Gods niet door middel van de doop, maar deze zaken gaan aan de doop vooraf.

20. Tiende eeuw

Deze eeuw wordt gekenmerkt door een ernstig gebrek aan historische informatie. De vervolgingen in de vorige eeuw hadden hun tol geëist van het Bijbelse christendom. Zoals ook in andere tijden, had het ware Bijbelse christendom niet opgehouden te bestaan, maar was zo zwaar vervolgd dat die overgebleven waren, ondergedoken waren om hun leven te beschermen. Door het ontbreken van Gods Geest, krijgt de boze meer invloed in de de rooms-katholieke kerk. Zonder de inwoning van de Geest van God, glijden deze religieuze mensen steeds verder af naar de diepten van verdorvenheid.

Ongeveer aan het einde van de tiende eeuw, werd een andere groep christenen bekend als **Peterines**. In principe volgden ze dezelfde leer als anderen die gewend waren om alleen het Nieuwe Testament te volgen. Zij volgden de ware leer van het heil en leefden een godvruchtig leven. Ze verspreidden zich over een groot deel, zo niet over geheel Europa.

De **Paulicianen** en **Bogomielen** bleven invloed uitoefenen door Christus te volgen in deze eeuw. Hoewel sterk vervolgd, bleven zij die overleefden trouw aan de Heere en bleven toenemen in aantal. Toen velen werden gemarteld voor hun geloof, trokken de getuigenissen van deze martelaren anderen tot Christus. Zo werd het Bijbelse christendom voortdurend gestimuleerd.

De zuiverheid van het leven, weergegeven door deze nieuwtestamentische gelovigen, vormde een schril contrast met de corruptie van de rooms-katholieke kerk. De Baptisten schrijver **Hiscox** beschrijft deze rooms-katholieke corruptie door te zeggen: "Het waren geen tekortkomingen, maar grove en vernederende ondeugden, die de geestelijkheid van de hoogste tot de laagste, van paus tot priester praktizeerden, hebzucht zonder daarvoor gestraft te worden."

Het is aangetoond dat in het midden van de duisternis van de rooms-katholieke kerk er nog enkelen waren die, in de zaak van de heilige doop, niet verschilden van de instelling van Christus en Zijn apostelen.

In de tiende eeuw waren praktisch alle kerken in Europa onder de heerschappij van de rooms-katholieke kerk en had de paus veel macht en invloed, zowel in geestelijke en wereldlijke overheden. Daarom heerste er veel geestelijke duisternis. Uit angst voor de tirannie van de kerk durfde nauwelijks iemand te spreken over de valse leer van de kerk of over hun verschrikkelijke godslasteringen en zonden. Ook de wereldlijke regeringen werden door de roomse kerk/paus en zijn dienaren gecontroleerd. (Bapt.Gesch., P. 556, van Magd. Cent. 10, cap. I.)

Giselbert (910) (Alter. I), zegt: “Het is waar, God kan redden, maar toch kan de mens niet worden gered zonder doop, (dat wil zeggen, indien de doop gepaard gaat met wedergeboorte, zoals de volgende woorden verklaren), want zo zegt de Auteur van dit sacrament Zelf: “Tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk Gods niet zien”. Het is echter niet in de macht van de mens, om deze manier af te wijzen en te kiezen voor een andere weg van zalig worden. Echter, het is door Gods Geest, indien de mens deze doop kan krijgen om genadig Zijn goede wil te accepteren.” Cent. Magd. X., cap. 4.

Wanneer hij hier spreekt over het gehoorzamen van de goede wil van God, is het duidelijk, dat hij het niet over zuigelingen heeft, noch over de kinderdoop. Baby's hebben geen kennis van een goede of een slechte wil, noch van de doop, noch van de wedergeboorte aan welke passage **Giselbert** heeft gerefereerd. Hij wilde alleen maar zeggen dat de doop inderdaad noodzakelijk is, maar niet zonder wedergeboorte. Die wedergeboorte beschouwde hij als het belangrijkste van alles, volgens Johannes 3:5,7, waaruit hij concludeerde dat de mens niet het recht heeft om deze manier af te wijzen, namelijk om wedergeboorte te scheiden van de doop of de doop van de wedergeboorte. Dat is een beperking voor hen die gewoon waren om de doop van wedergeboorte of bekering te verwerpen en een andere weg te gaan, zoals de Farizeeën in de dagen deden van Johannes de Doper, die de raad Gods afwezen (namelijk de: doop van Johannes) en door hem niet werden gedoopt. (Lukas 7:30).

Omstreeks **925**, kort na de tijd van **Giselbert** wordt **Ansbert** genoemd, die, schrijvende over een aantal zaken van geloof of artikelen over religie, ook melding maakt van de doop. Hij benadert hierin zeer nauw de taal, of tenminste de bedoeling van de heilige apostelen, hetgeen blijkt uit de volgende getuigenissen:

Ansbert zegt over Johannes 1:13: “*Welke niet uit den bloede ... maar uit God geboren zijn.*” Door God, dat is, door middel van het gepredikte Woord en het bad van de wedergeboorte, dat de doop betekent, waardoor Christus Zichzelf nog dagelijks erfgenamen verwekt en voortbrengt. (Bapt. Hist. Page 568)

Ansbert verbindt hier het Woord van God met het bad van de wedergeboorte, of de doop,

en zegt dat daardoor Christus hen verwekt en voortbrengt tot Zijn erfgenamen. Hoe kan iemand duidelijker verklaren: 1. wat de ware doop is. 2. wat erbij hoort en 3. welke vrucht het voortbrengt. Want, ten eerste, wat de ware doop is, drukt hij uit met deze woorden: Reinigen door wedergeboorte, volgens Titus 3:5, wat daarmee aangeeft dat de ware doop alleen voor de wedergeborene is, dat wil zeggen voor de boeteling. Ten tweede, wat tot de doop behoort drukt hij uit met deze woorden: Het gepredikte Woord, zoals de apostel verklaart, “Het geloof is uit het gehoor en het gehoor door het Woord van God” (Romeinen 10:17). Het gepredikte Woord is dus het middel om tot geloof te komen en geloof is het fundament waarop werkelijk de doop mag worden ontvangen.

Dus heeft **Ansbert** terecht aangesloten bij het gepredikte Woord dat de doop behoort tot het geloof, volgens de woorden van Christus (Markus 16:15, 16), “Predik het Evangelie ... Wie gelooft en zich laat dopen...” Ten derde, wat is de vrucht van een dergelijke doop, wanneer het gepaard gaat met wedergeboorte en het gepredikte Woord van God, dan spreekt hij met deze woorden: Galaten 3: 26 Want u bent allen kinderen van God door het geloof in Christus Jezus. 27 Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed.

Dit zijn dan, die op deze manier kinderen van God worden, ook Zijn erfgenamen en mede-erfgenamen van Christus. (Romeinen 8:17). De woorden van **Ansbert** zijn gelijkvormig aan de Heilige Schrift en spreken over de doop van de wedergeborenen, maar niet van de kinderdoop. Oordeelt nu of de hierboven genoemde dingen kunnen worden gedaan door zuigelingen of alleen door volwassenen en verstandigen en we zijn vol vertrouwen, dat, als u onpartijdig bent, u zult kiezen voor het laatste en de eerste verwerpen.

Omstreeks **938** is van een zekere **Smaragdus** bekend dat die op enig moment voorafgaand aan zijn bekering zuigelingendoop onderhield, maar gaf nu zo'n getuigenis aangaande de doop dat die volledig de kinderdoop uitsluit. Schrijvende over de natuur, deugd, praktijk en het voordeel van de doop, sluit hij aan bij de taal van Christus en Zijn heilige apostelen.

Dit blijkt uit zijn uiteenzetting van de instelling van Christus met respect voor de doop. Eerst, schrijft hij “alle volken werden onderwezen en daarna werden ze gedoopt met water. Want het is onmogelijk voor het lichaam om het mysterie van de doop juist te ontvangen, indien de ziel niet eerder de waarheid van het geloof aanvaardt, want zij werden gedoopt in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Nogmaals, deze uitstekende doopopdracht aan de apostelen, om eerst alle volken te onderwijzen, daarna te dopen met de doop van het geloof en vervolgens, na geloof en doop, hen te leren alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen” (Mattheus 28:19).

Bovendien vereiste **Smaragdus** van de kandidaten vóór de doop niet alleen de waarheid van het geloof, maar ook de wedergeboorte, zoals blijkt uit zijn opmerkingen over Johannes 3, waarvan hij zegt: “Hij die wordt wedergeboren door het water en de Geest, is zichtbaar veranderd in een nieuwe mens en is vanuit een vleeselijk mens gemaakt tot een geestelijk mens.”(BH. P. 573.nr.11.)

In deze passage zijn er weer verschillende dingen gezegd, die niets anders aantonen dan dat hij spreekt over de doop van volwassenen, de doop op het geloof. Want, afgezien dat de woorden in Johannes 3, niet werden gesproken tot een zuigeling, maar tot Nicodemus, een meester in Israël, wil Smaragdus hiermee ook aangeven dat het moet worden begrepen van niemand anders dan volwassen personen. Want, wat bedoelt hij “door het Woord geregenereerd”, anders dan dat de gedoopte die zich eerder echt zelf heeft voorbereid op de doop, zijn oude, aardse geboorte opgeeft en een nieuw schepsel wordt?”

Bekend is dat in de tijd van de **Keizer Otho de Grote (912-973)**, in Griekenland een zeer deugzaam en geleerd man leefde, genaamd **Theophilact**. Het is niet precies bekend wanneer hij geleefd heeft. Hij schreef over diverse zaken van geloof, maakte ook melding van de doop, hierin niet verschillend, voor zover wij kunnen nagaan, van de huidige Baptisten. (Bapt. Hist. Pagina 571.)

Theophilact zegt naar aanleiding van Galaten 3:27: “*Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed.*” Dit zijn de woorden van Paulus in Galaten 3:27, waar de apostel niet over zuigelingen spreekt, maar over de gelovige heiligen van de Galaten kerk, namelijk, “*Want zovelen als gij in Christus gedoopt zijt, hebt gij Christus aangedaan.*”

Hij vergelijkt de kandidaten ook met de verloren zoon, die berouw had van zijn slechte leven, opstond om naar zijn vader te gaan om genade te zoeken en door hem werd ontvangen met uitgestrekte armen. Zo zegt hij, is het ook in de doop: De zondaar zoekt genade, belijdt zijn zonden, manifesteert verdriet over ze, ja, bidt en smeekt om vergeving. God, de HEERE, die de ware Vader van alle mensen op grond van de schepping is, ontmoet hem, omhelst hem met de armen van Zijn genade, ja, geeft gratie over zijn zonden uit het verleden en als symbool daarvan, gebiedt één van Zijn dienaren om hem te dopen.

Vandaar dat, wanneer **Theophilact** de kandidaat voor de doop vergelijkt met de verloren zoon, op de wijze zoals hierboven weergegeven, het duidelijk genoeg is dat hij het over geen andere doop heeft dan de doop van volwassenen die berouw tonen over hun zonden uit het verleden. (Bapt. Hist. Pagina 571.)

Viccomes citeert uit **Simon Metaphrastes**, lib. I, cap. 5. het volgende voorval:

“Dat **Theridates (980)** met zijn vrouw en de belangrijkste personen van het land werden gedoopt in de rivier de Eufraat. **Greg. Martyr** heeft aan **Theridates** en degenen die gedoopt wens-ten te worden bevolen een vasten van dertig dagen, daarna onderwezen ze de één na de ander en doopten hen vervolgens in de Eufraat”. (Bapt. Hist., Bladz. 578-580)

In lib. 3, cap. 3, schrijft Viccomes hoe **Odympius** met zijn vrouw **Exuperia** en zijn enige zoon **Theodulus** in de nacht tot **Sympronius** kwamen, aan zijn voeten vielen en zeiden: “We hebben

onlangs de kracht van Christus leren kennen en dat Hij waarlijk God is. Daarom bid ik dat we de doop mogen ontvangen, in de naam van Christus, die gij predikt. “**Sympronius** antwoordde hun:” Als gij u bekeert met geheel uw hart, zal God zo genadig zijn om u als boetelingen te ontvangen. “Toen zei **Olympius** “Dit zullen wij onmiddellijk doen.” Van Metaphr., in vita Steph. BH, pagina 579, num. 10.D.

Aan het einde van de tiende eeuw wordt er opgemerkt in **Jacob Mehrning**, History of Baptism: **Fulbertus Carnotanses** die het afdalen in het doopbad vergelijkt met het begraven van Christus in de aarde en het opstaan uit het doopbad, met de opstanding van Christus uit het graf. (Martyrs Mirror and Baptist History).

Deel 4 Het Bijbels bewijs van de kinderdoop onderzocht

21. Bewijsteksten voor de kinderdoop nader onderzocht

Bespreking van teksten die voorstanders van de kinderdoop aanvoeren als bewijs. In de Schrift is geen directe opdracht om baby's te dopen.

De doop van baby's wordt afgeleid van het Oude Verbond met Abraham waarin de mannelijke baby's worden opgenomen door de besnijdenis van de voorhuid. Abraham hoefde daarmee niet te wachten tot zijn zoon Izak tot geloof gekomen was.

Hij zelf is ook door het geloof gerechtvaardigd toen hij nog in de voorhuid was Rom.4:9-14. In de Bijbel kan men nergens een directe en ook geen indirecte opdracht vinden om kinderen/baby's te dopen. Indien het de bedoeling van de Heere Jezus en Zijn apostelen zou zijn om ook baby's te dopen, zonder geloof, waarom staat dan die opdracht niet in de Bijbel?

Dr. Louis Berkhof (USA, voorstander van de kinderdoop) erkent dat er in de Bijbel geen uitdrukkelijk bevel te vinden is om kinderen te dopen. (blz.632, 2a van zijn boek Systematic Theology)

In de Schrift geen voorbeeld van kinderdoop

In het gehele NT is er geen voorbeeld te vinden van het dopen van een baby. Wel wordt er soms een huisgezin gedoopt, maar dan staat er bijna altijd bij dat die ook tot geloof waren gekomen. Behalve in de situatie van Lydia, daar staat niets vermeld over geloof. Maar ook dan is niets bekend over de aanwezigheid van een baby in dat huisgezin. Het is zelfs niet bekend of Lydia gehuwd was.

In het NT staan echter vele voorbeelden van mensen die gedoopt werden, nadat zij tot geloof waren gekomen.

Zie : Handelingen 2:41 (3000 pers.) Handelingen 8:12 (Samaria), 36-38 (kamerling); Handelingen 10:45-48 (Cornelius); Handelingen 16:14,15 (Lydia); Handelingen 16:31-34 (stokbewaarder); Handelingen 18:8 (Crispus); Handelingen 19:5 (discipelen Efeze); Handelingen 22:16 (Paulus); 1 Korinthiërs 1:16 (Stefanus); 1 Korinthiërs 16:15 (gezin Stefanus).

In de Schrift is geen overtuigend bewijs te vinden voor het dopen van kinderen

Door voorstanders van de kinderdoop worden een aantal teksten uit de Bijbel aangevoerd als bewijs voor de noodzaak van kinderdoop.

Een aantal van deze teksten zal ik behandelen om te zien of deze inderdaad het bewijs zijn voor het dopen van kinderen.

Een belangrijke tekst die in het doopformulier wordt genoemd is Genesis 17:7.

Genesis 17: 7 *Ik zal Mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u tot een God te zijn, en voor uw nageslacht na u.*

Wat heeft nu deze belofte aan Abraham te maken met iemand die opgenomen wordt in het Nieuwe Verbond in het bloed van de Heere Jezus? Doordat men er van uitgaat dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen, wordt ook teruggegrepen op de verbondsbelofte aan Abraham. Die relatie is niet in de Schrift te vinden, tenzij men de in Handelingen 2 vers 39 genoemde uitspraak van Petrus ziet als een vervolg op de belofte aan Abraham. Dit is m.i. niet correct, want de belofte die Petrus noemt betreft niet die aan Abraham maar de belofte van de Heilige Geest door de profeet Joël. Als Petrus wel de belofte aan Abraham bedoeld zou hebben, dan is het de belofte dat in zijn Zaad al de volken gezegend zullen worden.

In de tekst is alleen sprake van het nageslacht van Abraham, al hun generaties. Deze belofte kan zo maar niet geannexeerd worden voor heidenen, die in het Nieuwe Verbond worden opgenomen. Bovendien wat voor voordeel hebben die heidenen van deze belofte aan Abraham? Voor gelovigen onder het Nieuwe Verbond gelden geheel andere, heerlijke beloften. Door ook nog de belofte aan Abraham te claimen, werd en wordt alleen maar grote schade berokkend aan het Joodse volk. Dat is door de eeuwen heen wel gebleken, want het is een vorm van vervangingstheologie.

Is er dan helemaal geen relatie tussen Nieuw en Oud Verbond. Jawel, maar dan gaat het niet over het nageslacht van Abraham, maar over het Zaad van Abraham en dat is de Christus, de Messias, zoals de apostel ons leert.

Heel vaak wordt als bewijs de door Petrus uitgesproken woorden aangevoerd

Handelingen 2: 39 *Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.*

In het doop formulier wordt deze tekst ook aangehaald als bewijsgrond en daar wordt het een bevestiging genoemd van de belofte van God aan Abraham in Genesis 17:7.

Op welke belofte doelt Petrus in deze tekst? Dat kunnen we lezen in de voorafgaande woorden van Petrus:

- De belofte van “Ik zal Mijn Geest uitstorten”. (vers 17)
- Uw zonen en dochters zullen profeteren. (vers 17)
- Op dienaren en dienaressen zal de Heilige Geest worden uitgestort. (vers 17)
- U zult kracht ontvangen en de gave van de Heilige Geest. (vers 38)

- Ieder die de Naam van de Heere zal aanroepen zal zalig worden.

De uitleg van deze belofte wordt verder ondersteund door Lukas in hoofdstuk 24: 49 *En zie, Ik zend de belofte van Mijn Vader op u; maar blijft u in de stad Jeruzalem, totdat u met kracht uit de hoogte bekleed zult worden.*

en in **Handelingen 1: 4** *En toen Hij met hen samen was, beval Hij hun dat zij niet uit Jeruzalem weg zouden gaan, maar de belofte van de Vader zouden verwachten, die u, zei Hij, van Mij gehoord hebt;*

Voor wie is die belofte? Voor henzelf en voor hun kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.

Er zit een beperking in de belofte. De belofte gold niet voor een ieder, ook niet voor alle kinderen. De belofte is afhankelijk van de roepende God. Hij roept en Hij verkiest mensen tot het eeuwige leven.

Er is hier sprake van discontinuïteit van de verbondsbeloften. In het Oude Verbond golden de beloften aan Abraham voor een ieder van zijn nageslacht. In het Nieuwe Verbond bepaalt God Zelf wie wel en wie niet in dat Verbond wordt opgenomen. In Handelingen 13:48 worden degenen die veraf zijn vermeld, de heidenen. Van dezen kwamen tot geloof degenen die bestemd waren tot het eeuwige leven. Uit deze teksten blijkt dat er geen twee soorten mensen in het Nieuwe Verbond worden opgenomen. Geen gelovigen en ongelovigen, alleen gelovigen. Geen baby's en kinderen die nog niet tot geloof zijn gekomen. Alleen degenen die zich bekeerden werden opgenomen in het Nieuwe Verbond.

Handelingen 2: 41 *Zij nu die zijn woord met vreugde aannamen, werden gedoopt; en ongeveer drieduizend zielen werden er op die dag aan hen toegevoegd.*

Handelingen 2: 47 *en zij loofden God en vonden genade bij heel het volk. En de Heere voegde dagelijks mensen die zalig werden, aan de gemeente toe.*

Handelingen 13: 48 *Toen nu de heidenen dit hoorden, verblijdden zij zich en prezen het Woord van de Heere, en er geloofden er zovelen als er bestemd waren voor het eeuwige leven.*

Nog een tekst die wordt aangevoerd als bewijs is:

1 Korinthiërs 7: 14 *Want de ongelovige man is geheiligd door zijn vrouw en de ongelovige vrouw is geheiligd door haar man. Anders waren immers uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.*

Wat betekent heilig? Het woord heilig betekent hier apart gezet. Door het geloof van één of beide ouders bevinden de kinderen zich in een bevoorrechte positie. Zij worden door de ouders onderwezen in de christelijke leer. Zij hebben, als het goed is, een levend voorbeeld van bekeerde ouders.

Zij mogen deelnemen aan het leven van de christelijke gemeente en worden door de gemeente onderwezen.

Zij mogen delen in de zegeningen van het Nieuwe Verbond. De voorstanders van de kinderdoop stellen dat de kinderen in het Nieuwe Verbond zijn opgenomen. Maar wat betekent dat dan voor de ongelovige man? Die is ook geheiligd. Maar die wordt niet gezien als lid van het Nieuwe Verbond.

Zo lang de kinderen en de ongelovige man/vrouw nog niet tot geloof zijn gekomen zijn ze, volgens de Schrift, nog niet in het Nieuwe Verbond opgenomen. Het Nieuwe Verbond bestaat niet uit een mix van ongelovigen en gelovigen. De voorstanders van de kinderdoop denken daar anders over. Later kom ik daar nog op terug.

Het bewijs van het brengen van kinderen tot Jezus:

Markus 10: 13 En ze brachten kinderen bij Hem, opdat Hij hen zou aanraken, maar de discipelen bestraffen degenen die hen bij Hem brachten. 14 Maar toen Jezus dat zag, nam Hij het hun zeer kwalijk en zei tegen hen: Laat de kinderen bij Mij komen en verhinder hen niet, want voor zulke mensen is het Koninkrijk van God. 15 Voorwaar, Ik zeg u: wie het Koninkrijk van God niet ontvangt als een kind, zal het beslist niet binnengaan. 16 En Hij omarmde hen en terwijl Hij de handen op hen legde, zegende Hij hen.

De voorstanders van de kinderdoop redeneren als volgt:

“Indien kinderen behoren tot het Koninkrijk van God, indien zij bij Christus horen, indien zij ontvangen worden in de gemeenschap van gelovigen, indien de kwaliteit en de rechten hen toegerekend worden van het Koninkrijk en van de kerk, is er dan enige reden dat zij niet het teken, dat bij dat lidmaatschap hoort, zouden ontvangen?”

Deze redenering klinkt heel aardig, maar klopt niet op een aantal punten.

- Het is belangrijk om de tekst goed te lezen en te zien wat er werkelijk staat, maar het is ook belangrijk om te zien wat er niet staat. De Heere Jezus zegt in deze tekst niet dat deze kinderen tot het Koninkrijk van God behoren. Hij zegt niet dat ze zalig zijn. Hij zegt wel dat het Koninkrijk voor zulke mensen is. Voor personen die worden als een kind. Als een kind opnieuw geboren worden.
- Men veronderstelt dat het kinderen van het verbond zijn, dus kinderen van gelovige ouder(s). Dat staat echter niet in de tekst. Zeer waarschijnlijk zijn het kinderen van het Oude Verbond maar of de ouders gelovigen zijn is niet bekend. Het zouden ook nog kinderen van heidenen kunnen zijn. Op basis hiervan kan men niet stellen dat de kinderen in het Nieuwe Verbond zijn opgenomen, omdat de ouders gelovigen zijn.
- Jezus wees op de hoedanigheid van kinderen in het algemeen betreffende hun gezindheid zoals afhankelijkheid, ontvankelijkheid en een eenvoudig geloven/vertrouwen in wat een ouder zegt. Dat zijn ook eigenschappen die iemand heeft die deel heeft aan Gods Koninkrijk. Jezus zegt niet dat deze kinderen het Koninkrijk hebben ontvangen. Zo probeert men dit wel uit te leggen.
- De Heere omarmt de kinderen en zegent hen. Zij worden niet gedoopt zoals de Joden die tot bekering komen.

Bij een andere gelegenheid of op het zelfde moment stelt de Heere Jezus ook een kind tot voorbeeld. Hoewel dit niet blijkt uit de tekst, mag men veronderstellen dat het kleine kind dat Jezus tot Zich roept een kind is dat gelooft. Anders zou de vergelijking van de Heere Jezus niet kloppen. De Heere zegt dat deze kleinen engelen hebben die voortdurend het aangezicht van Zijn Vader zien. Is u dat wel eens opgevallen?

Mattheüs 18: 1 *Op dat ogenblik kwamen de discipelen bij Jezus en vroegen: Wie is wel de grootste in het Koninkrijk der hemelen? 2 En Hij riep een kind tot Zich, plaatste dat in hun midden, 3 en zeide: Voorwaar, Ik zeg u, wanneer gij u niet bekeert en wordt als de kinderen, zult gij het Koninkrijk der hemelen voorzeker niet binnengaan. 4 Wie nu zichzelf gering zal achten als dit kind, die is de grootste in het Koninkrijk der hemelen. 5 En een ieder, die zulk een kind ontvangt in mijn naam, ontvangt Mij. 6 Maar een ieder, die een dezer kleinen, die in Mij geloven, tot zonde verleidt, het zou beter voor hem zijn, dat een molensteen om zijn hals was gehangen en hij verzwolgen was in de diepte der zee... 10 Ziet toe, dat gij niet een dezer kleinen veracht. Want Ik zeg u, dat hun engelen in de hemelen voortdurend het aangezicht zien van mijn Vader, die in de hemelen is. 11 Want de Zoon des mensen is gekomen om het verlorene te behouden. (NBG51)*

Johannes 3:5 als bewijs voor de kinderdoop

De toepassing van de kinderdoop en haar verstreckende gevolgen schijnt haar ontstaan o.a ook ontleend te hebben aan een verkeerde uitleg van

Johannes 3: 5 *Jezus antwoordde: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Als iemand niet geboren wordt uit water en Geest, kan hij het Koninkrijk van God niet binnengaan.*

Uit deze tekst wil men bewijzen, dat de doop noodzakelijk is tot behoudenis en tot het genieten van al de zegeningen van de genade. De kracht van het bloed van Christus, de reinigende invloed van het Woord van God en de werking van de Heilige Geest werden toegeschreven aan het behoorlijk gebruik van de doop. Moet het ons dan verwonderen, als wij zien, welke hoge plaats de doop innam onder de christenheid gedurende de afgelopen zestienhonderd jaren (sedert Augustinus) en welk een machtige invloed deze uitoefende op aanzienlijken en geringen, op jongeren en ouderen, al gelooft niet iedereen, hoofd voor hoofd, dat de wedergeboorte door de doop plaats vindt.

De vroegste christenheid, zonder een enkele uitzondering, leerde dat deze woorden van de Heere geen betrekking hebben op de doop. Dr. Wall gelooft, dat Calvijn de eerste was, die ooit tegen bedoelde tekstverklaring inkwam, of weigerde deze aan te nemen, als lerende de noodzakelijkheid van de doop tot behoudenis. Indien dit alles zo is, dan hebben wij het bewijs, dat het groot kerkelijk systeem, dat uit de doop verrees, gegrond is op een verkeerde tekstverklaring. De rooms-katholieke, de Lutherse en de Episcopale kerk gaan voort bepaalde kerkvaders na te volgen in deze verkeerde toepassing van de waarheid. Want die denken dat de doop wel noodzakelijk is voor het behoud.

Calvijn leerde, dat de zegeningen van de doop beperkt waren tot de kinderen van de uitverkorenen en voerde dus het denkbeeld in van een erfelijk Christendom. De Gereformeerde kerk volgde Calvijn. Als vrucht van zijn

onderwijs geeft de besnijdenis zowel de bevoegdheid als de regel aan voor het dopen van kinderen. (Omdat geleerd wordt dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen.)

Wat leert ons Johannes 3:5?

De uitdrukking “geboren uit water” slaat, zoals wij geloven, helemaal niet op de doop. De nieuwe geboorte is het onderwerp, dat de Heere behandelt. Zonder haar kan geen mens het Koninkrijk van God zien noch ingaan. Dat Koninkrijk was nog niet zichtbaar, “niet met uiterlijk vertoon” gekomen, maar het was daar, onder hen, als de nieuwe kring binnen welke God Zijn macht en zegeningen ontvouwde. Het vlees kan dit Koninkrijk niet opmerken noch binnengaan. Christus was niet gekomen om het vlees te onderrichten en te verbeteren, zoals Nicodemus scheen te denken, maar om de mens deelgenoot te maken van de Goddelijke natuur (2 Petrus 1:4), die meegedeeld wordt door de Geest. Geen puur uitwendige instelling verleent toegang tot het Koninkrijk. Er moet een nieuwe natuur of nieuw leven zijn, passende bij de nieuwe orde. Jezus antwoordde en zei tot hem: “Voorwaar, voorwaar Ik zeg u: tenzij iemand opnieuw geboren wordt, kan hij het koninkrijk van God niet zien” (Johannes 3:3). Daarna toont de Heere Jezus Nicodemus de enige weg om het Koninkrijk te kunnen binnengaan. “Tenzij iemand geboren wordt uit water en Geest, kan hij in het koninkrijk van God niet binnengaan”. Water wordt hier gebruikt als het symbool van de reinigende kracht van het Woord van God of de waarheid, zoals Petrus zegt: “Daar u uw zielen hebt gereinigd door de gehoorzaamheid aan de waarheid”; en “u die wedergeboren bent, niet uit vergankelijk maar uit onvergankelijk zaad, door Gods levend en blijvend woord”.

Johannes 3:5 bedoelt klaarblijkelijk de toepassing van het Woord van God door de kracht van de Geest, werkende op het hart en het geweten, de overleggingen en daden, en aldus aanbrengende een nieuw leven uit God, waardoor wij Zijn zin en Zijn gedachten bezitten. De volgende teksten maken dit nog duidelijker. “Naar Zijn wil heeft Hij ons voortgebracht door [het] woord van [de] waarheid” (Jakobus 1:18). “Opdat hij haar zou heiligen, haar reinigend door de wassing met water door [het] woord” (Efeze 5:26). “U bent al rein om het woord dat Ik tot u heb gesproken” (Johannes 15:3). Hier is sprake van de reiniging van de ziel als gevolg van de toepassing door de Geest van het Woord, dat alles oordeelt, en nieuwe gedachten en genegenheden in ons werkt, passend voor de tegenwoordigheid en heerlijkheid van God. Dit laatste geldt voor de gelovige. De ongelovige moet in de eerste plaats gereinigd worden van zijn zonden door het bloed van Christus en ook de gelovige die gezondigd heeft, heeft nodig om gereinigd te worden door dat bloed. **1 Joh.1:9**.

Wij zien dus geen zinspeling op de doop in **Johannes 3:5**. De doop deelt niets mee. Ook is, volgens de brieven, de doop het teken van de dood en niet van het geven van het leven, zoals de kerkvaders dit eenstemmig beweren. “Of weet u niet”, zegt Paulus, “dat, wij allen die tot Christus Jezus gedoopt zijn, tot Zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood” (Romeinen 6:3. Zie ook **Kolossenzen 2:12; 1 Petrus 3**). Bovendien is het een uitgemaakte zaak, dat Nicodemus onmogelijk iets geweten kan hebben van de eigenlijke Christelijke doop, tenzij hij de doop van de Heere Jezus heeft meegemaakt.

Wat geloven de voorstanders van de kinderdoop?

Wanneer een baby in een kerk wordt gedoopt, wordt water over het hoofd gesprengd als teken en zegel van Gods verbondsbeloften. Baby's worden door hun gelovige ouders naar het doopvont gebracht, zoals een mannelijke baby door Joodse ouders naar de plaats van de besnijdenis wordt gebracht. Gedurende het gehele proces is de baby passief, ja geheel onwetend van hetgeen plaats vindt.

De voorstanders ontkennen dat de doop een teken is van een persoonlijk geloof in Christus. Zij denken dat de doop een teken is van Gods genadige beloften, niet van het persoonlijk geloof.

De doop is het werk van God, niet van een mens. Het is geen teken dat God verlangt na voorafgaand geloof en bekering. De Schrift leert dat God de initiator van het verbond is, dus geen mens. Daarom is het een teken en zegel van het verbond van God, niet van een gelovige. De doop is een getuigenis van God, niet een getuigenis van een mens inzake zijn geloof en bekering. De doop is een teken van God aan mij, door middel van de kerk gegeven. Het is een teken en zegel van Gods genade, van wat Hij heeft gedaan en nog wil doen.

Komt God zijn verzegelde belofte ook na? Door niet alle gedoopte kinderen te bekeren? Toch een legitieme vraag? In het doopformulier wordt al gedankt voor die bekering en vergeving van zonden!

Een zeer belangrijk punt voor de reformatorische kerken is dat zij stellen dat bij de kinderdoop God de eerste is, het is Gods werk en dat in tegenstelling met de geloofsdoop, want dat zou mensenwerk zijn. Door dit zo te stellen wordt verklaard dat het dopen van bekeerlingen in het Nieuwe Testament geen werk van God was, maar van de mens. Dan gelooft men dus niet wat het Woord zegt.

Ofschoon kinderdopers en geloofsdopers het erover eens zijn dat de doop de vereniging symboliseert van de gelovige met Christus (Rom. 6:3-7 en Gal. 3:27), is er toch een belangrijk verschil wat de geestelijke inhoud betreft.

De kinderdopers negeren het feit dat de doop een getuigenis is van degene die gedoopt wordt. Door dit aspect te verwaarlozen heeft men de weg geopend voor baby's/kinderen om te worden gedoopt zonder een enkel persoonlijk getuigenis.

Voorstanders van de kinderdoop leggen Mattheüs 28:19 anders uit. Zij veronderstellen dat onder discipelen niet alleen volwassen mensen worden verstaan en dat daarom ook baby's en kinderen kunnen worden gedoopt. De kinderen zijn dan al "discipelen" vanaf hun geboorte en moeten dan ook voortdurend onderwezen worden in hetgeen zij geacht worden te geloven. Er is dan wel een relatie met het discipelschap maar men is nog geen discipel. Hij/zij is een discipel in wording. Men verwacht dan ook dat zij op een bepaalde leeftijd hun discipelschap door een openbare belijdenis gaan bevestigen.

Deze opvatting wat betreft het woord discipel kan echter niet onderbouwd worden vanuit de Schrift. In de Bijbel komt ongeveer 265 keer het woord discipel(en) voor, maar hiermede worden altijd volwassen gelovigen bedoeld, geen discipelen in wording of baby's /kinderen.

Continuïteit van het Oude en het Nieuwe Verbond?

Standpunt van voorstanders van de kinderdoop.

In het OT worden de jongens besneden. In het NT worden de kinderen gedoopt. Dat betekent continuïteit. In het NT staat nergens dat het anders is geworden en er staat ook niet in het NT dat het dopen van kinderen verboden is.

Er wordt gesteld dat de kinderen in het OT begrepen waren in het Verbond der genade en daarom dienen ze in het NT ook te worden opgenomen in het Verbond der genade.

Door de kinderdoop worden de baby's kinderen van God, evenals de ouders. Precies zo als in het OT zoals verwoord in :

Deuteronomium 14: 1 *U bent kinderen van de HEERE, uw God. U mag uw lichaam vanwege een dode niet kerven of een kale plek maken tussen uw ogen. 2 Want u bent een heilig volk voor de HEERE, uw God. De HEERE heeft ú uit alle volken die op de aardbodem zijn, uitgekozen om voor Hem een volk te zijn dat Zijn persoonlijk eigendom is.*

God verkoos Israël als Zijn kinderen

Standpunt van voorstanders van de geloofsdoop

De besnijdenis was geen teken van opname in het Verbond der genade. Velen zijn verloren gegaan! Deze uitdrukking komt in het OT ook niet voor. Het Nieuwe Verbond is ook een geheel ander Verbond dan het Abrahams Verbond. Het is een geheel Nieuw Verbond. In het Abr. Verbond waren gelovigen en ongelovigen en in het Nieuwe Verbond alleen gelovigen. Ieder lid van het Nieuwe Verbond is wedergeboren. (Jeremia 31:31-34).

Het Verbond in het OT kon worden verbroken. Het Nieuwe Verbond kan niet worden verbroken. Daarom worden alleen gelovigen gedoopt.

Niet alle Israëlieten waren en bleven in de juiste verhouding met God, vanwege hun ongehoorzaamheid. Maar toch bleven Gods beloften geldig, omdat God bij Zichzelf gezworen had, hield Zijn verbond stand, want de genade gaven en de roeping Gods zijn onberouwelijk. Paulus verwoordt dit in:

Romeinen 9:4 *Zij zijn immers Israëlieten; voor hen geldt de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de ere dienst en de beloften. 5 Tot hen behoren de vaders, en uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus voortgekomen, Die God is, boven alles, te prijzen tot in eeuwigheid. Amen!*

Door geboorte uit gelovige ouders worden kinderen echter geen kinderen van God. Dit gebeurt alleen door wedergeboorte. Er is dus geen continuïteit, maar discontinuïteit.

Wat leert de Bijbel over de doop?

Wat betekende de doop door Johannes de Doper. Hij predikte dat de Joden zich moesten bekeren en belijdenis van hun zonden doen. Zij, die aan die oproep gevolg gaven, werden door Johannes gedoopt. De doop van Johannes de Doper volgde dus op de bekering en belijdenis van zonden. Op de oproep tot bekering vroegen verschillende groepen mensen aan Johannes “Wat moeten wij doen?”. In Lukas 3:10-14 worden o.a. genoemd scharen, tollenaars en krijgsliden. Uit deze Bijbelse gegevens kunnen we wel met zekerheid vaststellen dat geen baby's en heel jonge kinderen door Johannes werden gedoopt.

***Mattheüs 3:..... 2** en zei: Bekeert u, want het Koninkrijk der hemelen is nabijgekomen.³ Want deze is het over wie gesproken werd door de profeet Jesaja toen hij zei: De stem van een die roept in de woestijn: Maak de weg van de Heere gereed, maak Zijn paden recht.....⁵ Toen liep Jeruzalem, heel Judea en heel het land rondom de Jordaan naar hem uit, ⁶ en zij werden door hem gedoopt in de Jordaan, terwijl zij hun zonden beleden.*

De doop als ritueel gebruik en teken komt ook voor in het Oude Testament. Daar was het echter geen eenmalig inwijdingssymbool, maar een reinigingssymbool dat men meerdere keren kon ondergaan. Ook kende het Jodendom de doop als rite bij het toetreden van een 'heiden' tot het Jodendom. In het Oude Testament moet de heidense Naäman zich zevenmaal onderdompelen in de Jordaan. De Joodse hogepriester moest voordat hij het Heilige der Heiligen mocht binnengaan, eerst zijn kleding afleggen, zich dan onderdompelen en vervolgens schone witte klederen aan trekken. Het wassen met water stond in het Jodendom symbool voor rituele reiniging.

De Heere Jezus en Zijn discipelen doopten ook, zij het dat van de Heere Jezus vermeld staat dat Hijzelf niet doopte, maar Zijn discipelen.

***Johannes 4:** Toen nu de Heere merkte dat de Farizeeën gehoord hadden dat Jezus meer discipelen maakte en doopte dan Johannes 2 -hoewel Jezus Zelf niet doopte, maar Zijn discipelen-*

De doop was ook een uitwendig, openbaar teken, dat degene die gedoopt werd een volgeling werd, een discipel van degene door wie hij of zij gedoopt was. Het was ook een teken van trouw. In dit kader is het duidelijk dat een baby of een klein kind niet gedoopt kon worden.

De Heere Jezus gaf voor Zijn vertrek Zijn discipelen opdracht om de volken te onderwijzen en tot Zijn discipelen te maken en te dopen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest. Let wel, eerst tot discipelen maken en dan dopen. Eerst geloven en dan dopen.

Het is ook niet voor te stellen dat de discipelen bij het ontvangen van deze opdracht gedacht zouden hebben aan het teken van de besnijdenis in het OT. Zij hadden de afgelopen twee jaar niets anders gedaan dan mensen oproepen tot bekering en geloof in de Messias Jezus en het daarbij behorende teken was de doop door onderdompeling. Omdat baby's nog niet in staat zijn te geloven is het uitgesloten dat de doop van baby's in deze opdracht begrepen was. En uit de Handelingen van de Apostelen en uit de brieven wordt in geen enkele

tekst gesproken over het dopen van baby's, zodat aangenomen kan worden dat de apostelen zich strikt aan de opdracht van hun Meester hebben gehouden.

Mattheüs 28: 18 *En Jezus kwam naar hen toe, sprak met hen en zei: Mij is gegeven alle macht in hemel en op aarde. 19 Ga dan heen, onderwijs al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen.*

Deze opdracht aan de Apostelen wordt algemeen aangenomen als zijnde ook de opdracht voor de Kerk/Gemeente van Christus in alle tijden. En nog altijd voldoen wereldwijd de kerken/gemeenten aan deze opdracht van de Heere Jezus. Dat niet alle kerken en gemeenten deze opdracht strikt uitvoeren mag duidelijk zijn. Maar de opdracht was/is duidelijk en niet voor tweeërlei uitleg vatbaar.

Eerst tot discipelen/ gelovigen maken door het verkondigen van Evangelie en na bekering en belijdenis van zonden dopen, als openbaar teken van het sterven met Christus en opstaan in een nieuw leven met Christus. En daarna de nieuwe discipelen onderwijzen in het volgen van Christus, in het proces van de heiligmaking. Indien in een kerk/gemeente een baby wordt gedoopt, dan doet men dat in de hoop dat het eenmaal een discipel van de Heere Jezus zal worden. Maar hiermede wordt de opdracht van de Heere Jezus wel verlaten. Men legt de betekenis van het woord discipel dan anders uit, zijnde discipelen in wording, maar de praktijk wijst uit dat velen nooit tot geloof komen.

In het NT. komt het niet voor dat iemand een discipel wordt op basis van het geloof van een ander, bv. op basis van het geloof van zijn/haar ouder(s).

Hiermee in tegenstelling zegt de Heere Jezus dat iemand de kosten moet berekenen voordat hij deze beslissing neemt.

Lukas 14: 26 *Als iemand tot Mij komt en niet haat zijn eigen vader en moeder en vrouw en kinderen en broers en zusters, ja, ook zelfs zijn eigen leven, die kan Mijn discipel niet zijn.*

27 En wie zijn kruis niet draagt en achter Mij aan komt, kan geen discipel van Mij zijn.

28 Want wie van u die een toren wil bouwen, gaat niet eerst zitten om de kosten te berekenen, of hij de middelen wel heeft om het werk te voltooien? 29 Opdat niet misschien, als hij het fundament gelegd heeft en niet in staat is het te voltooien, allen die het zien, hem beginnen te bespotten, 30 en zeggen: Deze man begon te bouwen, maar heeft het werk niet kunnen voltooien. 31 Of welke koning die een oorlog in gaat om te strijden met een andere koning, gaat niet eerst zitten om te beraadslagen of hij bij machte is met tienduizend man tegemoet te gaan die met twintigduizend man tegen hem optrekt? 32 En zo niet, dan stuurt hij, als de ander nog ver weg is, een gezantschap om te vragen wat de vredesvoorwaarden zijn. 33 Zo kan dan ieder van u die niet alles wat hij heeft, achterlaat, geen discipel van Mij zijn.

Hij moet zichzelf verloochenen, zijn kruis op zich nemen en Christus volgen:

Markus 8: 34 *En toen Hij de menigte met Zijn discipelen bij Zich geroepen had, zei Hij tegen hen: Laat wie*

achter Mij wil komen zichzelf verloochenen, zijn kruis opnemen en Mij volgen. 35 Want wie zijn leven zal willen behouden, die zal het verliezen; maar wie zijn leven zal verliezen omwille van Mij en om het Evangelie, die zal het behouden.

Dit is de achtergrond van de opdracht van Christus om de volken tot discipelen te maken en te onderwijzen. Zij die gedoopt worden in de naam van de Vader, van de Zoon en van de Heilige Geest, verklaren hiermede trouw te willen zijn aan de Drie-Enige God van de Bijbel.

Men wordt discipel door zijn eigen keus en wil, als men zich bekeert en zijn zonden belijdt en men wordt geen discipel door de keus van de ouders. Hoewel achteraf altijd gezegd moet worden dat het God is die het willen werkt naar Zijn welbehagen.

In de navolgende verzen geeft de Heere Jezus aan wat de kenmerken zijn van het discipelschap :

Lukas 9:23 *Hij zei tegen allen: Als iemand achter Mij wil komen, moet hij zichzelf verloochenen, zijn kruis dagelijks opnemen en Mij volgen.*

Lukas 14: 26 *Want wie zich voor Mij en Mijn woorden geschaamd zal hebben, voor hem zal de Zoon des mensen Zich schamen, wanneer Hij zal komen in Zijn heerlijkheid en in die van de Vader en in die van de heilige engelen.*

Johannes 13: 35 *Hierdoor zullen allen inzien dat u Mijn discipelen bent: als u liefde onder elkaar hebt.*

Johannes 15: 8 *Hierin wordt Mijn Vader verheerlijkt, dat u veel vrucht draagt en Mijn discipelen bent.*

Het zal duidelijk zijn dat een baby al die kenmerken nog niet kan laten zien. De kinderdopers hopen dat dit in de toekomst zal gaan gebeuren.

De doop in Handelingen 2:38

Handelingen 2: 38 *En Petrus zei tegen hen: Bekeert u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen.*

Als er in deze tekst staat “tot vergeving der zonden”, dan zou dit verwarring kunnen geven. Alsof de doop voorafgaat aan de vergeving van zonden. De meeste Engelse vertalingen geven echter een andere uitleg. Daar wordt het vertaald als “voor vergeving van zonden”. Ook dan kan het woord “voor” op twee manieren worden uitgelegd, namelijk als voorwaarde of als reeds gebeurd. Het Griekse woord “eis” kan echter ook vertaald worden met “vanwege”. Dan wordt het toch eerst bekering en vergeving van zonden en daarna dopen.

In Handelingen 2:41 staat, om alle onduidelijkheid weg te nemen, dat allen die het woord van Petrus geloofden, tot bekering kwamen en gedoopt werden. Ook de apostel Filippus geeft in Handelingen 8:36-39 duidelijk

aan dat geloof aan de doop vooraf dient te gaan.

In het NT is de doop een noodzakelijke expressie van geloof in de Heere Jezus Christus. Zonder doop kon men niet zeggen dat men waarlijk geloofde. De doop zonder geloof betekent niets, is zinloos, geloof zonder doop was ondenkbaar.

In een soortgelijke situatie zegt Paulus in Romeinen 10:9,10 dat men de Heere Jezus met de mond moet belijden als Heere, wil men gered worden.

Romeinen 10: 9 *Als u met uw mond de Heere Jezus belijdt en met uw hart gelooft dat God Hem uit de doden heeft opgewekt, zult u zalig worden.* **10** *Want met het hart gelooft men tot gerechtigheid en met de mond belijdt men tot zaligheid.*

Ook nu zou de vraag gesteld kunnen worden, is het belijden met de mond noodzakelijk voor iemands zaligheid? Ja en nee. Ja, want het is een noodzakelijk gebeuren nadat iemand tot geloof is gekomen. Nee, want dit met de mond spreken heeft op zich geen reddende kracht zonder het geloof met het hart.

Het zal duidelijk zijn dat een baby zich nog niet kan bekeren en nog niet kan geloven en is daarom niet geschikt om gedoopt te worden.

De doop in 1 Korinthiërs 1:13-15

1 Korinthiërs 1:13 *Is Christus verdeeld? Is Paulus soms voor u gekruisigd? Of bent u in de naam van Paulus gedoopt?* **14** *Ik dank God dat ik niemand van u gedoopt heb dan Crispus en Gajus, 15 zodat niemand kan zeggen dat ik in mijn naam gedoopt heb.*

In het eerste hoofdstuk van Korinthe schrijft Paulus over een probleem in deze gemeente. Dit hangt samen met de doop van gelovigen. Deze mensen vinden het blijkbaar belangrijk door wie zij gedoopt worden. Maar Paulus wijst dat af. Het is niet belangrijk door wie zij gedoopt zijn, maar dat zij in de naam van de Heere Jezus gedoopt zijn. Daarover hoeft dus geen verdeeldheid te zijn. Christus is niet gedeeld. Daarom zegt Paulus ook dat hij niet in zijn naam gedoopt heeft. En hij heeft letterlijk ook heel weinig mensen gedoopt. Als men in iemands naam gedoopt wordt, dan brengt dat ook de verplichting mee om zo iemand te volgen als discipel.

Ook uit deze episode blijkt dat het niet gaat over baby's die gedoopt zijn, maar over volwassen mensen die tot geloof gekomen zijn. Baby's kunnen de Heere Jezus niet volgen als discipel.

De doop in 1 Petrus 3:21

1 Petrus 3: 21 *Het tegenbeeld daarvan, de doop, behoudt nu ook ons. Maar niet als een verwijderen van het vuil van het lichaam, maar als vraag aan God van een goed geweten, door de opstanding van Jezus Christus,*

Het meest intrigerende deel van deze tekst is dat Petrus hier zegt dat de doop ons behoudt. Dus niet God, niet Jezus Christus, niet het geloof, niet de bekering en belijdenis van zonden? Is de rooms-katholieke leer dan toch juist, dat de doop zalig maakt?

Wanneer we echter de tekst nader gaan bestuderen zien we dat de apostel Petrus ons niet leert dat we door de doop wedergeboren worden.

Petrus zegt ook dat de doop niet de onreinheid van ons lichaam wegneemt. In tegendeel. De doop heeft betrekking op de inwendige reiniging van onze zonden, van ons slechte geweten. In vers 20 wijst Petrus ons op het beeld van de ark van Noach. Noach en zijn familie werden door het water heen gered. Zo is ook de doop een beeld van dat we door het water heen gered worden. Waardoor? Petrus noemt hier de opstanding van de Heere Jezus. Maar daaraan vooraf ging het lijden en sterven.

Zo is ook de doop een beeld van het sterven van/met Christus en het opstaan in een nieuw leven. De onderdompeling in het water beeldt dit prachtig uit.

De tussenzin “*maar als vraag aan God van een goed geweten*” is vanuit het Grieks wat moeilijk te vertalen. De moeilijkheid zit blijkbaar in het woord “vraag”. Het wordt vertaald door “belofte”, “vraag”, “antwoord”, “verplichting”.

De apostel heeft zelf op de Pinksterdag meer dan drieduizend mensen tot bekering en geloof zien komen en er ongetwijfeld zelf ook velen gedoopt. Dan is de doop toch geen vraag aan God? Als we dit nader onderzoeken blijkt dat de Staten vertalers niet het goede woord gekozen hebben.

De King James en de Luther vertaling kiezen hier voor “antwoord”. Dat lijkt mij ook de beste keuze. De doop beeldt uit dat het geweten gereinigd is door het bloed van Christus en is als zodanig een symbolisch antwoord aan God van hetgeen Hij aan onze ziel gedaan heeft. En dat is m.i. ook de bedoeling van Petrus geweest. De doop is een antwoord en getuigenis van het werk dat God aan de mens gedaan heeft door wedergeboorte en bekering.

1 Peter 3:21 The like figure whereunto even baptism doth also now save us (not the putting away of the filth of the flesh, but the answer of a good conscience toward God,) by the resurrection of Jesus Christ:

Απάντηστε = antwoord

Ερώτηση = vraag

Samenvatting

De doop is een Goddelijke opdracht om het persoonlijke geloof in Christus te belijden. Door de doop/onderdompeling in het water belijdt een gelovige:

- De persoonlijke bekering van zijn/haar zondig leven.

- De belijdenis dat Christus, het Lam van God, zijn/haar zonde heeft verzoend aan het kruis.
- Dat hij/zij zich verplicht de Heere Jezus te volgen.

Het heeft geen zin om mensen te dopen die niet hun geloof in Jezus Christus kunnen belijden. Dit zou ingaan tegen het karakter en betekenis van de doop en gaat ook in tegen de dooppraktijk van de apostelen. Als een baby wordt gedoopt, wordt deze dus niet gedoopt in de Bijbelse zin van het woord.

In dit verband kunnen we ook nog wijzen op het door de Heere Jezus ingestelde Heilig Avondmaal. De deelname is voorbehouden aan gelovigen en niet aan baby's en kinderen die nog niet tot geloof zijn gekomen.

De bevestigingsdoop

In veel kerken, waar baby's worden besprengd, is een discussie gaande over, wat men noemt "de bevestigingsdoop." Het begrip "bevestigingsdoop" komt voort uit het verlangen naar een echte doopervaring van hen die als kind gedoopt zijn.

Ze zoeken naar een bevestiging van hun doop, waarbij men alsnog de doop door onderdompeling wil ondergaan, maar waarbij er geen doopformule wordt uitgesproken.

Dit is niet de Bijbelse weg.

22. Het teken van de besnijdenis t.o.v. de doop.

De voorstanders van de kinderdoop stellen dat de doop in het NT alles volmaakt/volbrengt wat in de besnijdenis wordt uitgebeeld. Daarom wordt gezegd dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen. Dit is in feite het fundament van de kinderdoop. De besnijdenis is het teken van het verbond van God met Abraham/Israël en dus is de doop het teken van het Nieuwe Verbond in het NT.

In Genesis 17:10-14 lezen we over de opdracht die God aan Abraham geeft om zichzelf en al zijn mannelijk nageslacht te besnijden. Ook dienstknechten/slaven moesten besneden worden.

Het is een zichtbaar teken van het Verbond van God met Abraham en zijn nageslacht. Opmerkelijk is echter dat ook de dienstknechten besneden moesten worden en ook Ismaël, de zoon van Hagar, de dienstmaagd van Sara, Abrahams huisvrouw. Het verbond werd bevestigd via de mannelijke lijn.

Genesis 17:10 Dit is Mijn verbond dat u moet houden tussen Mij en u en uw nageslacht na u: al wie mannelijk is bij u moet besneden worden. 11 U moet het vlees van uw voorhuid laten besnijden en dat zal een teken zijn van het verbond tussen Mij en u. 12 Elk kind bij u van acht dagen oud, al wie mannelijk is, moet besneden worden, al uw generaties door: degene die in uw huis geboren is én degene die van enige vreemdeling voor geld gekocht is, die niet tot uw nageslacht behoort. 13 Degene die in uw huis geboren is én degene die met uw geld gekocht is, moeten zeker besneden worden. Zo zal Mijn verbond in uw vlees tot een eeuwig verbond zijn. 14 Maar hij die mannelijk en onbesneden is, van wie het vlees van zijn voorhuid niet besneden wordt, die

persoon moet van zijn volksgenoten worden afgesneden; hij heeft Mijn verbond verbroken.

Wat was de inhoud van het verbond tussen God en Abraham? (Genesis 17:1-9)

- Hij zal vader worden van een menigte van volken.
- Er zullen koningen uit hem voortkomen.
- Het zal een eeuwig verbond zijn.
- God zal tot in eeuwigheid hun God zijn.
- God zal het land Kanaän hun tot een eeuwig bezit geven.
- Het verbond zal overgaan op Izaak en niet op Ismaël.
- Wie niet besneden wordt heeft het verbond verbroken.

Daarnaast beloofde God, dat door het nageslacht van Abraham alle volken op deze aarde gezegend zullen worden. (Genesis 12:3; Genesis 18:18; Genesis 22:18; Genesis 26:4; Genesis 28:14;)

Uit het nageslacht van Abraham is de beloofde Messias Jezus geboren, dat is Christus.

Galaten 3:16 *Welnu, zo zijn de beloften aan Abraham en aan zijn nageslacht gedaan. Hij zegt niet: En aan de nageslachten, alsof er sprake zou zijn van velen; maar van één: En aan uw Nageslacht; dat is Christus.*

Het is opvallend dat in de inhoud van het verbond de belofte van de zegening voor alle volken niet voor komt. Maar die belofte wordt door de HEERE wel op verschillende andere plaatsen en tijden gedaan. Ook aan Izaak en Jakob. Er zijn dus twee lijnen te onderkennen in het verbond en de beloften. Een nationale lijn, inzake het volk en het land en een geestelijke Messiaanse lijn, de lijn betreffende de Koning en de zegening voor alle volken.

Door de voorstanders van de kinderdoop wordt inzake de besnijdenis het volgende gesteld:

De besnijdenis heeft primair een geestelijke betekenis. Daarom worden Romeinen 4:11,12 en Colossenzen 2:11-13 in verband gebracht met Genesis 17:10-14 (besnijdenis).

Romeinen 4: 11 *En hij (Abraham) heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel(bewijs) van de gerechtigheid van het geloof dat hij had toen hij nog onbesneden was, opdat hij een vader zou zijn van allen die geloven, hoewel zij onbesneden zijn, opdat ook hun de gerechtigheid toegerekend zou worden; 12 en om een vader te zijn van hen die besneden zijn, voor hen namelijk die niet alleen besneden zijn, maar die ook wandelen in de voetsporen van het geloof van onze vader Abraham dat hij had toen hij nog onbesneden was. 13 Want niet door de wet is de belofte aan Abraham of zijn nageslacht gedaan dat hij een erfgenaam van de wereld zou zijn, maar door de gerechtigheid van het geloof.....18 En hij heeft tegen alles in gehoopt en*

geloofd dat hij een vader van vele volken zou worden, overeenkomstig wat gezegd was: Zo zal uw nageslacht zijn.

Romeinen 9: 7 *Ook niet omdat zij Abrahams nageslacht zijn, zijn zij allen kinderen. Maar: Alleen dat van Izak zal uw nageslacht genoemd worden. 8 Dat is: niet de kinderen van het vlees zijn kinderen van God, maar de kinderen van de belofte worden als nageslacht gerekend.*

In deze teksten verwijst de apostel Paulus naar Abraham als de geestelijke vader van allen die in Christus geloven. De voorstanders van de kinderdoop stellen dat de doop dezelfde geestelijke betekenis heeft als de besnijdenis, als zegel van de gerechtigheid van het geloof. Omdat de doop net zo functioneert als de besnijdenis, moeten ook de kinderen gedoopt worden, net zoals de kinderen besneden moesten worden. Wanneer voorstanders zeggen dat de besnijdenis teken is van de gerechtigheid door geloof, dan bedoelen zij niet dat allen die besneden zijn, gerechtvaardigd zijn door geloof. Denk hierbij aan Ismaël, Ezau en Saul of iedere andere ongelovige. De besnijdenis was niet een garantie dat Abraham geloof had. De besnijdenis garandeert wel dat gerechtigheid zal worden gegeven op basis van geloof. Abraham was al gerechtvaardigd door het geloof toen hij nog niet besneden was. (Romeinen 4:10) De besnijdenis is een authentiek teken van God dat Hij gerechtigheid wil geven aan degene die geloof heeft. Niet aan allen die besneden zijn.

Zij geloven dat Romeinen 4 de besnijdenis weergeeft als een symbolisch teken van de leer der rechtvaardiging, onafhankelijk van het feit of de persoon die gerechtigheid nu al heeft of in de toekomst zal ontvangen. Alzo ook bij de doop. God wachtte bij de besnijdenis ook niet met besnijden totdat de kinderen tot geloof kwamen. Het is een zegel van de belofte van God om te rechtvaardigen.

Waarom zouden we kinderen dat moeten onthouden? We zien nergens een verbod in de Bijbel om dit niet te doen.

Dit zijn zo ongeveer de argumenten van de voorstanders van de kinderdoop t.a.v. Romeinen 4.

De voorstanders van de geloofsdoop stellen het volgende daar tegenover:

In bovenstaande redenering wordt er van uitgegaan dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen. Dat staat echter nergens in de Bijbel. De tekenen zijn niet identiek en niet uitwisselbaar.

Romeinen 4 gaat over het geloof en de besnijdenis van Abraham en niet over een ieder die besneden is. De besnijdenis was voor Abraham geen teken van de belofte van God maar een zegel van hetgeen hij reeds bezat. Romeinen 4 bevestigt dit. Andere besneden Joden in het OT bezaten helaas niet deze gerechtigheid. Deze teksten van Paulus worden geheel misbruikt ten dienste van de kinderdoop. Indien men ervan uitgaat dat de kinderdoop in de plaats van de besnijdenis is gekomen.

Colossenzen 2: 10 *En u bent volmaakt geworden in Hem, Die het Hoofd is van iedere overheid en macht. 11 In Hem bent u ook besneden met een besnijdenis die niet met handen plaatsvindt, door het uittrekken van het lichaam van de zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus. 12 U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt, door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden heeft opgewekt. 13 En Hij heeft u, toen u dood was in de overtredingen en het onbesneden zijn van uw*

vlees, samen met Hem levend gemaakt door u al uw overtredingen te vergeven,

Deze teksten worden door de voorstanders van de kinderdoop als volgt verklaard:

De apostel Paulus bindt in deze teksten besnijdenis en doop samen. De doop volbrengt/volmaakt alles wat reeds in de besnijdenis in principe aanwezig is, vertegenwoordigd wordt in het OT. Een meer direct bewijs van doop en besnijdenis zou niet kunnen worden gegeven. Zij hebben in essentie dezelfde bedoeling. De geestelijke besnijdenis wordt gesymboliseerd door de lichamelijke besnijdenis. De doop is volgen Paulus een symbool van de geestelijke besnijdenis (van het hart).

Omdat doop en besnijdenis dezelfde geestelijke werkelijkheid betekenen zijn de twee uitwisselbaar wat betreft functie en de doop heeft de besnijdenis vervangen als teken van het Verbond.

Een voorstander van de kinderdoop, dr. Louis Berkhof, zegt in zijn "Systematic Theology" blz. 633: "het Verbond met Abraham was primair een geestelijk Verbond, hoewel het ook een nationaal aspect had en van dit geestelijk Verbond was de besnijdenis teken en zegel."

De voorstanders van de geloofsdoop stellen daar het volgende tegenover:

Het is niet waar dat de besnijdenis een symbool was en is van de geestelijke besnijdenis van het hart.

Dan zou toch de HEERE dat wel aan Abraham duidelijk hebben gemaakt. In de verbondssluiting van God met Abraham kan geen enkele indicatie worden gevonden die duidt op een geestelijke betekenis van de besnijdenis. Abraham was al vóór de verbondssluiting tot geloof gekomen. De besnijdenis was ook geen symbool van een belofte van God dat degenen die besneden waren, later bekeerd zouden worden.

De profeten maakten wel een vergelijking van de besnijdenis van het hart met de lichamelijke besnijdenis.

Maar die twee zijn onafhankelijk van elkaar, niet met elkaar verbonden.

Als Paulus het heeft over de waterdoop als geestelijke besnijdenis van het hart, dan zegt ons dat niets over de relatie met de lichamelijke besnijdenis. Er is geen enkele referentie.

De besnijdenis van het manlijke voortplantingsorgaan is eenvoudig een uitwendig teken inzake de beloften betreffende het zaad van Abraham. Er was geen enkele verwijzing naar een metaforisch bedoelde geestelijke besnijdenis. Zoals 700 jr. later wel gebeurde in Deuteronomium 10:16 en Deuteronomium 30:6. In het eerste vers roept de HEERE het volk op om hun hart te laten besnijden en in het tweede vers belooft de HEERE dat Hij hun hart zal besnijden. Dat laatste staat zeker nog te gebeuren.

Stel dat doop en besnijdenis beide wel de geestelijke besnijdenis zouden symboliseren, dan houdt dit nog niet in dat de doop de besnijdenis heeft vervangen. De doop symboliseert dan nog niet al de beloften die in het verbond met Abraham zijn begrepen. Indien men dit wel zo ziet is de vervangingstheologie weer compleet.

Wat is hier nog meer tegen in te brengen?

Om te beginnen wordt het Verbond met Abraham gereduceerd tot primair een geestelijk Verbond, een Verbond der Genade. En de besnijdenis wordt ook gereduceerd tot alleen een teken en zegel van de geestelijke kant van het Verbond. Deze stellingname heeft een enorme impact gehad in de geschiedenis van het Joodse volk en ook nu nog.

Indien het doopformulier zegt dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen, gaat men ervan uit dat het nationale aspect er niet meer toe doet. Niet meer van toepassing is. Daarmee wordt het Joodse volk beroofd van zijn nationale belofte inzake land en volk. Terwijl de HEERE gezegd heeft tegen Abraham dat het een eeuwig Verbond is. Durft men tegen God te zeggen:” ja, dat hebt U toen wel aan Abraham beloofd, maar wij vinden dat die belofte nu niet meer van toepassing is”.

Dat heeft men in feite wel tegen de HEERE gezegd. En welke diep ingrijpende consequenties heeft dat gehad voor het Joodse volk. Verdreven zijnde uit eigen land, verstrooid onder de volken en door die volken vervolgd en vernietigd.

Besnijdenis en doop zijn niet uitwisselbaar. De besnijdenis heeft betrekking op alle beloften aan Abraham, nationaal en geestelijk. De doop heeft alleen een geestelijke betekenis. Er is dus echt geen continuïteit. De doop is een teken van een geheel ander en Nieuw Verbond.

Die discontinuïteit blijkt ook uit het verschil in participanten. De besnijdenis wordt gedaan aan uitsluitend een mannelijke nakomeling, uit Joodse ouders, onafhankelijk van het feit of deze ouders gelovigen waren of niet. Dit in tegenstelling tot de dopeling. Dit kan een jongen of een meisje zijn, waarvan minimaal één van de ouders een gelovige moet zijn.

In het OT werden ook wel volwassenen besneden, als ze niet in God geloofden. Dat betrof bv. dienstknechten/ slaven die gekocht waren. Bij de doop mag echter geen volwassene gedoopt worden die niet gelooft. Ook t.a.v. dit punt is er geen continuïteit.

De besnijdenis is het teken van het Verbond met Abraham. Het is ook een voortdurende herinnering aan dat Verbond. Is de doop ook het teken van het Nieuwe Verbond in het bloed van de Heere Jezus? In de Bijbel wordt dit verband niet gelegd en genoemd.

De tekenen van het Nieuwe Verbond zijn door de Heere Jezus Zelf ingesteld, namelijk de tekenen van brood en wijn bij het Heilig Avondmaal. Bijbels gezien mag dit HA ook vele keren per jaar gehouden worden. Calvijn denkt aan iedere week, gebaseerd op het voorbeeld van de eerste gelovigen, maar er zijn ook gemeenten die iedere maand of ieder kwartaal het HA houden.

Een ander teken in de Bijbel is de regenboog als teken van het Noachitisch Verbond. Dit in tegenstelling tot de doop, die afhankelijk is van bekeerlingen of de geboorte van kinderen.

De doop is een getuigenis van iemand die deel heeft gekregen aan het Nieuwe Verbond door bekering en wedergeboorte en vergeving van zonden heeft ontvangen.

De besnijdenis in Handelingen 15:1-29

In Handelingen 15 gaat het over een discussie inzake het wel of niet besnijden van de heidenen die tot geloof gekomen zijn. In dit hoofdstuk wordt niet gesproken over het vervangen van de besnijdenis door de doop. Dat zou voor de hand liggen. Er wordt alleen geoordeeld dat de heidenen zich niet hoeven te laten besnijden. Timotheüs wordt, hoewel gedoopt zijnde, nog wel door Paulus besneden. Dat kon blijkbaar omdat de doop niet dezelfde betekenis heeft als de besnijdenis.

23. Bespreking van nog enige passages uit het NT

Kinderdopers voeren teksten uit het NT aan als bewijs voor hun stelling, dat ook in de Bijbel verbondsbreuk voorkwam. Een probleem hierbij is dat kinderdopers soms belangrijke details van een tekst over het hoofd zien wanneer ze willen aantonen dat het Nieuwe Verbond verbroken kan worden. Verschillende van deze teksten hebben betrekking op het volk Israël en die zijn als totaliteit niet in het Nieuwe Verbond. Wel degenen die zich tot de Messias bekeerd hebben en dus leden van het Lichaam van Christus zijn en tot de Gemeente behoren.

Mattheüs 24:24-30 gaat over de gelijkenis van de tarwe en het onkruid. Het goede zaad wordt gezaaid, maar de vijand komt en zaait onkruid tussen de tarwe. Het groeit samen op. Nu zegt de Heere Jezus dat het onkruid er niet uitgetrokken mag worden maar dat de scheiding wel komt met de oogst. De kinderdopers stellen dat gelovigen en ongelovigen samen in het Nieuwe Verbond zijn en dat pas op de dag van het eindoordeel het Nieuwe Verbond gezuiverd zal worden van de ongelovigen. Voor hun een bewijs dat het Nieuwe Verbond niet alleen bestaat uit wedergeboren christenen.

De vergissing die men hier maakt is, dat Jezus, die deze gelijkenis Zelf verklaart, met het veld waarin gezaaid wordt niet de kerk bedoelt, maar de wereld. En de wereld is inderdaad een mix van gelovigen en ongelovigen.

In **1 Petrus 4:17** gaat het over het oordeel van God, hetwelk begint bij het huis van God. Dat zou betekenen dat er ook niet wedergeboren leden zijn van het Nieuwe Verbond.

Het door Petrus gebruikte woord “oordeel” kan zowel betekenen “eeuwig oordeel” als een tijdelijk oordeel, een tijdelijke tucht. De context van deze tekst duidt meer op de laatste betekenis. Het gaat in de context over de hitte van de verdrukking, waardoor de valse belijders openbaar komen. Het betreft hier leden van de gemeente/kerk, die geen leden van het Nieuwe Verbond hoeven te zijn.

Johannes 15:2-6 wordt uitgelegd alsof niet wedergeboren in het Nieuwe Verbond met Christus waren maar door hun afvalligheid daaruit worden verwijderd.

Belangrijk hierbij is om te begrijpen wat het betekent: “in Mij zijn, in Christus zijn”. Zij die door de Vader aan Christus gegeven zijn, kunnen Christus nooit meer verliezen en Christus zal deze schapen nooit meer verliezen. *Johannes 10:27 Mijn schapen horen Mijn stem en Ik ken ze en zij volgen Mij. 28 En Ik geef hun eeuwig leven; en zij zullen beslist niet verloren gaan in eeuwigheid en niemand zal ze uit Mijn hand rukken. 29 Mijn Vader, Die hen aan Mij gegeven heeft, is meer dan allen, en niemand kan hen uit de hand van Mijn Vader rukken.* Zij die niet in Christus blijven zijn nooit door de Vader aan Christus gegeven. Deze zijn dan ook nooit in het Nieuwe Verbond opgenomen geweest.

In **Lukas 22: 14-23** gaat het over de instelling van het Heilig Avondmaal van Jezus met Zijn discipelen. Gesteld wordt dat Judas eerst in het Nieuwe Verbond was opgenomen maar door verraad er weer uit verwijderd is. Deze avond begon met de viering van het Pascha. Judas was nog wel aanwezig bij het rondgaan van de eerste beker. Het is duidelijk dat voordat de Heere Jezus het Nieuwe Verbond instelde, de satan in Judas voer en hij

verdween in de duisternis om zijn plan uit te voeren. In Johannes 13:25-30 staat dat Judas na de eerste bete de zaal verliet. Van degenen die overbleven mogen we aannemen dat ze door hun geloof in de Heere Jezus behouden waren. Dus de Heere Jezus hield alleen het Avondmaal met gelovigen. Bij de rondgang van deze tweede beker was Judas niet aanwezig. Daarom moet de gelovige zichzelf ook beproeven of hij/zij wel in het geloof is. 1 Korinthe 11:28

Hebreeën 10:26-31

De schrijver van de brief aan de Hebreeën waarschuwt op meerdere plaatsen voor de mogelijkheid van afval. Deze waarschuwingen worden dikwijls aangehaald als bewijs dat sommige leden van het Nieuwe Verbond geen echte gelovigen zijn.

Eén van de vijf passages in de Hebreeënbrief betreft hoofdstuk 10:26-31. De enige passage die schijnt te leren dat iemand lid van het Nieuwe Verbond kan zijn en toch niet is wedergeboren. Speciaal vers 29 wordt hiervoor aangehaald:

29 Hoeveel te zwaarder straf, denkt u, zal hij waard geacht worden die de Zoon van God vertrapt heeft en het bloed van het verbond, waardoor hij geheiligd was, onrein geacht heeft en de Geest van de genade gesmaad heeft?

Over wie gaat het in vers 29? Over iemand die de Heere Jezus vertrapt heeft, dus niet lief gehad heeft en Zijn bloed veracht heeft. Bovendien heeft hij gezondigd tegen de Heilige Geest. Hij heeft bewust de Geest gesmaad. Het zal duidelijk zijn dat iemand die dat gedaan heeft en nog doet, onmogelijk een lid geweest kan zijn van het Nieuwe Verbond. Deze persoon is nooit in Christus ingelijfd geweest. Van deze persoon zal de Heere Jezus nooit gezegd hebben “niemand kan ze uit Mijn hand rukken”.

Hij was geen nieuwe schepping zoals staat in 2 Korinthe 15:17. Het is dan ook zeker dat deze tekst niet kan dienen om aan te tonen dat het Nieuwe Verbond samengesteld is uit gelovigen en ongelovigen.

Er zijn nog wel meer redenen aan te voeren om aan te tonen dat deze tekst geen enkel draagvlak heeft om aan te tonen dat het Nieuwe Verbond bestaat uit een mix van gelovigen en ongelovigen.

Ik denk hierbij o.a. aan het woord “geheiligd”, wat betekent “apart gezet”. Ook een woord dat veel vaker in de Bijbel voorkomt en niet altijd betekent, dat iemand wedergeboren is.

Romeinen 4: 7 *Welzalig zijn zij van wie de ongerechtigheden vergeven, en van wie de zonden bedekt zijn, 8 welzalig is de man aan wie de Heere de zonde niet toerekent. 9 Geldt deze zaligspreking nu alleen voor besneden mensen of ook voor onbesneden mensen? Wij zeggen immers dat aan Abraham het geloof gerekend is tot gerechtigheid. 10 Hoe is het hem dan toegerekend? Toen hij besneden was of als een onbesneden? Niet als besneden, maar als onbesneden! 11 En hij heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel van de gerechtigheid van het geloof dat hij had toen hij nog onbesneden was, opdat hij een vader zou zijn van allen die geloven, hoewel zij onbesneden zijn, opdat ook hun de gerechtigheid toegerekend zou worden; 12 en om een vader te zijn van hen die besneden zijn, voor hen namelijk die niet alleen besneden zijn, maar die ook wandelen in de voetsporen van het geloof van onze vader Abraham dat hij had toen hij nog onbesneden was. 13 Want niet door de wet is de belofte aan Abraham of zijn nageslacht gedaan dat hij een erfgenaam van de wereld zou zijn, maar door de gerechtigheid van het geloof. 14 Immers, als zij die uit de wet zijn, erfgenamen zijn, is het geloof zonder inhoud geworden en is de belofte tenietgedaan.*

Het was destijds een vraag voor dr. Louis Berkhof hoe de baptisten Romeinen 4:11 uitleggen. Ik weet niet of hij antwoord gekregen heeft op zijn vraag. Maar zijn vraag leeft waarschijnlijk wel meer onder de voorstanders van de kinderdoop en daarom lijkt het mij goed hier een antwoord op te geven.

Het is een tekst die aangeeft dat de doop op het geloof de Bijbelse doop is. Hoezo? Abraham geloofde eerst en daarna zegende God hem en beloofde hem dat in hem al de volken gezegend zouden worden. Bovendien sloot God een verbond met Abraham, waarin God beloofde dat hij en zijn nageslacht het land Kanaän eeuwig tot hun bezitting zouden verkrijgen en dat God eeuwig zijn God en de God van zijn nageslacht zou zijn. Het teken van de besnijdenis gaf God als bewijs/zegel van Zijn belofte. Dus Abraham geloofde eerst en daarna gaf God hem de beloften met bewijs.

Met de doop in het NT is het nu precies zo. De mens gaat eerst geloven in de Heere Jezus, wordt bekeerd en wedergeboren en ontvangt daarna de doop als symbool en teken van hetgeen er met hem gebeurd is. Als zodanig is de doop te vergelijken met de besnijdenis. Eerst geloof, dan het teken/symbool. Verder gaat de gelijkenis niet op, want het verbond en de beloften aan Abraham zijn uniek en bestemd voor Israël. In de doop wordt ook niets door God beloofd, al wordt dit vaak anders geleerd.

Romeinen 11:16-24

Dit gedeelte van Romeinen 11 wordt dikwijls aangehaald als bewijs voor de kinderdoop. Het gaat hierbij met name over de verzen 21 en 22.

21 Want als God de natuurlijke takken niet gespaard heeft, dan is het ook mogelijk dat Hij u niet spaart. 22 Zie dan de goedertierenheid en de strengheid van God: strengheid over hen die gevallen zijn, over u echter goedertierenheid, als u in de goedertierenheid blijft. Anders zult ook u afgehouden worden.

Op basis van deze teksten en nog wel meerdere andere soortgelijke teksten, zou men de conclusie kunnen trekken dat er toch een afval der heiligen mogelijk is. Men zou kunnen redeneren, de natuurlijke takken, dit is Israël, heeft God niet gespaard. De niet-natuurlijke takken, de heidenen, zal God ook niet sparen indien zij ongehoorzaam zijn.

Indien men verschillende andere teksten raadpleegt, die over hetzelfde onderwerp gaan, dan blijkt dat het steeds over het ongeloof van het volk Israël gaat, dat als voorbeeld gesteld wordt voor de heidenen. Zie hiervoor 1 Korinthe 10:1-12 en Judas 1:5. Of andere ongelovige heidenen in 2 Petrus 2:4-9.

In vers 22 wekt Paulus de indruk dat afval der heiligen mogelijk is. Want hier wordt als voorwaarde gesteld dat zij in de goedertierenheid van God moesten blijven. Anders zult ook u afgehouden worden.

Het is echter een veronderstelling van Paulus, want Paulus weet ook zeer goed dat een mens niet in staat is om in de goedertierenheid van God te blijven. Het is Gods verkiezende liefde die een mens doet blijven in de genade van God. Gelukkig maar, anders zag het er niet best uit voor een gelovig mens. Hij is ook de overste Leidsman en de Voleinder van ons geloof. Hebreeën 12:2.

Dit is echter niet de enige tekst die waarschuwt voor ongehoorzaamheid, ongeloof en afval. Vele teksten zijn te noemen. Zonder volledig te zijn wil ik enkele noemen:

Johannes 8:31; Johannes 15:4-10; Handelingen 14:22; 1 Korinthe 15:2; 1 Thessalonicenzen 3:5; Hebreëen 3:6,14; Hebreëen 10:38,39.

De apostel Johannes geeft in 1 Johannes 2:19 aan wat de oorzaak is van de afvalligheid.

19 Zij zijn uit ons midden weggegaan, maar zij waren niet uit ons; want als zij uit ons geweest waren, dan zouden zij bij ons gebleven zijn. Maar het moest openbaar worden dat zij niet allen uit ons zijn.

Met andere woorden, het waren schijn-gelovigen. Zij waren niet in Christus!

1 Korinthiërs 8: 11 *En zal zo de broeder die zwak is door uw kennis verloren gaan, een broeder voor wie Christus gestorven is?*

Met vers 11 willen sommige christenen bewijzen dat iemand die in het Nieuwe Verbond was opgenomen, toch nog verloren kan gaan. Het betreft hier een waarschuwing van Paulus inzake het eten van offervlees voor de afgoden. Paulus spreekt hier over iemand “niet verderven” of zoals andere vertalingen aangeven, “niet vernietigen”, dat wil zeggen niet verliezen. De HSV vertaling spreekt zelfs over verloren gaan. Het wordt ook wel vertaald met ten gronde gaan of omkomen. Ook in Romeinen 14:15 gebruikt Paulus hetzelfde woord in het kader van een zelfde soort waarschuwing. Heeft Paulus hier bedoeld dat zo iemand dan voor eeuwig verloren kan gaan? Dat is uit de tekst en uit het woord niet af te leiden. Gezien de verschillende vertalingen van het woord, mogen wij hier denk ik niet uit afleiden dat Paulus bedoeld heeft dat zo iemand voor eeuwig verloren gaat. In vers 7 zegt Paulus echter dat deze broeder nog niet los is van de afgod. Hij is misschien wel op weg. Het is dus niet duidelijk of deze broeder al een wedergeboren iemand was en wel of niet in het Nieuwe Verbond was opgenomen. Maar op basis van vers 7 lijkt hij niet wedergeboren.

1 Korinthiërs 9: 27 *Maar ik oefen mijn lichaam op harde wijze en maak het dienstbaar, opdat ik niet misschien, na anderen gepredikt te hebben, zelf verwerpelijk word.*

De apostel vergelijkt in een aantal teksten het leven van Gods kinderen met mensen die deelnemen aan een wedstrijd in een stadion.

Het leven wordt vergeleken met het lopen in een renbaan. Het doel is om te winnen, de prijs te behalen. Nu is dat geen vreemde vergelijking. De Heere Jezus spreekt in Zijn Openbaring aan Johannes ook vele malen over overwinning, overwinning over de zonde. Het gaat in deze vergelijking om de regels en de voorwaarden om de overwinning te behalen. Om te voorkomen dat je gediskwalificeerd wordt. Spurgeon schrijft over deze mensen, dat ze wel de haven binnenkomen, maar met gebroken mast en gescheurde zeilen. Maar wel behouden, als door vuur heen, 1 Korinthe 3:15.

Uit deze tekst kan men dan ook niet afleiden dat iemand, die niet de prijs behaalt, voor eeuwig verloren gaat.

24. De doop vergeleken - geloofsdoopt en kinderdoop

Deze vergelijking is van John Norcott.

Hij is duidelijk, voor geen misverstand vatbaar en gebaseerd op Gods Woord.

1. De doop der gelovigen is een bevel van de Heere. Matth. 28:19-20	1. Voor de kinderdoop vinden we nergens een bepaalde opdracht.
2. De doop der gelovigen is naar Christus' eigen voorbeeld. Matth.3:13 e.a.	2. De kinderdoop kan niet wijzen op een specifiek voorbeeld in de Bijbel.
3. De doop der gelovigen heeft vele voorbeelden in de Heilige Schrift. Hand.2:38-41; 8:12,36; 9:18 e.a.	3. De kinderdoop heeft geen voorbeelden in de Heilige Schrift.
4. De doop der gelovigen is uit de hemel. Matth.21:25	4. De kinderdoop is uit de mensen.
5. De doop der gelovigen is heerlijk verzegeld geworden door God. Matth.3:17	5. De kinderdoop heeft zo'n verzegeling niet.
6. In de doop der gelovigen oefent de dopeling geloof.	6. In de kinderdoop oefent het kind geen geloof.
7. De doop der gelovigen is een daad van gehoorzaamheid.	7. De kinderdoop is geen bewijs van gehoorzaamheid van het kind.
8. Bij de doop der gelovigen weet de dopeling wanneer hij gedoopt werd.	8. Zuigelingen weten niets van hun zogenaamde doop.
9. Gelovigen herinneren zich hun doop.	9. Zuigelingen herinneren zich niets van hun doop.
10. Gelovigen worden met Christus begraven door de doop. Rom.6:4	10. Kinderen worden niet begraven, maar slechts besprenkeld.
11. Alle gedoopte gelovigen zijn in het Nieuwe Verbond (van Genade).	11. Alle besprenkelde kinderen zijn niet in het Nieuwe Verbond in Zijn bloed.
12. Alle gedoopte gelovigen hebben vergeving van zonde. Handelingen 2:37-41	12. Alle besprenkelde kinderen hebben geen vergeving van zonde.
13. God heeft beloofd, dat allen die geloven en gedoopt zijn, zalig zullen worden. Markus 16:16	13. God heeft nergens beloofd dat alle gedoopte kinderen zalig zullen worden
14. Gelovigen verheugen zich, wanneer zij gedoopt zijn geworden. Hand.8:39 16:34	14. Kinderen verheugen zich niet, maar huilen maar al te vaak als zij besprenkeld worden.

15. De doop der gelovigen is duidelijk naar het Woord van God. Mattheus 28:19	15. De kinderdoop rust op menselijke redenering
16. De gehele wereld stemde zonder tegenpraak toe dat gelovigen gedoopt werden, (of zij nu besneden waren of niet) door de apostel. IKor.I:14-15	16. Niemand in de hele wereld kan in waarheid verzekeren dat ooit een kindje is gedoopt door één van de apostelen
17. Allen die de kinderdoop uitoefenen, erkennen dat de gelovigen gedoopt werden.	17. Alle gedoopte gelovigen ontkennen dat er kinderen gedoopt werden.
18. Gedoopte gelovigen nemen wettig deel aan het Heilig Avondmaal des Heeren.	18. Besprenkelde kinderen nemen niet wettig deel aan het Heilig Avondmaal des Heeren.
19. Alle gedoopte gelovigen zijn levende stenen, geschikt voor het Huis Gods. I Petr.1:5	19. Alle besprenkelde kinderen zijn geen levende stenen, geschikt voor het Huis Gods.
20. Gedoopte gelovigen bouwen op Christus door hun eigen geschonken geloof.	20. De gedoopte kinderen bouwen op het geloof van een ander, hetzij ouders of peter/meter
21. Zij, die op hun eigen geschonken geloof gedoopt worden, zullen nimmer verloren gaan. Joh.10:21	21. Zij die op het geloof van een ander zijn gedoopt, kunnen wel verloren gaan.
22. Gedoopte gelovigen zijn bekeerd, en zullen nimmer in de hel komen. Joh.5:24	22. Besprenkelde kinderen kunnen onbekeerd zijn en er komen van hen in de hel.
23. Gedoopte gelovigen zijn geen kinderen des toorns meer. Efeziërs 2:1-10	23. Besprenkelde kinderen kunnen nog wel onder de toorn van God zijn. Joh.3:36
24. Gedoopte gelovigen weten dat Christus hen dierbaar is. IPetr.2:7	24. Besprenkelde kinderen weten niet of Christus hen dierbaar is.
25. Gelovigen hebben Christus lief en het is hun begeerte Zijn geboden en instellingen te bewaren.	25. Besprenkelde kinderen hebben Christus niet lief en bewaren Zijn geboden niet.
26. Gedoopte gelovigen aanbidden God in geest en waarheid en God zoekt dezulken die Hem zo aanbidden. Joh.4:23,24	26. Baby's/kinderen weten niet wat te aanbidden en kunnen niet aanbidden in geest en waarheid.
27. De doop der gelovigen moet stand houden zolang Gods Woord stand houdt.	27. De kinderdoop kan geen stand houden, omdat deze niet steunt op het Woord van God.
28. Gedoopte gelovigen kunnen de satan weerstaan, zoals Christus dat deed door te zeggen: "Er staat geschreven".	28. Als baby gedoopten hebben niet zulk een wapen in de strijd tegen satan. Zij kunnen niet zeggen: Er staat geschreven, tenzij ze later bekeerd worden.

25. Van “inzettingen” tot “sacramenten”

Drs. R.H. Matzken (1928-2004)

Doop en Avondmaal zijn symbolische handelingen die een Goddelijk feit weergeven, namelijk een betuigen, respectievelijk belijden, van en aan de gelovige. Hiermee wordt namelijk in de gemeente betuigd dat hij/zij in Christus is ingelijfd (eenmalig, de doop) respectievelijk dat hij/zij door genade mag deel hebben aan Christus' eenmalig lijden en sterven dat op gezette tijden bij het Avondmaal wordt herdacht, om daardoor te worden versterkt.

Maar in Azië heersten ook grote en invloedrijke heidense mysterie-godsdiensten. De bekendste waren wel de Mithra-eredienst en de Kybele-mysteriedienst. Deze werden wijd verbreid onder de Romeinen, onder meer door het leger dat deze religies naar tal van plaatsen overbracht, niet in het laatst ook naar Rome. Daar werd de Mithra-eredienst zelfs geheel opgenomen in de Romeinse godendienst, en vooral in de Pergamum-periode vinden we tal van elementen ervan terug in de eredienst van de Kerk.

Zo was de doop (bijvoorbeeld in het bloed van de stier) ook buiten het Christendom bekend en deze gold als een inwijdingsrite waardoor men deel kreeg aan de mysteriën van een esoterisch systeem en waardoor men de gnostiek leerde beoefenen. Dikwijls telde het ook mee in handel en beroep.

Hiervan is ook de term “sacrament” afkomstig, een begrip dat we tevergeefs in de Bijbel zoeken. Het grote verschil tussen een heidens “sacrament” en een Bijbelse “inzetting” is wel dat er bij een sacrament iets “gebeurt”, terwijl de inzetting niet meer (of minder) is dan het gedenken, betuigen en belijden van iets dat eenmaal “gebeurd is”. Het Bijbelse “gebeuren” berust op een Goddelijk heilsfeit, waaraan de mens door geloof in Christus deel krijgt. Zo simpel lag dat in de eerste tijd van de christelijke gemeente.

Over de wijze waarop in de vroege gemeente de doop werd bediend, spreekt de Didache, een document van het begin der tweede eeuw, dat handelt over het onderwijs van onze Heere aan de twaalf apostelen. Hierin wordt vermeld: “Doop hen in stromend water `in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest’. Wanneer er geen stromend water voorhanden is, doop hen dan in ander water: als u het niet in koud water kunt doen, doe het dan in warm water. Maar wanneer dat helemaal niet kan, giet dan driemaal water over hun hoofd in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest.” Kennelijk werd hier het belang van de betekenis van het getuigenis belangrijker geacht dan de vorm “waarin het werd gegoten”.

Nog gedurende de gehele tweede eeuw werd de Doop bediend aan gelovigen, dat wil zeggen aan mensen die tot persoonlijk geloof in Christus kwamen, zoals ook in het Nieuwe Testament wordt geleerd en voorgedaan. In een geschrift van Tertullianus uit 197 is er voor de eerste keer

sprake van doop van zuigelingen. Hij verwerpt hierin de in zwang komende praktijk om “voor de doden en zuigelingen” te dopen. Maar de weg naar deze verandering was al eerder bereid doordat de leer aangaande de doop langzaam was afgeweken van het Nieuwe Testament, want reeds vroeg in de tweede eeuw werd geleerd dat de waterdoop het middel was waardoor men wedergeboren werd. En daarmee werd gaandeweg de christelijke doop tot sacrament verheven, wat het dus in wezen niet is.

Wanneer de mensen eenmaal hebben geleerd om “uitwendig te denken” wordt daarmee iedere nadruk op waarachtig geestelijk leven, leven uit het geloof op de beloften Gods, weggenomen. De doop is dan niet langer een bevestiging en een getuigenis van een geestelijke en persoonlijk aanvaarde werkelijkheid, maar wordt als “rite” de daad en het gebeuren zelf. Zelfs wordt de doop dan een drager van magische krachten waarmee duivels werden uitgedreven. Daarmee wordt een volgend wezenskenmerk van de leer der Nicolaïeten in het Christendom ingevoerd, namelijk de leer der Sacramenten als een “liturgie”. Het zijn dan alleen de bisschoppen die mensen mogen dopen en die de macht hebben om aan mensen de doop te onthouden, zie ook sectie II.4.5. Het is dan ook begrijpelijk dat dan de doop niet alleen bediend wordt aan gelovigen, maar dat ook ongelovigen worden gedoopt om op deze wijze onttrokken te worden aan de straf der zonde. En dan is het nog maar een kleine stap om de doop te bedienen aan kleine kinderen, die nog “onschuldig” zijn en zelfs aan doden- die voor de “Kerk-tijd” gestorven zijn! Tegen die praktijk keerde Tertullianus zich, maar zijn protest kwam te laat omdat het grondwerk al klaar was .

Dit “anders denken” aangaande de doop liep parallel met een eveneens opvallende verandering van denken ten aanzien van het Avondmaal. Het gedenken van de dood des Heren in het breken van brood en het drinken van wijn door Zijn discipelen werd nu tot een miraculeuze handeling: niet langer was het een gedenken van het Goddelijk gebeuren, maar het werd tot een herhaling van dat gebeuren zelf. Zoals de apostolische successie een “nieuwe tegenwoordigheid” van Christus had geschapen naast de tegenwoordigheid in het Woord, zo werd het avondmaal tot een nieuw offer van Christus, naast het offer dat op Golgotha eens voor altijd was gebracht. Daarmee werd ook de “tafel des Heren” waaraan Zijn lijden en sterven werd herdacht “totdat Hij komt” tot een sacrament, onderdeel van een “nicolaïetisch mysterie”. En dat mocht alleen nog maar door speciaal hiertoe gewijde mannen, de priesters, worden bediend.

Ook dit leidde weer tot een grotere afstand tussen de twee klassen: de “leken” werden afgesneden van waarachtig geestelijk leven en werden zoetgehouden met gekerstende heidense rit en praktijken; de “clerus” was eveneens afgesneden van het leven dat Christus aan het licht gebracht had en stond nu aan de “binnenzijde”, als ingewijde, van de gekerstende mysteriën.

Zo was de weg gebaad tot een aparte priester-kaste die aan de bisschoppen innerlijke (esoterische) en uiterlijke macht (over hun diocees of bisdom) gaf. Maar op hun beurt werden zij weer geregeerd door “metropoliëten”, die over grote gebieden het bestuur uitoefenden. Via deze “kerkelijke metro” werden menselijke organisatie en religieuze vormen in de plaats gesteld van de

kracht en de werking van de Heilige Geest en van de leiding van de Schrift als Woord van God in de plaatselijke gemeenten.

De opvatting van Cyprianus

De afwijking in de kerkorde komt tot een voorlopig hoogtepunt (of liever dieptepunt) wanneer de mogelijkheden van “Niko” en “Sacra” elkaar ontmoeten. Op dit punt heeft **Cyprianus**, bisschop van Carthago, een grote bijdrage geleverd, hetgeen blijkt uit een bewaard gebleven briefwisseling over dit thema met de bisschop van Rome, **Stephanus**. We zijn nu in de eerste helft van de derde eeuw, al in de periode van de grote christenvervolgingen waaraan ook **Cyprianus** zelf - in 257 - ten offer viel.

Cyprianus introduceerde het begrip “katholieke kerk”. Nu betekent het Griekse woord “kat’holikos” gewoon “algemeen”, maar anders dan veel mensen tegenwoordig menen, betekent dit eigenlijk: absoluut, intolerant. Want kat’holikos betekent eenvoudig dat naast de “algemene Kerk” niets anders kan bestaan, immers anders zou “algemeen” niet echt algemeen zijn! Kat’holiek duldt geen uitzondering op de regel, want worden uitzonderingen gedoogd, dan is het zelf niet meer katholiek! Zo kwam dus reeds ver voor **Constantijn** het begrip “katholieke kerk” op, een begrip dat **Cyprianus** nu aan de bisschop van Rome tracht uit te leggen.

Hij ging ervan uit dat de ene katholieke kerk de ware sacramenten bezat, en daarom kon de doop dan ook onder geen enkele omstandigheid worden bediend door hen die zich hadden afgescheiden van de Moederkerk of die door die kerk als ketters werden beschouwd en afgesneden. Maar **Stephanus** nam een tegengestelde positie in.

De briefwisseling gaat eigenlijk over de zaak van de Novatianen, zie II.5.3, maar los hiervan blijkt wel dat beide bisschoppen de doop als kerkelijke rite zien, dus als een rechtstreeks middel waarmee de goddelijke genade wordt megedeeld. **Cyprianus** legde daarbij het accent op zijn hoogkerkelijke opvatting, terwijl **Stephanus** de nadruk legde op de doophandeling zelf. Op het gebied van de doop werd Stephanus’ opvatting later tot de gangbare leer in de Roomse communie, maar **Cyprianus** maakte school in zijn kerkleer en dwang. Helaas werden hierbij de woorden vergeten die **Tertullianus** eenmaal hierover geschreven had: “Men moet vrij zijn om wel of niet daaraan deel te nemen en niemand mag hiertoe worden gedwongen”.

26. Het Bijbels fundament voor het blijven in Christus

Uit het voorgaande is heel duidelijk gebleken dat er verschil is tussen de kinderdoop en de doop op het geloof zoals het verschil tussen dag en nacht.

De kinderdoop is niet door God gewild, is niet door de Heere Jezus ingesteld en draagt in bijna alle gevallen niet bij tot de zaligheid van de als kind gedoopte persoon. Integendeel, zij draagt, wereldwijd gezien, bij tot valse gerustheid of leidt tot veel onzekerheid.

Bij de geloofsdoop is dat geheel anders. Hoewel ook hier traditie een verkeerde rol kan spelen. Maar als de doop op de goede manier tot stand komt, na geloof, wedergeboorte en bekering, is de doop een getuigenis van de zaligheid van die persoon. Dan ligt de zaligheid vast in Christus. In Zijn volbrachte werk.

Het lijkt mij goed om de Bijbel zelf aan het woord te laten inzake de vastheid en zekerheid van het behoud van een gelovige die in het Nieuwe Verbond is opgenomen. Hiervoor gebruik ik een Bijbelstudie van Els Nannen:

“God Zelf is het fundament van de heilszekerheid van Zijn kinderen.”

Bijbelstudie van Els Nannen

- Het is God die Zelf is begonnen met zondaren zalig te maken door het zenden van Zijn Zoon naar deze wereld. Dat is het belangrijkste uitgangspunt. Dit wordt duidelijk verwoord in:

Johannes 3: 16 *Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. 17 Want God heeft Zijn Zoon niet in de wereld gezonden opdat Hij de wereld zou veroordelen, maar opdat de wereld door Hem behouden zou worden.*

- Het is God Zelf die een mens roept en verkiest tot de zaligheid. In de brief aan de Efeziërs zegt Paulus dat God ons al uitverkoren heeft vóór de grondlegging van de wereld. Dan moet het toch wel vast liggen. Als God ons tot Zijn kinderen aanneemt, kan niemand ons meer uit Zijn hand rukken. Eén maal uitverkoren, altijd uitverkoren.

Efeziërs 1: 3 *Gezegend zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons gezegend heeft met alle geestelijke zegen in de hemelse gewesten in Christus, 4 omdat Hij ons vóór de grondlegging van de wereld in Hem uitverkoren heeft, opdat wij heilig en smetteloos voor Hem zouden zijn in de liefde. 5 Hij heeft ons voorbestemd om als Zijn kinderen aangenomen te worden, door Jezus Christus, in Zichzelf, overeenkomstig het welbehagen van Zijn wil,*

- Het is God Zelf die een mens tot nieuw leven wekt, opnieuw geboren doet worden. Hij doet dit door de werking van Zijn Heilige Geest. Vanuit zijn eigen natuur is de mens figuurlijk dood voor God. Gods Geest maakt een mens levend, zodat hij niet meer voor zichzelf gaat leven maar niets anders verlangt dan God te dienen in het volgen van Jezus Christus, Zijn Zoon. De apostel Petrus noemt dit een onvergankelijke erfenis die God Zelf bewaakt! Iemand die in dit Nieuwe Verbond van God is opgenomen kan daar niet meer uit afvallen.

De apostel Petrus verwoordt dit prachtig in:

1 Petrus 1: 3 *Geprezen zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons, overeenkomstig Zijn grote*

barmhartigheid, opnieuw geboren deed worden tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden, 4 tot een onvergankelijke, onbevleete en onverwelkbare erfenis, die in de hemelen bewaard wordt voor u. 5 U wordt immers door de kracht van God bewaakt door het geloof tot de zaligheid, die gereedligt om geopenbaard te worden in de laatste tijd.

- Het is God Zelf die van de wedergeboren mens een nieuwe schepping maakt. Een nieuwe schepping betekent dat alles nieuw wordt. Het vorige oude leven heeft geen waarde meer. Zaken die vroeger belangrijk waren, zijn nu onbelangrijk geworden. De wedergeboren mens krijgt liefde tot God, liefde tot Christus, liefde tot de naaste, liefde tot het doen van de werken die God al voorbereid heeft, opdat we daarin zouden wandelen. Een mens kan deze scheppingsdaad van God niet ongedaan maken. De apostel Paulus verwoordt dit in:

Efeziërs 2:8 *Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God; 9 niet uit werken, opdat niemand zou roemen. 10 Want wij zijn Zijn maaksel, geschapen in Christus Jezus om goede werken te doen, die God van tevoren bereid heeft, opdat wij daarin zouden wandelen.*

- Het is God Zelf die de wedergeboren mens verzegeld heeft met de Heilige Geest. Wanneer iemand tot waar geloof komt, ontvangt hij de Heilige Geest van God. De hemelse zaligheid is zeker, dat is de erfenis, verzekerd en verzegeld door de Heilige Geest. De Heilige Geest is het eigendomskenmerk van Gods kinderen. Niemand kan het zegel van God verbreken. De apostel Paulus spreekt hierover in:

Efeziërs 1: 13 *In Hem bent ook u, nadat u het Woord van de waarheid, namelijk het Evangelie van uw zaligheid, gehoord hebt; in Hem bent u ook, toen u tot geloof kwam, verzegeld met de Heilige Geest van de belofte, 14 Die het onderpand is van onze erfenis, tot de verlossing die ons ten deel viel, tot lof van Zijn heerlijkheid.*

Het verzegelen door God betekent onder meer:

Het is een kenmerk van Zijn eigendom, zoals vroeger een slaaf gekenmerkt werd.

- Beveiliging tegen een eventueel dreigend gevaar of kwaad. In Openbaring 7:2,3 worden de dienstknechten van God verzegeld aan hun voorhoofd. Zekerheid voor degene die verzegeld wordt.

2 Korinthiërs 1:22 *Die ons ook verzegeld heeft en het onderpand van de Geest in onze harten gegeven heeft.*

Efeziërs 4: 30 *En bedroef de Heilige Geest van God niet, door Wie u verzegeld bent tot de dag van de verlossing.*

De Heere Jezus Christus is Zelf het fundament van Zijn gelovigen

- Dat de Heere Jezus Zelf het fundament is van Zijn gelovigen blijkt heel duidelijk uit onderstaande Schriftwoorden. Alle zonden van verleden, heden en toekomst heeft Hij aan het Kruis genageld en verzoend door Zichzelf aan het Kruis te laten spijkeren. De zaligheid die Hij heeft verworven, is eeuwig voor hen die Hem liefhebben. Die zaligheid is vast, niet

tijdelijk, niet twijfelachtig en niet voorwaardelijk. Deze zaligheid kan niemand verdienen door eigen goede werken. Zijn bloed reinigt van alle zonden die aan Hem worden beleden.

Wie in Hem gelooft wordt niet veroordeeld, wel beoordeeld.

Zij die verkondigen dat afval van de gelovigen wel mogelijk is gaan in principe terug naar het Oude Verbond, naar de wet van Mozes, waar afval wel mogelijk was. Dan wordt het een gered zijn “tenzij”. Wie in Christus is, ontvangt van Hem eeuwig leven. En eeuwig kan niet meer veranderd worden in tijdelijk eeuwig leven. Het is mogelijk dat iemand lijkt in Christus te zijn, maar aan de vrucht kent men de boom. Er zijn helaas veel schijngelovigen.

Johannes 3: 18 *Wie in Hem gelooft, wordt niet veroordeeld, maar wie niet gelooft, is al veroordeeld, omdat hij niet geloofd heeft in de Naam van de eniggeboren Zoon van God.*

Romeinen 6: 23 *Want het loon van de zonde is de dood, maar de genadegave van God is eeuwig leven, door Jezus Christus, onze Heere.*

I Korinthiërs 3: 11 *Want niemand kan een ander fundament leggen dan wat gelegd is, dat is Jezus Christus.*

Hebreeën 5: 9 *En toen Hij volmaakt was geworden, is Hij voor allen die Hem gehoorzamen, een oorzaak van eeuwige zaligheid geworden.*

Hebreeën 7: 25 *Daarom kan Hij ook volkomen zalig maken wie door Hem tot God gaan, omdat Hij altijd leeft om voor hen te pleiten.*

Hebreeën 9: 12 *Hij is niet door bloed van bokken en kalveren, maar door Zijn eigen bloed voor eens en altijd binnengegaan in het heiligdom en heeft daardoor een eeuwige verlossing teweeggebracht.*

- Een oprecht kind van God heeft echter nog altijd “een oude natuur”. Die oude natuur zal in combinatie met de werking van satan, dikwijls trachten de zekerheid van de gelovige onderuit te halen. Er is echter geen ander fundament dan het Evangelie van Jezus Christus, Gods Zoon. In Hem is alle vastheid en zekerheid. Daar hebben Jezus Zelf en al Zijn dienaren van getuigd. De Bijbel biedt ook geen enkele grond voor de gedachte dat er sprake kan zijn van een onbewuste Christus kennis en een onbewuste inlijving in Christus. Christus heeft gezegd: ‘Ik ken de Mijnen en wordt van de Mijnen gekend’ (Joh. 10:14). Onze werken zullen echter wel voor de rechterstoel van Christus worden beoordeeld en dan zal blijken of deze werken “vuurvast” zijn of dat ze worden verbrand.

De Heilige Geest bevestigt het in Christus zijn

- De Heilige Geest, de derde persoon in de Goddelijke Drie-eenheid, is zeer belangrijk in het leven van een gelovige. Door Hem is hij immers tot geloof gekomen. Het geloof is een gave van God, gewerkt door de Heilige Geest. De Heilige Geest overtuigt de mens, de zondaar, van zonde, gerechtigheid en oordeel. Van zonde omdat de mens uit zichzelf niet in de Zoon van God gelooft. De Zoon van God, de van God gezonden Middelaar, waardoor een zondig mens behouden kan worden.

Eenmaal tot geloof gekomen, komt de Heilige Geest op een wonderbaarlijke wijze in de wedergeboren mens wonen. Door de werking van de Heilige Geest in het hart van de gelovige, wordt deze bevestigd van zijn heilszekerheid.

Het kan dus niet zo zijn dat een wedergeboren mens, die de Heilige Geest heeft ontvangen, nog verloren kan gaan. Dan zou het niet Gods werk zijn. Hij is ingelijfd in Christus, in het Nieuwe Verbond in Zijn bloed. Niet als baby door de doop ingelijfd in Christus, onbewust van het leven om hem heen. Dat is het werk van mensen. Maar geheel bewust door de werking van Gods Geest in zijn hart. Het bovenstaande is ontleend aan de volgende verzen:

Johannes 16: 7 *Maar Ik zeg u de waarheid: Het is nuttig voor u dat Ik wegga, want als Ik niet wegga, zal de Trooster niet naar u toe komen; maar als Ik beenga, zal Ik Hem naar u toe zenden. 8 En als Die gekomen is, zal Hij de wereld overtuigen van zonde, van gerechtigheid en van oordeel: 9 van zonde, omdat zij niet in Mij geloven;*

Romeinen 8: 15 *Want u hebt niet de Geest van slavernij ontvangen, die opnieuw tot angst leidt, maar u hebt de Geest van aanneming tot kinderen ontvangen, door Wie wij roepen: Abba, Vader! 16 De Geest Zelf getuigt met onze geest dat wij kinderen van God zijn.*

1 Korinthiërs 2: 12 *En wij hebben niet ontvangen de geest van de wereld, maar de Geest Die uit God is, opdat wij zouden weten de dingen die ons door God genadig geschonken zijn.*

1 Johannes 3: 24 *En wie Zijn geboden in acht neemt, blijft in Hem en Hij in hem. En hieraan weten wij dat Hij in ons blijft, namelijk aan de Geest, Die Hij ons gegeven heeft.*

De schrijfster van deze Bijbelstudie was na ruim 5 ½ jaar evangelistische dienst onder vluchtelingen, decennia lang zendeling in verschillende Oost-Europese landen.

Zij was enkele jaren docente Bijbelse Psychologie aan de Evangelische Hogeschool (Amersfoort) alswel docente in diverse vakken aan de Evangelische Bijbelschool in Doorn. Door allerlei opdrachten, verbonden met pastoraat heeft ze geleerd om Gods Woord grondig te bestuderen, ook in zijn (historisch) verband en tekst met tekst te vergelijken.

Deel 5 Twee duizend jaar baptisme 1100-2000

27. Elfde eeuw

Berengarius van Tours ca. 999-1088

Berengarius was een Franse 11e-eeuwse theoloog en **aartsdeken van Angers**. **Berengarius** stierf in **1088** op het eiland Sint Cosmas in de Loire in de buurt van de stad Tours.

Berengarius was een geleerde wiens leiderschap, van de kathedraalschool van Chartres, een voorbeeld was van intellectueel onderzoek. **Berengarius** maakte gebruik van de nieuw leven ingeblazen instrumenten van de dialectiek. Het voorbeeld van de school van Chartres werd spoedig gevolgd door de kathedraalscholen van Laon en Parijs. De scholen betwistten de roomse kerk het leiderschap over de doctrine van de transsubstantiatie in de eucharistie.

Berengarius vertoonde een vrijheid van denken die verrassend was voor zijn tijd. Later in zijn leven geeft hij meer aandacht aan de Bijbel en vroeg-christelijke schrijvers, in het bijzonder aan **Gregorius van Tours** en **Augustinus van Hippo**.

Vanaf de dagen van de apostelen, door de eeuwen heen, zijn er vele gelovigen geweest die de baptistische leer hebben omarmd. Overal waar mensen toegang tot het Nieuwe Testament hebben gehad, zijn er enkelen die de doop van zuigelingen, het celibaat van priesters, de beeldenaanbidding, de staatskerk, de pausen en de Maria verering, etc. hebben verworpen. Veel hervormers verlieten de rooms-katholieke kerk door de invloed van de vroegere Baptisten, of door de studie van de Schrift zelf.

Berengarius was één van deze vroege hervormers. Geleerden uit alle delen van Frankrijk stroomden naar hem toe. Ergens tussen 1040 en 1050 begon hij zijn gedachten te publiceren. **Berengarius** werd geëxcommuniceerd. Berengarius reageerde op zijn excommunicatie door zijn dwaling te bekennen aan **Paus Leo IX**.

Hoewel hij zijn teleurstellende momenten van angst voor de autoriteiten had, hij had altijd berouw aan het einde van een proces, bleef hij gecommiteerd aan de baptistische principes tot aan het einde van zijn leven. Bij zijn dood, riep hij vermoedelijk uit:

“Vandaag, op deze dag van Driekoningen, mijn Heere Jezus Christus zal voor mij verschijnen, ik hoop tot heerlijkheid vanwege mijn berouw, of, zoals ik vrees, wegens andere dingen, tot straf.” (Thielemans J. van Braght, “The Martyr’s Mirror”, p.269)

Rooms-katholieken hebben geprobeerd in dit citaat een herroeping van zijn baptistische principes te zien. Echter, **Berengarius** reflecteerde bij zijn dood gewoon op het werk van zijn leven en het besef dat hij zal worden beoordeeld (zoals alle christenen) in de mate waarmee hij Christus

en Zijn woorden voor de mensen beled (2 Timotheus 2:12, Lukas 12:8, etc.). Met betrekking tot zijn invloed, was hij één van de grootste hervormers in die tijd. Het blijkt dat de tijdelijke compromissen **Berengarius** deden vrezen voor tijdelijke kastijdingen en voor bestraffing van zijn Heere na zijn dood.

Het bewijs dat Berengarius de kinderdoop afwees

Thomas Crosby (1685-1750), schrijft: "We moeten dus zoeken naar een vroeger begin van deze sekte [Baptisten] dan de opstand in Munster of de lutherse reformatie in Duitsland. De naam van de Albigenzen en Waldenzen waren de titels die het meest aan hen werden gegeven. Er waren verschillende sekten die onder deze algemene benaming vielen. Van **Bruno** en **Berengarius** wordt gezegd dat deze een reformatie zijn begonnen in het jaar 1035, waaronder de praktijk van kinderen niet te dopen er één van was."

Een bewijs dat deze mannen tegen baby-doop waren, staat in een brief geschreven door **Deodwinus, bisschop van Leige**, naar **Hendrik I**, koning van Frankrijk, waar deze woorden in voorkomen: "Er is een verslag gekomen uit Frankrijk en dat gaat door heel Duitsland, dat deze twee, namelijk **Bruno** en **Berengarius** leren dat het lichaam van de Heer niet het lichaam is (eucharistie), maar een schaduw en figuur van het lichaam des Heren. En zij leren ook de kinderdoop te verwerpen." (Crosby, De geschiedenis van de Engelse Baptisten, Londen: 1738-1740)

Jezuïet theoloog en kardinaal Bellarminus (1542-1641) zegt: "De Berengensen hebben toegelaten om alleen volwassenen te dopen, de fout die de wederdopers ook omarmden ... " (Geciteerd in G.H. Boomgaard's, "Een beknopte geschiedenis van de Baptisten." Nashville: Westers Publishing House, 1859)

De enorme invloed van Berengarius

"Zowel **Bruno** en **Berengarius** zeiden dat de kinderdoop niet noodzakelijk was tot zaligheid. Er wordt gesteld dat na de dood van **Berengarius** zijn leer, in verwijzing naar de doop en het avondmaal, tegen de overtuiging van de roomse kerk, veel navolging kreeg bij zijn volgelingen, die **Berengaren** werden genoemd, zodat Engeland, Frankrijk, Italië, Spanje, Duitsland en zelfs een deel van Nederland werden gevuld met het kwaad. Vandaar dat paus **Urbanus II, 1095**, een grote Raad tegen hen bijeen riep in de stad Piacenza in Italië. De standpunten van **Berengarius**, die een ketterij werden genoemd, werden wederom, zoals herhaaldelijk eerder was gedaan, vervloekt en veroordeeld. Daardoor kwam het tot een grote vervolging en er ontstond ernstige nood, vooral omstreeks het jaar 1100."

John Gill (historicus) schrijft over de Berengaren

John Gill schrijft: "Toen **Berengarius** de kinderdoop en andere doctrines van de kerk van Rome afwees, vond hij veel gewone mensen (o.a. Albigenzen) die deze overtuigingen alreeds aanhingen. Hij was zeer invloedrijk en hielp de baptistische leer heinde en ver verspreiden. Het is dan ook

werkelijk absurd te beweren dat Baptisten ontstaan zijn met de zogenaamde wederdoopers van Munster of met **John Smyth** van Engeland in de 17e eeuw!" **Berengarius** heeft de kinderdoop afgewezen, evenals zijn volgelingen die werden verspreid in Engeland." --- (Whitley, "Een geschiedenis van de Britse Baptisten", p.106)

"... want na honderd jaar werden allen die opkwamen voor de zuiverheid van de christelijke godsdienst Berengaren genoemd. En velen waren zijn volgelingen, zodat **Mathew Parijs** zegt, Frankrijk, Italië en Engeland werden gestempeld vanwege zijn leer." (Crosby, "The history of the English Baptists", Londen: **1738-1740**)

Veel **Berengaren** werden gedood vanwege hun onderwijs en hun verzet tegen de kinderdoop. [Montanus, p. 83. Baronius 'An. 1223].

De Berengaren werden ook wel **Albigenzen** genoemd; **Berengaren** en **Vaud (Waldenzen)** waren gelijkwaardige termen, [Feiten ubi. sup.]. Morell verklaart dat achthonderdduizend personen in **1160** het Berengaarse geloof beleden. [Mem. p. 54 in Bap. Mag. v.i.p. 435] (Historicus Bellamine).

"Door zijn grote reputatie als leraar, werden zijn opvattingen wijd verspreid, niet alleen in Frankrijk, maar ook in andere landen. De belangrijkste geestelijken van Frankrijk en van de naburige Duitse staten stonden sympathiek tegenover de leer van **Berengarius**." (M'Clintock en Strong, "Cyclopedia", 1890; p.759)

In **1026**, dus 500 jaar voorafgaand aan de lutherse reformatie, zegt **dr. Allix**, ontdekken we een groep mannen genaamd **Patarines, Waldenzen** of **Katharen**, wiens geloof in strijd was met de leer van de Paus van Rome.

In **1040** waren de **Patarines** zeer talrijk in Milaan, (**Voltaire** spreekt van hen in zijn General History, hfst. 69.) In **1100** werden de **Waldenzen** bekend door de "Noble Ley" en een ander werk, getiteld "Qual Cosa Sia l'Antichrist."

Anselmus van Canterbury 1033-1109

Ook wel genoemd **Anselmus van Aosta** naar zijn geboorteplaats en **Anselmus van Bec** naar zijn klooster, was een Benedictijner monnik, filosoof en prelaat van de kerk, die het ambt had van aartsbisschop van Canterbury (**1093-1109**). Hij was de oprichter van de scholastiek, heeft een grote invloed gehad op de westerse theologie en stond bekend als de grondlegger van het ontologische argument voor het bestaan van God en over de theorie van verzoening door voldoening. Hij was geboren in Candia. Hij trad toe tot de Benedictijner orde in de abdij van Bec op de leeftijd van 27 jaar, waar hij abt werd in **1079**. Hij werd aartsbisschop van Canterbury onder **William II** van Engeland. Hij werd verbannen uit Engeland van **1097-1100** en opnieuw van **1105-1107** (onder **Hendrik I** van Engeland), als gevolg van de investituurstrijd (strijd om de benoeming van belangrijke geestelijke ambten), het belangrijkste conflict tussen kerk en staat in het middeleeuwse Europa. **Anselmus** werd uitgeroepen tot heilige in 1720 door een pauselijke

bul van paus **Clemens XI**. Zijn feestdag is op 21 april.

Anselmus leert over Mattheüs 3 dat de doop noodzakelijk is en zegt: “De doop is een vervulling van alle gerechtigheid. Een man kan nog zo rechtvaardig, vroom, welwillend, matig en kuis zijn, maar het maakt hem niet zalig.

Het is duidelijk dat **Anselmus** hier duidt op wat Jezus Christus, onze Heiland zei tegen Johannes, toen deze weigerde hem te dopen met water. “Laat Mij thans geworden” zei de Heere, “want aldus betaamt ons te vervullen alle gerechtigheid.”(Mattheüs 3:15).

Het is duidelijk dat **Anselmus** hier niet spreekt over de kinderdoop, omdat gerechtigheid en vroomheid enz. geen oefeningen en werken van zuigelingen zijn, maar alleen van verstandige vrome mensen.

Hij verklaart dat de doop de “vervulling van alle gerechtigheid” is, dat de doop van Christus een “wassen is van het water door het Woord,” dat iedereen in Zijn dagen werd gedoopt in de naam van en op het geloof in God, dat de gelovigen werden gedoopt in de naam van Christus, dat de volwassenen eerst moesten worden onderwezen in de christelijke leer, dat na de doop men niet opnieuw de basis moet leggen van de bekering van dode werken, Hebr. 6:1-3, dat gelovigen door de doop in de kerk van Christus worden gebracht en dat de twaalf mannen van Efeze (Handelingen 19) werden herdoopt door Paulus. (Bapt. Gesch., Blz.582, van Cent.Magd.XL,cap.4)

Buchard van Worms maakt in **1042** melding van onderzoeken naar het geloof, wat in zijn tijd de gewoonte was, om de kandidaten voor de doop daaraan te onderwerpen. Met betrekking tot dit geeft D. Vicecomes (lib. 2, cap. 28) het volgende verslag dat ook wordt aangetroffen in Bapt. Hist., Pagina 592, 1, “**Buchard van Worms** (lib. 6, de Sacram Eccles): “De examens zijn voor het onderzoek van de vraag of de kandidaat, na afstand te doen van satan, de heilige woorden van het geloof heeft beleden, of deze diep geworteld zijn in zijn hart en hij voornemens is te volharden in het geloof.”

Dit is zeker duidelijke taal met betrekking tot de doop op geloof, volgens de instelling van Christus en het voorbeeld van de apostelen en de eerste apostolische kerk.

Theophilact van Ohrid 1055-1107

Ook genoemd Theophilact van Bulgaria, was een Griekse aartsbisschop van Ohrid.

Het getuigenis van Theophilact (1070)

Theophilact volgt met opvallende nauwkeurigheid, de mening van **Chrysostomus**, die zowel in welsprekendheid en kritiek een meester was. Beide auteurs waren machtige leraren van de goddelijke waarheid en zo geplaatst dat zij hun hele aandacht konden besteden aan de leer van de christelijke kerken. Hun geschriften bevatten onbetwistbare bewijzen van de leer, die werd onderwezen en heerste in Griekenland en in Klein-Azië, met weinig variatie, gedurende op zijn minst duizend jaar. Het volgende voorbeeld bevat zowel het citaat van **Theophilact** alsmede zijn uitleg:

Tekst, **Hebreeën 6:2** “*Van de leer van dopen*” Het betaamt niet dat je weer moet worden gedoopt, maar het past u om te blijven handelen volgens de vroegere doop. “*van de opstanding uit de doden*” Want dit vond ook plaats in de doop, ontvangen door het beeld van de onderdompeling en wordt in de belijdenis bevestigd; *want wij bekennen dat wij geloven dat er een opstanding uit de doden is.*” Maar merken op, dat de doop na de bekering is, want de bekering is niet als zodanig voldoende om aan te tonen dat we zijn gezuiverd. Daarom zijn we gedoopt, opdat de gunst van de Christus volmaakt kan worden genoten.” **Colossenzen 2:12**, *U bent immers met Hem begraven in de doop,*”

Dat wat hij (Paulus) voorheen een besnijdenis noemde, noemt hij nu een begrafenissen, **Col. 2:11** “*In Hem bent u ook besneden met een besnijdenis die niet met handen plaatsvindt, door het uittrekken van het lichaam van de zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus. 12. . . . “waarin u ook met Hem bent opgewekt, door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden heeft opgewekt.”* De doop is niet alleen een begrafenissen, maar ook een opstanding, maar hoe moeten we dit door het geloof oefenen? Om te geloven dat God in staat is om op te wekken en als voorbeeld hiervan heeft Hij ook Christus uit de doden opgewekt. We zijn dus op twee manieren opgewekt, beide omdat wij, verwachtende een opstanding, deze al bezitten, hoewel het toekomstig is. En omdat wij geestelijk zijn, zijn we verlost van de dood, die betrokken is bij het werk van de zonde.

“**Romeinen 6:3** “*Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn? 4 Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.*”

Hij (Paulus) legt uit hoe we sterven voor de zonde en zegt, dat het is door middel van de doop. Want wij zijn gedoopt in de dood van Christus, dat is met dit doel, dat zij die gedoopt zijn, zouden kunnen sterven als Hij. Want zoals het kruis en het graf voor Christus waren, zo is ook de doop voor ons.

Laat de woorden van **Theophilact** worden verstaan in hun ware betekenis. Zijn getuigenis is eenvoudig dat zondaren zonen van God worden door het geloof in Christus Jezus. Dat bekering gaat vóór de doop en de doop gaat vóór de volle uitstorting van de Heilige Geest, maar dat de Geest dus toegekend wordt aan een boeteling en voor de gedoopte gelovige een onderpand is van de beloofde erfenis van het eeuwige leven.

Deze leer, evenzeer onderwezen door **Chrysostomus**, in 398, als door **Theophilact in 1070, in Antiochië en Constantinopel**, als in **Bulgarije** aan de Donau, “ is niet geheel gelijk aan de woorden van de Heilige Schrift, is echter zo duidelijk verwoord en hun uitspraken zijn zo verbonden met de woorden van Paulus, dat eenvoudige weerlegging onmogelijk is. **Dr. Halley** zegt over de uitspraken van **Theophilact** dat deze weinig fouten bevatten en dit getuigenis van de doop van de gelovigen zo overtuigend is dat weerlegging niet mogelijk is.

Bogomielen

In de eerste helft van de **10e eeuw** gaf de priester **Bogomil** onderwijs in Macedonië en was actief in de Veles en Prilep regio. Binnen een korte tijd waren de **Bogomielen** uitgegroeid tot een grootschalige volksbeweging. Noch de Bulgaarse **Tsaar Peter** noch hulp van het Patriarchaat van Constantinopel konden deze nieuwe “ketterij” uitroeien.

Omstreeks **1076**, direct na **Beroldus**, leefde **Ado**, bijgenaamd **Trevirensis**, een leraar, van wie wordt vastgesteld dat hij inzake het toedienen van de doop, de kandidaten vermaande niet alleen de kennis van het geloof te hebben, maar ook de praktijk daarvan, dat wil zeggen, om te vasten, om zichzelf te vernederen. Van deze zaken wordt het volgende voorbeeld gegeven: “Toen een vrouw, genaamd **Syranna**, een gelovige werd, hij (Ado) dankte God voor haar en vertelde haar hoe ze zich moest verootmoedigen en nadat hij haar aldus had onderwezen, doopte hij haar, samen met haar zoon.” (Bapt. Gesch., Pagina 593, mama. 4” Vicecom., lib. 3, cap. 12.)

Albigenzen

Na het jaar **1000** ontstond een nieuwe groep christenen in het zuiden van Frankrijk. Zij werden eerst bekend als de **Publicani**, maar omdat zij leefden in de buurt van de stad **Albi**, werden ze later bekend als de **Albigenzen**. De Albigenzen kunnen ook in dit gebied gewoond hebben gedurende meerdere eeuwen voorafgaand aan deze tijd en pas erkenning gekregen hebben in de loop van de elfde eeuw. Al weten we dat het Bijbelse christendom zich naar Frankrijk had verspreid vóór die tijd, we hebben geen concrete aanwijzingen over de precieze datum waarop de **Albigenzen** groep is ontstaan.

Het opsporen van de exacte principes en praktijken van de **Albigenzen** is moeilijk, maar historici voegen hen vaak samen met de **Katharen**. Voor zover wij weten was hun geloof zeer vergelijkbaar met dat van de **Paulicianen**, **Bogomielen** en **Peterines**. Ze zwoeren geen eden en geloofden niet in wedergeboorte door de doop. Zij leefden puur en kenden het celibaat. Deze vrome gelovigen trainden hun kinderen in de beginselen van de Bijbel. Zij besteedden geen geld aan het kopen van aflaten en dachten dat het verkeerd is om in kloosters te gaan. **Albigenzen** betaalden vrolijk hun tarieven en belastingen, waren rustige zuinige mensen en het land was goed voor hen. In sommige gebieden namen ze zo snel toe dat de rooms-katholieke priesters werden gedwongen om hun lege kerken te verlaten en de **Albigenzen** namen deze in bezit, vormden scholen en eigen gemeenten. Bijgevolg, de rooms-katholieke hiërarchie haatte hen en sprak vele vloeken over hen uit. Vier verschillende rooms-katholieke concilies veroordeelden hen, maar hun pogingen om hen te vernietigen waren tot dan toe niet succesvol.

Zelfs in het midden van vervolging en veel ontberingen werd het evangelie wereldwijd verspreid. In **1025** hadden de **Bogomielen**, een tak van de **Paulicianen**, zich verspreid naar de stad Orleans, Frankrijk. Precies tien jaar later hadden ze zich verspreid naar Nederland en naar

Turijn, Italië. Tegen het einde van deze eeuw verbanden de rooms-katholieken hen uit hun thuisland Bulgarije en dreven hen in grote menigten naar het westen. Ondanks deze vervolging bleven ze toenemen in aantallen.

(Martyrs Mirror and Baptist History)

28. Twaalfde eeuw

Paulicianen

De **Paulicianen** vormden een gnostische religieuze stroming, opgericht in **657** door **Paul Samosata** in het Armeense Kibossa, die zich ontwikkelde naast de rooms-katholieke kerk en die uitsluitend op Paulus' brieven en op de evangeliën gericht was. Zij werden ook wel **Tondrakianen** genoemd naar de plaats Tondrak. De rooms-katholieke **John III** heeft twee keer een synode bijeengeroepen, in **719** en **726**, echter met weinig resultaat. Zij werden vervolgd door de keizers **Constantijn IV** en **Justinianus II**, echter beschermd door **Leo III** en **Nicephorus I**. De **Paulicianen** werden in Armenië vervolgd tijdens keizerin **Theodora**. Later werden de **Paulicianen** voor militaire doelen ingezet op de Balkan (**970**). Hun inzichten werkten door in de **Bogomielen** in de tiende eeuw. Zij maakten discipelen in bijna alle landen van Europa.

De wijze van dopen was om de persoon één keer in het water onder te dompelen, terwijl de Grieken drie keer dompelden. Er is veel bewijs dat in Armenië de wijze van dopen door onderdompeling was. **Macarius**, Patriarch van Jeruzalem, **331-335**, schrijft aan de Armeniërs en zegt dat de doop werd bediend door driemaal te begraven door onderdompeling in het water van het heilige bad. (Bibliotheek van de Mechitarist Vaders van Wenen. MSS. Cod. Arm. Nee 100). Er is een redevoering bewaard gebleven uit de twaalfde eeuw, toegeschreven aan **Isaac Catholicos van Armenië**, die de doopraktijk van de **Paulicianen** weergeeft. **John Otzun**, **718**, spreekt van de **Paulicianen** die afdalen in het doopbad (Otzun, Opera 25. Venetië, 1834) en hij vertelt verder hoe de Mohammedanen probeerden te voorkomen dat ze doopten in de stromende rivieren, uit angst dat ze de wateren zouden betoveren en ongezond maken.

De **Paulicianen** werden in **872** verslagen en gedeporteerd naar de Balkan. Sommigen trokken naar het noorden en noordwesten waar men door een liberaler klimaat hen nog gunstig gezind was. Veel essentiële eigenschappen van het latere katharengeloof vindt men bij de **Paulicianen**.

Prof. C.A. Scott zegt dat de **Paulicianen** kritiekloos werden beschouwd als vroege protestanten tegen rooms-katholieke misstanden, waarvoor ze ongehoord werden veroordeeld als ketters en werden gedood. Een rechtvaardiger beoordeling zal kunnen worden verkregen wanneer alle vóóronderstellingen terzijde zijn gelegd en wanneer aan de Griekse bronnen de Armeense zijn toegevoegd en verder, als de literaire relaties tussen de Griekse bronnen grondig zijn gezeefd geworden.

Het is te betreuren dat de meeste informatie over de **Paulicianen** van hun vijanden komt.

Fred C. Conybeare, M. A., vroeger geleerde aan de University College, Oxford, was erg geïnteresseerd in de historie van Armenië. Hij was voor de tweede keer in dat land in **1891**, op zoek naar documenten welke illustratief waren voor de geschiedenis van de **Paulicianen**. Hij ontdekte een kopie van de “**Sleutel van Waarheid**” in de Bibliotheek van de Heilige Synode in Edjmiatzin. Hij ontving een kopie daarvan in **1893**. De tekst met een Engelse vertaling werd door **Conybeare** gedrukt in **1898**. Hij verzorgde ook de tekst met belangrijke gegevens, ontvangen over de Armeense geschiedenis uit andere bronnen. Dit is niet alleen een nieuwe, maar een zeer belangrijke bron van informatie. De **Paulicianen** kunnen nu uitvoerig voor zichzelf pleiten. Wij zijn nu in staat de Pauliciaanse geschiedenis te reconstrueren.

De Pauliciaanse kerken waren van apostolische oorsprong en werden geplant in Armenië in de eerste eeuw. “Via Antiochië en Palmyra moet het geloof zich hebben verspreid in Mesopotamië en Perzië en is in die regio’s de basis geworden van het geloof zoals het wordt verspreid in het Taurusgebergte tot aan de Ararat. Dit was de oorspronkelijke vorm van het christendom. De kerken in de Taurus bergketen vormden een enorme uitsparing of ronde dam waarin het vroege Pauliciaanse geloof stroomde om gedurende eeuwen te worden onderhouden.”(Bury editie van Gibbon’s History, VI. p. 543). Het vroegste centrum van het christendom in Armenië was Taron, wat de vaste thuisbasis was van de activiteiten van de **Paulicianen**.

Ze beweerden dat ze van apostolische oorsprong waren. “The Key of Truth” zegt: “Laten we ons vervolgens nederig onderwerpen aan de heilige universele kerk en hun werken volgen, die handelden door één Geest en één geloof en ons willen onderwijzen. Want nog steeds ontvangen we op de juiste tijd het heilige en kostbare geheim van onze Heere Jezus Christus en van de Hemelse Vader, te weten, de tijd van bekering en geloof. Zoals we hebben geleerd van de Heere van de universele en apostolische kerk, zo gaan we verder en we brengen in volmaakt geloof hen toe die (tot dan) niet het heilig doopsel hebben (dat wil zeggen, de Latijnen, Grieken en Armeniërs, die niet worden gedoopt), noch hebben geproefd van het lichaam of gedronken van het heilige bloed van onze Heer Jezus Christus. Daarom, overeenkomstig het Woord van de Heere, moeten we ze eerst tot het geloof brengen, hen ertoe bekeren en hen daarna de doop geven. (pp.76,77).”

De **Paulicianen** erkenden geen personen van andere kerkgemeenschappen als behorende tot hun kerken. “Wij behoren niet tot deze,” zeiden ze. “Ze hebben lang geleden de verbinding met de kerk verbroken en zijn uitgesloten geworden.” Dat is het getuigenis van **Gregory Magistos, 1058**, wiens geschiedenis één van de belangrijkste bronnen van informatie is.

We kunnen alleen maar een paar gebeurtenissen vermelden die met hun geschiedenis verband houden. Het verhaal van de bekering van **Constantijn (660)** is interessant. Deze jonge Armeen verborg een christen diaken die vluchtte voor mohammedaanse vervolgingen. In ruil voor zijn vriendelijkheid kreeg hij een exemplaar van het Nieuwe Testament. Dit boek werd de basis van zijn studie en de regel van zijn geloof. De rooms-katholieken die zijn interpretatie betwistten, erkenden dat zijn tekst echt was en oprecht. Hij verbond zich met bijzondere toewijding aan de geschriften en het karakter van Paulus, maar de naam **Paulicianen** werd door hun vijanden afgeleid van een onbekende leider (**Paul Samosata**). Maar ik ben ervan overtuigd dat zij roemden in

hun affiniteit met de apostel van de heidenen “(Gibbon, Verval en ondergang van het Romeinse Rijk, V. blz. 386.).

Constantijn voelde dat hij werd geroepen om het oorspronkelijke christendom te verdedigen en te herstellen; sterk onder de indruk zijnde van de geschriften van Paulus, nam hij de naam aan van één van zijn volgelingen, **Silvanus**. De kerken, door hem gesticht, ontvingen namen uit de oorspronkelijke gemeenten. Het hele volk werd **Paulicianen** genoemd naar de apostel. Deze uitspraken van apostolische eenvoud van deze toegewijde christenen vertellen meer van de zeden, gewoonten en leer dan boekdelen met bevooroordeelde verslagen, achtergelaten door hun vijanden. Met Paulus als hun gids, konden ze niet ver afdwalen van de waarheid van het Nieuwe Testament.

Professor Wellhausen, Oud-Testamenticus en Oriëntalist, (Encyclopedia Britannica, XVI. 571, 9e editie), geeft een zeer interessant verslag van de Baptisten van de **Syro-Babylonische woestijn**. Hij zegt dat ze **Sabianen** werden genoemd, Baptisten, en dat zij de oorspronkelijke vormen beoefenden van het christendom. Inderdaad, “**Sabian**” is een gearabiseerd woord voor “Baptist”. Velen van deze **Sabianen** woonden in Syrië, Palestina en Babylonië, (Renan, Leven van Jezus, hfst. XII). Ze hadden geen deel aan de belangrijkste hoofdstroming van het christendom (r.k.) en werden ongemoeid gelaten in hun oorspronkelijke eenvoud.

De keizers waren vastbesloten om de **Paulicianen** te verdrijven van hun bezittingen. Ze zochten hun toevlucht over het algemeen in de mohammedaanse heerschappij, waar ze werden getoleerd en waar hun eigen geloof nooit is opgehouden om verantwoord orthodox te zijn. Dat leren we van **John de Filosoof**. De Arabieren hadden sinds het jaar **650** met succes de Romeinse invloed in Armenië uitgedaagd. Dezelfde bescherming bewaarde, waarschijnlijk, de Paulicische kerken gedurende vele eeuwen. Het is zeker dat de **Paulicianen** trouw waren aan de Arabieren en dat de mohammedanen hen niet lieten vallen in het uur van beproeving.

Het aantal **Paulicianen** nam voortdurend toe en ze trokken al snel de aandacht van hun vijanden. In het jaar **690** werd hun leider **Constantijn** gestenigd tot hij stierf door het bevel van de keizer; de opvolger van Constantijn werd verbrand. De **keizerin Theodora** stelde een vervolging in waarin honderdduizend **Paulicianen** in het Griekse Armenië hun leven zouden hebben verloren.

De Baptisten hebben altijd geprobeerd godsdienstvrijheid te verkrijgen als ze de kans kregen.

Conybeare, sprekende van de **Paulicianen**, merkt terecht op:

“De **Paulicianen** kwamen in de negende eeuw in opstand tegen hun vijanden, verdreven **Michael III** en vestigden in Armenië de vrije staat van Teprice. Dit is een bekend gebied, zo’n zeventig mijl van Sivas, aan de rivier Chalta. Ze gaven absolute vrijheid van meningsuiting aan haar inwoners (Evans, Historisch Mening van Bosnië, p. 30). Vanuit de hoofdstad van deze vrije staat, genaamd Teprice, ging een groot aantal missionarissen uit naar de Slavische stammen van Bulgarije, Bosnië en Servië om ze te bekeren naar het Paulicische geloof. Hun “succes” was zo groot, dat een groot deel van de inwoners van de vrije staat migreerden naar wat toen onafhan-

kelijke staten waren, die buiten de macht en controle van de keizer waren. De staat van Teprice bestond honderdvijftig jaar toen het werd overwonnen door de **Saracenen**. Overal om hen heen waren vervolgingen om des gewetens wil. Zelf hadden ze honderdduizend leden verloren door vervolgingen onder het bewind van Theodora. Toch werd hier een schuilplaats geboden, zowel aan gelovigen als ongelovigen.

Het lidmaatschap van hun kerk hing af van de doop, vrijwillig gevraagd, zelfs met tranen en smekingen, door de gelovige en boetvaardige volwassenen. In zo'n kerk kan de onwillige niet met geweld gedwongen worden. Integendeel, het hele doel van het onderzoek, waaraan de kandidaat voor de doop werd onderworpen, was ervoor te zorgen dat zijn hart en verstand werden gewonnen en om te waken tegen een louter uiterlijke conformiteit. Het was één van de slechtste resultaten van de kinderdoop, dat door het maken van het mechanisch en uitwendig lidmaatschap van de christelijke kerk, de doop goedkoop maakte. (Conybeare, *The Key of Truth*, xii).

In het jaar **970** van de keizer **Johannes I Tzimiskes**¹⁾, werd een deel van de **Paulicianen** overgebracht naar Thracië (Griekenland) en werd hen godsdienstvrijheid verleend. In het begin van de achtste eeuw werd hun leer geïntroduceerd en verspreid over heel Europa en hun principes sloegen snel diep aan.

Het was in het land van de **Albigenzen**, in de zuidelijke provincies van Frankrijk, waar de **Paulicianen** werden geïmplanteerd en vandaar uit onderhielden ze correspondentie met hun broeders in Armenië. Het geloof van de **Paulicianen** leefde voort in de Languedoc en langs de Rijn als ondergedoken christendom van de Katharen en wellicht ook van de Waldenzen. In de lutherse reformatie komt dit Katharisme eens te meer aan de oppervlakte, met name onder de zogenaamde wederdopers en unitarian christenen. 'The Key of Truth' en de "Katharen Ritueel van Lyon" leveren ons de twee grote verbindende schakels "(Key of Truth, x).

Ze werden vervolgd door de pausen. Alle literaire en andere sporen van hen, werden, voor zover het mogelijk was, vernietigd. De zichtbare groepen van de **Paulicianen** en van de **Albigenzen** werden uitgeroeid door vuur en zwaard en het overblijfsel ontsnapte door te vluchten, verzwijging van hun geloof of rooms-katholieke conformiteit. In de staat, in de kerk en zelfs in het klooster werd de leer van Paulus in het verborgene bewaard door gelovigen, die protesteerden tegen de tirannie van Rome en de Bijbel omhelsden als de regel van geloof en ze hadden hun credo gezuiverd van alle visies van de gnostische theologie "(Gibbon, *Decline and Fall of the Roman imperium*, V. p. 398).

¹⁾ **Johannes I Tzimiskes (925-976)** was een Byzantijns keizer van **11/12/969 - 10/1/976**. Hij was van geboorte een Armeen uit de Kourkouas clan.

Veel historici, naast **Gibbon**, zoals **Muratori** en **Mosheim**, beschouwen de **Paulicianen** als de voorlopers van de **Albigenzen**, en in feite, als dezelfde soort gelovigen. Eén van de laatsten van deze, al vaak genoemd, is hoogleraar **Conybeare**, één van de hoogste autoriteiten in die tijd inzake Pauliciaanse zaken. Hij bevestigt dat de echte lijn van opvolging is gevonden onder Baptisten.

Conybeare zegt: “De kerk heeft altijd vastgehouden aan het symbool van geestelijke wedergeboorte in de doop, hoewel door het dopen van baby’s het al lang geleden is verdraaid en de essentie van de doop is verlaten. Inderdaad de betekenis van de doop van Jezus, zoals deze zich gepresenteerd heeft aan Paulus en de evangelisten werd al snel uit het oog verloren door de orthodoxe kerken.”

Een ding is zeker dat in Italië, in Frankrijk en langs de Rijn, de **Paulicianen** en de **Albigenzen** in hetzelfde gebied werden gevonden en er waren geen grote verschillen tussen hen in de praktijk en de leer. Het is nadrukkelijk bevestigd, dat in het midden van de elfde eeuw ze talrijk waren in Lombardije en Isurbia, maar vooral in Milaan, Italië en het is niet minder zeker dat ze door Frankrijk, Duitsland en andere landen reisden en door hun heilige levenswandel wonnen ze grote aantallen gewone mensen en door hun manier van denken en geloven. In Italië werden ze **Paternes** en **Katharen** genoemd en in Duitsland **Gazari**. In Frankrijk werden ze **Albigenzen** genoemd. Ze werden genoemd Bulgaren, met name in Frankrijk, omdat sommige van hen uit Bulgarije kwamen en ze waren ook bekend onder de naam van **Boni Homines** (Goede Mensen). (Mosheim, Instituten van Kerkgeschiedenis, II. Pp 200-202). Hun vijanden prezen hun vroomheid.

De **Paulicianen** werden ervan beschuldigd **Manicheeërs** te zijn en nog veel meer vooroordelen zijn over hen uitgeroepen. “De **Paulicianen**,” zegt **Adeney**, “zijn het meest vals beschuldigd van alle christelijke groepen” (De Griekse en Oosterse Kerken, p. 216. New York, 1908). De rooms-katholieken hebben altijd met bijzondere vijandigheid de leer van Marcion gehegeld. Het is nu duidelijk dat de **Paulicianen** geen **Manicheeërs** waren. “De sleutel van de Waarheid” rekent met deze kwestie af. (p. 18). Moderne Armeense geleerden aarzelen niet om deze fout te corrigeren (Ter Mkittsehain, Die Paulikianer im byzantinischen in Armenien, Leipzig, 1893).

¹⁾ Het **manicheïsme** is een oude religie, gesticht door **Mani (216-276)** in het oude Perzië. Het is niet ontstaan uit het christendom.

Met betrekking tot de leerstellingen en praktijken van de **Paulicianen** vinden we dat ze constant gebruik maakten van het Oude en Nieuwe Testament. Ze hadden geen aparte leefregels voor de geestelijkheid om zich te onderscheiden van leken door hun leefwijze, hun kleding, of andere dingen; ze hadden geen raden of soortgelijke instellingen. Hun leraren waren van gelijke rang. Ze streefden ijverig voor de eenvoud van het apostolisch leven. Zij verzetten zich tegen alle beelden eredienst die werd beoefend in de rooms-katholieke kerk. De wonderbaarlijke relieken waren een hoop botten en as, verstoken van het leven en van de deugd. Ze hielden vast aan de orthodoxe opvatting van de Drie-eenheid en de menselijke natuur en het substantiële lijden van de Zoon van God.

Onder de **Paulicianen** heerste baptistische denkbeelden. Zij oordeelden dat de mannen zich moesten bekeren en geloven en dan op volwassen leeftijd de doop vragen, die hen in de kerk zou toelaten. “Het is duidelijk,” merkt Mosheim op, “zij verwierpen de kinderdoop.” Ze doopten en

herdoopten door onderdompeling. Ze zouden zonder meer wederdopers zijn genoemd.(Allix, de kerkelijke geschiedenis van de oude kerken van Piemonte. Oxford, 1821).

Iets van de leer van de **Paulicianen** werd kenbaar op een synode gehouden in Arras, in het jaar **1025**, door **Gerard**, bisschop van Kamerijk en Arras. **Gundulphus**, een Pauliciaan, werd veroordeeld. Hij had zijn leerstellingen op vele plaatsen onderwezen. Het bleek na onderzoek dat de **Paulicianen** zich hielden aan:

“De wet en discipline, die wij van onze Meester hebben ontvangen, zullen niet in strijd zijn met, hetzij het Evangelie of de apostolische instellingen, indien zij zorgvuldig worden onderzocht. Deze discipline bestaat uit het verlaten van de wereld, het beteugelen van vleselijke begeerten, het verkrijgen van levensonderhoud door de arbeid van onze handen, het niemand kwetsen en onze naastenliefde bieden aan allen die vurig worden vervolgd vanwege deze onze leer.”

Wat betreft de doop antwoordden zij:

“Maar indien iemand zal zeggen, dat er enig sacrament verborgen ligt in de doop, de kracht hiervan is weggenomen door drie oorzaken: 1e omdat het goddeloze leven van dienaren geen reddende kracht kan zijn om personen te laten dopen. 2e omdat, welke zonden ook zijn afgezworen bij het doopvont, zij daarna opnieuw zondigen in de praktijk van het leven. 3e Omdat een niet bestaande wil, een niet bestaand geloof en een niet bestaande belijdenis niet behoren bij, of tot voordeel is voor een klein kind, dat geen wil heeft en niet kan lopen, dat niets weet van geloof en totaal onwetend is van zijn eigen bestwil en verlossing, waarin geen verlangen is naar wedergeboorte en van wie geen belijdenis van het geloof kan worden verwacht.”(Allix, de kerkelijke Kerken, p. 104).

Een beter antwoord kon niet worden gegeven. Er is een geloofsbelijdenis die wordt toegeschreven aan de **Paulicianen**, **1024**, waarin staat:

“In het begin van het christendom was er geen kinderdoop en hun voorvaders beoefenden deze niet en we erkennen vanuit ons hart dat de doop een wassing is die wordt uitgevoerd in water en een beeld van het wassen van de ziel van de zonde.” (Mehrning , Der Heiligen Tauff Historie, II, p. 738).

In de tiende eeuw ontstond in Oost-Europa, Bulgarije, de kerk van de **Bogomielen**, genoemd naar hun stichter, de **priester Bogomiel** (hij die door God bemind wordt). In twee eeuwen tijd verspreidde zich zijn kerk over Servië, Bosnië, Macedonië en klein-Azië. In de twaalfde eeuw stichtte de Macedonische monnik **Basil** een Bogomielse gemeente in Constantinopel. Hij werd onder valse voorwendsels bij keizer Alexius I uitgenodigd, gegrepen en verbrand nadat hij weigerde zijn eigenzinnige geloofsopvatting te herzien.

De **Bogomielen** waren een tak van de **Katharen** of **Paulicianen**, die in Thracië woonden. De **Bogomielen** werden herhaaldelijk veroordeeld en vaak vervolgd, maar ze bleven bestaan in de Middeleeuwen en bestonden nog steeds in de zestiende eeuw.

Hun historici beschreven hen als een heel lang bestaande groep gelovigen. **Dr. LP Brockett**, die hun geschiedenis beschreef, zegt:

“Onder deze (historici van de Bulgaren) heb ik vaak uit onverwachte hoek het meest sluitende bewijs gevonden dat deze gemeenschappen er al in de vroegste geschiedenis van het Christendom waren. Baptisten, niet alleen in hun leer over doop en avondmaal, maar ook in hun verzet tegen de kinderdoop, de kerkelijke hiërarchie en tegen de verering van de maagd Maria en de heiligen, maar bovendien in hun aanhangen van de kerkelijke onafhankelijkheid en vrijheid van geweten in de eredienst. Kortom, de conclusie drong zich vanzelf in mij op dat we in deze christenen van Bosnië, Bulgarije en Armenië te doen hebben met een apostolische successie van de christelijke kerken, Nieuw Testamentische kerken en dat al in de twaalfde eeuw deze kerken een aantal bekeerde en gelovige leden hadden, even groot in aantal als die van de Baptisten kerken in de wereld van vandaag.” (Brockett, De Bogomils van Bulgarije en Bosnië, blz. 11, 12). (Bronnen: Wikipedia-Martyrs Mirror-Baptist History)

De Albigenzen

De naam **Albigenzen** is ontleend aan de Franse stad Albi, 70 kilometer ten noordoosten van Toulouse, aan de rivier de Tarn. Albi was een belangrijk centrum van de Katharen.

De leerstellingen van de **Albigenzen**, wanneer men kennis neemt van hun geschriften, in plaats van uit de geschriften van hun vijanden, waren zeer baptistisch. Deze mensen verwierpen het rooms-katholieke begrip van de “Kerk” en vormden eenvoudige gemeenten met voorgangers in plaats van het leiderschap van de rooms-katholieke kerk.

Vijanden van de **Albigenzen** dachten dat ze geen kerken hadden want ze hadden geen formele, zichtbare organisatie van ambten, enz. De rooms-katholieke synodes te Toulouse in **1191** en in Albi in **1165** veroordeelden de **Albigenzen** voor hun verwerping van de kinderdoop.

De **graaf van Toulouse, Raymund IV**, werd gedwongen, onder bedreiging van excommunicatie en interdict (roomse kerkelijke straf), om mee te doen in de kruistochten tegen zijn eigen onderdanen. Dit kruistocht leger werd geleid door de **wrede Simon de Montfort** en **Arnold, de abt van Cîteaux**. Als een voorbeeld van zijn onmenselijkheid, was deze periode één van de zwartste in de geschiedenis. Hun dorst naar bloed en hun onbegrensde roofzucht bleven woeden ondanks de zwakke pogingen van de paus om ze onder controle te houden. (G.P. Fisher, Geschiedenis van de christelijke kerk, pagina 194).

Een voorbeeld inzake de aard van deze vervolgingen: de stad **Beziers** lag voor de aanvallende legers. In plaats van systematisch op zoek te gaan naar de Albigenzen onder de rooms-katholieke bevolking, gaf de pauselijke legaat het bevel om **“ze allemaal te doden, de Heer kent de Zijnen.”** De bloeddorstige kruisvaarders werden daartoe verplicht. Vrouwen en kinderen werden niet gespaard. Bijna 20.000 onschuldige mensen werden gedood bij deze ene aanval.

Verdere campagnes van terreur werden uitgevoerd in **1215-1218, 1226 - 1229** en **1232-1233**. Bij de laatste werd de zaak van de inquisitie toevertrouwd aan de Dominicanen, genaamd “de honden van de paus.”

Zo wijd verspreid en verwoestend waren deze kruistochten, dat het getuigenis van Christus zo goed als uitgeroeid was in het zuiden van Frankrijk. Degenen die ontsnapten vluchtten naar Italië en Duitsland, waar ze het zaad zaaiden voor de verdere doorgang en opbloei van de Baptisten gemeenten in Europa.

Degenen die wij tegenwoordig gewoonlijk ‘**Katharen**’ noemen kenden zelf dat woord niet eens en gebruikten het dus ook niet om zichzelf daarmee aan te duiden. Zijzelf noemden zich gewoonweg christenen of “vrienden van God”. In de kronieken van de tijdgenoten van de **Katharen** en in de inquisitieverlagen werden ze **Albigenzen** genoemd, naar de stad **Albi**. In de volksmond noemde men ze in hun eigen tijd bonhommes of bonnefemmes, de “goede mannen”, “goede vrouwen” en dat ter onderscheiding van de vertegenwoordigers van de rooms-katholieke kerk. Het woord “**Kathaar**” in de betekenis waarin we het thans over **Katharen** hebben, werd dus pas voor het eerst gebruikt in de 19e eeuw, vele eeuwen na de tijd van de **Katharen** zelf. De **Katharen** vertaalden de evangeliën in het Occitaans (Provencaals-Frans).

Ze zeiden dat een christelijke kerk moest bestaan uit goede (gelovige) mensen, dat een kerk geen bevoegdheid had om grondwetten in te stellen, dat het niet goed was om eden te zweren, dat het niet geoorloofd was om de mensheid te doden, dat een mens niet zou moeten worden uitgeleverd aan de officieren van justitie om gevangen gezet te worden, dat geloof zonder de werken een mens niet kan redden, dat de kerk niet mag vervolgen, dat zelfs de wet van Mozes geen regel was voor christenen, dat er geen behoefte was aan priesters, in het bijzonder niet aan goddeloze priesters, dat de sacramenten, de ordes en de ceremoniën van de kerk van Rome zinloos, duur, onderdrukkend en slecht waren. Zij lieten zich dopen door onderdompeling en verwierpen de kinderdoop (Jones, De geschiedenis van de Christelijke Kerk, I.287). Ze waren beslist antiklerikaal.(BH)

Kruistochten tegen de Albigenzen

In **1145** wordt **Bernard van Clairvaux** naar Zuid-Frankrijk gestuurd om de Katharen te overtuigen terug te keren tot de rooms-katholieke Kerk. Zijn preken vinden geen gehoor. Hij wordt zelfs enkele malen door de plaatselijke bevolking uitgejouwd. Hetzelfde geldt voor de prediking in **1206** door **Dominicus Guzman**, de latere stichter van de Dominicaner orde.

In ongeveer **1146** vinden we gemeenten van de Nieuwe Testament Baptisten in Keulen en Bonn, Duitsland. Rooms-katholieken noemden ze de **Katharen**. Dit was een algemene naam die werd toegepast op een groep van gelovigen die puur wilden leven volgens het Nieuwe Testament. Deze Duitse christenen spraken zich openlijk uit tegen de kinderdoop en de dwaalleer van het vagevuur. Ze geloofden, zoals de Schrift leert, dat de mensen ofwel de eeuwigheid zullen doorbrengen in de hemel met God of in de hel gescheiden van God. Eén van hun vijanden zei: “Als

je ze naar hun geloof vraagt, niets kan christelijker zijn, als je hun gesprek observeert, niets kan onberispelijker zijn en wat ze zeggen dat bewijzen ze door daden. De vijanden van het Bijbelse christendom vervolgden deze gelovigen verschrikkelijk. Vervolgers verbrandden een aantal van deze Duitse Baptisten in 1163 voor het weigeren om naar de woorden van een monnik te luisteren die gestuurd was om hen te bekeren.

Het ontkennen van de autoriteit van de rooms-katholieke kerk door de **Albigenzen**, samen met de wereldlijke ambities van de paus en de conflicten tussen de Occitaanse adel en de koning van Noord-Frankrijk leidden tot een openlijke oorlog tegen de **Katharen**.

(Bronnen: Wikipedia-Martyrs Mirror-Baptist History)

Zie verder onder dertiende eeuw

De Languedoc werd, om de woorden van kerkelijke autoriteiten te gebruiken, **'geïnfecteerd' door de ketterij van de Albigenzen, 'de smerige melaatsheid uit het zuiden'**. Hoewel de aanhangers van deze beweging in wezen niet gewelddadig waren, vormden zij een ernstige bedreiging voor de roomse autoriteit, in feite de belangrijkste bedreiging die zij ondervond totdat **Maarten Luther** drie eeuwen later een nieuwe reformatie op gang bracht. Tot aan **1200** was er een reële kans dat deze Baptisten het rooms-katholicisme als belangrijkste vorm van christendom in dat gebied zou verdringen. En wat voor de rooms-katholieke kerk nog gevaarlijker was, ze begonnen zich over Europa te verspreiden, vooral in de stedelijke centra in Duitsland, Vlaanderen en Champagne.

De rooms-katholieke kerk beweerde in de tijd van de katharenvervolgung dat de **katharen** manicheeërs waren, aanhangers van Mani.

Kerkvader **Augustinus** die zelf een tijdje manicheeër was geweest, had een soort determinerend tabel van ketterijen opgesteld, met daaronder het manicheïsme. Van alle ketterijen vond Augustinus het manicheïsme het meest verwerpelijk. En alleen van die ketterse stroming moesten volgens hem de aanhangers gedood worden. Daar beriep de roomse kerk zich op bij het vervolgen van de **Katharen**. Het doden van **Katharen** kreeg daardoor binnen de roomse kerk een juridisch geldige status. Daar is aardig wat literatuur over verschenen en de conclusie is duidelijk: **van enige relatie tussen de Katharen en het manicheïsme is niets gebleken**. In wetenschappelijke literatuur wordt die relatie dan ook niet meer aangehangen. Niettemin komt men de bewering van de rooms-katholieke kerk dat de **Katharen** manicheeërs waren nog veel tegen.

Bij het naspeuren van de geschiedenis en de leerstellingen van de **Albigenzen** mag nooit worden vergeten dat door oorzaak van vervolgingen zij nauwelijks een spoor van hun geschriften, confessionele, apologetische of polemische, hebben nagelaten. En de voorstellingen die rooms-katholieke schrijvers, hun openlijke vijanden, van hen hebben gegeven, zijn zeer overdreven en vervalst. (BH)

Er is al aangegeven dat de **Paulicianen** geen Manicheeërs waren, en hetzelfde kan gezegd worden van de **Albigenzen**. De **Albigenzen** werden onderdrukt als gevolg van dit sentiment. Die beschuldiging werd ook gemaakt tegen de **Waldenzen**. Men moet er echter rekening mee houden uit welke bron de beschuldigingen komen. De rooms-katholieke kerk zocht naar excuses om hen te vervolgen. Zelfs **Luther** werd door de synode van Sens verklaard een Manicheeër te zijn. De **Albigenzen** waren in hun dagen de meest vervolgte mensen op aarde. De rooms-katholieken probeerden in eerste instantie de **Albigenzen** te bekeren door kerkelijke dwang. Dit mislukte grotendeels omdat de **Albigenzen** het Woord van God kenden! De rooms-katholieke Raden van Lateranen II in **1139** en Tours in **1163** veroordeelden hen als ketter. (BH).

De aartsbisschop **Ussher** zegt dat de beschuldiging van manicheïsme van de **Albigenzen** sekte blijkbaar vals is. (Acland, *The Glorious Recovery of the Vaudois*, lxvii. London, 1857).

De **Waldenzen** werden ook in de stad van Albi gevonden en zij werden ook wel **Albigenzen** genoemd omdat zij in die stad woonden. (Martin Schagen, *De geschiedenis van de Waldenzen*, p.110). De beweging was vanuit Italië uitgebreid naar Zuid-Frankrijk en de grond werd wonderwel voorbereid voor het zaad. Het land was het meest beschaafde deel van Frankrijk, rijk, bloeiend en onafhankelijk, de mensen vrolijk, intellectueel, progressief, de rooms-katholieke kerk was saai, dom en tiranniek, de geestelijkheid onderscheidde zich door niets anders dan door bijgeloof, onwetendheid, willekeur, geweld en ondeugden. Onder dergelijke omstandigheden kon het idee van een terugkeer naar de zuiverheid en eenvoud van de apostolische tijd niet nalaten om aandacht te trekken. De strenge morele eisen van de **Albigenzen** maakten diepe indruk, omdat hun leven overeen kwam met hun woorden. Ze vermengden met hun leerstellingen een ernstige ijver voor de zuiverheid van het leven en werden met vreugde aangehoord door alle klassen. Geen wonder dat de mensen de rooms-katholieke priesters verlieten en zich verzamelden rond de "Goede mensen". In korte tijd hadden de **Albigenzen** gemeenten, scholen en charitatieve instellingen van hun zelf. De rooms-katholieke kerk werd een voorwerp van spot. (Scliaff-Herzog. I. 47). (BH)

In de tweede kruistocht was **Braziers** de eerste stad die veroverd werd, welke zo'n veertig duizend inwoners had. Toen **Simon de Monfort**, graaf van Leicester, de **abt van Ceteaux**, de pauselijke legaat, vroeg wat hij moest doen met de bewoners, antwoordde de gezant: "Dood ze allemaal, God kent de Zijnen." Op deze manier werd gedurende twintig jaren oorlog tegen hen gevoerd. Stad na stad werd ingenomen, geplunderd, verbrand. Er bleef niets over dan een rokende hoop afval. Religieus fanatisme begon de oorlog, hebzucht en eerzucht deed het eindigen. In **1229** werd vrede gesloten. De Inquisitie was klaar met haar dodelijke werk. (BH)

Het bewijs dat de **Albigenzen** de kinderdoop verwierpen is overweldigend. Zij werden voor dit feit veroordeeld door een Raad, gehouden in Toulouse in **1119**, (Maitland, *Feiten en Documenten Illustratief voor de Albigenzen*, 90, Londen, 1832). De historici bevestigen dat zij de kinderdoop verwierpen. Chassanion zegt: "Ik kan niet ontkennen dat de **Albigenzen**,

voor het grootste deel, tegen de kinderdoop waren. De waarheid is, dat ze niet het sacrament als nutteloos verwierpen, maar alleen als onnodig voor zuigelingen“ (Chassanion, l'histoire des Albigeois Genève, 1595). **Dr. Emil Comba**, van de “Waldensian Theological College”, Florence, Italië, de laatste van de Waldenzer historici, zegt dat de **Albigenzen** alle sacramenten afwezen, behalve de doop, die zij reserveerden voor de gelovigen (Comba, Geschiedenis van de Waldenzen, 17 Londen, 1889).(BH)

Wat geloofden de Katharen?

Het consolamentum

Over het consolamentum zijn allerlei verklaringen in omloop. Welke is de juiste? Dat is moeilijk te zeggen. We moeten er ook rekening mee houden dat veel van onze informatie afkomstig is van kerkelijke instanties zoals de Inquisitie. Het is daarom onmogelijk de ‘kathaarse denkwijze’ volledig te beschrijven!

Door middel van dit ritueel trad men toe tot de gemeente. Hun kerk schreef een spirituele doop voor waarbij de nieuwkomer met de Heilige Geest gedoopt werd en de Heilige Geest in zichzelf ontving. Zoals Jezus Christus de Heilige Geest doorgegeven had aan Zijn apostelen, moesten de christenen de Heilige Geest aan elkaar blijven doorgeven. De **Katharen** hadden geen andere sacramenten dan het consolamentum, omdat dat volgens hen het enige sacrament was dat Jezus geleerd had. Tijdens de ceremonie werd God aangeroepen om de zonden van de dopeling te vergeven, kreeg hij uitleg over de betekenis van het consolamentum en deed hij de belofte om zijn leven te beteren. Uiteindelijk werd hem de Heilige Geest toegediend, terwijl de andere **Katharen** een heilig boek op zijn hoofd plaatsten en de rechterhand op hem legden. Volgens de **Katharen** had Jezus de doop via handoplegging ingesteld. (Bronnen: Wikipedia-Martyrs Mirror- Baptist History.

Pierre de Bruys ca. 1100 -1131

Peter van Bruys (ook bekend als **Pierre De Bruys** of **Peter de Bruis**) was een populaire Franse godsdienstleraar, die een **heresiarch** (leider van een ketterse beweging) werd genoemd door de rooms-katholieke kerk omdat hij kritiek had op de kinderdoop, tegen het bouwen van kerken (kathedralen) was en tegen de verering van kruisen en zich verzette tegen de leer van de transsubstantiatie en de werkzaamheid van de gebeden voor de doden.

Informatie over **Peter van Bruys** is afgeleid van twee bestaande bronnen, de verhandeling van **Peter de Eerbiedwaardige** tegen zijn volgelingen en van een passage geschreven door **Peter Abelard**. Deze bronnen zijn rooms-katholiek, dus het is niet zeker of er sprake is van gekleurde informatie.

Bronnen suggereren dat **Peter** werd geboren in Bruis in het zuidoosten van Frankrijk (Hautes Alpes). De geschiedenis van zijn vroege leven is onbekend, maar het is zeker dat hij een rooms-katholieke priester was die beroofd was van zijn kantoor door de kerkelijke hiërarchie wegens het onderwijzen van een onorthodoxe leer. Hij begon zijn prediking in de Dauphine en de Provence waarschijnlijk tussen **1117** en **1120**. De lokale bisschoppen, die over de bisdommen van Embrun, Die en Gap gesteld waren, onderdrukten zijn leringen binnen hun rechtsgebied. Ondanks de officiële repressie verkreeg Peters leer aanhangers in Narbonne, Toulouse en in de Gascogne.

Peter van Bruys erkende het leergezag van de evangeliën in hun letterlijke interpretatie, de andere Nieuw-Testamentische geschriften lijkt hij te hebben overwogen als zijnde waardeloos, daar hij hun apostolische oorsprong betwijfelde. De Nieuw-Testamentische brieven wees hij slechts een ondergeschikte plaats toe, als zijnde niet afkomstig van Jezus Christus, maar zijnde het werk van mensen.

Hij zou het Oude Testament verworpen hebben, alsmede het gezag van de kerkvaders en die van de rooms-katholieke kerk. Het is niet duidelijk of hij het gehele OT verwierp, waarschijnlijk alleen de zgn. apocriefe boeken. Zijn volgelingen werden **Petrobrusianen** genoemd. De **Petrobrusianen** waren ook tegen het celibaat.

In zijn systeem is de doop inderdaad een noodzakelijke voorwaarde voor de zaligheid, maar het is de doop voorafgegaan door persoonlijk geloof, zodat de toediening ervan aan zuigelingen waardeloos is.

De mis en de eucharistie worden afgewezen omdat Jezus Christus zijn eigen vlees en bloed maar eenmaal gaf aan Zijn discipelen en herhaling onmogelijk is. Alle uiterlijke vormen van aanbidding, ceremonies en zingen worden veroordeeld.

Rooms-katholieke visie op de leer van Peter van Bruys

Zowel **Peter de Eerbiedwaardige** en **Peter Abelard** vielen de leer van **Peter van Bruys** aan. De belangrijkste opponent van **Peter de Bruys** was **Peter de Eerbiedwaardige (1092 - 1156)**, de abt van Clugny die zeven “ketterijen” van de **Petrobrussianen** op een lijst zette:

1. Ze verklaarden de doop van een persoon voor hij/zij de leeftijd bereikte van onderscheiding, ongeldig. Zij leerden de geloofsdooop en praktizeerden herdoop voor degenen die zich bij hen voegden vanuit de rooms-katholieke kerk.
2. Zij verklaarden kerkgebouwen en gewijde altaren als nutteloos.
3. Ze waren tegen de aanbidding van beelden en wezen het gebruik van kruisbeelden af.
4. Zij ontkenden de transsubstantiatie leer.
5. Ze verwierpen gebeden, aalmoezen en goede werken voor de doden.
6. De **Petrobrussianen** wezen het rooms-katholieke gebruik van de traditie af en onderwezen het gezag en de letterlijke interpretatie van Schrift alleen als voldoende.
7. Zij zagen de “kerk” als een orgaan dat bestaat uit wedergeboren gedoopten en verwierpen de rooms-katholieke doctrines van boete en het celibaat.

Dood en navolging

Zoals **Peter de Eerbiedwaardige** weergaf, werden kruisen uitgekozen voor een speciale beeldenstorm. **Peter van Bruys** voelde dat kruisen niet mogen dienen voor verering. In het jaar **1131** verbrandde **Peter** publiekelijk kruisen in St Gilles in de buurt van Nîmes. De plaatselijke rooms-katholieke bevolking, boos op **Peter** voor de vernietiging van de kruisen, wierp hem in de vlammen van zijn eigen vreugdevuur.

Bernard van Clairvaux predikte voor een terugkeer naar de Romeinse orthodoxie. De leer van **De Bruys** werd in **1139** door het Tweede Lateraanse concilie vervloekt. Nadat de stem van hun leermeester was verstomd, droegen zijn volgelingen, de **Petrobrusianen**, echter zijn visie uit. Zij erkenden een uitgetreden monnik uit Cluny, **Hendrik van Lausanne**, als zijn opvolger.

De **Petrobrusianen** waren een degelijke anti-priesterlijke beweging, die de tirannie van het Romeinse juk van de twaalfde eeuw probeerden af te werpen, een democratisch orgaan, in vergelijking met een aristocratische organisatie. Ze gehoorzaamden de woorden van Christus in het Nieuwe Testament boven alles en niet de tradities. De **Petrobrusianen** waren grondig en diep anti-rooms-katholiek in alles wat in strijd was met het Evangelie. Hoewel zij puriteins waren, waren ze niet ascetisch. Ze schaften het vasten en boete doen voor de zonden af omdat Christus alleen de zonden kan vergeven en dit doet Hij op het geloof van een zondaar om Zijn verdiensten. Ze hielden het huwelijk in ere als een hoge en eervolle verbintenis, niet alleen voor christenen in het algemeen, maar ook voor priesters. Voor hen betekende een kerk niet een architectonisch geheel, maar een wedergeboren gemeente. Ook hadden heilige plaatsen geen enkele charme voor hen, want God kon hen even goed horen op de markt als in de kathedraal.

Jacquet Benigne Bossuet (1704), de voorname bisschop van Meaux en een grote rooms-katholieke redetwister, klaagde over de volgelingen van **Calvijn** dat zij apostolische opvolging zochten bij de Waldenzen. Hij zegt : “Jullie adopteren **Henry** en **Peter van Bruys** onder uw voorgangers en beiden, dat weet iedereen, waren (Ana)Baptisten.”

Dominus Roudpertus Tuiciensis Abbas 1075-1130

Ook wel genoemd: *Rupert von Deutz; Rupertus Tuitensis; Rupert van Tuy; Rupert van Luik; Rupert von Lüt-tich; Rupert von St. Laurent; circa 1075 - 4 maart 1130.* Hij was een 12e eeuwse theoloog, exegeet en mysticus uit het bisdom Luik. Hij was abt van de benedictijner Sint-Heribertusabdij van Deutz (1120-1130) bij Keulen.

Rupert was nog zeer jong toen hij binnentrad in de benedictijner Sint-Laurentiusabdij van Luik. In **1092** vergezelde **Rupert** zijn abt **Berengerius** (of Berengarius) naar Évergnicourt waarheen deze laatste verbannen werd. Omstreeks **1095** keerde **Rupert** terug naar Luik. Hij begon met het schrijven van kleinere werken zoals heiligenlegenden en geestelijke gedichten, maar deze werken zijn bijna allemaal verloren gegaan.

Na **1106**, **Rupert** was toen al de dertig gepasseerd, werd hij tot priester gewijd. Dit was later dan gebruikelijk omdat hij het priesterschap pas had geaccepteerd nadat de banden tussen bisschop **Otbertus** en paus **Paschalis II**, die door de Investituurstrijd verbroken waren, hersteld waren.

Omstreeks **1110** gaf **Rupert** zijn eerste grote werk “*De divinis officiis*” uit. Hij had af te rekenen met aanvallen van dogmatische tegenstanders in het bisdom Luik en trok zich daarom terug in de Abdij van Michaelsberg van Siegburg. In **1116** schreef **Rupert** het twistschrift “*De voluntate Dei*” waarin hij tussen beide kwam in de controverse over de eucharistie die in **1077** had geleid tot de veroordeling van **Berengarius van Tours**. Hij voerde in het werk een polemiëk tegen de theologen van Laon, met name **Anselmus van Laon** en **Willem van Champeaux (Guglielmus de Campellis)**. **Rupert**, die intussen teruggekeerd was naar Luik, moest zich hiervoor in **1117** verantwoorden voor de aartsdiaken van Luik. Ter verdediging schreef hij twee jaar later het werk “*De omnipotentia Dei*”.

Rupert was een bedreven exegeet en schreef vooral Bijbelcommentaren. Bekende commentaren gaan over het Boek Openbaring en het Hooglied. Verder schreef hij geestelijke gedichten, epen en liederen. Ruperts werk verspreidde zich over het hele Heilige Roomse Rijk en beïnvloedde de 12de-eeuwse theologen uit het rijk waarvan de belangrijkste **Honorius van Autun** was. Omdat de polemieken niet stopten besloot **Rupert** om Luik te verlaten en zich definitief in de buurt van de Rijn te vestigen. In **1120** werd hij verkozen tot abt van de Sint-Heribertusabdij van Deutz, tegenwoordig een stadsdeel van Keulen. **Rupert** verliet de abdij alleen nog in **1124** om een pelgrimstocht naar Rome te maken en hij stierf er in **1130**. (Wikipedia)

Zijn werken zijn o.a.:

- *De voluntate Dei*
- *De omnipotentia Dei*
- *Commentaria in canticum canticorum*
- *De divinis officiis-1111*
- *De Victoria Verbi Dei (The Victory of the Word of God)*.
- *De Gloria et Honore Filii Hominis super Mattheum (The Glory and Honor of the Son of Man)*, composed about 1127.
- *De Trinitate et operibus eius*, written around 1112-16.
- *De glorificatione Trinitatis et processione Spiritus sancti*, written in 1128.

Zijn gezag werd ingeroepen door de cisterciënzer orde tegen de gewoonte van het nemen van giften van de goddelozen, een gewoonte die, voor zover de gever daarvan profiteert, de ontvanger corrupteert. De passage is ontleend aan de *De Divinis Officiis*.

Ook nu blijkt weer dat er in Wikipedia en andere stukken niets vermeld wordt over hetgeen **Rupert** over de doop heeft geschreven. Wel blijkt dat hij drie jaar in de buurt van **Berengarius** heeft geleefd, hem zelfs verge-

zeld heeft in diens verbanning. **Berengarius** was een tegenstander van de kinderdoop en stelde ook andere roomse dwalingen en misbruiken aan de orde. **Rupert** heeft ook over verschillende misbruiken in de roomse kerk geschreven. Hij was een gedreven theoloog. Men bleef polemiseren tegen zijn bepaalde geschriften, hetgeen voor hem de reden was om Luik te verlaten en zich in de buurt van de Rijn te vestigen, waar van oudsher ook veel Baptisten woonden.

Rupert Tuiciensis geeft een uitstekende uiteenzetting van de doop van de Ouden. Hij leert, dat om gedoopt te worden, men eerst moet geloven en het geloof belijden, dat velen die zijn gedoopt met water, niet innerlijk vernieuwd zijn, omdat hun hart niet recht is, ofschoon ze belijdenis met de mond doen. Dat de echte gedoopten van dienaren van de zonde, kinderen van God worden; dat het Woord van God gepredikt werd aan de christelijke jeugd gedurende het hele jaar om hen voor te bereiden op de doop.

Van **Rupert Tuiciensis** verschenen veel geschriften. Hij aarzelde niet om te wijzen op het verval en het bijgeloof van de roomse kerk. Hij presenteerde de praktijk van de eerste christelijke en de apostolische kerk en door deze cursus gaf hij de rooms-katholieken van zijn tijd voldoende reden beschaamd te zijn en overtuigde vooral met betrekking tot het misbruik van de doop, die oorspronkelijk werd toegeediend op geloof, maar nu door hen werd gegeven aan zuigelingen. Dit alles hopen we te laten zien in de juiste volgorde, van de geschriften die hij heeft achtergelaten. Allereerst stelt hij, dat om echt te laten dopen, geloof en belijdenis nodig is.

Jac. Mehrning, (Bapt. Gesch., Pagina 659. **Rupert**, lib. 13, op Johannes 18) zegt: "Iedereen die gedoopt wordt, moet eerst geloven en belijden en pas daarna gedoopt worden in de dood van Christus en wordt met Hem begraven door de doop teneinde daarna op te staan."

Rupert laakt en weerlegt de praktijk van degenen die tot de roomse kerk behoren, die zuigelingen dopen zonder geloof of belijdenis, evenzo zonder het sterven en begraven van een zondig leven, met als gevolg, geen opstaan tot een nieuw leven, omdat deze dingen niet kunnen bestaan bij zuigelingen. Want waarom zou hij geloof, belijdenis en doop aan elkaar hebben verbonden, als hij ze niet beschouwd had bij elkaar te horen? Waarom zou hij zeggen dat iedereen die gedoopt moet worden, eerst moet geloven en belijden? Dat is precies wat Christus leerde in Markus 16:16 en Philippus verlangde van de Ethiopische kamerling, Handelingen 8:37.

Zo is het ook met wat hij zegt van het gedoopt worden in de dood van Christus, met Hem begraven worden door de doop, om vervolgens op te staan. Dit is wat de apostel toepast op diegenen die, na gedoopt te zijn op hun geloof, leden werden van de kerk in Rome, (Romeinen 6: 3, 4). Over hun geloof werd in de hele wereld gesproken, Romeinen 1: 8.

Rupert (pagina 657, (lib., 11 over Johannes 15) zegt: "Zij (de leraren) kunnen zichtbaar de waterdoop bedienen, maar ze kunnen niet de Heilige Geest geven."

Dit zijn woorden die het gezag en de macht van de roomse priesters omver wierpen, die, toen ze zuigelingen doopten, pretendeerden niet alleen hen met water nat te maken, maar dat ze ook de

satan van hen verdreven en de Heilige Geest meedeelden, die zij veronderstelden over te kunnen brengen door exorcisme en zegeningen; maar dit wordt door **Rupert** tegengestaan met de eerder genoemde woorden.

Rupert (lib. 3, over Johannes 2) zegt: “Er zijn veel mensen die wel gedoopt zijn met water, maar toch niet vernieuwd zijn in hun geest, omdat ze niet afgelegd hebben de werken van de oude mens, hoewel ze gedoopt zijn in het water en belijden dat ze de nieuwe mens hebben aangedaan.”

Hier wordt de reden aangegeven waarom velen, hoewel gedoopt met water, niet worden vernieuwd in de geest. Echter, de schuld hiervan ligt bij de kandidaten zelf en niet bij de docenten, die hen niet gezegend hadden. Maar het is omdat degenen die gedoopt werden, zelf de werken van de oude mens niet aflegden, al was het wel hun plicht. Want Gods wijsheid, dat is de Geest van God, komt niet in een kwaadaardige ziel; woont niet in het lichaam, dat onderhevig is aan zonde.

Bovendien moet opgemerkt worden, dat wanneer hij hier spreekt over gedoopt worden in het water, van iets belijden en over het aandoen van de nieuwe mens, dit alles gezegd wordt van de kandidaten in zijn tijd. Het is duidelijk, dat vervolgens in de kerk waarvan hij spreekt, volwassen- en intelligente personen werden gedoopt, die hun vroegere zonden belijden, de nieuwe mens aandoen, dat is, een zondeloos en godvruchtig leven.

Rupert zegt over Johannes I: “Om gedoopt te worden met de Heilige Geest, dat is de gave van de Heilige Geest ontvangen, die niet alleen de zonde aanwijst, maar ook helpt tegen de zonde, waardoor wij van dienaren van de zonde tot kinderen van God gemaakt worden. “Nogmaals, Hij doopt ons met vuur, wanneer Hij door de Heilige Geest, ons sterk maakt in de liefde, constant in geloof, doet blinken in kennis en branden van goede ijver.” (Pag. 662, num.17. lib. 2, Johannes I)

Het heeft hier betrekking op de belofte die Johannes gaf aan degenen die naar zijn doop kwamen en zei: “Hij (Christus) zal u dopen met de Heilige Geest en met vuur”, Mattheüs 3:11; Johannes 1:33; dat zoals iedereen weet, deze belofte is niet aan zuigelingen gegeven, maar aan volwassen personen; vandaar dat **Rupert** hier op duidt.

Dit blijkt nog duidelijker wanneer hij van die kandidaten zegt, dat zij, de gave van de Heilige Geest ontvangen hebbende, werden gemaakt van dienaren van de zonde tot kinderen van God. Want niemand kan in werkelijkheid een dienaar van de zonde worden genoemd, die niet eerst de zonde heeft gediend en niemand kan een kind van God worden, die niet eerst een kind van de wereld is geweest. Want wat iemand wordt of zal worden, is hij niet eerder geweest.

Met wat hij verder zegt, dat ze “sterk in de liefde, constant in het geloof, blinkend in kennis en brandend van goede ijver zijn,” geeft hij zeker aan dat hij spreekt van personen die hun verstand

kunnen gebruiken, kennis en kunde hebben van ware liefde, geloof in God hebben, kennis van Jezus Christus en goede ijver hebben voor de naleving van de geboden van de Heere. Door dergelijke personen en niemand anders kunnen deze dingen met Gods zegen worden uitgevoerd.

Op een andere plaats vertelt **Rupert** wat gewoonlijk plaatsvond ten aanzien van de kandidaten, de doop zelf en van sommige desbetreffende omstandigheden. Hij zegt: “Al de jeugd van de kerk, die zij in de loop van het jaar hadden geprobeerd te winnen voor God door de prediking van het Woord, gaven op de vierde dag van de vastenweek hun namen op, toen Pasen naderde. Toen elk van hen in de daaropvolgende dagen tot Pasen de regel van het geloof hoorde, waarmee hij geboren en opgegroeid was, stierf hij uiteindelijk, dat wil zeggen, hij hield de zonde voor dood en stond op met Christus, dat is in een nieuw leven en beled vol vertrouwen het geloof bij de doop.” Bapt. (Hist., Pagina 706, D. hiecom., Lib. 2, ca-Q. 14, van Rupert, lib. 4, cap. 18.)

P. J. Twisck en **H. Montanus** citeren de volgende woorden uit de geschriften van **Rupert**: “Vroeger was het gebruikelijk om de kinderen het gehele jaar door te onderwijzen uit het Woord van God, opdat zij met oog op het naderend Pasen hun geloof zouden kunnen belijden bij de doop. Maar opdat het christendom zou mogen groeien en het net van het Evangelie vol raken, behaagde het de kerk (dat wil zeggen de roomse kerk), vanwege het gevaar van een vroegtijdige dood, dat de kinderen van christenen onmiddellijk moesten worden gedoopt. “ Kron., Pagina 443, col. 2, Nietigh., Pagina 83, van Rupert, lib. 4, De Divinis Officiis, cap. 18.

Twisck schrijft: “Meerdere geleerden in de roomse kerk zijn het met **Rupert** eens, zo blijkt uit hun boeken. **John Bohemius** zegt:” Vroeger was het gebruikelijk om de doop toe te dienen alleen aan degenen die eerder onderwijs hadden ontvangen inzake het geloof en die zeven keer in de weken voorafgaand aan Pasen en Pinksteren werden onderzocht. Maar toen de doop daarna essentieel voor het eeuwige leven werd geacht, werd verordend dat pasgeboren baby’s moesten worden gedoopt en dat in sponsors moest worden voorzien, die in hun plaats het geloof beleden en satan afzwoeren.” Op dezelfde pagina van **J. Bohemius**, (Lib. 2, de Gent. Morib, Loop der Werelt) pagina 41 staat: “Dit wordt bevestigd door **Ludovicus Vives**, die zegt:”Niemand onder ons werd tot de doop gebracht totdat hij zijn jaren had bereikt en toen hij wist wat het mystieke water betekende, wenst hij met dat water te worden gewassen.” (Lud. hiv., in Annat. C ~ vit. dei Augustini, lib. I, cap. 27, ook, H. Mont., Pagina 88.)

Maar om terug te keren naar **Rupert**, **Twisck** zegt: “hij schreef niet alleen over de doop, maar schreef ook veel andere boeken, tegen de pauselijke inzichten van de Heilige Schrift, over rechtvaardiging, over twee sacramenten, over het Avondmaal onder beide vormen en de geestelijke tegenwoordigheid van Christus. Hij schreef ook over de antichrist, dat hij zijn boodschappers en predikers over de hele wereld zal sturen. Hij zal eerst proberen de mensen voor zichzelf te winnen en koningen en vorsten overwinnen en vervolgens, door hun toedoen, zal de vervolging opkomen over alle volken die oprecht Christus willen belijden. (Kron., Pagina 444, col. I, van

Rupert, in Openbaring., Lib. 3, cap. Anth. Jac., Fol. 113, John Munst., Fol. 140.)

Arnulph, bisschop van Lyon (1128), een voorganger van de christelijke leer, werd in het geheim vermoord door de sluwe geestelijkheid, omdat hij streng hun weelde, wellust en grove fouten berispte. Hij valt hen aan voor hun imitatie van de armoede van Christus en Zijn heilig leven. (P. I. Twisck, pagina 446, col. I Kron. Platinx, fol. 273, Histor. . Andr, fol. 57; Histor. Georg., Lib. 5.)

Ook **Hildebert, bisschop van Mainz (1131)**, schreef en predikte fel tegen de macht en het gezag van de paus. Hij aarzelde niet om hen te beschuldigen van tirannie, verklaarde ook dat de stad Rome door hem (de paus) was gemaakt tot de zetel van alle ellende en boosheid en dat de vrees voor God en liefde daaruit werden verbannen. Hiervoor werd hij gevangen in Rome en zeer wreed behandeld. (P. J. Twisck, Kron., pagina 448, col. 2, en pagina 499, col. I, van Paul Merul. Tythres., Fol. 746.)

Hendrik van Lausanne ca. 1080-1150

Rond het jaar **1101** was er een monnik die zijn eigen “kruistocht” hield en zich openlijk keerde tegen de kerkliturgie, de corrupte en het immorele geestelijke en religieuze hiërarchische stelsel dat er toen heerste in de kerk. Voor hem was de Bijbel de enige leidraad voor een mens. **Hendrik van Lausanne** was zijn naam. Volgelingen werden bekend als **Hendrikianen**.

Hij wordt beschreven als een man van grote waardigheid met vurige ogen, een donderende stem, onstuimige toespraak, machtig in de Schriften. Hij begon zijn prediking in Le Mans en toen hij na een tijd daar uitgewezen werd zette hij zijn werk voort in geheel Zuid-Frankrijk. Daar leerde hij **Petrus van Bruys** kennen. Zijn prediking begon rond **1116**. Zo groot was het “resultaat” van zijn prediking dat hele gemeenten de roomse kerk verlieten, samen met hem. Op zijn instigatie en van de inwoners van Le Mans begon de geestelijkheid van deze stad al snel misbruiken en alle kerkelijk gezag te verwerpen. Bij zijn terugkeer uit Rome had **Hildebert** een openbaar dispuut met **Hendrik**.

In **1134** werd **Hendrik** door de aartsbisschop van Arles voor **paus Innocentius II** op het concilie van Pisa gebracht, waar hij werd gevraagd om zijn dwalingen af te zweren. Hij werd veroordeeld tot een gevangenisstraf.

Op initiatief van de pauselijke legaat (gezand) **Alberic, kardinaal bisschop van Ostia**, ging **Bernard van Clairvaux** in **1145** op weg. De weg leidde hem door het bisdom Angoulme en Limoges en hij verbleef tijdelijk enige tijd in Bordeaux en bereikte uiteindelijk de ketterse steden Bergerac, Perigueux, Sarlat, Cahors en Toulouse. Door Bernards aanval vertrok **Hendrik** uit Toulouse en liet veel aanhangers achter.

Toen **Hendrik** in 1148 naar Toulouse kwam, zond **paus Eugenius III Bernard van Clairvaux** naar die stad, de grote ketterjager, om tegen hem te prediken. **Bernard** beschrijft het effect van **Hendriks** prediking, zeggend, dat de kerken verlaten waren, de weg van de kinderen is gesloten, de genade van de doop wordt hen geweigerd en ze zijn verhinderd om naar de hemel te komen, hoewel de Zaligmaker met Vaderlijke liefde ze noemt, zeggende: “Laat de kinderen tot Mij komen.” **Bernard** zegt van deze periode (Episode 241): “De kerken zijn zonder schapen, de schapen zonder priesters, de priesters zonder eer, in één woord, er blijft niets gespaard, christenen zonder Christus.”

In een brief aan de inwoners van Toulouse, ongetwijfeld geschreven aan het eind van 1146, roept **Bernard** hen op om de laatste resten van de ketterij uit te roeien. **Hendrik** was genoodzaakt te vluchten voor zijn leven. Binnen korte tijd werd hij gearresteerd. Door de Raad van Rheims werd hij in 1148 veroordeeld tot levenslange gevangenisstraf. Toen hij in 1150 stierf werd dit levenslang slechts twee jaar. In 1151 bleven sommige Hendrikianen nog in Languedoc wonen volgens Matthew Parijs.

Net als **Peter van Bruys** verwierp **Hendrik** de kinderdoop. **Georgius Cassander**, die op initiatief van de hertog van Kleef tegen de Baptisten schreef, zegt van **Peter van Bruys** en **Hendrik van Lausanne**: “Dat ze voor het eerst openlijk de kinderdoop veroordeelden en stijf beweerden dat de doop slechts voor de volwassenen was, die ze mondeling onderwezen en echt beoefenden in de bediening van de doop” (Cassander, *Do baptismo infantium*. Coloniae, 1545.)

Leer en leven

Hij was een lange charismatische prediker, had een baard en lang haar. Hij had een sonore stem en zijn ogen schoten vuur. Hij ging op blote voeten, voorafgegaan door een man met een staf, bekroond met een ijzeren kruis, hij sliep op de kale grond en leefde van aalmoezen. Hij verwierp blijkbaar de aanroeping van heiligen en ook de tweede huwelijken (was tegen scheiding) en predikte boetedoening. Vrouwen, geraakt door zijn woorden, gaven hem hun juwelen en luxe kleding en jonge mannen trouwden prostituees in de hoop hen terug te winnen (winnen voor een leven zonder prostitutie en met geloof).

In 1139 schreef **Peter van Cluny, abt van Cluny**¹⁾, een verhandeling genaamd “*Epistola seu Tractatus adversus Petrobrusianos*” (Migne, *Patr. Lat.* Clxxxix) tegen de volgelingen van **Peter van Bruys** en **Hendrik van Lausanne**, die hij noemt **Hendrik van Bruys**. Hij beschuldigt **Hendrik** van prediking in alle bisdommen in het zuiden van Frankrijk, dwalingen die hij van **Peter van Bruys** had geërfd.

¹⁾ **Peter van Cluny, (1090-1156)** werd ook wel **Petrus Venerabilis** genoemd. Hij schreef ook twee verhandelingen tegen de Islam en tegen de Joden, *Adversus Judaeorum inveteratum duritiam*.

Volgens **Peter van Cluny**, wordt **Hendriks** onderwijs samengevat als volgt:

1. *Dat kinderen niet mogen worden gedoopt of gered door het geloof van een ander, maar ze moeten worden gedoopt en gered door hun eigen geloof, want de doop zonder individueel geloof, redt niemand.*
2. *Dat individueel geloof zonder de doop ook nutteloos is.*
3. *Dat kinderen die nog niet de jaren van verstand bereikt hebben, niet kunnen worden gered door de doop van Christus.*
4. *Dat degenen die gedoopt zijn in de kindertijd, moeten, wanneer ze ouder worden, opnieuw worden gedoopt, want dit, zegt hij, is niet herdopen, maar, veel liever, de juiste doop.*
5. *Dat het lichaam en bloed van Christus niet zijn aangeboden in de openbare mis en dat dit offer niet bijdraagt aan de redding van de zielen. Nogmaals, dat de altaren moet worden weggeworpen of in stukken gebroken.*
6. *Dat de leer van de vormen en van de transsubstantiatie van het sacrament vals is.*
7. *Dat het Avondmaal niet meer mag worden toegediend (als hun aanklagers hen beschuldigden van het onderhouden), daar het al eens door Christus aan de apostelen is gegeven. (De betekenis is niet duidelijk. Misschien wordt de eucharistie bedoeld.)*
8. *Dat het offer van de mis, gebed, aalmoezen en dergelijke, werken van de levenden voor de doden, dwaasheid zijn, goddeloosheid en niet baten.*
9. *Dat monniken en priesters moeten trouwen en niet boereren en voortdurend in ontucht leven.*
10. *Dat kruisbeelden niet moeten worden gehonoreerd of aanbeden en de vele kruisen, die het bijgeloof stimuleren, veel eerder hadden moeten worden afgeschafte dan behouden.*
11. *De mensen moeten niet zo veel kostbare kerken bouwen, die bovendien vaak niet worden gebruikt voor het horen van het Woord van God en die al zijn gebouwd, moeten worden gesloopt.*
12. *Dat door het klagelijk huilend zingen van de priesters en monniken in de kerk, God wordt bespot en niet verzoend.*
13. *Dat vlees mag worden gegeten op zondag en andere dagen.*
14. *Dat ze niet alle boeken van het Oude en het Nieuwe Testament, namelijk die welke worden genoemd apocrief, ontvangen, maar alleen het Evangelie.*
15. *Dat ze alleen de heilige Schrift geloven, maar niet de geschriften van de vaders op gelijke waarde met hen plaatsen.*

Als we dit onderwijs lezen dan blijkt hieruit duidelijk dat dit onderwijs gegrond is op het Woord van God, meer nog dan het onderwijs van de Lutherse en Calvinistische reformatoren.

Montanisten, Novationisten, Donatisten, Waldenzen, Katharen, Paterines, Petrobrussianen en Arnoldisten

Wanneer we naar deze groepen van Baptisten kijken komen er vier uit de twaalfde eeuw tevoorschijn. Deze gemeenschappen waren de thuisbasis van enkele van de meest stoutmoedige Baptistendienaren die ooit hebben geleefd. **Peter de Bruys** en **Arnold van Brescia** waren allebei bevestigde predikers en grote algemene leiders van de Baptisten.

Ik weet dat veel critici van het baptistisch erfgoed zeggen: "U heeft **Montanisten, Novationisten, Donatisten, Waldenzen, Katharen, Paterines, Petrobrussianen** en **Arnoldisten** genoemd, maar u hebt niet gezegd dat elke groep ook **Baptisten** waren, dus u bent gewoon aan het speculeren dat deze Baptisten waren." Mijn antwoord op de critici is dat we

gelooven dat geloof en praktijk van de Baptisten, een voortzetting is van de bijbelse leringen en onderscheidingen, die al bestaan sinds de tijd van Christus. De titel Baptist is erg belangrijk voor ons, want het is de titel die God Zijn volk gaf in het Nieuwe Testament, maar uiteindelijk is het wat u gelooft dat bepaalt of u een Baptist bent. Dus wat voor confessionele label zou u plaatsen op iemand:

- A. Die gelooft in de verlossing door genade,
- B. Die gedoopt wordt door onderdompeling op een belijdenis van het geloof,
- C. Die de kinderdoop verwerpt,
- D. Die de doop van iedereen verwerpt die komt van de moeder van de hoeren of haar nakomelingen (roomse kerk),
- E. Die gelooft dat de Bijbel zonder fouten is.

Het eerlijke antwoord is: een baptist. Volgens Efeze 3:20-21, Matteüs 16:18 en Mattheüs 23:34, beloofde Jezus dat de kerk zou blijven bestaan, zou lijden om Hem te verheerlijken door de eeuwen heen.

In **Peter de Bruys** en **Arnold van Brescia** zien we duidelijk een aantal dingen. Ten eerste zien we Gods verlangen om mensen te veranderen door Zijn genade en vervolgens te gebruiken in de bediening. Ten tweede zien we het ware karakter en de moed van deze mannen. Ze spraken niet alleen het Woord, maar ze liepen ook de Weg. Beide mannen stierven voor wat ze geloofden. Velen van hun volgelingen deden dat ook. Ten derde zien we de rooms-katholieke kerk op het laagste punt in de menselijke geschiedenis. Zovelen waren ontevreden met de hypocrisie van Rome zodat toen deze twee mannen en hun collega-voorgangers publiekelijk het zuivere Evangelie begonnen te verkondigen, er regelmatig opwekkingen en rellen uitbraken. Deze twee mannen en de vele gedoopte gelovigen van hun dagen, gaven de duivel echt een blauw oog en gristen duizenden zielen uit zijn klauwen. Rome wachtte geduldig haar tijd af totdat de ellendige cultus deze grote mannen van God kon grijpen en op de meest wrede manier martelen. De geschiedenis is deze twee mannen en hun invloed niet vergeten.

(Bronnen: Baptist history and Martyrs Mirror)

2. De Arnoldisten

Arnoldus van Brescia – ca. 1100-1155

Arnoldus was een opgeleide en getalenteerde man. Hij reisde naar Frankrijk toen hij nog jong was en studeerde bij de vermaarde **Peter Abelard**¹⁾.

Hij verliet de school, ging terug naar Italië en werd monnik. Na het bestuderen van de Schrift en het overtuigd zijn van het ware kwaad van het rooms-katholicisme, begon **Arnoldus** de waarheid in de straten te verspreiden. Hij predikte tegen sacramentalisme en kinderdoop en preees volwas-sendoop na geloof aan.

¹⁾ **Pierre Abélard (Abaelardus)**, (*Le Pallet bij Nantes, **1079** – in het klooster St. Marcel bij Chalon-+ Sur-Saône, 21 april **1142**) was een middeleeuwse Franse theoloog en filosoof, die gerekend wordt tot de scholastici. **Abaelardus** was op jonge leeftijd reeds iemand met een grote reputatie te Parijs. Eerst was hij leraar in de dialectica, vervolgens docent theologie aan de kathedraalschool van de Notre-Dame.

Arnoldus kreeg onmiddellijk aanhang van hen die het met hem eens waren dat de roomse kerk afvallig was. Rome werd gealarmeerd en in een raad werd hij veroordeeld tot de eeuwige stilte. **Arnoldus** werd tenslotte geëxcommuniceerd. **Arnoldus** vluchtte naar Italië en in het Zwitserse kanton Zürich begon hij zijn leer van Schriftuurlijke hervormingen. Hij keerde vol ijver terug naar Rome. Er brak een opstand uit in combinatie met een opwekking. Gedurende tien jaar konden de opeenvolgende pausen deze beweging tegen Rome niet stoppen. Eindelijk werd in **1155** **Arnoldus** gegrepen, gekruisigd en verbrand. Zijn as werd verstrooid over de rivier de Tiber.

De gevoelens van Rome ten opzichte van **Arnoldus** werden uitgedrukt in het volgende citaat uit de **New Advent Catholic Encyclopedia**:

“Vervalser van ketterijen, zaaier van scheuringen, vijand van het katholieke geloof, schismatiek, afvallig, dat waren de termen die werden gebruikt door **Otto van Freisingen**, door de auteur *Historia Potificalis*, door de abt van Clairvaux, door **Eugenius III** en **Adrian IV** om **Arnoldus** te stigmatiseren.”

Waardoor omarmde **Arnoldus** de baptistische principes? **Arnoldus** leerde door de Bijbel van redding door genade en door geloof, (Efeziërs 2:8,9). Door de Bijbel leerde **Arnoldus** de Bijbelse doop.

De tweede oorzaak waren de excessen van de geestelijkheid. Bij tragische omstandigheden van welke aard dan ook, werd de gewone man geleerd om Gods gunst te herwinnen door afstand van geld en goederen te doen aan de geestelijkheid. Kortom, de daden van de Nicolaiëten waren weer aan het licht gekomen, (Openbaring 2:6,15,16).

De derde oorzaak was de ontheiliging van de kerk. De historicus **Mosheim** heeft gemeld: “De feesten van dwazen en ezels werden in de meeste kerken gehouden. Op de dagen van plechtigheid creëerden ze een bisschop van dwazen.”

Otto Freising, rooms-katholiek bisschop, merkt op: “ Dat hij, **Arnoldus**, ondeugdelijk was in zijn oordeel over de sacramenten van het altaar en de kinderdoop “ (Freising, *De Gentis Frid.*, II c 20.) Daarom werd hij veroordeeld door het **Concilie van Lateranen** onder **Innocentius II**. **Arnoldus** had zijn volgelingen, want hij was erg populair in **Lombardije**. Hij richtte een “sekte” van mensen op die nog steeds de ketters van de Lombarden worden genoemd, zo zeiden zijn vijanden tijdens zijn verblijf in Rome, (Johannes Saresberensis, *Historia Pontificalis*. Breyer, Arnold von Brescia). Ze hadden grote gemeenten van werkende mensen, die een heel belangrijk onderdeel vormden van het werk van de **Waldenzen** en (**Ana**) **Baptisten**.

Tegen het jaar **1184** werden de **Arnoldisten, Albigenzen** genoemd, een beetje later werden zij aangemerkt als **Waldenzen**. Dieckhoff, één van de Duitse schrijvers over de **Waldenzen** bevestigt: “Er was een verband tussen de **Waldenzen** en de volgelingen van **Peter van Bruys, Hendrik van Lausanne** en **Arnold van Brescia** en ze zijn tenslotte verenigd in één lichaam in **1130** omdat ze gemeenschappelijke standpunten hadden.” (Dieckhoff, Die Waldenser im Mittelalter, 167, 168. Göttingen, 1851). (Bronnen: Baptist History)

Waldenzen in de twaalfde eeuw

Hoewel we hier kunnen stoppen, als zijnde voldoende bewezen, dat de **Waldenzen** een volk waren van Baptisten, maar toch, want dit is een veel aangevallen punt, zullen we voor verdere bevestiging nog een paar getuigenissen van roomse schrijvers toevoegen. **Abt Peter van Clunie**, maakt melding van het geloof van de **Waldenzen** en zegt dat “ze ontkenden dat zuigelingen kunnen worden gered door het doopsel van Christus en leren dat het geloof van een ander hen niet kan helpen, omdat zij hun eigen geloof niet kunnen gebruiken.” Vandaar zeiden ze:

“Hoewel de kinderen worden gedoopt door de papen, zijn ze geenszins gered door de doop, omdat ze niet kunnen geloven, gedurende de kindertijd. Maar we kiezen voor een goede tijd van het geloof en hebben mensen niet herdoopt, zoals tegen ons wordt beweerd, maar omdat ze bereid zijn om te geloven in Hem en wij hen vervolgens juist dopen, opdat het zou kunnen worden gezegd, dat ze terecht zijn gedoopt, die, hoewel gedoopt in de kindertijd, niet zijn gedoopt met de doop waardoor de zonde wordt weggespoeld.” (Bapt. Hist., page 687.)

Hier wordt uitdrukkelijk gesteld dat de **Waldenzen**, van de oudheid af, door de roomsen werden aangeduid met de naam van (Ana)Baptist, ongetwijfeld omdat zij hen dopen die al gedoopt waren in de kindertijd, of althans, juist daarna, toen zij het geloof ontvangen hadden. Want dit zijn woorden van de **Waldenzen** zelf, zoals hierboven is aangetoond. (Bapt. Hist., pagina 710. D.)

Peter Waldo, een koopman in Lyon, in het zuidoosten van Frankrijk, ontving Christus als zijn Verlosser in **1160**. Hij was een man van ongewoon karakter en extreme nederigheid. Hij bracht veel tijd door met het lezen van de Bijbel en de prediking van Gods Woord. Hij wilde eerst niet scheiden van de rooms-katholieke kerk, maar door het lezen van de Schrift, werden de dwalingen van die religie steeds duidelijker. In **1176** werd hij uit de rooms-katholieke kerk geëxcommuniceerd omdat hij als leek predikte, wat in strijd was met de rooms-katholieke leer. Zoals **Waldo** groeide in de Heere, werd zijn geloof zeer vergelijkbaar met die van een Baptist. Hij zette zijn prediking voort in Frankrijk en Italië. Degenen die zijn prediking volgden stonden bekend als **Waldenzen**.

De bewoners van de valleien van Piemonte worden onder verschillende namen vermeld. Namen afkomstig van hun belangrijkste leiders en leraren. Dat is waarschijnlijk het gevolg van de immigratie van andere groepen gelovigen die om hun geloof werden vervolgd en in de valleien

van Piemonte een toevluchtsoord vonden. Maar het is bijna zo goed als zeker dat er vanaf de oudheid, vanaf de apostolische tijd, ware gelovigen in de valleien hebben gewoond, gelovigen die wij nu zouden kunnen aanduiden als Baptisten. Veel historici hebben daarover geschreven, zoals dr. Allix, John Gill, dr. Wall enz. en zijn volgelingen waren het object van veel vervolging. Voor een tijd beschermden hun onbekendheid hen tegen de vloeken van Rome. Na een tijdje verhuisde **Waldo** verder naar het noorden, maar zijn woeste vervolgers dreven hem naar het land van Bohemen. Het lijkt waarschijnlijk dat **Peter Waldo** op oude leeftijd in Bohemen gestorven is. Door deze tijden van vervolging verspreidden de **Waldenzen** zich over een groot deel van de destijds bekende wereld.

Noch **Waldo** noch de **Waldenzen** geloofden in de kinderdoop. Aangezien ze werden vervolgd en verspreid over veel landen, kunnen sommige **Waldenzen** een valse leer hebben aangenomen. **Kramp** wijst erop dat sommigen hen hebben gezien als vertegenwoordigers van de oorspronkelijke Baptisten. Anderen daarentegen, volharden in het bevestigen dat ze allemaal paedobaptisten waren. Geen verklaring is juist. Een aantal van hen, vooral in het begin van hun geschiedenis, oordeelden dat de doop alleen bediend moest worden aan gelovigen en handelden dienovereenkomstig, anderen verwierpen die leer, evenals het Avondmaal; een derde groep hield het bij de kinderdoop. Wat betreft de **Waldenzen** in de dalen van Piemonte, “er is reden om te geloven dat oorspronkelijk de meerderheid van hen Baptisten waren, hoewel er varianten van meningen onder hen waren.”

Veel **Waldenzen** waren venters van bakkerswaren. Terwijl zij rond reisden, verkochten zij hun waren en waren actieve getuigen van Christus. Armitage meldt: “Ze waren tevreden in armoede, vermeden liegen, vloeken en diefstal en waren ijverig in zaken. Ze waren schoenmakers, wevers en andere ambachtslieden; matig in het eten en drinken en zij leidden een godvruchtig leven. Door middel van de Bijbel en religieuze boeken kwamen mensen tot bekering. Ze gingen als venters naar een huisje of een kasteel van een edelman, boden stoffen of sieraden te koop aan en toen gevraagd werd of ze iets anders hadden, antwoordden ze: “Ja, geweldige zeldzaamheden, ik heb een kostbare Steen waardoor je God kunt zien en een andere Steen die liefde tot hem doet ontsteken in het hart.” Met dat werk brachten deze venters het kostbare Brood van de Heilige Schrift.”

Evervinus van Steinfield, in het bisdom Keulen, schreef **Bernard van Clairveaux** omstreeks **1140** een brief, bewaard door **Mabillon**, betreffende bepaalde ketteren in zijn omgeving. Hij was verbijsterd in zijn geest over hen en schreef om een oplossing van zijn twijfels aan de beroemde abt, wiens woord wet was in die tijd van het christendom. Enkele uittreksels van deze brief zijn als volgt. “Er zijn de laatste tijd bij ons in de omgeving van Keulen een aantal ketteren ontdekt, hoewel een aantal van hen, tot onze voldoening, weer terug gekeerd zijn naar de kerk. Eén van hun bisschoppen en zijn metgezellen bestreden ons in de vergadering van de geestelijken en leken in de aanwezigheid van de aartsbisschop van Keulen en velen van de adel verdedigden hun ketterijen door de woorden van Christus en de apostelen.

Omdat zij naar hun idee geen indruk maakten, wensten ze dat er een dag zou worden vastge-

steld voor hen, waarop zij hun leraren naar een conferentie zouden kunnen brengen, met de belofte om terug te keren naar de kerk, op voorwaarde dat ze vonden dat hun meesters niet in staat waren om de argumenten van hun tegenstanders te beantwoorden, maar dat ze anders liever zouden willen sterven, dan afwijken van hun mening.

Op deze verklaring, na gewaarschuwd te zijn om zich binnen drie dagen te bekeren, werden ze door de mensen gegrepen en verbrand. En wat zeer verbazingwekkend is, zij kwamen tot de brandstapel en verdroegen de pijn niet alleen met geduld, maar zelfs met vreugde. Ik ben blij vader dit met u te mogen delen en om u te vragen, hoe deze leden van satan konden volharden in hun ketterij met zulke moed en standvastigheid, zoals zelden voorkomt bij de meeste christenen.”

Deze mensen werden in Duitsland **Katharen** genoemd, in Vlaanderen, **Piphles** en in Frankrijk, **Tisserands**.

We leren van **Fox**, op gezag van **Robert Gulsborne**, dat in de tijd van **Hendrik II**, in het jaar **1158**, twee eminente **Waldenzen** predikers, **Gerhardus** en **Dulcinus**, in Engeland kwamen om het evangelie te verspreiden. Aartsbisschop **Usher** zegt dat “een aantal van 30 Waldenzen, die uit Frankrijk kwamen, werden aangehouden en op bevel van de koning in het voorhoofd met een sleutel of heet ijzer werden gemerkt. Zij werden gezeseld en door de straten van de stad gevoerd. Hun kleren moesten worden afgesneden tot op hun gordels en ze werden vervolgens naar de open velden gedreven. Iedereen werd verboden hen onderdak of verlichting te geven. Dit was in die diepte van de winter en zij kwamen allemaal om door honger en kou.”

Deze “sekte”, zegt **Willem van Newbury** in zijn geschiedenis van Engeland, werd genoemd de **Publicani**. Zij kwamen oorspronkelijk uit Gascogne en die, omdat ze zo talrijk waren als het zand van de zee, zowel Frankrijk, Italië, Spanje en Engeland onveilig maakten.” [Fox, Handelingen en Monumenten, vol. i. p. 262]

Rapin [Geschiedenis van Engeland, vol. i. p. 233] noemt ze Duitse kettters en plaatst hun komst in Engeland in het jaar 1166, maar **William van Newbury** [Neubrigensis de Rebus Anglicanis, l. 2. c. 13. p. 155] noemt ze **Tollenaars (Publicani)** en noemt alleen **Gerhardus** als de leider van hen, die enigszins geleerd is, maar de anderen zijn analfabeet en zeggen dat ze uit Gascogne komen. Bijeenroepen voor een raad te Oxford en ondervraagd betreffende de artikelen van het geloof, zeiden ze verkeerde dingen over de goddelijke sacramenten, het heilig doopsel, de eucharistie en het huwelijk. Schrijver **Picardus** noteert van een monnik de uitspraak dat de kettters, genaamd **Publicani**, zeggen dat we niet moeten bidden voor de doden, dat de hulp van de heiligen niet mag worden gevraagd, dat zij niet geloven in vagevuur, met nog veel andere dingen en in het bijzonder beweren zij dat baby's niet gedoopt mogen worden, totdat zij tot de leeftijd van verstand komen.” [Not. in ibid. p. 720-723]

Rapin geeft in verband met de handelingen van de raden van **Hendrik II** het volgende verslag

van deze mensen, op gezag van de bovengenoemde historicus. “**Hendrik II** gaf opdracht om een concilie te houden in Oxford in **1166** om de leerstellingen van bepaalde ketteren, genaamd **Publicani** te onderzoeken. Zeer waarschijnlijk waren zij leerlingen van de **Waldenzen**. Toen hen werd gevraagd in de raad wie ze waren, antwoordden ze dat ze christenen waren en aanhangers van de apostelen. Daarna werden ze ondervraagd over de geloofsbelijdenis. De antwoorden waren zeer orthodox zoals inzake de Drie-eenheid en de incarnatie. Maar, voegt **Rapin** toe, zij verwierpen de doop, de eucharistie, het huwelijk en de gemeenschap van heiligen. Ze toonden veel bescheidenheid en zachtmoedigheid in hun hele gedrag. Toen ze met de dood bedreigd werden om hen te verplichten hun leerstellingen af te zweren, zeiden ze alleen: “Zalig zijn zij die lijden om der gerechtigheid wil.” (Geschiedenis van Engeland, vol. i. p. 350).

Het is niet moeilijk te begrijpen wat een monnik werkelijk bedoelde inzake deze ketterse punten. Als gezegd wordt dat ze de eucharistie verwierpen, dan bedoelt hij dat zij de absurde leer van de transsubstantiatie verwierpen; als hij zegt dat ze het huwelijk afwezen, dan bedoelt hij dat ze ontkennen dat het een sacrament is en eraan vast houden dat het een civiele instelling is; als hij zegt dat ze de gemeenschap der heiligen verwierpen, dan bedoelen ze dat ze weigerden om gemeenschap met de corrupte kerk van Rome te onderhouden; en als hij zegt dat ze de doop afwezen, dan bedoelen ze dat ze de kinderdoop verwierpen. Dit waren de fouten waarvoor zij werden gebrandmerkt met een heet ijzer in hun voorhoofd, door degenen die het merkteken van het beest hadden, zowel in hun voorhoofd en in hun handen.

In **1170** vond er een krachtige opleving plaats door de bediening van **Petrus Waldo** in de omgeving van **Lyon**. Gedurende deze opwekking kwam er steeds meer tegenstand uit Rome, totdat **Waldo** in **1184** door **paus Lucius** in de ban werd gedaan. Zijn volgelingen werden verstrooid en sommigen namen hun toevlucht tot de **Waldenzen**-dalen in Italië. Daar ontstond toen een herleving van waaruit evangelisatie activiteiten plaatsvonden in alle windstreken, met als gevolg dat de **Waldenzen** zich over vele landen verspreidden (tot in Z.-Italië, Frankrijk, Spanje, Engeland, Schotland, Duitsland, Polen, Bohemië en Litouwen). Jean Leger schrijft dat er rond **1180** ook vluchtelingen naar Nederland kwamen, vooral naar Vlaanderen en Wallonië en hij merkt op dat de naam Wallonië afkomstig is van de **Waldenzen**! Vanaf **1223** zijn ze tot in Albanië en Roemenië doorgedrongen. In **1176** kwamen de **Waldenzen** in Bohemen aan, en volgens Jean Leger is **Waldo** daar gestorven, na ook in Nederland te hebben gewoond.

Gretzer de jezuit (die het boek van Reinerius heeft gepubliceerd) geeft toe dat de **Touloisianen** en **Albigenzen**, veroordeeld in **1178**, geen anderen waren dan de **Waldenzen**. In **1180** werden er in Frankrijk velen omgebracht en verbrand, die buiten twijfel tot **Waldus'** leerlingen behoorden.

De **Waldenzen** kwamen in Holland in **1182** en in het jaar **1233** was Vlaanderen vol van hen. Velen van hen waren wevers en **Ten Cate** zegt dat op een later tijdstip al het weven in handen was van de Baptisten. **Ypeij** en **Dernmunt** zeggen: “De **Waldenzen** verspreidden zich in

Nederland en zouden zout kunnen worden genoemd, zo correct waren hun opvattingen en vrome leven. De **Mennonieten** zijn uit hen voortgekomen. Het is onbetwistbaar dat ze de kinderdoop afwezen en alleen de volwassen doop praktizeerden. "(Ypeij en Dermount, Geschiedenis der Nederlandsche Hervormde Kerk, I. 57, 141).

Omtrent het jaar **1183** werden er in Vlaanderen velen, op bevel van **Guilermus**, aartsbisschop te Reims en van de graaf **Philippus**, als ketters verbrand, onder welke zonder twijfel ook aanhangers van **Waldus** zullen zijn geweest, zonder dat echter de geschiedschrijver meedeelt van welke dwalingen zij beschuldigd werden.

In het decreet van paus **Lucius III** tegen hen in **1181**, heten ze **Katharen, Josephisten** en **Ketters**. **Roger de Hovedon** zegt in zijn annalen, dat in het jaar **1182**, "**Henry II** zeer welwillend was voor de **Waldenzen** in Engeland.

29. Dertiende eeuw

Vervolg Kruistochten tegen de Albigenzen.

Paus Innocentius III besluit dat tegen de **Albigenzen** krachtig moet worden opgetreden. In **1209** slaagt hij erin een leger te verzamelen voor een kruistocht naar Occitanië-Zuid-Frankrijk. De Franse koning Filips-August geeft zijn baronnen toestemming om mee te strijden. Hij neemt zelf niet aan de kruistocht deel. De kruisvaarders droegen een kruis op hun kleding en konden een volledige aflaat en zekerheid van een plaats in de hemel verdienen. Ook al het geroofde goed mochten zij behouden.

In **1209** raasde ten gevolge daarvan een leger van zo'n dertigduizend ridders en soldaten als een wervelwind over de Languedoc. In de daaropvolgende oorlog werd het hele gebied verwoest, oogsten vernietigd, steden en dorpen geplunderd en de bevolking aan het zwaard geregen. Dit gebeurde op zo'n grote, verschrikkelijke schaal dat het misschien wel de eerste 'volkerenmoord' uit de moderne Europese geschiedenis is geweest.

Op **22 juli 1209** werd de stad Béziers ingenomen. Op de vraag hoe men de ketters kon onderscheiden van de rooms-katholieken, antwoordde de pauselijke gezant Arnaud Amaury "Tuez-les tous, Dieu reconnaîtra les siens." (Dood hen allen, God zal de Zijnen herkennen). Er werden 20.000 mannen, vrouwen en kinderen afgemaakt en de stad werd platgebrand. In het boek 'Het Heilige bloed, de heilige graal' van Michael Baigent, Richard Leigh en Henry Lincoln wordt de kruistocht kort beschreven.

Een en ander typeert de fanatieke geloofsijver en bloeddorst waarmee de gruwelijkheden werden begaan. Dezelfde vertegenwoordiger van de paus schreef trots aan Innocentius III dat 'noch leeftijd, noch geslacht, noch status werd gespaard'.

Na Béziers trok het invasieleger de hele Languedoc door. Perpignan, Narbonne, Carcassonne, Toulouse, alle vielen ze. De overwinnaars lieten een spoor van bloed, dood en slachting achter.

In **juli 1210** worden in Minerve 140 Katharen levend verbrand. Het is de eerste massale verbranding van Katharen. Later - en nadat andere edelen uit het kruisvaardersleger geweigerd hadden - neemt Simon de Montfort, een lage edelman uit Noord-Frankrijk, de militaire leiding op zich. Met Simon de Montfort wordt de kruistocht een echte veroveringsoorlog en worden de inbreng van de kerk en de godsdienstkwestie naar het tweede plan verschoven.

In **1212** waren in de Elzas vele vrome mensen uit hoge en lage stand, die aan de zuivere leer van het Evangelie vasthielden, dagelijks tegen de bijgelovigheden van de paus waarschuwen en leerden dat men elke dag, zonder onderscheid, vlees mocht eten; dat de mens zich met onmatig vis te eten zowel bezondigde als met het eten van vlees; dat de gelovigen al wat geschapen was met dankbaarheid mochten genieten; dat de huwelijke staat eerlijk was voor alle mensen en dat men daarom de priesters of andere mensen, deze niet behoorde te verbieden. Zij verwierpen ook de paus, omdat hij deze valse leer voorschreef en onderwees.

Toen deze mensen standvastig vasthielden aan Gods Woord, hingen zeer velen hen aan, terwijl zij van het land aan leraars aalmoezen en andere noodwendige dingen zonden. De paus en de bisschoppen deden hen in de ban en vervolgden hen; er werden op één dag ongeveer honderd personen door de bisschop van Straatsburg op bevel van de paus verbrand, terwijl er zeer velen door zware martelingen tot herroeping van hun overtuiging werden gedwongen.

In **1214** zond paus **Innocentius de Derde** een zekere **Coenraad van Marburg**, een Jakobijner monnik, als geloofsrechter naar Duitsland, ten einde het geloof van de inwoners te onderzoeken en hen, die hij met enige nieuwe ketterij besmet vond, aan lijf en goed te straffen. Dit ambt bediende hij gedurende 19 jaren met ongehoorde en ongelofelijke wreedheid. Allen, die door hem beschuldigd werden, liet hij een gloeiend ijzer vasthouden en wanneer zij zich daarmee beschuldigden werden zij, zonder verder enig onderzoek te ondergaan, veroordeeld.

In **juni 1215** verovert **Simon de Montfort** Toulouse en kan hij zich meester van Zuid-Frankrijk noemen. In november **1215** bevestigt het vierde concilie van Lateranen de overwinning van de Montfort; hij krijgt de titel van graaf van Toulouse. Hij sneuvelt echter in **1218**. De verdreven edelen, de faidits, komen op aansporen van **Raymond VII**, de zoon van de verdreven graaf Raymond VI van Toulouse in opstand en verdrijven de kruisvaarders in **1223**. Op 15 januari **1224** verlaat Amaury de Montfort, zoon van Simon de Montfort, met de laatste kruisvaarders Carcassonne.

In **1218** beschuldigden de pausgezinden een zekere **Bargardus**, te Erfurt in Duitsland, van ketterij. Aangezien hij in de evangelische leer bleef volharden en van het pauselijke bijgeloof niets wilde aanvaarden, werd hij verbrand. Vier jaren daarna werd te Oxford, in Engeland, een diaken om dezelfde reden tot de brandstapel veroordeeld. In het bisdom Kamerijk betoonden de predikmonniken, Dominicanen genaamd, grote ijver om de gelovigen, die de gruwelen van de antichrist verwierpen, uit te roeien, zodat er dan ook sommigen, die door hen van ketterij beschuldigd waren, werden verbrand.

In 1226 lukte het paus **Honorius III** de Franse koning **Lodewijk VIII**, bijgenaamd Lodewijk de Leeuw, te overtuigen zelf een kruistocht te leiden. Zijn vader had dit steeds geweigerd. Dankzij ingenieuze propaganda ontvingen de faidits de koning welwillend. **Lodewijk VIII** overlijdt echter hetzelfde jaar en het leger van de koning wordt uit Occitanië verdreven.

De nieuwe koning **Lodewijk IX** van Frankrijk, de Heilige Lodewijk, is nauwelijks twaalf jaar als hij zijn vader opvolgt. Zijn moeder **Blanca van Castilië** treedt op als regentes. Zij heeft aanvankelijk weinig belangstelling voor een nieuwe kruistocht.

Guilhabert de Castres (1150-1240) was een kathaarse edelman en een beroemd arts in het gebied van Carcassone. Hij trok al predikend, zegenend en dopend rond. De kathaarse gelovigen uit de lagere standen waren zijn vurigste aanhangers.

In 1207 stonden **Dominicus** en **Guilhabert** tegenover elkaar in een publiek debat. Het lukte **Dominicus** niet om **Guilhabert** - die een thuiswedstrijd speelde - van zijn dwalingen te overtuigen. **Dominicus** vertrok en gaf zijn opdracht aan de paus terug.

In 1232 heeft paus **Gregorius IX** bevel gegeven aan de **Dominicanen** om de taak van **de inquisitie** op zich te nemen. Dit is het eigenlijke stichtingsmoment van de inquisitie, die Languedoc honderd jaar lang in de greep zou houden. Wie zich bekeerde, moest de namen van medebroeders opgeven en kreeg boetedoening opgelegd. Tijdens de verhoren mochten de verdachten geen getuigen oproepen; er was geen recht op verweer.

Deze inquisitie gaat na de val van Montségur de hoofdrol spelen in de vervolging van de **Albigenzen**.

Wat resteerde van de **parfaits** en de **croiyants** wordt opgeruimd. Dit gaat door tot het begin van de 14e eeuw, toen **Jacques Fournier**, de bisschop van Pamiers, de latere **Paus Benedictus XII**, in en rond Montailou de laatste **Katharen** opspoorde.

Dr. Allix geeft het volgende citaat van een Inquisiteur. “Ze verachten de sacramenten van de kerk vanwege de onnodige en oneerbiedige wijze waarop ze worden gevierd door de priesters, als ook vanwege de slechte en schandalige levens van veel dienaren.” In de volgende paragraaf laat dezelfde inquisiteur ons de grond van de fout van de kinderdoop weten. “Sommigen van hen zijn in de fout met betrekking tot de doop, dat houdt in dat baby’s niet kunnen worden behouden door de doop, Markus 16:16, zegt: “Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden.” Maar een kind gelooft niet, dus wordt niet behouden.”

In 1243 start toch een derde kruistocht. Château de Montségur, het laatste bolwerk van de **Katharen**, valt in 1244; 215 parfaits worden verbrand op de brandstapel. Met de verovering van Montségur zijn de hoogtijdagen van het Katharisme voorbij. Het gaat dan ondergronds en als nieuw strijdmiddel tegen de **Katharen** wordt door de rooms-katholieke kerk de inquisitie opgericht. Het zal daarna echter nog 80 jaar duren voor ook de laatste Kathaarse parfait is verbrand.

Vervolg Waldenzen

In **1240** wordt nog meer grondgebied van Piemonte gekocht en betaald door de Waldenzen tot het bedrag van 6000 ducaten.

De **Patarine** kerk van **Albi** (Frankrijk), waardoor deze **Waldenzen Albigenzen** werden genoemd, bestond in 1259 uit 500 leden, die van Concorezzo meer dan 1500 en van Bagnolo 200 leden. De bisschop van Vercelli klaagde veel over deze mensen, die hij **Katharen** en **Patarines** noemde. De Engelsen bezaten in die tijd Guienne (**1210**) en begonnen de **Waldenzen** te helpen, die zeer bezig waren hun geloof te verdedigen, onder leiding van **Walter** en **Raymond Lollard**. Volgens Clark's Martyrology (pagina 111) werd **Walter** in **1322** in Keulen verbrand; dat was twee jaar voor de geboorte van **Wycliffe**.

Een tijdgenoot historicus zegt dat "in een paar jaar de helft van de bevolking van Engeland Lollards werd." En **Newton**, in zijn proefschrift over de profetieën, (1 vol. 4to. Pagina 631,) zegt, "een deel van de **Waldenzen** zocht hun toevlucht in Groot-Brittannië." Zelfs **Theodorus Beza** zegt, "wat betreft de **Waldenzen**, ik sta mij toe om hen het zaad van de oorspronkelijke en pure christelijke kerk te noemen." (Bronnen: Baptist History and Martyrs Mirror)

30. Veertiende eeuw

Vervolg Waldenzen

In **1319** woedde **paus Johannes XXII** met zijn inquisiteurs machtig tegen de **Waldenzen**, die dezelfde belijdenis hadden als de Baptisten (wederdopers). Van hun lijden en het einde zullen we later spreken. Zie in dit verband Bzov. Annal., A. D. 1319, art. 10, ex M. S. Bibl. Vaticane. Ook A. Mell., Fol. 480, col. 3.

In **1330** werden de **Waldenzen** sterk onderdrukt door de inquisiteurs in de koninkrijken van Bohemen en Polen (zie het grote boek van de christelijke martelaren, fol 483, col 1). Dat is een bewijs dat de verdedigers van de goede belijdenis toen niet alleen bestonden in Frankrijk, maar ook in Bohemen en Polen. Ja, **Matthias Flaccius Illyricus** erkent de inquisitoire boeken over de procedures van de inquisiteurs in Bohemen en Polen, onder **Koning John**, tegen de **Waldenzen** in bezit te hebben. Catalogus. Test. erfgoedinstellingen, I.16, art: De Waldenzen.

De inquisiteur **Castelazzo** bezocht in **1332 Angrogna** en ontdekte dat er samenkomsten waren die bezocht werden door soms 500 mensen.

Van de **Waldenzen** wordt melding gemaakt in de jaren **1319**, **1330** en **1365**, wiens geloofsbelijdenis in voorgaande eeuwen in overeenstemming was met die van de wederdopers. Dit geeft aan waarom de roomsen zo tegen hen te keer gingen.

De auteur van de boeken over de vervolgingen en de Martelaren, registreert het volgende voor het jaar **1365**: “Toen er overal in Frankrijk talloze beguards en begijnen waren (in het 2e boek, pagina 479, aan de voet van de vierde kolom, noemt hij ze **Waldenzen**), die hun ketterij wijd en zijd verspreiden, zoals de roomsen het noemden, belastte paus **Urbanus VI** alle prelaten van Frankrijk en de inquisiteurs met een uitdrukkelijke order, dat zij niet ongestraft zouden lijden onder de ketters, maar de dwalende geesten (dus zo noemt de paus de ware gelovigen), samen met hun fouten moeten uitroeien met de sikkel van de kerkelijke tucht.” (Tweede boek van de geschiedenis van de vervolgingen, fol. 488, col.I, van Bzov., art. 8.)

John Tylus schrijft in **1372** in zijn Kroniek van de koningen van Frankrijk, betreffende een aantal mensen die hij **Turilupins** noemt en op roomse wijze zeer minachtend bijgelovigen noemt, als volgt: “Het bijgeloof van de **Turilupins** (een soort **Waldenzen**) werd dit jaar veroordeeld als ketterij, samen met hun geschriften, boeken en kleding.” (J. Tyl., Kron., Reg. Gall. A. Mell., Fol. 497,3.) Hier kan worden opgemerkt, dat als deze **Turilupins** echte **Waldenzen** waren, zoals is verklaard, zij de kinderdoop, het zweren van eden, wraak jegens vijanden, de mis en alle andere roomse uitvindingen verwierpen, zoals blijkt uit hun eigen belijdenis. Ten aanzien van hun naam, **Joachine Caudarius** verklaarde dat zij de naam van **Turilupins** verkregen in Vlaanderen, Artois, Henegouwen, omdat zij leefden in wildernissen, onder de wolven. In Iugibri Narrat. de excidio Wald. Alb., A. M.

In **1391** had **Illyricus** in zijn geschriften een kort onderzoek tegen de **Waldenzen** vermeld, zoals dit vroeger tegen hen werd beoefend in het bisdom Mainz. Hij zegt bovendien dat hij nog een ander groter boek heeft, vol met procedures door de inquisiteurs gehouden tegen de **Waldenzen**, waarin 443 **Waldenzen** met name worden genoemd, die omstreeks het jaar **1391** in Pommeren, de Mark en de aangrenzende plaatsen op het (martel)rek werden gezet en onderzocht op de eenmaal beleden artikelen door de **Waldenzen**. Veel van deze martelaren of belijders getuigden vrij en bekenden dat ze een twintig of dertig jaar onder deze “sekte” waren geweest. Ook, dat hun voorvaderen dezelfde leer onderhielden. Matth. Flacc. Ill Catal. Test. erfgoedinstellingen., lib. 18. Lib. 15, titel, De Waldensibus.

In de veertiende eeuw zijn veel **Waldenzen** geëmigreerd naar Calabrië in de zuidoostelijke teen van Italië. Ze vestigden zich op woeste gronden en maakten verschillende wilde en onvruchtbare velden mooi en vruchtbaar. De Calabrische heren waren zeer tevreden met de **Waldenzen**, omdat ze eerlijk, rustig, en ijverig waren. Echter, de priesters van dat land hadden een aantal klachten over hen. Niet in staat zijnde om hen te beschuldigen van slechte daden, beschuldigden zij hen van dingen die ze verwaarloosden te doen. Zoals voor het niet rooms-katholiek zijn; voor het niet maken van één van hun jongens tot priesters en meisjes tot nonnen; voor het niet gaan naar de mis; voor het niet geven van waskaarsen aan de priesters als offer; om niet op bedevaart te gaan en voor het niet knielen voor beelden. Toen de vervolging begon, vluchtten de **Waldenzen** naar de bossen. Roomse soldaten joegen op de **Waldenzen** als wilde dieren en zij werden door de soldaten gedood. Ook vluchtten zij naar grotten waar ze van honger omkwa-

men. Er waren ook veel **Waldenzen** in Oostenrijk aan het einde van de 14e eeuw. Honderden verloren hun leven door de Inquisitie, maar ook velen ontsnapten aan de vervolging.

Jacob Mehrning zegt in **1394**: “Dat de kerk van de **Waldenzen** na haar oorsprong in Frankrijk en haar gewelddadige vervolging in dat land, wijd en zijd in Bohemen, Polen, Lombardije, Duitsland, Nederland en elders verspreid is en bleef daar van de twaalfde eeuw tot het jaar 1545 (zoals is vastgelegd in de Bibliotheca Patrum, Tom. 15, p. 300), lerende de ongeldigheid van de kinderdoop.” (Sleidanus Reactie. 16, Jac. Mehrn, Bapt. Hist., blz. 737, en H. Mont. Nietigh., blz. 86.)

Jacob Mehrning, schrijver over de doop in de veertiende eeuw, zegt: “Ik heb een zeer oude belijdenis van sommige **Waldenzen** broeders in Bohemen in mijn handen gehad, gedrukt in de Duitse taal, waarin zij uitdrukkelijk bekennen dat in het begin van het christendom geen baby's werden gedoopt en dat ook hun voorouders dat niet hebben gedaan, zoals **John Bohemius** schrijft in Lib. 2, Gentium Moribus, “Vroeger placht de doop alleen te worden toegediend aan mensen die voorheen werden onderwezen in het geloof en zeven keer in de week voor Pasen en Pinksteren werden onderzocht, deze werden vervolgens op de belijdenis van hun geloof gedoopt. Om een kind te redden werd ook door de roomsen verordend, dat pasgeboren kinderen gedoopt moeten worden en dat de sponsors moeten worden toegewezen aan hen, die het beleden geloof verzaakten, in hun plaats.” (B.H. p. 738.)

De geleerde **Leonard Krentzheim** schrijft in **1305** in zijn kroniek het volgende met betrekking tot **Dulcinus**: “**Dulcinus** en **Margaret** stichtten een nieuwe sekte of ketterij (aldus spreken de roomsen) in alle opzichten zoals de Baptisten.” (Pag.I.Twisck, Kron., Pagina 646, col. I.)

In **1340** woonde te **Herbipoli Mr. Coenraad Haer**. Voor de bisschop van Würtzburg beled hij, dat hij gedurende vier en twintig jaren niet anders geloofd en de leden zijner gemeente geleerd had, dan dat de mis geenszins een offerande voor de zonden was en dat zij levenden noch doden baatte. Hij zei ook, dat het geld dat de stervenden de monniken en priesters beschikten om missen te doen voor hun zielen, niets anders was dan diefstal en kerkroof, hetwelk zij aan de armen op oneerlijke wijze ontroofden. Hij voegde er aan toe, dat, al bezat hij een zak dukaten, hij er niet één zou willen geven om missen voor zich te laten doen. Eindelijk beled hij voor dezelfde bisschop, dat hij meende dat het volk daarom van de missen zulk een afkeer had, omdat hij zo dikwijls daartegen gewaarschuwd en het volk zulke gevoelens van de mis ingeplant had. Om deze belijdenis, die bij voor de bisschop aflegde, werd hij als een ketter in de gevangenis geworpen, doch welke dood hij stierf is niet bekend.

Guillaume Bélibaste (geb. **1280**) geldt als de laatst verbrande Kathaarse parfait. Hij werd op de brandstapel gezet in **1321** in Villerouge-Termenès. In dit plaatsje is nu met financiële steun van de Europese Gemeenschap een museum opgericht dat geheel aan hem en het Katharisme is gewijd.

Deze oorlog, die bijna veertig jaar duurde, staat nu bekend als de Albigenzische kruistocht. Het was een kruistocht in de ware zin van het woord. De paus had ertoe opgeroepen en de deelnemers droegen, evenals in Palestina, een kruis op hun kleding. Ook de beloningen waren dezelfde als in het Heilige Land: vergeving van alle zonden, een volle aflaat, de zekerheid van een plaats in de hemel en alle buit die zij wisten te veroveren. Bovendien hoefde men voor deze kruistocht de zee niet over te steken. En volgens de feodale wetten behoefde men niet meer dan veertig dagen te vechten, ervan uitgaand dat men geen belangstelling had om te plunderen.

Toen de kruistocht voorbij was, was de Languedoc totaal van karakter veranderd en terug op het barbaarse niveau dat de rest van Europa merendeels nog kenmerkte.

John Wycliffe 1324-1384

Wycliffe was een nederige, moedige boerenzoon en werd bekend als de “**Morgenster van de (Lutherse) reformatie**”. **Wycliffe** sprak zich in zijn lezingen en boeken uit tegen de corruptie die aanwezig was in de rooms-katholieke kerk. Hij was het niet eens met de leer van de rooms-katholieke kerk. Hij geloofde niet in de transsubstantiatie.

Hij geloofde dat de Bijbel de enige regel moet zijn voor geloof en praktijk. Hoewel hij niet geloofde dat de kinderdoop verplicht zou moeten zijn, zou hij zich er niet tegen verzet hebben. Andere schrijvers en ook rooms-katholieken menen dat **Wycliffe** wel de kinderdoop verwierp. Om deze redenen haatte de roomskatholieke kerk hem.

Eén van **Wycliffe's** grootste werken in zijn leven was de vertaling van de Bijbel in de gemeenschappelijke Engelse taal. Dit heeft hij in **1382** afgerond. Dit was de allereerste Bijbel ooit in het Engels vertaald. De laatste herzieningen werden voltooid in **1388**, kort na zijn dood.

John Wycliffe wordt vooral herinnerd als de hervormer die stelde dat mensen zonder tussenkomst van priesters hun geloof mochten belijden, met de Bijbel als gids en richtlijn. Evenmin waren priesters nodig om zonden te vergeven. Hij wees de leer van de transsubstantiatie af, die stelt dat bij de viering van de eucharistie brood en wijn veranderen in het lichaam en bloed van Jezus Christus door de consecratie van een gewijd priester. Deze opvattingen riepen een felle reactie op van de kerkelijke leiders.

Wycliffe werd uit Oxford verbannen en op een synode in **1382** te Londen tot de doodstraf veroordeeld. Machtige vrienden voorkwamen de uitvoering van het vonnis. Maar de arm van de kerk reikte ver. Postuum werd zijn lichaam toch nog opgedolven en verbrand, ter uitvoering van een veroordeling van Wycliffe's opvattingen door het concilie van Konstanz (**1414-1418**).

Wycliffe heeft geleerd dat mensen het recht hebben om de Bijbel in hun eigen taal te bezitten en was bereid om de woede van de rooms-katholieke autoriteiten te verduren door het vertalen van de Bijbel in het Engels. Toen **Wycliffe** met het vertaalwerk begon, organiseerde de paus in Rome “mannen” tegen hem.

Het antwoord van **Wycliffe** was als volgt:

“U zegt dat het ketterij is om te spreken van de Heilige Schrift in het Engels. U noemt mij een ketter omdat ik de Bijbel vertaal in de gemeenschappelijke taal van het volk. Weet u wie u lastert? Heeft de Heilige Geest niet in eerste instantie het Woord van God gegeven in de moedertaal van de volken tot wie zij was gericht? Waarom wederstaat u de Heilige Geest? U zegt dat de kerk van God in gevaar is door dit boek. Hoe kan dat? Is het niet uit de Bijbel alleen dat we leren dat God zo’n orgaan als een kerk heeft opgericht op aarde? Is het niet de Bijbel die de kerk al haar bevoegdheid geeft. Is het niet uit de Bijbel dat we leren wie de Bouwer en Soeverein is van de kerk, wat zijn de wetten waardoor ze wordt geregeld en de rechten en privileges van haar leden? Zonder de Bijbel, welk recht, privilege van de kerk kan deze dan tonen? U bent het die de kerk in gevaar brengt door het verbergen van het Goddelijk bevel, de koninklijke opdracht van haar Koning, voor het gezag dat zij hanteert en het geloof dat ze oplegt “(Fontein, John Wycliffe, pp 45-47).

Wycliffe heeft ook onderwezen dat mannen het recht hebben om de Schrift te interpreteren. “Gelovigen moeten voor zichzelf nagaan wat de echte zaken van hun geloof zijn, door het bezitten van de Schrift in een taal die zij geheel kunnen begrijpen.”

Er is enig bewijs dat **Wycliffe** de kinderdoop verwierp, althans tegen het einde van zijn leven. Er zijn aanwijzingen uit zijn eigen geschriften. **Wycliffe** heeft gezegd, “dat de doop alleen maar genade betekent, die eerder was gegeven.” Dit principe ondermijnt de leer van de kinderdoop. De Martelaren Spiegel, voor het eerst gepubliceerd in het Nederlands in 1660, stelt dat in 1370 **Wycliffe** onder andere een artikel heeft uitgegeven waarin hij verklaarde te pleiten tegen de kinderdoop en tegen het zweren.(p.322)

Er zijn ook aanwijzingen over **Wycliffe** van de rooms-katholieke autoriteiten. **Thomas Walden** en **Jozef Vicecomes** beweerden dat **Wycliffe** de kinderdoop verwierp en zij belasterden hem vanwege doperse inzichten. **Walden**, die tegen de Wycliffieten of Hussieten in het begin van de jaren 1400 schreef, noemde **Wycliffe** “één van de zeven koppen die uit de bodemloze put kwam, voor het weigeren van de kinderdoop, die ketterij van de Lollards, van wie hij een groot leider was” (Danver ‘s verhandeling, blz.2, 287, door Joseph Ivimey , Geschiedenis van de Engelse Baptisten, 1811 aangehaald, I, blz.72) .

Zelfs als **Wycliffe** niet geheel de kinderdoop zou ontkennen, dan is het zeker dat veel van zijn volgelingen (Lollards) dat wel deden. De term “**Lollard**” zoals ook die van “**Waldenzen**” was een groepsbenaming die een breed scala van leer en leven omvatte. Terwijl veel van de **Lollards** aan de kinderdoop vasthielden, is het zeker dat anderen dat niet deden.

Het is belangrijk om te begrijpen dat er tijdens de dagen van **Wycliffe** al **Waldenzen** of Baptisten in Engeland waren. De **Waldenzen** kwamen naar Engeland in de 11e, 12e, 13e en 14e eeuw.

Raynard Lollard was de leer van de **Waldenzen** toegedaan. Hij was echter eerst een Franciscaner monnik en een vijand van de **Waldenzen**. Hij werd gepakt door de inquisiteurs nadat hij ijverig het evangelie had verkondigd en werd in Keulen verbrand.

Door hem werden de Wycliffieten in Engeland Lollards genoemd en hij was het die de Engelsen, die in Guienne woonden, onderwees in de leer van de **Waldenzen**. De verbinding tussen Frankrijk en Engeland, tijdens de gehele regeerperiode van **Edward III**, was zo groot dat het niet onwaarschijnlijk was dat **Wycliffe** zijn eerste indrukken van de religie van **Lollard** kreeg. Vorsten en staten kunnen oorlogen voeren en met elkaar onderhandelen, terwijl Hij, die alle dingen regeert, elke gebeurtenis ondergeschikt maakt aan het mooie ontwerp van het verspreiden van het Koninkrijk van Zijn Zoon. (Milner, de geschiedenis van de Kerk van Christus, 1819,III, blz. 509).

Veel mannen en vrouwen verlieten de rooms-katholieke kerk en volgden de Lollards. Deze afwijkingen wekten de woede op van de rooms-katholieken. In het jaar **1400** is de rooms-katholieke kerk gestart met een campagne tegen hen en verbrandde velen op de brandstapel. “De zaden waren echter verspreid en de meningen van **Wycliffe** waren zo gangbaar dat er gezegd werd dat als je twee personen ontmoet op de weg, u er zeker van kunt zijn dat één een **Lollard** is.” Het bleek dat de overtuigingen en praktijken van veel **Lollards** zeer vergelijkbaar waren met die van de Nieuw Testament Baptisten.

Rooms-katholieke schrijvers verbonden **Wycliffe** met de **Waldenzen**. **Thomas Walden**, die tegen **Wycliffe** schreef, zegt dat de leer van **Peter Waldo** overgebracht werd van Frankrijk naar Engeland en dat o.a. **Wycliffe** deze had ontvangen. Dit oordeel wordt bevestigd door **Alphonsus de Castro**, die zegt dat **Wycliffe** het licht van de dwalingen van de **Waldenzen** kreeg. **Kardinaal Bellarminus** was blij dat hij kon zeggen dat **Wycliffe** niets kon toevoegen aan de ketterij van de **Waldenzen**. (Jones, Een geschiedenis van de christelijke kerk, II, blz. 91).

Wycliffe en zijn Engelse volgelingen, de **Lollards**, wezen wedergeboorte door de doop af. Zoals de puriteinse **dr. Wall** heeft opgemerkt: “één van de artikelen die de **Lollards** moesten herroepen was meestal dit: dat een zuigeling, hoewel hij ongedoopt sterft, behouden zal worden.” **Wycliffe** had gezegd dat het water zelf, zonder de Geest, van weinig werkzaamheid is. Hij en zijn volgelingen hadden gezegd dat als de ouders goede christenen zijn en voor hun kind bidden, er hoop is dat het kan worden behouden.

Joshua Thomas beschrijft in zijn “Geschiedenis van de **Welsh Baptisten**” enkele Baptisten die in de 14e eeuw in Olchon, Herefordshire leefden. Zij geloofden dat **Wycliffe** “veel licht kreeg in het Evangelie” van deze gelovigen. (Ivimey, I, pp. 65-67).

Frederick Nolan, die ijverig de geschiedenis van de overdracht van de Bijbelse tekst naspeurde, zegt dat de **Lollards** leerlingen waren van de **Waldenzen** (Nolan, onderzoek naar de integriteit van de ontvangen tekst, 1815, p. Xix, voetnoot I).

Queen Anne, de vrouw van Englands koning **Richard** was een **Wycliffiet**, alsmede de zuster van **Wenceslaus**, Koning van Bohemen (nu de Tsjechische Republiek). Het was waarschijnlijk vooral door haar diensten dat het inzicht van **Wycliffe** bijna zonder amendementen werd overgenomen door de Boheemse hervormer **John Huss** en ook door zijn vriend **Jerome van Praag**, die, terwijl hij aan de Oxford University studeerde, een **Wyciffiet** was geworden, voordat hij terugkeerde naar Bohemen.

In **1370** schreef **Jacob Mehrning**: “**John Wycliffe**, een leraar in Engeland en pastor bij Lutterworth in het bisdom Lincoln, leerde onder andere dat de doop niet nodig is voor de vergeving van de erfzonde, waardoor zij de kinderdoop verwerpen, die is gebaseerd op de vergeving van de erfzonde. Eeneneveertig jaar na zijn dood werden zijn botten in opdracht van de paus opgegraven, verbrand en de as in het water gegooid.” (J. Mehrning, B. Hist., Blz. 737, 738, H. Mont. Nietigh., P. 87. Ook Thom. Waldens., Tone. 2, c. 96. Bellarm., Torn. 3, lib. I, de Sacr. Bapt., Cap. 4, hiecom. de Observat. Eccles., Lib. 2, cap. I.)

John Wycliffe was niet alleen tegen de kinderdoop, maar ook tegen het eden zweren door mannen. Hiervan wordt getuigd in het 42e artikel van zijn belijdenis, geleverd in het concilie van Konstanz en daar veroordeeld.

In **1392** belijdt **Walter Brute** dat het niet geoorloofd is te zweren, noch bij de Schepper, noch bij de schepselen. Hij maakt ook een goede belijdenis over de doop. Dit wordt ook wel genoemd de leer van **W. Swinderby** en van zijn kerk.

Hiëronymus van Praag 1379-1416

Tsjechisch: *Jeroným Pražský*, (Praag, **1379** -Konstanz, 30 mei **1416**) was een Boheems geleerde en medeoprichter van de **Hussieten**, in sommige opzichten net zo radicaal als **Johannes Hus**. Ook was hij aanhanger van **John Wycliffe**. Toen **Johannes Hus** op het **Concilie van Konstanz** aangehouden werd, spoedde **Hiëronymus** zich naar Konstanz om zijn vriend te helpen. Toen hij hoorde dat hij ook aangehouden zou worden, keerde hij terug maar werd kort daarop in Beieren aangehouden. Om de brandstapel te ontlopen, herriep hij zijn uitspraken, waarna hij tot levenslang werd veroordeeld. Kort daarop distantieerde hij zich van deze herroeping en werd uiteindelijk in **1416** in Konstanz verbrand. (Bronnen: Wikipedia-Baptist History-Martyrs Mirror)

31. Vijftiende eeuw

Johannes Hus 1369-1415

Johannes Hus (Tsjechisch: *Jan Hus*) (Husinec, ca. 1369/1370 -Konstanz, 6 juli 1415).

Hus werd geboren in het Boheemse gehucht Husinec aan de grens met **Beieren**. **Hus** ging naar een bescheiden boerenschooltje, maar ontpopte zich als wonderkind. Toen hij op 16-jarige

leeftijd ging studeren in Praag, maakte hij een academische bliksemcarrière. Op zijn 20e was hij meester in de letteren, op z'n 21e meester in de filosofie, op z'n 23e doctor in de letteren. Vier jaar later was **Hus** rector van de faculteit filosofie en op z'n 29e werd hij rector magnificus van de universiteit van Praag. **Hus** legde in 1398 de priestergeefte af en ging vanaf 1402 preken in de kapel Bethlehem.

Hij bleek een charismatische persoonlijkheid, die hoog en laag wist te boeien, mede ook omdat hij er bewust voor koos om in het Tsjechisch te preken. Koningin **Sophia**, de tweede vrouw van **Wenceslaus**, ging wekelijks bij hem biechten en maakte hem hofkapelaan. **Hus** was kritisch op misstanden binnen de rooms-katholieke kerk. De belangrijkste grieven die **Hus** aan de kaak stelde, waren de wijdverbreide simonie (koop of uitruil van ambten), corruptie en de handel in relieken en aflaten.

De kritiek die **Hus** gedurende de periode 1400-1410 consistent leverde, was diepgaand beïnvloed door de Engelsman **John Wycliffe** (1330-1384). **Hus** was waarschijnlijk de grootste autoriteit van Wycliffe's werken in Europa, mede omdat hij **Wycliffe's** werken in zijn studentjaren – als bijbaantje bij de Praagse universiteitsbibliotheek – integraal had moeten kopiëren op duur perkament. **Wycliffe** was een professor en kerkhervormer die het gezag van de Bijbel in de geloofsbelijdenis predikte en geloofde dat Gods Woord het best in de volkstaal verkondigd kon worden. Centraal in Wycliffe's theologie stonden het geloof in een "heilige universele kerk" die los stond van de rooms-katholieke kerk, de predestinatie, de verwerping van het gezag van priesters (zeker als deze een doodzonde hadden begaan) en de verwerping van de autoriteit van de paus, met name t.a.v. diens wereldlijke ambities (bijvoorbeeld de Inquisitie).

Uit bovenstaande opsomming van belangrijke punten in de theologie van **Hus** komt de doop niet voor. Er wordt wel gedacht dat **Hus** tegen de kinderdoop was, omdat hij sterk beïnvloed was door **Wycliffe**, maar daarover bestaat geen enkele zekerheid. Ik heb hierover niets kunnen vinden.

Hij voorkwam aanvankelijk excommunicatie door zijn grote populariteit en zijn machtige beschermers (**koningin Sophia**). Daarbij speelde dat door de extreme verdeeldheid binnen de rooms-katholieke kerk gedurende het eerste decennium van de 15e eeuw een krachtdadige veroordeling lang uitbleef: tussen 1409 en 1414 betwistten drie pausen elkaar de bevoegdheid.

In 1409 werd **Hus** geëxcommuniceerd door aartsbisschop **Zbynek** van Praag, maar ingrijpender was het Grote Anathema dat paus **Johannes XXIII** in 1412 uitsprak. Het Anathema was in feite een dwingende banvloek. Het enige dat het Grote Anathema niet kon afdwingen was gevangename, iets dat **koning Wenceslaus** ook pertinent weigerde. Maar onder deze omstandigheden kon **Hus** weinig anders doen dan Praag verlaten. Hij bleef prediken en kwam ook geregeld voor korte verblijven terug naar Praag. Maar de situatie moest op een hoger niveau worden uitgespeeld. De gelegenheid werd **Hus** aangereikt door **Wenceslaus'** broer **Sigismund**, Rooms koning en keizer van het Duitse Rijk, die **Hus** een vrijgeleide – de *salvus conductus* – beloofde als hij zou getuigen voor het Concilie van Konstanz.

Het **Concilie van Konstanz (1414-1418)** was één van de scharnierpunten uit de rooms-katholieke geschiedenis. De primaire doelstelling was om het Grote Schisma te beëindigen. Het proces tegen **Hus** was een bijzaak – maar geen trivialiteit. **Hus** kwam in oktober **1414** aan in Konstanz. Toen paus Johannes XXIII in november arriveerde, liet hij **Hus**, ondanks de vrijgeleide van keizer **Sigismund**, gevangennemen. **Sigismund**, die uit Aken naar Konstanz reisde, was woedend maar deed niets om **Hus** op vrije voeten te stellen. Wel liet **Sigismund** bij zijn aankomst in Konstanz paus **Johannes XXIII** gevangenzetten in een franciscaner klooster, ironisch genoeg pal tegenover de cel van **Jan Hus**.

In de tussentijd broeide het in Bohemen. In april **1415** ontving keizer **Sigismund** een petitie, getekend door 50 Boheemse edelen, waarin de keizer aan zijn *salvus conductus* (vrij geleide) werd herinnerd. In mei kwam een nieuwe petitie, nu getekend door 250 prominenten uit Bohemen, Moravië en Polen, met dezelfde strekking en het verzoek om **Hus** onmiddellijk vrij te laten. **Keizer Sigismund** negeerde de oproep en greep niet in toen het Concilie **Jan Hus** tot dood op de brandstapel veroordeelde – een vonnis dat op 6 juli **1415** werd voltrokken.

Op weg naar zijn brandstapel liep **Hus**, getooid met een papieren hoed waarop drie dansende helse duivels waren afgebeeld, nog langs **Sigismund**, keek hem recht in de ogen en herinnerde hem aan zijn belofte. **Sigismund** kleurde vuurrood. Een uur later werd het zwartgeblakerde skelet van **Hus** met ijzeren staven vermorzeld, waarna de as werd uitgestrooid in het meer van Konstanz. De laatste woorden die **Hus** op de brandstapel zou hebben uitgesproken: *Pravda vítězí* (de Waarheid overwint).

Net als **Hus** moest **Luther** zich voor de Rijksdag in Worms van **1521** verantwoorden voor zijn ketterij en net als **Hus** kreeg hij van de keizer een vrijgeleide. Toen de verzamelde geestelijkheid **Karel V** smeekte om **Luther** levend te verbranden, antwoordde **Karel**: “Ik zal niet blozen als **Sigismund**”.

De volgelingen van **Hus** werden Hussieten genoemd. “De Hussieten van Bohemen, “ waren volgens dr. **Wall** van mening dat als ongedoopte zuigelingen sterven, zij kunnen worden gered door de genade van God. Sterker nog, ze waren volgelingen van onze **Wycliffe**.”

De roomse controversialist **Eck** zei: **Luther** riep later, “belaster mij als een ketter en een Boheemse, beschuldig mij publiekelijk van de ketterij van en steun aan de Boheemse ketteren.” Want **Eck** beschuldigde inderdaad **Luther**: “Veel van de dingen die je aanvoert, zijn ketterijen van **Wycliffe** en **Hus**!”

Dus, volgens zowel **Luther** zelf en volgens zijn roomse tegenstander **dr. Eck**, was **Luther** zowel een Wycliffiet en een Hussiet.

Het maakt wel veel uit wie in deze zaak over **Luther** schrijft. Als **Luther** echt een volgeling van **Wycliffe** geweest zou zijn, dan zou hij ook de kinderdoop hebben verworpen en anders over het Heilig Avondmaal hebben geoordeeld. Want **Luther** verwierp maar gedeeltelijk de roomse avondmaalsleer.

Vervolging van Baptisten, Waldenzen en dergelijke groepen

In **1400** werd met één klap de gemeente vernietigd, die misschien wel de oudste kerk in Straatsburg was. Waarvan volgens de overlevering van de Elzasser oude evangelischen werd gezegd dat ze Nieuwe Testament christenen (Baptisten) uit de tijd van Julianus de Afvallige (**331-363**) waren. Bij een inval op basis van de Denunciation 32 (Openbare veroordeling 32), werden de orthodoxe gelovigen op grond van hun geheime bijeenkomsten in “ole corners”(Winkels) en gewelven, gearresteerd, gemarteld en door de martelingen vreselijk verminkt.

De vervolgers persten van deze slachtoffers de bekentenis af dat hun enige autoriteit niet de kerk was, maar het Nieuwe Testament, die moet worden bestudeerd in de taal van het land. Zij wierpen alle verering van Maria en van de heiligen en alle verering van beelden of kruisbeelden, ze ontkenden het gezag van de wijdingen van priesters en bisschoppen die samen met de geestelijkheid aanspraak maakten op de sleutels van het heil en de hemel. Van de feestdagen vierden ze alleen Goede Vrijdag, Pasen, Pinksteren en de eerste dag van de week. Ze noemden de doop van kinderen nutteloos, aangezien er nog geen geloof in deze kleinen zou kunnen zijn. Alleen de voorspraak van de commandant van de **ridders van Sint Jan**, die hun gunstig gezind was en van de stadssecretaris **Johann von Blunstein** redde de gevangenen van de brandstapel. Ze werden “voor eeuwig” uit de stad verbannen en verdwenen in de eenzaamheid van de valleien van de Vogezen en de Jura.

De “bloedhonden van de Heer”, zoals de Dominicaanse monniken zichzelf trots noemden, trachtten in dienst van de Inquisitie te zoeken naar de geheime “draden” die verspreide kleine gemeenten met elkaar verbonden. De inquisiteurs geloofden dat ze vertegenwoordigers waren van enige rivaliserende kerken onder een ketter-paus in een geheime centrale kathedraal. Dus toen de rondtrekkende bisschop **Friederich Reiser** verraderlijk werd gearresteerd in Straatsburg, leek dit het beeld te bevestigen. **Reiser**, geboren in Schwaben, telg uit een familie waaruit al eeuwen martelaren om het evangelie voortkwamen, was onvermoeibaar en ingespannen bezig om de **Waldenzen-** en **Baptisten** gemeenten te bewerkstelligen om samen te gaan. Hij bezocht en predikte voor veel van deze verspreide groepen in Centraal-Europa, maar dicht bij zijn hart waren de talloze kleine gemeenten die opgericht waren in de gildekamers van de wevers en de schuren van de steenhouwers in de keizerlijke steden van Zuid-Duitsland. Met hen brak hij brood, doopte en predikte hij. In Donauwörth, Augsburg, Neurenberg en Straatsburg had hij de centra van zijn zendingswerk.

Friedrich Reiser kwam naar Tabor in **1431** en bezocht alle verspreide christenen in Bohemen en Moravië en kwam in contact met de **Waldenzen** in de aangrenzende Oostenrijkse districten. De **Taborieten**, die geneigd waren het Nieuwe Testament aan te hangen, achtten de moedige evangelist zeer hoog want voor hen was hij de verbinding met de lange keten van gemeenten die de leer van de apostelen geloofden, een “bisschop van Gods genade in het midden van de roomse kerk die gecorrumpeerd was door de gaven van Constantijn.” Hij was één van de mede-ouderlingen van de Taborite gemeente in Landsron.

Reiser probeerde zijn missie tot een goed einde te brengen door het creëren van een toevluchtsoord voor het evangelie in dit Bohemen dat nog stonk naar het bloed van een burgeroorlog, want, zo dacht hij, het compromis van de meerderheid van de **Hussieten** biedt minimaal een ruimte in Midden-Europa die niet onder de directe jurisdictie van de pausen staat, een regio waar een bepaalde wederzijdse tolerantie zou moeten ontstaan door het naast elkaar bestaan van twee verschillende vormen van aanbidding en geloof. Vluchtelingen uit **Picardië** hadden al onderdak gevonden in de buurt van Tabor, alsmede Waldenzen uit Opper-en Neder-Oostenrijk. **Reiser** wenste deze boodschap aan de onderdrukte broeders en zusters van de Boven-Rijn en in Brandenburg te brengen, zodat er geen belemmeringen tegen hun komst naar Bohemen zouden zijn. Maar hij werd in Straatsburg herkend door de bewakers van de Inquisitie en werd verbrand op de brandstapel, samen met één van de diakonessen van de kerk, **Anna Barbara von Weiler**. Zelfs in de doodstrijd beweerde hij: “God is liefde. Alleen wie in de liefde blijft, blijft in God.”

De voormalige militaire aanvoerder van de Taborieten, **Peter von Cheltsehitz**, die lang voor het uitbreken van de burgeroorlog, door middel van gesprekken met **Reiser** tot de overtuiging was gekomen dat Christus ons ook een wet had gegeven in antwoord op een vraag van een wetgeleerde in Mattheüs 22: 35-40 met deze woorden: “*Gij zult de Here, uw God, liefhebben met geheel uw hart en met geheel uw ziel en met geheel uw verstand. Dit is het eerste en het grote gebod. En een tweede daaraan gelijk is dit: Gij zult uw naaste liefhebben als uzelf.*” In zijn brief aan de Galaten herhaalde Paulus dezelfde wet (6:2): “*Draagt elkanders lasten, en vervult alzo de wet van Christus.*” In zijn geestelijk belangrijke boek, “Het Net van Geloof”, had **Reiser** uit deze “wet van Christus” de gehele positie van een Nieuwtestamentische (Baptisten) gemeente ontwikkeld en komt in detail tot dezelfde conclusies van de oorspronkelijke gelovigen (Baptisten) in Syrië, Armenië, Koerdistan, Spanje, Bulgarije, Albanië, Bosnië, Italië en Frankrijk.

In **1430** heeft de rooms-katholieke inquisitie de **Waldenzen** verspreid naar Zwitserland. In deze tijd werden de **Waldenzen** zwaar vervolgd. Twee belangrijke overtuigingen zorgden ervoor dat de rooms-katholieken de **Waldenzen** haatten. Dat was hun verwerping van het vagevuur en dat het kopen van aflaten niets hielp. Die twee overtuigingen leverden de rooms-katholieke kerk veel geld op.

Boheemse broeders

In **1467** werd in het bos van Lhotka bij Lochovice, een beslissende bespreking gehouden van zo'n zestig zoekers naar God die allen nieuwtestamentische tendensen aanhingen, onder wie voormalige **Taborieten**, mensen uit het district van **Peter von Cheltschitz**, voormalige **Waldenzen** en christenen van het oude geloof. In vurige gebeden smeekten zij om Gods zegen op de nieuwe broederschap die gevormd werd. Ze kozen drie uit hun midden tot oudsten, met de opdracht om de kerk te ontwikkelen naar het apostolische patroon. De drie gekozenen werden door handoplegging voor de aan hen opgedragen taak ingezegend door een voormalige rooms-katholieke priester en twee Waldenzen oudsten. De vergadering besloot de weg van de

Heiland te gaan inzake geweldloosheid, dus door een voortdurend beroep op het Nieuwe Testament verwierpen zij de dienst in de oorlog, de doodstraf, de dienst van een seculiere rechter en het geven van een eed in de rechtbank. Met betrekking tot het bezit van aardse goederen bevalen ze dat het apostolische beginsel moet prevaleren, zodat die over goederen beschikken zouden moeten leven alsof ze niets bezaten en dat zij zich bewust moesten zijn van het feit dat zij slechts rentmeesters van de bezittingen zijn, die aan hun waren toevertrouwd door Gods genade. Het werk van de oudsten was allereerst gericht op de geestelijke toestand van de gemeente en op de kerkelijke tucht.

De Lutherse onderzoeker, **Von Zetschwitz**, moest later erkennen, zelfs tegen zijn wil: “De onpartijdige historicus zal moeten toegeven dat er sinds de tijd van de apostolische kerken geen gemeenschap van kerken hen meer heeft benaderd en soortgelijke resultaten heeft bereikt in zuiver en edel leven als de **Boheemse Broeders**.”

De **Boheemse Broeders** vermenigvuldigden zich sterk in die tijd. Sommige historici schatten dat bijna een kwart van de bevolking van Bohemen gelovigen in Christus waren. De rooms-katholieken maakten zich daarover zo bezorgd dat **Koning Ottocar II** de paus vroeg om hen uit te roeien.

In Grugenheim noemden de rooms-katholieke en Hussiten geestelijken de christelijke broeders in Bohemen en Moravië spottend “**Pit-Men**”, die in de grotten van het Sudeten- en Reuzengebergte vergaderden. Deze gelovigen namen al snel in aantallen toe. In **1940** waren er in deze landen meer dan 300 gemeenten met meer dan 100.000 leden.

Deze **Boheemse Broeders** werden echter dichter en dichter naar de leerstellingen en praktijken getrokken, niet van de Lutherse kerken die nu opkwamen, maar van de kerk van Rome. In een brief aan **Luther**, verdedigde **Lukas van Praag** de sacramenten, vooral het “heilige getal zeven,” en het celibaat van de priesters. In **1575** richtte deze beweging tenslotte zijn eigen geloofsbelijdenis op, de Confessio Bohemen, waarin de doop van volwassenen, die voortdurend gepraktiseerd werd tot **1535**, volledig werd geschrapt. Op basis van deze Geloofsbelijdenis volgde in hetzelfde jaar hun hereniging met de Hussieten kerk, maar de weinige trouwe gelovigen werden bespot als “fanatici” en “legalisten.” In **1621** overkwam de Boheems-Moravische vereniging van United Brethern een ramp: “Duizenden van hen, die lauw waren geworden vielen als slachtoffer van de rooms-katholieke contra-revolutie, anderen werden gedwongen om hun geliefde huizen te verlaten en, beroofd van al hun bezittingen, keerden de meeste van hen terug naar de grote roomse kerkelijke organisatie onder de druk van de staat.

Savonarola 1452-1498

Savonarola was een man die hield van het Woord van God en sprak welsprekend over hervormingen in de hiërarchie van de rooms-katholieke kerk. Hij werd geboren op 14 september

1452 in Ferrara, Italië. Hij was een vroom rooms-katholiek, maar hij verachtte de corruptie in de rooms-katholieke kerk. **Savonarola** predikte sterk dat de rooms-katholieke kerk moest terugkeren naar de leer van het Nieuwe Testament. Daarom haatte de rooms-katholieke kerk hem. In **1498** verordende Paus **Alexander VI** dat Savonarola moet sterven. Op de 23 mei **1498** verbrandden zij hem op de brandstapel in Florence, Italië.

Uitvinding van de drukpers

Een andere historische gebeurtenis die een revolutionaire verandering in het drukken van Bijbels veroorzaakte was de uitvinding van de drukpers in **1450**. Met de hulp van de drukpers konden exemplaren van de Bijbel nauwkeuriger en sneller geproduceerd worden.

(Bronnen: Baptist History, Wikipedia, Martyrs Mirror)

Engelse Baptisten in de vijftiende eeuw.

Omstreeks **1400** was er in Engeland een r.k. priester **Willem Sautre** genaamd. Onder het voorzitterschap van **Thomas Arundel**, aartsbisschop van Canterbury, werd hij door de provinciale kerkvergadering van de bisschoppen te Londen wegens acht stellingen van ketterij beschuldigd en door die vergadering als ketter veroordeeld en te Londen in het openbaar verbrand, in **1400**. Hij wordt gehouden de eerste te zijn die na **Wycliffe** in Engeland in het openbaar werd omgebracht.

Veel Engelse **Lollards** hadden soortgelijke overtuigingen als de Baptisten, maar velen waren niet bereid om de banden met de rooms-katholieke kerk volledig te verbreken. In het begin van de vijftiende eeuw nam het parlement van Engeland een wet aan voor het verbranden van ketters, waardoor de natie verantwoordelijk was voor hun moord. “De Engelse sheriffs werden gedwongen om een eed af te leggen om de **Lollards** te vervolgen en de rechters moesten een ketter afleveren om te worden verbrand, binnen tien dagen na zijn beschuldiging”.

Op 1 maart **1409** arresteerden de rooms-katholieken een Lollard genaamd **John Badly**. “Hij zei dat hij geloofde in de almachtige God, in de Drie-eenheid, maar als elke ouwel die gebruikt werd in het sacrament Christus’ echte lichaam, ziel en goddelijkheid was, er 20.000 goden in Engeland waren.” Zij veroordeelden hem om te sterven op 16 maart. Hij werd gebonden met kettingen en geplaatst in een leeg houten vat en verbrand in Smithfield, Engeland.

Sir John Oldcastle, Lord Cobham, werd ten gevolge van zijn gehechtheid aan de leer van **Wycliffe** beschuldigd van ketterij en veroordeeld om te worden opgehangen en verbrand; dit werd uitgevoerd in Lincoln’s Inn Fields, **1419**. We weten weinig over **John Oldcastle**, een Welshman van groot vermogen en toewijding aan Christus, maar historici zeggen dat vlak voor zijn dood hij devoot op zijn knieën viel en God vroeg om zijn vijanden te vergeven. Hij werd boven een vuur opgehangen aan kettingen totdat het vuur hem verteerd had.

Aartsbisschop Chichele probeerde verdachte ketteren in zijn bisdom te arresteren in de zomer van **1428**. **White** was één van degenen die aan zijn greep ontsnapte met de hulp van supporters zoals **Baxter**. Kort daarna werd hij echter gevangen genomen en door de bisschop van Norwich, **William Alnwick**, voor de rechter gebracht. Het onderzoek dat in de kapel van het bisschoppelijk paleis in Norwich op 13 september plaatsvond, was iets van een show-stuk, met veel opgekomen geestelijken en het getuigt van zijn reputatie. **Thomas Netter**, provinciaal prior van de Engelse Karmelieten, die een van de aanwezigen was, beschreef hem als een 'grote despoot' en 'vazal' van **John Wycliffe**, een 'doctor' en 'grote aanhanger' van de Wycliffites (Netter, doctrinale, 3, cols. 412, 630 en 795-6). Hij verdedigde zich met eerlijkheid en subtiliteit, gaf een aantal punten toe, ontkende sommige en nuanceerde in andere gevallen. Hij legde met volle overtuiging de nadruk op het recht en de wenselijkheid van priesters om te trouwen. Ten aanzien van de eucharistie ontken- de hij de transsubstantiatie en werd beschuldigd in de vervanging van de mis een herdenking van het lijden van Christus te zien, een beschuldiging die hij ontkende. Opmerkelijk is ook de sociale inhoud van zijn leer: hij wees de doodstraf en de rechtmatigheid van de oorlog af.

De punten die door **White** werden erkend, waren voldoende om zijn veroordeling te verzeke- ren. Als een recidief ketter werd hij overgedragen aan de burgerlijke autoriteiten van Norwich voor straf. Dienovereenkomstig, kort daarna, werd hij geëxecuteerd in de stad door te worden verbrand op de brandstapel, samen met zijn collega's Lollard **Hugh Pye**, voorheen kapelaan van Loddon en **John (of William) Waddon**, die al iets eerder veroordeeld waren in afzonderlijke processen. **Margery Baxter**, die aanwezig was bij zijn executie, zei dat hij nog probeerde tot de mensen te prediken toen hij op het punt stond om gedood te worden. Maar één van de ambte- naren van de bisschop sloeg hem op de mond om dit te voorkomen.

32. Zestiende eeuw

Een eeuw met veel hervormers

De zestiende eeuw is een eeuw met veel hervormers. Dat wil zeggen dat er veel hervormers waren die vanwege de misstanden in de rooms-katholieke kerk deze kerk verlieten. Niet dat het hun bedoeling was om deze kerk te verlaten, integendeel, zij wilden deze kerk hervormen naar Bijbelse normen.

Maar de leiding van deze kerk werd door hun denkbeelden niet overtuigd en vele hervormers werden vanwege hun Bijbelse overtuiging met de dood gestraft. Het trieste is echter dat deze hervormers zelf niet radicaal waren in hun hervorming. In bepaalde aspecten van de geloofsleer bleven zij de rooms-katholieke leer volgen, zoals het dopen van zuigelingen en de transsubstantiatie van het Heilig Avondmaal. Ook de vervangingsleer, dat de kerk in de plaats was gekomen van Israël en de haat tegen de Joden, bleef veelal bestaan. Zeker was dit het geval bij de hervormers Luther en Calvijn. Daarbij kwam ook nog dat, evenals de roomsen dit deden, zij ieder die het niet met hun eens was, gingen vervolgen.

In deze eeuw waren er ook veel christenen, die zichzelf geen hervormers wilden noemen, die altijd de zuivere Bijbelse leer trouw waren gebleven. Zij waren altijd vervolgd door de rooms-katholieke kerk, omdat zij nooit geen lid wilden worden van deze valse kerk. Aan deze mensen willen we in dit hoofdstuk extra aandacht

besteden. Zij werden vervolgd door de roomsen en de reformatoren, maar desondanks bleven zij de Bijbelse waarheid trouw.

Er is door de eeuwen heen weinig aandacht aan deze mensen geschonken.

Begrijpelijk, want de Lutherse- en Calvinistische hervormers beschouwden deze als dwaalleraars, die uitgeroeid moesten (moeten) worden zoals ook art. 36 van de Ned. Geloofs Belijdenis nog steeds aangeeft.

Baptisten gemeenten in Moravië en Thessalonica

In deze eeuw wordt niet alleen van de **Waldenzen** melding gemaakt, maar ook van een aantal kerken in **Thessalonica**, in Griekenland, waarvan wordt verklaard dat deze onveranderd zijn gebleven in het geloof uit de tijd van Christus en instemden met het geloof en praktijk van de Baptisten kerken in Zwitserland. Hiervan getuigt een verslag in "The Spectacles" gedrukt in Haarlem door Hans Passchiers, van Wesbusch, **1630**.

Dit getuigenis is als volgt: "In ca. **1540** werden bepaalde personen in Moravië gevangen genomen door de Turken en in Thessalonica, Griekenland, als slaven verkocht. Die slaven kregen kennis aan de christenen in Thessalonica. Toen ze hun leven en conversatie observeerden, zeiden zij tot deze Tessalonicenzen, dat er in Moravië mensen leefden die net als zij waren, in leven en gesprekken, en Baptisten werden genoemd. Dit stak de Thessalonicenzen aan om de waarheid van deze zaak te onderzoeken; "

Trouwens, wat we hebben opgemerkt met betrekking tot de kerken in Thessalonica, **Balthasar Lydius** geeft het volgende verslag: "We zullen eerst spreken van de Griekse kerken, die in grote aantallen onder de heerschappij van de grote Turk zijn, **want in de stad Thessalonica, door de Turken nu genoemd Saloniki, hebben de christenen of de Grieken meer dan dertig kerken, terwijl de Turken slechts drie moskeeën hebben en zo is het dus op andere plaatsen in de omgeving.** Deze kerken erkennen niet de paus als het algemene hoofd van de kerk. Dat blijkt uit het boek van Nilus. (Balth 4ydi, 3. Tract. van de Waldenzen, c. 33, EOL. I. Nilus de Primatu Papa, blz. 48, 51, Wechel, **1608**.)

Op pagina 42 van het hierboven genoemde boek, lezen we: "Kort verslag van enkele Moraviërs die gevangen waren genomen door de Turken en naar Thessalonica waren gekomen, hoe de christenen van Thessalonica informatie verkregen over hen die in Moravië woonden en geloofsgenoten waren van degenen die Baptisten werden genoemd. En hoe, om de waarheid van deze zaak vast te stellen, ze drie van hun broeders naar Moravië stuurden. Ik, ondergetekende, getuig dat in Moravië daar met mij woonde, voor de tijd van drie jaar, een man van onze broeders, ongeveer honderd jaar oud genaamd **Leonard Knar**, die mij vertelde dat in zijn tijd, toen hij een dienaar was in het gemeenschappelijke huis van de gemeenschappelijke kerk in **Popitz**, onder de leider **Hans Fuhrman**, drie broeders van de kerk van Thessalonica naar Duitsland werden gestuurd om te informeren naar hun geloofsgenoten, die, zoals zij van de gevangenen hadden geleerd, in Moravië leefden. Zij kwamen eerst naar Nickelsburg, op de grens van Hongarije, waar ze naar een priester gingen en hem ondervroegen over deze mensen.

Hij pakte een rijtuig en reed met deze drie mannen naar **Pausrom**, naar degenen die men **Hutterieten** noemde. Na goed onderzoek van hun leven en gesprekken, spraken ze met hen in de Latijnse taal, waarin ze goed op de hoogte waren van alle artikelen van het geloof, maar dat ze niet akkoord waren met de drie belangrijkste artikelen, namelijk ten eerste inzake het mijden, zoals dit artikel in stand werd gehouden door de **Hutterieten**, ten tweede, in de gemeenschap van goederen, die vrijwel hoofdzakelijk meer bestond uit overheersing en slavernij, dan in gelijkheid, ten derde, dat zij niet van hen, die hun gemeenschap verlieten, de woning behielden die zij ingebracht hadden. Door dit verslag scheidden deze drie mannen van hen met tranen in hun ogen, omdat ze zo'n moeilijke en moeizame tocht tevergeefs hadden verricht. Dit waren niet de mensen die zij gehoopt hadden te ontmoeten.

Dezelfde priester bracht hen toen naar de plaats **Pausrom**, naar de **Schwitzer kerk**, die de naam ontleende aan **Hans Schwitzer**, die met broeder **John Peck** in het latijn alle artikelen van hun geloof besprak. **John Peck** had met **Hans Fuhrman** en twaalf andere personen gedurende negen jaar voor hun getuigenis van hun geloof gevangen gezeten in het kasteel Passau aan de Donau in Beieren. Zij kwamen in alle punten goed overeen, op grond waarvan zij onderling werden vervuld met grote vreugde, erkenden elkaar als geliefde broeders en als teken daarvan, hielden samen het Heilig Avondmaal met grote blijdschap, belijdende dat zij de ware kerk van God waren. Ze verklaarden verder dat de kerk van God in **Thessalonica** uit de tijd van de apostelen ongewijzigd was gebleven in het geloof en dat ze nog steeds in goede staat de brieven bewaarden die de apostel Paulus aan hen schreef met zijn eigen handen. Nadat dit alles had plaats gevonden scheidden zij in vrede en na elkaar met tranen en de kus van de liefde in de Heere hadden aanbevolen om Hem trouw te blijven, reisden de broeders terug naar **Thessalonica**.

Eén van hen, die een kleermaker van beroep was, liet zijn scharen als een aandenken achter in de kerk van **Pausrom**. Deze geschiedenis is niet alleen bekend voor mij, maar is algemeen bekend, niet alleen in Moravië, maar ook in de bovenste Palts. Hij, vader van deze **Leonard Knar**, die het zag en betrokken was bij dit alles, was ouderling van de Baptisten die nu bestaan uit twee belangrijke groepen, namelijk de Hutterieten en de Schwitzers die toen nog één volk waren. Deze ouderling **Leonard Knar** diende deze mensen in de doop, het avondmaal en de voorbeden volgens de leer van de apostelen.

Omdat **Leonard** goed bekend was met **John Peck**, bracht de laatste alles mondeling over aan **Leonard** wat hij met de broeders uit Thessalonica had besproken.”

Van deze dingen geeft **Jacob Mehrning (ca. 1648)** dit verslag: “we hebben dus informatie, dat er zelfs tot op de dag van vandaag broeders en christenen in Thessalonica zijn, die het met de **Mennisten** eens zijn in alle artikelen van de religie, ook in de doop, twee van hen die er nog in de tijd van onze vaders waren, spraken met de broeders in Moravië en spraken ook in Nederland met de broeders, die uitdrukkelijk verklaarden dat zij nog steeds in goede staat in Thessalonica de originelen bewaarden van twee brieven van Paulus aan de Tessalonicenzen. Ook dat veel van hun broeders nog in leven waren, hier en daar in Ethiopië, Griekenland en andere oosterse landen verspreid, evenals andere christenen, die, net als zij, door God werden bewaard

en in de dezelfde leer bleven en de ware praktijk van de doop hadden, voortdurend vanaf het begin van de apostelen tot aan deze tijd. Bapt. Hist., blz. 739.

D. Vicecomes, lib. I, cap. 23, citeert van **Nicephorus Callistus**, dat in **Thessalië** de doop alleen werd toegediend met Pasen, waardoor velen stierven zonder de doop.

Dit komt heel goed overeen met het voorgaande, namelijk dat de Thessalonicenzen kerken niet gewend waren, of in ieder geval het niet nodig achtten om kinderen te dopen, gezien het feit dat ze met de doop een heel jaar wachtten. Aan de andere kant, zij die de kinderdoop noodzakelijk achtten, durfden vaak het niet één maand, één week, ja, soms niet één dag uit te stellen, als gevolg van de onzekerheid van het leven van het kind, zodat ze geen bepaalde tijd voor de kinderdoop vaststelden, als ook, indien noodzakelijk, geen bepaalde personen vereisten. Vandaar dat de roomsen als ook de lutheranen niet alleen priesters of leraren, maar ook leken, ja, vrouwen toestonden om te dopen, zodat er geen kind ongedoopt kon sterven. (Anthon. Jac. Babel der Kinderdoopers, gedrukt 1626, p. 107, hoofdstuk 8, zoektocht. 5, van Bellarm de doop, col. 307.)

De Thessalonicenzen kerken hadden de gewoonte alleen met Pasen te dopen, omdat ze het nodig achtten om de personen eerst gedurende een lange tijd, bijna een jaar, te onderwijzen en hen het geloof te leren, voordat zij zouden worden gedoopt. (Bron: Baptist History)

Waldenzen in de zestiende eeuw

Voorstanders van de kinderdoop voeren aan dat de **Waldenzen** in hun belijdenis over de kinderdoop spreken. Hierna wordt uitgelegd hoe deze misvatting kan zijn ontstaan.

De belijdenis werd inderdaad gemaakt door de dienaren en de hoofden van de kerken in de valleien, geassembleerd in Angrogue, 12 september 1532. [Morland, *ibid.* ch. 4. p. 39]. Nu moet het bekend zijn, dat dit werd gedaan nadat **Peter Masson** en **George Morell** naar Duitsland werden gestuurd in het jaar 1530, zoals Morland zegt, om te spreken met de belangrijkste dienaren van Duitsland, namelijk **Oeclampadius**, **Bucer** en anderen over de hervorming van hun kerken.

De hervormers ontvingen de afgevaardigden van de Waldenzen met grote vreugde. Zij dankten God, dat het Hem genadig behaagd had om in de donkere eeuwen, die voorbijgegaan waren, Zich een overblijfsel te bewaren in de Waldenzen, die zozeer de hitte des daags hadden moeten verdragen. Wel wisten de hervormers, dat er veel misbruiken waren ingeslopen en dat er veel verkeers bij de **Waldenzen** geduld werd, doch, vervuld met de liefde, die geen kwaad denkt en alle dingen hoopt (I Korinthiërs 13), begonnen zij niet met datgene op de voorgrond te plaatsen, wat hen verdeelde, maar wel met hetgeen hen onderling samenbond: niet verbitteren, verbeteren was hun doel.

Dit blijkt uit de brief die **Oeclampadius** 13 Oktober 1530 aan de afgevaardigden uit de Provence meegaf. "Het is", zo schreef hij, "het is met een levendig gevoel van blijdschap in Christus, dat wij van **George Morel**, die zulk een getrouwe zorg heeft voor het heil van uw

zielen, vernomen hebben welke de gronden van uw geloof zijn en hoedanig bij u de Godsdienst-oefening is ingericht.”

Enige punten uit de brief:

1. Zo hebben wij vernomen, dat vrees voor vervolging er u toe gebracht heeft om uw geloof voor de mensen te verloochenen of te verbergen. Maar gij behoort te bedenken, dat de belijdenis van de lippen met het geloof des harten moet overeenstemmen;
2. En toch, gij houdt het Avondmaal met de ongelovigen, gij woont hun missen bij, waarin het lijden en sterven van Christus verloochend wordt.

De brief van **Oeclampadius** maakte een diepe indruk; in alle kringen werd hij druk besproken. Men gevoelde wel, dat men in menig opzicht van de wijs was geraakt en dat het nodig zou zijn om in een speciale samenkomst van de kerken middelen tot herstel te zoeken. Een synode werd belegd, waarop **Farel** en **Saunier** als afgevaardigden uit Zwitserland tegenwoordig waren in **1532**. Het was een plechtige vergadering waar gewichtige en afdoende besluiten werden genomen. Om eenheid en vastheid te verkrijgen in de belijdenis en om de broederband met de andere broeders te versterken, nam men de Zwitserse confessie aan.

Peter Masson werd bij Dyon gevangen genomen. Echter, zoals Fox zegt, **Morell** ontsnapte en ging alleen terug naar Merindol met de boeken en brieven die hij meegebracht had uit de kerken van Duitsland en verklaarde aan zijn broeders alle punten van zijn opdracht en legde hen uit hoeveel grote fouten daar in waren. Ik ben geneigd te denken dat de woorden van het artikel in de genoemde belijdenis, zo dient te worden opgevat als niet betrekking hebbend op de kinderdoop.

Ze zijn deze: *“We hebben maar twee sacramentele tekenen, ons door Jezus Christus nagelaten, de ene is de doop, de andere is de Eucharistie, die wij ontvangen, om aan te tonen dat onze volharding in het geloof is zoals we beloofd hebben toen we gedoopt werden, zijnde kleine kinderen.”*

Deze zin, *zijnde kleine kinderen*, betekent, zoals ik denk, kleine kinderen in kennis en ervaring toen ze werden gedoopt.

Omdat ze spreken over hun ontvangen van de eucharistie, hun doorzettingsvermogen tonen in het geloof dat ze toen hadden beloofd om te volharden: bovendien, als dit moet worden begrepen van hen als zuigelingen in letterlijke zin, hoe waren ze in staat om deze belofte te doen? En wanneer ze dat beloofden via hun borgtocht, moet worden opgemerkt, dat de **Waldenzen** peters en meters in de doop niet toestonden. Dat is één van de misbruiken van de doop, zoals uitgevoerd door de roomsen. [Morland, *ibid* c.7 blz. 173].

Op 12 oktober **1532** werd een belangrijke synode gehouden in het dal van **Angrogna, in Chanforan**, waar nu een monument staat. Zelfs uit Bohemen kwamen er afgevaardigden, terwijl **Farel** een voorname rol speelde. Zes dagen lang werd er zitting gehouden en de gemeenschap tussen de aloude Waldenzen-kerk en de pas ontstane Lutherse-Calvinistische kerken kwam tot stand, **hoewel de Boheemse broeders maanden tot voorzichtigheid om niet zomaar het**

kostbare vaderlijke erfgoed kwijt te raken. Eén van de besluiten was om een Bijbelvertaling in het Frans te maken en **Robert Olivétanus**, neef van **Calvijn**, ondernam deze enorme taak, volgens sommigen daarbij geholpen door **Calvijn**, die ook het voorwoord zou schrijven.

Zowel Luther, alsook Melancton, Bucer en Oecampadius gaven met blijdschap en dankbaarheid getuigenis dat de waarheid onder de Waldenzen zovele eeuwen bewaard was gebleven.

Dr. J.A. Wylie schrijft: “De Kerk der Alpen had nu vrede gedurende 28 jaren. Dit was een tijd van grote geestelijke voorspoed. Heiligdommen verschenen in al haar valleien. De menigten die haar diensten bijwoonden namen voortdurend toe.”

Nadat het vanaf **1555** mogelijk was gebleken om kerken te bouwen in **Angrogna, Serre en Torre Pelice**, was er zoveel belangstelling om Gods Woord te horen, dat **ds. Etienne Noël te Angrogna** niet alleen op zondag preekte, maar ook op dinsdag, woensdag en donderdag. Op 25 juni **1557** werd er Avondmaal gevierd waaraan 6000 mensen deelnamen!

De paus deed een nieuwe poging om deze ‘ketterij’ uit te roeien. In **1560-1561** vond een wrede expeditie plaats onder Graaf de la Trinita, maar op bijzondere wijze konden de **Waldenzen** de vijandelijke macht verslaan.

Regelmatig vonden er allerlei schermutselingen plaats totdat het leek dat in **1655** de **Waldenzen** geheel uitgeroeid zouden worden. Het ‘Bloedig Pasen’ is zo’n weerzinwekkende slachtpartij geworden, dat o.a. Engeland en Nederland het voor de martelaars hebben opgenomen. Een klein overblijfsel kon naar Zwitserland vluchten.

Hans Denck 1495 -1527

Hans Denck had evenals **Balthasar Huebmaier** een universitaire opleiding genoten en werd door zijn invloed bekeerd tot baptist. **Denck** was één met **Huebmaier** in zijn aanval op de leer van de slavernij van de wil en predestinatie (voorbesteding) van **Luther**. **Denck** wilde het gebied van de menselijke vrijheid en verantwoordelijkheid vergroten, niet beperken. Te dien einde, benadrukte hij dat God Zich onmiddellijk openbaart aan het menselijke hart en dat de Schrift, waaraan **Denck** werkte om die nauwkeurig te vertalen, niet het Woord van God is, maar slechts een getuige van het universele Woord. Omdat het Woord van God onmiddellijk spreekt tot het vrije menselijke hart, geloofde **Denck** dat God de mens verantwoordelijk zou houden.

Na een klassieke opleiding aan de Universiteit van Ingolstadt, was hij een leraar van talen in Regensburg en in **1523** werd hij rector van de parochieschool van St. Sebald in Neurenberg. In **1524** trouwde hij. In datzelfde jaar was hij betrokken bij het proces van de drie kunstschilders, spiritisten en radicale volgelingen van **Carlstadt, Wilhelm Panz** en **Barthel Beham**, die werden verdreven uit de school van **Albrecht Dürer** en uit de stad. Denck werd voor de raad gebracht, waar hij zijn “geloofsbelijdenis” las, die de innerlijke doop benadrukt, waarna op 21 januari 1525 hem werd bevolen om uit Neurenberg te vertrekken.

Hij ging toen naar St. Gallen, waar hij betrokken werd bij de Baptisten beweging en ging ver-

volgens naar Augsburg, waar hij werd gedoopt door **Baltasar Huebmaier**. In **1526** kwam hij naar **Straatsburg** waar hij verbleef bij **Ludwig Haetzer**. Hij werd toch verbannen en moest door Zuid-Duitsland en Zwitserland reizen totdat hij toevlucht vond in Bazel bij **Juan Ecolampadio**. Na het bijwonen van de “ Synode van de Martelaren “ in Augsburg, verwierp hij de beschuldiging van sektarisme en versterkte hij zijn geest. Hij keerde terug naar Basel, waar hij stierf aan de pest in **1527**.

Denck denkt dat God Zijn genade geeft aan alle mensen door hem de vrije wil te verlenen om te kiezen (voor of tegen God) vanwege de waardigheid (van de mens) die verantwoordelijk is voor de keuze, in confrontatie met dezelfde genade. “Het is niet genoeg dat God in u is, u moet in God zijn.” (Johannes 15:7). Hij geloofde dat de sacramenten niet een streefwaarde in zichzelf hadden (zonder geestelijke beleving- h.s.) en dat de zichtbare doop slechts een verklaring is van de innerlijke doop van het geloof. Het Heilig Avondmaal heeft ook een uiterlijke betekenis die de innerlijke werkelijkheid van degene, die brood eet en de kelk drinkt, onzichtbaar door God voorbereid, en door Christus wordt vertegenwoordigd. Het levende Woord van God is ook beslissend ten opzichte van het formele Woord van de Bijbel, geschreven door getuigen van de Waarheid.

De meest recente studie over **Hans Denck** (Kiwiet,1957) bewijst dat **Denck** geen unitariër was, hoewel **Weis** en **Wilbur**, de unitaire historici, beweren dat hij een voorloper was van het moderne unitarisme. **Adam Pastor**, een unitariër die reeds twee jaar oudste was bij **Menno Simons**, werd op een conferentie van oudsten in Goch (**1547**) geëxcommuniceerd. Een bewijs dat de doopsgezinde beweging van **Menno Simons** trinitarisch was.

Ludwig Haetzer (ook **Ludwig Hetzer** en soms **Ludwig Hatzer**, **1500 - 1529**) had baptistische ideeën, maar was waarschijnlijk ook een unitariër. Geboren in Bischofszell, Thurgau, Zwitserland, schreef hij een artikel tegen het gebruik van beelden in de eredienst, vertaalde een aantal Latijnse teksten met betrekking tot de bekering van Joden en samen met **Hans Denck** vertaalde hij de profeten van de Bijbel in het Duits (**1528**). Hij schreef een boekje over het ontmoedigen van het gebruik van alcohol. Hij werd geëxecuteerd voor zijn baptistische radicalisme door onthoofding in Konstanz, Duitsland, op 4 februari **1529**.

Wolfgang Ullmann 1500-1530

Wolfgang Ullmann ook **Uliman**, **Ullmann** of **Uolimann**; eigenlijk **Wolfgang Schorant** (* **1500** in St. Gallen, † **1530** in Waldsee,) was een Zwitserse Baptisten voorganger.

Wolfgang Ullmann was mede-oprichter van een Baptisten gemeente.

Conrad Grebel (**1498 - 1526**) werd in de Rijn bij Schaffhausen gedoopt en werkte als Baptistenprediker in St. Gallen. Zijn vader was de gildemeester **Andreas Ullmann**. Tot **1523-1524** was hij samen met **Jörg Blaurock**, monnik in het St. Luciuskloster in Chur. Hij begon in St. Gallen, samen met **John Kessler** de Bijbel publiekelijk uit te leggen. In **1525** liet hij zich door

Conrad Grebel in de Rijn bij Schaffhausen dopen. Samen met **Lorenz Hochrütiner** nam hij het nu voor de zaak van de Baptisten op. Als gevolg daarvan werd **Ullmann** herhaaldelijk opgepakt en uit de stad verbannen. Later ging hij naar Moravië. Toen hij vandaar uit zijn St.Galler geloofsgenoten probeerde te redden, werd hij met tien gelijkgestemde mensen in Waldsee gearresteerd en in **1530** verbrand, waaronder zijn eigen broers. Dapper en resoluut gaven zij hun leven als een getuigenis dat hun geloof en doop waren gebaseerd op de Goddelijke Waarheid.

Lorenz Hochrütiner 1490-1528

Lorenz Hochrütiner ook wel **Hochreutiner**, was een zoon van **Hans Hochrütiner**, gerechtsdienaar in St. Gallen, Zwitserland. Over zijn jonge jaren is niets bekend. Vanaf **1520** werd hij aangetroffen als een wever in Zürich. Als volgeling van Zwingli, was hij één van de Mitinitianten van de Castelberger Bijbellees kring. Publiekelijk trad hij op tegen de huurling diensten. In maart **1522** was hij één van de deelnemers aan de legendarische worst maaltijd/einde vasten bij boekhandelaar **Froschauer**. Vroeg op zijnde, nam hij deel aan spectaculaire iconoclastische acties. Hij werd betrapt terwijl hij en de timmerman **Wolf Inniger** in september **1523** het “Eeuwige Licht” in de Fraumünster kathedraal ontmantelde en onder de preekstoel gooide. Toen hij in november **1523** deelnam aan de eliminatie van de kruisen in Stadelhofen (nu onderdeel van Zürich) met **Klaus Hottinger**, werd hij verbannen uit de stad.

Voorzien van aanbevelingsbrieven van **Grebel** en **Zwingli Vadian** keerde hij terug naar zijn geboortestad St. Gallen en werd lid van de reformatorische kring rond **John Kessler**. Op één van de bijbellezingen van **Kessler**, ging hij openlijk tegen de kinderdoop in en eiste dat een brief over dit onderwerp van **Grebel** zou worden voorgelezen. Volgens **Kessler**, was het **Hochrütiner** die **Wolfgang Ullmann** had geleid tot het baptisme. **Hochrütiner** en zijn familie werden al snel verdreven uit St. Gallen.

Hij verhuisde naar Basel in **1524** waar hij het recht van burgerschap kreeg. Hij verbond zich daar met de Baptisten. Hun activiteiten werden ontdekt. Na een bijeenkomst in het huis van de Freiburgse kleermaker **Michel Schurer** werd een deel van de Baptisten gemeente gearresteerd. **Hochrütiner** werd samen met **Ulrich Hugwald** en een andere Baptist in augustus **1525** uit Bazel verbannen. Een tweede keer werd hij later in juli **1526** uit Bazel verbannen en een week later ook zijn gezin. Vervolgens werkte hij als Baptist in de Elzas. Vanaf het einde van **1527** woonde hij in Straatsburg, waar hij in **1528** het burgerrecht verwierf. Over zijn andere activiteiten is niets bekend. Zijn zoon **Jacob Hochrütiner** was ook een baptist. Hij ging in **1527** naar Bern, maar werd daar spoedig uit verbannen.

Melchior Veit, die een metgezel was van **Georg vom Hause Jacob**, ook wel **Blaurock** genoemd, werd verbrand in Ettach vanwege zijn geloof.

Leonhard Keyser 1525

Het wonder van een martelaar

Toen de gelovigen sterk toenamen onder vervolging en kruis (Ex. 1:12), was er in Beieren een geleerd rooms-katholiek priester, **Leonhard Keyser**, die de geschriften van **Zwingli** en **Luther** onderzocht en ook naar Wittenberg ging, waar hij met de geleerde doktoren sprak en het Avondmaal met hen vierde.

Teruggekeerd naar Beieren, onderzocht hij de vruchten en de leer van de Baptisten, evenals van **Zwingli** en **Luther** en voegde zich onder het kruis bij de afgescheiden kruisdragerskerk van de Baptisten in het jaar **1525** en stelde zich terstond in hun dienst, met grote kracht en ijver, onverschrokken voor alle tirannie die over de gelovigen ontstond, in de weg van verdrinking, verbranding en het ter dood brengen. (Handelingen 9:20)

In het tweede jaar van zijn bediening, werd **Leonhard Keyser** aangehouden bij Scharding, in Beieren en door de bisschop van Passau en andere priesters en kapittelleden veroordeeld om op vrijdag te worden verbrand vóór St. Lawrence'sdag, in augustus van hetzelfde jaar. Men bond hem op een kar, bracht hem naar het vuur, terwijl men naast hem ging spreken in Latijn. Maar hij, vanwege het volk, antwoordde hen in het Duits. Zelfs hadden ze hem geweigerd om voor de rechter in het Duits te spreken.

Toen hij buiten in het veld het vuur naderde, bukte hij zich en plukte een bloem en zei tot de rechter, die te paard langs de kant van de wagen reed: "Heer rechter, ik pluk hier een bloem; als u deze bloem en mij kunt verbranden, hebt u mij terecht veroordeeld, maar, als u mij en deze bloem niet kunt verbranden, overweeg dan wat u hebt gedaan en bekeer u."

Maar toen het hout volledig verbrand was, kwam zijn lichaam ongeschonden uit de brand. De drie beulen en hun assistenten bouwden een ander groter vuur van hout, maar ook toen bleef zijn lichaam ongedeerd!

Daarop gooiden de rechter en de drie beulen een extreme hoeveelheid hout in het vuur, om hem onmiddellijk tot as te verbranden. Maar toen het hout volledig was verbrand, was zijn lichaam door de brand niet gewond. Daarna bouwden de drie beulen en hun assistenten een ander groter vuur van hout, maar toen dat tot as was verbrand, bleef zijn lichaam ongedeerd! Alleen zijn haar en zijn nagels waren enigszins bruin verbrand en toen de as van zijn lichaam was verwijderd, werd de laatste glad en gaaf bevonden en de bloem in zijn hand was niet verdord of verbrand. De beulen sneden zijn lichaam daarna in stukken en gooiden die in een nieuw vuur. Toen het hout verbrand was, lagen de stukken niet verbrand in het vuur. Tenslotte namen ze de stukken en gooiden ze in de rivier.

De rechter was zo bang geworden door dit voorval dat hij uit zijn ambt ontslag nam en naar

een andere plaats verhuisde. Zijn belangrijkste knecht zag en hoorde dit alles en kwam bij ons in Moravië, werd onze broeder en leefde en stierf vroom. Opdat het niet zou worden vergeten, hebben onze leraren dit opgenomen, zoals het uit zijn eigen mond kwam en zorgen er nu voor dat dit wordt afgekondigd en bekend gemaakt.

Website © 2014 Ephrata Ministries

Balthasar Huebmaier 1480-1528

Balthasar Huebmaier werd geboren in **Friedberg, Beieren** (nabij Augsburg) rond **1480**. Hij studeerde aan de Latijnse School in Augsburg en ging naar de **Universiteit van Freiburg** op 1 mei **1503**. Geldgebrek dwong hem de universiteit te verlaten en tijdelijk te studeren in Schaffhausen. Hij keerde terug naar Freiburg in **1507** en ontving zowel een bachelor en een master's degree in **1511**. In **1512** behaalde hij een doctoraat aan de Universiteit van Ingolstadt onder **John Eck**, en werd vice-rector van de universiteit in **1515**.

Huebmaier stond wijd en zijd bekend als een dienstknecht van God. Hij verliet de universiteit van Ingolstadt voor een pastoraat in de rooms-katholieke kerk van **Regensburg** in **1516**.

Als meest prominente prediker van de stad, zette hij zich enthousiast in tegen de Joodse gemeenschap in Regensburg. Hij verzette zich voornamelijk tegen hun woekerpraktijken. Wrijving tussen christenen en Joden in Duitsland en in heel Duitsland was niet nieuw. Echter, omdat de economie in Regensburg in verval was en de Joodse gemeenschap bloeide als gevolg van hun geld-leningen en handelspraktijken, was de wrok onder christenen intens. In feite werden ze sinds **1470** lastig gevallen door de gemeenteraad. Gelukkig hadden de Joden een beschermer in **Maximillian I**. Hij was keizer in die tijd en had erop gestaan dat de Joodse geldschieters een billijke rente betaald zouden krijgen en dat priesters die ten onrechte de Joden hadden beschuldigd, zouden worden gestraft.

In **1518** beval **Maximillian I** aan **Huebmaier** dat hij moest stoppen de Joden te vervolgen. Huebmaier hield zich daar niet aan en in **1519** werden ca. 500 Joden uit Regensburg verdreven en werd hun synagoge verwoest, nadat zij eerst de inventaris eruit hadden verwijderd. Later werd op die plaats een rooms-katholieke kapel gebouwd omdat er een wonder zou zijn gebeurd. Toen dit gebeurde was **Huebmaier** nog geen Baptist.

Hervormer en Baptist

In **1521** ging hij naar Waldshut. In **1521** werd **Huebmaier** gekozen door de gemeenteraad en de mensen van Waldshut om te dienen als priester van de parochiekerk. Ongeveer twee jaar nadat hij priester werd in Waldshut, begon **Huebmaiers** theologie te veranderen. Hij begon te corresponderen met verschillende humanisten en hervormingsgezinde voorgangers rond Waldshut. Onder deze waren de humanist **Desiderius Erasmus**, **Johannes Oecolampadius**, **Ulrich Zwingli** en **Wolfgang Rychard**, stadarts in Ulm, Duitsland. **Huebmaier** las ook de werken van de Wittenbergse theologen en begon een serieuze studie van de brieven van Paulus.

In 1522 maakte hij kennis met **Heinrich Glarean**, (leraar van **Conrad Grebel**) en **Erasmus** in Basel. In maart 1523 had **Huebmaier** in Zürich een ontmoeting met **Ulrich Zwingli** en heeft zelfs deelgenomen aan een dispuut in oktober van datzelfde jaar. In alle bestrijding ging hij toch door met schrijven, in gehoorzaamheid aan de Schrift: **“In alle geschillen omtrent geloof en religie, de Schrift alleen, voortkomend uit de mond van God, moet onze basis en regel zijn.”**

Huebmaier keerde terug naar Regensburg vanaf december 1522 tot maart 1523. Tijdens zijn ambtstermijn ontmoette hij daar een groep van Lutheranen en had, wat sommigen noemen, een bekeringservaring en werd een Baptist. Bij zijn terugkeer naar Waldshut in het voorjaar van 1523, pleitte **Huebmaier** openlijk voor reformatie en wisselde ideeën uit met **Zwingli** en **Joachim Vadian**, de zwager van **Conrad Grebel**. Hij meldde later dat tijdens een gesprek met **Zwingli** in mei 1523, **Zwingli** met **Huebmaier** had afgesproken dat het Nieuwe Testament niet achter de kinderdoop stond en dat kinderen niet gedoopt moesten worden totdat ze oud genoeg waren om te worden “onderricht in het geloof.” **Zwingli** riep op voor een tweede openbaar dispuut in Zurich in oktober 1523. **Huebmaier** was niet alleen aanwezig bij het dispuut, maar sprak nog vijf keer in het voordeel van **Zwingli** om niet haastig de hervorming in Zürich door te voeren.

De nieuwe theologie van **Huebmaier** bleef niet onopgemerkt door rooms-katholieke functionarissen. In december van 1523 kwamen ambtenaren van Ensisheim, Oostenrijk, aan in Waldshut. Ze stelden drie beschuldigingen tegen **Huebmaier** op: a. lid zijn van een Lutherse “sekte,” b. het vertegenwoordigen van een aantal steden in de regio bij het tweede Züricher dispuut. c. een verkeerde interpretatie van de Schrift in zijn preken. De gemeenteraad van Waldshut verdedigde **Huebmaier** en weigerde om hem aan de ambtenaren over te leveren om door de bisschop van Konstanz te worden berecht. De delegatie gaf de gemeenteraad veertien dagen tijd om te voldoen aan hun eisen. Het stadsbestuur van Waldshut schreef een brief aan de ambtenaren in Ensisheim en verkondigde een week later dat **Huebmaier onschuldig was en dat hij duidelijk de Schrift verkondigde**. Omdat de Oostenrijkse regering verwickeld was in een oorlog tegen Frankrijk, bezat het niet de middelen om de dreiging tegen Waldshut uit te voeren.

In 1525 trouwde hij met **Elizabeth Hüglina van Reichenau**, een trouwe en moedige vrouw, die met hem zou dienen in het martelaarschap. Hij begon met het houden van diensten waar kinderen een zegen kregen in plaats van te worden gedoopt. In een brief geschreven in januari aan **Oecolampadius** verklaarde **Huebmaier** dat hij nog steeds kinderen doopte als ze ziek waren en hun ouders er op aandroegen.

De Baptist **Wilhelm Reublin**, aangekomen in Waldshut in 1525, was verdreven uit Zürich. In april werden **Huebmaier** en zestig anderen in Waldshut door **Reublin** gedoopt. **Huebmaiers** toegenomen baptistische inzichten deden hem in ongenade vallen bij **keizer Ferdinand I**¹. Het was de rivaliteit die uiteindelijk zou leiden tot **Huebmaiers** martelaarschap. **Huebmaier** ging aanvankelijk naar Schaffhausen om bescherming tegen de keizer te vinden.

¹⁾**Ferdinand I** (Alcalá de Henares, 10 maart 1503 - Wenen, 25 juli 1564) was keizer van het Heilige Roomse Rijk, koning van Bohemen en Hongarije. Hij was de jongere broer van **keizer Karel V**.

In december 1525 vluchtte **Huebmaier** opnieuw naar Zürich om aan het Oostenrijkse leger te ontsnappen. In plaats van hem een toevlucht te bieden liet **Zwingli** hem arresteren. Terwijl hij gevangen zat verzocht **Huebmaier** om een dispuut over de doop, die werd toegekend. Het dispuut leverde enkele ongewone gebeurtenissen op. Tien mannen, van wie er vier door **Huebmaier** werden gevraagd, waren aanwezig voor het dispuut. Tijdens de discussie bracht **Huebmaier** verklaringen van **Zwingli** naar voren, waarin deze beweerde dat de kinderen niet gedoopt zouden worden, totdat ze konden worden onderwezen. **Zwingli** antwoordde dat hij verkeerd begrepen was. **Huebmaiers** kritiek ging verder over het plaatsvinden van **Zwingli's** bekering, over de kwestie van de hervorming van **Zwingli** tegen de rooms-katholieken. **Huebmaier** schreef: "Als je de kinderdoop niet kunt aantonen uit de Schrift, zal de vicaris klagen dat je tegen hem een zwaard hebt gebruikt dat je nu aflegt."

Ondanks de argumenten van **Huebmaier** heeft de Raad de kant van de inheemse **Zwingli** gekozen en besliste in **Zwingli's** voordeel. De verbijsterde **Huebmaier** ging akkoord met herroeping. Maar voor de vergadering van de volgende dag, getuigde hij van de mentale en spirituele angst, veroorzaakt door zijn daden en verklaarde: "**Ik kan en ik zal niet herroepen.**" Terug in de gevangenis en onder de marteling van het rek, bood hij de vereiste herroeping aan.

Vanwege zijn ernstige ziekte, ging **Huebmaier** akkoord met een herroeping van zijn visie op de doop. Hij werd toen geadviseerd dat hij de herroeping moest lezen in de Fraumünster de volgende zondag nadat **Zwingli** die ochtend had gepreekt.

De vernederde prediker was niet in staat in het openbaar te herroepen. Na de preekstoel te hebben beklommen in de Fraumünster, verklaarde hij dat hij niet zou herroepen en begon uit te leggen waarom hij het niet eens was met de kinderdoop. **Zwingli** onderbrak hem snel en hij werd meegenomen naar het rek om te worden gemarteld. Na zeven maanden van marteling, waren zowel **Huebmaier** en de Zuricher ambtenaren klaar gemaakt voor een onoprechte herroeping. Hij las de herroeping voor in drie kerken in het gebied en hij mocht Zürich eind april verlaten. Na een kort verblijf in Augsburg, waar hij **Hans Denck** doopte, een toekomstig Baptisten leider, ging **Huebmaier** naar Moravië, naar Nikolsburg, een toevluchtsoord voor Baptisten. Deze zwakte beroerde hem diep en bracht zijn korte Apologie voort in 1526, waarin hij stelt: "Ik mag mij vergissen - Ik ben een man - maar een ketter kan ik niet zijn, ... O God, vergeef mij mijn zwakheid".

Gevangenis en dood

In **Nikolsburg** ¹⁾, maakte **Huebmaiers** prediking al snel bekeerlingen tot het baptisme uit de groep van Zwinglianen die in het gebied woonden.

De tijd in Nikolsburg was winstgevend t.a.v. publicaties en evangelisatie. Sommigen hebben ge-

schat dat maar liefst 12.000 Baptisten emigreerden naar Nikolsburg en de omliggende gebieden door de aanwezigheid van **Huebmaier**. **Leonhard von Liechtenstein**, heerser van Moravië, nodigde **Simprecht Sorg** uit Zürich om zijn drukkerij naar Nikolsburg te verhuizen en werken van **Huebmaier** te drukken. **Huebmaier** droeg ongeveer twaalf werken aan de familie Liechtenstein op.

¹⁾ Mikulov (Duits: Nikolsburg) is een stad in Zuid-Moravië in Tsjechië. Het ligt direct aan de grens met Neder-Oostenrijk.

Het politieke fortuin draaide echter en keizer **Ferdinand I**, van wie **Huebmaier** al een vijand geworden was in Waldshut, kreeg controle over Bohemen, zodat derhalve **Huebmaier** opnieuw in het rechtsgebied van **Ferdinand I** kwam. **Huebmaier** en **zijn vrouw** werden gevangen genomen door de Oostenrijkse autoriteiten en meegenomen naar Wenen. Hij werd bewaard in het kasteel Gratzenstein (nu genoemd “Burg Kreuzenstein”), tot maart **1528**. Dit kasteel ligt bij het dorp Leobendorf, enige kilometers noordelijk van Wenen.

“Ik kan mij vergissen - Ik ben een man,” schreef hij,“ maar een ketter kan ik niet zijn, want ik vraag gedurig onderwijs in het Woord van God.”

In de gevangenis overwoog **Huebmaier** dat hij zich op een aantal punten ten onrechte had verzet tegen **Hans Hut**. Hij beseftte dat hij schuldig was aan het geven van te veel wereldse vrijheid met betrekking tot het behoud door het zwaard. Dit bewoog hem om naar Nikolsburg te schrijven, vooral aan zijn collega **Martin, provoost op Kanitz** en hem en de anderen te vragen om iets dat niet goed was te veranderen. Hij voegde eraan toe: “Als **Hans Hut** hier nu was, zouden we binnenkort verenigd worden.”

Hij werd gemarteld op het rek en berecht voor ketterij en veroordeeld. Op 10 maart **1528** werd hij naar het plein gebracht om te worden verbrand. Zijn vrouw maande hem om standvastig te blijven. Drie dagen na zijn executie werd zijn vrouw, met een steen gebonden rond haar nek, verdronken in de rivier de Donau.

Martin, provoost op Kanitz voor koning **Ferdinand I**, werd opgeroepen naar Praag. Toen hij verscheen, werd hij gevangen genomen en naar de bisschop op Kremsier gezonden, waar de priesters hem lieten verhongeren en rotten in de kerker.

Wat heeft Huebmaier geleerd?

Over de Drie-eenheid

Huebmaier was conservatiever dan sommige Baptisten zoals **Hans Denck** en **Leonhard Schiemer**, die vermeden de leer van **Menno Simons** te benadrukken. Hij werd geholpen door het terugwinnen van de steun van de Nikolsburger predikers tegen de bewering van **Hans Hut** dat Christus slechts een “groot profeet was”.

Over de mis

Hij wierp licht op de ware betekenis van het Avondmaal op dezelfde grondige manier en weerlegde de afgodische mis en zijn grote dwaling en bedrog.

Over het Regeringsbeleid en het Zwaard

De Baptist **Huebmaier** geloofde dat de overheid een instelling van God is. Volgens deze zienswijze, weergegeven in zijn geschriften, hebben de christenen de verantwoordelijkheid om de overheid belasting te betalen en te ondersteunen. Hoewel **Huebmaier** kan worden beschouwd als een gematigde pacifist, had hij duidelijk zijn opvattingen over de verantwoordelijkheid van de overheid om de rechtvaardigen te verdedigen, de onschuldigen en de hulpelozen in hun werk met het zwaard bij te staan. Bovendien geloofde hij dat christenen, indien opgedragen tot het nemen van het zwaard voor de rechtvaardige zaak van de zittende regering, dit inderdaad moeten doen. Dit is het primaire onderscheid tussen **Schwertler's leer** en het totale pacifisme van **Stäblers baptisme**.

Over de Doop

Een groot deel van het werk van **Huebmaier** is gericht op de kwestie van de doop. **Huebmaier** verwierp het idee van de kinderdoop als onschriftuurlijk en was een voorstander van de doop op het geloof, dat wil zeggen dat de doop een inzet is voor diegenen die het evangelie geloven. Het belang van dit punt in **Huebmaier's** theologie wordt aangetoond door het feit dat de eerste helft van zijn catechismus is gereserveerd voor de verduidelijking van deze kwestie. Hij heeft de rooms-katholieke leer van de doop *ex opere operato* afgewezen en gezien als de rite en symbool van de ingang in en verantwoording aan de geloofsgemeenschap. Het is niet geheel duidelijk welke wijze van dopen **Huebmaier** beoefende, maar het lijkt alsof hij overgieten bleef uitoefenen, zoals hij zichzelf had laten dopen en dat de onderdompeling een wat latere ontwikkeling was. **Huebmaier** doopte zelf zo'n driehonderd gelovigen in Waldshut. Dit deed hij door besprenkeling of gieten, maar niet door onderdompeling.

"Zij die de kinderdoop praktiseren" zei **Huebmaier**, "beroven ons van de ware doop .... Men moet zuigelingen niet dopen .... kinderdoop is een misleiding, uitgevonden door mensen .... De besprenkeling van zuigelingen is geen doop, noch is het een dergelijke naam waard."

Huebmaier had **Luther** aangehaald ter ondersteuning van sommige van zijn opvattingen.

Luther antwoordde: "**Balthasar Huebmaier** citeert mij onder andere in zijn godslasterlijke boek over de herdoop. . . . Alsof ik het eens ben met zijn dwaze gedachten. Maar ik troost mij met het feit dat noch vriend noch vijand een dergelijke leugen zal geloven. Want ik heb in mijn preken genoeg mijn geloof in de kinderdoop getoond ".

Het was duidelijk dat **Huebmaier** zich inzette voor het verlaten van de kinderdoop. Hij hield deze visie, zelfs wanneer de Schrift tegenstrijdigheden leek te bevatten en hield beide waarheden

gelijktijdig voor waar. In dit opzicht is zijn stellingname vergelijkbaar met de leer van de Bijbelse onfeilbaarheid.

Over Maria

Ondanks zijn breuk met de rooms-katholieke kerk, heeft **Huebmaier** nooit zijn geloof in de eeuwige maagdelijkheid van Maria verlaten en bleef hij Maria achten als Theotokos (“moeder van God”). Deze twee leerstellige standpunten worden afzonderlijk behandeld in artikel negen en tien van **Huebmaiers** werk “Apologie”.

Over de volkstaal

Het hebben van een universitaire opleiding betekende dat **Huebmaier** vertrouwd was met het Latijn, de taal waarin alle officiële kerkelijke communicatie op dat moment werd uitgevoerd. Ondanks zijn bekendheid met de taal, koos hij ervoor om te communiceren in de volkstaal, die voor hem het Duits was, met het doel om te communiceren met de gewone mensen die het Latijn niet zouden hebben begrepen. Dit blijkt uit het feit dat zijn geschriften in het Duits geschreven zijn. Verder bewijs hiervan komt uit dit citaat van hem: “De dood van de Heere moest gepredikt worden na gelang de taal van elk land is ... Het is veel beter dat een enkel vers van de Psalmen in ieder land wordt gesproken in de taal van het gewone volk dan vijf hele Psalmen te zingen in een vreemde taal, die niet begrepen wordt in de kerk.”

Over vernieuwing

Huebmaier geloofde dat vernieuwde mannen en vrouwen een vrije geest (de Heilige Geest) hadden, die niet werd aangetast door de val van Adam.

Over de werken

In **april 1524** organiseerde **Huebmaier**, naar het voorbeeld van **Zwingli**, een dispuut in Waldshut. Het dispuut verschilde van die in Zürich dat het publiek niet werd uitgenodigd, er was geen uitspraak van de gemeenteraad en er was geen debat tussen aanwezige partijen. Op de aanklacht presenteerde **Huebmaier** zijn eerste werk “**Achtzehn Schlußreden of Achttien Theses.**” Hoewel de Achttien Theses geen radicale baptistische theologie weergeven, lijken ze wel in die richting te wijzen. Het werk eindigt met wat **Huebmaiers** motto zou worden: “**Die wahrheit ist untödtlich.**” Sommigen hebben de uitdrukking vertaald in “de waarheid is onsterfelijk,” maar als vervolgde volgeling van Christus is de volgende vertaling ook waar: “de WAARHEID is onsterfelijk.”

Huebmaier vluchtte in **1525** naar Schaffhausen. Hij bleef twee maanden in Schaffhausen. Tijdens zijn verblijf daar schreef hij drie artikelen, 1. een beroep op de stad, 2. een scriptie

tegen Johann Eck en 3. Aan ketters en aan degenen die hen verbranden. In deze drie werken pleitte hij voor de mogelijkheid deel te nemen aan openbare debatten om zo zijn positie te verdedigen en erkende hij nederig zijn verlangen om van anderen te leren. Door deze nederige oproep voor open debat toonde **Huebmaier** zijn verlangen naar religieuze tolerantie (binnen de christelijke traditie) en zijn respect voor het gezag van de lokale overheden.

In **1525** publiceerde **Huebmaier** twee theologische werken. Het eerste werk, “*Summa van heel het christelijk leven*”, gepubliceerd op 1 juli, was gewijd aan de drie steden waar hij “het christelijk geloof slecht had vertegenwoordigd.” Hij vat het christelijke leven met vijf belangrijke punten samen:

1° De christen beseft dat hij of zij hulpeloos is om het gebod van Christus te volgen om zich te bekeren en het Evangelie te geloven.

2° **Huebmaier** gebruikt een beetje allegorie. Zo beschrijft hij het heil van de zondaar in termen van het verhaal van de barmhartige Samaritaan. Jezus, de barmhartige Samaritaan, komt met wijn en olie om de wonden van de zondaar te genezen. De wijn leidt de persoon om berouw met haar of zijn zonde te voelen en de olie verzacht de pijn en drijft de zonde weg. De zondaar onderwerpt zich vervolgens aan de wil van Christus.

3° Openbare belijdenis. Na een inzet voor een nieuw leven in gehoorzaamheid moet de christen dit geloof aan de christelijke kerk belijden en demonstreren naar buiten, door de doop, wat er innerlijk gebeurd is. Als lid van de christelijke kerk is de christen vervolgens verantwoordelijk voor de zonden van de gemeenschap en onderworpen aan disciplinaire maatregelen volgens Mattheüs 18.

4° Personen zijn in staat om de geboden van Christus te volgen door de kracht van de Heilige Geest en om daarmee getuige te zijn van de waarheid van het Evangelie, zodat anderen ook genezen kunnen worden. Christenen moeten het Evangelie prediken, zodat het koninkrijk van Christus wordt verhoogd, maar daarbij zullen ze zeker geconfronteerd worden met vervolging omdat de wereld het licht haat en van de duisternis houdt.

5° Het Heilig Avondmaal. **Huebmaier** beschrijft de maaltijd als een herinnering en herdenking. De maaltijd is een gedenkteken dat de christen er aan herinnert hoe het vergoten bloed van Jezus redding biedt voor de zondaar. **De maaltijd is ook een eschatologisch feest.** **Huebmaier** interpreteert **I Korintiërs 11:26** “*Want zo dikwijls als u dit brood eet en deze drinkbeker drinkt, verkondig de dood van de Heere, totdat Hij komt.*”, als het weerleggen van het rooms-katholieke standpunt (evenals dat van Luther en Calvijn) van de Eucharistie. Hij betoogde: “Van dit vers horen we dat Hij niet aanwezig is, maar pas op het uur van het laatste oordeel zal komen.”

Het tweede werk, gepubliceerd in **1525**, “Op de christelijke doop van gelovigen”, is vaak

beschreven als **Huebmaiers** meest significante schrijven. Het is een reactie op Zwingli's "doop, herdoop en kinderdoop" gepubliceerd in mei van hetzelfde jaar. Het werk is vrij lang, ongeveer zeventien duizend woorden en is verdeeld in zeven hoofdstukken. In dit werk behandelt **Huebmaier** talrijke Nieuwtestamentische passages betreffende het onderwerp van de doop.

Het werk was enorm populair en veroorzaakte een woede reactie van **Zwingli**, evenals een antwoord van **Johannes Calvijn**. Hoewel het werk een diep inzicht geeft van de doop in het Nieuwe Testament, is het argument vrij eenvoudig. **Huebmaier** toonde aan dat de doop van zui-gelingen niet mag doorgaan en dat alleen gelovigen gedoopt mogen worden. Hij toonde aan dat er geen enkele passage in het Nieuwe Testament bestaat die de kinderdoop beveelt en dat alleen gelovigen worden gedoopt. In het algemeen beginnen de teksten met uit te leggen dat het Woord van God wordt gepredikt, gevolgd door een nadruk op het horen en dan wordt een verandering, bekering of geloof weergegeven. Pas als geloof of bekering blijkt, ontvangt de persoon de doop. Vaak volgen goede werken de doop in de Nieuwtestamentische passages.

In 1527 zag deze publicatie het licht "*De reden en oorzaak waarom iedere man, die gedoopt werd in de kindertijd, verplicht is om gedoopt te worden volgens de verordeningen van Christus, hoewel hij honderd jaar oud is.*"

En in zijn laatste polemische geschrift (over de kinderdoop), veroordeelt hij niet alleen de kinderdoop maar verklaart zelfs dat het eigenlijk het kind kwaad doet.

Twee liederen zijn gecomponeerd door **Balthasar Huebmaier** welke nog steeds bekend zijn in de kerk, naast geschriften die laten zien hoe krachtig hij de ware doop verdedigde tegenover de kinderdoop met bewijzen uit de Heilige Schrift. (Het is heel jammer dat deze geschriften er niet meer zijn en dat slechts één van de twee nummers nog steeds bewaard is, een lied beginnende met "*Freut euch, freut euch in dieser Zeit.*" (Philippenzen 4:4).

Twee van de werken, gedrukt in Nikolsburg, werden geschreven door **Huebmaier** tijdens zijn gevangenschap in Zürich. De twaalf artikelen van het christelijk geloof bestaan uit een uitbreiding van twaalf zinnen van de apostolische geloofsbelijdenis in gebeden. Dit werk toont aan dat **Huebmaier** de basics van het christelijk geloof bevestigde. Bovendien geeft het werk inzicht in de enorme impact van vervolging op **Huebmaiers** geloof en theologie. Het tweede werk, een kort Onze Vader, is bovendien een uitgebreid gebed, gebaseerd op het Onze Vader in het Mattheüs Evangelie.

De eerste tekst, gedrukt door Simprecht Sorg in Nikolsburg, bevat waarschijnlijk het advies van de oude en nieuwe leraren dat men geen jonge kinderen mag dopen totdat ze zijn onderwezen in het geloof. In dit werk, citeert **Huebmaier** kerkvaders zoals **Origenes**, **Athanasius**, **Tertullianus**, en **Jerome** ter ondersteuning van zijn positie tegen de kinderdoop. Hij citeert ook zijn tijdgenoten **Martin Luther**, **Zwingli**, **Oecolampadius**, **Leo Jud** en **Capito**. Hoewel **Huebmaier** geprobeerd heeft om zoveel mogelijk bronnen te gebruiken om zijn betoog te ondersteunen, is zijn werk als exegeet veel indrukwekkender dan zijn gebruik van historische bronnen.

Een belangrijke verdediging van de leer van **Huebmaier** wordt beschreven in een korte apologie gedrukt in het najaar van **1526**. Een historicus heeft gesuggereerd dat de **familie von Liechtenstein**, **Huebmaier** kan hebben aangemoedigd om het werk te schrijven om zo zichzelf te verdedigen tegen de beschuldigingen tegen hem door **Ferdinand I** en **Zwingli**. Het werk is vooral een kans voor **Huebmaier** om de beschuldigingen dat hij personen leerde om ongehoorzaam aan de autoriteiten te zijn te weerleggen en dat hij een “nieuwe leer” leerde en dat hij “bokkenpoten.”²⁾ ontkende. Hij breidde zijn leer uit met Bijbelse ondersteuning. Een interessante toevoeging was zijn beschrijving van drie dopen. De eerste is de innerlijke doop van de Geest. De tweede is de waterdoop die fungeert als een uiterlijke expressie van de innerlijke verandering. De derde doop is de doop van bloed. Dit gebeurt wanneer een christen martelaar wordt voor het geloof. In “Een Christelijke Catechismus” gedrukt in **1527**, beschreef **Huebmaier** de doop van bloed als de “dagelijkse afsterfing van het vlees.” De catechismus is gesteld in de vorm van een dialoog tussen **Leonard** en **Hans von Liechtenstein** en betreft zaken als geloof, doop, avondmaal en het in de ban doen.

²⁾ Met de beschuldiging inzake bokkenpoten wordt waarschijnlijk bedoeld dat **Huebmaier** een afgod diende. (“*They sacrificed a goat, because the same deity was supposed to have goat’s feet.*”)

Huebmaier schreef ook twee extra werken over de doop en het avondmaal. Hij schreef twee werken over het verbod en de vrijheid van de wil.

Geschiedenis van de Baptisten in Moravië in de 16^e eeuw

Moravia werd een open veld voor de Baptisten en in dat land groeide het werk voorspoedig. **Balthasar Huebmaier** was de grote apostel van de Baptisten van Moravië. Hij was echt een opmerkelijke man en een prediker met gezag. Hij had niet de impulsiviteit van **Grebel**, of de glans van **Hatzer**, of de welsprekendheid van **Denck**, maar straalde rust, soberheid, logische helderheid en consistentie uit. Hij was toegewijd aan de waarheid en vrij van belangrijke fouten en staat genoteerd als een ongeëvenaarde man van reformatie. Hij benaderde de waarheid voorzichtig. Dit is opmerkelijk in zijn verwerping van de kinderdoop. Hij was zo ver gevorderd, dat op hij 16 januari **1525**, in twijfel zijnde over de kinderdoop, een inwijdingsdienst had voor kinderen in plaats van de doop rite, maar hij doopte de kinderen als de ouders dit wensten. Toen deze doop werd gevolgd door zijn boek , “*Von dem christlichen der Gläubigen*” was het voor iedereen duidelijk dat hij een Baptist was geworden. Hij werd inderdaad gedoopt met honderdtien anderen op een Paasdag door **William Roubli**, één van de Zwitserse Baptisten die pastor in Basel was geweest. (Fusslin, Beytrage, I, p . 217).

George Blaurock 1491 -1529

Georg vom Haus Jacob (Georg Cajacob, of George van het Huis van Jacob), beter bekend als **George Blaurock** (c.1491 - 6 september **1529**), was met **Conrad Grebel** en **Felix Manz** oprichter van de Zwitserse Broeders in Zürich.

George Blaurock werd geboren in **1491** in Bonaduz in Graubünden, Zwitserland. Hij werd opgeleid aan de universiteit van Leipzig en diende als priester de rooms-katholieke kerk tot aan zijn bekering tot het baptisme. **Blaurock** was blijkbaar afgeweken van de rooms-katholieke kerk voordat hij in **1524** in Zürich kwam, want hij had al een vrouw. Hoewel hij kwam om **Huldrych Zwingli** te zien, had hij al snel contact met de meer radicale volgelingen van **Zwingli**. Deze radicalen leerden alleen dat wat door de Bijbel werd ondersteund. Ze verwierpen de mis, beelden en kinderdoop. Het stadsbestuur veroordeelde hun stellingen, beval hen op te houden met hun vergaderingen en beval dat alle ongedoopte baby's binnen acht dagen moesten worden gedoopt. Op 21 januari **1525** hield de groep een geheime vergadering in het huis van **Felix Manz**. Deze gelovigen gingen op hun knieën in gebed om ontferming, bescherming en om Zijn Goddelijke wil te kennen. **George Blaurock** verzocht **Conrad Grebel** hem te dopen op een belijdenis van het geloof in Christus. **Grebel** deed dat en daarna voegde **Blaurock** zich bij de anderen die aanwezig waren om te dopen.

George Blaurock werkte nauw samen met **Felix Manz** totdat **Manz** in Zürich werd gemarteld op 5 januari **1527**. Op diezelfde dag werd **Blaurock** ernstig mishandeld en permanent verbannen uit Zürich. Hij bleef actief arbeiden in Bern, Biel, Graubünden en Appenzell. Na zijn arrestatie en verbanning in april **1527** verliet Blaurock Zwitserland om nooit meer terug te keren.

Vanaf hier wendde hij zich tot de Tirolers. In **1529** werd hij de pastor van de gemeente in Adige Vallei (nu Zuid Tirol in Noord Italië), nadat hun vroegere predikant **Michael Kürschner** werd verbrand op de brandstapel. **Blaurock** had een zeer gezegende bediening in Tirol. Vele gelovigen werden gedoopt en veel gemeenten werden gesticht. In augustus werden hij en **Hans Langegger** gearresteerd door Innsbruckse autoriteiten. In gevangenschap werden zij gemarteld voor informatie. Op 6 september **1529** werden **Blaurock** en **Langegger** verbrand op de brandstapel in de buurt van Klausen.

De enige geschriften, achtergelaten door **Blaurock**, waren een brief en twee liederen geschreven tijdens de laatste drie weken van zijn leven. De gezangen zijn "*Gott Führt Ein Recht Gericht*" (*God houdt een rechtvaardig oordeel*) en "*Gott, Dich wil ich loben*" (*God, U wil ik loven*). Beide liederen zijn bewaard gebleven in de Ausbund, een oud Mennonite hymnal, nog steeds gebruikt door de Amish.

Conrad Grebel 1498 -1526

Conrad Grebel (ca. **1498-1526**), zoon van een vooraanstaande Zwitserse koopman en wethouder, was mede-oprichter van de Zwitserse Broeders. In **1963** werd een Mennonite University College naar hem vernoemd in Waterloo, Ontario, Canada.

Conrad Grebel werd waarschijnlijk geboren in Grüningen in het kanton Zürich, ongeveer in **1498** als zoon van Junker Jakob en Dorothea Grebel, de tweede van zes kinderen. Hij bracht zijn jonge leven in Grüningen door en kwam met zijn familie naar Zürich rond **1513**. Hij studeerde

een aantal jaren in het buitenland, werkte als corrector in Basel, trouwde in **1522** en werd een christelijke voorganger rond **1523**.

Conrad Grebel zou zes jaar hebben gestudeerd aan de Carolina, de Latijnse school van de Grossmünster kerk in Zürich. Hij werd ingeschreven aan de Universiteit van Basel in oktober **1514**. Hij studeerde daar onder **Heinrich Loriti**, een bekende humanistische geleerde. Zijn vader kreeg voor **Conrad** een beurs van **Keizer Maximiliaan** om te studeren aan de Universiteit van Wenen. In **1515** kwam hij daar wonen en bleef tot **1518**.

Conrad Grebel werd een goede vriend van **Joachim Vadian**, een Zwitserse humanist, professor in St. Gall. In St. Gall werd **Vadian** benoemd tot stadarts en op 18 augustus **1519** trouwde hij met **Martha Grebel**, de zus van **Conrad Grebel**. In **1521** volgde hij zijn vader **Leonard Vadian** op, die was overleden op 20 december **1520**. Hij was lid van de gemeenteraad. Het begin van de reformatorische opwekking (hij was een vriend van **Huldrych Zwingli**) stimuleerde hem, die nooit een theologische scholing had gehad, tot het bestuderen van de Bijbel. Vanaf **1522** was hij de belangrijkste voorstander in St. Gallen van de nieuwe leer. Toen hij werd verkozen tot burgemeester van de stad in **1526**, leidde hij de bekering van St. Gallen tot het protestantisme en slaagde er in om die nieuwe leer, zelfs na de overwinning van de rooms-katholieke kantons in de tweede oorlog van Kappel, te handhaven. **Vadian** schreef na **1522** verschillende theologische artikelen en hielp de reformatorische opvattingen verspreiden.

Na een verblijf van drie jaar in Wenen keerde **Grebel** terug naar Zürich voor ongeveer drie maanden. Zijn vader kreeg een studiebeurs voor **Conrad** van de koning van Frankrijk aan de universiteit in Parijs. Hij studeerde daar twee jaar. In Parijs had **Grebel** een losse levensstijl en was betrokken bij diverse vechtpartijen met andere studenten. Toen Grebels vader bericht ontving over de houding van zijn zoon, beëindigde hij Conrads fondsen en eiste zijn terugkeer naar Zürich. **Conrad Grebel** bracht ongeveer zes jaar in drie universiteiten door, maar zonder het afronden van zijn opleiding of het ontvangen van een diploma.

In **1521** trad **Grebel** toe tot een groep om te studeren met **Huldrych Zwingli**. Met hem bestudeerden ze de Griekse klassieken, de Latijnse Bijbel, het Hebreeuwse Oude Testament en het Griekse Nieuwe Testament. Het was in deze studiegroep dat **Grebel** bevriend raakte met **Felix Manz**.

Er vond een bijeenkomst plaats tussen **Ulrich Zwingli**, **Conrad Grebel** (een lid van de adel) en **Felix Mantz**. Alle drie waren mannen met kennis van het Duits, Latijn, Grieks en Hebreeuws. Ze begonnen om zaken van geloof te bespreken en realiseerden zich dat de kinderdoop niet nodig was. **Ulrich Zwingli** weigerde hier mee in te stemmen, was bang dat dit een oproer zou veroorzaken. De andere twee vonden dit geen reden om God ongehoorzaam te zijn.

Conrad Grebel werd bekeerd in het voorjaar van **1522**. Zijn leven toonde een dramatische ver-

andering en hij werd een aanhanger van de prediking en hervormingen van **Zwingli**. Hij stond op als leider onder jonge en enthousiaste volgelingen van **Zwingli**. Deze aanhang en enthousias- te steun voor **Zwingli** werd uitgedaagd door de Tweede Aanvechting in Zürich in oktober **1523**. **Grebel** en **Zwingli** pleitten voor het afschaffen van de mis. Zwingli was, staande voor de raad, voor de afschaffing van de mis en het verwijderen van beelden uit de kerk. Maar toen hij zag dat de gemeenteraad niet klaar was voor dergelijke ingrijpende veranderingen, koos hij ervoor niet met de gemeente te breken en zelfs verder door te gaan met de mis, totdat het werd afgeschaft in mei **1525**. **Grebel** zag dit als een zaak om God meer te gehoorzamen dan de mensen en met anderen kon hij gewetensvol stand houden in hetgeen zij als onschriftuurlijk hadden veroor- deeld. Deze jonge radicalen voelden zich door **Zwingli** verraden, terwijl **Zwingli** vond dat ze onverantwoordelijk bezig waren.

Ongeveer 15 mannen braken met **Zwingli** en, terwijl zij geen specifieke actie op dat mo- ment ondernamen, ontmoetten ze elkaar regelmatig voor gebed, gemeenschap en Bijbelstudie. Gedurende deze tijd van het wachten op de leiding van God, zochten ze religieuze connecties buiten Zürich. **Grebel** schreef zowel aan **Andreas Karlstadt** en **Martin Luther** in de zomer van **1524** en **Thomas Müntzer** in september. **Karlstadt** reisde naar Zürich en er was een ontmoeting met hem in oktober van dat jaar. Ondanks de schijnbare overeenkomsten, kwam er geen verband tussen de Züricher radicalen en **Karlstadt** tot stand. In zijn brief aan **Müntzer** moedigde **Grebel Müntzer** aan in zijn verzet tegen **Luther**, maar ook verweet hij hem meerdere fouten. Hij drong bij **Müntzer** erop aan geen wapens op te nemen. De brief werd teruggebracht naar **Grebel** en heeft **Müntzer** nooit bereikt.

De laatste vraag inzake het volledig verbreken van de banden tussen de radicalen en **Zwingli** was de vraag van de kinderdoop. Een openbaar debat werd gehouden op 17 januari **1525**. **Zwingli** betoogde tegen **Conrad Grebel**, **Felix Manz** en **George Blaurock**. De gemeenteraad besliste in het voordeel van **Zwingli** en de kinderdoop en beval de **Grebelgroep** hun activiteiten te staken en beval dat alle ongedoopte kinderen binnen 8 dagen moesten worden gedoopt. Het niet nale- ven van het bevel van de raad zou resulteren in acht verbanning uit het kanton. **Grebel** had een dochttertje, **Issabella**, die niet was gedoopt en hij bleef resoluut op zijn standpunt staan. Hij was niet van plan om haar te laten dopen.

De groep kwam bij elkaar om zich te beraden op 21 januari **1525** in het huis van **Felix Manz**. Deze bijeenkomst was illegaal volgens het nieuwe besluit van de gemeenteraad. **George Blaurock** vroeg **Grebel** om hem te dopen op een belijdenis van het geloof. Daarna werd **Blaurock** gedoopt in aanwezigheid van de anderen. Als groep zijn ze verplicht zich aan het geloof van het Nieuwe Testament te houden en te leven als collega-leerlingen, gescheiden van de wereld. Ze verlieten de kleine bijeenkomst vol ijver om alle mensen aan te moedigen om hun voorbeeld te volgen.

Wegens bekendheid in Zürich, liet **Conrad Grebel** het werk aan anderen over en werd uitgezon-

den op een evangelische missie naar de omliggende steden. **Grebel** doopt in februari **Wolfgang Ulimann** door onderdompeling in de rivier de Rijn. **Ulimann** was in St. Gall en Grebel reisde er in het voorjaar heen. **Conrad Grebel** en **Wolfgang Ulimann** predikten enkele maanden met veel zegen in het gebied van St. Gall. In de zomer ging hij naar Grüningen en predikte daar met veel zegen. In oktober **1525** werd hij gearresteerd en gevangen gezet. In de gevangenis was **Grebel** in staat om een verdediging van de Baptisten visie op de doop voor te bereiden. Door de hulp van enkele vrienden ontsnapte hij in maart **1526**. Hij vervolgde zijn bediening en was op een gegeven moment in staat om zijn brochure gedrukt te krijgen. **Grebel** ging naar het Maienfeld, een gebied in het kanton Graubünden (waar zijn oudste zus woonde). Kort na aankomst stierf hij, waarschijnlijk rond juli of augustus.

De werken van **Conrad Grebel** bestaan uit 69 brieven van september **1517** tot juli **1525**, drie gedichten, een petitie aan de Züricher raad en gedeelten van een pamflet, geschreven tegen de kinderdoop, zoals geciteerd door **Zwingli** in zijn tegenargumenten. Drie brieven aan **Grebel** (Benedikt Burgauer, **1523**; Vadian, **1524** en Erhard Hegenwalt, **1525**) zijn bewaard gebleven. De meerderheid van de 69 brieven geschreven door **Grebel** zijn echter uit zijn studententijd en werpen weinig licht op zijn bediening als Baptist.

Hoewel hij niet ouder werd dan 28 jaar, werd zijn christelijke bediening samengeperst in minder dan vier jaar **en zijn tijd als Baptist was slechts ongeveer anderhalf jaar**. De invloed van **Conrad Grebel** leverde hem de titel “**Vader van de Baptisten**” op. Hij werd aangeduid als de “leider” van de Baptisten in Zürich. **Zwingli** klaagde geen grote verschillen met **Grebel** te hebben op kardinale punten van de theologie en verkleinde Grebels verschillen als “*onbelangrijke uiterlijke dingen, zoals of kinderen of volwassenen gedoopt moeten worden en of een christen een magistraat kan zijn.*” Dit lijkt behoorlijk hypocriet van **Zwingli**, want voor deze verschillen heeft hij anderen op de brandstapel geholpen.

Toch blijkt uit deze verschillen dat er een diepe verdeeldheid was in het denken over de aard van de kerk en de relatie van de kerk en het christen zijn in de wereld. De overtuigingen van **Conrad Grebel** en de **Zwitserse Broeders** hebben indruk gemaakt op het leven en denken van de **Amish, Baptisten, Schwarzenau Broeders/Duitse Baptisten** en **Doopsgezinde gemeenten**, evenals tal van piëtistische en vrije kerk bewegingen.

Grebel en zijn groep traden krachtadig op met groot persoonlijk risico. Vrijheid van geweten en de scheiding van kerk en staat zijn twee grote erfenissen van de Baptisten beweging, geïnitieerd door deze Zwitserse Broeders.

De **Grebels** kwamen uit een vooraanstaande Zwitserse familie. Zijn vader Jakob was een ijzerhandelaar en diende als een magistraat in Grüningen **1499-1512**. Daarna diende hij als vertegenwoordiger in de raad van het kanton Zürich en werd ook vaak opgeroepen als ambassadeur van Zürich naar de vergaderingen van de Zwitserse Confederatie. **Jakob Grebel** was het oneens met

de religieuze gevoelens van zijn zoon, maar hij dacht ook dat de maatregelen van Zwingli tegen de Baptisten te hard waren. Jakob Grebel werd geëxecuteerd in Zürich op 30 oktober **1526**, veroordeeld wegens het ontvangen van illegale fondsen van buitenlandse heersers. Sommige geleerden/historici beschouwen zijn verzet tegen de maatregelen van Zwingli als een waarschijnlijke echte reden achter de executie.

Tegen de wens van zijn familie trouwde **Conrad Grebel** met **Barbara** op 6 februari **1522**. Ironisch genoeg werden de kinderen van **Conrad** en **Barbara**, na zijn dood, opgevoed in het gereformeerde geloof en de familienaam werd opnieuw prominent aanwezig in Zürich. Zijn kleinzoon, ook genoemd **Conrad**, was penningmeester van de stad in **1624** en een latere afstameling, ook een **Conrad Grebel**, was burgemeester in **1669**. Zelfs in de afgelopen tijd, hebben Grebels nakomelingen de rechtbanken en kerkelijke gemeenten van Zürich gediend. (Wikipedia)

Hans Hut 1490 - 1527

Hans Hut was een zeer actief Baptist in Zuid-Duitsland en Oostenrijk

Hut werd geboren in Haina, Römhild, Thüringen en werd een reizende boekhandelaar. **Hut** was enkele jaren stafdrager bij de **ridder Hans von Bibra** (de broer van **bisschop Lorenz von Bibra**). Hij kwam onder de invloed van **Thomas Müntzer**, weigerde om zijn kind te laten dopen en werd verdreven uit de gemeenschap in **1524**. Hij heeft deelgenomen aan de beslissende slag van Thüringen tijdens de Duitse Boerenoorlog op 15 mei **1525** in Bad Frankenhausen. In zijn latere jaren distantieerde **Hut** zich van **Müntzer** door te zeggen dat hij het zelf kennelijk onjuist had en dat hij Müntzer niet had begrepen. Na een gevecht slaagde hij erin te vluchten en reisde door de hele regio.

Op Pinksteren **1526** werd hij gedoopt in Augsburg door **Hans Denck**, die eerder was gedoopt door **Balthasar Huebmaier**. Sommigen vinden dat **Hut** en **Denck** alverzoening aanhingen, maar anderen denken van niet. Hij verwachtte dat de komst van het Koninkrijk van God en de heerschappij van Christus in **1528** door een gewelddadig apocalyptisch gebeuren zou plaats vinden. Daarom beperkt hij zijn missionaire activiteit tot Pinksteren **1528** en wachtte als één van de 144.000 uitverkorenen. Hij doopte niet alleen met water, maar verzegelde de gedoopten met een kruisteken op het voorhoofd.

Zijn missionaire activiteit breidde zich uit van de Thüringer-Franse grens in het noorden tot Tirol en Moravië en in zijn missiereizen leek hij vaak deelnemers aan de voormalige Boerenoorlog te zoeken. Er wordt beweerd dat zijn prediking sterk werd beïnvloed door **Thomas Muentzer's** mystiek. **Gottfried Sebass**, een expert betreffende de biografie en theologie van **Hut** noemt hem gewoon "erfgenaar van Muentzer".

In **1528** vestigden een aantal dienaren van het Woord en hun gemeenteleden (Baptisten)

zich in **Moravië**, in **Znaim, Eibenschitz, Brunn** en elders. Een zekere **Gabriel Ascherham** kwam in Rossitz (Zuid-Moravië). Hij was geboren in Neurenberg, was een bontwerker in Scharдинг(Beieren) geweest. In Rossitz verzamelde hij de mensen en leerde hen. Kort na hem kwam **Philip Blauarmel** met enkele anderen tot hem uit Schwaben. **Philip Blauarmel**, ook wel bekend als **Philip Plener**, kwam uit Straatsburg en was een wever en werd daarom ook wel **Philip Weber** genoemd. Omdat hij blauwe mouwen droeg, het teken van de handel van de verwers, werd hij algemeen bekend als **Philip Blauarmel**.

Gabriel nam ze in zijn huis en in zijn bediening gaf hij eer en voorrang aan **Philip** en zijn assistent. Maar al snel was **Gabriel** niet blij met de acties van **Philip**. **Gabriel** nam de leiding over zijn eigen volk opnieuw op zich en zij bleven wonen in hun eigen gemeenschappelijke huishoudens. **Philip** ging weg met zijn volk en begon een andere gemeenschap. Ze beweerden nog steeds broeders te zijn, maar hun harten waren verdeeld, met als gevolg dat er twee groepen ontstonden, de **Philippites** en de **Gabrielites**.

Hans Hut ging ook naar Nikolsburg, een centrum van Baptisten, waar nog meer predikanten en leraren werden aangesteld om het Woord van God uit te dragen, namelijk **Oswald Glait, Hans Spittelmaier, Christian Rotmantel, Klein Utz (Little Utz) en Gross Utz (Big Utz), Hans Werner, Andreas Moezel, en Strutzel**, van wie sommigen eerder predikers waren geweest. Deze en anderen verzamelden zich bij het kasteel in Nikolsburg om te overwegen of het toegestaan was om het zwaard te dragen en belastingen te betalen. Zij bespraken ook andere problemen. Maar ze konden geen gemeenschappelijk standpunt bereiken en scheidden in verdeeldheid.

In augustus **1527** was **Hans Hut** een belangrijke deelnemer aan de de Martelaren Synode in Augsburg, een bijeenkomst van 60 Baptisten uit de omliggende regio, in een poging om een gemeenschappelijk begrip over de verschillende leringen te komen. Toen de Augsburgse gemeenteraad hoorde van de bijeenkomst, probeerden ze de groep te arresteren. **Hut** werd gearresteerd, samen met de groep Baptisten. Hoewel de arrestatie niet het einde van **Hut's** onderwijs betekende, hij en de anderen werden wel veroordeeld tot gevangenisstraf voor onbepaalde tijd. **Hans Hut** werd vreselijk gemarteld en overleed door verstikking als gevolg van een brand in de Augsburgse gevangenis op 6 december **1527**. De volgende dag verbrandden de autoriteiten zijn dode lichaam. **Hut** is de auteur van Ausbund nr.8, "O Gij, Almachtige Heer en God" (O Allmächtiger Herr Gott) die nog steeds in het gezangboek staat van de Noord-Amerikaanse Amish congregaties.

Werken:Over het geheim van de doop, van het teken en de betekenis, een begin van het echte christelijke leven.(**1527**) *Ein Christlicher Unterricht, wie Göttliche geschrift vergleicht und geurtailt Solle Werden. Aus kraft des Heiligen geists und zeuknus der dreitaal christlichen Glaubens sambt Iren verstand* (**1527**)

Jacob Hutter 1500 - 1536

Hutteriten

Jakob (of James) Hutter (ook Huter of Hueter) was een Tirolse Baptisten voorganger en oprichter van de **Hutteriten** gemeenschap.

Hutter werd geboren in Moos in de buurt van St. Lorenzen in het Pustertal in het graafschap Tirol (Zuid-Tirol - Italië). Hij leerde hoeden maken in Prags in het Pustertal en werd een rondreizende ambachtsman.

Hij kwam voor het eerst in aanraking met de Baptisten in Klagenfurt en spoedig daarna ging hij over tot hun geloof. Hij begon te prediken in de regio Tirol en vormde een aantal kleine gemeenten. In het begin van **1529** begonnen de autoriteiten in Tirol Baptisten te vervolgen.

Hutter en een paar anderen gingen naar **Moravië**, omdat zij hoorden dat daar de vervolgingen niet zo heftig waren. Ze vonden de situatie daar inderdaad toleranter en de Tiroler Baptisten besloten te emigreren. Toen kleine groepen zich verplaatsten naar **Moravië**, bleef **Hutter** in Tirol als pastor voor de mensen die bleven.

Hutter ontsnapte aan de autoriteiten omdat andere gevangen Baptisten zijn verblijfplaats niet vertelden, zelfs niet onder zware martelingen. In **1527** verklaarde **Ferdinand I**, Aartshertog van Oostenrijk dat de verleidelijke leerstellingen van ketterse sekten niet worden getolereerd.

Hutter ging naar **Moravië** in **1533**, toen de vervolging van de Baptisten in Tirol op haar hoogtepunt was. Veel Baptisten uit de Pfalz, Schwaben en Silezië kwam ook naar Moravië. **Hutter** verenigde de plaatselijke Baptisten gemeenten, waardoor het baptisme in Moravië begon te bloeien. Onder Hutters leiding werd in de gemeenten de vroeg-christelijke praktijk van gemeenschappelijk eigendom van goederen, de overtuigingen van geweldloosheid en de volwassen doop geïmplementeerd.

In **1535** verdreef de **Moravische regering** alle Baptisten uit **Moravië** en ze verspreidden zich naar de omliggende landen. **Hutter** ging terug naar Tirol, waar hij werd gearresteerd op 30 november **1535** in Klausen en naar het kasteel Branzoll gebracht. Op 9 december **1535** werd **Hutter** verplaatst naar **Innsbruck**, waar hij werd ondervraagd en onder druk gezet om te herroepen. Zelfs onder zware martelingen zou hij niet herroepen of de namen onthullen van andere Baptisten. **Hutter** werd veroordeeld tot de dood door verbranding en overleed op 25 februari **1536** op de brandstapel in Innsbruck aan de voorzijde van het Gouden Dak. Volgens de "Hutterian Chronicle" werden in Tirol in totaal 360 Baptisten geëxecuteerd.

Hutters woorden zijn opgenomen in acht brieven, geschreven onder zware vervolging.

In Innsbruck wordt aan **Hutter** herinnerd door een straatnaam, Hutterweg en door een plaque op het Gouden Dak. Sinds **1992** heeft de Oostenrijkse Dienst buitenland, die werkt voor wereldwijd begrip en verzoening, een kantoor op de Hutterweg.

In **2006-2007** heeft een werkgroep met vertegenwoordigers van protestantse en rooms-katholieke kerken, de vredesbeweging Pax Christi en de Vereniging van Evangelische kerken in Tirol gewerkt in de richting van verzoening met de Hutteriten. Op 25 februari **2007** heeft de groep drie groepen Hutteriten uitgenodigd om samen een herdenkingsplechtigheid bij het Gouden Dak te houden en een gezamenlijke gebedsdienst in het oude stadhuis in Innsbruck. Er zijn nu nog kolonies Hutterian Brothers in de USA.

Felix Manz 1498 - 1527

Felix Manz (ook **Felix Mantz**) was een mede-oprichter van de oorspronkelijke Zwitserse Broeders, een Baptisten gemeente in Zürich, Zwitserland. **Manz** werd geboren in Zürich en stierf in Zürich. Zijn vader was een canon van de Grossmünsterkerk. Hoewel de verslagen van zijn opleiding schaars zijn, is er bewijs dat hij liberaal onderwijs heeft gehad met een grondige kennis van het Hebreeuws, Grieks en Latijn. **Manz** werd een volgeling van **Huldrych Zwingli** nadat deze naar Zürich kwam in **1519**.

Hij voegde zich bij de groep van **Conrad Grebel** in **1521**. **Grebel** en **Manz** werden vrienden. Zij verwierpen de mis, de verbinding van kerk en staat en de kinderdoop. Na het Tweede Dispuut van Zürich in **1523**, werden ze ontevreden en geloofden dat **Zwingli** hun plannen voor de hervorming bij het stadsbestuur had gebracht.

Grebel, Manz en anderen deden verschillende pogingen om hun positie te bepleiten. Verschillende ouders weigerden om hun kinderen te laten dopen. Een openbaar dispuut met **Zwingli** werd op 17 januari **1525** gehouden. De raad verklaarde **Zwingli** als overwinnaar.

Na de laatste afwijzing door de gemeenteraad op 18 januari, waarin zij werden bevolen zich te onderwerpen aan de beslissing van de gemeenteraad en hun kinderen binnen acht dagen te laten dopen. **Conrad Grebel** doopte **George Blaurock** en **Blaurock** doopte de anderen. Dit maakte de breuk met **Zwingli** en de raad volkomen. De beweging verspreidde zich snel en **Manz** was zeer actief. Hij gebruikte zijn talenkennis om zijn teksten te vertalen in de taal van het volk en werkte enthousiast als evangelist. **Manz** werd een aantal keren gearresteerd tussen **1525** en **1527**. Terwijl hij predikte met **George Blaurock** in de regio Grüningen, werden ze overrompeld, gearresteerd en gevangen gezet in Zürich in de Wellenburg gevangenis.

Op 7 maart **1526** had de gemeente Zürich een edict uitgevaardigd dat indien volwassenen worden herdoopt, dit gestraft zal worden door verdrinking. Op 5 januari **1527** werd **Manz** het eerste slachtoffer van het edict en de eerste Zwitserse Baptist werd gemarteld door de handen

van andere protestanten. Terwijl **Manz** verklaarde: “voor degenen die bereid waren hem te accepteren, samen te brengen in Christus, Zijn Woord te gehoorzamen en in Zijn voetsporen te gaan, om zich te verenigen met dezen door de doop en de rest in hun huidige overtuiging te laten”. Maar **Zwingli** en de raad beschuldigden hem van het halsstarrig weigeren “te wijken van zijn fout en willekeur”. Men leidde hem van de Wellenburg in een boot, hij prees God en predikte aan de mensen het Evangelie. Een gereformeerd predikant ging mee, als doel om hem tot zwijgen te brengen en in de hoop hem een kans te geven om zijn geloof te herroepen. **Manz's** broer en moeder moedigden hem aan om stand te houden en te lijden om Jezus' wil. Hij is door een boot op de rivier de Limmat gebracht. Zijn handen en knieën waren gebonden aan een paal. Hij werd omgebracht door verdrinking in het meer van Zürich. Zijn vermeende laatste woorden waren: “In uw handen, o God, bevel ik mijn geest.” Zijn bezit werd in beslag genomen door de regering van Zürich en hij werd begraven op de St. Jakobs begraafplaats. De executie van **Manz** dateert van vóór de Münstere Opstand die officieel begon in **1534**.

Manz schreef een getuigenis van zijn geloof in een achttien-strofe hymne en was blijkbaar de auteur van *Protest und Schutzschrift* (een verdediging van het baptisme, voorgelegd aan de raad van Zürich). De 18-strofen hymne door **Manz** is bewaard gebleven en is te vinden in de Ausbund, een 16e-eeuws hymne boek, nog steeds in gebruik bij de Amish. Het is een lofzang op God voor Zijn grote zaligheid.

Pilgram Marpeck ca. 1500 – 1556

Pilgram Marpeck ook Pilgram Marbeck of Pilgrim Marpeck , was een belangrijke Zuid-Duitse Baptisten leider in de 16e eeuw

Marpeck woonde in Tirol, Oostenrijk. Zijn vader, **Heinrich Marpeck**, verhuisde van Rosenheim in Beieren naar Rattenberg, Oostenrijk, waar hij een raadslid was. Heinrich diende ook als rechter (**1494-1502**) en als burgemeester (**1511**). Pilgram ging naar de Latijnse school in Rattenberg.

Vóór zijn dagen als baptist, genoot **Pilgram Marpeck** van een goede financiële status en was een zeer gerespecteerd burger van Rattenberg aan de rivier de Inn. Hij was mijnningenieur, lid van de broederschap van mijnwerkers en diende in Rattenberg diverse raden.

Registraties van **Marpeck's** bekering tot Baptist zijn niet bewaard gebleven. Het is bekend dat hij in zijn positie als mijnbouw-magistraat van aarts Hertog Ferdinand mijnwerkers moest aangeven die sympathie hadden voor het baptisme. **Leonhard Schiemer** werd door de autoriteiten geëxecuteerd, twee weken voordat **Marpeck** zijn mijnbouwplaats op 28 januari **1528** verliet. Het wordt algemeen aangenomen dat hij zijn positie verloor, omdat hij weigerde om overheden te helpen bij het aangeven van de Baptisten. **Marpeck** werd snel teruggebracht van een vooraanstaand burger van Rattenberg naar een “zwerfende burger onder de hemel”.

Van **1528-1532** woonde **Marpeck** in Straatsburg, waar hij twee jaar als een opzichter bij een houthandel werkte, voordat hij uit de stad werd verbannen vanwege zijn activiteiten als baptist. De volgende 12 jaar leefde hij als een zwerver in Zwitserland en reisde naar Tirol, Moravië, Zuid-Duitsland en de Elzas. Er wordt verondersteld dat hij Baptisten gemeenten heeft gevestigd in deze gebieden.

In **1544** werkte Pilgram Marpeck in het stadsbos van Augsburg op 12 mei **1545** was hij werkzaam als stad-ingenieur, een functie die hij hield tot zijn dood in december 1556. Er was blijkbaar grote vraag naar zijn diensten, want ondanks de door de stad uitgegeven berispingen en waarschuwingen, zette Marpeck zijn werkzaamheden als voorganger onder de Baptisten voort.

Naast zijn werk als voorganger en als kerk-organisator, schreef **Marpeck** belangrijke theologische bijdragen voor de Baptisten. **Marpeck** debatteerde met **Martin Bucer** en **Kaspar Schwenkfeld**, maar viel ook de incarnatieleer van **Melchior Hoffman** aan, de Münsteriten i.v.m. gebruik van geweld en de Hutteriten gemeenschap over gemeenschappelijk bezit van goederen. Hij hield zowel het Oude als het Nieuwe Testament voor het Woord van God, maar onderscheidde het Nieuwe Testament als de gezaghebbende regel voor geloof en praktijk voor christelijke broeders (en zusters). **Marpeck** schreef over de Duitse Boerenoorlog, de Münsterse Opstand en de dood van Ulrich Zwingli en veel over de excessen van de rooms-katholieke kerk.

Pilgram nam een gematigde positie onder de Baptisten in en had kritiek op de standpunten van beide, de wettische en de spirituele. Zijn geschriften zijn: *Der Vermanung* (een herziening van Rothmann's Bekentnisse), *Der Verantwortung* (een antwoord op Schwenkfeld), en *Der Testamentserläuterung*.

Pilgram Marpeck trouwde **Sophia Harrer** en zij kregen één kind. Na haar dood trouwde hij met een vrouw genaamd **Anna**. Ze hadden geen nakomelingen, maar drie kinderen geadopteerd.

Interesse in het leven en denken van **Marpeck** heeft een grote opleving laten zien in de late 20e en vroege 21e eeuw. De ontdekking van het *Kunstbuch*, een collectie werken van Marpeck en zijn kring, heeft bijgedragen aan deze opleving. Full-length monografieën hebben een beschouwing gegeven over zijn hermeneutiek (William Klassen), zijn sociale denken (Stephen Boyd), zijn christologie (Neal Blough), en zijn theologische methode (Malcolm Yarnell).

Jason G. Duesing zegt in januari 2012 op een door het Western Baptist Theological Seminary belegde conferentie over zijn vijfdelige serie van "*Pilgram Marpeck's christelijke doop*" het volgende:

"In **Marpeck's Confession**, contrasteert hij de redelijkheid van de kinderdoop op basis van de besnijdenis met de eenvoud van het geloof in Christus. Waar de kinderdoper een beroep doet op een teken van het Oude Verbond, is de christelijke doop een getuigenis van het geloof van de gelovige op basis van het Nieuwe Verbond.

Marpeck ontvouwt twee aspecten van de christelijke doop als getuigenis.

Ten eerste:

1. Christelijke doop functioneert als getuige van een innerlijke transactie. Opnieuw verwijzend naar het gesprek tussen Filippus en de kamerling, benadrukt **Marpeck** de geloofsbelijdenis van de kamerling dat hij geloofde met heel zijn hart in Jezus Christus, voorafgaand aan de doop in Handelingen 8:37.
2. De doop van de eunuch was daarom “het getuigenis, dat de troost die is gepredikt aan de gelovige, echt in zijn hart is.”
3. **Marpeck** onderstreept het getuigenis van de christelijke doop als het getuigenis van de dood van de zonde en ongelooft waarin wij op de wereld kwamen en waarin wij lagen, alsmede het getuigenis van de innerlijke overtuiging dat iemands zonden zijn vergeven.
4. De christelijke doop functioneert als getuigenis van een inwendige transactie ... en van ontvangen liefde. Bovendien ziet **Marpeck** de externe doop als de “aardse en elementaire getuige” van de innerlijke doop door de Heilige Geest.
5. Hij legt uit dat de passage in Efeziërs 4: 5 verwijst naar “één doop”, de verwijzing in Efeziërs 5: 25-27 naar het “wassen van het water met het Woord”, en dat de verklaring in I Korinthiërs 12:13 verwijst naar de doop van de Geest, sprekende over de innerlijke doop, die zichtbaar wordt uitgedrukt in het getuigenis van de christelijke doop.
6. Voor **Marpeck** is de christelijke doop het beste getuigenis van het nieuwe leven dat voortkomt uit de innerlijke verandering van de christen (wedergeboorte).

Ten tweede:

De christelijke doop dient als een getuigenis van de liefde naar buiten toe. **Marpeck** noemt de “interne werking van de Heilige Geest,” als oorzaak, die het leven van de christen transformeert en hem uiteindelijk leidt tot de christelijke doop. De externe uitoefening van de christelijke doop is daarom, “liefde tonen jegens alle mensen door het getuigenis van het evangelie en het werk van Christus ten behoeve van de wereld.” 8. Deze boodschap van liefde onthult de cyclische aard van de door Christus-gevestigde orde voor **Marpeck** t.a.v. de christelijke doop. Wanneer de christelijke doop functioneert als getuige voor de wereld, dient het tegelijkertijd als leerfunctie om mensen tot geloof in Jezus Christus te bewegen. Dit geloof, zoals hierboven aangegeven, is de voorwaarde voor de christelijke doop, die op haar beurt functioneert als de deur van de kerk en als een getuige voor de wereld. **Marpeck's** christelijke doop, toen beoefend door plaatselijke gemeenten, geeft het evangelie door van de liefde van God voor de wereld, door middel het getuigenis van de veranderde levens van Gods volk.

Pilgram Marpeck was de tweede meest invloedrijke theoloog van de evangelische Baptisten beweging. In zijn recente werk “De vorming van de christelijke leer”, concludeert **Malcolm Yarnell** dat “aan de theologische bovenloop van de kerkelijke beweging van de gelovigen, **Pilgram Marpeck's** theologische methode staat..... **Rollin Armour** beschouwt dat **Pilgram Marpeck** “misschien wel de meest doordachte interpretatie van de doop onder de Baptisten

heeft gegeven”. In tegenstelling tot de meeste Baptisten theologen diende **Marpeck** een burgerlijke overheid en niet een geestelijke. **Harold Bender** beschrijft het leven van **Marpeck** als “een goede illustratie van de overgang van het rooms-katholicisme via lutheranisme naar baptisme”. Hij verhuisde van een leven van traditie naar een leven zoals voorgeschreven door de Schrift.”

Dit getuigenis naar de wereld, zoals **Marpeck** dit heeft weergegeven, wordt gemist bij de doop van baby's, omdat deze nog niet geloven.

Marpeck vatte samen: “Deze drie dingen, de ware verkondiging van het evangelie, de correcte doop en het correcte avondmaal moet er zijn. In geval van twijfel kan er geen ware kerk van Christus zijn. Als één van deze onderdelen ontbreekt is het niet mogelijk een ware christelijke kerk te onderhouden en te ondersteunen.”

Marpeck inzake de christelijke doop: 1. de kinderdoop, van welke aard dan ook, is niet een christelijke doop, 2. christelijke doop volgt op een Christus-gevestigde orde, 3. christelijke doop leidt altijd tot een nieuw leven 4. de christelijke doop is een getuigenis.

Jörg Maler's Kunstbuch:

Geschriften van de Pilgram Marpeck Kring

John D. Rempel, ed.. **Jörg Maler's Kunstbuch: Geschriften van de Pilgram Marpeck Kring**. Kitchener, ON: Pandora Press, 2010.

Met deze twaalfde en laatste uitgave in de serie Classics of Radicale Reformatie (CRR), bieden het Instituut voor Baptist Studies, redacteur **John Rempel** en zijn team van elf vertalers, voor het eerst in het Engels een verzameling van geschriften aan van wat wel de Marpeck Kring (Pilgram Marpeck en zijn medewerkers) wordt genoemd. Het is gebaseerd op de kritische Duitse editie gepubliceerd in **2007**, “Briefe und Schriften oberdeutscher Täufer **1527-1555**”: “Das “Kunstbuch” des Jörg Probst Rotenfelder gen. Maler”, bewerkt door Heinold Snel. Ca. 700 pagina's.

Deze collectie was niet het product van de recente geleerden, maar van de 16e-eeuwse Marpeck Kring zelf. Één van de Kring, voorganger en schilder **Jörg Maler**, leverde zijn eigen handgeschreven bewerkte kopie aan een Zwitserse boekbinder in **1561**. De Duitse editie van **2007** is gebaseerd op de helft van dit originele boek, dat overleefde in de Burgerbibliotheek in Bern, Zwitserland. Namen, plaatsen en data verbonden aan deze geschriften geven aan dat ze gedurende drie decennia in het midden van de 16e eeuw werden verspreid onder Baptisten gemeenten in Zuid-Duitsland, Moravië (nu Tsjechië) en Zwitserland.

Het **Kunstbuch**, zoals we die nu hebben, omvat 56 geschriften. Zestien geschriften waren door

Marpeck, elf waren door andere voorgangers in de Marpeck Kring geschreven, waaronder de nauwste medewerker van Marpeck, **Leupold Scharnschlager** en andere bepalende figuren zoals **Hans Hut**, **Hans Schlaffer** en **Leonhard Schiemer**. **Maler** zelf schreef zes stukken. Een aantal zijn anoniem. Deze geschriften omvatten verhandelingen, devotionele verklaringen, bekentenissen (van geloof en zonde), didactische gedichten, spreuken en een flink aantal gedateerde pastorale brieven waarin advies, onderwijs, geestelijke begeleiding en aanmoediging aan gemeenten en particulieren wordt gegeven.

Voorbeelden van pastorale brieven omvatten **Marpeck's** brieven aan de Zwitserse Broeders over hun rigide discipline en het veroorzaken van conflicten; een brief van **Jörg Maler** waarin hij **Ulrich Ageman** aanmoedigt om zich volledig aan Christus toe te wijden; **Hans Bichel's** brief aan **Sophia von Bubenhofen**, die met schuld was beladen; en een brief met troost aan de gevangene **Hans von Halstatt** in afwachting van zijn dood.

Rempel geeft inleidingen voor ieder belangrijk stuk en een inleiding op de gehele collectie. Hij legt de historische en theologische context uit, geeft de relatie aan tussen de verschillende teksten, biedt samenvattingen en biedt open-end interpretatieve opmerkingen en vragen. Deze introducties zijn zeer informatief en inzichtelijk en maken de geschriften toegankelijk, met name voor de niet-specialist.

De editor vergelijkt deze collectie met “een album met foto's van een familie en zijn vrienden over een periode van dertig jaar”. De “familie” en “vrienden” hier afgebeeld, vormen een uitdrukking van het stedelijke(urban) baptisme. Het is een weergave met theologische referentiepunten die de Apostolische Geloofsbelijdenis, de leer van de drie-eenheid, het baptisme weerspiegelt in de **Schleitheim belijdenis** en de gedachten van **Pilgram Marpeck** omvatten. Duidelijk zijn in de geschriften van Marpeck zijn concepten van discipelschap en de kerk ingelijst in de menswording van Christus en zijn zoektocht naar eenheid, vermijdende de valkuilen van wetticisme en spiritualiteit.

Deze collectie toont ook diversiteit en spanningsvelden. **Jörg Maler** voegt frequent kwalitatieve noten toe en belijdt zijn moeite met het absolute verbod van de eed. **Marpeck** twist met de Zwitserse Broeders inzake hun starre kerkelijke tucht en zegt zelfs tot een gemeente dat het niet een echte kerk is. **Scharnschlager** staat het houden van een openbaar ambt toe als een persoon trouw Christus volgt.

Het **Kunstbuch** is bedoeld om te lezen en te luisteren naar gesprekken tussen een groep Baptisten van de 16e eeuw. Ze praten met elkaar, **Maler** voegt zijn commentaar en verklarende noten toe, hij of anderen citeren het verband met de Schrift. Dit boek is een steekproef van Gemeente theologie, maar niet louter van abstract theologiseren. Om zeker te zijn en u veel meer inzicht te geven in het leven en denken van een groep Baptisten, zijn theologische reflecties ingebed in getuigenissen, bekentenissen en pastorale brieven. In **Rempels** woorden, ze doen

“hartstochtelijke pogingen om het lichaam van Christus getrouw te zijn en om God volkomen te vertrouwen in het midden van angstaanjagende onzekerheid”.

Oorspronkelijk bedoeld om te instrueren en gewone christenen te voeden, wordt deze vertaling ons nu aangeboden voor hetzelfde doel. Dit maakt het **Kunstbuch** meer dan een samenstelling van historische theologie. Na 500 jaar blijven deze geschriften wat **Maler** voorspelt in zijn inleiding: “Veel van een goddelijk mysterie ligt in dit boek; indien u dit wenst, zal het je hart verlichten en moed en begrip geven. Daarom maak er ruimte voor met een hart vol toewijding.” (**Ron Kennel**, gepensioneerd predikant, Goshen, Indiana, USA.)

De Eenheid en de Bruid van Christus

Pilgram Marpeck, 21 december 1540

Overgenomen uit Jörg Maler's *Kunstbuch*. Writings of the Pilgrim Marpeck Circle. Edited by John D. Rempel. Blz. 105 – 113. 2010 Pandora Press, Kitchener, Ontario.

Aan de gemeenten in Straatsburg, in de Elzas en in de Kinzig en Leber valleien.

Deze brief gaat over de eenheid van de bruid van Christus, haar versiering en vruchten. Het is ontleend aan het Hooglied. Het vertelt ook hoe de winter met zijn regen en storm voorbij is en hoe de zomer is gekomen.

“Aan de uitverkorenen, Gods heiligen in Jezus Christus, onze geliefden in Straatsburg, Elzas, de Kinzig en Leber Valleien, hier en daar verspreid.

Genade en vrede van God, onze hemelse Vader, door Jezus Christus, onze Heere, zij en blijve onder ons en allen die Christus zoeken en oprecht liefhebben. Amen.

Innig geliefden, in God de Vader en in Zijn Jezus Christus, hebben we ontvangen en aanvaard de brief die u door de geliefde broeder Ludwig Hafner hebt gezonden, tezamen met het mondelinge verslag van uw welzijn in ons allerheiligst geloof, met aanhankelijke liefde, vrede en blijdschap, maar ook met de troost van de Heilige Geest en uw ondersteunende troost.

Daarom danken wij God over u, zoals u voor ons, voor de verlossing van de zonden door Zijn bloed, onze eerste reiniging, die we nooit mogen vergeten [2 Petrus 1:9], met onophoudelijke dankzegging aan onze God en Vader door Zijn Jezus Christus. Amen.

Want de Heilige Geest geeft ook dank in ons namens ons in de daad van dankzegging, de zegening van het brood van Zijn lichaam en de beker met Zijn bloed [1 Cor. 11:24]. Daardoor heeft hij ons verenigd in Zijn lichaam (met het offer van Zijn lichaam) om één Lichaam te worden [1 Cor 10:16], en heeft ons verzoend met God de Vader en Zichzelf, “opdat we één zouden zijn in Hem, want Hij is één met de Vader en de Vader is één in Hem” [Joh. 17:21]. Een dergelijke eenheid van de Heilige Geest smeekte Christus van de Vader voor Zichzelf, één in Hem te zijn,

want Hij is één met de Vader, de Vader in Hem, en Hij in ons, op voorwaarde dat we de eenheid behouden die we in Hem en met de ander in de Heilige Geest [Efeze 4:3] bezitten. Zo kunnen we ook een offer voor elkaar zijn, voor God de Vader, zoals Christus was voor ons, want zo'n opoffering van eenheid en verzoening behaagt de Vader. Dat is de ware aanbidding van God waardoor wij God terug betalen voor alles; het is de ware zegen, lofzang, lof en eer voor onze Vader in Zijn (Zoon) Jezus Christus. Amen.

Wat meer is, het is de juiste en ware gedachtenis aan Zijn dood, door middel waarvan we de reiniging van onze eerste zonde niet vergeten, die tot ons is gekomen door het bloed van Christus, uit pure liefde van de Vader in Zijn Zoon Jezus Christus. Want in Christus, is God één en niet verdeeld of gescheiden. Hoe kunnen zij, die uit Hem geboren zijn, hebben de gezindheid van Christus? Want eenheid is de band van de liefde door de Vader en de Zoon. Niemand kan leven in Jezus Christus zonder deze eenheid van liefde, noch kan iemand vinden, zien, of herkennen, de Vader in Jezus Christus, zonder die liefde. Zelfs de mens Jezus Christus kan de Vader in Zichzelf niet openbaren aan iemand die buiten deze verzoening en de eenheid in de Heilige Geest leeft.

Ik schrijf dit opdat u echt mag ontwaken en dat u het glorieuze juweel, de ware ketting, armband, krans en kroon niet mag verliezen. Want de Vader heeft Zijn Zoon versierd en de bruid van de Zoon met liefde, het liefste van alles. Dit is de gemeenschap met Christus, die de Vader zelf heeft gegeven in het huwelijk aan Zijn Zoon Christus met dit juweel van eenheid. Want Christus bad tot de Vader voor dit juweel (en de schat van de liefde), om Zijn bruid mee te versieren, dat is de liefde, het mooiste van alles om mee te verfraaien. Want eenheid is de hoogste versiering van de liefde. Deze schat, eenheid, brengt met zich mee alle andere deugden en schatten, namelijk vrede, vreugde, troost in de Heilige Geest, maar ook nederigheid, zachtaardigheid, matigheid, bescheidenheid, kennis, vriendelijkheid, uithoudingsvermogen, geduld, wijsheid, doorzettingsvermogen, moed, en nog veel meer [2 Petrus 1:5-7; Gal. 5:22], opdat de bruid van Christus wordt bekleed, versierd en verfraaid.

Vanwege deze versiering van de bruidegom in Zijn heerlijkheid, samen met Zijn bruid, begeren en verlangen zelfs de engelen in te zien. Liefde verschijnt en toont zich in deze zelfde versiering en verfraaiing, met een gelukkig gelaat en in de zuivere vorm, voor genoeg van haar Bruidegom. Hij nodigt Zijn bruid in haar versiering en glorie en zegt: *10 Mijn Liefste antwoordt en zegt tegen mij: Sta op, Mijn vriendin, Mijn allermooiste, en kom! 11 Want zie, de winter is voorbij. De regen tijd is over, helemaal voorbijgegaan. 12 De bloemen laten zich zien op het land, de zangtijd is aangebroken, het koeren van de tortelduif wordt in ons land gehoord. 13 De vijgenboom brengt zijn jonge vruchten voort, de bloeiende wijnstokken geuren. Sta op, Mijn vriendin, en kom, Mijn allermooiste! 14 Mijn duif in de kloven van de rots, in de schuilplaats van de bergwand, laat Mij uw gedaante zien, laat Mij uw stem horen. Want uw stem is zoet en uw gedaante is bekoorlijk. [Hooglied 2 (10-14)].*

Mijn geliefden, bestudeer deze tekst zorgvuldig met geestelijke ogen. Hoewel de woorden kort zijn, hun begrip en betekenis in de Heilige Geest zijn geweldig. Vlees en bloed kunnen en zullen dit nooit verkrijgen. Want de Heere zal Zijn bruid op geen andere wijze roepen dan in de

versiering van de deugd van Christus, sinds de storm, de winter en de regen, dat is de tijd van de zonde en slapen voorbij zijn en weggegaan; hun benauwdheid en verdrukking is voorbij. Want we konden nergens heen vluchten in de storm van onze zonde, totdat Christus naar beneden kwam, de ware Zomer waarin alleen al de bloemen kunnen bloeien.

Deze bloemen zijn de mensen die vóór de komst van Christus met hun wortels zijn blijven stecken in de aarde door de zonde, zonder bloesem en fruit. Inderdaad, hoewel ze lieve, vriendelijke, en gelukkige mensen waren, zoals de vijgenboom en de wijnstok hadden ze noch knoppen noch bloesems voor de zomer; dat is, vóór de komst van de mens Jezus Christus, die de ware Dag, Licht en de Zomer is van de wereld? Pas nadat deze ware Zon de lage staat van de winter van onze zonde had verlaten en opnieuw verscheen in de aanwezigheid van de Vader in de hoogte van glorie en macht, kon de Zomer volledig komen. Daarvoor, scheen de zon van de Vader op de mensheid als op dorre grond, met de gerechtigheid van de wet door toorn, maar geen vrucht werd gevonden bij de mensen als gevolg van de hitte van de toorn van de Vader.

Maar toen de Zon Christus Jezus verscheen op aarde in de zwakheid van Zijn ware menselijkheid, uit het zaad van de vrouw en het menselijk geslacht, toen pas begonnen de mensen te bloeien. De vijgenboom en de wijnstok ontwikkelden knoppen en bloesems, maar zonder vrucht, vóór de komst van deze Zon, Jezus Christus. Door Zijn komst is de hitte van de dag, dat is, de toorn van de Vader, afgekoeld. Tot op het moment van de opstanding en hemelvaart van Christus, genoot de Bruidegom met Zijn bruid onder bloemen, knoppen, bloesems en rozen, als een voorsmaak en schaduw tot de lente kwam. Wanneer de tortelduif, dat is de Heilige Geest, “werd gehoord,” werden alleen dan de eerste en vroegste vruchten geboren. De bloesems verdwenen met het verschijnen van de vruchten; de schaduw kromp weg door de Zon van de vereniging en verzoening, om vruchten voor God voort te brengen door de lieflijke dageraad. “Dit is ook de verzegeling van de Heilige Geest” in de vergeving van de zonden met de koele dauw van genade. Mijn geliefden, het hoogste sieraad en versiering van de liefde is dan ook het behoud van de eenheid in de Heilige Geest, “want zonder deze eenheid is er geen oprechte liefde.”

Mijn geliefden, broeders en zusters in de Heere, zie de mensheid geschapen in zijn natuurlijke staat! Een maagd, getrouwd of beloofd aan een man, zal ijverig zoeken en verlangen naar zulke vleselijke, tijdelijke, aardse schatten en kleding. Ze krijgt van haar bruidegom en ouders zowel versiering voor haar huwelijk, als goud, zilver, parels en andere edelstenen alsmede zijde, fluweel, geborduurde jurken met gouddraad. Maar deze schatten zijn nog maar een foto van de schatten van de Heilige Geest en op basis van hun aard, een beeld van het bovennatuurlijke en het eeuwige. Aardse bruidegoms, al naargelang hun middelen, geven vaak hun bruiden kronen, medaillons, kettingen, armbanden, kleding, en andere dingen voor hun plezier.

Stel dat de bruid onzorgvuldig en onoplettend was en dat een dief haar mooiste kroon stal in het bijzijn van al haar maagden, die aan de bruid voor haar eer werden gegeven, om haar te dienen en goed voor haar te zorgen. Zou de bruidegom de bruid met haar maagden niet straffen voor zo'n dwaasheid? En hoe zouden de bruid en de meisjes in staat zijn om zich te veront-

schuldigen? Zouden ze niet liever bedroefd zijn, huilen en rouwen vanwege het verlies en hun dwaasheid belijden? En als de bruidegom de schat van de dief weer terug won en door genade nogmaals presenteerde aan de bruid en haar maagden, zouden ze niet verblijd zijn met hen en veel voorzichtiger en ijveriger zijn om haar schatten te beschermen tegen dieven?

Ik schrijf dit niet aan u om u te beschuldigen, maar om u te verleiden om de ware en juiste nederigheid van Christus na te bootsen, dat de onschuldige niet mag opstaan tegen de schuldige om aan te dringen op zijn rechten, maar te handelen als de Heere Die in zijn onschuld Zichzelf voor ons gaf, de schuldigen, aanvaardde onze schuld en leed, de Eéne rechtvaardige voor ons, de onrechtvaardigen.

Nog minder moeten wij verwaand worden, omdat niemand van ons zichzelf kan verontschuldigen voor God en mensen. Als u echt deze dingen overdenkt, vindt u deze grote schat van de bruid (liefde) [2 Petrus 1:8], welke is de eenheid in de Heilige Geest en bewaar dit in uw midden, zonder luiheid en zorgeloosheid. Voor alleen deze schat bad de bruidegom tot de Vader ten behoeve van de bruid, dat is, om de eenheid te behouden met elkaar zoals de Vader en de Zoon één zijn in Geest en waarheid. Dit is de ware en belangrijkste schat van onze meest heilige Bruidegom, Christus. Dit vraagt van ons om waakzaam te zijn, om te bidden, om wijs te handelen en om het te beschermen tegen honden en vossen die de wijngaard van God vernietigen, “dat de dief en de rover “ niet mogen graven onder ons huis. Want wij weten, dat onze vijand en antagonist nooit zijn ogen sluit in onze richting,[1 Petrus 5:8].

Mijn geliefden, lees ijverig voor uw eigen welzijn Hebréeën 12. Dit is de ware aansporing van Paulus dat u niets onreins onder u tolereert. Want eerder zou de hele wereld moeten worden geoordeeld en vernietigd voordat God het kwaad zou tolereren in Zijn gemeente. Hiervoor beschikken wij over voldoende analogieën in Exodus. Besteedt ijverig aandacht, zodat de verleider u niet vangt door menselijke verleiding, want we zijn gered en behouden van alle krachtige fouten door de genade van Christus. Moge de Heere ons redden en verlossen, samen met u, van verleidingen, zoals Hij heeft gedaan tot nu toe.

De genade van onze Heere Jezus Christus is en blijft met u en ons. Amen.

Alle heiligen van God met ons groeten u met een groet en eenheid in Christus. Bid vurig tot God voor ons en wij als schuldenaren zullen hetzelfde doen voor u in de liefde van Christus. Geschreven op St. Thomas dag in het jaar 1540 in Probin in Graubünden.

In de Heere Jezus Christus, dienaar van u en alle ware gelovigen, leden van het lichaam van Christus, verzameld en verenigd in het verbond van de verdrukking van Christus, die door Zijn Geest het vlees dood.”

Pilgram Marpeck

De vijf vruchten van echte bekering

Door Pilgram Marpeck – Augsburg, 24 augustus 1550.

Overgenomen uit Jörg Maler's Kunstbuch. Writings of the Pilgrim Marpeck Circle. Edited by John D. Rempel. Blz. 387 – 388. Pandora Press, Kitchener, Ontario 2010.

De eerste vrucht van bekering is de belijdenis van schuld. Zondaren beven voor het aangezicht van God, in de steek gelaten door alle schepselen. Dit is de eenzame ervaring van de verlatene in het dodenrijk, die Christus in onze plaats doormaakte en die wij nu ondergaan ten behoeve van Hem, om Hem te dienen. Deze diepte vinden we alleen in Christus. (Hier ontmoeten we het centrale thema van Marpecks vroomheid.)

Er is een ander aspect aan het nederdalen in het dodenrijk. Christus geeft Zichzelf niet alleen voor ongelovigen van de eeuwen die achter ons liggen, maar ook voor alle zondaren van elke komende generatie. Deze kunnen erop rekenen dat ze Christus zullen ontmoeten op het volkomen dieptepunt van hun zonde en verlorenheid.

Het is deze ontmoeting die uitgebeeld wordt in de doop van de gelovige.

De tweede vrucht is de erkenning dat iemand moet wachten op Gods genade en het niet met oppervlakkige woorden van berouw kan bemachtigen.

De derde vrucht is dat zondaren verdriet en spijt hebben van hun zonden en niet van de gevolgen ervan die zij moeten ondergaan. Ze wensen alleen maar dat God hun gedachtig is.

De vierde vrucht is de vastberadenheid waarmee ze zich voornemen niet meer te zondigen. Zonder dit is alles ijdel en een schijnvertoning.

De vijfde vrucht is dat men de volledige verantwoordelijkheid neemt voor zijn eigen zonden en te weigeren iemand of iets anders er de schuld van te geven. Als je dit doet, geef je uiteindelijk God de schuld. (Hierna maakt de auteur een kenmerkende theologische uitspraak). Verdorvenheid heeft zijn oorsprong in zichzelf. De positieve kant van de vijfde vrucht is dat de zondaar bevestigt dat God, met al Zijn engelen, waar en goed is. Om iemands eigen schuld af te zwakken door de zonden van iemand anders te openbaren wordt streng veroordeeld. Door dit te doen maakt men inbreuk op Gods heilig Wezen.

Pilgram Marpeck

(Zulke sterke taal kan geuit worden vanuit de verleiding waarmee Marpecks gemeenschap te maken kreeg toen ze streefden naar heiligheid en niet wisten wat te doen indien ze hierin tekort schoten. Deze brief is een zo beknopt mogelijke weergave van een onderwerp uit de correspondentie van Marpeck. (JdR))

Jörg Probst Rothenfelder (Jörg Maler) 1500-1562

Jörg Probst Rothenfelder, ook wel genoemd **Jörg Probst**, **Jörg Brobst**, **Jörg Brobst**, **Jörg Maler**, **schilder Jörg**, waarschijnlijk geboren in Augsburg, waarschijnlijk gestorven in St. Gallen. Hij was kunstschilder in Augsburg en behoorde bij de Baptisten beweging. Hij verwierf bekendheid door zijn verzameling van Baptisten geschriften, waarmee hij het zogenaamde kunstboek had samengesteld.

Meer gedetailleerde informatie over de afkomst en de kindertijd van **Jörg Propst Rothenfelder** is niet bekend. Een vermelding in het gildeboek van de Augsburgse kunstschilders is tot dusver het oudste bewijs van zijn biografie. Hier werd vermeld dat Hans Knoder de keizerlijke hofschilder van Maximiliaan I, de “jongen met de naam van Jorg Brobst” bij het gilde heeft aangemeld en de aangewezen vergoeding heeft betaald. De traditie wil alleen dat Rothfelder af en toe een Augsburgs Rijksdag Steekspel geschilderd heeft en daarvoor per werkweek een halve gulden ontving.

In november **1526** moest hij de stad Augsburg verlaten na een veroordeling wegens dronkenschap en molestatie van een dienstmeisje. (Maler was toen nog niet bekeerd H.S.)

In het voorjaar van **1532** werd **Jörg Rothfelden** gedoopt door de goudsmid **Sebolt Feichter** in het huis van **George Nessler** in Augsburg. **Feichter** was eind **1531** naar Augsburg verhuisd en werd begin **1532** gekozen tot leider van de Baptistengemeente. Op dat moment was de Baptisten beweging al over haar hoogtepunt heen in de keizerlijke stad. De beslissing om tot de kleine Baptistenkerk toe te treden moet voor **Rothfelder** niet gemakkelijk zijn geweest. Men had hem aangeboden om een vakante evangelische predikplaats in Augsburg in te nemen. In een eigentijds dagboek leest men: “Hij was zo beroemd in het Woord, dat hij bijna tot voorganger gekozen was. Tenslotte werd zijn geloofsdoop bekend.”

Kunstabuch (Kunstboek)

Het door **Rothfelder** samenstelde kunstboek is ontdekt tijdens een onderzoek in de Burgerbibliotheek Bern door **Heinold Snel** en **J.F. Gerhard Goeters** in **1955** en bevat een verzameling van 42 geschriften van Baptisten, waaronder brieven aan kerken en particulieren, alsmede de gemeentelijke verordeningen en geloofsgetuigenissen. Acht geschriften zijn van de hand van **Pilgram Marpeck**. Andere auteurs zijn vooral leiders uit de naar **Marpeck** genoemde kring. In **2007** werd dit boek als band XVII gepubliceerd in de serie “*Quellen zur Geschichte der Täufer*“ (*Bronnen van de geschiedenis van de Baptisten (dopers)*).

In het Kunstboek staan de navolgende geschriften van Rothfelder zelf:

- *Rechenschaft des glaubens im 1547*, Appenzell.
- *Epistel Jörg Malers an Ulrichen Egenmann, schaffnern zun Armen Lüten vor Constntz, am 13. tag Octobris im 1552*, St. Gallen,

- *Ein bekantnuß des glaubens im 1554,*
- *Das Kunstbuch bin ich genannt* (Titelseite des Kunstbuchs; verfasst am 26 September 1561)

Feichters herroeping van de vijf stellingen op 29 maart **1533** kan een negatief effect gehad hebben op **Malers** stabiliteit. In ieder geval blijkt uit het Augsburgs Strafboek dat op 18 september **1533** Maler ook de stellingen herriep, waarna hij werd verbannen uit de stad. Deze “herroeping” door **Maler** is nu in de Augsburgse archieven (III FASC. No. 24. Manuscript Kopieren van Box Catalogus in Schwenckfelder Library, Pennsburg). In deze verklaring zei Maler dat hij antwoorden zou op de vijf artikelen die tegen hem waren ingediend.

In zijn verklaring draait **Maler** om de essentie van de zaak heen, zegt dat hij het niet had begrepen enz.

Er zijn opvallende overeenkomsten tussen deze herroeping en die van **Hans Denck**. Gelukkig verklaarde **Maler** zelf deze herroeping in **1550** toen de Augsburgse Raad hem daarna vroeg. Hij vertelde hen dat toen hij net tot geloof was gekomen (**1532**) en in de gevangenis was, Musculus en andere predikers niet in staat waren om hem te bekeren. Bonifacius (Wolfhart), de voorganger van de Sint-Annakerk, bedroog hem in de ondertekening van de vier of vijf artikelen door te stellen dat ze weinig voorstelden, weinig omdat de gemeenteraad verdeeld was tussen roomsen en lutheranen. **Maler** gaf toe dat hij niet voldoende aandacht had gegeven aan de zaak en dat hij hypocriet was geweest in het niet ontkennen en stelling nemen tegen de brief die hem werd voorgelezen. Daarom had hij zich al weer snel bij de Baptisten gevoegd (**1535**) en werd opnieuw gevraagd om te herroepen. Dit keer weigerde hij, omdat zijn geweten hem niet toestond om daaraan te voldoen. Hij leerde toen dat de Raad het niet eens was met de weergave van **Bonifacius** van zijn zaak in de gevangenis. **Maler** bleef erop staan dat hij nooit openlijk had herroepen.

Maler werd aangehouden op een grote bijeenkomst van Baptisten in Augsburg op 4 april **1535** in een ravijn (Grube) in Rosenau. Zijn rechtbank verslagen van 5 en 7 april geven aan dat sinds zijn eerdere verblijf in de stad hij in Zwitserland en Moravië was geweest en werd verdacht van het brengen van een brief van daar naar de broederschap bij Augsburg. Op 15 april werd hij buiten de stad gereden en met de zweep gestraft.

Gedurende de zes volgende jaren (**1535-1541**), woonde **Maler** in St. Gall en daarna gedurende bijna acht jaar (**1541-1548**) in Appenzell. In die tijd correspondeerde hij met **Pilgram Marpeck**, die hij had leren kennen door zijn uitstekende werk in St. Gall voor het krijgen van water voor een volmolen. In Appenzell ontving hij een brief van **Pilgram Marpeck** die probeerde een aantal problemen onder de Appenzeller Broeders glad te strijken. (Kunstbuch, # 8, gedateerd 1543). **Maler** was daar blijkbaar een ouderling, want hij doopte twee personen. Hij leerde het vak van weven. Hij verliet Appenzell door onenigheid. De Broeders, bijvoorbeeld, verwierpen de eed geheel; hij dacht, waar het de behoeften van de Broeders diende en bijdroeg in de

richting van het behoud van de gerechtigheid of waarheid, de eed was toegestaan. De Broeders verwierpen het dragen en gebruiken van het zwaard; **Maler** wees alleen misbruik ervan af. De Broeders wilden niet toestaan dat men een ongelovige vrouw kon nemen, maar **Maler** dacht dat dit verkeerd was in het licht van het advies van Paulus. De Broeders wilden niet dat één van hen iets gekleurds of iets diks zou weven; **Maler** kon er geen kwaad in zien. De Broeders waren van mening dat men zijn vrouw niet mag straffen of slaan, maakt niet uit hoe boos iemand was; **Maler** geloofde dat bestraffing van je vrouw in bepaalde gevallen gerechtvaardigd was net zoals een vader zijn kind straft. Ten slotte weigerden de Broeders om hun huwelijken te melden aan de overheid, terwijl **Maler** voelde dat sinds de overheid is ingesteld door God en gezag had over overspel, zij ook moet worden geïnformeerd over huwelijken. Dat **Maler** niet resistent was blijkt uit zijn weigering inzake de oproep om de wapens op te nemen om Appenzell te beschermen, wat resulteerde in een bevel om de stad te verlaten. Hij arriveerde in Augsburg ongeveer 7 februari 1548 en sloot zich bij **Marpeck** aan.

Toen **Maler** op 23 april 1550 in hechtenis werd genomen, was zijn geloof sterker dan bij zijn vorige arrestatie (1533) en weigerde te herroepen. Vervolgens werd hij gevangengezet. Een bezoek van voorgangers had geen resultaat en hij moest in de gevangenis blijven tot 22 april 1552. Het bezoek van de geestelijkheid is zonder twijfel door **Maler** beschreven in het Kunstbuch (fol. 164), toen hij werd veroordeeld om in de gevangenis te blijven totdat hij zou herroepen. Op 5 mei werd hem een marteling bespaard omdat hij een zeer been had, dat onlangs was verslechterd en omdat hij een zwakke constitutie had.

Toen hij op 22 april 1552 werd ontboden wilden de rechters, uit medelijden met zijn toestand, hem vrij laten. Op 25 april beloofden zij dat te doen als hij zou afzien van propaganda of het houden van vergaderingen, binnen of buiten de stadsgrenzen. Hoewel een dergelijk voorstel een ernstige verleiding voor de zieke man moet zijn geweest, antwoordde hij dat hij de stelling goed begreep en deze zorgvuldig had overwogen, maar vanwege zijn geweten kon hij het voorstel niet aanvaarden, omdat hij niet wist wat God met hem wenste te doen. Anders, wat tijdelijke zaken betrof, was hij blij de overheid te gehoorzamen, zelfs als zijn leven tot nu toe onberispelijk zou zijn geweest, alleen moet hij, wat Gods Woord en zijn geloof betreft, niet worden beperkt. De raad besliste dat hij de stad moet verlaten en opnieuw binnen kan komen op straffe van lijfstraffen. Op 4 juli 1553, schreef **Siegmund Bosch** een troostbrief aan **Maler** en vermaant hem geduldig te zijn in alle verdrukking. (Kunstbuch, # 26)

Dat **Maler** werd beschouwd als een leider in de broederschap (Kunstbuch, fol. 164, 168 f.) kan worden afgeleid uit de correspondentie tussen **Marpeck** en de **Moravische Baptisten**. **Marpeck** meldde dat hij **Maler** naar hen toe zou sturen en zij antwoordden dat ze blij waren dat hij zou komen. Aangezien dit al snel werd geschreven nadat **Maler** werd vrijgelaten uit de gevangenis, kan worden aangenomen dat hij zijn kerkelijk werk in één keer hervatte.

De tweede belijdenis van het geloof, de “Bekentnis des Glaubens”, gedateerd 1554, is kort

(Fol. 331B-35b) en volgt het patroon van de Apostolische Geloofsbelijdenis. De marges zijn gevuld met verwijzingen naar Schrift passages; het is de soort concordantie die veel voorkomt bij de Baptisten. De eenheid van zijn belijdenis met de Apostolische Geloofsbelijdenis geeft ook de belangstelling aan van veel Baptisten in de christelijke belijdenissen. Ook op dit punt waren ze zeker niet ketters maar een deel van de universele kerk. In alle punten is deze belijdenis van **Maler** in harmonie met de baptistische theologie.

De derde brief van **Maler** in het Kunstbuch is zijn brief aan **Ulrich Agemann**, die vriendelijk naar de wederdopers toe was, maar nooit tot hen toetrad. In deze brief, gedateerd te St. Gall op 15 oktober 1562 (Fol. 144-57), wordt **Agemann** gevraagd een openbare belijdenis van het geloof af te leggen, de doop te accepteren en lid te worden van de gemeenschap van Christus' lijdend lichaam. Hij begint met erop te wijzen dat het koninkrijk van Christus niet bestaat uit kracht, maar elk lid is uit eigen vrije wil toetgetreden. **Malers** tweede punt, met de nadruk op het belang van een duidelijk onderscheid tussen de kerk en de wereld, leidt hem naar de aard van de christelijke doop. De doop is niet voor de onwetenden, zoals wordt gepraktiseerd door de tegenstanders van Christus (de term "Widerchristen" hier gebruikt, was duidelijk een antwoord op de term "Wiedertäufer" en was gebruikt door **Eleutherobios** in 1528), maar alleen voor degenen die geloven. De opdracht van Christus moet in acht worden genomen en de drie getuigen (Geest, water en bloed) moeten bij elkaar worden gehouden. Verder mag men niet alleen een innerlijke doop houden (zoals bepaalde perverse geesten leren); het innerlijk geloof eist een uitwendig getuigenis, anders is het geloof dood. Buiten de orde van de Heilige Geest en van Christus is er geen genade, welbehagen, of vergeving van zonden. **Maler** werkt verder de opdracht van Christus uit en gebruikt dezelfde aanpak als gevonden bij alle Zuid-Duitse Baptisten, zoals **Denk**, **Marpeck**, **Hut**, enz. De opdracht staat in Marcus 16 en Mattheus 28 en hij dringt erop aan dat het onderwijs aan de doop vooraf moet gaan.

Hans Schlaffer .... -1528

Hans Schlaffer, een Baptisten martelaar, hoog gewaardeerd door Baptisten als een echte prediker van het Woord van God en een hoogbegaafde man (Kroniek). Zijn verantwoording voor de magistraat van Schwatz, Tirol, in 1527 (Müller, 115-21) vermeldt dat hij rooms-katholiek priester werd in 1511 en diende in Opper-Oostenrijk. Met de komst van **Luther** begon hij het zuivere Evangelie te prediken, maar dat werd al snel verboden. In 1526 trad hij uit zijn priesterschap, omdat hij zich realiseerde dat "het de staat was van een valse profeet." Voor een tijd (1526-1527) verbleef hij met de protestantse heer **Zelkin** op zijn kasteel Weinberg in de buurt van Freistadt, Opper-Oostenrijk. Het was toen dat hij in contact kwam met de Baptisten, waarschijnlijk met **Hans Hut**. Het is niet bekend wanneer of door wie hij werd gedoopt, maar **Grete Mecenseffy** laat zien hoe zwaar de Baptisten gemeente van Freistadt op **Schlaffer** leunde, die min of meer de lijn volgde van **Hans Hut**.

Hij verliet dat gebied en begon aan een periode van zwerven. De bezochte plaatsen zijn niet

duidelijk. Hij bezocht Mikulov (**Nikolsburg**) in 1527, waar hij van het geschil hoorde tussen **Huebmaier** en **Hut**. Dit gebeurde voorafgaand aan de komst van **Hut** naar Opper-Oostenrijk. Hij is bij die gelegenheid waarschijnlijk bekeerd tot de ideeën van **Hut** en keerde tijdelijk terug naar Freistadt en richtte daar een Baptisten gemeente op. Maar het is ook mogelijk dat hij al in Mikulov (Nikolsburg) geweest was, nog voordat hij naar **Lord Zelkin** kwam. In ieder geval werd Freistadt al snel een onveilige stad en ging hij vervolgens naar Beieren. Eerst ging hij naar Augsburg waar hij een ontmoeting had met **Jacob Wideman** en opnieuw met **Hans Hut**. Hij is waarschijnlijk aanwezig geweest op de ‘Martelaren Synode’ van Augsburg. Daarna ging hij naar Neurenberg, waar hij een ontmoeting had met **Hans Denck** en **Ludwig Haetzer** in september 1527 (Fellmann), “twee uitstekende, van God geleerde mannen”. Tenslotte ging hij naar Regensburg, waar hij een ontmoeting had met **Oswald Glait** en **Wolfgang Brandhuber**, twee van de leidende mannen van de in aantal groeiende Baptisten gemeenten.

Van Regensburg ging hij zuidwaarts naar het Inntal van Tirol, naar Brixlegg en Rattenberg, waar hij enkele familieleden had. Maar na een kort verblijf ging hij wegens ziekte verder in de richting van Hall aan de Inn. Onderweg woonde hij een bijeenkomst van de Baptisten bij in de mijnbouw stad Schwatz aan de Inn, een paar mijl ten westen van Rattenberg, op 5 december 1527. Maar hij werd gevangen genomen door de autoriteiten en opgesloten in het nabijgelegen **Fruntsberg kasteel**, samen met de broeder **Leonhard Frick** (of, zoals het **Kunstbuch** hem noemt, **Funck**). Hij werd vóór de magistraat gebracht en een schriftelijke verantwoording werd verzonden naar de provinciale overheid in Innsbruck. Zijn verdediging was zeer waardig: hij had niets kwaad gedaan, alleen maar de Goddelijke waarheid gezocht; rebellie was ver van hem. Kinderen, betoogde hij, moeten niet worden gedoopt, want “ze waren van de Heere”, zolang zij nog in hun onschuld waren en ze zouden niet verdoemd worden; dat het Woord van God eerst moet worden geleerd en dat alleen degenen die horen, begrijpen, geloven en ontvangen, klaar zijn om gedoopt te worden. Dit is de ware christelijke doop en geen wederdoop.

De regering van Innsbruck stuurde instructies naar rechter S. Capeller voor het uitvoeren van deze zaak. De verklaringen van de gevangenen zouden naar de autoriteiten in Beieren worden gestuurd, die ook deze mannen wilden onderzoeken. Aan het Hof met twaalf gezworenen werd opdracht gegeven om oordeel te vellen over de twee gevangenen. Tegelijkertijd werd een geheim rapport door de rechter gemaakt over de houding van de juryleden, omdat het bekend was dat sommigen van hen de doodstraf niet zouden goedkeuren in de onderzochte gevallen.

Ze vroegen ook wat voor fundament er verborgen lag onder dit baptisme, want ze hadden hen vermaand om geen nieuwe oproer en opruiing te veroorzaken. Maar hij antwoordde dat het nooit in zijn hart was, om een oproer te maken; noch had hij het ooit in anderen goedgekeurd; ja, hij was in vrede uit het huis gevlucht. Dat kon hij bewijzen door iedereen met wie hij ooit had geleefd. Zij wilden ook van hem weten wie de ware auteurs en opdrachtgevers van deze belangrijke sekten waren, zoals zij ze vals noemden. Hij vertelde hen dat hij van geen andere opdrachtgever wist van zijn geloof, dan de Zoon van God, Jezus Christus, die de ware Leider van

het geloof is. Maar, wat betreft dat zij ketters en opruiende sekten genoemd werden, verwees hij hen naar de klachten van de Joden tegen Christus voor Pilatus en de klachten tegen de apostel Paulus voor Felix de Gouverneur, (Mattheüs 27:1; Handelingen 24:2).

Hem werd ook gevraagd door welke oorzaak en beïnvloeding hij zijn bediening als priester had verlaten. Hierover vertelde hij hen, dat hij het om des gewetens wil had gedaan, omdat hij wist dat hij in de plaats was van een profeet en geloofde dat God hem gezonden had.

Zij wilden ook weten wie hem verteld had naar Duitsland te gaan, om daar het kwade zaad van het baptisme te strooien. Hij vertelde hen, dat niemand hem daarheen had gezonden, maar dat, aangezien hij nog geen verblijfplaats had en in ellendige omstandigheden verkeerde, hij daar bij één van zijn vrienden kwam, waar hij bleef en vandaar naar Schwatz kwam, waar hij werd aangehouden, afhankelijk van en naar de wil van God. Met betrekking tot het kwade zaad waarvan zij spraken, wist hij helemaal niets; hij was niets kwaad van plan, maar wilde veel liever de zuivere goddelijke waarheid brengen.

Na deze en andere dingen, toen hij al enige tijd in de gevangenis had gezeten en niet kon worden verplaatst, werden hij en zijn medegevangene en broeder ter dood veroordeeld en geëxecuteerd met het zwaard in Schwatz op 4 februari **1528**. Zij getuigden aldus met hun bloed van de Goddelijke waarheid. Hij liet de volgende bede en vermaning na aan zijn broeders in Christus:

Gebed:

“O God, ik smeeek om Uw genade; reken mij mijn zonden niet toe, omdat Christus ze verzoend heeft voordat ik geboren werd, (Rom. 5:10). Ik was uw vijand en Gij hebt mij liefgehad en mij genadig aanvaard en mij verlossing gegeven door het onschuldige bloed van Uw geliefde Zoon (Petrus 1:19). Hoewel ik nog veel hinder in mij ervaar van resterende zonde, die ontspringt in mijn vlees. *Want als ik het goede wil doen, het kwaad is wel bij mij*, (Romeinen 7:21). Om deze oorzaak ben ik bedroefd en kan heel goed zuchten en roepen met de apostel Paulus: *“ellendig mens die ik ben! wie zal mij verlossen uit het lichaam dezes doods?”* (Romeinen 7:24). Maar ik moet antwoorden en zeggen: *“Maar Gode zij dank, die mij de overwinning geeft door Christus”*. U bent mijn troost; want als ik dit geloof met mijn hart, kan ik niet veroordeeld worden. De geest is gewillig en klaar, maar het vlees is zwak, zodat ik de wet van God niet kan vervullen totdat Christus ons sterkt met Zijn Geest. Waar menselijke wetten regeren op aarde, waar de in nood verkerende geesten worden verleid; ja, waar Christus Jezus niet de enige Heerser is, wat Hij niet bouwt, wordt altijd gescheurd en gebroken; en geen gebouw kan blijven staan, indien Hij het niet in stand houdt. Als de wereld andere dingen zeer waardeert, zijn ze veroordeeld voor God; en vandaar dat we allemaal samen bidden, jong en oud, groot en klein, dat Gij, o God, U over ons wilt ontfermen; en stuur ons arme kinderen trouwe herders en rentmeesters als Uw geschenk, (Matt. 9:38) en dat dat alle menselijke leer zal worden uitgeroeid, want het is tijd om echt berouw te hebben en het kwaad na te laten; want het strenge oordeel van God is nabij, (Markus 1:15). Amen.”

Vermaning:

“Daarom laten we onze toevlucht nemen tot de kastijding die ons de Vader geeft en ons in gehoorzaamheid onderwerpen, opdat Hij ons kan straffen als Zijn kinderen. De wereld is verblind, hypocrieten weten niet wat christelijk leven is, verafschuwen het, vluchten van het kruis weg en denken dat het genoeg is als ze fijn kunnen spreken van het christelijk leven, maar inderdaad weinig doen. “Maar, mijn broeders, hij die een ware christen wil zijn moet Christus aandoen (Rom. 13:14) en op Hem lijken in Zijn nederige vorm en vol goede moed zijn op aarde in alles wat er met hem gebeurt in deze wereld. Geen externe schijn van Christus liefhebben en van het lijden voor Zijn naam; we moeten ons niet schamen voor Hem, die ons eerst heeft liefgehad (Johannes 4:19) en Zichzelf voor ons gaf in een smadelijke dood. Het is in waarheid niet anders dan dat het oordeel eerst moet beginnen bij het huis van God (Petrus 4:17). Aldus is de Heilige Schrift nu vervuld, zodat de straf waarmee de wereld zal worden bezocht, klaar is en komende is; niemand mag nalatig zijn, want het zwaard wordt getrokken, de boog is gespannen, de pijl ligt klaar, en het doel is gemaakt.

Hiermee bedoel ik niet dat we een andere toevlucht moeten zoeken, dan om de straf van de Vader te aanvaarden, zoals boven is gezegd; waardoor Hij ons toerust voor dat, waartoe Hij ons heeft verzegeld namelijk dat wij verzekerd mogen zijn van het eeuwige en onvergankelijke Koninkrijk met Hem en het voor altijd met Hem te bezitten in het eeuwige leven. Moge God ons allen tot dit alles versterken. Amen.”

Schlaffer liet negen geschriften na, die allemaal goed bewaard gebleven zijn in tal van Hutterite codices. Zijn lange gebed geschreven in de nacht voor de executie wordt ook in het **Kunstbuch** van **1561** gevonden als No 12. Van deze geschriften was slechts een vrij kort stuk, dat samengesteld was toen **Schlaffer** nog vrij was, bestemd voor de de plaatselijke broederschap in Freistadt. Het is een soort verkorte parafrase van Hut's "*Vom Geheimnis der Tauff*" (Mecenseffy). Alle andere geschriften werden in de gevangenis geschreven tussen 6 december **1527** en 3 februari **1528**, iets meer dan acht werken. Dit zijn de geschriften:

(1) "*Kort verslag van een christelijk leven*" (of "*Kort verslag en onderwijzing van een waar christelijk leven*"); Het is samengesteld uit de "Hut parafrase" (Müller, 94-96) en twee gebeden (ibid., 96-98, Beck, 651). Al in het eerste document herkennen we Schlaffers grootste potentieel: zijn diepe gave van bidden of het communiceren met zijn God.

(2) "*Een eenvoudige onderwijs voor het begin van een Godzalig leven*" opnieuw geïntroduceerd door een mooi lang gebed (Müller, 84-94). Dit traktaat, geschreven 19 december 1527, onthult sterk Schlaffers afhankelijkheid van Hut (Müller, 85, noot).

(3) "*Korte en eenvoudige vermaning van de kinderdoop en hoe deze niet kan worden ingevoerd vanuit de Heilige Schrift.*" Het werd geschreven 2 januari 1528 (Müller, 98-105).

(4) “Brief aan een zwakke broeder; Antwoord op een aantal vraagstukken”, 2 januari 1528 (Müller, 105-10).
(5) “Van het wezen en de gedaante van Christus, hoe Hij geestelijk en lichamelijk geschapen is” (niet gepubliceerd, gevonden in de Canadese Hutterite codices).

(6) “Bekentenis en verantwoording aan de rechter te Schwatz, schriftelijke reactie”, geen datum (Müller, 110-15).

(7) De andere verantwoording: Antwoord op vijf vraagstukken voor de rechter (Müller, 115-21). Van dit geschrift is alle biografische informatie gekregen. Dit verslag was blijkbaar eerst mondeling gegeven voor de rechter en later door Schlaffer opgeschreven voor zijn broeders.

(8) “Een verslag van zijn verantwoording voor de overheid gedaan, gezonden aan zijn manlijke familieleden. Pinksterdag voor de bekering van Paulus”, januari 1528 (Müller, 121-25). Dit is een andere samenvatting van de verdediging van Schlaffer. Hij deelde zijn broeders (misschien de gemeente van Schwatz) mee dat de autoriteiten in Innsbruck zijn schriftelijke verklaring hadden vervalst (nr. 6), volledig zijn opvattingen hadden vervalst; om deze reden wilde hij zijn broeders informeren over wat hij werkelijk had geschreven. We hebben dus drie verschillende documenten (nrs. 6-8) waarin Schlaffer verslag geeft van de belangrijkste ideeën van de Zuid-Duitse Baptisten zoals die zich in die tijd hadden ontwikkeld.

(9) “Een eenvoudig gebed, ook genoemd gebed, belijdenis en openbare Bekentenis, Hans Schlaffers testament en bekentenis aan God”, geschreven 3 februari 1528, in de nacht voor zijn executie. Dit wordt gevonden in het Kunstbuch, nr. 12, en in veel Hutterite codices (Beck, 652, een zeer gebrekkige versie van dit gebed). In de Mennonite Historical Library (Goshen, Indiana) omvat de getypte kopie van dit gebed (18 pagina's); Dit gebed is zonder twijfel één van de meest diepgaande en ontroerende in de gehele Duitse devotie-literatuur. Net als Augustinus in zijn Belijdenissen spreekt hij met God uitvoerig over zijn leven en gedachten, versterkende zijn geest gedurende de pijnlijke uren voor zijn dood. Het is zeer waarschijnlijk dat de grootste kracht van Schlaffer hierin te vinden is en dat is ook zijn grootste bijdrage aan de geschiedenis van de Baptisten.

Schlaffer dichtte ook twee liederen: “Ongenade begeer ik niet van U” Nr. 32 in het Ausbund, en blz. 22-23 in Liederen van de Hutteriaanse Broeders. De hymne werd in 1527 ook verspreid als een pamflet en herdrukt in 1550 en 1551 in Neurenberg; “Here God, Mijn Eeuwige Vader” (met het naamdicht “Hans Schlaffer”) in Liederen van de Hutteriaanse Broeders, 21-22; het was geschreven in de laatste uren van zijn leven, voor of na het bovenstaande gebed.

Schlaffers leer: Zoals hiervoor gezegd, Schlaffers belangrijkste ideeën zijn niet van hemzelf, maar werden overgenomen van **Hans Hut**. Maar dit was niets ongewoons in die dagen (vergelijk **Pilgram Marpeck** en **Bernhard Rothmann**). Belangrijk was dat ze het in de kern van de zaak eens waren. In alle geschriften van **Schlaffer** vinden we dezelfde geestelijke adem als in die van **Leonhard Schiemer**, **Ambrosius Spittelmayer**, **Hans Nadler** en andere mannen die verbonden

waren met **Denck en Hut**. “Zelfs als Christus honderd keer was gestorven, zou het geen nut hebben als de geestelijke Christus niet wordt verkondigd” (Wiswedel, 197, geciteerd uit een kopie van de Beck collectie, dossiernummer 46, in Brno). “Wie ooit afdaalt in Hades (dodenrijk) met Christus, dat is in Christus, zal ook uit Hades worden geleid door God” (Müller, 96). Hiermee wordt bedoeld “met Christus sterven en met Hem opstaan in een nieuw leven”.

Ambrosius Spittelmayer 1497- 1528

Ambrosius Spittelmayer (Spittelmayer) was een vroegere Baptisten leider, een burger van Linz, Opper-Oostenrijk. Hij had een universitaire opleiding en een goede beheersing van het Latijn, geboren rond **1497** in Linz, waar hij werd gedoopt en de opdracht kreeg van **Hans Hut** om te prediken op 25 juli **1527**. Hij werkte als een Baptisten voorganger in de buurt van Linz gedurende ongeveer twee weken na zijn doop, maar werd daarna gedwongen te vluchten. Hij reisde naar Augsburg, Neurenberg, Schwabach en Gunzenhausen, predikte en doopte, totdat hij aankwam in Erlangen, waar hij gevangen werd genomen op 9 september **1527**. Na zijn eerste proces werd hij overgeplaatst naar Ansbach en op 2 oktober naar Cadolzburg, waar hij werd gemarteld en vastgebonden en uiteindelijk onthoofd op 6 februari **1528**. Hij moet niet worden verward met **Hans Spittelmayer**, Baptist te **Nikolsburg** en medewerker van **Balthasar Huebmaier**.

Er bestaan vijf verslagen (Schornbaum, Karl Quellen zur Geschichte der Wiedertäufer, II Band: Markgraftum Brandenburg [Bayern I. Abteilung] Quellen und Forschungen zur Reformationsgeschichte XVI Band Leipzig:.... M. Heinsius Nachfolger, 1934: [TA] 25 f.) van zijn antwoorden op de vragen van de autoriteiten tijdens zijn proces. Hij schreef zijn antwoord voor het proces op 25 oktober en het uit 3000 woorden bestaande document is een ontroerende belijdenis van zijn ware geloof. Het omvat:

- een behandeling van zijn visie op de kennis van God,
- de aard van het verbond in de kerk,
- de verdeling van de goederen en eigendommen,
- vermaning en tucht,
- de zeven beschikkingen van de Schrift, namelijk: 1. het verbond van God, 2. het koninkrijk van God, 3. het lichaam van Christus, 4. het einde van de wereld, 5. het oordeel, 6. de opstanding en 7. het eeuwige vonnis;
- de Persoon en het werk van Christus,
- discipelschap en de navolging van Christus,
- de relatie van de christen met de staat,
- de betekenis van het Heilig Avondmaal,
- het mens zijn van Maria,
- de tweede komst van Christus
- het vagevuur.

Een vergelijking van **Hans Huts** antwoorden op dezelfde serie vragen (TA, 41 f.) maakt de

gelijkenis tussen hun standpunten heel duidelijk. **Spittelmayers** belijdenis is bijzonder belangrijk omdat het een licht werpt op de leer van **Hut** die niet volledig wordt behandeld in **Huts** eigen traktaten en belijdenissen. **Huts** zeven beschikkingen bijvoorbeeld, worden meer in detail behandeld in deze belijdenis dan ergens anders in de geschriften van **Hut** en zijn volgelingen.

Spittelmayers zicht op de essentie van de christelijke inzet en de aard van de kerk wordt geïllustreerd door een set van vijf vragen die geleidelijk dieper doordringen in de toepassing van het christelijk geloof. Hij stelde deze aan onbekenden tijdens de uitoefening van zijn ambulante bediening als een Baptisten voorganger.

Eerst vroeg hij of de persoon een christen was;

Ten tweede informeerde hij over het karakter van zijn leven en zijn wandel als christen. Was hij een discipel?

Ten derde vroeg hij wat zijn relatie was met zijn christelijke broeder. Was hij een functionerend lid van de kerk?

Ten vierde vroeg hij of hij alles deelde met zijn broeders en zij met hem. Geen broeder zou gebrek moeten lijden aan voedsel en kleding.

Ten vijfde informeerde hij over de praktijk van de broederlijke vermaning en tucht.

Spittelmayer zei van Christus dat Hij was “waarachtig God en mens, het Hoofd van al Zijn leden, die met Zijn lijden de eeuwige toorn van God heeft gewist, die tegen ons gericht was. Hij heeft ons verzoend en de vrede met God hersteld en als onze persoonlijke Bemiddelaar heeft Hij door Zijn lijden en sterven voor ons het Koninkrijk der hemelen geopend, waaruit wij waren gevallen als gevolg van Adam.” **Spittelmayer** benadrukte in zijn getuigenis dat christenen moeten leven, lijden en sterven zoals Christus stierf voor hen als ze het Koninkrijk Gods willen beërven.

De geduldige aanvaarding van het lijden is een terugkerend thema in de getuigenissen van **Spittelmayer** en wordt gepresenteerd als een integraal onderdeel van het leven van discipelschap. Wie niet zal lijden met Christus zal niet met Christus erven. Christenen moeten de beker drinken die Hij dronk. Als mannen genieten van deze wereld en leven volgens de lusten van het vlees, moeten zij lijden in de volgende wereld. Discipelen hebben deel aan Christus, wanneer Hij gepredikt is en in hen geboren is, waarvan de doop getuigt. **Spittelmayers** nadruk is op discipelschap, de navolging van Christus, in plaats van op fysiek lijden zoals **Thomas Müntzer** en een aantal van de vroegere mystici dit leerden en onderhielden.

Het verbond bestaat uit broederlijke vermaning, het delen van alle dingen, geen verzet tegen boze mensen en deelname aan de doop en het avondmaal. “Dit verbond wordt gerealiseerd in

de Geest, in de doop en in het drinken van de beker, die Christus heeft genoemd de doop van Zijn bloed. We verbinden ons aan God door met Hem in één liefde te blijven, één Geest, één geloof en één doop en aan de andere kant verbindt God Zich om onze Vader te zijn en bij ons te blijven in de verdrukking.”

Spittelmayer zei dat hij was bewogen de volwassen doop te accepteren, omdat hij een echte en gehoorzame christen wilde zijn. Christus leerde Zijn discipelen toen Hij hen verliet, zeggende: “Gaat heen in de gehele wereld, predikt het Evangelie; wie gelooft en gedoopt is wordt behouden.” De prediking van Gods Woord moet vóór en niet na de doop komen. Het concept van verbond en doop is zinloos en de leerlingen-kerk is een onmogelijkheid. (Een kerk bestaat niet uit leerlingen maar uit gelovigen H.S.)

In het spreken over het Heilig Avondmaal beschuldigde **Spittelmayer** de priesters van een zeer ongeestelijk begrip van de woorden van Christus in Johannes 6: “Wie mijn vlees eet en mijn bloed drinkt, heeft eeuwig leven.” Men moet niet materieel, op afstand naar deze woorden kijken, maar de letter doodt en de Geest maakt levend. Je eet het vlees van Christus door het geven van jezelf hier en nu als lid van het lichaam van Christus. Een echt christen moet alles op een geestelijke wijze in Christus doen, datgene wat Christus zichtbaar deed in het vlees. Het is op deze manier dat het Woord vlees wordt en in een christen woont. De viering van het avondmaal zelf is om ons te herinneren aan het lijden van Christus en aan onze toewijding om Hem te volgen.

Spittelmayer is een mooi voorbeeld van het vroegere Zuid-Duitse standpunt ten aanzien van de verdeling van goederen. “Niemand kan het Koninkrijk erven tenzij hij arm is met Christus, want een christen heeft niets van zichzelf; geen plaats waar hij zijn hoofd kan neerleggen. Een echte christen moet niet eens genoeg bezit op aarde hebben om daarop met één voet te kunnen staan. Dit betekent niet dat hij moet gaan liggen in het bos en geen handel mag drijven, of dat hij geen velden en weiden zou mogen bezitten, of dat hij niet zou moeten werken, maar alleen dat hij niet moet denken dat ze alleen voor eigen gebruik zijn en in de verleiding komt om te zeggen: dit huis is van mij, dit gebied is van mij, dit geld is van mij. Veeleer zou hij moeten zeggen dat het van ons is, zoals we bidden: Onze Vader. Samengevat, een christen zou niets van zich zelf moeten hebben, maar zou alle dingen gemeen moeten hebben met zijn broeder, dat wil zeggen, niet toestaan dat hij gebrek lijdt. Met andere woorden, ik wil niet dat mijn huis wordt gevuld, dat mijn voorraadkast wordt gevuld met vlees, maar ik zie veel liever dat mijn broeder genoeg heeft, want een christen let meer op zijn buurman dan op zichzelf. Wie rijk wenst te zijn in deze wereld, die er op uit is niets te missen inzake zijn persoon en eigendom, die geëerd wordt door mensen en door hen gevreesd wordt, die weigert te knielen aan de voeten van zijn Heer, zal vernederd worden.” Dit betekent niet absolute bezitsloosheid, net als later de **Hutteriten** voorstaan.

Spittelmayer deelde **Huts** dynamische zicht op het apostolaat. Hij zegt van zijn eigen rol als een apostel: “Het is mijn verlangen om te prediken en te dopen en mensen tot het christelijk geloof

te leiden en aanvaarden; God stelde dit werk (het apostolaat) in door Zijn Zoon na de opstanding.” Hij verwijst naar **Hut** als een “gezonden apostel” in deze laatste en meest zware tijden.

Spittelmayr interpreteert de opdracht van Christus als de prediking van het Evangelie “door” de hele schepping. Dit betekent dat Christus de mensen geschapen dingen gegeven heeft opdat zij de zichtbare zouden gebruiken om de onzichtbare te begrijpen en te verklaren. Christus deed dit toen hij echt water gebruikte om uit te leggen wat levend water en eeuwig leven is. De roeping of handel van een (christen) man kan een boek worden waardoor hij leert wat de wil van God is. Dit moet niet verstaan worden als een substituut voor het geschreven Woord van God. Deze uitleg van het baptisme kwam door **Hans Hut**.

Er is niets gevaarlijks of radicaals in **Spittelmayrs** eschatologie. De dag en het uur van Christus’ terugkomst is verborgen voor alle mensen. Het einde van de wereld is nabij, de tijd waarin de wereld en haar begeerlijkheden zullen voorbijgaan. In het toekomstig oordeel zal Christus verschijnen om de levenden en de doden te oordelen, iedereen zal in de eeuwigheid oogsten wat hij heeft gezaaid in de tijd. In de grote opstanding zal de goddeloze opstaan tot de dood, want zij hebben hier geleefd en begeerd en die van God zijn zullen opstaan tot het leven, want ze zijn hier dood geweest. Het eeuwige vonnis zal het lot van de goddeloze verzegelen tot het eeuwige vuur, dat niet verteert.

Spittelmayr geloofde dat de burgerlijke overheid **oorspronkelijk** werd ingesteld door God en dat het de plicht van de overheid was “om te oordelen woord en daad die tegen God gericht zijn.” Overheden hadden de oorspronkelijke opdracht laten vallen en leken nu op Pilatus. Dit betekent niet dat **Spittelmayr** verzet bepleitte tegen de autoriteiten; integendeel, hij riep op tot gehoorzaamheid. De autoriteiten hebben echter niet het recht om het christelijk geweten te dwingen. Naast het principe van geweldloosheid, zei hij niets specifiek over de eed en de dienst van de overheid.

Spittelmayr, een leerling van **Hans Hut**, laat ons veel geloofszaken zien die veel gemeen hebben met die van **Hans Schlaffer**, **Leonhard Schiemer**, **Wolfgang Brandhuber** en later ook de leiders van de Zuid-Duitse Baptisten, zoals **Leupold Scharnschlager** en **Pilgram Marpeck**.

Hans Nadler ...?-1529?

Hans Nadler was een Baptisten voorganger in Erlangen, Duitsland. Zijn handel was de verkoop van naalden voor schoenmakers en kleermakers. Hij werd gedoopt, samen met zijn vrouw, door **Hans Hut** in 1527. Hij ging toen prediken, waar hij ook heen reisde. Hij ontsnapte aan gevangenisstraf door de vlucht naar **Moravia**. In **Nikolsburg** nam hij deel aan een grote vergadering van Baptisten waarin 72 personen werden gedoopt.

Nadler keerde terug naar **Erlangen** en werd daar gearresteerd op 17 januari 1529 en onderging een kruisverhoor.

In antwoord op de vraag waarom hij zo stoutmoedig was om terug te keren naar Erlangen, zei hij dat God hem de genade gegeven had om terug te keren naar zijn vrouw en kinderen. Hij had nooit gedoopt en had ook geen opdracht om dit te doen. Zijn ouders hadden hem inderdaad verteld dat hij gedoopt was, maar persoonlijk wist hij er niets van, want hij was een kind geweest en had er geen begrip van en wist niets over het geloof. Daarom had hij zich laten dopen op zijn geloof. Wat betreft de communie zei hij dat hij niet geloofde dat het lichaam van Christus in het brood is, maar men ontvangt het in de geest. Wat betreft bezittingen zei hij dat als ze werden gebruikt zoals Christus bevolen had, ze konden dienen om zondaren te behouden. Hij zou niet handelen in strijd met de overheid, want deze is door God ingesteld. Betreffende geen geweld zei hij, dat het niet de weg van een christen was om te vechten. Er waren onder hen broeders die wensten dat al de broeders hun wapens zouden neerleggen en hij deed dat ook, maar het was niet een wet van de broederschap. Hij ontkende krachtig dat ze aanzetten tot opstand. Ze moeten elkaar slechts liefde en trouw tonen, niemand beledigen, maar goed doen aan iedereen. Op 13 februari 1529 werd hij opnieuw verhoord, dit keer met marteling. Hij bleef trouw aan zijn geloof. Op zijn verzoek werd hem toegestaan om zijn woning te verkopen en te verhuizen naar Moravië met zijn vrouw en drie kinderen. Daarna was er niets meer over hem bekend.

Nadlers persoonlijke, directe en eenvoudige benadering lijkt de norm van de evangelisatie van Baptisten te zijn geweest t.a.v. de mensen die geen deel uitmaakten van de eigen kring van vrienden en familie, (Snyder 1995:107).

Hoewel niet in een positie om te dopen, leidde elk gesprek met de persoon tot het uitdrukken van een oprecht verlangen om het geloof van de Baptisten te omarmen. **Nadler** zou afsluiten met een basisinstructie van het nieuwe geloof, vooral door twee bekende 'tools': de Apostolische Geloofsbelijdenis en het Onze Vader.

Nadlers gebruik van het Onze Vader en de geloofsbelijdenis laten zien dat de Baptisten een scala van middelen gebruikten om hen te helpen hun geloof te communiceren, vooral onder de ongeletterde en slecht opgeleide mensen. Twee benaderingen vallen in het bijzonder op:

1. Liederen.

Baptisten waren geweldige "songwriters". Het was niet ongevoel dat hun liederen 20 of meer coupletten hadden. Dergelijke nummers vertelden vaak verhalen die meestal gingen over de Baptisten-martelaren en daarmee herhaalden zij de kern van hun geloofsovertuiging. Hier is een voorbeeld, vertaald (uit het Duits) door Hans Kasdorf (1984):

As God his Son was sending
Into this world of sin.
His Son is now commanding
That we this world should win
He sends us and commissions
To preach the gospel clear,

To call upon all nations
To listen and to hear.

And if thou, Lord, desire
And should it be thy will
That we taste sword and fire
By those who thus would kill
Then comfort, pray, our loved ones
And tell them, we've endured
And we shall see them yonder –
Eternally secured.

Wanneer men ziet hoe de Baptisten de liederen en de Schrift gebruikten, zou dit moeten leiden tot een beschouwing van alle aspecten van de liturgie. Was de liturgie missionair gericht? Komen in de liederen alle aspecten van het geloofsleven aan de orde? Of is de liturgie alleen gericht op aanbidding?

2. Thematische concordanties.

Baptisten verzamelden hun belangrijkste Schrift referenties en namen ze op in concordanties, meestal onder thema-rubrieken. Sommige leken te zijn bedoeld om uit het hoofd te leren, terwijl anderen met de hand werden gekopieerd om van persoon tot persoon te gaan. De thema's betroffen doop, de tucht, het avondmaal, discipelschap, lijden en martelaarschap en afvalligheid. Dergelijke concordanties waren blijkbaar zeer effectief om de gelovigen te helpen het ware geloof en de Bijbel te begrijpen.

Apostolische teams

Aanvankelijk werden Baptisten predikers vaak van stad tot stad gedreven door vervolging. De Baptisten begonnen al spoedig meer organisatie in hun missionaire activiteiten te brengen. De Augsburgse Synode verdeelde Europa in missionaire gebieden en dit leidde tot de vorming van verschillende 'teams' voor gemeentestichting. Binnen twee weken na die vergadering had de Augsburgse Gemeente alleen al meer dan 24 zendelingen gestuurd naar plaatsen in Duitsland en Oostenrijk. De teams bestonden uit drie personen, een voorganger, een diaken (belast met de praktische bediening) en een gewone leken broeder (die als de boodschapper fungeerde tussen de gemeente en het team.)

In het geval één van de teamleden werd aangehouden, werd de gemeente onmiddellijk op de hoogte gesteld, zodat versterking kon worden gezonden en die in de gevangenis zat, bezocht werd en werd voorzien van wat hij nodig had. Het was waarschijnlijk dat onder de **Hutterianen** de missionaire inspanning het best georganiseerd was. Zij zonden missie teams ieder voorjaar en najaar en bedek-

ten daarmee het grootste deel van Duitsland en Oostenrijk en bezochten ook Zwitserland, Italië, België, Nederland, Polen, Bohemen, Denemarken en Slowakije. Ze ontwikkelden een vast missionair trainingsprogramma, dat verplicht zou kunnen zijn voor iedere gelovige.

Zicht op de eindtijd

De Baptisten geloofden dat “de tijd kort was”. Er was brede apocalyptische ijver in die tijd, om met andere hervormers te geloven dat de laatste dag bijna was aangebroken. Dit zal ongetwijfeld bijgedragen hebben aan de verspreiding van het baptisme. In de leer van de Baptisten was de verwachting van de wederkomst een levende zaak. Dit was een reden te meer om te evangeliseren, om de mensen te waarschuwen voor het toekomstige oordeel en om op te roepen tot geloof en bekering.

Samenvatting

Het geheim van de Baptisten kan niet worden samengevat in een formule of methode. Ze hadden niets minder gedaan dan het weer opnieuw ontdekken van de oorspronkelijke vorm van het christendom uit de tijd van de apostelen en het veranderde hun leven. Voor hen was het waar en het werkte. Net als zij, moeten we het Nieuwe Testament opnieuw met open ogen en een open geest durven lezen, niet om onze bestaande overtuigingen te bevestigen, maar met een hart dat zegt: “Heere, toon mij wat u bedoelt.” Voor hen ontstond een christendom waar gemeenschap op de voorgrond trad, waar het geloof heeft geleid tot een veranderd nieuw leven, waar discipelschap echt iets betekende en waar geheel het leven werd geleefd in de schaduw van de wederkomst van Christus.

Wolfgang Brandhuber ...? -1529

Wolfgang Brandhuber was een Baptist en een martelaar, een gezegend leider van de Baptisten in Opper-Oostenrijk. Er is weinig bekend over het eerste jaar van zijn toetreding tot de Baptisten. Hij werd geboren in **Passau**, waar hij predikte en doopte in **1527**. Na de verwoesting van de gemeente in **Stiermarken** verhuisde hij naar **Linz** en werd daar de oudste van de gemeente. Hier opende zich een breed arbeidsterrein voor hem. Vanuit de hoofdstad, als centrum van zijn invloed, werd de zegen gevoeld door de gehele Oostenrijkse erflanden en het bisdom van Passau. Overal predikte hij het Woord van God, getroost en gesterkt door zijn zwaar verdrukte broeders. In veel aangrenzende dorpen werden gemeenten gevormd: in **Wels, Enns, Ried, Grein, Gallneukirchen, Gmunden, Lambach, Mauthausen, Schärding, Vöcklabruck, Püchl** en **Attersee** traden velen toe tot de nieuwe leer en werden door **Brandhuber** en andere predikers uit Linz bediend. “De eenvoud en onopvallende grootheid van het evangelie dat zij verkondigden,” schrijft **Nicoladoni, de historicus van Linz**, “was van gelijke grootheid als van de predikers die door hun moreel gedrag, soberheid, onderwerping en vooral hun trouw aan de overtuiging, hun enthousiasme en zelfopoffering wisten over te brengen op de harten van het volk; zelfs hun vijanden moesten dit toegeven”(Bünderlin, 32).

De pastorale invloed van **Brandhuber** breidde zich helemaal uit naar Tirol. Dit is bekend uit een brief aan de gemeente in Rattenberg, die veel licht werpt op zijn houding en leer. Net als alle Baptisten leiders van die tijd plaatste hij de grootste nadruk op een schriftuurlijk geloof, geestelijk leven dat de wereldse grootsheid verwerpt, lijdzaam is in het lijden en wederzijdse hulp. Zijn visie op de organisatie van de zorg voor de armen en de distributie van geschenken van naastenliefde zijn opmerkelijk. “In de gemeente moet niet ieder lid zijn eigen rentmeester of penningmeester zijn, maar de middelen van rijk en arm moeten worden gedeeld door degene die door de kerk voor dat doel wordt aangesteld. Dus alle dingen die dienen om God te eren moeten gemeenschappelijk worden gehouden. (Beck, 88). Een “bevel van de gemeenschap van goederen” wordt hier niet vermeld, zoals sommigen veronderstellen. Maar zijn *“Sendbrief an die Gemeinde Gottes”* heeft de basis gelegd voor de praktijk van gemeenschap van goederen, die werd ingesteld bij de **Hutteriaanse Broeders** in **1528**. Hij raadt zijn leden aan niet deel te nemen aan het bedrijfsleven vanwege het risico van gebruik (misbruik) te maken van de naaste. Hij vindt dat het onverenigbaar is met een waar christelijk leven om wraak te nemen of aan de oorlog deel te nemen, maar de overheid moet worden gehoorzaamd in alle dingen die niet in strijd zijn met Gods Woord. Hij lijkt verbindingen met de Baptisten in Thüringen te hebben gehad; Paul Wappler vermeldt (Thüringen, 159 en 425) dat het hoofd van de Thüringer Baptisten, **Jakob Storger van Coburg**, werd gedoopt in Wels in Opper-Oostenrijk door **Brandhuber**.

De werkperiode van **Brandhuber** was kort. In **1529** werd hij gevangen genomen te Linz met 70 leden en werd gemarteld met zijn collega-voorganger **Hans Niedermayer**. **Hans Schlaffer**, die kennis had gekregen aan Brandhuber in Regensburg in **1527** en onthoofd werd in **1528** bij Schwatz in Tirol, zei dat hij “niets anders in hem had gevonden dan een vurige ijver voor een vroom christelijk leven.” Zijn opvolger was **Peter Riedemann**, die later de leider werd van de Hutteriaanse Broeders in Moravië.

Peter Riedemann 1506 - 1556

Peter Riedemann (Rideman, Rydeman, Ryedeman), Hutteriaans bisschop, missionaris en een uitstekende leerstellige schrijver, door sommigen wel genoemd de tweede stichter van de Hutteriaanse broederschap. Vanwege zijn lengte werd hij ook wel “de lange Peter” genoemd en vanwege zijn eerste gevangenschap in Gmunden, Opper-Oostenrijk, ook wel “**Peter van Gmunden**”.

Riedemann werd geboren in **1506** in Hirschberg, Silezië, Duitsland, waar hij het vak van schoenmaker leerde. In **1529** werd hij voor het eerst gevangen genomen in Gmunden voor zijn Baptisten geloof. Blijkbaar had hij zich enige tijd daarvoor gevoegd bij de Baptisten broeders in Opper-Oostenrijk, waar **Hans Hut** en later **Wolfgang Brandhuber** actief waren geweest als missionarissen, vooral rond de steden Linz, Steyr en Gmunden van **1527-1529**. **Riedemann** was ingezegend als “Dienaar van het Woord” in **1529**. Tijdens zijn gevangenisstraf van drie jaar (**1529-1532**) schreef **Riedemann** zijn eerste grote leerstellige werk, *“Rechenschaft unseres Glaubens geschrieben zu Gmunden im Land ob der Enns im Gefencknus”*, een werk van diep geestelijke kwaliteit, die **Riedemann** leerstellig zeer dicht bij zijn broeders **Hans Schlaffer** en **Leonhard Schiemer**

plaatste. Hoewel **Riedemann** op het moment van het schrijven van dit werk nog niet was aangesloten bij de **Hutterianen**, hebben ze dit “Verslag van ons geloof “ trouw bewaard in talrijke manuscripten en boeken. Naast dit hoofdwerk, bevat het ook twee afzonderlijke stukken van grote schoonheid, niet strikt behorend tot de belijdenis: (1) *Hoe men het huis van God moet bouwen en wat is het huis van God*, en (2) *Van de zeven peilers van dit huis* (Spreuken 9:1).

In 1532 ontsnapte **Riedemann** uit de gevangenis. Hij werkte eerst met de Broeders in Linz, maar al spoedig voegde hij zich bij de Hutteriaanse broederschap in Moravië. In 1533 werd hij voor de eerste keer als zendeling naar Franconia gezonden om de Boodschap van de Baptisten te verspreiden. Op zijn reis bezocht hij opnieuw de overblijfselen van de oudere Baptisten gemeenten in Opper-Oostenrijk en nodigde hen uit zich bij de Moravische gemeenten evenzo aan te sluiten. Van 1533-1537 werd hij opnieuw gevangen gezet in Nürnberg omwille van zijn geloof, maar er is weinig van hem bekend in deze periode. In juli 1537 werd hij vrijgelaten uit de gevangenis op zijn belofte niet te preken in Nürnberg en keerde hij via Opper-Oostenrijk terug naar Moravië. Hier ontmoette hij de overblijfselen van de Philippiaanse Broeders en nam ze op in zijn zorg alsof hij hun bisschop was. Vier brieven van zijn hand (1537-1539), geschreven aan deze Philippiaanse Broeders in Linz, Steyr en Gmunden en nog twee naar andere Philippiënen in Duitsland (Württemberg, Palts, etc.) zijn bewaard gebleven. Deze brieven geven een goede indruk van de pastorale zorg voor deze groep, van wie sommigen zich later voegden bij de **Hutterianen** in Moravië.

In 1532 trouwde **Riedemann** met een Baptisten zuster **Katharina**, in de wandeling “Treindl” genoemd. Onder zijn vele brieven zijn er zes, zeer mooie, gestuurd aan zijn “echtelijke zuster.” In 1539 stuurden de broeders hem weer op een zendingsreis naar Hesse, vooral om een onaangename affaire met **Hans Both** recht te zetten, een vriend van **Melchior Rinck** en een voormalig Philippiaan. In Holzhausen schreef **Riedemann** een belangrijke brief. Hij keerde in 1539 terug naar de broederschap, een paar dagen na de inval van de regering in Steinabrunn, Neder-Oostenrijk. Verschillende brieven van troost, geschreven aan de opgesloten in Falkenstein zijn bewaard gebleven, waaruit ook weer blijkt dat **Riedemann** een echte pastor was, liefdevol en vol zorg. Twee maanden later was hij weer op weg naar Hessen door Oostenrijk, Tirol, Württemberg en Schwaben (Lauingen), bezocht hij alle groepen die hij kon bereiken. In Hessen lijkt hij zeer zegenrijk te zijn geweest, omdat een groot aantal mensen (90-100) hun weg vonden naar Moravië. Sommige van deze nieuw gewonnen leden werden tijdens de reis gevangen gezet in Württemberg. **Riedemann** troostte ze als een echte herder.

Niet lang daarna, waarschijnlijk eind februari 1540, viel **Riedemann** in de handen van de autoriteiten van Hessen en werd vastgeketend in een donkere, strenge gevangenis in Marburg. **Filips van Hessen** stond niet toe dat Baptisten werden gedood. Uit de vele brieven, door **Riedemann** geschreven tijdens deze gevangenschap (1540 tot begin 1542) blijkt dat zijn toestand snel werd versoepeld. Hem werd toegestaan om de cipier te helpen bij het maken van schoenen en daarna werden hij en een andere broeder verplaatst naar het nabij gelegen kasteel van Wolkersdorf,

waar de beheerder (**Vogt**) sympathiek stond tegenover de Baptisten en zich schaamde over de gevangenisstraf. **Riedemann** had nu volledige bewegingsvrijheid, maar hij voelde zich verplicht in het kasteel te blijven. Zijn activiteiten waren divers. Hij ontving bezoekers uit Hessen en uit Moravië. Zijn oude vriend **Hans Gentner**, een voormalige Philippiaan uit Oostenrijk, maar nu een Hutteriaan, werd naar hem gestuurd om hem te raadplegen met betrekking tot een moeilijke zaak thuis. Hij bleef nieuw gewonnen broeders en zusters naar Moravië zenden. In **1541** werd zijn correspondentie schaarser; aangenomen mag worden dat hij op dat moment werkte aan zijn grote leerstellige werk, "**Der Rechenschaft**". Eén van de brieven (nr. 21) geeft aan dat zijn belangrijkste motief voor het schrijven van deze belijdenis was om **Filips van Hessen** te informeren over de ware overtuigingen en opvattingen van de Baptisten. Omdat hij veel vrije tijd had, werd het boek nogal lang, maar zorgvuldig uitgewerkt. Meer problemen in de Moravische broederschap en de dood van de leider **Hans Amon** in februari **1542** brachten de broeders ertoe om hem te vragen naar huis te komen als hij dat kon zonder zijn geweten geweld aan te doen. In februari **1542** was **Riedemann** terug in Moravië, waar hij na de dood van Hans Amon werd gekozen als leider van de broederschap naast **Leonhard Lanzenstiel**. **Riedemann** werd nu assistent-bisschop en deze samenwerking pakte zeer goed uit. **Lanzenstiel** was meer een man van de praktijk, terwijl **Riedemann** de grote spirituele leraar en leider was. Vanaf nu tot aan zijn dood in **1556** bleef **Riedemann** bij de broederschap, leidde het krachtig door jaren van hevige vervolging en berechting. In **1545** legde de broederschap aan de heren van Moravië een petitie voor (te vinden in Beck, 169-73, onvolledig) die veilig kan worden toegewezen aan de hand van **Riedemann**. Een kopie van "**Der Rechenschaft**" van **1540** werd afgesloten met dit appèl.

De jaren **1547-1551** brachten de zwaarste vervolging die de broederschap heeft moeten doorstaan, voordat ze geheel uit Moravië werden verdreven in **1622**. De Broeders waren dakloos als opgejaagd wild, verhuisden heen en weer en groeven ondergrondse tunnels (in het Tsjechisch genoemd lochy) als tijdelijke verblijfplaatsen. Velen vielen af, maar de sterke kern bleef trouw. In feite werd de groep versterkt door nieuwkomers uit Silezië (voormalige Gabriëlianen). Eén van **Riedemanns** brieven uit deze periode was gericht aan deze Silezische broeders en sprak openhartig over hun lijden. Men kan bijna de sterke geestelijke kracht voelen die de broederschap met elkaar verbond in die dagen, onder de leiding van **Riedemann, Lanzenstiel** en **Walpot**. "**Der Rechenschaft**" kan heel goed hebben bijgedragen aan de kracht van hun overtuiging, omdat de kerk nu een belijdenis/dogmatiek had, die goed onderbouwd en gedocumenteerd was door niet minder dan 1800 Bijbelse referenties. Een laatste brief van **Riedemann** (**1549-1550**) was gericht tot de broeders die naar nieuwe en veilige huizen zochten ten oosten van de Karpaten in Slowakije (toen Hongarije).

Riedemann overleed in december **1556** op de Bruderhof van Protzko, Slowakije, in de leeftijd van vijftig jaar, na gedurende 27 jaar een dienaar van het Goddelijk Woord te zijn geweest en na negen jaren in de gevangenis te hebben geleden. De "Hutterite Chronicle" bevat een lange doodsbrief, waarin al zijn prestaties zijn opgenomen met het commentaar: "Want hij was rijk in alle Goddelijke geheimen en had de gave van de geestelijke taal die uit hem voortkwam als een

bron, die overliep. Alle zielen die hem hoorden, ontvingen vrede .... Op zijn sterfbed troostte hij zijn broeders met de woorden van Ezra 8:3 en 9 “ (vermoedelijk Ezra 9). Kort voor zijn dood componeerde hij de lofzang “Quitt, ledig, los hat uns gemacht Christus vom Tod, des Teufels Macht” (Lieder der Hutterischen Brüder, 516).

Het geschreven werk van **Riedemann** is vrij omvangrijk en is nog niet volledig onderzocht. Het kan worden ingedeeld in drie delen: leerstellige geschriften, brieven en lofzangen.

(a) De leerstellige geschriften bestaan uit twee grote werken,

(1) de **Gmundener Rechenschaft (1529-1532)**, één van de zeer sterke uitingen van het vroege baptisme, biblicistisch en toch grondig geestelijk (ook wel “Bijbels spiritualisme” genoemd, tegenover het algemene spiritualisme van het type van **Sebastian Franck, 1499-1543**, Duitse vrijdenker en humanist).

(2) de grote **Rechenschaft unseres Glaubens**, geschreven in **1540-1541**, één van de weinige boeken die ooit is gedrukt door de Hutteriaanse Broeders, gepubliceerd in **1565**. (zie **Rechenschaft unserer Religion**.) Tot op vandaag is dat de basis gebleven van de leerstellige verklaring van de Hutterianen.

(b) **De brieven**. Tot voor kort was bijna niets bekend over **Riedemanns** brieven. Wolkan verwijst naar hen als “een belangrijke bron van onze kennis van de Hutteriaanse leerstellige positie,” maar slechts vier brieven werden door hem opgenomen in de Kroniek. Voor zover kon worden vastgesteld, slechts één manuscript codex (aan de Bruderhof in Montana) en verscheidene recente kopieën van deze bevatten een bijna complete collectie van de meest waardevolle documenten, 34 in getal (waarvan zes zijn gericht tot “Treindl”, zijn vrouw). Daaraan moet de brief aan de heren van Moravië (Landesherren **1545**) worden toegevoegd, zoals hierboven vermeld. De huidige biografische schets is gedeeltelijk ontleend aan de inhoud van deze brieven. Ze drukken een diep en praktisch christelijk geloof uit, een echte broederlijke liefde en een pastorale zorg voor de medebroeders en zusters, die hij noemt zijn “lieve kinderen.” Geen gevangenis of vervolging kon hem stoppen tot het doen van zijn werk. De brieven zullen in de nabije toekomst in extenso worden gepubliceerd in een Täuferakten publicatie.

(c) **Hymns**. *Die Lieder der Hutterischen Brüder* (Scottdale, 1914) bevatten (pp. 450-537) vijfenveertig hymns door Riedemann. Een extra hymne “*O Herr, wie reichlich trotest du*”, gecomponeerd in 1529, werd ontdekt door Elias Walter, de redacteur van de Lieder, nadat de publicatie uit was en een andere, de “Glaubensbekenntnis” (Ausbund, nr. 2): “*Wir glauben al een einen Gott*,” wordt eveneens toegeschreven aan **Riedemann**, hoewel de Broeders denken dat het werd gecomponeerd door **Siegmund Wiedemann** (Rechenschaft, nieuwe editie, Bern, 1902, laatste pagina). Hymn 37 in de Ausbund, “*Komm Gott Vater vom Himmel*”, is eveneens van **Riedemann** (Lieder, 483), gecomponeerd terwijl hij opgesloten was in Gmunden in **1529**, waarin hij de marteldood van

Hans Langenmantel prijst. Het is mogelijk dat nog meer liederen werden geschreven door deze opmerkelijke man. Rudolf Wolkan, die deze hymnen zorgvuldig bestudeerd heeft (*Lieder*, 185-206), beschouwt **Riedemann** als de grootste Hutteriaanse hymne schrijver. De liederen zijn te vinden in tal van Hutteriaanse boeken in zowel Europa als Amerika.

Men kan gerust zeggen dat het feit dat de broederschap de kritieke jaren van **1545-1551** doorstaan heeft en haar geestelijk getuigenis zo hoog heeft gehouden, dat zij tot ver in de latere eeuwen onbevlekt heeft kunnen blijven, niet in het minst te danken was aan het werk van deze man, een echte bisschop van zijn kudde. Zijn geschriften zijn bewaard gebleven in talrijke boeken en worden nog steeds vandaag gedrukt door de Hutterian Brethren in Amerika.

Bibliografie

Anonymous. "Peter Riedemann aus Hirschberg, ein schlesischer Wiedertäufer." *Literaturblatt zu den schlesischen Provinzialblättern*. September, 1793 (According to S. Calvary, 1870).

Beck, Josef. *Die Geschichts-Bücher der Wiedertäufer in Oesterreich-Ungarn*. Vienna, 1883; reprinted Nieuwkoop: De Graaf, 1967: 88, 169-73, 195.

Hege, Christian and Christian Neff. *Mennonitisches Lexikon*, 4 vols. Frankfurt & Weierhof: Hege; Karlsruhe: Schneider, 1913-1967: v. III, 500-505.

Loserth, Johann. "Der Communismus der mährischen Wiedertäufer im 16. and 17. Jahrhundert: Beiträge zu ihrer Lehre, Geschichte and Verfassung." *Archiv für österreichische Geschichte* (1895): 81, I.

Mencik, F. "Ueber ein Wiedertäufergesangbuch." *Sitzung Ber. der hgl. Böhmischen Gesellschaft der Wissenschaften* (1896): No. XI (Mentions a hymn by Riedemann which is not found in the *Lieder der Hutterischen Brüder* (according to Wiswedel, 193). For the several editions of the *Rechenschaft*, see that article; the recent editions published by the Society of Brothers in England (1938, 1950) contain a brief appreciation of Riedemann.

Schirmelpfennig, "Huterische Wiedertäufer in Mähren und Peter Riedemann, ihr Vorsteher." *Jahresbericht der Schlesischen Gesellschaft für vaterländische Kultur* (1885): 295-315.

Wolkan, Rudolf. *Die Lieder der Wiedertäufer*. Berlin, 1903. Reprinted Nieuwkoop : B. De Graaf, 1965: 185-205, 483.

Wiswedel, Wilhelm. "Peter Riedemann, ein Gefangener Jesu Christi." *Bilder* I: 169-94, including extensive excerpts from the *Rechenschaft*: (180-93).

Zieglschmid, A. J. F. *Die älteste Chronik der Hutterischen Brüder: Ein Sprachdenkmal aus frühneubochdeutscher Zeit*. Ithaca: Cayuga Press, 1943: 194, 356 f.

Philippianen-Gabriëllianen-Tirolers 1527-1540

De **Philippianen**, een groep Baptisten, vernoemd naar **Philipp Plener**, bestond als een onafhankelijke groep van ca. 1527 tot midden 1540. Haar oorsprong gaat terug naar **Pleners** activiteiten rond Bruchsal in het zuidwesten van Duitsland. In 1527 kwam **Plener** naar Moravië en in 1529 vestigde hij zijn eigen Bruderhof in Auspitz. **Pleners** woongebied was Württemberg en Baden. In 1531 kwam **Blasy Kühn** met de overgeblevenen van de oude Bruchsal congregatie. **Kühn** werd de assistent van **Plener**. Er waren nu drie groepen in Moravië die in een soort gemeenschap leefden, de **Gabriëllianen**, geleid door **Gabriël Ascherham**, meestal Sileziërs, in Rossitz, de **Philippianen** en de **Tirolers** (onder **Schützinger**, beiden woonachtig in Auspitz). Een kleinere Bruderhof van de **Philippianen** bestond ook in Pulgram, Moravia, die zich verenigde met de **Hutterianen** in 1538. De Auspitz Philippiaanse groep trok veel nieuwkomers en bestond in 1535 uit ca. 400 leden. De namen van sommige leden worden in de Hutterian Chronicle en sommigen in de Passau documenten besproken. Het waren **Adam Schlegel** en **Hans Both**, die beiden uit de **Hutterianen** naar de **Philippianen** waren over gegaan. **Hans Haffner**, de auteur van een opmerkelijke brochure, **Hans Gentner**, die hutteriaan werd in 1538 en daarna voegden zich bij deze groep twee bekende hymne schrijvers, **Hans Betz** van **Eger** en **Michael Schneider** van **Bruchsal**.

Leupold Scharnschlager 1485 – 1563

Leopold Scharnschlager werd ook wel **Leupold de zeepmaker** genoemd, geboren waarschijnlijk in Hopfgarten, Tirol, gestorven in Ilanz, Graubünden. Hij was een Tiroler landeigenaar en een leidende figuur in de Baptisten gemeenten.

Over de kindertijd en jeugd van **Scharnschlager** is niets bekend, zijn exacte geboortjaar is geschat. Uit overleveringen weten we dat hij zijn brood verdiende als landeigenaar en een ambachtelijke activiteit had als zeepzieder. Zijn landgoed was in Hopfgarten in Kitzbühel. Hij trouwde met de rijke weduwe **Anna**, geboren **Honigler**, **weduwe van Steger**. Uit dit huwelijk werd een dochter **Ursula** geboren die tijdens **Scharnschlagers** verblijf in Straatsburg horlogemaker **Hans Felix** leerde kennen, met hem trouwde en met hem verhuisde naar Moravië.

Aan het begin van **Leupolds** weg naar de Baptisten stond een water/mijnbouwkundig ingenieur, later hoofd van de zogenaamde Marpeck Kring. **Pilgram Marpeck** kwam ook uit Tirol. Rond 1530 verliet **Scharnschlager** zijn land en volgde **Marpeck** naar Straatsburg, waar hij zijn meest belangrijke medewerker is geworden. Onder zijn invloed werd de Baptisten kring in Speyer één van de belangrijkste Baptisten gemeenschappen van de zuidwestelijke Duitse regio. In 1544, denkt men, volgde **Scharnschlager Pilgram Marpeck** naar Augsburg, maar werd daar echter veroordeeld tot een boete van 40 gulden voor zijn Baptisten missionaire activiteit en werd aan-

sluitend, samen met zijn vrouw, het land uitgewezen. Vanaf **1546** woonde het echtpaar in Ilanz/Graubünden, waar **Leupold** een baan als schoolmeester had gevonden. In het geheim werkte hij daar tot zijn dood als voorganger van een kleine Baptisten gemeente en hield door brieven contact met diverse verspreide Baptisten gemeenschappen in Moravië. Na de dood van het echtpaar kwam er geschil over de erfenis, waarvan een uitgebreid archief bestaat.

Werken

In **1542** werd samen met **Marpeck** *“De getuigenissen van de Baptist Bernd Rothmann”* uitgegeven. Ook uit **1542** dateert waarschijnlijk een gezamenlijk door hem en **Marpeck** geschreven brochure met de korte titel *“Vermaning”*. Hij was ook betrokken bij het opstellen van **Marpecks** geschrift *“Verantwortung über Casparn Schwencfeld Judicium.”*

Leonhard Schiemer, ca. 1500-1528

Inleiding:

Leonhard Schiemer was een baptist, schrijver, pacifist en martelaar, wiens werk wordt weergegeven in de **Ausbund**, een liederenbundel van de Amish. Bekend van hem is de preek: *“De drievoudige genade”* **1527**. Dit is **Leonhard Schiemers** preek voor de kerk van God in Rattenberg, Oostenrijk, geschreven terwijl hij in de gevangenis zat, kort voordat hij werd gemarteld. Het gaat in de preek over de drievoudige genade, zoals deze te vinden is in de Schrift van het Oude- en Nieuwe Testament. Vroeger was hij een Franciscaner monnik, later werd hij een uitstekende Baptisten voorganger in Oostenrijk.

Schiemer werd geboren rond **1500** in Vöcklabruck, waar hij opgroeide in een religieuze omgeving en opgeleid werd om kleermaker te zijn. Hij wilde oorspronkelijk een rooms-katholiek priester worden, maar als puber trad hij toe tot het Franciscaner klooster in Judenburg. Zes jaar later verliet hij het klooster en aangekomen in Nürnberg, waar hij, teleurgesteld over het monastieke leven, terug ging naar het maatwerk.

Biografen zijn het niet eens of **Schiemer** eerst contact maakte met de Baptisten in Neurenberg. **Schiemer** zou afspraken gemaakt kunnen hebben om naar Nikolsburg in Moravië te reizen, waar **Balthasar Huebmaier** een belangrijke Baptisten leider was. Hier was hij getuige van het “mei **1527** dispuut” tussen de Stäbler (herdersstaf) und Schwertler (zwaard) Baptisten groepen. Terwijl de Stäbler onder leiding van **Hans Hut** zich hielden aan absolute geweldloosheid, beleden **Huebmeier** en **Swertler** dat christenen zichzelf en anderen mochten verdedigen met het zwaard. Het is niet bekend welke van deze posities **Schiemer** heeft ingenomen. Sommige biografen denken dat hij waarschijnlijk de opvatting van **Huebmeier** heeft gedeeld, want later in Wenen was hij terughoudend om **Hans Hut** te aanvaarden.

Slechts een paar weken na het dispuut in Nikolsburg ging **Leonhard Schiemer** naar Wenen.

Daar ontmoette hij weer, zoals reeds vermeld, **Hans Hut** en de Baptisten gemeente in de Kärntnerstraße. Binnen twee dagen was **Schiemer** gewonnen voor het geloof van de Baptisten en tegelijkertijd overtuigd van de pacifistische overtuigingen van de Stäbler. Hij werd gedoopt en werd lid van de Weense gemeente.

Schiemer begon onmiddellijk met een intensieve poging tot zending. Vervolgens werkte hij een korte tijd in Steyr en Salzburg, om deel te nemen aan de in augustus **1527** gehouden Augsburgse Martyrs Synode en werd vanaf daar als boodschapper gezonden naar Tirol, waar hij zich vestigde in Rattenberg aan de Inn. Hij werd lid van een bestaande Baptisten gemeente, die hem kort na zijn aankomst beriep als bisschop.

Een paar weken later werd **Schiemer** gearresteerd op aanwijzing van de rooms-katholieke autoriteiten. Een bisschop, aanwezig bij de ondervraging, bracht verslag uit over zijn activiteiten: binnen zes maanden na zijn doop predikte hij in 28 steden, won meer dan 200 bekeerlingen tot het baptisme.

Schiemer gebruikte het korte verblijf in de gevangenis (tot januari **1528**) voor het samenstellen en publiceren van een aantal werken, waaronder:

- *Eine hübsche Erklärung der 12 Artikel des christlichen Glaubens.*
- *Was die Gnad sey. Eine Vorred*
- *Vom Fläschl (Zoals een fles smal is aan de top en breed beneden, zo is de weg naar de hemel smal en moeilijk ... maar de Heere troost die in diepe ellende zijn. Lijden is niets anders dan de prijs van het eeuwige leven.)*
- *Von der Tauff im Neuen Testament, andere Titel: Von dreyerlei Tauff*
- *Trostbrief an einen schwachen Bruder*
- *Ein wahrhaft kurz Evangelium, heut der Welt zu predigen*
- *Ein Bekanntnus vor dem Rickter zu Rotenburg (1528)*
- *Ordnung der Gemein, wie ein Christ leben soll*

Bovendien zijn vijf anonieme stukken aanwezig waarvan Schiemer waarschijnlijk de auteur is. Onder de brochures is ook een korte catechismus.

- *Door Schiemer gedichtte liederen*
- *Dein heilig statt hond sie zerstört*
- *Wir bitten dich, ewiger Gott, neig zu uns deine Ohren (im Ausbund unter der Nummer 31)*
- *Sollstu bei Gott dein wolmung ban (Lieder der Hutterischen Brüder unter den Nummern 28-29)*
- *Wie köstlich ist der Heil'gen Tod*

Schiemers geschriften werden op grote schaal verspreid en na zijn dood hadden deze een belangrijke invloed op de ontwikkeling van het Oostenrijkse en Zuid-Duitse baptisme.

Schiemer blijkt de leer van de Drie-eenheid te hebben bevestigd.

Hij onderscheidde het buitenste Woord van God, de Bijbel, gekregen via het oor en het binnenste Woord, het directe Woord van God, dat alleen te horen is door een persoon die de Heilige Geest bezit. Het binnenste Woord leidt tot het liefhebben van God en het volgen van Christus,

terwijl het buitenste Woord alleen wordt gebruikt om externe wet-en regelgeving uit te werken. Het maakt mensen alleen maar tot goede burgers, maar niet tot toegewijde en opofferende volgelingen van Jezus.

De volgelingen van **Schiemer** hadden ook prive-eigendom afgeschworen. Hij was gefascineerd door de eerste christelijke (Bijbelse)gemeenschap en leerde dit als een teken van de ware christenheid. Hutterianen hebben dit ideaal als een beginsel van hun gemeenschap.

De centrale boodschap van **Schiemers** schrijven is de theologie van het kruis en de lijdens-mystiek van de late Middeleeuwen. Christus leed voor de gelovigen van deze wereld. Zijn theologie blijkt ook uit de hymnen die hij componeerde, die zijn uitgegeven in de *Ausbund*, die nog steeds wordt gebruikt door afstammelingen van de Baptisten, de Amish in de USA.

In januari 1528 begon **Leonhard Schiemer** te zoeken naar een manier om te ontsnappen, maar dat mislukte. Hij werd opnieuw gearresteerd en vervolgens overgedragen aan de beul. Na veel martelingen werd hij uiteindelijk onthoofd op 14 januari 1528 in Rattenberg. Schiemers martelaarschap was niet de enige in Rattenberg. Tussen 1528 en 1540 gelastten de rooms-katholieke autoriteiten de executie van 70 andere Baptisten, mannen en vrouwen die van hun godsdienstige overtuigingen getuigden met hun bloed.

Leonhard Schiemer wordt gerekend, ondanks zijn korte leven, tot één van de belangrijkste vertegenwoordigers van de Baptisten in relatie met **Hans Hut**. Ondanks zijn intellectuele relatie met **Hut**, bleef **Schiemer** een onafhankelijk denker. Hij legde niet de nadruk op de apocalyptische leer van **Hut**, bevorderde de ideale gemeenschap, die voorbereid is op lijden en offers in deze wereld en bewust afziet van het gebruik van macht en geweld.

Michael Sattler, 1490 - 1527

Michael Sattler was na de dood van **Conrad Grebel** (1526) en **Felix Manz** (1527) de meest opmerkelijke leider van de Zwitserse Broeders. Zijn marteldood vond plaats een paar maanden na die van **Manz**.

Michael Sattler was geboren in 1490 in Staufen bij Freiburg in Baden, Duitsland. Na zijn opleiding aan de Universiteit van Freiburg, werd **Sattler** monnik in het klooster van St. Peter bij Freiburg. Zijn opdracht was de positie van de prior van het klooster te versterken. Door zijn studie van de Schriften en ongetwijfeld beïnvloed door de nieuwe theologie wilde **Sattler** het klooster verlaten. In mei 1525 marcheerden een groep boeren uit het Zwarte Woud naar het St. Peters klooster om te protesteren tegen de hoge belastingen die door de abt van hen werden geheven. Dat was voor **Sattler** de directe aanleiding om het klooster te verlaten. Kort na het verlaten van het klooster trouwde **Sattler** met **Margaretha**, een voormalige begijn. Vanwege het programma van **Ferdinand I** van Oostenrijk om de ketterij uit de regio te elimineren, vluchtten **Sattler** en zijn vrouw naar Zürich in 1525, waar zij Baptist werden.

Hij ging uiteindelijk naar Straatsburg en bleef bij **Wolfgang Capito**, een Duitse humanist die

een vooraanstaande hervormer werd. Tijdens zijn verblijf bij **Capito** sprak **Sattler** met zijn gastheer en **Martin Bucer** over theologische onderwerpen. Ze waren het oneens over een aantal punten, waaronder de kinderdoop. **Sattlers** ervaring met de hervormers was anders dan die met de Zwitserse Baptisten, maar de onenigheid over de kinderdoop veroorzaakte geen vijandigheid tussen **Sattler** en zijn vrienden. **Sattler** schreef over hen als zijn “geliefde broeders in God” in een brief nadat hij Straatsburg had verlaten. Na **Sattlers** executie, beschreven **Capito** en **Bucer** hem als een “dierbare vriend van God.”

Sattler werkte samen met de Zwitserse Broeders in Zürich, vanwaar hij werd verbannen op 18 november 1525. Hij was aanwezig bij het Derde Dispuut in Zürich op 6 november 1525. Hij werkte in de gemeenten van Horb en Rottenburg in Württemberg, later in Straatsburg in de Elzas. Teruggekeerd naar Horb en Rottenburg leidde hij op 24 februari 1527 een conferentie van Zwitserse Broeders te **Schleitheim** in het Canton Schaffhausen. Hij presenteerde op deze conferentie een geloofsbelijdenis die werd goedgekeurd en zonder één tegenstem aangenomen. Deze werd later gedrukt onder de titel “**Bruderliche Vereinigung etlicher Kinder Gottes**” (*Broederlijke vereniging van sommige kinderen van God*), als de geloofsbelijdenis van de Zwitserse (Baptisten) broeders. Deze belijdenis was belangrijk genoeg om te worden weerlegd door zowel **Zwingli** en **Calvijn**. **Zwingli** voelde de behoefte om te reageren op het werk en publiceerde “**Weerlegging van baptistische trucs**” om zijn leer te weerleggen.

De “*Bruderliche Vereiniging*” is geen systematische belijdenis van het geloof, maar het behandelt zeven belangrijke kwesties die de Baptisten overeengekomen waren. De zeven artikelen betreffen de doop, het verbod (banvloek), het breken van het brood, afzondering van de wereld, de rol van predikanten, het zwaard en eden zweren.

Michael Sattler werd gevangen genomen door de rooms-katholieke autoriteiten in Horb op 17 mei 1527 in Rottenburg en werd gemarteld op 21 mei 1527. Zijn vrouw werd ook gearresteerd. Op de ochtend van die dag bad deze nobele man tot God, in het zicht van gruwelijke martelingen voor zijn rechters en vervolgers en vermaande de mensen tot bekering. Hij verdroeg de onmenselijke martelingen. Daarna werd zijn verminkte lichaam vastgebonden aan een ladder. Hij bad opnieuw voor zijn vervolgers, terwijl de ladder geplaatst werd op de brandstapel. Hij had zijn vrienden beloofd om hen een teken vanaf de brandstapel te geven, om te laten zien dat hij standvastig bleef tot het einde; hij verdroeg het allemaal gewillig voor Christus. Nadat de brand de koorden waarmee hij gebonden was had verbroken, hief hij zijn hand op tot een teken voor hen. Al snel merkte men dat zijn geest de vlucht had genomen om bij Hem te zijn in Wie hij standvastig had geloofd, onder de meest verschrikkelijke martelingen, een echte held van het geloof.

Het volgende (verkortte) verslag van de berechting en executie van **Michael Sattler** wordt gegeven in de *Martelaren Spiegel*, Thielemann J. van Braght, Herald Press, 1987, pp 416-418.

Aanklachten tegen Michael Sattler

Ten eerste, dat hij en zijn aanhangers in strijd met het mandaat van de Keizer hebben gehandeld. **Ten tweede**, dat hij heeft geleerd en geloofd dat het lichaam en bloed van Christus niet aanwezig zijn in het sacrament. **Ten derde**, dat hij heeft geleerd en geloofd dat de kinderdoop geen redding geeft aan het kind. **Ten vierde**, dat zij het sacrament van de ziekenzalving afwijzen. **Ten vijfde**, hebben ze veracht en veroordeeld de moeder van God en de heiligen. **Ten zesde**, heeft hij verklaard dat mannen niet mogen zweren bij de autoriteiten. **Ten zevende**, is hij een nieuwe en ongeoorloofde gewoonte begonnen met betrekking tot het avondmaal, het plaatsen van het brood en de wijn op een bord en het eten en drinken van hetzelfde. **Ten achtste**, dat hij de orde heeft verlaten en een vrouw heeft getrouwd. **Ten negende**, dat hij heeft gezegd dat als de Turken het land zouden binnenvallen, geen weerstand zou moeten worden geboden en als het recht om oorlog te voeren bestond, zou hij liever het gebied tegen de christenen dan tegen de Turken beschermen en het is zeker een grote zaak dat de grootste vijanden van ons heilig geloof tegen ons zijn opgesteld.

Daarop vroeg **Michael Sattler** toestemming om met zijn broeders en zusters te overleggen. Dat werd hem toegekend. Na een tijdje met hen te hebben gesproken, antwoordde hij: “Met betrekking tot de artikelen en met betrekking tot mij en mijn broeders en zusters, hoor dit korte antwoord:

Ten eerste, dat we tegen het keizerlijke mandaat hebben gehandeld, geven wij niet toe, want dit zegt dat de lutherse leer niet in acht mag worden genomen, maar alleen het Evangelie en het Woord van God. Dit hebben we gehouden. Voorts ben ik mij er niet van bewust dat we in strijd met het Evangelie en het Woord van God hebben gehandeld; ik beroep mij op de woorden van Christus.

Ten tweede, dat het echte lichaam van Christus de Heere niet aanwezig is in het sacrament, geven we toe, want de Schrift zegt: Christus is opgevaren naar de hemel, zittende aan de rechterhand van Zijn hemelse Vader, vanwaar Hij komen zal om te oordelen de levenden en de doden, waaruit volgt dat Hij in de hemel is en niet in het brood. Hij mag niet lichamelijk gegeten worden. (Markus 16:19; Handelingen 1:9; Kolossenzen 3:1, Handelingen 10:42; II Tim. 4:1.)

Ten derde, over de doop zeggen we: De kinderdoop is geen middel tot redding, want er staat geschreven dat we leven door geloof alleen. Nogmaals: Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden. Petrus zegt ook in IPetrus 3: 21 Het tegenbeeld daarvan, de doop, behoudt nu ook ons. Maar niet als een verwijderen van het vuil van het lichaam, maar als antwoord aan God van een goed geweten, door de opstanding van Jezus Christus, (Romeinen 1:17; Markus 16:16.)

Ten vierde, We hebben niet de olie verworpen, want het is gemaakt door God en wat God heeft gedaan is goed en mag niet worden geweigerd, maar dat de paus, de bisschoppen, monniken en priesters beter kunnen maken, geloven we niet, want de paus heeft nooit iemand beter gemaakt. De brief van Jakobus spreekt niet over de olie van de paus. (Gen. 1:11; 2 Tim 4:4; Jakobus 5:14.)

Ten vijfde hebben we de moeder van God en de heiligen niet veroordeeld, want de moeder van Christus is gezegend onder alle vrouwen, want haar is toegekend de genade van de geboorte van de Verlosser van de hele wereld, maar dat ze een middelares en voorspraak is, hierover laat ons de Schrift niets weten, want wij vertrouwen op de uitspraak van Paulus aan Timotheüs: "Christus is onze Middelaar en voorspraak bij God." Wat de heiligen betreft, wij zeggen, dat wij, die leven en geloven, de heiligen zijn. Dat kan ik bewijzen door de brieven van Paulus aan de Romeinen, Korinthiërs, Efeziërs en op andere plaatsen waar hij altijd schrijft: "aan de geliefde heiligen." Vandaar dat wij geloven dat wij de heiligen zijn, maar hen die gestorven zijn in het geloof beschouwen we als de gezegenden (Lukas 1:28; Mattheüs 1:21; I Tim 2:5; I Kor 1:2; Ef. 1:1; Openbaring 14:13.)

Ten zesde houden we vol dat we niet mogen zweren bij de autoriteiten: Want de Heer zegt: "Zweer niet, maar laat uw woord ja, echter ja zijn en uw nee, nee." (Matt 5:37, Jakobus 5:12)

Ten zevende, toen God mij geroepen heeft om te getuigen van Zijn Woord en ik Paulus had gelezen en ook had beschouwd de onchristelijke en gevaarlijke toestand waarin ik was, het aanschouwen van de praal, trots, woeker en grote hoererij van de monniken en priesters, vertrok ik en nam mij een vrouw, volgens het bevel van God, want Paulus en de profetieën over deze aan Timotheüs zeggen: "In de laatste dagen zal het geschieden, dat de mensen zullen verbieden te trouwen, en bevelen zich te onthouden van vlees dat God geschapen heeft om met dankzegging te worden gebruikt," (I Kor. 7:2; I Tim. 4:3.)

Ten achtste, als de Turken zouden komen, moeten we ze niet weerstaan, want er staat geschreven: "Gij zult niet doden". We moeten onszelf niet verdedigen tegen de Turken en andere vervolgers, maar met ernstig gebed God smeken om hen af te weren, maar ik zeg, dat als de strijdende partijen gelijk zouden zijn, ik liever het gebied tegen de zogenaamde christenen zou willen beschermen, die vrome christenen vervolgen, arresteren en doden, dan tegen de Turken en wel om deze reden: De Turk is een echte Turk, weet niets van het christelijk geloof en is een Turk naar het vlees, maar gij, die christen wilt zijn en Christus wilt roemen, vervolgt de vrome getuigen van Christus en zijn Turken naar de geest.

Tot slot: Gij dienaars van God, ik waarschuw u om na te denken over het doel waarvoor God u heeft benoemd, om het kwaad te straffen en de vrome te verdedigen en te beschermen. Alles overwegende, dan hebben we niet in strijd met God en het Evangelie gehandeld en u zult merken dat noch ik, noch mijn broeders en zusters u hebben beledigd in woord of daad of tegen enig gezag. Daarom, gij dienaars van God, indien u nog niet het Woord van God gehoord of gelezen hebt, stuur ons de meest geleerde en de heilige boeken van de Bijbel, van welke taal ze ook mogen zijn en laat hen met ons het Woord van God onderzoeken en indien uit de Heilige Schrift blijkt dat wij dwalen en verkeerd zijn, zullen wij graag ophouden en herroepen en ook gewillig lijden onder de straf voor datgene waarvan we zijn beschuldigd, maar als er van ons geen fout is bewezen, hoop ik dat God u zal bekeren en instructie zal geven." (Handelingen 25:8,11; Romeinen 13:4).

Na deze toespraak lachten de rechters en staken de koppen bij elkaar en de gemeentesecretaris van Ensisheim zei: "O jij beruchte, wanhopige schurk en monnik, zullen wij met u twisten? De

beul zal met u twisten, dat verzeker ik je. **Michael** zei: “Gods wil geschiede.” De stadsecretaris zei: “Het zou goed zijn als je nooit geboren was.” **Michael** antwoordde: “God weet wat goed is.” Stadklerk: “Jij aartsketter, je hebt de vromen verleid, laat hun dwaling in de steek en accepteer de genade.” **Michael**: “Genade is van God alleen.” Eén van de gevangenen zei ook: “We moeten niet afwijken van de waarheid.” Stadklerk: “Jij wanhopige schurk en aartsketter, Ik zeg u, als er hier geen beul was, zou ik u zelf ophangen en denken dat ik God een dienst had bewezen.” **Michael**: “God zal juist oordelen.” Daarop zei de gemeentesecretaris een paar woorden aan hem in het Latijn, wat wij niet weten. **Michael** antwoordde hem “Judica”. De stadsecretaris vermaande de rechters en zei: “Hij zal niet ophouden met dit gesprek, daarom mijn heer de rechter, verder met hem praten heeft geen zin, ik zal het committeren aan de wet.” De rechter vroeg **Michael** Sattler of hij ook hecht aan de wet.

Michael antwoordde: “Gij dienaars van God, ik ben niet gezonden om het Woord van God te beoordelen, we zijn hier om daarvan te getuigen en dus kan ik niet instemmen met enige wet (van mensen), omdat we wat dat betreft geen gebod van God hebben, maar indien we niet uit de wet kunnen worden vrij gesproken, zijn we klaar om te lijden voor het Woord van God, welk lijden dat ook is, of welke ons allemaal kunnen worden opgelegd omwille van het geloof in Christus Jezus, onze Redder, zolang we nog kunnen ademen, tenzij we daarvan door de Schrift worden weerhouden.”

De stadssecretaris zei: “De beul zal u overtuigen, hij zal twisten met u, aartsketter.” **Michael**: “Ik doe een beroep op de Schrift.”

Toen stonden de rechters op en gingen in een andere kamer, waar ze anderhalf uur bleven. In de tussentijd werd er in de kamer nog meer smaad op **Michael Sattler** gestapeld. Eén van hen zei: “Wat heb je voor verwachting voor jezelf en de anderen, dat je ze zo hebt verleid?” Daarna trok hij een zwaard, dat op de tafel lag en zei: “Kijk, met dit zullen zij met u redetwisten.” Maar **Michael** gaf geen antwoord op een enkel woord over zijn persoon, maar verdroeg het allemaal gewillig. Eén van de gevangenen zei: “We moeten geen parels voor de zwijnen werpen.” (Matt. 27:14; 7:6.)

Er werd ook gevraagd, waarom hij niet als heer in het klooster was gebleven. **Michael** antwoordde: “Volgens het vlees was ik een kloosterheer, maar het is beter zo.” Hij zei niet meer dan wat hier werd opgenomen en dit sprak hij onbevreesd.

De rechters kwamen terug naar de kamer, met de volgende uitspraak: “In de zaak van de gouverneur van zijne keizerlijke majesteit tegen **Michael Sattler** wordt geoordeeld dat **Michael Sattler** aan de beul moet worden overgegeven, zijn tong moet worden afgesneden; gooi hem op een wagen en scheur zijn lichaam twee keer met een roodgloeiende tang en nadat hij is opgesteld buiten de poort, zal hij vijf keer op dezelfde manier worden geknepen.”

Nadat dit op de voorgeschreven wijze was gedaan, werd hij als ketter tot as verbrand. Zijn medebroeders werden geëxecuteerd met het zwaard en de zusters verdronken. Zijn vrouw, **Margaretha Sattler**, na te zijn onderworpen aan vele smeekbeden, vermaningen en bedreigingen, waaronder

zij zeer standvastig bleef, werd een paar dagen later verdronken. Voltrokken op **21 mei, 1527**. Martyrs Mirror bevat ook een brief geschreven door **Michael Sattler** in de gevangenis aan de gemeente van God in Horb.

De Zeven Artikelen van Schleithem

Aangenomen door een conferentie van **Zwitserse Broeders**, 24 februari **1527** te Schleithem, kanton Schaffhausen, Zwitserland.

“Broederlijke Vereniging van een aantal kinderen van God met betrekking tot zeven artikelen”, of wel “De Zeven Artikelen van Schleithem”. De artikelen die wij bespraken en waarover wij eensgezind waren, zijn deze:

Doop.

De Ban (banvloek).

Breken van het brood.

Afscheiding van de gruwel.

Voorgangers in de kerk.

Het zwaard hanteren.

De eed zweren.

I. Betreffende de doop : De doop wordt gegeven aan al diegenen die berouw en verandering van het leven hebben geleerd en die echt geloven dat hun zonden worden weggenomen door Christus en aan al degenen die wandelen in de opstanding van Jezus Christus en wensen met Hem begraven te worden in de dood, zodat ze kunnen worden opgewekt met Hem en aan allen die met deze betekenis de doop van ons verzoeken en voor zichzelf vragen. Dit sluit de kinderdoop uit, de ergste en hoofdgruwel van de paus. In deze heb je de basis en het getuigenis van de apostelen. Matt. 28, Markus 16, Handelingen 2 , 8, 16, 19. Dit willen we eenvoudig, maar stevig en met zekerheid vast houden.

II . Wij zijn als volgt over het verbod overeengekomen: Het verbod is van toepassing op al degenen die zich hebben gegeven aan de Heere, om te wandelen in Zijn geboden en met allen die gedoopt zijn in het ene lichaam van Christus en die broeders worden genoemd of zusters en die toch soms uitglijden en vallen in dwaling en zonde, die hen overvalt. Zij worden tweemaal vermaand in het geheim en de derde keer openlijk gedisciplineerd of verboden volgens het bevel van Christus, (Matt. 18:15-20 over de tucht). Maar dit geschiedt overeenkomstig de verordening van de Geest (Matt. 5) vóór het breken van het brood, zodat we één brood kunnen breken en eten, met één Geest en in één liefde en kunnen drinken uit één beker.

Alleen het artikel over de doop en het avondmaal heb ik opgenomen in dit boek.

Niet dat de overige artikelen niet van belang zijn, maar de hoeveelheid informatie is zo omvangrijk, dat ik hier en daar keuzes moet maken. Het boek wordt toch al dik genoeg.

Maarten Luther 1483 -1546

Maarten Luther (*Martin Luther*) geboren te Eisleben, 10 november **1483**, overleden 18 februari **1546**, was een Duitse theoloog en reformator. **Luther** heeft les gehad op de Latijnse school in Maagdenburg die geleid werd door de Broeders des Gemenen Levens (Brüder vom gemeinsamen Leben' of 'Windesheimer Chorherren').

Begonnen als augustijner monnik (**1506**) had hij daarna het sacrament van de priesterwijding ontvangen (**1507**). Later ontwikkelde hij zich, na zijn benoeming in **1508** tot hoogleraar in de moraaltheologie aan de Universiteit van Wittenberg tot een leidende persoonlijkheid van een reformatie in het Duitse Rijk. De publicatie van zijn 95 stellingen tegen de handel in aflaten op 31 oktober **1517** is het begin van het lutheranisme en voor een deel ook van het protestantisme. In **1521** werd **Luther** geëxcommuniceerd door **paus Leo X**.

Wanneer **Luther**, drie jaar nadat hij in de ban is gedaan, een eigen onafhankelijke kerk sticht, wordt hij door velen in het Duitse rijk gevolgd. Duitsland bestond in die tijd uit vele kleine staten met een lokale graaf, bisschop, hertog of koning als heerser, die losjes verenigd waren in het Heilige Roomse Rijk. Velen van deze lokale heersers werden protestant, vaak uit opportunistisch oogpunt, men kan de roomse kerk en de daarmee verbonden Keizer van het Roomse Rijk als concurrerende machtsfactor uitschakelen. De keus voor **Luther** werd ongetwijfeld mede bepaald doordat Luther als noodoplossing de vorsten de positie van de bisschop liet overnemen. **Daardoor kreeg de staat weer grote invloed op de kerk in die gebieden en eigenlijk overall waar de lutherse kerk een dominante positie innam. Het verschaftte de lokale machthebbers het goddelijke alleenrecht om te besluiten welke godsdienst in hun gebied aangehangen diende te worden.** De rooms-katholieke kerk toonde verzet, maar na de Schmalkaldische oorlog (**1546 -1555**) is er niet veel meer over van de voornoemde politieke en culturele structuur in Duitsland.

Dat **Luther** uiteindelijk zo'n grote invloed kon hebben had verschillende oorzaken:

- de drukpers gaf de mogelijkheid nieuwe ideeën snel te verspreiden.
- door conflicten tussen de keizer (**Karel V**) en de paus duurde het lang voordat de tegenstand tegen het lutheranisme goed was georganiseerd.
- de keizer moest zijn keurvorsten ontzien in een tijd dat hij ze nodig had toen hij oorlog voerde of ten tijde dat er strijd dreigde. Hierdoor kon de keurvorst van Saksen, **Luther** in bescherming nemen. Toen deze noodzaak verdween moest de keurvorst hem verbergen.
- **Luther** had veel bijval van de humanisten. Zij bestudeerden de klassieke talen. **Luther** gebruikte voor zijn vertaling van het Nieuwe Testament de door **Erasmus** een tiental jaren eerder opnieuw geredigeerde en in drukvorm uitgegeven Griekse tekst daarvan. Dat was iets waar de roomse kerk geen voorstander van was: zij baseerde haar vertaling van het Nieuwe Testament op de Vulgaat, die gebaseerd is op de oudere Griekse tekst. **Erasmus** had zijn Grieks geleerd bij de Broeders des Gemenen Levens die dat eind 15de eeuw als nieuw vak op de door hen geleide Latijnse scholen ingevoerd hadden, zoals in Maagdenburg, die

Luther ook bezocht had.

- **Luthers** Bijbelvertaling van de grondtekst naar de volkstaal was de eerste die sterk verspreid werd. Volksvertalingen bestonden reeds vroeger in de middeleeuwen, maar waren te duur voor de gewone man, omdat het zeker tot midden 15de eeuw handgeschreven (in plaats van gedrukte) kopieën betrof. **Luthers** Bijbelvertaling - met in de voetnoten zijn nieuwe leer - verbreidde zich snel.
- Er was sterke ontevredenheid onder de bevolking.
- de legers werden uitgerust met vuurwapens.
- de aflatenhandel betekende een geldstroom uit de Duitse landen.
- de wantoestanden in de rooms-katholieke kerk zoals ambtsverhandeling en ambtencombinaties werden bestreden.
- de wereldse vorsten hadden de rijkdom van de kerk liever zelf in handen. Het sluiten van de kloosters bracht deze eigendommen aan de wereldse vorsten.
- de decadente levenswijze en/of de onkunde en onwetendheid van vele geestelijken werd meer bekend en veroordeeld.

Theologische opvattingen

Door bestudering van de Romeinenbrief kwam **Luther** tot de overtuiging dat rechtvaardiging door geloof een gave van God is die God bewijst aan goddeloze zondige mensen. Deze rechtvaardiging is verworven door Christus. De goddeloze krijgt deel aan de verworven gerechtigheid van Christus door het geloof (Romeinen 1:16,17). Het geloof verenigt met Christus en plaatst daarom de goddeloze weer in de juiste verhouding met God. De zonden worden niet door oprecht berouw (en/of de biecht) vergeven, maar door het geloof "bedekt". Deze opvatting is fundamenteel geweest in het leven van **Luther**. Het doortrekt zijn hele theologie. **Luther** heeft de rechtvaardiging van de goddeloze weer voluit in het middelpunt van de theologie en de prediking geplaatst.

Het is heel jammer dat **Luther** in zijn hervorming niet radicaler is geweest. Hij handhaafde het roomse zuurdesem van de kinderdoop en bleef bij de viering van het Avondmaal heel dicht in de buurt van de roomse eucharistie theologie. Ook handhaafde **Luther** de vervangingstheologie van de roomse kerk. Voor de Joden was uiteindelijk geen plaats, die hadden het naar zijn oordeel helemaal verdorven. **Luther** vond dat de benamingen Israël en Jood van betekenis waren veranderd. De echte Israëlieten waren voor **Luther** degenen die het Nieuwe Verbond accepteerden, "daarom zijn alle heidenen die Christen zijn geworden, de ware Israëlieten, geboren uit Christus, de edelste Jood." Hij beschouwde de verwoesting van Jeruzalem en de tempel als bewijs dat God Israël had verstoten. Dit standpunt van **Luther** was niet nieuw. Het begon al bij de vroegere kerkvaders. **Justinus** was de eerste kerkvader die de Gemeente beschouwde als Israël. **Origenes** was van mening dat de Oudtestamentische beloften voor Israël in geestelijke zin op de Gemeente konden worden overgedragen. Maar veelal geloofde men nog wel in een herstel van Israël op basis van de profetische beloften en Romeinen 11.

Luthers standpunt over de Joden heeft het antisemitisme sterk bevorderd en heeft waarschijnlijk mede bijgedragen tot de Holocaust, de vernietiging van ca. 6 miljoen Joden door Nazi-Duitsland gedurende de tweede wereldoorlog. Hierover nog het volgende:

Luther en de Joden

Luther was volgens veel schrijvers in eerste instantie redelijk positief in zijn oordeel over de Joden. Hij vond het niet vreemd dat de Joden zich nooit bekeerd hadden, omdat de kerk er zo slecht aan toe was dat deze hen alleen maar kon afstoten van het christelijk geloof. Hij verwachtte dan ook dat bij verdere doorwerking van deze reformatie de Joden christenen zouden worden. In **1523** deed Luther nog een aanval op de rooms-katholieke kerk over hoe slecht zij de Joden behandeld zou hebben.

Hij bleef echter niet op dit standpunt staan. In **1543** verscheen “*Over de Joden en hun leugens*” (Von den Juden und Ihren Lügen), een antisemitische verhandeling over de Joden. Het bevat zeven maatregelen die volgens Luther tegen de Joden genomen moeten worden:

1. Synagogen en Joodse scholen moeten in brand gestoken worden.
2. Huizen van Joden moeten afgebroken en verwoest worden. In plaats daarvan moet hun een simpel dak of een stal worden toegewezen.
3. Joodse gebedenboeken moeten afgenomen worden.
4. Rabbijnen en andere Joodse geleerden moeten, op straffe van de dood, verboden worden ooit nog iemand het Joodse geloof te leren.
5. Sieraden en geld van de Joden moeten afgenomen worden.
6. Joden mogen zich niet meer op straat vertonen.
7. Joden moeten opgepakt worden en in werkkampen gestopt worden om hen hun brood te laten verdienen.

De afkeer van **Luther** van de Joden is waarschijnlijk te verklaren uit zijn teleurstelling over het uitblijven van hun bekering. Hij uitte zich echter niet alleen heftig tegen de Joden. Hij was even fel in zijn bestrijding van de Baptisten en de rooms-katholieken. Volgens de joodse auteur **René Süss** kwam het pamflet echter niet zomaar uit de lucht vallen en uitte **Luther** daarvoor ook al vrij zijn gedachten over zijn afkeer van de Joden. Volgens hem is er nooit sprake geweest van een ommekeer in zijn denken over de Joden, maar was hij zijn hele leven al anti-Joods. Volgens Lutherkenner **Joop Boendermaker** klopt deze voorstelling van zaken niet en was Luther de Joden wel degelijk goedgezind in zijn eerdere jaren. Zo respecteerde **Luther** in die tijd de rabbijnen en vanwege zijn uitspraak dat Jezus een Jood was, werd hij door zijn tegenstanders een 'halve jood' genoemd. **Drs. C. van Atten**, emeritus chr.ger. predikant stelde op 3-8-2015 in het Ref. Dagblad dat **Maarten Luther** verschrikkelijke woorden richting de Joden gebruikt heeft. Zijn woorden zouden in een blad als het RD niet passend geacht worden; het zou zonder twijfel verlies van abonnementen opleveren.

Luthers anti-judaïsme maakte de lutheranen in de twintigste eeuw ontvankelijk voor nationaal-socialistische propaganda, die naast het antisemitisme ook het 'Germaanse' karakter van de reformatie van **Luther** beklemtoonde. Het racistische motief voor de vervolging door de nazi's was echter vreemd aan Luthers theologisch gemotiveerde afwijzing van de Joodse religie.

Dat het duitse volk in meerderheid **Hitler** volgde kwam waarschijnlijk ook door Luthers standpunt over het gehoorzamen van de vorsten en de staat. Hij was van mening dat het volk niet in opstand mocht komen tegen de wereldlijke macht, hoe slecht dit bestuur ook mocht zijn. Zij onthoofden per saldo slechts noodzakelijkerwijs weinigen, want de vorst/staat moet toch blijven heersen!

Luthers wetten

- Luther formuleerde een aantal wetten voor de kerk:
- de Bijbel is de enige bron van het geloof (*Sola scriptura*);
- elke gelovige heeft het recht de Bijbel op zijn manier uit te leggen;
- de mens kan alleen in de hemel komen door geloof (*Sola fide*);
- de handel van de kerk in aflaten moet worden afgeschaft;
- de vorst is in elke staat hoofd van de kerk;
- onderdanen moeten de vorst altijd gehoorzamen, ook als de vorst zich misdraagt;
- het pontificaat moet worden afgeschaft;
- dankzij het doopsel (kinderdoop) zijn we allen priester.

Wanneer wij nu de situatie van de lutherse kerk bezien in **2015**, dan is daar inhoudelijk niet veel meer van over. Voor het grootste deel is de lutherse kerk vrijzinnig geworden op punten waar zij vroeger een Bijbels standpunt had. In enkele landen is de lutherse kerk nog wel de staatskerk, zoals in bepaalde Scandinavische landen, maar inhoudelijk stelt zij niet veel meer voor. Vanuit Bijbels oogpunt gezien was Luther gedeeltelijk een dwaalleraar, hoewel hij ook veel goede opvattingen had en het verspreiden en lezen van de Bijbel sterk heeft bevorderd.

Andreas von Bodenstein – (Karlstadt) 1486-1541

Andreas Rudolf Bodenstein ook genoemd Karlstadt (*1486 in Charles City, † 24 december 1541 in Basel) was een Duitse hervormer

De vader van **Andreas Bodenstein** was waarschijnlijk de wijnmaker **Peter Bodenstein** en bovendien burgemeester. De jonge Andreas bezocht waarschijnlijk eerst het atheneum en werd in **1499** ingeschreven aan de universiteit van Erfurt. In **1503** behaalde hij de graad van bachelor en bezocht daarna de universiteit van Keulen, waar hij vertrouwd werd met de leer van **Thomas van Aquino**.

In **1505** ging **Karlstadt** naar de nieuw opgerichte universiteit van Wittenberg, waar hij nog in hetzelfde jaar promoveerde. In de volgende jaren werkte hij als docent aan de Faculteit der

Letteren en hield lezingen over Thomas van Aquino, maar las ook de geschriften van Johannes Duns Scotus en Willem van Ockham. In **1510** werd hij tot priester gewijd. In **1511** werd hij docent aan de Faculteit Godgeleerdheid. Als decaan promoveerde hij in **1512** bij **Martin Luther** als doctor in de theologie. In **1516** verwierf hij ook een doctorale graad als jurist.

Na de pauselijke bul, waarin bedreigd werd met de excommunicatie *Exsurge Domine* tegen **Luther** en zijn volgelingen in **1520**, brak **Karlstadt** met de paus en de kerkelijke traditie. Voor een korte tijd werkte hij in Denemarken, maar al snel keerde hij naar Wittenberg terug. Daar was hij tijdens Luthers verblijf in de Wartburg de belangrijkste voorvechter van de Wittenberg beweging.

Karlstadt predikte voor een vernieuwing van de eredienst, de afschaffing van de beelden van de heiligen en van gewijde muziek, maar behield zijn mening over de toewijding en het celibaat. Tijdens Kerstmis **1521** vierde **Karlstadt** het eerste Avondmaal in de protestantse Duitse kerk. De leken namen de beker in hun eigen handen. De bemiddeling van het heil door de priesters werd vrijwel afgeschaft. Zijn huwelijk met **Anne van Mochau** begin van het jaar **1522** getuigde van zijn breuk met het celibaat. In februari **1522** waren er rellen vanwege het verwijderen van beelden uit de kerk.

Luther had veel kritiek op de preken van **Karlstadt** en liet zijn geschriften door de universiteit in beslag nemen. Zij verschilden van mening over het Avondmaal.

Teleurgesteld in **Luther** trok hij zich terug van de universiteit in Wittenberg en ging in Wörlitz wonen.

In **1523** werd hij gekozen als pastor in Orlamünde. Hier hervormde hij de liturgie, schafte de kinderdoop af en verwijderde het orgel en de beelden van heiligen. Met **Martin Reinhardt** en **Gerhard Westerburg** onderhield hij nauwe contacten. Ook werden diverse geschriften van hem gedrukt. De Zwitserse en Zuid-Duitse hervormers veroordeelden de aanvallen van **Karlstadt** op **Luther** door middel van zijn geschriften.

Hij was ook een korte tijd verbonden met **Thomas Müntzer**, maar hij verwierp geweld als middel voor dwangmatige reformatie. Afgezien van hun gemeenschapsdenken was zijn standpunt te vergelijken met die van de Zwitserse broeders (Baptisten).

Toch zag **Luther** in hem een aanhanger van **Müntzer** en zorgde voor zijn ontslag en uitzetting.

De volgende periode werd gekenmerkt door rusteloze omzwervingen door verschillende Duitse steden. Echter, hij werd overal na een korte tijd verdreven. Met de hulp van **Luther** kon hij in **1525**, nadat hij zijn leer van de eucharistie had ingetrokken, terug naar Wittenberg, maar bleef van prediking en universiteit uitgesloten. Tijdens een acht maanden durend verblijf in Holstein en Oost-Friesland ontmoette hij de Baptist **Melchior Hofmann**.

In **1530** ging **Karlstadt** via Straatsburg en Basel naar Zürich, waar hij eerst als diaken in het ziekenhuis werkte en nam daarna in **1531** het pastoraat in Altstaetten op zich, dat hij echter als

gevolg van de overwinning van de orthodoxe kantons in de Tweede Kappel Oorlog weer moest opgeven. Vervolgens werkte hij in Zürich aan de School van Groot Münster. Op voorspraak van **Heinrich Bullinger** werd hij in **1534** docent in Basel. In **1537** werd hij rector van de universiteit van Basel. Na een bewogen leven stierf hij daar in **1541** op Kerstnacht aan de pest.

Caspar Schwenckfeld 1489-1561

Caspar (of Kaspar) Schwen(c)kfeld von Ossig was een Duitse protestantse voorganger en schrijver die één van de eerste initiatiefnemers was van de protestantse reformatie in Silezië.

Schwenckfeld werd geboren in Ossig in de buurt van Liegnitz, Silezië nu Osiek, in de buurt van Legnica, Polen, uit adellijke ouders in **1489**. Van **1505-1507** was hij student in Keulen en werd in **1507** ingeschreven aan de universiteit van Frankfurt aan de Oder. Tussen **1511** en **1523** diende **Schwenckfeld** het hertogdom Liegnitz als adviseur van Hertog **Karel I (1511-1515)**, **hertog George I (1515-1518)** en **Hertog Frederik II (1518-1523)**.

Schwenckfeld werd beïnvloed door **Thomas Müntzer** en **Andreas Karlstadt**. Hij ontwikkelde echter zijn eigen principes en viel uit tegen **Martin Luther** over de viering van het Avondmaal (**1524**). Hij had zijn eigen visie op de sacramenten, de hemelse vlees doctrine, ontwikkeld in nauwe samenwerking met zijn humanistische collega **Valentin Crautwald (1465-1545)**. Zijn volgelingen vormden een nieuwe groep gelovigen, die in Duitsland werd verboden, maar hun ideeën beïnvloedden Baptisten, puriteinen in Engeland en piëtisten op het vasteland van Europa.

In **1518** of **1519** ervoer **Schwenckfeld** een opwekking die hij een “bezoek van God” noemde. **Luthers** geschriften hadden een diepe invloed op **Schwenckfeld** en hij omarmde de “Lutherse” reformatie en werd een student van de Schrift. In **1521** begon **Schwenckfeld** het evangelie te verkondigen en won in **1522** **Hertog Friedrich II** voor het protestantisme. Hij organiseerde in **1523** een Broederschap van zijn bekeerlingen voor het doen van studie en gebed. In **1525** verwierp hij **Luthers** idee van de werkelijke aanwezigheid van Christus in het Avondmaal en kwam tot een spirituele interpretatie van het Avondmaal des Heren, die vervolgens door **Luther** werd verworpen. **Schwenckfeld** begon te leren dat de ware gelovigen het geestelijke lichaam van Christus aten. Hij spande zich zeer in voor de hervorming, waar hij ook ging, maar kritiseerde hervormers als hij dacht dat ze te extreem werden. Hij benadrukte dat indien iemand een echt christen wilde zijn, men niet alleen uiterlijk maar ook innerlijk moet veranderen. Vanwege het Avondmaal en andere controverses brak **Schwenckfeld** met **Luther** en volgde hetgeen beschreven is als een “middenweg”. Hijzelf verliet vrijwillig Silezië in **1529** om de druk op en de schaamte van zijn hertog te verlichten. Hij woonde in Strassburg van **1529-1534** en vervolgens in Schwaben en daarna blijkbaar weer in Silezië, waaruit hij door **Martin Luther** in **1540** werd verdreven.

Een deel van de leer van **Schwenckfeld** hield verzet in tegen oorlog, tegen geheime genootschap-

pen en eed zweren en dat de overheid geen recht had om te heersen over iemands geweten; dat wedergeboorte is door genade en door het innerlijke werk van de Geest; dat gelovigen zich geestelijk moeten voeden met Christus en dat gelovigen het bewijs van wedergeboorte moeten tonen. Hij verwierp de kinderdoop, de uiterlijke vorm van kerk zijn en “denominaties”. Zijn opvatting over het Avondmaal zette **Luther** aan tot verschillende preken over dit onderwerp in zijn “Het sacrament van het Lichaam en Bloed van Christus tegen de fanatici” in **1526**.

In **1541** publiceerde Schwenckfeld de “*Grote belijdenis van de heerlijkheid van Christus*”. Hij leerde dat Christus twee naturen had, de Goddelijke en de menselijke, maar dat hij steeds meer Goddelijker werd. Hij publiceerde ook een aantal werken over de uitleg van de Schrift in **1550** en reageerde vaak op de weerleggingen van de lutherse hervormer **Matthias Flacius Illyricus**.

In **1561** kreeg **Schwenckfeld** dysenterie en werd geleidelijk zwakker, totdat hij stierf in Ulm op 10 december **1561**. Omwille van zijn vijanden werd het feit van zijn dood en de plaats van zijn begrafenis geheim gehouden.

Schwenckfeld heeft tijdens zijn leven geen aparte kerk gesticht, maar volgelingen verzamelden zich rond zijn geschriften en preken. In **1700** waren er ongeveer 1.500 van hen in Neder-Silezië. Velen vluchtten uit Silezië onder de vervolging van de Oostenrijkse keizer en sommigen vonden onderdak op het land van graaf **Nicolaus Ludwig Zinzendorf**. Deze volgelingen werden bekend als **Schwenckfelders**. Een groep emigreerde naar Philadelphia in **1731**, gevolgd door vijf volgende emigraties tot **1737**. In **1782** werd de Vereniging van Schwenckfelders gevormd en in **1909** werd de Schwenckfelder kerk gesticht. De **Schwenckfelder kerk** is klein gebleven en momenteel zijn er vijf kerken met ongeveer 3.000 leden in het zuidoosten van Pennsylvania. Al deze kerken liggen binnen een straal van vijftig mijl van Philadelphia, Pennsylvania.

Het **Schwenckfelder Library & Heritage Center** is een klein museum, bibliotheek en archief in Pennsburg, Pennsylvania. Zij is de enige instelling gewijd aan het behoud en de interpretatie van de Schwenckfelder geschiedenis, met inbegrip van **Caspar Schwenckfeld**, de radicale reformator, religieuze tolerantie, de Schwenckfelders in Europa en Amerika en de Schwenckfelder kerk. Het Schwenckfelder Library & Heritage Center heeft het hele jaar door exposities en programma's.

Thomas Müntzer 1489-1525

Thomas Müntzer werd geboren in Stolberg in de Harz. Hij studeerde aan de Universiteit van Leipzig en later aan de universiteit van Frankfurt, maar het is onbekend of hij een academische graad behaald heeft. Hij was thuis in de Griekse, Hebreeuwse en Latijnse talen. Hij verbleef van **1516** tot **1518** in een klooster bij Frohse.

De publicatie van de 95 stellingen van **Luther** op 31 oktober **1517** heeft hem o.a. gemotiveerd om het klooster te verlaten en naar Wittenberg te reizen. Daar had hij een confrontatie met

Luther, die **Müntzer** voor zijn politisering van de lutherse reformatie verachtte. Na een kort verblijf in Orlamünde en Jüterbog in **1519**, reisde hij naar Leipzig en was getuige van het debat tussen **Johannes Eck** en **Andreas Karlstadt** (27 juni - 3 juli) en tussen **Luther** en **Eck** (4 juli - 14 juli). **Müntzer** aanvaardde de functie van biechtvader in een nonnenklooster in Beuditz in december **1519** voordat hij naar Zwickau vertrok in **1520**.

Thomas Müntzer was blijkbaar zeer aangemoedigd door zijn Zuid-Duitse collega **Balthasar Huebmaier** van Waldshut. Deze was een rooms-katholieke priester die een onverzoenlijke tegenstander van **Luther** was. **Huebmaier** was toen nog niet bekeerd.

Middeleeuwse mystici, vooral de chiliastische werken van **Joachim van Calabrië**, waren het belangrijkste onderwerp van zijn studie. Het leek **Müntzer** dat het millennium en de dag van het oordeel over de gedegeneerde kerk en de verdorven wereld, zoals aangekondigd en uitgebeeld door die mysticus, vorm kreeg in de reformatie van **Luther** en de algemene onrust van zijn tijd.

Hij brak met de ideeën van **Maarten Luther**, die hij aanvankelijk bewonderde. Uiteindelijk riep hij, in tegenstelling tot **Luther**, op tot daadwerkelijk verzet, met militaire middelen, tegen de feodale onderdrukking. Meer dan enig andere man was **Luther** echter verantwoordelijk voor het bloedige uitbreken van de boerenoorlog. Hij wekte hoop in hen op met grote woorden, die de harten van de boeren in brand stak vanwege het onrecht en verlangen naar betere tijden. Hij maakte hen klaar om risico's te nemen en om te durven en liet hen daarna aan hun lot over. **Müntzer** plaatste zich aan het hoofd van 8000 boeren in de Duitse Boerenopstand in **1524**, die eindigde met marteling en onthoofding van **Müntzer** op 27 mei **1525** in Mühlhausen, Thüringen. Zijn hoofd en lichaam werden tentoongesteld als een waarschuwing aan iedereen die opnieuw verraderlijke doctrines zou verkondigen. Vóór zijn dood accepteerde hij het lutherse Avondmaal.

Luther en **Müntzer** waren het theologisch op verschillende punten van de leer niet met elkaar eens. **Müntzer** geloofde en leerde het "levende woord van God" als openbaring en profetie, het verbod op de kinderdoop, dat de wijn en het brood van de eucharistie slechts zinnebeelden waren van Jezus Christus' offer. **Luther** was niet zo radicaal als **Müntzer**. In kritiek op de rooms-katholieke geestelijken, die niet geloofden in de voortdurende openbaring uit de hemel, verklaarde **Müntzer**: "Deze doortrapte en verraderlijke personen zijn van geen nut voor de kerk op zelfs niet de geringste wijze."

Voor zover bekend week **Müntzer** op veel punten af van het Woord van God **en was hij zeker geen Baptist**. **Müntzer** was, buiten twijfel, een lutheraan. Mogelijk ontkende hij op een bepaald moment de noodzaak van de kinderdoop, maar hij beoefende die rite tot het einde van zijn leven. Er is geen bewijs dat hij ooit werd herdoopt of op welke wijze dan ooit verbonden was met de Baptisten. Hij wilde op deze aarde het Koninkrijk van God vestigen, zelfs met geweld. Hij leerde dat er geen hemel en hel waren, geen verdoemenis en geen duivel, maar alleen de

kwade verlangens en begeerten van de mens. Christus, zei hij, was een man, zoals wij zijn, een profeet en een leraar en zijn "Avondmaal" is niets anders dan een gewone maaltijd van herdenking, waarbij brood en wijn worden geconsumeerd met mystieke toevoegingen. Hij was dus een volbloed dwaalleraar, die zoals men dit vaak ziet, toch veel volgelingen had. "Inderdaad, in geen enkele betekenis van het woord," merkt **Burrage** op, "en in geen enkele periode van zijn carrière was hij een Baptist, maar vreemd genoeg wordt hij wel de oprichter en leider van de (Ana) Baptisten genoemd" (The Baptist Quarterly Review, p. 140 april 1877). Waarschijnlijk door de tegenstanders van het baptisme, zoals de navolgers van Luther en van Calvijn. Op basis van deze misvattingen over **Müntzer** wordt vaak van de Baptisten in die dagen een karikatuur beeld gemaakt, die tot op de huidige dag nog springlevend is.

De Baptisten ontkenden duidelijk de standpunten van **Müntzer**. **Grebel** schreef in zijn brief aan hem: "Aangezien je jezelf hebt geuit tegen de kinderdoop, hopen we dat je niet zondigt tegen het eeuwige Woord, de wijsheid en kennis van God, volgens welke gelovigen alleen gedoopt worden en dat u weigert om zuigelingen te dopen." (Cornelius, Geschichte des Münsterischen dopen Aufruhrs, II. pp. 240-247). **Cornelius, die een rooms-katholiek was, geeft toe dat de Baptisten openlijk op kardinale punten oppositie kozen tegen Müntzer.**

In het jaar 1523 stelde hij een boek samen voor de inrichting van de dienst van God (**Müntzer**, Ordnung und Berechnung des Teutschen, p. 6) en in dit boek schrijft hij over de kinderdoop. In 1525, in een brief aan **Oecolampadius** verdedigt hij de kinderdoop en praktizeerde haar. (Herzog, Das Leben Joh. Oekolampads, I. p. 302 Basel, 1843). Geconcludeerd kan worden dat **Müntzer** een volgeling en vriend van **Luther** was, al verschilde hij op bepaalde punten van **Luther**.

Bernard Rothmann ca. 1495 - 1535

Bernhard Rothmann, een luthers theoloog in Münster, Westfalen, Duitsland, werd geboren in Stadtlohn in het bisdom Münster. Hij diende als leraar in Warendorf, werd pastoor van de kerk St. Maurice in Münster in 1529, ging naar Wittenberg, waar hij een vriend werd van **Melanchthon**; reisde naar Zuid- Duitsland, Speyer en Straatsburg. Hij keerde terug naar Münster en werd benoemd tot predikant van de St. Lambertijkerk en introduceerde de hervorming in de stad in 1532. Hij werd lid van de "Wassenberg" predikers in 1533 en tenslotte verbond hij zich met **Jan Matthijsz** uit **Haarlem** en **Jan Beukelszn** uit Leiden, die uit Holland gekomen waren in het begin van 1534 en op wiens verzoek hij een aantal belangrijke pamfletten schreef. Er is niets definitief bekend over zijn dood, maar het is zeer waarschijnlijk dat hij zijn leven verloor in de belegering van de stad in juni 1535. **Bernard Rothman** was zeker geen Baptist, hij doopte kinderen.

Op 23 januari 1532 publiceerde hij zijn geloofsbelijdenis, (gevonden in een geschrift van Hermann von Kerssenbroch, blz.176-189). Deze belijdenis bevat dertig artikelen inclusief de voornaamste discussiepunten van de andere hervormers. Het is grondig **luthers** en wijkt alleen

van Wittenberg af terzake van de sacramenten, waar duidelijk de invloed van **Capito** en **Zwingli** merkbaar is. De sacramenten worden beschouwd tekenen te zijn. Er zijn geen aanwijzingen van baptistische neigingen en de scheiding tussen de geestelijke en stoffelijke wereld doet denken aan **Luther**. Op 10 augustus, na een aantal gevechten, nam de evangelische prediker de kerken in Münster over en zes dagen later publiceerde **Rothmann** samen met de predikers een bericht over de misbruiken van de rooms-katholieke kerk met zestien artikelen. Hier is **Zwingli's** invloed heel duidelijk merkbaar. Artikel zes spreekt direct tegen **Luther** en voor **Zwingli**.

Aan het einde van 1532 waarschuwde **Luther Rothmann** met betrekking tot **Zwingli** en vond het nodig om de aandacht van de Münsterse raad te vragen voor het gevaar van de Baptisten. Wat **Rothmann** betrof was deze waarschuwing niet nodig, want op 6 september 1532 schreef hij aan de humanistische **Hermann von dem Busche** scherpe kritiek op de Baptisten. Deze situatie veranderde nadat **Philipp van Hessen** tussenbeide kwam op 14 februari 1533 om de zes evangelische predikers in Münster te bevestigen en na de verkiezing van de gemeenteraad had dit geresulteerd in een overwinning voor de evangelische partij en de gilden, in maart 1533. Toen kwam er een reformatie in baptistische zin. Om deze reden moesten kerkelijke en disciplinaire opdrachten worden gemaakt. **Rothmann** werd belast met de uitwerking van een kerkorde. Zelfs de strikt lutherse **John von der Wieck** was niet tegen hem, ondanks zijn vermoeden dat **Rothmann** een Baptist was geworden. Deze kerkorde is verloren gegaan, maar de grote lijnen geven voldoende aan dat de regelingen van Straatsburg en **Zwingli's** leringen dienden als het prototype. **Philipps** eisen dat de artikelen over de doop en het avondmaal moeten worden gewijzigd geven aan hoe weinig deze kerkorde was gebaseerd op lutherse stellingen.

Door de sterke invloed van de Wassenberg predikers die Münster binnen kwamen in de loop van 1532, begon **Rothmann** zijn standpunten te veranderen. De dominante persoonlijkheid van **Henric Rol**, die hij zou hebben leren kennen in Straatsburg in 1531, oefende een sterke invloed uit op de verdere ontwikkeling van **Rothmann**. In ieder geval was Rothmann op weg naar een volledige verwerping van het lutheranisme en op 6 mei 1533 maakte hij zijn positie tegen de kinderdoop heel duidelijk. Een openlijke scheiding ontstond tussen de conservatieve lutherse partij in de raad onder leiding van de syndicus **von der Wieck**, die zijn hoop gevestigd had op de Smalkaldic League en de partij onder leiding van **Rothmann**, ondersteund door de gilden en beïnvloed door de Wassenberg predikers. Het resultaat hiervan was dat **Rothmann** aan zijn vriend **Bucer** schreef en zijn voorbehoud deelde t.a.v. de kinderdoop.

Het antwoord dat **Rothmann** kreeg was niet gunstig voor zijn opvattingen zoals hij had verwacht, **maar gaf aan dat de kinderdoop moest worden behouden om de eenheid van de kerk te behouden**. In augustus 1533 kwam er een dispuut in de raad over de kinderdoop. De predikers, met Rothmann als woordvoerder, versloegen de oppositie in de loop van het dispuut. Hoewel **Rothmann** herdoop niet verdedigde of de volwassen doop in de plaats van de kinderdoop zette, waren zijn argumenten tegen de kinderdoop zo effectief dat de Raad heeft besloten om het dispuut na twee dagen te beëindigen, zogenaamd omdat de oude **von dem Busche** te moe was.

Een andere belangrijke invloed in het leven van **Rothmann** kwam nu tot volle uitdrukking. Sinds de zomer van **1533** waren aanhangers van de sekte van de **Melchiorieten** naar Münster gekomen. Hoewel veel dingen hen scheidden, hun gemeenschappelijke oppositie tegen het lutheranisme bond hen samen. **Rothmanns** wens om zijn aanhang te vergroten maakte hem angstig voor de ondersteuning van deze groep. Jan Matthijsz probeerde sinds november **1533** de Melchiorieten in een radicale richting te duwen. **Rothmanns** geschriften laten duidelijk zien hoe deze verandering tot stand kwam. Het schrijven, genaamd Belijdenis, die in samenwerking is geschreven met vijf andere predikers en voltooid op 22 oktober **1533** en gepubliceerd in **Rothmanns** eigen drukkerij op 8 november, draagt geen enkel bewijs van deze apocalyptische revolutionaire stemming. Inderdaad, zoals Wray heeft aangetoond, deze belijdenis werd vertaald door de **Marpeck broederschap** in een poging om de versplinterde Baptisten beweging van **1530**, samen in één groep te verenigen.

Deze belijdenis, gepubliceerd in **1542** onder de titel **Vermaning**, werd aanzienlijk herzien om het te laten samenvallen met de theologie van de **Marpeck** groep. Meer nadruk werd gelegd op het verschil tussen het Oude en het Nieuwe Testament; **Rothmanns** behandeling van de besnijdenis en doop werd vervangen door een duidelijker uiteenzetting. De **Marpeck** broederschap verving ondeugdelijke passages en voegde tal van vermaningen toe om getrouw te blijven tot het einde. Uit een gedetailleerde vergelijking van deze twee documenten blijkt duidelijk hoe de theologie van **Marpeck** de broederschap gevormd heeft. Uiteraard wisten ze van het tragische einde dat **Rothmann** was overkomen, maar zij zagen ook de intrinsieke waarde in de belijdenis van de Münster predikers. De beknopte en duidelijke weerlegging van alle argumenten tegen de kinderdoop kon niet worden toegestaan om onopgemerkt en ongebruikt te laten.

Het gezag van **Rothmann** in Münster bleef eb en vloed. In november **1533** werd een nieuwe kerkorde ingevoerd en omdat **Rothmann** daar tegen was, werd hem bevolen de stad op 11 december **1533** te verlaten. Maar hij bleef en **Philipp van Hessen** en **Wieck** planden door middel van een ander dispuut hem uit Münster te verdrijven. Dit werd onmogelijk en op 23 januari **1534** riep een edict van **Franz von Waldeck, bisschop van Münster**, op tot de gevangenneming van alle Baptisten, vooral **Rothmann**.

Door de invloed van **Jan Matthijsz** en **Jan van Leyden** namen de zaken in Münster snel een abrupte wending. De precieze rol van **Rothmann** in die tijd is niet duidelijk, maar aangezien hij altijd beïnvloedbaar was geweest, kwam hij zeer waarschijnlijk onder de invloed van deze mannen, die zijn gaven van meningsuiting en leiderschap voor hun eigen doeleinden gebruikten. Uiteindelijk werd op 5 januari **1534** **Rothmann** samen met de Wassenberg predikers in zijn huis met vele anderen in het geheim gedoopt.

Met de komst van **Jan Matthijsz** op 23 februari **1534** (dezelfde dag waarop de Baptisten de wettelijke controle kregen over de gemeenteraad), verloor **Rothmann** de directe leiding van de Münsterse reformatie en werd weinig meer dan de propagandist voor deze belegerde gemeen-

schap. Zijn belangrijkste stukken dateren uit deze periode.

Terwijl **Rothmann** aanvankelijk het niet eens was met een aantal vernieuwingen van **Jan van Leyden**, zoals polygamie, had hij weinig keus dan te berusten en de nieuwe praktijk te rationaliseren. De vernietiging van het koninkrijk op 25 juni **1535**, deed ook **Rothmanns** leven als hervormer eindigen en waarschijnlijk ook zijn leven, ofschoon er berichten waren dat hij werd gezien in Lübeck en Rostock in **1537**. (Gary K. Waite)

De laatste dagen van **Rothmann** zijn niet bekend. Het kan zijn dat hij ontsnapte toen de stad Münster werd aangevallen, maar het is meer waarschijnlijk dat hij koos voor een moedige dood in de strijd in plaats van het miserabele leven van een voortvluchtige. (William Klassen)

1. *Bekentnisse van beyden Sacramenten , Doepe unde Nachmaele der predicanten tho Münster (Münster, 1533)*. Een exemplaar is te vinden in de Amsterdamse Mennonieten bibliotheek.

2. *Restitutie rechter und gesunder christlicher Lehre*, 1534. Gepubliceerd door Andreas Knaake in Flugschriften uit de tijd van de reformatie VII, in Neudrucke deutscher Litteraturwerke des XVI. und XVII Jhs. 77/78. Halle, 1888.

De Restitutie, het belangrijkste werk van **Rothmann** is ingebed in een presentatie van zijn visie op de geschiedenis; namelijk de val van de mens in het oude verbond van Adam en het herstel door Christus, werd gevolgd door een tweede val van het nieuwe verbond in de tweede eeuw door wetenschappers en door vorsten en een tweede herstel van Luther tot **Melchior Hoffman**, **Matthijszn.** en **Beukelszn.** Het is zeker geen boek waar de ware Baptisten gelukkig mee konden zijn. **Rothmann was duidelijk gemakkelijk te beïnvloeden. Hoewel soms tegen de kinderdoop, wenst hij deze op een ander moment te behouden als hem dat beter uitkwam. Philipp van Hessen** verwierp dit boek en **Rothmanns** vroegere vriend **Melanchthon** schreef enkele stellingen tegen de leer van de Baptisten, met name tegen de Restitutie.

3. *Eyn Gantz troestlick BERICHT van der Wrake Villa Nova straffe des Babilonischen Gruwels, an alle ware Israeliten VND Bundtgenoten Christi, hir Villa Nova dar vorstroyet, durch de gemeente Christi tho Munster, 1533*.

4. *Van Verborgenheit der schrift des Rykes Christi, Villa Nova van dem daghe des Heren durch de gemeente Christi tho Münster. Münster februari 1535*. Dit pamflet is aanwezig in twee drukken (Catalogus Amst, 62.);

5. *Van erdescher vnnde tytliker Gewalt* (mei 1535). Een kopie van dit schrijven wordt gevonden in het Staatsarchief van Münster. Het is gedrukt door Heinrich Detmer en Robert Krumbholtz.

De opstand in Münster

De Baptisten waren niet de stuwende krachten van de opstand van Münster. In deze kleine periode (1533-1535) waren er enige dwalende Baptisten (anabaptisten) die meewerkten en zelfs mede leiding gaven aan de opstand. We moeten er echter terdege rekening mee houden dat de geschiedenis vertekend is door Baptisten vijandig gezinde bronnen. Het doen en laten van Jan Beukelszn (Jan van Leiden) en zijn volgelingen was die van een kleine minderheid en zij werden verafschuwd door de overgrote meerderheid van de Baptisten.

Niemand ontkent dat er Anabaptisten onder de mensen van Münster waren, maar de opstand begon met en werd geleid door Lutheranen (Ten Cate, *Gesch der Doopsg. In Nederland*, I, p. 11). Het merendeel van de leiders waren lutheranen/kinderdopers.

Gregory en Ruter zeggen:

“Ook is het niet aan de orde om voor al de opstanden van die tijd de Baptisten de schuld te geven, in Münster of andere plaatsen, waar de Baptisten gemeenten hadden. De eerste opstandelingen kreunden onder de zware verdrukking en namen de wapens op ter verdediging van hun burgerrechten. De Baptisten lijken eerder de gelegenheid te hebben benut dan dat ze er de oorzaak van waren.” (Gregory en Ruter, *Geschiedenis van de christelijke kerk*, p. 500)

Het is zeker dat de leiders in Münster principiëel verschilden van degenen die elders de naam van Baptisten droegen. De mannen van Münster hanteerden het zwaard; de Baptisten waren onderscheiden van andere christenen door te weigeren om wapens te dragen. De mannen van Münster droomden van de oprichting van een seculier koninkrijk; de Baptisten keken alleen naar de geestelijke heerschappij van Christus.

Iedereen die onpartijdig de geschiedenis van **Menno Simons** en die van **Johannes van Leyden** bestudeert zal niet ontkennen dat de leerstellingen en de geest van de twee mannen geheel tegengesteld waren; zoals ook die van Baptisten tegengesteld waren, zowel in de leer en in de geest, ten opzichte van **Luther** en de rooms-katholieken.

Bernhardt Rothmann, leidde al de beweging in Münster voordat bepaalde Anabaptisten zich met hem verbonden. (Spanheim, *Hist. Anab.*, p. 12).

Het is zeker dat de ongeregdheden in de Münster werden begonnen door **Bernhardt Rothmann** en dat hij werd bijgestaan door de voorgangers met dezelfde overtuiging.

Jan van Leiden 1509-1536

Jan van Leiden, ofwel *Johan van Leyden*, eigenlijk *Johann Bockelson* of *Johan Beukelszoon* (Leiden, 1509 - Münster, Westfalen, 22 januari 1536) was een rondtrekkende Nederlandse prediker die eerst het geloof van de Baptisten was toegedaan maar later daarvan afweek en één van de leiders werd van de zgn. Anabaptisten en later zichzelf benoemde tot koning van het kortstondige anabaptistische koninkrijk in Münster.

Johan Beukelsz werd geboren als kind van Beukel Gerritsz, verwekt bij diens dienstmeisje Alijdden Jansdochter. **Jan van Leiden** werd opgeleid tot kleermaker en werkte als zodanig in Vlaanderen en Engeland. Daarna trok hij naar Leiden, waar hij de weduwe van een schipper trouwde. Als koopman reisde hij naar Lübeck en Lissabon. In Leiden dreef hij de herberg “In den Witte Lely” en was meesterzanger, rijmdichter en toneelspeler bij de stedelijke festiviteiten.

In 1533 leerde **Jan van Leiden** de AnaBaptist **Jan Matthijs** kennen en liet hij zich door hem dopen. Zijn belangstelling voor deze nieuwe christelijke groepering was al eerder gewekt, toen hij bij een bezoek aan Münster een preek van **Bernhard Rothmann** had gehoord.

Jan van Leiden werd door **Jan Matthijsz** als apostel uitgezonden om “*de Boodschap te verkondigen en uitverkorenen in te wijden*”. Al gauw werd hij in Münster naast **Matthijsz** leider van de Anabaptisten in de stad. De Anabaptisten verkregen een meerderheid in de gemeenteraad en maakten Münster tot één van hun bolwerken. De uit de stad verdreven bisschop **Frans van Waldeck** belegerde de stad al sinds 28 februari 1534 met behulp van de troepen van landgraaf **Filips van Hessen**.

Jan Matthijsz kwam op 5 april 1534 bij een uitval uit de belegerde stad om het leven. **Jan van Leiden** was daarna de enige leider van de Anabaptisten in Münster. Hij nam in september 1534 de titel van koning aan, richtte het theocratische “Koninkrijk Sion” op en omgaf zich met een luisterrijke hofhouding.

Met behulp van een raad van “twaalf apostelen”, zijn stadhouder en scherprechter **Berend Knipperdolling** en zijn “rijkskanselier” **Hendrik Krechting** zou **Jan van Leiden** een waar schrikbewind hebben uitgeoefend en ieder verzet in bloed hebben gesmoord. Ter voorbereiding op de vermeende naderende apocalyps liet hij alle boeken behalve de Bijbel verbranden. Geld werd afgeschaft en polygamie en gemeenschap van goederen werden ingevoerd. Op overtreding van de tien geboden stond de doodstraf. **Jan van Leiden** zou 17 vrouwen gehad hebben. Hij zou één van hen, Elisabeth Wandscherer, publiekelijk zelf hebben onthoofd omdat ze hem wilde verlaten. **Enige twijfel over de historische juistheid van deze overleveringen is op zijn plaats.** De kerkelijke en wereldlijke autoriteiten lieten deze verhalen na hun overwinning op de beweging van Anabaptisten ter afschrikking verspreiden.

Het rijk van **Jan van Leiden** kwam op 25 juni 1535 ten einde, toen de troepen van de bisschop en de landgraaf van Hessen dankzij verraad Münster innamen. Pas na harde straatgevechten werden de Anabaptisten verslagen. **Jan van Leiden** werd gevangengenomen en een zestal maanden als “circusbeer” door het omliggende land gevoerd. Op 22 januari 1536 werd hij met **Berend Knipperdolling** en **Berend Krechting** doodgemarteld. Ambtenaren van de stad en een menigte van toeschouwers zagen dat de drie uit elkaar werden getrokken met een schroeiende hete tang, één voor één, totdat hun kwellingen werden afgesloten met een slag op het hart. Hun lichamen werden in ijzeren kooien opgehangen aan de toren van Lambertikerk in Münster. In deze kooien lagen de lichamen ter afschrikking tot 1585 te vergaan. De kooien zijn nog steeds te bezichtigen. De termen anaBaptisten en wederdopers worden met name gebruikt voor de korte revolutionaire

fase van deze afvallige Baptisten. Deze had haar hoogtepunt rond **1534** met het rijk van **Jan van Leiden** in Münster. Hierna kwam een deel van de West-Europese Baptisten onder leiding van **Menno Simons** in rustiger vaarwater. Tot zijn volgelingen, die internationaal als mennonieten worden aangeduid, behoren uiteenlopende groepen zoals de Doopgezinden in Nederland en de Amish. Er waren echter in veel andere landen nog Baptisten, die weinig of niets te doen hadden met de dwaalgeesten in Münster.

De nederlaag in Münster betekende nog niet het einde van het (revolutionaire) anabaptisme. In **1535** werd nog een mislukte aanslag op Amsterdam uitgevoerd, het zgn. “wederdopersoproer” en daarna maakten de aanhangers van **Jan van Batenburg** de Nederlanden onveilig. Hij werd in **1537** gevangen genomen, waarna het pacifisme ook in de Nederlanden weer een belangrijk kenmerk van de Baptisten werd. De rooms-katholieke overheid bleef de Baptisten echter vervolgen.

William Tyndale 1494-1536

William Tyndale was een Bijbel vertaler en werd een martelaar; waarschijnlijk geboren in North Nibley (15 mijl ten zuid-westen van Gloucester), Engeland in **1494** en overleden te Vilvoorde (6 mijl ten N.O. van Brussel), België in **1536**. **Tyndale** stamde uit een oude Northumbrian familie, studeerde aan Magdalen Hall, Oxford, één van de vele colleges.

Hij behaalde zijn Master's Degree in **1515** op de leeftijd van 21 jaar! Hij bleek een begenadigd linguïst te zijn. Eén van **Tyndale's** medestudenten merkte op dat **Tyndale** “zo bekwaam was in acht talen: Hebreeuws, Grieks, Latijn, Spaans, Frans, Italiaans, Engels en Duits, dat welke hij ook sprak, je zou denken dat het zijn moedertaal was.” Dit geschenk heeft hem ongetwijfeld geholpen in zijn succesvolle ontduiking van de autoriteiten tijdens zijn jaren van verbanning uit Engeland. Hij ging theologie studeren en werd in **1517** tot priester gewijd.

Rond **1520** werd **William Tyndale** gouverneur bij de familie van **Sir John Walsh**, te Little Sodbury in Gloucestershire. Na bekend geraakt te zijn met de leerstellingen van de reformatie, wijdde hij zich aan de studie van de Schrift en maakte zijn gevoelens in het huis van Walsh bekend. Zijn geschillen met de rooms-katholieke hoogwaardigheidsbekleders en vooral zijn prediking ondervond veel tegenstand en leidde tot zijn verhuizing naar Londen (ongeveer oktober, **1523**), waar hij begon te prediken en veel vrienden maakte onder de leken, maar niemand onder de kerkleiders.

Hij interesseerde zich voor het humanisme, kwam in contact met de geschriften van **Maarten Luther** en stuitte daardoor op tegenstand van de geestelijkheid. In **1525** reisde hij naar Keulen, Worms en Marburg waar hij het Nieuwe Testament in het Engels vertaalde, dat in **1526** te Worms verscheen. Aan zijn wijze van vertalen en ook aan zijn aantekeningen is de invloed van **Luthers leer** duidelijk te merken. In Engeland verzette de geestelijkheid zich hevig tegen de vertaling van de Bijbel. Uit het vasteland binnengesmokkelde exemplaren werden in beslag genomen en verbrand. Met **Thomas More** had **Tyndale** een briefwisseling over de voornaamste

reformatrice leringen. Steeds op de vlucht voor de rooms-katholieke geestelijkheid, werkte hij ten slotte in Antwerpen, waar hij bij **Merten de Keyser** een herziening van zijn Nieuwe Testament (1534), een vertaling van de Pentateuch en verscheidene theologische geschriften het licht liet zien. Vanuit Antwerpen kon hij het vervoer van zijn boeken verzorgen, een opvang voor Engelse vluchtelingen organiseren en de politieke verwickelingen in Engeland op de voet volgen via informanten.

Andere geschriften van **Tyndale's** hand zijn: *'Inleiding tot de brief van de Romeinen'*, *'The Parable of the Wicked Mammon'* en *'The Obedience of a Christian Man'* die bij de Antwerpse drukker **Jan Hoochstraaten** (pseudoniem Hans Lufft) werd uitgegeven. Ook de Pentateuchvertaling van **Tyndale** kwam bij deze drukker tot stand en werd naar Engeland verscheept.

Bij de Inquisitie aangebracht door de Engelse bisschop Stokesley, werd hij in Antwerpen gevangengenomen en wachtte hem in Vilvoorde de marteldood door wurging en verbranding. Een gedenksteen in deze stad en een klein museum "**William Tyndale**" bij de protestantse kerk aldaar (Lange Molenstraat 58) herinneren aan zijn levenswerk en zijn gewelddadige dood als martelaar. Van Tyndale's uitstekende vertaalwerk is veel in latere Engelse Bijbeluitgaven bewaard gebleven, met name ook in de King James Bijbel.

Uitspraak van **Tyndale**: *"als u besneden bent in het vlees en niet in het hart, hebt u geen deel aan Gods goede beloften, zo ook zij, die gedoopt worden in het vlees en niet in het hart, hebben geen deel aan het bloed van Christus."*

Waaruit blijkt dat **Tyndale** geen voorstander was van de kinderdoop.

Ulrich Zwingli 1484-1531

Huldrych Zwingli (ook *Ulrich Zwingli*) (*Wildhaus, 1 januari 1484 -+Kappel am Albis, 11 oktober 1531) was een Zwitserse reformator en één van de leiders van de Zwitserse reformatie. Onafhankelijk van **Maarten Luther** kwam **Zwingli** tot een vergelijkbare conclusie aangaande de roomse kerk en het geloof door het bestuderen van de Bijbel vanuit een humanistisch oogpunt.

Zwingli werd geboren als zoon van een rijke boer in Wildhaus. Zijn eerste scholing vond plaats in Weesen onder leiding van zijn oom **Bartolomeus Zwingli** en studeerde verder in Bern, Wenen en Basel. Hij studeerde onder andere muziek, filosofie en diverse humanistische onderwerpen en voltooide zijn studies in 1502.

Vlak voor het behalen van zijn graad in de theologie werd **Zwingli** pastoor in Glarus. Hij bleef daar tien jaar. Tijdens zijn verblijf in Glarus studeerde Zwingli Grieks en Hebreeuws. In deze periode kwam **Zwingli** ook onder invloed van de humanist Erasmus. Hier ligt ook de oorsprong van zijn humanistisch gedachtegoed. Wegens zijn verzet tegen het huurlingensysteem in het leger

moest hij weg als pastoor en werd hij in **1516** priester in het bedevaartsklooster van Einsiedeln. In **1518** werd hij benoemd tot priester in de Grossmünster-kerk in Zürich.

Vanwege de literaire werken die **Zwingli** in Glarus schreef was hij een vriend van de Zwitserse kardinaal **Mattias Schinner**. Hij ontving om dezelfde reden een jaarlijkse vergoeding uit Rome.

Als priester in de Grossmünster-kerk begon **Zwingli** openlijk vraagtekens te zetten bij de dogmatiek van de rooms-katholieke kerk. **Zwingli** heeft altijd volgehouden dat hij niet op de hoogte was van de geschriften van **Maarten Luther** en dat hij de Zwitserse reformatie onafhankelijk van **Luther** begon. Toen een priester in 1519 aflaten kwam verkopen in Zürich verzette **Zwingli** zich tegen hem. Dit voorval vond plaats twee jaar nadat **Luther** de aflaten veroordeeld had in zijn 95 stellingen.

Vanaf **1520** nam Zwingli geen inkomen meer van de paus aan.

Vanaf **1522** begon **Zwingli** met het hervormen van de kerk en het christelijke geloof. Zijn eerste reformatorische geschrift, "*Vom Erkiesen und Fryheit der Spysen*", werd gepubliceerd tijdens een dispuut over het kerkelijk recht aangaande vasten. Volgens **Zwingli** was het vasten slechts een menselijke regel en niet in overeenstemming met de Bijbelse geboden. Hij was er nu van overtuigd dat alleen de Bijbel en *niet* de tradities van de kerk, de bron was van het geloof. Hij publiceerde deze gedachten in *Archeteles*.

Zwingli was van mening dat het zonder een buitengewone Goddelijke zegen onmogelijk was voor een priester om zich aan het celibaat te houden. In het voorjaar van **1522** trouwde hij met **Anna Reinhard** in het geheim. Anna was een jonge weduwe met drie kinderen die bekend stond vanwege haar schoonheid, geloof en trouw aan de reformatie. **Zwingli** vierde zijn huwelijk op 2 april **1524** in een openbare kerkdienst. Zij kregen tussen **1526** en **1530** nog vier kinderen.

John Gill schrijft over **Zwingli**:

"Luther en Zwingli, belichtten alle bedrog en schurkenstreken van de paus. Maar ze zetten er niets beters voor in de plaats. Ze begonnen zich vast te klampen aan de wereldlijke macht en stelden hun vertrouwen op menselijke hulp en werden al snel net zo slecht.

*Om in een gelijkenis te spreken, zij sloegen de kan uit de hand van de paus, maar bielden de gebroken stukken in hun eigen hand. En dus moest het zijn zoals Jezus zei: "Een man die niet trouw is in kleine dingen zal niet met grote worden vertrouwd, maar wat hij had zal van hem worden weggenomen." De twee hierboven genoemde personen wonnen snel een grote aanhang van mensen die hun onderwijs accepteerden als de waarheid. Sommigen gaven hun leven daarvoor, geloofden dat zij heil hadden gevonden in Christus. Dit is te zien in de twee jonge monniken, **Johannes** en **Heinrich**, die in 1523 werden verbrand in Brussel.*

*Hetzelfde gebeurde met **Kaspar Tauber**, een rijke burger van Wenen, Oostenrijk, die vanwege zijn geloof*

werd veroordeeld en verbrand door zijn medeburgers in 1524. Maar hoe prachtig het begin ook was, **Luther** en **Zwingli** en hun volgelingen werden al snel verdeeld in twee goddeloze kampen als gevolg van de sacramenten en omdat ze alle tekenen van een nieuw Babel toonden. Er was geen verandering in hun leven, maar waren trots en hadden een soort kennis waardoor ze anderen verachtten. Het eten van vlees, het schelden van pausen, monniken en priesters (die dit natuurlijk rijkelijk verdienden) was de omvang van hun dienst aan God.

Martin Luther en zijn volgelingen leerden dat het lichaam van de Heere Jezus Christus in het brood van het Avondmaal en zijn bloed in de wijn aanwezig was en dat deze vergeving van zonden meedeelde.

Zwingli en zijn volgelingen leerden dat het Avondmaal een herdenking was van de verlossing en genade van Christus. Het was geen offer voor de zonde, want dat was aangeboden door Christus aan het kruis. Beiden doopten zuigelingen en verwierpen de ware doop van Christus, dat zeker het kruis met zich meebracht voor degenen die de zuigelingendoop verwierpen.

Ze volgden de paus in de praktijk van de kinderdoop, door van hem het zuurdesem over te nemen dat aanleiding geeft tot allerlei kwaad en de toegangspoort is tot het valse (dwalende) christendom. Terwijl ze de paus beschimpten over andere punten, negeerden ze het feit dat hij net zo weinig Bijbelse basis had voor de kinderdoop als voor het vagevuur, de mis, de verering van heiligen, de brieven van aflaat en dergelijke.”

Luther, **Zwingli** en ook **Calvijn** verdedigden hun onderwijs met het zwaard en wilden mensen dwingen om hun geloof te accepteren, maar het geloof is een gave van God en is niet onderworpen aan de menselijke controle. Eerst had **Zwingli** geschreven en geleerd dat er niet één duidelijk woord in de Schrift aanwezig is om de kinderdoop te rechtvaardigen.

Reformatie in Zürich

Zwingli's radicale volgelingen maakten gebruik van de situatie in Zürich om afbeeldingen en beelden uit de kerken te verwijderen, de liturgie te veranderen en de mis te versoberen. Tegen het einde van 1524 waren de kloosters afgeschaft. Van 1526 tot 1531 werd **Zwingli's** vertaling van de Bijbel, de **Froschauer Bijbel**, gedrukt. Op de donderdag in de Goede Week van 1525 werd de eucharistie voor het eerst gevierd volgens **Zwingli's** nieuwe liturgie. De mannen en vrouwen zaten toen aan weerszijden van de kerk langs een lange tafel, waarop brood op houten borden en wijn in houten bekertjes stonden. Het verschil met het rooms-katholieke heilige misoffer was zeer groot, maar **Zwingli's** optreden wekte geen volksopstand op. In hetzelfde jaar kreeg **Zwingli** de eretitel **Antistes** (hoofd van de kerk).

Wat betreft het Avondmaal verschilt **Zwingli** met **Luther** en **Calvijn**. De opvatting van **Zwingli** was meer symbolisch en kende geen daadwerkelijke tegenwoordigheid. **Luther** leerde dat Jezus in en door en om brood en wijn aanwezig was. **Zwingli** (zoals in mindere mate Calvijn) zag daarentegen het Avondmaal als een geestelijke gebeurtenis. Zoals brood en wijn het lichaam

versterken, zo zal de Heilige Geest de ziel versterken.

Zoals **John Gill** al schreef, **Zwingli** was evenals **Luther** gedeeltelijk een dwaalleraar, die de gemeente van Christus ook veel kwaad heeft gedaan.

John Gill (historicus) verder over **Zwingli**:

*“De Baptisten beweging groeide snel, mede door vervolging en verdrukking. De vijand kon de goddelijke waarheid niet verdragen en gebruikte **Zwingli** als hulpmiddel. **Zwingli** begon fanatiek te schrijven en te prediken dat de doop van volwassen gelovigen vals was en niet mag worden getolereerd. Dit was in tegenstelling tot zijn eerdere bekentenis, toen hij zelf had geleerd dat er niet één duidelijk woord van God kinderdoop rechtvaardigt. Maar nu wilde hij de mensen en de wereld behagen in plaats van God en verzette zich tegen de ware christelijke doop. Hij overtuigde de autoriteiten om de keizerlijke wet te gebruiken om Baptisten te onthoofden, zij die echt aan God waren gewijd en die uit overtuiging de band van een goed geweten met Hem hadden gemaakt. Eindelijk slaagde **Zwingli** erin twintig mannen, weduwen, zwangere vrouwen en jonge meisjes in de ellende te gooien, in een donkere toren. Ze waren opgesloten met alleen brood en water en zagen zon noch maan voor de rest van hun leven, veroordeeld om in de donkere toren te blijven, de levenden en de doden samen, te sterven en te verrotten, tot niet één van hen was overgebleven.*

*Tegelijkertijd zette **Zwingli** aan tot ernstige mandaten: vanaf nu moet elke persoon in de regio van Zürich, die gedoopt wordt, in het water gegooid en verdrinken worden, zonder enige vorm van proces of vonnis.”*

Desiderius Erasmus 1466-1536

Desiderius Erasmus (*Rotterdam, 28 oktober 1466--Bazel, 12 juli 1536) was een Nederlandse priester, augustijner kanunnik, theoloog, filosoof, schrijver en humanist.

Desiderius Erasmus was de meest briljante vertegenwoordiger van de humanistische cultuur van de zestiende eeuw. Zijn invloed was zeer groot op de opgeleide predikanten onder de Baptisten van de lagere Rijnlandse provincies, zoals **John Campanus** en anderen (Rembert, Die Wiedertauffer im Herzogtum Julich) en de Baptisten spraken over hem als de versiering van de Duitse natie (Beck, Die Geschichte der Bucher Wiedertauffer, 12 noot). Of dit laatste waar is, valt zeer te betwijfelen.

Alhoewel **Erasmus** in principe sympathiek stond tegenover **Luthers** actie, had hij als vrede-lievende en relativerende humanist van het begin af bezwaren tegen diens optreden. **Erasmus** bleef in eerste instantie liever afzijdig in twisten tussen de reformatoren en de rooms-katholieke kerk. Na veelvuldig aandringen pakte **Erasmus** in 1524 echter de pen op tegen **Luther** in het geschrift *De libero arbitrio diatribe sive collatio* (collatie over de vrije wil). In dit geschrift trok Erasmus de leer van **Luther** in twijfel omtrent de verlossing van de mens. **Luther** zou volgens **Erasmus** de rol van de vrije wil van de mens onderschatten ten opzichte van de rol van de Goddelijke genade. Ondanks de afgewogen uitspraken in zijn boek bleef, zowel vanuit de

roomsgetrouwen als vanuit de andere reformatoren, kritiek op **Erasmus** bestaan.

De zestiende eeuw kenmerkte zich door een duidelijk antisemitische cultuur, waartegen het humanisme zich principieel verzette. Studie van de Joodse cultuur was één van de doelstellingen van het Collegium Trilingue, dat door Erasmus in Leuven gesticht is. De rooms-katholieke hebraïst **Johannes Reuchlin** bepleitte als één van de weinigen gelijke burgerrechten voor de Joden. In reactie op Reuchlins studie van de kabbalistiek schreef **Erasmus** toen **Reuchlin** door de Inquisitie vervolgd werd: “Ik ben geen Reuchlinist, zoals ik van niemand de partijganger ben”. Niettemin verdedigde hij Reuchlins pleidooi voor de Joden in een brief aan de inquisiteur Hoogstraten. Het ging hierbij echter over het verbranden van Joodse boeken en Reuchlin bestudeerde veel Joodse boeken. De strijd over de Joodse boeken heeft ongeveer tien jaar geduurd.

Reuchlins houding ten opzichte van de Joden was, in eerste instantie althans, veel meer dubbelzinnig dan het was in de richting van de Joodse academische wetenschap. Ondanks zijn vriendschap met zijn Joodse leraren en een paar andere Joden, **deelde hij aanvankelijk de vooroordelen van zijn tijd en sociale klasse**. Dus, terwijl hij, in de inleidende toewijding aan zijn Rudimenta, een Hebreeuws grammatica, zijn vrees uitsprak dat de verdrijving van de Joden uit Spanje (1492) en andere landen nadelige gevolgen zou kunnen hebben voor Hebreeuwse studies, toonde hij weinig sympathie voor de ongelukkige Joden zelf die, tot hun bekering, in “gevangenschap van de duivel” bleven. Deze aanpak werd ook gekenmerkt in zijn *“Tuetsch Missive, warum die Juden so lange im Ellend sind”* (Pforzheim, 1505). In tegenstelling tot **Erasmus** had **Reuchlin** geen sterke persoonlijke vooringenomenheid tegen de Joden, met de nadruk op sterke, want hij was wel een kind van zijn tijd.

In sommige publicaties wordt **Reuchlin** ook een humanist genoemd. Gezien zijn relatie met **Erasmus** zou dat waar kunnen zijn. Hij was ook tegen het verbranden van alle Joodse boeken, hoewel hij tegen sommige boeken geen bezwaar had.

Erasmus over de Joden

Over de Joden deed **Erasmus** (polemist en satiricus als hij was) krasse uitspraken. Frankrijk was voor hem het bloeiendste deel van de christenheid omdat dat land niet met ‘Joden en half-Joodse maranos is geïnfecteerd’. De Joodse godsdienst zag hij als de ‘verderfelijkste plaag en bitterste vijand van de leer van Jezus Christus’. Zijn bezwaar tegen de Joden lag in het rituele karakter van hun godsdienst, waarmee volgens hem de vroomheid werd ondermijnd en van Christus werd afgedwaald. **Erasmus** was desnoods bereid geweest om het Oude Testament op te geven als heilig boek voor de christenheid, als hij daarmee de invloed van het Jodendom had kunnen indammen. **Maarten Luther** ging op dit punt veel verder.

Volgens prof. dr. Hans Jansen koesterde Erasmus een diepe verachting voor de Joodse godsdienst, omdat haar aanhangers hun zaligheid meenden te kunnen bereiken door een nauwgezette naleving van de Wet van Mozes. Hij zag het Jodendom als een voortduren-

de bedreiging voor het Evangelie van Jezus Christus. Erasmus noemde het Jodendom „de meest verderfelijke pest.” (Ref.dag 16-04-2010)

Melchior Hofmann 1500-1543

Melchior Hofmann (* Schwäbisch Hall, ca. 1500 - +Straatsburg, 1543) was een Duitse baptist, maar dan wel een Baptist met een dwaling inzake de toekomstverwachting. Met zijn apocalyptische preken en geschriften had hij invloed op het ontstaan van het “doperse rijk” van Münster in 1534 onder leiding van **Jan van Leiden**.

Hofmann was van 1523 tot 1526 werkzaam als bontwerker en luthers lekenprediker in Lijfland (bij Letland). Hij werd uit het gebied verbannen vanwege zijn voorspelling dat de wereld in 1533 zou eindigen en vanwege zijn betrokkenheid bij een beeldenstorm in Dorpat (Estland) in 1525. Via Stockholm kwam hij in het Deense Kiel terecht waar hij een aanstelling kreeg als diaken van de Nikolaikerk. Samen met **Johannes Campanus** bestreed hij de lutherse avondmaalsleer en stelde dat Christus alleen in de geest en niet letterlijk in brood en wijn aanwezig was. Om deze reden werd hij in 1529 ook daar het land uitgewezen. Vervolgens ging hij met **Andreas Karlstadt**, een geestelijke leerling van **Maarten Luther**, via de sacramentariërs¹⁾ in Oost-Friesland naar Straatsburg, waar hij zich aansloot bij de Baptisten. In Emden stichtte hij een Baptistengemeente. Hij zou daar vele gelovigen gedoopt hebben door onderdompeling in een kuip. Hij schreef in korte tijd een groot aantal boeken en drukte die zelf. Ook hier kwam hij echter al snel in conflict met de plaatselijke voorgangers en in het voorjaar van 1530 ontvluchtte **Hofmann** de stad om aan arrestatie te ontkomen. Hij reisde tot 1532 in Oost-Friesland rond als prediker. Hofmann was pacifistisch en wees alle geweld af. Hij predikte het Evangelie in Oost-Friesland en de aangrenzende gebieden in Nederland.

¹⁾ sacramentariërs wijzen de reële aanwezigheid van Christus in het sacrament van de eucharistie of het avondmaal af.

In 1533 keerde **Hofmann** terug naar Straatsburg omdat hij geloofde dat hier letterlijk de grote eindstrijd uit de Openbaring aan Johannes tussen de goede en kwade machten zou plaatsvinden, waarna de stad het nieuwe Jeruzalem zou worden. De goede machten aan de zijde van Christus waren de rijkssteden, terwijl de boze machten gepersonifieerd werden door keizer Karel V en de paus. De strijd zou gewonnen worden door gebed en vestingbouw en niet door openlijke gevechten. Hierna zou er een zichtbare heerschappij van de gelovigen op aarde zijn.

Voor deze vergadering had **Bucer** een document met zestien kerkelijke leefregels opgesteld. Sectarische leiders werden voor de synode gebracht en ondervraagd door **Bucer**. Een synode onder leiding van **Martin Bucer** veroordeelde op 3 juni 1533 **Hofmanns** opvattingen als ketterij. **Hofmann** zat gevangen en **Schwenckfeld** had vrijwillig Straatsburg verlaten. De Straatsburgse magistraat zette hem vervolgens tot zijn dood gevangen.

Hofmanns toekomstvisioen vormde de inspiratie voor **Jan Matthijsz, Jan van Leiden** en **Bernhard Rothmann** om in Münster een “Duizendjarig vrederijk” te stichten, dat nog geen twee jaar duurde. Zij gebruikten hiervoor in tegenstelling tot wat **Hofmann** wilde wel geweld. **Hofmanns** ideaal van de geweldloosheid werd overgenomen door de latere leider **Menno Simons** en is tot op heden een kenmerk van de Doopsgezinden en Mennonieten.

Guillaume Farel 1489-1565

Guillaume Farel, geboren uit een adellijke familie in de buurt van Gap in de Dauphine in **1489**. Hij mocht aan de Universiteit van Parijs theologie studeren. Hier kwam hij onder de invloed van **Jacobus Faber** (Stapulensis), op wiens voordracht hij werd benoemd tot hoogleraar bij de universiteit van Cardinal Lemoine.

In **1521**, op uitnodiging van bisschop Briconnet, reisde Farel naar Meaux en nam deel aan de inspanningen van de hervorming binnen de roomse gemeenschap. De vervolgingsmaatregelen van **1523**, waartegen Farel een toevlucht vond in Meaux, deed Farel besluiten Frankrijk te verlaten. **John Oecolampadius** verwelkomde hem in Basel, waar hij in **1524** dertien stellingen publiceerde tegen de roomse doctrine. Deze stellingen verdedigde hij met grote kracht, maar met zo veel warmte dat **Erasmus** eraan meedeed om zijn uitzetting uit de stad te vragen. Hij dacht naar Wittenberg te gaan, maar zijn eerste stop was in Straatsburg, waar **Martin Bucer** en **Wolfgang Capito** hem vriendelijk ontvingen. Na de oproep van de hertog Ulrich van Württemberg ging hij als prediker naar Montbéliard. Nadat hij daar op dezelfde wijze optrad als in Basel, werd hij gedwongen om Montbéliard in het voorjaar van **1525** te verlaten.

In **1530** bracht hij de Farel-reformatie in Neuchâtel, in **1535** in Genève. Een jaar later wist hij **Calvijn**, die daar op doorreis verbleef, ondanks diens verzet ervan te overtuigen dat zijn plaats in Genève was. Deze gebeurtenis is voor de verdere reformatie van **Calvijn** van belang geweest. Toen in **1538** **Calvijn** uit Genève verbannen werd, ging **Farel** terug naar Neuchâtel. Door hem is **Cordier** (Corderius, een protestantse leraar klassieke talen) van Genève naar Neuchâtel geroepen, om de leiding op zich te nemen van het Protestantse College aldaar. Farel was een machtig spreker. Zijn felle aard blijkt uit zijn vurige lijfspreuk: ‘Quid volo, nisi ut ardeat!’ (Wat wil ik, dan alleen dat het vlamt)

Tijdens zijn tijd in Meaux raakte **Farel** onder de invloed van de ideeën van **Maarten Luther** en begon deze te promoten. Nadat de Sorbonne zijn lutherse sympathieën afgekeurd had begon **Farel** te evangeliseren in Dauphiné.

Als gevolg van een controversie over zijn geschriften inzake het gebruik van afbeeldingen tijdens christelijke erediensten moest Farel naar Zwitserland vluchten. In Zürich bracht **Farel** een tijd door met **Ulrich Zwingli** en in Straatsburg met **Martin Bucer**.

In **1526** werd **Farel** prediker te Aigle, dat toen onder de stad Bern viel. In **1532** vestigde **Farel** zich in Genève, waar hij voorganger werd. Hij slaagde er in **Calvijn** naar Genève te halen. Gedagvaard voor de vicaris van de bisschop, was zijn proces een scène van belediging en geroep, eindigend in een krachtige veroordeling van het hof en werd hem bevolen om de stad binnen drie uur te verlaten. Hij ontsnapte met de boot naar Orbe. Door tussenkomst van de regering van Bern werd op 28 maart **1533** vrijheid van eredienst verleend aan de reformatorisch partij in Genève. **Farel** brak uiteindelijk met **Calvijn** vanwege een meningsverschil over het Avondmaal.

De ernst van de disciplinaire maatregelen die volgden veroorzaakten een reactie, waardoor **Farel** en **Calvijn** uit de stad in **1538** werden verbannen. Een verkoeling in de relatie met **Calvijn** werd veroorzaakt door het huwelijk van **Farel** op de leeftijd van negenenzestig jaar met een vluchteling, een jonge weduwe van Rouen. De dood van **Calvijn**, in **1564**, ontroerde hem diep. Maar in zijn laatste jaar bezocht hij opnieuw Metz, predikte met groot enthousiasme, met al zijn gebruikelijke vuur. De inspanning was te veel voor hem; hij verliet uitgeput de kerk, ging naar bed en stierf in Metz op 13 september **1565**.

Een monument voor hem werd onthuld op Neuchâtel op 4 mei **1876**.

Willem Farel, de hervormer van Genève en vriend van **Calvijn**, schreef in **1528** een brief ter verdediging van de Baptisten. Hij had op 7 september **1527** al een brief geschreven met waardering voor de positie van de Baptisten over het onderwerp van de doop. Hij vergelijkt nu hun doop door onderdompeling met dat van Christus. Hij zegt:

“Het wordt door velen niet begrepen wat het is om aan Christus te worden verbonden en te wandelen in een nieuw leven door de inwoning van de Geest waarmee Christus de Zijnen doopte, die door zijn Geest en door Zijn genade wilden worden gedoopt in water (intingi aqua) in aanwezigheid van de christelijke gemeente en dat zij publiekelijk kunnen laten blijken dat ze met hun hart geloven, waardoor ze dichter aan de broeders en dichter verbonden worden aan Christus door hun plechtige geloofsbelijdenis, die alleen terecht wordt afgelegd zoals dat ook werd gedaan door Johannes en zoals de Grootste van allen, Christus, gebod”. (Herminjard, Correspondance des Reformateurs dans les pays de la langue francaise, II, 48).

Farel was het in grote lijnen met **Calvijn** eens. Dit betekent dat hij het roomse zuurdesem van de kinderdoop bleef aanhangen. Ook al stond hij minder agressief tegenover de Baptisten dan **Calvijn**.

Martin Bucer 1491-1551

Martin Bucer, ook wel *Martin Butzer* of *Martinus Bucer* (*Sélestat, Elzas, 11 november 1491 - +Cambridge, Engeland, 1 maart 1551) was een Duitse, protestantse theoloog en hervormer. Hij wordt beschouwd als de reformator van Straatsburg en de Elzas.

In **1506** werd hij lid van de Dominicanerorde en in **1517** ging hij studeren in Heidelberg. In

Schlettstadt kwam hij in aanraking met de werken van **Desiderius Erasmus**. In Heidelberg ontmoette hij in **1518 Maarten Luther**. De ideeën van **Erasmus** en **Luther** hebben **Bucer** blijvend beïnvloed.

In **1521** kreeg hij ontheffing van zijn kloostergeloften. Vanaf dat moment nam hij steeds meer afstand van de rooms-katholieke kerk. Kort daarop, in **1522**, trouwde hij met de uitgetreden non **Elisabeth Silbereisen**. In **1523** arriveert hij in Straatsburg, waar hij als predikant een grote rol speelde bij de hervorming van de kerk in deze vrije Rijksstad. Als gevolg van het **Augsburger Interim** werd Bucer in **1549** gedwongen Straatsburg te verlaten. Tot zijn dood in **1551** woonde hij in Engeland.

Martin Bucer was een zelfstandig denker. In zijn eerste publicatie, een preek uit **1523** onder de titel “*Das ym selbs niemant, sonder anderen leben soll,*” ontvouwt **Bucer** de gedachte dat God de wereld zo heeft geschapen, dat alles gericht is op het goede. De mens moet daarom het goede zoeken voor zijn naaste. Omdat Christus de wereld naar Gods bedoeling gaat herstellen, moeten gelovigen bereid zijn de naaste in liefde te dienen.

In Straatsburg waren aanzienlijke aantallen vluchtelingen, zoals de volgelingen van **Melchior Hoffman**, **Caspar Schwenckfeld** en **Clemens Ziegler**. **Bucer** nam persoonlijk de verantwoordelijkheid voor de aanval op deze en andere populaire predikers (Baptisten) op zich om hun invloed te minimaliseren en hun uitzetting en die van hun volgelingen te bewerken. **Bucer** drong erop aan dat de Raad met spoed de controle van alle christelijke erediensten ter hand zou nemen in de stad, voor het algemeen belang.

Bucer legde er de nadruk op om naar de reformatie te kijken als een entiteit en was niet geïnteresseerd in specifieke ondergeschikte punten en sprak de hervormers voortdurend aan om de essentie en substantie van de reformatie te begrijpen. Zoals uit het bovenvermelde blijkt was **Bucer** een tegenstander van de Baptisten, evenals **Luther** en **Calvijn**.

Menno Simons 1492-1559

Menno Simons (*Witmarsum, ca. **1496** – +Bad Oldesloe (Sleeswijk-Holstein), 31 januari **1561**) {Fries: **Minne Simens**} was een Nederlands, rooms-katholiek priester en een leidinggevende baptistische hervormer.

Doopsgezinden – naar hun leider **Menno Simons** ook wel Mennonieten genoemd – laten zich op volwassen leeftijd dopen (meestal door besprenkeling) en kennen geen centraal kerkelijk gezag. Kenmerkend voor hun geloofsovertuiging is ook de zelfstandig denkende geest, die zich niet laat insnoeren door dogma's of groepsdwang. Enkele doopsgezinde, nog altijd actuele, kernwaarden zijn tolerantie, eigen verantwoordelijkheid en pacifisme.

Hij werd in Utrecht tot priester gewijd en in **1524** aangesteld als kapelaan in Pingjum. Hij sympathiseerde eerst met **Luther**, daarna voelde hij zich meer aangetrokken tot **Huldrych Zwingli**. Rond **1531** raakte hij onder de indruk van de uit Zwitserland stammende Baptisten (Zwitserse Broeders). In **1532** werd hij pastoor te Witmarsum. Hij preekte in de jaren **1534-1536** vurig tegen de militante praktijken van **Jan van Leiden** en **Jan van Batenburg**. In **1535** liet hij zich opnieuw dopen en daarmee kwam het tot een openlijke breuk met de rooms-katholieke kerk. Hij zou bekeerd zijn tot God en tot het baptisme toen, in **1531**, **Seike Feerks** en/of **Sicke Snyder** op de brandstapel werd(en) verbrand. Na zijn bekering predikte hij terstond Jezus en werd al spoedig een opvallende leider onder de Baptisten. Er is geen verslag bekend van de wijze van dopen van **Menno**. Afgaande op de teneur van zijn geschriften, werd hij gedoopt door onderdompeling. In een groot aantal gevallen, in zijn geschriften, verwijst hij naar de doop als een dompelen in water. Op 30 januari **1536** verliet hij Witmarsum. In verband met de vervolgingen vertrok hij naar Groningen en Oost-Friesland. Bij de vergaderingen van Bocholt (**1536**) en Oldenburg (**1538**) was zijn aanhang nog een minderheid ten opzichte van die van **David Joris** (**1501-1556**), maar later zouden de Mennonieten, vooral in Noord-Amerika, de hoofdstroming van de Doopsgezinden worden.

Simons organiseerde door heel het Duits-Nederlandse taalgebied gemeenten, wees leidslieden aan en steunde zijn geloofsgenoten schriftelijk. In **1539** verscheen zijn 'Fundamentenboek', dat in zijn geloofsgroep zeer geliefd was. **Menno's** eerste drie boeken droegen de titels "*Christelijke doop*", "*Stichting van de christelijke leer*" en "*Ware christelijke geloof*". **Simons** was streng op de levenshouding: de gemeente moest 'zonder vlek of rimpel' (Efeziërs 5:27) zijn. Hij legde daarbij de nadruk op de noodzaak van geestelijke wedergeboorte, het zuivere apostelschap van de christelijke gemeente en verwierp de kinderdoop als Bijbels niet-gefundeerd. Hij bleef verdacht vanwege zijn leer over Christus, welke hij aan **Hoffman** had ontleend: het eeuwige Woord van God zou niet de menselijke natuur verkregen hebben uit Maria, maar het Woord was vlees geworden door een scheppende daad van God.

Menno Simons overleed op 65-jarige leeftijd te Bad Oldesloe in Sleeswijk-Holstein en ligt daar begraven onder een linde die, naar wordt aangenomen, door hem zelf is geplant. Op 11 september **1878** werd bij zijn geboortedorp een monument onthuld ter nagedachtenis aan Simons. Op de plaats van het monument heeft een huisje gestaan, waarin de Doopsgezinden vroeger bijeen kwamen. **Simons** zou zijn geloofsgenoten hier hebben toegesproken.

Van oudsher heeft het doopsgezinde geloof een stevige voet aan de grond gehad in Friesland. In het standaardwerk van **Samme Zijlstra** over de Doopsgezinden "**Om de ware gemeente en de oude gronden, Geschiedenis van de dopersen in de Nederlanden 1531-1675**" wordt gemeld dat het hoogtepunt in de eerste helft van de 17e eeuw lag. Nog te bestellen bij Uitgeverij Verloren, Hilversum.

Met name de doopsgezinde Waterlandse voorgangers **Hans de Ries** (**1553-1638**) en **Leenaert**

Bouwens (1515-1582) hebben op hun reizen grote aantallen mensen tot het doopsgezinde geloof bekeerd. Er zijn lijsten bewaard gebleven waarop tellingen van honderden door Bouwens gedoopten alleen al in Noordoost Friesland voorkomen (453 in Dokkum). Er liep een doopsgezinde connectie door de Nederlanden van pakweg Dordrecht via Amsterdam, Hoorn, Alkmaar, Workum, Sneek, Harlingen, Franeker, Leeuwarden, Dokkum, de Waddeneilanden tot aan Emden in Noord-Duitsland. Het was een kring van intimi die met elkaar trouwden en elkaar op vele vlakken hielpen. Ondanks hun vrome en pacifistische instelling waren de Doopsgezinden vaak rijk en hadden beroepen als lakenkoopman, apotheker/kruidenier en reder.

Naar **Menno Simons** noemden zijn aanhangers zich mennonisten, menisten en mennonieten; vanaf ca. 1560 kwam de aanduiding 'Doopsgezinden' in zwang, verwijzend naar de volwassen-doop die pas wordt toegediend na het afleggen van een belijdenis. In feite zijn Doopsgezinden gewoon Baptisten zoals die in de eeuwen daarvoor ook al bestonden. Met veelal dezelfde principes. Maar van hun vijanden kregen ze steeds andere namen of ze noemden zichzelf naar de naam van hun leider.

Ook onder kunstenaars en wetenschappers hadden ze goede connecties. Bekend zijn de banden t **Rembrandt**, **Govert Flinck** en **Vondel** met de Doopsgezinden en de Friese kunstschilders **Lambert Jacobsz** (ca.1598-1637) en **Wybrand de Geest**. En natuurlijk de familie **Uylenburgh**, van wie Saskia met Rembrandt trouwde, neef Hendrik kunsthandelaar was en Saskia's vader Rombert als burgemeester van Leeuwarden de laatste was die op 10 juli 1584 Willem van Oranje persoonlijk sprak, vlak voordat hij door Balthasar Gerards werd vermoord. De grote wiskundige **Sybrandt Hansz Cardinael** uit Harlingen en later Amsterdam was ook doopsgezind.

Het oudste "doperse" martelaarsboek draagt de titel "*Het offer des Heeren*". Het verscheen voor het eerst in 1562 en heeft nog vele herdrukken beleefd. Op basis van dit soort boeken zijn veel schattingen over aantallen slachtoffers gegeven. Wat betreft de periode van 1530 tot 1600 spreken W.J. Kühler en N.J. van der Zijp van resp. 1500 en 2500 slachtoffers.

We merken hierbij wel op dat, na het gewelddadige optreden van de anabaptisten in bijvoorbeeld Amsterdam en Münster, alle 'kettters' door de regering als oproermakers werden gezien en ook vaak 'dopersen' worden genoemd. Het is wel duidelijk dat mede daardoor de meeste slachtoffers in die jaren onder de "dopersen" gevallen zijn. Hun opvattingen over overheidsgezag en hun actief getuigen tegen wereldgelijkvormigheid werden ook als bedreigend ervaren. Ondanks haar grote verbreiding onder brede bevolkingsgroepen, vooral in de noordelijke gewesten, krijgt de beweging te maken met zware tegenslagen. De mislukte aanslag op Amsterdam op 10 mei 1535 en de val van Münster in juni betekenen het begin van een afgang. Er vallen in die tijd de meeste slachtoffers. Hoewel veel Doopsgezinden een afkeer van geweld hebben, blijven de overheden hen vooral zien als de erfgenamen van de gewelddadige "dopersen" en worden ze streng vervolgd. Het aantal martelaren onder de Doopsgezinden is daarom ook later in de jaren veertig van de zestiende eeuw niet gering. Aan het eind van die jaren gaat onder invloed van **Menno**

Simons het baptisme als zelfstandige beweging zich duidelijker profileren. Ze worden ‘de stillen in den lande’ genoemd. De omvang en de spreiding van de beweging is aanzienlijk.

In alle delen van de Nederlanden blijven de vervolgingen doorwoeden. In Gent, in Amsterdam, maar ook in Leeuwarden vallen slachtoffers. Toch zijn de vervolgingen in het zuiden het zwaarst. In de jaren zestig en zeventig van de zestiende eeuw vluchten daarom veel vervolgte Doopsgezinden uit de zuidelijke gewesten naar het noorden. Daar breekt vooral in Friesland een hevige strijd uit tussen de verschillende “doperse” richtingen. De latere geschiedenis van de Doopsgezinden in de zestiende en zeventiende eeuw kenmerkt zich door veel tegenstellingen. Na de eerste roerige jaren leven ze meestal wat teruggetrokken in de Republiek.

Eerste Baptisten/Doopsgezinde Gemeente in Nederland

Reeds in 1530 waren er Zaanse Baptisten/Doopsgezinden. Dat was nog vóórdat **Menno Simons** Baptist werd, (1535). **In 1543 ontstond er een Baptisten/Doopsgezinde Gemeente in de buurtschap ‘t Kalf.** Zij verwierven welvaart door handel en scheepvaart. Hierdoor en door de betrekkelijke veiligheid kwamen er meer Baptisten/Doopsgezinden naar deze streek.

Na **1578** was er geen geloofsvervolging meer en ook de Tachtigjarige Oorlog was toen in deze streken voorbij. Er waren nu meerdere soorten Mennonieten/Doopsgezinden, zoals: de *Friezen* (die door immigratie hierheen waren gekomen) en de *Waterlanders*. De Friezen bouwden in **1628** hun Vermaning *Het Oude Huys*, de Waterlanders bouwden een vermaning aan de Oostzijde, en in **1649** ook één aan het Dampad in West-Zaandam. Dan waren er nog de *Vlamingen*, die in **1649** een Vermaning bouwden aan het Stikkelspad (de huidige Stationsstraat). Er waren nog een aantal andere groepen Doopsgezinden, zoals de *Groninger Oude Vlamingen* en het *Aris Jansz Volk*.

In **1687** fuseerden de Vlamingen en de Waterlanders. Ze bouwden een nieuwe Vermaning die *Het Nieuwe Huys* ging heten. Delen van het meubilair waren afkomstig van de oude Vermaning aan het Dampad. De Vermaning aan het Stikkelspad werd in **1714** verbouwd en als wees- en armenhuis in gebruik genomen. Dit gebouw bestaat nog altijd.

In **1784** kwam er een orgel, dat gebouwd was door de Rotterdamse orgelbouwer Johannes Petrus Künckel. Nadat in **1841** een fusie met de Friezen plaatsvond werd het houten voorhuis door een bakstenen gebouw vervangen. In **1948** was er weer een fusie, nu met de Waterlanders van Zaandam-Oost. Nadat het orgel in **1970** door Flentrop werd gerestaureerd, nam men in 1980 en **1981** ook de restauratie van Het Nieuwe Huys ter hand.

Nadat het calvinisme rond **1550** als nieuwe concurrent opkwam en omstreeks **1578** de vervolging zou ophouden, raakten de min of meer getolereerde Doopsgezinden zeer verdeeld. In de gouden eeuw liet het meest vooruitstrevende deel van de Doopsgezinden de afzondering van de wereld varen, terwijl een steeds kleiner deel zich bij voorkeur Mennoniet liet noemen

en vasthield aan de oude leer en tradities. In de achttiende eeuw werden veel Doopsgezinden voorvechters van de verlichting met haar ideaal van algemene tolerantie en politieke vrijheid, wat echter een sterk ledenverlies tot gevolg had. In **1811** werd de Algemene Doopsgezinde Sociëteit opgericht en daarmee zette een tweede periode van bloei in. Doopsgezind Nederland ontwikkelde zich verder tot een niet-dogmatische richting met veel aandacht voor praktisch christendom. De Gemeentedagbeweging aan het begin van de twintigste eeuw zorgde voor een verdieping van het geloofsleven en herijking van teloorgegangene principes; hieruit zouden ook de broederschapshuizen voortkomen.

Zo zijn met vallen en opstaan, dankzij een sterk individueel bepaald geloof dat in gemeenschap beleefd wordt, de belangrijkste geloofskenmerken steeds overeind gebleven. Deze ontwikkeling heeft de Nederlandse Doopsgezinden ‘anders’, vrijzinniger gemaakt dan hun geloofsgenoten elders in de wereldbroederschap.

Grote groepen Mennonieten zijn in en na de Tweede Wereldoorlog uit Rusland verdreven, vanwege vermeende contacten met de Duitse bezetters. Een deel van deze Mennonieten is in Canada terechtgekomen. Momenteel zijn er meer dan 1,3 miljoen Doopsgezinden wereldwijd.

In een werk getiteld “De geschiedenis van de Gereformeerde Kerk in Nederland”, schreven twee pedoBaptist historici, I.J. Dermout, **1777-1867**, hofprediker van de koning van Holland en professor A. Ypeij, **1760-1837**, hoogleraar theologie aan de Universiteit van Groningen:

“De **Mennonieten** zijn afstammelingen van de tamelijk zuivere evangelische **Waldenzen**, die door vervolging naar verschillende landen werden verdreven en die in de tweede helft van de twaalfde eeuw naar Vlaanderen vluchtten en in de provincies Holland en Zeeland, waar ze eenvoudig en voorbeeldig woonden in de dorpen als boeren (in steden als handelaren) vrij van beschuldigingen van grove onzedelijkheid en belijdende de meest pure en eenvoudige principes, die zij toelichtten in een heilig gesprek. Ze bestonden dus al lang voordat de gereformeerde kerk in Nederland ontstond.

We hebben nu gezien dat de **Baptisten**, die vroeger ook wel wederdopers werden genoemd en in latere tijden Doopsgezinden, oorspronkelijk **Waldenzen** waren die reeds gedurende zeer lange tijd de eer hadden die oorsprong te hebben. **Daarom kunnen de Baptisten worden beschouwd als de enige christelijke gemeenschap, die heeft bestaan sinds de dagen van de apostelen en die als een christelijke gemeenschap de pure leerstellingen van het evangelie hebben bewaard, door alle eeuwen heen.** De perfecte juiste externe en interne huishouding van de Baptisten heeft de tendens om de waarheid te bevestigen, die de reformatie in de zestiende eeuw bracht. Deze was dringend nodig en op tijd om de onjuiste mening van de rooms-katholieken te weerleggen dat hun denominatie de oudste zou zijn.” (Vol.I, pagina 148).

De mannen die deze verklaring schreven, waren geen Baptisten, maar pedoBaptisten (kinderdopers) en geleerden van de Nederlandse Hervormde Kerk .

Menno Simons verbood ook de eden. De kinderdoop was “een menselijke uitvinding waarvan

niet één jota of tittel is te vinden in Gods Woord.”

Hij veroordeelde het als “een zonde van toverij, een gesneden beeld, een vervalsing van de ordonnantie van Christus, een werk van bijgeloof en afgoderij, een openbare gruwel en een sacrament van de kerken van de antichrist net zo absurd als de doop van kerkklokken in het pausdom.”

Menno zei dat Christenen het kinderdoop sacrament moeten beschouwen als “de doop van de antichrist.” Dus, “wij moeten de kinderdoop weerstaan niet alleen met onze mond, maar ook tot bloed en dood toe. We moeten gedoopt worden op ons eigen geloof. Zuigelingen kunnen niet geloven of delen in de wedergeboorte, omdat ons verstand ons leert dat ze geen oren hebben om Gods Woord te horen”

De symbolische passage Romeinen 6: 3,4 wordt genoemd en meer dan honderd keer afgedwongen door **Menno**. In deze passage wordt de symboliek van de doop weergegeven als een begraving, een onderdompeling, een emersion. Hij zegt: “Jullie die het woord van de Heere en Zijn volk vervolgen, dit is onze leer en geloof met betrekking tot de doop, volgens het onderwijs van de woorden van Christus, te weten, we moeten eerst het woord van God horen, dan het geloven en dan ons op geloof laten dopen. Wij zijn niet opruiend of omstreden, wij keuren polygamie niet goed, noch zoeken we, noch wachten we op enig koninkrijk op aarde. Oh nee ! Nee! Aan God zij eeuwig lof, we weten wat het Woord van de Heere ons leert en getuigen over het onderwerp. Het woord van de Heere gebiedt ons dat wij, met oprechte harten, begeren te sterven aan de zonde, om onze zonden te begraven met Christus en met hem op staan in een nieuw leven.” (Menno, Wercken, p.17).

De praktijk van het dopen in Friesland, begin 1600, toont aan dat de oorspronkelijke vorm van de doop onder de Doopsgezinden onderdompeling was, maar dat in sommige gevallen het gieten werd gepraktiseerd.

Menno Simons was fel in zijn afwijzing van de kinderdoop en spreekt regelmatig van een “antichristelijke uitvinding” of “gruwelijke afgod”. De kinderdoop is slechts een uitwendig waterbad, wat volgens hem ook wel blijkt uit het onheilig leven van veel gedoopten. Alleen wedergeborenen kunnen gedoopt worden. Doop is met Christus begraven worden, opstaan en met Hem wandelen. **Menno** ziet baby's als ongelovigen en **Guido de Brès** ziet ze als gelovigen omdat God ze krachtens het verbond tot gelovigen rekent. God rekende echter de besneden kinderen van de Israëlieten niet tot de gelovigen.

Mennonieten worden wereldwijd aangesproken door de leer van **Menno**, in het bijzonder door: de oproep tot boete en bekering, de bereidwilligheid om het kruis te dragen en Christus na te volgen.

Zelfs de Hervormde Kerk in Nederland oordeelde in **1649** dat onderdompeling de juiste doop was. **Calvijn** had een afkeer van de vroegere geloofsgenoten van zijn vrouw. Onder meer in zijn “Korte instructie om te wapenen tegen de fouten van de sekte der wederdopers” (**1544**) drong hij aan op hun bestrijding.

De calvinisten in de Nederlanden deelden die afkeer. **Marnix van St. Aldegonde** drong er zelfs bij **Willem van Oranje** op aan de Nederlandse Baptisten/Doopsgezinden als kettters terecht te laten stellen. Ook **Guido de Bres** liet zich niet onbetuigd. In de Nederlandse Geloofsbelijdenis komen zijn anti-baptistische opvattingen duidelijk naar voren.

Philipp Melanchthon 1497-1560

Philipp Melanchthon (*Bretten (de Palts), 16 februari 1497 –+ Wittenberg (Saksen), 19 april 1560) was een Duits filosoof en theoloog. Hij was de rechterhand van **Maarten Luther**.

Melanchthon werd geboren als “**Phillip Schwarzerd**”. In zijn tijd was het onder geleerden gebruikelijk om een naam te latiniseren (vertalen naar het Latijn) of te vergrieksen. “Schwarz Erd” (zwarte aarde) werd in het Grieks: “Melanchthon” (Μελάγχθων).

Melanchthon was classicus en theoloog en speelde een rol in de lutherse reformatie, naast mensen als **Luther** en **Calvijn**. Hij was een onderwijsman in hart en nieren en één van de grondleggers van het moderne onderwijs in Europa. Hij stichtte scholen, ontwierp leerplannen en opleidingen en vernieuwde het onderwijs in Duitsland op tal van punten. Hij bouwde in de lutherse wereld een sterk **humanistisch** gericht schoolsysteem uit. Omwille van dit feit werd hij ook wel “de opvoeder van Duitsland” genoemd. De Groninger kroniekschrijver **Abel Eppens** was een leerling van Melanchthon.

In 1530 stelde hij de 28 punten van de Confessio Augustana op, die de geloofsbelijdenis werd van al de lutheranen in Duitsland. Deze werd door de lutherse vorsten opgedrongen aan hun onderdanen, zodat er na de godsdienstvrede van Augsburg in 1555 wel degelijk kan gesproken worden van één Duitse lutherse gemeenschap.

Melanchthon, over het algemeen een milde theoloog, behandelde met buitengewone hardheid en toenemende ruwheid de (Ana)Baptisten. Hij had niet het minste begrip voor hen. Hij zag in hen alleen “-religieuze fanatici en moorddadige revolutionairen, vijanden van de tijdelijke regering, hoe vreedzaam ze ook mogen lijken” (in een brief aan Myconius, februari 1530), “een duivelse sekte, die niet mag worden getolereerd” (een brief aan Myconius, 31 oktober 1531). Daarin ligt een diepe tragedie, want in zijn ideeën stond hij veel dichter bij hen dan Luther. Hij hield vast aan de vrijheid van de wil en sponsorde de scheiding van het religieuze en morele burgerlijke leven (advies aan Philipp van Hessen in 1524), het voordeel van de herinvoering van de ban (protocol kerk inspecteur), erkende de immoraliteit van de bevolking door de aangerichte schade van de leer van de rechtvaardiging, die werd gebruikt als een handig bed van gemak. Hij had tijdelijke twijfels over de geldigheid van de kinderdoop.

Op 18 januari 1530 werden zes “wederdopers” geëxecuteerd in Reinhardsbrunn in Saksen (zie Kolb, Andreas). Deze executie veroorzaakte grote opwindning. Keurvorst Johann von

Sachsen verzocht om een advies van de Wittenbergse theologen. Het werd samengesteld door Melanchthon en ingeleverd eind oktober 1531 onder de titel, “Gutachten an den Kurfürsten Johann von Sachsen.” Na een lange inleiding werd het volgende gezegd:

“Op het gebied van straffen moet onderscheid worden gemaakt. Want er zijn drie soorten wederdopers: 1e de aanstichters en degenen die een tweede begin hebben gemaakt, 2e de volgelingen en die misleid zijn, die openlijk opruiende overtuigingen weergeven, bijvoorbeeld, dat het ongepast is in dienst van de overheid te gaan, dat de christenen hun goederen onder elkaar moeten delen, dat een christen niet mag zweren, zelfs niet aan de regering, dat de kerken moeten worden hervormd en de goddelozen vernietigd, dat het verkeerd is om rente te betalen en dergelijke artikelen; 3e zijn er velen die dwalen omdat ze het niet begrijpen, maar kunnen worden overgehaald om te herroepen.”

“De eerste groep moet gedood worden met het zwaard, omdat ze volhardten en in strijd zijn met het mandaat voor het houden van vergaderingen; want zij hebben daarbij laten zien dat ze ongehoorzaam zijn aan de overheid. Maar de tweede groep die in het bezit is van opruiende artikelen inzake het geloof en daarin volhardt, ondanks de waarschuwingen en bevelen, moet ook als opstandelingen ter dood gebracht worden. Tenslotte, de derde groep, die afgeweken is als gevolg van onwetendheid, moet barmhartigheid worden betoond, nadat ze zijn geïnstrueerd en hun fout hebben herroepen en nadat ze de openbare belijdenis hebben gedaan en gewaarschuwd zijn om niet de fout te herhalen. Maar als ze niet afzien van hun dwaling- want velen van hen zijn door de duivel bezeten -moeten ze worden verdreven uit het land, op voorwaarde dat er geen opruiende overtuigingen of kwaadaardige bedoelingen in hen zijn te vinden, of gestraft zijn voor een andere milde overtreding” (Wappler, Kursachsen, 26 f).

Uit het bovenstaande blijkt wel dat de roomse inquisitie werd voortgezet door een lutherse/calvinistische inquisitie. Dat kon mede doordat overheid en kerk niet waren gescheiden. Zou het niet tijd worden om art. 36 uit de NGB te schrappen, alsmede uit de beginselen van de SGP?

In mei 1536 vroeg ook **Philipp van Hessen** advies van de **Wittenbergse theologen**, hoe om te gaan met de “wederdopers”, die in zijn rijk in de gevangenis zaten. Het advies werd op **5 juni 1536** uitgebracht (zie Punishment). Het werd samengesteld door **Melanchthon** en door **Luther, Bugenhagen** en **Cruciger** ondertekend. De titel was “*Das Weltliche Oberkeit den Wiedertauferen mit leiblicher straff zu weren schuldig sey.*” (Een editie van het pamflet droeg de ondertitel: “*Melanchthonis Iudicium. Ob christliche Fürsten schuldig sind, der Wiedertäufer unchristlicher Sekte mit leiblicher Strafe und mit dem Schwert zu wehren.*”) **Deze brochure vermeldde dat wederdopers gestraft moesten worden met lijfelijke straffen en met het zwaard geweed worden.**

Ook in een brief aan **Hendrik VIII** van Engeland, **25 september 1538**, **ondersteunde Melanchthon de zwaarste straf voor de “wederdopers”**. In zijn advies van **5 februari 1539**, met betrekking tot de religieuze omstandigheden in het **hertogdom Jülich**, **waarschuwde hij dat “er daar veel ongedierte van “wederdopers” was”** (Rembert, Wiedertäufer, 267).

Het probleem van de Baptisten hield **Melanchthon** eens te meer bezig bij het **dispuut van Worms** in **1557**. In de samenvattende verklaring die hij opstelde, genaamd **Prozess**, ging het

over hoe men moet handelen met de Baptisten/wederdopers. Zijn houding was niet soepeler geworden. “Godslasteraars en zij die afscheidingen veroorzaken,” zei hij, “**moeten worden gedood met het zwaard, volgens Leviticus 24.**”

Twee jaar later, in **1559**, werd de vraag gesteld: “Doet een vrome regering verkeerd in het doden van Baptisten/wederdopers die vasthouden aan hun verschrikkelijke fouten?” Hij antwoordde met een lang argument: “**Als ze koppig en hardnekkig volharden in hun dwaling, mogen ze worden gedood als opstandelingen.** In deze slotverklaring van **Melanchthon** tegen de Baptisten/wederdopers getiteld “Ob fromme Obrigkeiten Unrecht tun, wenn sie ein schrecklichen Irrtümern festhaltende Wiedertäufer töten” **betoopte hij dat op grond van het natuurrecht de wederdopers gedood moesten worden.** (C.R. IX, 1002-4.)

Men kan deze uitspraak van **Melanchthon** alleen maar betreuren, die zulke ernstige gevolgen heeft gehad in de kerkgeschiedenis. Tweehonderd jaren moesten voorbijgaan, voordat godsdienstige tolerantie werd gegeven.

Zie ook het artikel van dr. H. van den Belt over de doop bij **Melanchthon**. Hoewel **Melanchthon** vele goede dingen gezegd en gedaan heeft, bleef hij evenals **Luther** en **Calvijn** een dwaalleraar met al de vreselijke gevolgen voor het volk dat de Heere oprecht wilde dienen en gehoorzaam wilde zijn aan Zijn Woord.

Kaspar Braitmichel ca.1500 – 1573

Kaspar Braitmichel, ook **Kaspar Schneider** (*ca.1500 in Silezië, † 1573 in Austerlitz) was een Baptist, die de eerste hoofdstukken van de oudste kroniek van de Hutteriaanse Broeders in Moravië schreef. Hij sloot zich in **1530** aan bij de Baptisten. Hij werd gevangen genomen, maar ontsnapte en woonde daarna op Moravische boerderijen van de Hutteriaanse Broeders. In **1538** werd hij diaken, tien jaar later werd hij gekozen tot dienaar van het Woord.

In **1539** werd hij tijdens een godsdienstoefening samen met 150 andere Baptisten gevangen genomen en naar het kasteel Falkenstein in Neder-Oostenrijk gebracht. De gevangenen moesten vandaar naar Triest worden overgeplaatst om op Venetiaanse schepen als galeislaven te werken. **Braitmichel** is er in geslaagd op een ons niet bekende manier uit de gevangenis te ontsnappen. Hij keerde terug naar Moravië en sloot zich weer aan bij één van de hutteriaanse broederboerderijen in de buurt van de Slowaakse grens. Ondersteund door de hutteriaanse leider **Peter Walpot** begon hij daar het grote “*Geschiedenisboek van de Hutteriaanse Broeders*” te schrijven in de taal van de Hutterianen, ook bekend als “*Ons Gemain Geschiedenis-boek*” of “*Het grote Geschiedenisboek*.” De door **Hauptrecht Zapf** gemaakte en tot **1591** geactualiseerde kopie wordt nog heden door de Hutterianen in de USA als een schat bewaard. Een zorgvuldige editie werd in **1943** gemaakt door Andreas Johannes Friedrich Zieglschmied.

Naast zijn werk als kroniekschrijver dichtte **Braitmichel** ook liederen. In het liedboek van de Hutteriaanse Broeders staan vier nummers die door **Kaspar Braitmichel** gemaakt zijn:

- *Merkt auf, herzliche Brüder mein*
- *O Herre Gott vom Himmel reich*
- *Christliche Art, Eifer and Trieb*
- *Ich schrei zu dir, O Herre Gott*

Van **Braitmichel** zijn twee brieven bewaard gebleven. Een brief uit **1568** gericht aan de Baptist **Leonhard Dax** en zijn lotgenoten in de gevangenis te Alzey in de Palts. De andere brief, een zogenaamde vermaning, ging naar de door **Gabriel Ascherham** gestichte Baptisten gemeenschap van de Gabrieliten in Silezië.

Literatuur

- Josef Beck: *Die Geschichts-Bücher der Wiedertäufer in Oesterreich-Ungarn*, Wien 1883 (Nachdruck 1967).
- Johann Loserth: *Der Communismus der mährischen Wiedertäufer im 16. und 17. Jahrhundert*, in: *Beiträge zu ihrer Geschichte, Lehre und Verfassung*, Wien 1894.
- Rudolf Wolkan: *Die Lieder der Wiedertäufer: Ein Beitrag zur Deutschen und niederländischen Litteratur- und Kirchengeschichte*, Behr, Berlin, 1903.

Johannes Campanus 1500-1575

Johannes (ook: **Johann**) **Campanus** (*Maaseik, ca. **1500** - +Gulik ?, **1575**) was een antitrinitair theoloog en een Baptisten voorganger. De laatste twintig jaar van zijn leven bracht hij door in gevangenschap. **Campanus** werd geboren als **Jan van Kempen** in Maaseik in het prinselijk bisdom Luik. Hij ging naar school in Düsseldorf en trok daarna naar Keulen, waar hij verder studeerde aan het Dreikönigsgymnasium en de Universiteit van Keulen.

Op het moment dat de lutherse reformatie Keulen bereikte, begon hij de religieuze hervorming te verdedigen. Na enkele meningsverschillen met de theologen van de Keulse universiteit moest **Campanus** deze verlaten. Hij werd geestelijk leider in een klooster en was daarna pastoor/predikant in Roermond. **Campanus** trok omstreeks **1521** naar het hertogdom Gulik, waar hij een voorvechter werd van het nieuwe theologische gedachtegoed. Op uitnodiging van **Werner von Pallant** verbleef **Campanus** op diens burcht in Wassenberg waar hij bescherming genoot. In de zomer van **1527** trok **Campanus** naar Wittenberg, waar hij hofmeier werd. Op 19 december **1528** schreef Campanus zich in aan de Universiteit van Wittenberg, waar hij theologie studeerde bij **Maarten Luther** en bij **Justus Jonas**.

Geboorte van het antitrinitarisme

Campanus verschilde van mening met zijn leermeesters over bepaalde Bijbelse onderwerpen zoals het Avondmaal, maar hield zijn mening in eerste instantie voor zichzelf. **Campanus** leerde

de Baptisten voorganger **Melchior Hofmann** kennen die de lutherse avondmaalsleer bestreed en stelde dat Christus alleen in de Geest en niet in brood en wijn aanwezig was. **Hofmann** en **Campanus**, die beiden aanhangers waren van de theoloog **Huldrych Zwingli**, werkten hun leer, die later de naam antitrinitarisme kreeg, verder uit.

Aangemoedigd door **Georg Witzel**, die het evenmin eens was met de verklaringen van de Wittenbergse theologen onder leiding van **Luther**, kwam **Campanus** met zijn alternatieve leer voor het eerst naar buiten op het colloquium van Marburg in oktober 1529, dat door **Filips I van Hessen** was georganiseerd om de tegengestelde visies van **Luther** en **Zwingli** over de voorstelling van Christus in het Avondmaal op te lossen. **Campanus** trachtte met zijn leer een gulden middenweg te zoeken in het conflict tussen **Luther** en **Zwingli**, maar dit mislukte.

Teruggekeerd in Wittenberg ging **Campanus** meer en meer de baptistische richting uit, zelfs in die mate, dat keurvorst **Johan van Saksen** hem voor enige tijd liet opsluiten. Na zijn vrijlating zette hij zijn baptistische preken echter verder voort, waardoor **Campanus** moest vluchten. In de geschreven literatuur werd de antitrinitaire doctrine van **Campanus** bekend door een pamflet van **Johannes Bugenhagen** uit 1530, waarin hij hevig tekeer ging tegen de leer van **Campanus**. Ook de humanist **Sebastian Franck** veroordeelde hem in een open brief.

Op de theologische bijeenkomst van Torgau, die georganiseerd werd als voorbereiding op de Rijksdag van Augsburg, verscheen **Campanus**, die er zijn leer verdedigde. Deze werd echter afgevoerd en **Campanus** moest het Keurvorstendom Saksen verlaten.

Geheime bijeenkomsten en gevangenschap

Campanus was daarna actief in Braunschweig en keerde na een tijd terug naar het hertogdom Gulik, waar hij vele aanhangers had. Hij vond er bescherming bij **Heinrich von Olnissen** in Ratheim, waar hij in een nabijgelegen bos geheime bijeenkomsten hield. Tijdens de Münstere rebellie in 1534 was **Campanus** samen met **Melchior Hofmann** één van de voorvechters van het baptisme.

Nadat hij in het hertogdom Gulik de inwoners angst had aangejaagd met zijn aankondiging van het einde van de wereld en het uitsterven van de bevolking, werd **Campanus** in 1553 gearresteerd en opgesloten. Na een gevangenschap van ruim twintig jaar, die **Campanus** zowel lichamelijk als geestelijk ontwrichtte, stierf hij omstreeks 1575.

Campanus was een Baptist met een behoorlijke dwaling.

Werk

- *Contra totum post apostolos mundum auch Wider die Lutherischen und alle Welt nach den Aposteln und dersel-*

ben wunderbarliche und seltzame ungebewre Irrthumb, 1531

- *Göttlicher und heiliger Schrift vor vilen jaren verdunckelt und durch unbeylsame Leer und Lerer aus Gottes Zulassung verfinstert Restruktion und besserung durch den hochgelarten Johannem Campanum., 1532*
- *De eucharistia., 1574*

Heinrich Bullinger 1504-1575

Heinrich Bullinger (*Bremgarten (Aargau), 18 juli 1504 - +Zürich, 17 september 1575) was een Zwitserse, protestantse theoloog en reformator.

Hij was de opvolger van **Huldrych Zwingli** als hoofd van de kerk van de stad Zürich. **Bullinger** was een minder controversieel persoon dan bijvoorbeeld de meer bekende reformatoren **Calvijn** en **Luther**.

Hij was in **1504** geboren in Bremgartens pastorie, onderwezen in de school van de “broeders des gemenen levens” te Emmerik sinds **1516** en sinds **1519** aan de Hogeschool te Keulen, waar hij voor Luthers prediking ingewonnen werd. In **1523** werd hij benoemd tot onderwijzer in de Kloosterschool te Kappel, onder leiding van de abt Joner, een middelpunt van Godvrezende verlichting en in **1529** geroepen tot voorganger van Bremgarten in zijns vaders plaats. Hij had na de nederlaag van Kappel de wijk moeten nemen naar Zürich. Zijn vrouw, die de poortwachter de sleutels moest ontwingen, volgde daarna met de kinderen.

Bullingers prediking maakte in de diep verslagen stad zo'n indruk, dat hij spoedig geroepen werd **Zwingli's** plaats in te nemen. Hij heeft de kerk mogen leiden tot het jaar **1575**, toen hij op hoge leeftijd, in vrede ontsliep.

Werken van Bullinger:

“Teghens de Wederdopers, ses boecken Henrici Bullingeri, nu eerst uut de Latynsche Tale in Nederduytisch overgestelt, door Gerardum Nicolai, in zijn leven Kerckendienaar tot Norden in Oostvriesland. Die daer by ghevoecht heeft de Wederlegginghe der Leringen van Menno Symons, Dierick Philips, Adam Pastor, Hendrick Niclaes, Ghedruckt tot Embden (1569).

Na **1569** werd dit werk uitgegeven in **1617**, te Amsterdam, bij J.E. Cloppenburgh. Het is de vertaling van “*Tweede deel van H. Bullingerus tegen de Wederdopers; zijnde de verantwoording der Doopsgezinden te Amsterdam bij Jan Rieuwertsz. Boekverkoper.*”

Hoewel gericht tot twee verschillende groepen van tegenstanders, ademen zij één geest en hebben één en dezelfde strekking. Het ene vult het andere aan.

“Het enig en eeuwig Verbond Gods” is gericht tegen de Baptisten, de Doopsgezinden die van de eerste tijd van de Zürichse Hervorming aan, het **Zwingli** en **Bullinger** en heel de gereformeerde kerk moeilijk gemaakt hebben.

Zij (de Baptisten) ontkenden de blijvende betekenis van het Oude Testament en de blijvende kracht van Gods Verbond met Abraham en zijn zaad, en miskenden alzo de waarheid van het Nieuwe Verbond, door de Apostel Paulus geformuleerd in het korte woord van Galaten 3: 20: “En indien gij van Christus zijt, zo zijt gij dan Abrahams zaad en naar de belofte erfgenamen.”

Uit de werken van **Bullinger** blijkt helder dat hij evenals **Luther** en **Calvijn** dwaalde inzake de kinderdoop.

Johannes Calvijn 1509-1564

Johannes Calvijn (*Noyon, 10 juli 1509 - +Genève, 27 mei 1564) was een Frans-Zwitserse theoloog. Hij is de naamgever van een protestants-christelijke stroming, het calvinisme. Als reformator wordt Calvijn vaak in één adem genoemd met **Maarten Luther**, die zijn 95 stellingen poneerde in 1517.

Johannes Calvijn (*Jehan Cauvin*) was de vierde van de zes kinderen van Gérard Cauvin en Jeanne Lefranc. Vooral zijn uit Kamerijk afkomstige moeder oefende een vrome invloed op hem uit. Door de positie van zijn vader als bisschoppelijk ambtenaar, kon hij huisonderwijs volgen met een groep adellijke jongens. Later volgde hij onderwijs aan het Collège der Capetten (een voor-aanstaande jongensschool), waar hij een ijverige leerling bleek te zijn.

In 1523 werd **Calvijn** op veertienjarige leeftijd door zijn vader naar het Collège de la Marche in Parijs gestuurd, waar hij onderwijs volgde in Latijn en Frans bij onder anderen Mathurin Cordier. Daarnaast bezocht hij enige tijd het Collège Montaignu. Gérard Cauvin wilde aanvankelijk dat zijn zoon priester zou worden, maar toen dit door een geschil met het kapittel onmogelijk werd, liet hij hem rechten en letteren studeren. **Calvijn** begon zijn studie in 1528 te Orléans en vervolgde zijn studie in 1529 in Bourges, waarna hij in 1532 doctor in de rechten werd in Orléans. Volgens de gewoonte van die tijd latiniseerde hij zijn naam toen tot *Iobannes Calvinus*. Deze vorm werd later verfranst tot *Jean Calvin* en vernederlandst tot *Johannes Calvijn*.

Als **humanist** schreef hij in 1532 zijn eerste boek, een commentaar op Seneca's verhandeling: “*De clementia*” (Over de zachtmoedigheid, of de goedertierenheid). Calvijns boek was een hulde aan Erasmus van Rotterdam, die in 1529 een grote Seneca-studie had uitgegeven. Het boek van **Calvijn** was niet uitgesproken Bijbels. Van zachtmoedigheid is bij hem later niet zo veel gebleken t.a.v. de Baptisten.

Na het verschijnen van zijn eerste boek werd **Calvijn** ingewonnen voor de reformatie van **Luther**. Dit bleek op 1 november 1533 (Allerheiligen) bij de rectorale rede van rector **Nicolaas Cop** (een vriend van Calvijn) aan de Universiteit van Parijs, waarvoor **Calvijn** materiaal had aangebracht. In deze rede was te merken dat **Cop** en **Calvijn** welwillend stonden tegenover de

beginselen van de reformatie van **Luther**. De rede ging over de tekst: *Zalig zijn de armen van geest (Matteüs 5:3) en eindigde met de vraag: Is het recht dat wij meer de mensen zoeken te behagen dan God? Moeten wij hen vrezen, die het lichaam kunnen verderven, maar die geen macht hebben over de ziel?* (vergelijk Matteüs 10:28). De rede bevatte geen bronvermelding, maar wel veel citaten van **Erasmus** en **Luther**. In een tijd van vijandschap tegen de hervormingsgezinden gaf de rede zoveel aanstoot, dat **Cop** en **Calvijn** uit Parijs moesten vluchten.

Tijdens zijn omzwervingen in Frankrijk ontmoette **Calvijn Jacques Lefèvre d'Étaples**. In Noyon deed **Calvijn** afstand van zijn kerkelijke inkomsten en later raadpleegde hij (onder de schuilnaam *Charles d'Espeville*) in Saintonge een uitgebreide bibliotheek, waar hij de grondslag legde voor zijn Institutie. **Calvijn** ging in **1534** voorgeoed tot de reformatie van **Luther** over toen hij in de grotten van Saint-Benoît-la-Forêt en Crotelles (nabij Poitiers) voor het eerst het Avondmaal vierde. Hij vierde dit Avondmaal met vluchtelingen.

Calvijn kwam in **1535** in Bazel terecht, waar hij voor het eerst de hervormers **Heinrich Bullinger** en **Guillaume Farel** ontmoette. In **1536** verscheen de eerste uitgave van zijn *Institutio Religionis Christianae (Onderwijs in het christelijk geloof)*. In dit boek, zijn magnum opus, vatte **Calvijn** zijn zienswijze op het geheel van de christelijke leer samen. Gedurende zijn verdere leven bleef **Calvijn** dit boek aanvullen en uitbreiden, zowel in het Frans als in het Latijn. De laatste uitgave verscheen in **1559**, vijf jaar voor zijn overlijden.

Eerste Geneefse periode

In **1536** reisde **Calvijn** naar Genève, vanwaar hij voornemens was terug te keren naar Bazel. In deze stad, een zelfstandige staat, was **Guillaume Farel** predikant. Toen **Farel** zijn hulp inriep bij het hervormen van de kerk besloot **Calvijn** evenwel in Genève te blijven. Hij schreef dat hij dit verzoek ervoer als een roeping van God. In **1537** werd **Calvijn** zelf ook predikant in Genève. **Farel** en **Calvijn** wilden dat de Bijbel ook het leven van de burgers zou beheersen. Toen dat bekend werd ontstond er een geschil met de burgerij, die libertijns gezind was. Samen met **Farel** probeerde **Calvijn** ook een aantal wijzigingen door te voeren in het openbaar bestuur van de stad en in het godsdienstige leven. Ze stelden een catechismus en een geloofsbelijdenis op.

Beide predikanten eisten vervolgens dat alle inwoners van Genève deze onderschreven. Het bestuur van Genève weigerde in te gaan op Farel's en Calvijns eisen en ontnam hun in 1538 het recht mensen te excommuniceren. Omdat beiden dit recht als wezenlijk ervoeren voor hun werk antwoordden zij hierop door het Avondmaal te onthouden aan alle inwoners van Genève tijdens de Paasdienst. Als reactie hierop werd **Calvijn** verbannen uit Genève. De kerk mag niet heersen over gelovigen, laat staan over ongelovigen. De kerk kan en mag ongelovigen niet dwingen om iets te ondertekenen waarin zij niet geloven. Enige dictatoriale eigenschappen kan deze beide hervormers niet ontzegd worden.

Straatsburg

Na zijn verbanning uit Genève trok **Calvijn** naar Straatsburg, waar hij, dankzij zijn vriend **Martin Bucer**, predikant van de Franse vluchtelingengemeente werd. In de jaren die volgden oefende **Bucer** een grote invloed uit op **Calvijn**.

Calvijn was vastbesloten te trouwen omdat hij wilde laten zien dat het huwelijk bij hem in hoger aanzien stond dan het kerkelijke celibaat. Hij vroeg zijn vrienden om hem te helpen een vrouw te vinden die bescheiden, toegeeflijk, niet arrogant, niet extravagant, geduldig en bevorderlijk voor zijn gezondheid was. In **1540** trouwde **Calvijn** met **Idelette de Bure**, weduwe van **de bekeerde Baptist Stordeur**. **Idelette** had een zoon en dochter uit het eerdere huwelijk, van wie alleen de dochter later mee zou gaan naar Genève. In **1542** kregen **Calvijn** en **Idelette** een zoon, die echter reeds na twee weken overleed. **Idelette Calvijn** overleed in **1549**. **Calvijn** zou later over haar zeggen dat zij een helper was in zijn ambt, nooit in zijn weg stond, hem nooit lastigviel over haar kinderen en dat zij een grote persoonlijkheid was.

In **1539** kwam een psalmboek van **Calvijn** uit met 18 psalmen, waarvan vijf door hem berijmd, met de Geloofsbelijdenis, de Lofzang van Simeon en de Tien geboden. In **1540** kwamen er formulieren voor de kerkdiensten en een **formulier voor de bediening van de heilige Doop**. Ook kwam in deze tijd een Bijbelcommentaar uit, de uitleg van de brief aan de Romeinen.

Tijdens zijn ballingschap volgde **Calvijn** de ontwikkelingen in Genève op de voet. Toen **Jacopo Sadoletto**, een rooms-katholieke kardinaal, een brief schreef aan het bestuur van Genève om de stad uit te nodigen om weer terug te keren naar de moederkerk, keerde het tij voor **Calvijn**. Zijn inzet voor de protestantse gemeenschap in Genève hielp hem het verloren aanzien in de stad terug te winnen. Toen een aantal aanhangers van **Calvijn** in de gemeenteraad waren gekozen werd **Calvijn** in **1540** uitgenodigd terug te keren naar Genève. Nadat hij een brief kreeg van **Farel** was hij ervan overtuigd dat hij weer moest terugkeren. Na onderhandelingen over de voorwaarden keerde hij in **1541** terug.

Tweede Geneefse periode

Tijdens de verhuizing van Straatsburg naar Genève kreeg hij heel veel medewerking van de raad van de stad. Alles werd door hen betaald. In **1541** werd **Calvijn** opnieuw predikant in Genève. Gedurende de periode die volgde reorganiseerde **Calvijn** de kerk van Genève. Hij kreeg daarbij veel hulp van zijn collega **Pierre Viret**. Meteen na zijn terugkomst begon hij aan een nieuwe kerkorde. Onder **Calvijns** leiding werd Genève een voorbeeld voor andere reformatorisch gezinde gebieden. Ook in deze tweede Geneefse periode had **Calvijn** te maken met grote interne spanningen; het grootste deel van zijn medepredikanten was (net als **Calvijn**) afkomstig uit Frankrijk. Het feit dat Genève in deze jaren overspoeld werd door Franse vluchtelingen, veroorzaakte onrust onder de autochtone bevolking. Ook veel mensen buiten Frankrijk wendden zich tot **Calvijn** als zij vragen hadden.

Na zijn terugkeer in Genève begon **Calvijn** zijn hernieuwde autoriteit aan te wenden om de kerk te institutionaliseren. Op dit vlak werd hij sterk beïnvloed door **Bucer**. **Calvijn** stelde vier, op het Nieuwe Testament gebaseerde, ambten in binnen de kerk:

- **Doctoren** belast met het onderwijzen van theologie en nieuwe predikanten opleiden,
- **Predikanten** belast met het preken, sacramenten toedienen en de mensen onderwijzen en terechtwijzen,
- **Ouderlingen** belast met het handhaven van de kerkelijke tucht,
- **Diakenen** belast met de armenzorg.

In **1559** stichtte **Calvijn** in Genève een academie, de huidige Universiteit van Genève, om predikanten op te leiden. Zijn vriend en latere opvolger **Theodorus Beza** werd de eerste rector. Jonge mannen kwamen uit heel Europa om aan **Calvijns academie** te studeren, waarna zij naar hun thuisland terugkeerden om te prediken. Zo hebben bijvoorbeeld **John Knox**, **Filips van Marnix van Sint-Aldegonde** en **Caspar Olevianus** Calvijns leer over grote delen van Europa verspreid.

In **1562** verscheen een Psalmbundel (bekend als de Geneefse Psalmen), geschikt om gezongen te worden tijdens de dienst. **Calvijn** was in Straatsburg deze zelf gaan berijmen. Eenmaal terug in Genève droeg hij dit werk over aan **Clément Marot** en **Beza**, terwijl hij **Guillaume Franc**, **Louis Bourgeois** en **Maitre Pierre** verzocht de muziek te componeren. Calvijns ijver in het maken van een Psalmbundel kwam voort uit zijn wens om, ook voor het kerklied, alleen van de Bijbel uit te gaan.

Calvijn bleef tot aan zijn dood in **1564** in Genève. In mei van dat jaar gaat Calvijn zienderogen achteruit en neemt hij afscheid van zijn collega's, die rondom zijn ziekbed staan. **Calvijn** zegt onder andere: *'U hebt veel gebreken van mij moeten verdragen. Zelfs is alles wat ik gedaan heb, niets waard geweest. De bozen zullen zich wel van dit woord meester maken. Maar ik zeg nog eens, dat alles wat ik gedaan heb, niets waard was en dat ik een ellendig schepsel was. Maar ik kan zeggen, dat ik het goede gewild heb, dat mijn ondeugden mij altijd mishaaagd hebben en dat de wortel van de vreeze Gods in mijn hart was. En u kunt zeggen, dat de genegenheid goed geweest is en ik bid u mij het kwade te vergeven.'*

Theologie

Calvijn was een verklaard aanhanger van de vijf sola's van de reformatie. Hieruit voortvloeiend was een kernpunt in de theologie van **Calvijn** zijn opvatting over de menselijke rechtvaardigheid ten opzichte van God. Vanuit deze opvatting vloeide ook zijn mening voort over hoe God omgaat met de mens, de leer van de uitverkiezing of predestinatie. Volgens **Calvijn** is de mens slechts rechtvaardig voor God door het verzoenende werk van Jezus Christus en kan de mens zelf daar niets aan toe- of afdoen. **Omdat in deze visie de mens niet bij machte is zich te rechtvaardigen voor God meende Calvijn dat God reeds van tevoren heeft bepaald wie deze Goddelijke rechtvaardiging ten deel zou vallen en wie niet, de uitverkiezingsleer.**

Calvijn ontkende hiermee, net als mede-reformator **Luther** en - volgens de protestantse hermeneutiek - **kerkvader Augustinus**, de mogelijkheid dat zogenoemde goede werken bij zouden kunnen dragen tot verzoening met God. Over de goede werken schreef hij onder andere: *“Nooit was er enig werk van een godvruchtig mens, dat niet voor het rechtvaardig oordeel Gods zijn verdoemelijkheid bewees.”* Bij zijn mening inzake de uitverkiezing, beriep hij zich, wederom evenals **Luther** en **Augustinus**, op bepaalde Bijbel teksten, met name de brieven van de apostel Paulus (de Brief aan de Romeinen). Zijn predestinatieleer is hoofdzakelijk gebaseerd op de gedachte dat God zo groot is en de mens zo nietig in vergelijking met God, dat de mens nooit in staat zal zijn daar iets aan toe of af te doen. Naar Calvijns inzicht strekt de gedachte dat Gods voorzienigheid alles regeert, de gelovige tot troost. De mens, zo stelde hij, wordt niet geregeerd door het lot, maar door de goede God. **Calvijn** werd beïnvloed door de **Augustijnse traditie**, die hem leidde tot de leer van de predestinatie en de absolute soevereiniteit van God uiteen te zetten in de verlossing van de menselijke ziel van de dood en de eeuwige verdoemenis.

Opgemerkt moet worden dat **Calvijn** en zijn aanhangers niet dachten dat de predestinatie gevolgen had voor het handelen van de mens, het was niet de bedoeling dat men leefde alsof er geen gevolgen te vrezen waren. De mens bleef dus uiteindelijk wel verantwoordelijk voor zijn eigen daden.

De door Calvijn gesystematiseerde leer van de rechtvaardiging door alleen het geloof en de leer van de uitverkiezing is de hoeksteen geworden van de naar hem genoemde calvinistische of gereformeerde theologie. In diverse belijdenisgeschriften van allerlei kerken van deze richting is deze leer daarom terug te vinden en vormt zij de basis daarvan (bijvoorbeeld de Drie Formulieren van Enigheid). Wel is in de loop der eeuwen de uitverkiezingsleer in grote delen van deze kerkelijke richting afgezwakt of zelfs (min of meer) afgeschreven, maar in bepaalde orthodox-gereformeerde kerken hangt men (in bepaalde mate) deze leer nog steeds aan.

Calvijn over Michael Servet

(Voor Michael Servet zie een afzonderlijk hoofdstuk over hem)

Op zondag 13 augustus 1553 woonde **Michael Servet** (een tegenstander van **Calvijn**) in Genève een dienst in de Madeleinekerk bij die door **Calvijn** werd geleid. Daar werd **Servet** herkend. **Calvijn** gaf hem aan bij het stadsbestuur en drong erop aan **Servet** te laten arresteren. Het kwam tot een rechtszaak bij de *Raad van Genève*, een wereldlijke rechtbank. Daarbij dolf **Servet** het onderspit en werd, met goedkeuring van **Calvijn** en andere reformatoren (onder wie **Farel**, **Beza**, **Pietro Vermigli** en **Philipp Melancthon**), tot ketter verklaard en vervolgens veroordeeld tot de brandstapel. **Calvijn** stelde voor deze doodstraf door de brandstapel om te zetten in de doodstraf door het zwaard, hetgeen echter niet gebeurd is. **Calvijn** heeft **Servet** nog meerdere malen opgezocht in de gevangenis waar hij wachtte op zijn executie. **Servet** werd op 27 oktober 1553 levend verbrand op de brandstapel.

Dr. H.J. Selderhuis beweert in het RD van 22-05-2014 dat het een mythe is dat Calvijn een ketterjager was. Deze mythe zou tot op heden worden gehandhaafd. Ik begrijp wel dat professor Selderhuis als goed calvinist liever geen slechte dingen van hem wil horen, maar van deze geschiedenis is zoveel opgetekend, dat je moeilijk van een mythe kunt spreken.

Naar aanleiding van de executie van **Servet** ontbrandde een hevige polemiek over tolerantie en over de rol van de overheid in religieuze aangelegenheden. Van kritiek op zijn heftige optreden in godsdienstige polemieken wilde **Calvijn** niets weten. Hij zag zichzelf als degene die door God geroepen was om de waarheid te verkondigen en hij was ervan overtuigd dat het zijn plicht was om net als eens de Oudtestamentische profeten dat hadden gedaan, deze waarheid te verdedigen. De terechtstelling van **Michael Servet** was het begin van een hevige polemiek tussen **Calvijn** en de (reformatorische) geleerde humanist **Sebastian Castellio**.

Het Consistorie

Na zijn terugkeer in Genève in **1541** stelde **Calvijn** een Consistorie in om te waken over de morele toestand van de stad. Het Consistorie was een kerkelijke rechtbank van ouderlingen en predikanten, die belast was met het handhaven van de orde in de kerkelijke organisatie en in de gemeente. Strafbare feiten varieerden van het verkondigen van valse doctrines tot moreel onwenselijk gedrag. **Typische straffen konden zijn: het verplicht bijwonen van openbare diensten, catechetisch onderwijs, zweepslagen en marteling.**

Met zijn Consistorie wilde **Calvijn** naar eigen zeggen de morele legitimatie leveren van de naar zijn inzicht hervormde kerk. Daarnaast claimde hij de gezondheid van het individu, families en gemeenschappen te willen bevorderen.

Calvijn rechtvaardigde het Consistorie en zijn werkwijze in zijn Institutie door te stellen dat Christus stelde dat Zijn dienaren zich op aarde dienden te gedragen zoals in de hemel. Het was de taak van de kerk om hiervoor zorg te dragen. Wanneer het Consistorie een straf oplegde deed het dit niet om de persoon in kwestie te straffen, maar om hem te redden van de eeuwige ondergang. In dit licht zag **Calvijn** excommunicatie ook niet als een straf die tot eeuwige verdoemenis leidde maar als een waarschuwing aan de geëxcommuniceerde dat de eeuwige verdoemenis wacht wanneer hij geen berouw toont voor zijn daden.

Het Consistorie leidde er toe dat Genève een (ogenschijnlijk) perfect voorbeeld was van een christelijke stad. De Schotse hervormer **John Knox** beschreef Genève als: *“de meest perfecte school van Christus die ooit op aarde heeft bestaan sinds de tijd van de Apostelen.”* Critici van Calvijn zien het Consistorie echter vaak als een kenmerk van zijn theocratisch bewind.

Verdeeldheid

Het huwelijk van **Farel** op hoge leeftijd bezorgde de vriendschap met **Calvijn** een barst. Datzelfde overkwam **Viret**. Zijn vertrek naar Frankrijk was daarmee de oorzaak van.

In **1547** was het verzet tegen **Calvijn** en andere Franse dienaren uitgegroeid tot de meerderheid van de Staalmeesters, die de burgerlijke magistraten van Genève vormden. Op 27 juni werd een niet-ondertekende dreigbrief in het Geneefse dialect gevonden op de preekstoel van de St. Pierre kathedraal waar **Calvijn** predikte. Wegens het vermoeden van een complot tegen zowel de kerk en de staat, benoemde de raad een commissie van onderzoek. **Jacques Gruet**, een Geneefs lid van de groep **Favre** werd gearresteerd en belastend bewijsmateriaal werd gevonden toen zijn huis werd doorzocht. Onder marteling bekende hij verschillende misdaden, waaronder het schrijven van de brief in de preekstoel, die de kerkleiders bedreigde. De burgerlijke rechter veroordeelde hem ter dood en met toestemming van **Calvijn** werd hij onthoofd op 26 juli **1547**.

Calvijns contacten met de Baptisten

Het oordeel van **Calvijn** over **Menno Simons** is onbegrijpelijk; Hij kende hem alleen door middel van een brief van Martin Micron. In een opinie, gestuurd aan Micron zei hij: “**Niets is trotser, niets is meer onbeschaamd dan deze ezel**” (Calvin IV, 176; HRE XII, 592).

Calvijn had tijdens zijn eerste verblijf in Genève al contact met de (Ana)Baptisten gemaakt. In het begin van **1537** waren een aantal Nederlandse Baptisten naar Genève gekomen en, tot ontzetting van **Calvijn** en **Farel**, vonden zij acceptatie voor hun prediking. Twee van hen, **Hermann van Gerbihan** of **Gerbehaye** (Hulshof, 187,) en **Andry Bendit van Engelen** in Brabant, werden voor de gemeenteraad gesteld op 9 maart **1537**. Deze mannen wilden hun geloof in een openbaar dispuut verdedigen met de hervormers van Genève en na enige aarzeling heeft de gemeenteraad ingestemd. Het dispuut werd gehouden op 16 maart in het Franciscaner klooster van Riva; het duurde twee dagen en behandeld werden de doop, de ban en de aard van de ziel. Volgens het officiële rapport van de raad nam **Calvijn** niet rechtstreeks deel; vandaar dat **Gaberei**, **Beza** en anderen niet gelijk kunnen hebben als zij zeggen dat Calvijn de Baptisten briljant versloeg. (Hulshof, 186 en volgende). Het lijkt daarentegen dat de (Ana)Baptisten **Farel** met enig succes te woord staan. De raad verklaarde echter dat ze verslagen waren en verdreef hen uit de stad.

Toen **Calvijn** naar Straatsburg kwam, maakte hij daar contact met de (ana)Baptisten. Zijn houding ten opzichte van hen is weergegeven in een brief die hij schreef op 11 september **1538**, kort na zijn aankomst, aan **Farel** in Neuchâtel, zeggende: “In Metz, waar alles al vijandig is tegenover de ware religie, heeft de gemeenteraad gezworen om dit te vernietigen met de hulp van de priester; de zuurdesem van de wederdopers heeft nieuwe overtredingen veroorzaakt. Twee werden in de Moezel gegooid, één werd gebrandmerkt en verdreven. Ik vrees dat deze pest wijd-

verspreid is onder de gewone mensen in Metz “(Schwarz I, 45; zie Hulshof, 193).

Calvijns geschriften

Gedurende zijn leven heeft **Calvijn** een grote hoeveelheid geschriften gepubliceerd. Door middel van zijn publicaties oefende **Calvijn** internationaal grote invloed uit en was hij een voorbeeld voor reformatoren in andere landen. De geschriften van **Calvijn** kunnen in drie categorieën worden ingedeeld :

- **Catechetische en dogmatische geschriften** - Met zijn catechetische geschriften wilde **Calvijn** de christelijke leer voor een breed publiek toegankelijk maken. Zijn bekendste catechetische werk is zijn *Institutie*. De *Institutie* groeide van een catechetische handleiding uit tot een omvangrijke dogmatiek. Centraal in zijn dogmatische geschriften staan zaken als de predestinatieleer en de nietigheid van de mens tegenover de grootheid van God.
- **Commentaren - Calvijn** heeft bij een groot aantal Bijbelboeken commentaren geschreven. **Calvijn** streefde er in zijn commentaren altijd naar om zo dicht mogelijk bij de originele tekst te blijven.
- **Polemische geschriften** - **Calvijn** had een diepe afkeer van de opvattingen van Baptisten, rooms-katholieken, libertijnen, mensen die geen duidelijke keus maakten tussen een protestantse en de rooms-katholieke kerk, antitrinitariërs en andere groepen die zich niet conformeerden aan de reformatie. Middels zijn polemische geschriften trachtte **Calvijn** hun opvattingen te weerleggen. Zijn polemieken met de antitrinitariërs leidde uiteindelijk tot de terechtstelling van **Michael Servet**. **Calvijn** stond niet open voor kritiek op zijn heftige godsdienstige polemieken, hij zag zichzelf als degene die door God geroepen was om de waarheid te verkondigen en, in de traditie van de Oudtestamentische profeten, te verdedigen. De kerkhistoricus **Karl Heussi** typeerde Calvijn later als *“een heldere geest, van diepe vroomheid, maar bekrompener en betweteriger dan Luther.”*

In hoofdstuk 35 ben ik ingegaan op de leer van de kinderdoop, zoals Calvijn deze heeft weergegeven in de *Institutie*.

Miguel Serveto 1511-1553

Michael Servet (Spaans: **Miguel Serveto**) (* Villanueva de Sigena, 29 september 1511 - +Genevè, 25 oktober 1553) was een Spaanse arts en theoloog. **Servet** was van Joodse afkomst. Hij was vanaf 1540 lijfarts van de aartsbisschop van Vienne.

Servet studeerde rechten aan de universiteit van Toulouse. Hij was aanwezig bij de kroning van **Karel V** tot koning en reisde in diens gevolg naar Duitsland. **Servet** was in dienst bij de keizerlijke biechtvader **Quintana**.

Servet ontwikkelde inzichten over de Triniteit die afweken van de kerkelijke leer. Rond **1530** probeerde hij tevergeefs **Johannes Oecolampadius** hiervoor te winnen. In oktober van dat jaar ging **Servet** naar Straatsburg, waar hij **Wolfgang Capito** en **Martin Bucer** kende. Zijn werk *De trinitatis erroribus* publiceerde **Servet** in Hagenau (1531). De Raad van Bazel liet vele exemplaren van dit boek vernietigen. **Bucer** oordeelde over **Servet** dat men hem de “de ingewanden uit het lichaam zou moeten rukken”. **Servet** probeerde daarentegen zijn denkbeelden in *Dialogi de trinitate* (**1532**) verder te onderbouwen. Later ging hij terug naar Frankrijk en woonde meestal in Parijs of Lyon en studeerde astrologie, wiskunde en geneeskunde. Ook maakte hij naam als geograaf door een heruitgave van het werk van Ptolemaeus. Als arts en fysioloog onderscheidde **Servet** zich o.a. door zijn beschrijving van de kleine bloedsomloop. Vanaf **1540** woonde **Servet** in Vienne. Daar joeg hij zowel de protestantse als de rooms-katholieke kerkelijkheid tegen zich in het harnas door zijn in **1553** in Lyon verschenen geschrift *Christianismi restitutio*.

Calvijn en **Servet** werden voor het eerst in aanraking met elkaar gebracht in **1546** via een gemeenschappelijke kennis, **Jean Frellon** van Lyon. Ze wisselden brieven en debatteerden over de leer; **Calvijn** gebruikte een pseudoniem **Charles d'Esperville**, **Servet** liet zijn brieven ongetekend. Uiteindelijk verloor **Calvijn** zijn geduld en weigerde te reageren. In deze tijd had **Servetus** zo'n dertig brieven aan **Calvijn** geschreven. **Calvijn** was bijzonder verontwaardigd toen **Servetus** hem een kopie van de Institutie van de Christelijke Godsdienst stuurde, zwaar geannoteerd met argumenten om te wijzen op fouten in het boek.

Servet aanvaardde de christelijke leer van de Drieëenheid niet: hij zag Jezus als een voorbeeldig mens en de Heilige Geest als een kracht. **Servet** vergeleek de Drieëenheid met een monster met drie koppen. Hij wilde niets weten van drie Personen binnen de Godheid, maar sprak van drie krachten. Hij verwierp ook de kinderdoop en **Calvijns** opvatting dat rechtvaardiging (zondeloos worden voor God) uitsluitend mogelijk zou zijn door geloof. **Calvijn** kon deze kritiek niet verwerken. In het conflict tussen de beiden speelden niet alleen ideologische tegenstellingen een rol maar ook persoonlijke. **Calvijn** had veel moeite met de in zijn ogen arrogante houding van **Servet**. Al op 3 februari **1546** schreef **Calvijn** aan **Guillaume Farel** dat hij het voornemen had **Servet** om te laten brengen zodra hij daar de gelegenheid voor zou hebben: “*Si venerit, modo valeat mea autoritas, vivum exire nunquam patiar*”. (“*Wanneer hij hier komt, als mijn gezag ook maar iets waard is, zal ik niet toestaan dat hij levend vertrekt.*”)

In de zomer van **1548** schreef **Servet** aan **Pierre Viret**, de hervormer in Lausanne, op vrijwel dezelfde toon als aan de anderen en hoewel de brief niet ondertekend was, herkende **Viret** het handschrift, (dan was dit zeker niet de eerste brief). Geneigd om te antwoorden, maar twijfelachtig over wat te zeggen, stuurde hij de brief aan **Calvijn** en vroeg zijn advies. **Calvijn** dacht dat het een verspilling van tijd was om verder woorden met zo'n koppige man te hebben en zou niet meer met hem te maken willen hebben.

In **1553** wist **Servet** te ontkomen uit de gevangenis van Lyon. Op zondag 13 augustus **1553**

woonde hij in Genève een dienst bij in de Madeleinekerk, die door **Calvijn** werd geleid. Daar werd hij herkend en gevangengenomen. **Servet** werd voor de keuze gesteld om ofwel te worden uitgeleverd aan het rooms-katholieke bewind in Vienne of in het protestantse Genève te worden berecht. **Servet** koos voor Genève. Het kwam tot een rechtszaak bij de Raad van Genève, een wereldlijke rechtbank. Daarbij dolf **Servet** het onderspit en werd tot ketter verklaard en vervolgens veroordeeld tot de brandstapel. **Calvijn** heeft daarna nog gepleit om deze straf te veranderen in onthoofding, wat als een mildere straf werd gezien. Dit werd echter geweigerd. **Calvijn** bezocht **Servet** in de gevangenis en heeft geprobeerd om **Servet** op andere gedachten te brengen. Op 25 oktober 1553 werd **Servet** levend verbrand, met een exemplaar van zijn *Restitutio Christianismi* aan zijn voeten. Genève had geen professionele beul. Bij de executie ging van alles mis en het stervensproces duurde lang. Op de brandstapel zou Servet gezegd hebben: “Jezus, ontferm u over mij.”

De geleerde humanist **Sebastian Castellio** was één van de eerste reformatoren die krachtige kritiek uitte op **Calvijns** rechtvaardiging van de terechtstelling van **Michael Servet**.

De moord op **Servet** door **Calvijn** en het stadsbestuur van Geneve, hield ook in een moord op een Messias belijdende Jood, zij het dat deze een andere dwaalleer had dan **Calvijn**. In deze tijd zou de moord op **Servet** een moord met voorbedachte rade zijn, waarvoor een zeer zware straf geldt.

Gedenkteken in Geneve

In Champel, nabij Genève is op de plaats van de brandstapel een gedenkteken voor **Servet** opgericht, op 27 oktober 1903, 350 jaar na zijn executie.

Tijdens een internationaal congres van vrijdenkers in Genève, (14 september-18 september 1902) deed de Spanjaard **Pompeyo Gener (1848-1919)** het voorstel om een monument voor **Servet** op te richten. Daartoe werd een internationale commissie in het leven geroepen. De gereformeerde kringen in Genève slaagden er in het project te saboteren. Zij richtten een eigen monument op. Dat was niet zozeer een gedenken van het lot van **Servet** alswel een verontschuldiging voor het handelen van **Calvijn**. De inscriptie werd opgesteld door **Émile Doumergue**, hoogleraar aan de theologische faculteit van Montauban en overtuigd calvinist. De voorzijde luidt:

*Als eerbiedige en dankbare zonen van **Calvijn** onze grote hervormer, die echter een fout maakte in het veroordelen, die eigen was aan zijn eeuw en vast verbonden met de vrijheid van geweten volgens de ware grondbeginselen van de reformatie en het evangelie, hebben wij dit verzoeningsteken opgericht op 27 oktober 1903*

Op de achterzijde van de steen staan slechts de geboorte- en sterfdatum van **Servet** en het kale feit van zijn executie op de brandstapel vermeld:

Op 27 oktober **1553** stierf op de brandstapel in Champel **Michael Servet** uit Villanueva in Aragon, geboren op 29 september **1511**.

Overige gedenktekens

Een eigen gedenkteken voor **Servet** werd in **1908** op Frans grondgebied opgericht in de plaats Annemasse, op 8 km van het stadscentrum van Genève en 4 km van Champel. Deze keer kwam het initiatief van een groep vrijzinnige unitarische christenen uit Genève en Frankrijk. Het monument was een bronzen beeld, ontworpen door **Clotilde Roch (1861-1921)**. Dit werd tijdens de Tweede Wereldoorlog op 13 september **1941** op instigatie van het met de nazi's collaborerende Franse Vichy-bewind verwoest. Volgens de overlevering heeft het Franse verzet daar toen een krans gelegd met de tekst: “*Vóór Michael Servet, het eerste slachtoffer van het fascisme*”.

Op 4 september **1960** werd in Annemasse een kopie van het bronzen beeld onthuld. Ook in de Franse stad Vienne is een gedenkteken voor **Servet**. In veel Spaanse steden is een straat naar **Servet** vernoemd. In Ravenstein staat de protestantse Garnizoenskerk aan de naar hem genoemde Servetstraat.

Pierre Viret 1511-1571

Pierre Viret werd geboren in een vroom rooms-katholiek gezin in Orbe, Zwitserland. **Viret** studeerde in zijn woonplaats en studeerde daarna aan de Universiteit van Parijs, waar hij werd bekeerd tot het protestantse geloof. Net als **Calvijn** kreeg hij een gedegen vorming aan het beroemde Collège Montaigu in Parijs. Hij keerde terug naar Orbe in **1531** om aan de vervolgingen in Parijs te ontsnappen. De verbranding van de eerste protestantse martelaren in de Franse hoofdstad was voor **Pierre Viret** het middel tot bekering en om over te gaan van het rooms-katholicisme tot het protestantse geloof.

Willem Farel, een gereformeerde predikant, riep **Viret** tot de bediening van het Evangelie bij zijn terugkeer naar Orbe. Op 6 mei **1531** hield **Viret** zijn eerste preek, slechts twintig jaar oud zijnde. Zijn prediking werd met verbazing en acclamatie door zijn toehoorders aangehoord en velen werden al snel bekeerd tot het protestantse geloof, waaronder beide ouders van Viret. Vervolgens preekte hij in Lausanne en Genève, preekte voor duizenden in Parijs, Orleans, Avignon, Montauban en Montpellier. Zijn prediking was liefelijk en inwinnend. Hij kreeg de naam van “De glimlach van de reformatie” of ook wel “De engel van de reformatie”.

De reformator **Johannes Calvijn** beschouwde **Pierre Viret** als zijn beste vriend. Calvijn had **Viret** zo hoog dat hij na zijn verbanning uit de stad niet naar Genève wilde terugkeren, dan alleen als **Pierre Viret** zijn collega zou worden.

Op 6 oktober **1538** trad **Pierre Viret** in het huwelijk met **Elizabeth Turtaz**, een vrouw uit

Orbe. Deze overleed in **1546**. Hij trouwde opnieuw met een jonge weduwe, **Sébastienne de la Harpe**.

Op een bepaald moment werd hij gevangen genomen door de rooms-katholieke leiders. **Viret** werd beschouwd als één van de meest populaire Franstalige predikanten in de 16e eeuw. Hij was de hervormer van de stad Lausanne, waar hij de bevolking opriep tot het gereformeerde geloof. In zijn tijd werd Lausanne met Genève een oefenterrein voor gereformeerde predikers. **Viret** stichtte in Lausanne een gereformeerde academie. Onder degenen die in Lausanne studeerden waren de auteur van de Nederlandse Geloofsbelijdenis, **Guy de Brès**, **Zacharius Ursinus** en **Caspar Olevianus**, de beide opstellers van de Heidelbergse Catechismus.

Bijna continu moest **Pierre Viret** zich verweren tegen de inmenging van de Zwitserse overheid in kerkelijke zaken. Bern wilde hem ertoe verplichten om iedere burger, ongeacht diens levenswandel, aan het heilig Avondmaal te accepteren. **Viret** weigerde dit en werd verbannen. Het gevolg was een ware uittocht van sympathisanten, onder wie vele hoogleraren en studenten van de theologische faculteit van Lausanne. Zij verhuisden met **Viret** mee naar Genève, waar hij met enthousiasme werd ontvangen. Enkele maanden daarna stichtte **Calvijn** naar het model van Lausanne de Theologische Academie van Genève. Opmerkelijk is dat **Viret** juist tegengesteld dacht dan **Calvijn**. **Calvijn** wilde alle burgers van Genève de belijdenis en catechismus laten ondertekenen opdat ze allemaal aan het heilig Avondmaal moesten/konden deelnemen.

Spoedig liet **Pierre Viret** dan ook Zwitserland voorgoed achter zich en vestigde zich in het door godsdienstoorlogen geteisterde Frankrijk. De Franse hugenoten ontvingen hem met open armen. Velen wilden hem als predikant en de kerken puilden uit, zodanig dat hij gedwongen was in het open veld te preken. In de velden van Nîmes preekte hij eens voor 8000 mensen.

Twee keer, in **1562** en **1563**, was **Viret** synodevoorzitter van de Franse Gereformeerde kerken. In april **1572** overleed hij in Béarn, in het zuiden van Frankrijk. Van zijn laatste levensdagen is niets bekend, evenmin waar zijn graf is. De koningin van Navarre, **Jeanne d'Albret**, getuigde er in een brief van hoezeer zij was geraakt door het verlies van **Viret**.

Viret schreef meer dan vijftig boeken, die destijds heel populair waren. Zijn hoofdwerk was "*Instruction Chrétienne*". Historici beweren dat **Viret**, **Calvijn** overtrof in het schrijven over ethiek en apologie en over de praktische toepassing van Gods Woord voor het dagelijks leven. **Viret** schreef ook over oorlog en vrede. Bijzonder interessant en ook nu nog actueel is wat **Viret** heeft geschreven over diverse aspecten van de economie o.a. over een economische crisis.

In zijn uitleg over het gebod "Gij zult niet stelen" schrijft Viret gedetailleerd over "valsemunters." Hieronder schaarft hij radicaal alle overheden en bankiers die geld en waardepapieren laten drukken zonder een dekking met een tegenwaarde, zoals goud.

Vastgesteld kan worden dat **Viret** een profetische blik heeft gehad als het gaat om de kwalijke kanten van het kapitalisme. Zijn boek getiteld *“Le monde à l’empire et le monde démoniaque”* bevat een prachtig woordenspel. Als een ware taalvirtuoos speelt **Viret** met het woord “empire”, dat zowel “regering” als “slechter worden” kan betekenen. Enigszins parafraserend luidt de titel: *“De regeringen van de wereld en/of de wereld die steeds slechter wordt/uitmondend in een satanische wereld”*.

Zijn koosnaampje “De glimlach van de reformatie” ten spijt is Pierre Viret niet bepaald zachtzinnig als hij de graaiende en zakkenvullende hoogwaardigheidsbekleders, koningen, keizers, bankiers en kerkvorsten onder kritiek stelt. Volgens hem is de neiging om alle transacties te belasten, toentertijd vooral de gehate zoutbelasting – de voorloper van de btw – fnuikend voor de economie en dwingt deze alle onderdanen om de buitensporig luxueuze leventjes van een toplaag te financieren. Zijn analyses zouden zo op de huidige financiële crisis kunnen worden toegepast:

“Er is geen enkele alledaagse handeling, eten of drinken, kopen of verkopen, of er zit belasting op. Een schepje zout op het eten en zie, er gaat alweer ik weet niet hoeveel naar de belasting. Geen wonder dat het volk de vorsten haat.”

De Franse Revolutie heeft **Virets** analyses bevestigd. Het was vooral de gehate zoutbelasting waardoor het Franse volk de barricaden beklom en instemmend toezag hoe de door de guillotine afgehakte vorstelijke hoofden over de Parijse straten rolden.

Vandaag is het namaken van geld uitgegroeid tot de specialiteit van onze centrale banken die schandalig de gemeenschap beroven door hun creatie van (virtueel) geld uit de lucht. Een dergelijke ongesteunde creatie van ruilmiddel zal onvermijdelijk leiden tot inflatie. **Viret** zou veel te vertellen hebben, vanuit een Bijbels perspectief, over ons huidige monetaire systeem. (Bron: Reformatorisch Dagblad 13 september 2011)

Op 25 mei vertrok **Viret** uit Nimes op reis naar Lyon met de bedoeling om na een kort verblijf aldaar terug te keren naar Genève. In het gebied dat hij moest doortrekken, waren troepen van de hugenoten gelegerd die represailles namen tegen de roomsen. Bij het passeren van Valence kwam hem ter ore dat een Jezuïet daar zou worden terechtgesteld. Het was voor hem aanleiding meteen tussenbeide te komen en het mocht hem gelukken de man te bevrijden uit handen van zijn beulen, hiermede een bewijs leverende van verdraagzaamheid en christelijke liefde.

In het algemeen was **Virets** theologie vergelijkbaar met die van **Calvijn**. Echter, t.a.v. het heilig Avondmaal was **Viret** oorspronkelijk dichter bij **Zwingli** dan bij **Calvijn** en **Virets** uiteindelijke visie werd weerspiegeld in de Consensus Tigurinus (Overeenkomst van Zürich, 1549). **Viret** was ook voorstander van meer inbreng van leken in de kerk en de overheid dan de meeste van zijn gereformeerde tijdgenoten, waaronder **Calvijn** en **Beza**. **Echter, de belangrijkste bijdragen van Viret aan het vroege calvinistische gedachtegoed lagen in het politieke domein, waar**

hij pleitte voor religieuze tolerantie en een kerk gescheiden en onafhankelijk van de staat.

Hij verstrekte ook de vroegst bekende weergave van een calvinistische weerstand theorie, toen hij schreef dat de gelovigen, toen onder leiding van ongevormde inferieure magistraten, het recht hadden om de staat te weerstaan om redenen van zowel religieuze en politieke tirannie (1547).

John Knox 1513/1514-1572

John Knox (*Giffordsgate, 1513 of 1514 – +Edinburgh, 24 november 1572) was een Schots reformator. Hij speelde een belangrijke rol in de reformatie van de kerk in Schotland, die hij hervormde tot een presbyteriaanse kerk.

Hij werd op een onbekend tijdstip dat vóór 1540 ligt, tot priester gewijd, want in dat jaar wordt zijn status als priester voor het eerst vermeld. Tegen het einde van 1545 publiceerde Knox zijn eerste artikel over het protestantse geloof.

Samen met de andere protestantse hervormers voerde **John Knox** een oorlog tegen twee fronten, de rooms-katholieke instellingen en de linkse radicalen. Zijn grote vijand was de rooms-katholieke kerk, door de wet erkend en gesteund door de macht van de staat. Hij was ook fel gekant tegen de radicalen, die hij identificeerde als Baptisten. **Knox** was tegen de “wederdopers” op twee gronden, een vluchtig mengsel van civiele instabiliteit en valse leer. Hij geloofde dat hun onorthodoxe, sociale en politieke opvattingen serieus de stabiliteit van de samenleving bedreigden. Erger nog, hij beschouwde hun leer als kettters en godslasterlijk. Zo zag hij de Baptisten als een laat soort Manicheeërs, Pelagianen, Katharen, Donatisten en Ariërs. Toch is er weinig bekend over de daadwerkelijke transacties van **Knox** tegen de radicale groeperingen. Het is niet bekend of **Knox** acties heeft ondernomen om Baptisten te laten vermoorden. Hij werd sterk geïnspireerd door **Calvijn**. Hij had connecties met de gereformeerde kerken in heel Europa en omgang met gereformeerde leiders zoals **Heinrich Bullinger**, **Pierre Viret** en **Theodorus Beza**.

Knox noemde de Baptisten “godslasteraars” en “verachtelijke slaven van Lucifer” en “vijanden van de christelijke religie”. Hun leer noemde hij “rotte ketterijen” en “vreselijk en absurd”. Naar zijn mening waren ze nog gevaarlijker dan de rooms-katholieken en “ledematen van de antichrist”.

Uit deze uitspraken blijkt duidelijk dat **John Knox** nog geheel doortrokken was met het roomse zuurdesem, waar hij tegen dacht te strijden. Hij was een even grote dwaalleraar als **Luther** en **Calvijn**. Met dwaalleraar wordt iemand bedoeld die op één of meerdere punten afwijkt van de Schrift. Daarvoor hoeft zo iemand niet in het geheel van de Schrift af te wijken, maar wel op belangrijke punten.

Sebastian Castellio 1515-1563

Sebastia(a)n Castellio, eigenlijk **Sébastien Châtillon**, (*Saint-Martin-du-Frêne (bij Nantua), 1515- +Bazel, 23

december 1563) was een Frans humanist, theoloog en pedagoog.

Castellio werd in 1540 op aanbeveling van **Calvijn** tot rector van de school in Genève benoemd. Theologische en persoonlijke verschillen van opvatting waren er met **Calvijn**. Bijvoorbeeld dat het Hooglied als “erotisch” gedicht uit de canon van de Bijbel geschrapt diende te worden; ook verschilde hij van mening over de leer van de predestinatie. Dit leidde in 1544 tot een conflict met de school en het neerleggen van Castellio’s ambt. Hij trok daarop naar Bazel waar hij in 1551 zijn Latijnse vertaling van de Bijbel publiceerde en in 1553 professor in de Griekse taal werd.

In zijn geschriften keerde **Castellio** zich verscheidene keren tegen de rechtvaardiging door **Calvijn** en diens naaste medewerker **Beza**, over de verbranding van **Michael Servet**. Deze geleerde was door het calvinistische stadsbestuur van Geneve wegens ketterij op 27 oktober 1553 voor de stadspoorten op de brandstapel ter dood gebracht.

Castellio was tolerant in zijn dogmatische opvattingen. Hij stelde de ene geloofsrichting niet boven de andere en meende dat geen enkel christelijk geloof als het enige ware geloof kon worden beschouwd. **Castellio** was daarom niet gericht op de leer maar op de moraal waarvan hij meende dat deze in de grondvorm in elke kerkelijke richting hetzelfde zou zijn, namelijk dat men de ander moet behandelen zoals men zelf behandeld wenst te worden. **Op grond hiervan wees hij bestraffing van ketterij met de dood nadrukkelijk af als strijdig met de geboden van God.**

Ook stelde hij zich onverschillig op ten aanzien van de christelijke dogma’s van de Goddelijkheid van Jezus Christus en de protestantse leer van de rechtvaardiging door het geloof. Aan de Bijbel kende hij weinig waarde toe als het ging om allerlei godsdienstige conflicten.

Castellio was dan ook een voorstander van politiek-godsdienstige tolerantie waardoor ieder in vrijheid zijn eigen geloof kan beleven en de overheid alleen dan behoort op te treden als er zich uitwassen voordoen. Het bovenstaande heeft hij met name uiteengezet in zijn bekende boek “*Conseil à la France désolée*” (*Raadgeving aan het verwoeste/troosteloze Frankrijk*).

We zien een jonge **Castellio** die vol ijver kiest voor het geestesvuur van de reformatie, zich in Genève meldt en in 1542 hoofd van de Bijbelschool wordt en daarnaast belast wordt met een eigen parochie. Maar in 1544, hij is dan 29, keert hij zwaar teleurgesteld **Calvijn** en de zijnen de rug toe. Deze predikanten blijken niet beter te zijn dan de priesters waarvan hij afscheid nam!

In Bazel, de stad van **Erasmus** en de boekdrukkunst, werpt hij zich als een echte humanist op de vertaling van de Bijbel. Tegen **Calvijn** en **Beza** neemt hij daarbij afstand van de heiligheid van de letter, die immers historisch en dus niet zonder fouten is. Heeft God zijn Woord niet veeleer in onze harten geschreven? Maar ook **Calvijns** leer van de uitverkiezing en zijn aanpak van de

ketterij stuiten hem tegen de borst. Misschien dat hij net als **Servet** ook de leer van de Drie-eenheid afwees, hoewel hij dat tijdens zijn leven ontkende. Zijn postuum gepubliceerde hoofdwerk wijst daar echter wel op.

Hoe dan ook, zichtbaar wordt hoe ver **Castellio** zich al gauw van **Calvijn** bevindt en neigt tot 'spiritualistische' standpunten met de sterke nadruk op het 'zuivere leven'. Het brengt hem in de buurt van de Baptisten en van de vrijdenkers en van niet weinig belang lijkt me **Mirjam van Veens** constatering dat **Willem van Oranje** mede door **Castellio** is beïnvloed. (Mirjam G.K. van Veen: *Castellio- "De kunst van twijfelen"* 2012).

In 1543, nadat de pest in Genève toegeslagen had, was Sebastian Castellio de enige Goddelijke dienaar in Genève om de zieken te bezoeken en te troosten en de stervenden. De raad van Genève en Calvijn zelf weigerden om de zieken te bezoeken. Calvijn dirigeerde zijn dienaren om hem "onmisbaar" te verklaren en later schreef hij tot zijn eigen verdediging dat "hij het niet zou doen teneinde de hele kerk niet te verzwakken, door een deel van hen te helpen."

Voor zijn uitstekende werk kreeg **Castellio**, op aanbeveling van de gemeenteraad van Genève een vaste benoeming als predikant in Vandoeuvres, maar in **1544** werd door Calvijn een campagne tegen hem geïnitieerd. In die tijd besloot **Castellio** de Bijbel te vertalen in zijn moedertaal het Frans. Hij vroeg goedkeuring van zijn (vriend?) **Calvijn**, maar **Calvijn** had zijn goedkeuring al gegeven aan zijn neef **Pierre Olivetaanse** voor de Franse vertaling van de Bijbel. Dus **Castellio** werd berispt en afgewezen. **Calvijn** schreef aan een vriend over de kwestie: "Luister maar eens naar de absurde regeling van **Castellio**, dat doet me glimlachen en tegelijkertijd maakt het mij boos. Drie dagen geleden bezocht hij mij om toestemming te vragen voor de publicatie van zijn vertaling van het Nieuwe Testament."

De meningsverschillen tussen **Castellio** en **Calvijn** werden nog groter toen tijdens een openbare vergadering, door **Castellio** bezocht, hij opstond en beweerde dat de geestelijkheid moet stoppen met het vervolgen van degenen die het niet met hen over zaken van Bijbelse interpretatie eens zijn en dezelfde normen moeten worden aangehouden die voor alle andere gelovigen worden gehouden. Al snel daarna beschuldigde **Calvijn**, **Castellio** van het misdrijf van "ondermijning van het prestige van de geestelijkheid." **Castellio** werd gedwongen ontslag te nemen uit zijn functie van rector.

Anticiperende op toekomstige aanvallen van of op **Calvijn**, werd **Castellio** gevraagd om een brief te ondertekenen die in detail de redenen voor zijn vertrek weergaf: "Opdat niemand een vals idee van de redenen voor het vertrek van **Sebastian Castellio** zou kunnen vormen, verklaren wij allen dat hij vrijwillig ontslag heeft genomen van zijn positie als rector aan de Hogeschool en tot nu toe zijn werkzaamheden op een zodanige manier heeft verricht dat we hem waardig beschouwen aan één van onze predikers gelijk te worden. Indien, op het einde, de zaak niet zo geregeld was, is dit niet omdat er een fout is gevonden in het gedrag van **Castellio**, maar alleen om de redenen eerder aangegeven."

Jaren van armoede

De man die ooit de rector was van de Hogeschool in Genève, was nu dakloos en in diepe armoede. De volgende jaren waren wanhopige tijden voor hem. Hoewel één van de grootste geleerden van zijn tijd, werd zijn leven nu in belangrijke mate, bedelen om voedsel van deur tot deur. Leven in bittere armoede met acht personen te zijnen laste, werd **Castellio** gedwongen afhankelijk te zijn van vreemden om in leven te blijven. Zijn benarde toestand bracht bewondering van zijn tijdgenoten.

Montaigne schreef: “Het was betreurenswaardig dat een man die zo’n goed werk als **Castellio** had gedaan, op een kwade dag was gevallen” en voegde hij eraan toe: “dat veel mensen ongetwijfeld **Castellio** graag hadden geholpen indien ze eerder bekend waren geweest met zijn nood”. Uit de geschiedenis blijkt dat velen misschien bang waren om **Castellio** te helpen uit angst voor represailles van Genève.

Castellio's bestaan varieerde van bedelarij en het graven van sloten voor voedsel en proef lezen voor de Baseler “printshop” van Oporinus. Hij werkte ook als privé-leraar bij het vertalen van duizenden pagina's uit het Grieks, Hebreeuws en Latijn in het Frans en het Duits.

Conflict met Calvijn over de moord op Michael Servet

Castellio werd in augustus 1553 Master of Arts van de Universiteit van Basel, een prestigieus docentschap. Echter, in oktober 1553 werd de arts en theoloog **Michael Servet** verbrand in Genève wegens godslastering en ketterij, in het bijzonder wegens zijn afwijzing van de leer van de Drie-eenheid. Veel vooraanstaande protestantse leiders keurden de uitvoering goed. **Melanchthon** schreef aan **Calvijn**: “De kerk is u op dit moment dank verschuldigd tot in het laatste nageslacht .... Ik bevestig ook dat uw magistraten deze godslasterlijke man terecht hebben gestraft na een gedegen onderzoek. Echter, veel andere geleerden waren woedend over de executie van **Servet**. Ook de synodes van Zürich en Schaffhausen waren verre van enthousiast en **Castellio** nam een bijzonder hard standpunt in ten aanzien van de hele affaire. **Hij werd woedend over wat hij zag als een regelrechte moord gepleegd door Calvijn en sprak van “zijn handen druipen van het bloed van Servet.”**

Als een verdediging van zijn daden, publiceerde **Calvijn** in februari 1554 een verhandeling getiteld “Verdediging van het orthodoxe geloof in de heilige Drie-eenheid” (*Defensio orthodoxae fidei de sacra Trinitate*) waarin hij argumenten presenteerde ten gunste van de verbranding van **Servet** voor het afwijken van de orthodoxe christelijke leer.

Drie maanden later, schreef **Castellio** (evenals **Basil Montfort**) een groot deel van het pamflet “Mogen ketteren worden vervolgd?” (De haeticis, een sint persequendi). Als plaats van uitgave wordt vermeld, op de eerste pagina, Maagdenburg in plaats van Basel. Het boek werd gefinan-

cierd door de rijke Italiaanse **Bernardino Bonifazio** en werd gepubliceerd onder het pseudoniem **Martinus Bellius** en werd gedrukt door Johannes Oporinus, een bekende Baseler boekdrukker. Er wordt aangenomen dat **Laelius Socinus** en **Celio Secondo Curione** mede-auteurs waren van het pamflet.

Over de executie van **Michael Servet** schreef **Castellio**: "Toen **Servet** vocht met redenen en geschriften, zou hij moeten zijn afgewezen met redenen en geschriften." Hij deed een beroep op de getuigenissen van kerkvaders zoals **Augustinus**, **Chrysostomus** en **Jerome** om vrijheid van gedachten te ondersteunen en gebruikte zelfs de eigen woorden van **Calvijn**, geschreven toen hij zelf werd vervolgd door de rooms-katholieke kerk: "*Het is onchristelijk om wapens te gebruiken tegen degenen die uit de kerk gezet zijn en deze mensen rechten te ontnemen die alle mensen toekomen.*" **Castellio** durfde in een gepassioneerd betoog de vraag te stellen "**Wat is een ketter?**" **Hij betoogde herhaaldelijk tegen Calvijns onfeilbare interpretatie van de Heilige Schrift en kwam tot de conclusie dat een ketter iemand is die het niet met een ander eens is met betrekking tot de betekenis van de Schrift, dus zijnde een relatief begrip en een relatieve lading.**

Castellio pleitte hartstochtelijk voor een scheiding van staat en kerk en tegen het idee van een theocratie. Met het argument dat niemand het recht heeft op de directe controle van andermans gedachten, verklaarde hij dat de autoriteiten "*geen zorg over kwesties van opvattingen moeten hebben*" en concludeerde: "We kunnen alleen vreedzaam samen leven wanneer we onze intolerantie onder controle hebben. Ook al zullen er altijd van tijd tot tijd verschillen van mening zijn, we kunnen in ieder geval komen tot een algemeen begrijpen van elkaar, we kunnen van elkaar houden en kunnen de banden van vrede invoeren, in afwachting van de dag dat we de eenheid des geloofs zullen bereiken."

Castellio overleed in Basel in **1563** en werd begraven in het graf van een adellijke familie. **Zijn vijanden groeven het lichaam op, verbrandden het en verspreidden de as.** Enkele van zijn studenten hadden een monument ter herinnering opgericht, dat later werd vernietigd door een ongeval; alleen de inscriptie is bewaard gebleven.

Het is niet duidelijk of **Castellio** een Baptist was. Maar zijn opvattingen over de scheiding van kerk en staat waren gelijk aan die van de Baptisten. Het is ook zijn grote verdienste geweest dat hij het opnam voor de vervolgd, die vervolgd werden omdat zij een andere uitleg van Gods Woord hadden dan de calvinistische hervormers.

Theodorus Beza 1519-1605

Theodorus Beza (echte naam: Théodore de Bèze/de Besze) (*Vézelay, 24 juni **1519** – †Genève, 13 oktober **1605**) was een Frans gereformeerd theoloog en geleerde die een belangrijke rol in de calvinistische reformatie speelde. Hij was een leerling van **Johannes Calvijn** en woonde het grootste deel van zijn leven in Zwitserland. Hij studeerde rechten in Orleans (**1535-1539**).

Zijn vrouw was **Claudine Denoese**. In **1548** ging hij naar Genève, nadat hij door een ziekte tot bekering was gekomen en werd door **Calvijn** ontvangen. Door bemiddeling van **Viret** werd hij docent Grieks in Lausanne. In **1558** werd hij medewerker van Calvijn in Genève. Na de dood van **Calvijn** in **1564** volgde hij **Calvijn** op als hoofd van het college van predikanten. Hij werd ook rector van de Academie van Genève. Eén van zijn leerlingen was **Jacobus Arminius**. In Genève werkte hij vanaf **1548** aan een Frans Psalmboek. Hij nam deze klus over van **Clément Marot** die tot **1543** in het Frans 49 Psalmen berijmd had. Tussen **1548** en **1561** berijmde hij 101 Psalmen. Samen met de Psalmen van **Marot** werden deze in **1562** in een volledige uitgave van het Psalmboek uitgegeven. Hij wordt beschouwd als geestelijk leider van de Hugenoten in de tweede helft van de 16e eeuw. Na de Bartholomeïsnacht van **1572** eiste hij het recht van de Hugenoten op om zich te verzetten tegen de tirannie.

Beza's boek "*De haereticis*" werd ook in Nederland uitgegeven. **Geldorpius** en **Bogerman**, beiden predikanten in Sneek en laatstgenoemde later ook voorzitter van de synode in Dordrecht, gaven het werk in **1601** uit onder de titel: "*Een schoon traktaat van de godgeleerde Th. Beza: Van de straffe welke de wereltlijke Overicheydt over de kettters behoort te oeffenen*". Verder beijverde **Beza** zich in 1557 bijzonder voor de vervolgte **Waldenzen**, die werden lastig gevallen door de Franse overheid. Werden deze **Waldenzen** ook **Hugenoten** genoemd? Verder schreef hij in **1557** nog een voorwoord bij **Du Pinets** uitleg van de Openbaring van Jezus Christus. Dat de leer van de predestinatie **Beza** ook daarna niet heeft losgelaten, blijkt in **1558** als hij opnieuw een polemisch werk, nu gericht tegen **Castellio**, uitgeeft. In dit geschrift komt hij namelijk weer op voor de leer van de predestinatie. **Beza** doet daarin alles om de leer van **Calvijn** van laster te zuiveren. Het treft ons in dit geschrift ook dat **Beza** op de voorzienigheid ingaat, die hij naast de predestinatie telkens noemt, omdat hij ze nauw bijeen wilde houden.

Beza noemt daarna nog de Spanjaard **Servet** en zijn ketterijen. Door een volgens **Beza** rechtvaardig vonnis van God en van de mensen werd hij op 27 oktober **1553** verbrand. Met waardering noemt **Beza** Calvijns werk van **1554** over de Drieëenheid, waarin de vervloekte dwalingen van **Servet** worden weerlegd en waarin **Calvijn** belijdenis doet van het éne Goddelijke Wezen en de drie Personen, de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. **Beza bevestigt dan nog eens dat de overheid de macht heeft de kettters te verbranden. Servet droeg volgens hem de tekenen van de verwerping.**

Aan het eind van een korte levensbeschrijving van **Calvijn** weerlegt **Beza** nog de vuile laster ten aanzien van **Calvijn**. Hij was geen ketter, geen verkwister van geld, geen gierigaard en geen onkuise, wrede man. **Beza** sluit dan af door zichzelf en anderen te troosten met de gedachte dat Calvijns dood de kroon en het sieraad van heel zijn leven bracht en dat zijn geschriften voor het nageslacht bewaard zullen blijven tot het einde van de wereld, als wij God zullen zien, zoals Hij is, om eeuwig met Hem te leven en te regeren. Deze levensbeschrijving hield **Beza** in **1564**.

De Waldenzen in de 16^e eeuw

De relatie van de Baptisten met de Prins van Oranje

In de Nederlanden waren, zoals overal, de Baptisten goede burgers; betaalden belastingen en pleitten voor gewetensvrijheid. Het vuur van de vervolging werd vaak aangestoken in Nederland. De Baptisten hadden de **Prins van Oranje** bijgestaan in zijn strijd tegen de Spaanse tirannie en hij weerstond alle pogingen om hen te vervolgen. Twee Baptisten, **J. Cortenbosch** en **Peter Bogaert**, een voorganger, brachten hem een aanzienlijke som geld als een offer van de Baptisten. Ze volvoerden deze taak met gevaar voor eigen leven. De prins verzekerde hen dat zij zouden worden behandeld als gelijken (Ottii Annales, 1572)

Motley zegt van de **Prins van Oranje**:

“Hij was resoluut tegen alle bemoeienis met de gewetens of onderzoek te doen naar hun gedachten. Terwijl zij de Spaanse Inquisitie versloegen, wilde hij geen calvinistische Inquisitie daarvoor in de plaats. Oprecht een bekeerling tot de gereformeerde religie, maar hatende en aan de kaak stellende wat corrupt is in de oude kerk, wilde hij de mensen niet dwingen, te vuur en te zwaard, een ander geloof te aanvaarden. Gedachten moeten vrij zijn. Noch monnik noch voorganger moet iemand verbranden, verdrinken of zijn medeschepsel hangen als argument of als vermaning om hen te verlossen van dwaling. Het bleek geen kleine deugd om op die leeftijd tot een zodanige hoogte te stijgen. We weten wat Calvinisten, Zwinglianen en Lutheranen in Nederland hebben gedaan, in Duitsland, in Zwitserland en bijna een eeuw later in New England.” (Motley, Rise of the Dutch Republic, II. 362).

Met betrekking tot zijn relaties met de Baptisten vervolgt de historicus: “Het was onmogelijk voor de prins zijn eigen ideeën over tolerantie grondig in de harten van zijn naaste medewerkers te gieten. Was hij zelf niet het merkteken van smaad onder de hervormers, vanwege zijn clementieverzoek aan de rooms-katholieken? Neen, niemand was zijn intieme raadgever, het bracht de talentvolle Sint Aldegonde tot wanhoop, omdat de prins weigerde Holland voor de Baptisten te sluiten. Op het moment dat **Willem** alle moeite moest doen om de strijdende godsdienstige groepen te verenigen en om de harten van mensen te overtuigen van een systeem waarbij hun gewetens alleen aan God verantwoording schuldig waren en op het moment dat het dringend nodig was, voor het bestaan van het vaderland, dat rooms-katholieken en protestanten hun sociale en politieke ambities moesten relativeren, was het inderdaad een bittere teleurstelling voor hem dat de staten, mannen van zijn eigen geloof, niet in staat waren tolerant te zijn.

“De affaire van de “wederdopers/Baptisten”,” schreef Sint Aldegonde, “is vernieuwd. De prins stelde voor om ze uit te sluiten van het burgerschap. Hij antwoordde mij scherp, dat hun ja gelijk was aan onze eed en dat we geen druk op de zaak moesten zetten, tenzij we bereid waren om te bekennen dat het gewoon was voor de Baptisten om ons te dwingen tot een godsdienst, die tegen ons geweten was.” Het is nauwelijks te geloven dat deze zin, met daarin een subliem eerbetoon aan het

karakter van de prins, zou moeten worden ervaren als een bittere censuur en dat door een verlichte en beschaafde protestant. (Motley, opkomst van de Nederlandse Republiek, II . 206).

Maar **Willem van Oranje** bleef op zijn standpunt staan. Toen de Unie van Utrecht (23-I-1579), de stichting van de Nederlandse Republiek werd opgesteld, werd uitdrukkelijk bepaald dat “ieder individu vrij moet blijven in zijn religie en dat niemand mag worden gemolesteerd of ondervraagd over het onderwerp van de goddelijke eredienst” (Ibid,II,412).

George Morel schrijft in zijn memoires over het jaar 1530 dat er toen ca. 800.000 Waldenzen over Europa verspreid waren.

En dat was de tijd waarin de contacten met de leiders van de lutherse en calvinistische reformatie op gang kwamen; in 1526 werd een eerste deputatie uitgezonden om zich op de hoogte te stellen. Hoe verblijd waren de **Waldenzen**, toen inderdaad bleek dat de Heere een wonderbaar werk begonnen was.

Op 12 oktober 1532 werd een belangrijke synode gehouden in het dal van Angrogna, in Chanforan, waar nu een monument staat. Zelfs uit Bohemen kwamen er afgevaardigden, terwijl **Farel** een voorname rol speelde. Zes dagen lang werd er zitting gehouden en de gemeenschap tussen de aloude Waldenzen-kerk en de pas ontstane lutherse en calvinistische kerken kwam tot stand, hoewel de **Boheemse broeders** maanden tot voorzichtigheid om niet zomaar het kostbare vaderlijke erfgoed kwijt te raken. Uiteindelijk pasten zij hun overtuigingen aan, aan die van de gereformeerde kerken.

Eén van de besluiten was om een Bijbelvertaling in het Frans te maken en **Robert Olivétanus**, neef van **Calvijn**, ondernam deze enorme taak, volgens sommigen daarbij geholpen door **Calvijn**, die ook het voorwoord zou schrijven.

Zowel **Luther**, als ook **Melanchthon**, **Bucer** en **Oeclampadius** gaven met blijdschap en dankbaarheid getuigenis dat de waarheid onder de **Waldenzen** zovele eeuwen bewaard was gebleven!

Dr. J.A. Wylie schrijft: “De kerk der Alpen had nu vrede gedurende 28 jaren. Dit was een tijd van grote geestelijke voorspoed. Heiligdommen verschenen in al haar valleien. De menigten die haar diensten bijwoonden, namen voortdurend toe. Kort gezegd, deze eerbiedwaardige kerk kreeg een tweede jeugd.” Een ander schrijft: “Hier was een adem des levens, die een 30 jaar durende opwekking teweegbracht”, en: “Het gevolg van deze synode [van Chanforan 1532] was een grote opwekking in de valleien; zielen werden gered, kerken schoten tevoorschijn en een tijd van geestelijke zegen volgde gedurende bijna 30 jaar.”

De Zwitserse en Franse gereformeerde kerken stuurden **Guillaume Farel** en **Anthony Saunier** naar de bijeenkomst van Chanforan, die op 12 oktober 1532 bijeen werd geroepen waarop **Farel** hen uitnodigde om toe te treden tot de Protestantse reformatie. Een geloofsbelijdenis, met gereformeerde doctrines, werd geformuleerd en de **Waldenzen** besloten om in het vervolg ook te aanbidden in het Frans.

De Franse Bijbel, vertaald door **Pierre Robert Olivetaanse** met de hulp van **Calvijn** en gepubliceerd in Neuchâtel in **1535**, werd mede de basis van een Nieuw Testament in de **Waldenzen** volkstaal. De kosten van de bekendmaking ervan werden gedragen door de **Waldenzen** kerken die de som van 1500 gouden kronen voor dit doel verzameld hadden.

Nadat het vanaf **1555** mogelijk was gebleken om kerken te bouwen in Angrogna, Serre en Torre Pelice, was er zoveel belangstelling om Gods Woord te horen, dat **ds. Etienne Noël** te Angrogna niet alleen op zondag predikte, maar ook op dinsdag, woensdag en donderdag. Op 25 juni **1557** werd er Avondmaal gevierd waaraan 6000 mensen deelnamen!

Het kon niet anders of deze gezegende werken Gods moesten een reactie oproepen uit het rijk der duisternis. De paus deed een nieuwe poging om deze 'ketterij' uit te roeien. In **1560-61** vond een wrede expeditie plaats onder **Graaf de la Trinita**, maar op bijzondere wijze konden de **Waldenzen** de vijandelijke macht verslaan.

Buiten Piemonte, waren de Waldenzen lid geworden van de plaatselijke protestantse kerken in Bohemen, Frankrijk en Duitsland. Nu kwamen zij uit de afzondering en er werden rapporten over hen gemaakt wegens opruiing. De Franse koning, **Frans I** gaf op 1 januari **1545** de "**Arrêt de Mérindol**" (Vonnis van Mérindol) uit en stelde een leger samen tegen de **Waldenzen** van de Provence, gesteund door strijdkrachten van de paus.

De leiders van de massamoorden in **1545** waren **Jean Maynier d'Oppède**, eerste voorzitter van het parlement van de Provence en de militaire commandant **Antoine Escalin des Aimars** die terug kwam van de Italiaanse Oorlogen met 2.000 veteranen, de Bandes de Piémont.

Het aantal gedoodden in de Slachting van Mérindol varieerde naar schatting van honderden tot duizenden en verscheidene dorpen (ca. 22-28) werden verwoest.

In het verdrag van 5 juni **1561** werd amnestie verleend aan de protestanten van de valleien, waaronder de vrijheid van geweten en de vrijheid om eredienssten te houden. Gevangenen werden vrijgelaten en aan voortvluchtigen werd toegestaan om naar huis terug te keren. Maar ondanks dit verdrag, hadden de **Waldenzen** met de andere Franse protestanten, nog steeds te lijden tijdens de Franse godsdienstoorlogen van **1562** tot **1598**.

Baptisten in Polen in de zestiende eeuw

Polen had het christendom aanvaard in de tiende eeuw en Litouwen had dit gedaan na de unie met Polen. Maar de edelen waren weinig geneigd om buitenlandse inmenging toe te laten in hun zaken en gedurende eeuwen, nadat de rooms-katholieke kerk een bijna absolute heerschappij had verkregen in West-Europa, was haar invloed in Polen nog maar zwak. Nog vóór **Luther** hadden de doctrines van de **Waldenzen** en van Hus grotendeels haar invloed ondermijnd. De wetten tegen de ketterij waren inmiddels voorbij, ze waren maar weinig vervolgd, zodat de lutherse reformatie vroeg en gemakkelijk wortel schoot.

Het protestantse geloof werd geïntroduceerd in verschillende vormen, door de lutherse kerk, de gereformeerde kerk (calvinisten), de Boheemse Broeders (Hussieten) en de Baptisten - de laatsten zonder een aparte organisatie, maar als een soort zuurdesem, vooral onder de gereformeerden. Van al deze was de gereformeerde kerk de meest invloedrijke, vooral onder de adel en hiermee vormden ook de Boheemse Broeders snel een verbond. Met de actieve sympathie van veel edelen, verspreidde de reformatie van Luther en Calvijn zich snel en op grote schaal.

De synodes van de rooms-katholieke kerk voerden verordeningen uit tegen het protestantisme, maar ze konden niet worden afgedwongen. Tegen het midden van de zestiende eeuw was de kracht van het rooms-katholicisme gebroken en ten slotte werden meer dan tweeduizend rooms-katholieke kerken protestant en een overweldigende meerderheid van de beide staten van de nationale rijksdag was protestant.

Koning **Sigismund Augustus II** (1548 - 1572), hoewel rooms-katholiek, was tolerant en weigerde om dissidenten te vervolgen (zoals alle niet-rooms-katholieken werden genoemd), door te zeggen dat hij koning was van zowel schapen en geiten en onmiddellijk na zijn dood keurde de Rijksdag in 1573 een wet goed die gelijke bescherming en rechten garandeerde voor alle burgers, ongeacht verschillen van religieus geloof. Koningen, wanneer zij de kroon ontvingen, werden later herhaaldelijk verplicht te beloven deze wet te onderhouden. Toen kort daarna de kandidaat voor de troon, die een streng rooms-katholiek was, bedenkingen had over de eed om deze wet te handhaven, werd hem streng verteld, Si non jurabis non regnabis - Als u niet zweert, zult gij niet koning zijn; en hij moest toegeven.

Waarschijnlijk was de eerste die het baptisme in Polen introduceerde **Peter Gonesius**. Hij kwam van de Baptisten uit Moravië, (Lauderbach, Polish Arianischen Socianismus). Het baptisme verspreidde zich snel onder de mensen. De **Synode van Wengrow**, 25 december 1565, was samengesteld uit zeventenveertig voorgangers en achttien edelen, naast een groot aantal leken. De synode werd erkend door de kerken van een aantal regio's tot aan de Karpaten. De synode sprak zich uit voor de doop van volwassenen in de vorm van onderdompeling. Tijdens deze vergadering werd gedoopt door onderdompeling **Czechovicus James Niemojawski** (Graaf Valerian Krasinski, De reformatie in Polen, I. p.361).

Gregory Paulus was een bekende baptist. Hij was predikant in Krakau. Op 30 mei 1566 gaf hij aan **Johannes a Lasco** te kennen "dat baby's niet moeten worden toegelaten tot de doop als de fontein van het leven en de deur van de kerk." Hij maakte indruk op de mensen, zeggende dat de doop voor volwassenen was en niet voor huilende kinderen en toen hij dit gezegd had leidde hij hen naar de rivier en doopte hen. Hij beweerde dat deze dingen de eerste beginselen waren van de oude godsdienst om deze te herstellen. (Brief aan Beza, 30 mei 1566. In Museum Helveticum, deel XIV. P. 282).

Stanislaus Farnovius, 1568-1614, onderging de volwassen doop door onderdompeling. **George**

Schomann was een groot geleerde onder de Polen. Hij werd geboren in Ratibon in Silezië, in het jaar **1530**. Hij werd gedoopt door onderdompeling in Chmelnik in **1572** en in **1573** werd hij de assistent van **Gregory Paulus** in Krakau (Wallace, Antitrinitarian Biografie, II. P. 200).

De Baptisten van **Polen** en **Siebenburgen** waren in **1574** talrijk en strijdlustig. In dat jaar hebben ze een Catechismus opgesteld die 160 pagina's bevat, maar kopieën ervan zijn nu zeldzaam (*catechese et Confessio fidei coetus per Poloniam congregati*). De drukker was **Turobinus** en het werd in Krakau uitgegeven. De schrijver van de Catechismus was **George Schomann** (Schomann, Testamentum. Jo. Adam Muller, de Unitatorum, XXI. P. 758).

De gewaardeerde **Faustus Socinus** ook bekend om zijn baptistische standpunten, was een standvastige gelovige inzake de onderdompeling in water van een bekeerd mens. Hij werd geboren in Sienna Toscane, Italië, **1539** en stierf in Luclawice, Polen, in **1604**. Hij probeerde zich te verenigen met de Baptisten van Polen, maar werd geweigerd, tenzij hij zich liet dopen. Hij weigerde dit, omdat hij zei dat het in zijn geval niet nodig was. Hij was een groot voorstander van onderdompeling (Socinus, De baptismo Aquae, 716. Racoviae, **1613**). Veel Baptisten van die tijd werden weinig beïnvloed door uiterlijkheden, omdat zij geloofden dat het geestelijke leven alles was wat in wezen noodzakelijk was, (Otto Fock, Der Socianianismus, 586). De opvattingen van **Socinus** maakten veel indruk op de Baptisten van Polen en hij werd één van de meest invloedrijke leiders onder hen. Zijn adellijke geboorte, verstandelijke vermogens en gepolijste omgangsvormen deden hem in de gunst staan van de Poolse adel en zijn invloed werd versterkt door zijn huwelijk met een dochter uit de adel.

Martin Czechovicus was een Litouwer. Het eerst werd van hem gehoord op 16 september **1661**, toen hij de bringer was van een brief van **Calvijn** aan de Synode van Krakau. Hij betoogde dat de doop door onderdompeling noodzakelijk was in het geval van volwassen gelovigen "hetzij die geboren zijn uit christelijke ouders of bekeerd zijn van heidense volken."

Simon Ronenberg werd geboren in Dantzig op eerste kerstdag, **1540**. Hij werd als kind gedoopt door besprenkeling in de rooms-katholieke kerk, daarna werd hij besprenkeld als een volwassene en ten slotte werd hij ondergedompeld toen hij zich verenigde met de Baptisten. Hiervan geeft hij een verslag in één van zijn boeken. Zijn gedoopt zijn door onderdompeling werd beschouwd als een zwaar misdrijf en werd door de Senaat van Dantzig, 17 augustus **1552** veroordeeld. Om zich te verdedigen tegen deze aanklacht en er niet voor te kiezen om te ontkennen wat er was gebeurd of te herroepen, werd hij formeel beroofd van zijn kantoor en verliet meteen Dantzig met zijn vrouw en acht kinderen (Wallace, Antitrinitarian Biografie, II. p. 238).

John Capet, Sr., na 28 jaar voorganger te zijn geweest van de Evangelische kerk van Meseritz, veranderde later zijn visie op de doop en ging over tot de Baptisten. Hij werd ondergedompeld in een zwembad te Smigel, op 31 juli **1588**, bij welke gelegenheid **Valerius Herberger**, een bekende evangelische predikant enkele satirische verzen schreef. Er werd gezegd dat **Capet** leiding

gaf als Baptisten voorganger in de kerk in Smigel, vanaf het moment van zijn bekering tot aan zijn dood. In **1606** werd hij verdrinken door een groep ruiters, waarschijnlijk in de vijver waarin hij ondergedompeld was geweest. (Bock, Hist. Ant, 92, 93).

De **Racovian Catechismus** werd geschreven in ongeveer **1590**, maar werd voor het eerst gepubliceerd in **1605**. Deze verving de oude catechismus, die slecht te begrijpen was. Deze werd door sommigen gecorrigeerd, door anderen uitgebreid en meer in detail verklaard en werd het credo van de hele gemeenschap.

Het artikel over de doop is als volgt:

“Het heeft geen betrekking op kinderen omdat we daarvoor in de Schrift geen opdracht vinden, of bij voorbeeld van de kinderdoop, omdat ze geen geloof in Christus kunnen laten zien, die aan deze handeling vooraf zou moeten gaan. In antwoord op de vraag: “Wat is dan de gedachte van hen die kinderen dopen?” wordt geantwoord, je kunt niet zeggen dat ze kinderen dopen. Want zij dopen hen niet, omdat dit niet kan worden gedaan zonder onderdompeling en wassing van het gehele lichaam in het water; terwijl ze slechts licht hun hoofdje besprenkelen, wordt dit ritueel niet alleen ten onrechte toegepast op baby's, maar ook door deze fout klaarblijkelijk veranderd. Sprekende over de belijdenis van het geloof zegt de Catechismus: “Zij verklaren en geven getuigenis door hun rituele wassing, onderdompeling en opstaan, met het doel om zich te bekleden met Christus, en om met Hem te sterven en op te staan in een nieuw leven” (De Racovian Catechismus, 252, 253. London 1818).

James a Sienno, Heer van Krakau, 1600, deed afstand van de protestantse kerk en kwam over naar de Baptisten en twee jaar na het ontstaan van een beroemde protestantse school, die bestemd was voor het seminarie van die kerken, richtte hij een seminarie op in zijn eigen stad, welke hij tot het centrum van de Baptisten beweging maakte (Wissowatius, Naratio Unitairorum een Reformatis, 214).

Polen is vandaag het rooms-katholieke bolwerk van Europa. Dit is niet altijd zo geweest. Weinigen weten dat de reformatie sterk verbreid was in Polen. De zestiende eeuw betekende in Polen een bloeitijd voor het protestantisme. Mede door de komst van de jezuïeten, met hun agressieve tegenoffensief, verdween het protestantisme in korte tijd weer grotendeels uit Polen. (A History of the Baptists by John T. Christian, chapter XII)

Baptisten in Slowakije

Begin **1500** begonnen Baptisten zich in Slowakije te vestigen. Eerst in de mijnbouw steden van centraal Slowakije en later in andere steden w.o. Levoca.

Eén van de bekendste Baptistenpredikers in Slowakije was **Andrej Fischer**, die werd gedood vanwege zijn geloof. Hij werd van het kasteel **Krásna Hôrka** gegooid in **1539**. In **1547** begonnen Baptisten die uit Bohemen werden verdreven, zich te vestigen in het westen van Slowakije. Hun aantal nam snel toe tot enkele duizenden. Ze kregen de naam “**Habaner**” van het Duitse woord “haushaben”. Ze leidden een autonoom bestaan onder leiding van de dienaar van het Woord. Zij

waren meesters in het maken van aardewerk, bouwden watersystemen en molens en blonken uit in de geneeskunde.

Engelse Baptisten in de zestiende eeuw

Koning George V had een wet aangenomen die iedereen veroordeelde die anders geloofde dan de rooms-katholieke kerk. Vooral de Baptisten voelden deze vervolging. De eerste Baptist die door Koning George V gedood werd was een vrouw, genaamd **Wynken Clas**. Hij had haar laten verstikken en haar vervolgens laten verbranden op 20 november **1527**. Twee andere Baptisten stierven ook onder deze wet in **1527**. In **1531** werd een Baptist genaamd **Sikkel Snyder** onthoofd.

We weten niet precies wanneer de eerste Baptist in Engeland aankwam. Sommigen vermoedden dat het was in het jaar **1523**, anderen vermoedden dat het eerder was. In **1534** wilde koning **Hendrik VIII** scheiden van zijn vrouw **Catherine**, maar dit werd door de paus verboden. Dit irriteerde **Hendrik** zo dat hij zich afscheidde van de rooms-katholieke kerk en zelf een kerk begon die bekend werd als de kerk van Engeland of de Anglicaanse kerk. Het merendeel van de overtuigingen van de Anglicaanse kerk waren zeer vergelijkbaar met die van de rooms-katholieke kerk. Het belangrijkste verschil was dat de koning het hoofd van de kerk was in plaats van de paus.

Tijdens zijn bewind voerde koning **Hendrik VIII** twee wetten in die Baptisten verboden woonachtig te zijn in Engeland. De eerste wet verbood het preken in café's en tavernes. Het gaf ook alle Baptisten tien dagen de tijd om het land te verlaten. De tweede wet verklaarde dat al degenen die herdoop ontvangen hadden binnen twaalf dagen Engeland moesten verlaten. Als ze niet vertrokken, zouden ze gedood worden. De geschiedenis vermeldt dat de Engelsen tien Baptisten in **1535** gedood hebben en veertien in **1536**.

Toen **Edward VI** in **1547** koning werd, koos hij eenendertig mannen om op te treden als inquisiteurs en allen te vervolgen die niet de Anglicaanse kerk wilden volgen.

In **1553** werd **Maria**, de dochter van **Hendrik VIII** en **Catherine**, koningin. Zij was boos dat haar vader en moeder gescheiden waren en begon tegen de Anglicaanse kerk te strijden. Zij was vastbesloten Engeland terug te brengen in de rooms-katholieke kerk. Om haar wens te realiseren liet ze veel Anglicaanse kerkleden onthoofden. Bijgevolg kreeg zij de beruchte en verdiende titel "**Bloody Mary**." Niet alleen heeft ze anglicanen laten doden, maar ook veel Baptisten verloren hun leven door haar hand.

In **1558** werd **Elizabeth** koningin, die het kind was van **Hendrik VIII** en zijn tweede vrouw **Anne Boleyn**. Ze had dezelfde religieuze overtuiging als haar vader en begon de Anglicaanse kerk nieuw leven in te blazen. Binnen vier jaar begon ze de Baptisten te vervolgen. Hoewel ze hen vervolgde, bleven de Baptisten in aantal groeien.

Een man, **Robert Brown**, maakte zich in die tijd los van de rooms-katholieke kerk. Hij begon

een nieuwe kerk, eerst bekend onder de naam “Brownists”, maar later als “the Congregational Church”. Deze kerk nam veel overtuigingen van de Baptisten over, maar ze hielden vast aan de kinderdoop.

Martelaren in de zestiende eeuw

Het “*Offer des Heeren*” is een compilatie van de verslagen over de martelaren, die, voor zover bekend, verscheen in 1562. De volledige titel luidt als volgt:

“Dit boek wordt genoemd: het “Offer des Heeren”. De inhoud is van sommige opgeofferde kinderen van God; die voortgebracht hebben uit de goede schat huns harten, belijdenissen, zendbrieven en testamenten, die zij met de mond beleden en met hun bloed bezegeld hebben. Tot troost en versterking van de slachtschapen van Christus, sterven tot de dood geschikt zijnde. Tot veel prijs en eer van Degene die het alles in allen kan doen, Wiens macht duurt van eeuwigheid tot eeuwigheid, Amen.”

Dit boek bevat beschrijvingen van het lijden van Nederlandse Baptisten (Doopsgezinden), die gevangen zaten, hun brieven aan hun naaste verwanten en broeders, verslagen van ooggetuigen en ook hymnen, die voor een deel geschreven zijn door hen in de gevangenis en voor een deel geschreven door anderen om hun dood te beschrijven.

Uit “het Offer des Heeren”

Esaiasdochter, Anneke - ca. 1509-1539.

Hier begint het Testament dat Anneken Esaias haren Sone bestelt heeft, den 24 dach Januarij, 1539. Des morgens te neghen uren over ghelevert, als sy haer bereyde te sterven, voor den name ende dat ghetuychenisse Jesu, ende nam daer mede oorlof aen haren Sone tot Rotterdam.

Hoort mijn Sone die onderwijsinge ws moeders, opent v ooren om te hooren die reden mijns monts. Siet, ic gae buyden den wech der Propheten, Apostelen ende Martelaren, ende drincke den kelt, die sy alle gedroncken hebben. Ick gae den wech, segge ic, die Christus Jesus dat eewige Woort des Vaders, vol genaden...

Esaiasdochter, Anneke, vooral bekend als **Anneke Jans** of **Anneke van Rotterdam** (geb. Brielle ca. 1509 – gest. Rotterdam 24-I-1539), op beschuldiging van ketterij veroordeeld tot de verdrinkingsdood. Zij trouwde vóór juni 1534 in Brielle met **Arent Jansz. van der Lint**, barbier. Uit dit huwelijk werd ten minste één zoon geboren.

Over de afkomst van **Anneke Esaiasdr.**, alias Anneke Jans, is niets bekend. Waarschijnlijk waren haar ouders goeude ingezetenen van Brielle en zeker is dat zij daar in 1534 met haar echtgenoot **Arent Jansz.** woonde in de Cappoenstraat (tegenwoordig Voorstraat). Begin dat jaar lieten Anneke en Arent zich in hun huis herdopen door **Meindert van Emden**, een volgeling

van **David Jorisz**. Het was het jaar waarin **Jan Beukelsz. van Leiden** zijn doperse koninkrijk in Münster had gesticht en sympathisanten werden opgeroepen om de stad gewapenderhand te verdedigen. Op tal van plaatsen in Holland kwamen zij onder verdenking te staan en velen moesten vluchten. Waarschijnlijk is **Anneke Jans** in 1536 haar man nagereisd die al vanaf juni 1534 als vluchteling in Londen zat en is zij de vrouw in Delft geweest bij wie **David Jorisz**, in het jaar 1536 inwoonde en op wie hij verliefd werd terwijl haar echtgenoot afwezig was. In zijn biografie, vermoedelijk een autobiografie, wordt verhaald hoe hij en de vrouw tot God baden om hulp tegen de vleselijke verleidingen (Packull, 338; Waite, 68). Vermoedelijk is **Anneke Jans** ook de vrouw geweest die **David Jorisz**, in een brief aanspoorde om gehoor te geven aan zijn roeping en zijn denkbeelden te verkondigen. Ook zou zij gedeeltelijk zijn geschriften hebben gefinancierd.

In december 1538 keerde **Anneke Jans** in gezelschap van een Leuvense geloofsgenote terug uit Londen, om in Delft enige zaken te verrichten, waarschijnlijk omdat zij daar **David Jorisz** wilde ontmoeten. In Rotterdam werden zij opgepakt toen zij op de boot naar Delft wilden stappen. Vlak daarvoor hadden zij op de wagen van IJsselmonde naar Rotterdam geestelijke liedjes gezongen. Een man uit Brielle herkende haar en gaf haar aan. Na enkele verhoren werd zij op 23 januari 1539 veroordeeld en de volgende dag, samen met haar reisgenote, door verdrinking ter dood gebracht bij de Delftse Poort. Zij werd begraven in de ongewijde grond van het Rode Zand bij Rotterdam. Waarschijnlijk, door haar bekentenis, werden nog datzelfde jaar 27 Baptisten in Delft ter dood veroordeeld, waaronder **Marietje Jan de Gortersdr.**, de moeder van **David Jorisz**.

Reputatie

Een aangrijpend element in het verhaal van de dood van **Anneke Jans** is de aanwezigheid van haar veertien maanden oude zoon, **Esaias van der Lint**. Op weg naar haar dood zou zij de omstanders hebben gevraagd of iemand de zorg voor dit kind op zich wilde nemen. Een andere versie van het verhaal wil dat zij het kind in een korfje, samen met wat geld en haar geestelijk testament, op het dak van een pothuis had gelegd. Uiteindelijk was een bakkersknecht, zelf vader van zes kinderen die hij nauwelijks kon voeden, bereid het kind onder zijn hoede te nemen. Niet lang hierna raakte de knecht in goede doen. Hij opende een brouwerij en kon zijn kinderen, inclusief zijn aangenomen zoon, later een groot fortuin nalaten. De zoon van **Anneke Jans** bracht het zelfs tot burgemeester van Rotterdam, later tot ontvanger van Rotterdam vanwege de Staten van Holland en West-Friesland en verkeerde in hoge kringen. Zo was hij bevriend met Oldenbarnevelt. In schril contrast hiermee staat het lot van de man uit Brielle die Anneke Jans had verraden. Eén variant van het verhaal is dat hij in het gedrang van toeschouwers rond Annekes dood door een bruggetje zakte en verdronk, een andere variant is dat zijn huis afbrandde en hij tot grote armoede verviel. Dat **Esaias van der Lint** in 1602 vanwege een faillissement Rotterdam moest verlaten, wordt in deze opmerkelijke vergelijking meestal niet vermeld (Engelbrecht 41-42).

Anneke Jans is vooral bekend vanwege het geestelijk testament dat zij haar zoon naliet en vanwege het door haar geschreven **Bazuinlied**. Het testament heeft zij waarschijnlijk vlak voor haar dood in de gevangenis geschreven. Het document opent met de woorden

‘Hooft mijn zoon de onderwijzing van uw moeder, opent uw oren om te boren de reden van mijn mond. Ziet, ik ga bededen de weg van de profeten, apostelen en martelaren, en drink de kelk, die zij allen gedronken hebben.’

Zij roept hem op om de smalle weg te volgen en het Koninkrijk Gods te zoeken onder de armen en verworpenen. Het Bazuinlied, dat zij rond **1536** moet hebben geschreven, is strijdbaar van toon: de zevende bazuin zal spoedig klinken, de tijd van vergelding is nabij. Beide teksten heeft **David Jorisz.** nog in het jaar van Annekes dood laten uitgeven, samen met een brief van hemzelf over de geloofsvervolgingen in Delft. Het testament dook niet veel later ook in liedvorm op. In de baptistische martyrologie is het testament van **Anneke Jans** bekend geworden dankzij het feit dat het al in **1562** werd opgenomen in de eerste druk van het doopsgezinde *Offer des Heeren*. Details over haar arrestatie en vonnis, inclusief het verhaal van de bakkersknecht die zich over haar zoon ontfermde, werden voor het eerst vermeld in de Martelaarspiegel van Van Braght (**1685**). De documenten, waaronder een brief van **Anneke Jans** aan **David Jorisz.**, had **Van Braght** toegestuurd gekregen van de kleinzoon van **Esaias van der Lint**.

Literatuur

- *Het offer des Heeren* (1570), S. Cramer ed., *Bibliotheca Reformatoria Neerlandica* 2 (Den Haag 1904) 70-77.
- Thieleman J. van Braght, *Het bloedig tooneel of Martelaers spiegel der doop-gesinde of weereeloose christenen* 2 (Amsterdam 1685) 48-50 en 143-145
- Mennonite Encyclopedia.

Illustratie: Anneke Jans, op weg naar haar terechtstelling, door Jan Luyken, 1685 (Universiteit van Amsterdam, Bijzondere Collecties).

Dirk Willemz - 1569

Een droef verhaal uit de tijd van de Inquisitie. **Dirk Willemz** is één van de grote martelaren uit

de tijd van de vervolging van de Baptisten/wederdopers in Holland.

Dirk was een jonge man die zich liet overdopen en wilde leven in navolging van de woorden van Jezus, maar dat was verboden bij de inquisitie (de radicale reformatie was ook al verworpen door de protestanten van de 'gewone' reformatie als zijnde te radicaal) Zijn misdaden waren: de man had een kleine huiskerk en doopte zelf verschillende mensen die serieus Jezus wilden volgen als wedergeboren christen.

Om deze reden werd hij gevangen gezet, maar op één of andere manier kon hij toch ontsnappen. Het was toen winter en het vroom hard. Hij kon ontsnappen over het ijs, maar werd achtervolgd. Toen zijn achtervolger door het ijs zakte en om hulp schreeuwde, kwamen de radicale woorden van Jezus in de praktijk; 'heb uw vijanden lief'. Dirk hielp zijn achtervolger uit het ijs en redde zo zijn leven, maar werd opnieuw gevangen genomen. Ondanks het feit dat zijn achtervolger voor zijn leven pleitte werd hij op **16 mei 1569** na zijn proces toch op de brandstapel verbrand. Op de brandstapel waren zijn laatste woorden een zich herhalend 'O mijn Heere, mijn God'.

Sommige Testamenten geschreven door Jan Claesz

Dit is de belijdenis van Hans van Ouerdamme, die hij uit de gevangenis geschreven heeft en daarvoor in Gent ter dood gebracht is in 1550.

Hans van Ouerdamme met zijn mede gevangenen om het getuigenis van Jezus Christus, wenst alle broeders en zusters in de Heere: Genade, vrede en een vurige liefde van God de Vader en de Heere Jezus Christus welke is prijs, eere, en majesteit, van eeuwigheid tot eeuwigheid. Amen.

En u mijns barten allerliefste, wees om mij niet bekommert, maer looft de Heere daarvoor, dat Hij voor mij zo'n goede Vader is, dat ik om dat getuigenis van Christus mag lijden banden en gevangenis en ook hoop ik in een vuur daar voor te gaan. De Heere geve mij kracht door Zijnen heilige Geest, Amen. En wandelt gij in de vreze des Heeren, gelijk als gij geroepen zijt. En al is het dat wij elkaar hier in de. . . . .

Dit is een brief van **Peter Bruynen**, die hij geschreven heeft in de gevangenis te Antwerpen en is daar om het Woord van de Heere gedood op 2 oktober 1551.

“Genade zij met u en de vrede van God de Vader en van de de Heere Jezus Christus. Geloof zij God van alle barmhartigheid, die ons door zijn Goddelijk woord wedergeboren heeft tot een levende hoop, die voor ons bewaard wordt in den hemel, wij die door de Goddelijke kracht bewaard worden in het geloof, en beproefd worden tot het Rijk Gods, waarom wij lijden, waarvoor de Heere gedankt zij, om dat Hij ons daar toe verkoren en bekwaam gemaakt heeft, tot het erfdeel van de heiligen in Zijn licht. Dus lieve broeders, weest vroom ende onbevreesd en wandelt met een vast onveranderlijk geloof voor God en Zijn Gemeente en neemt u vast voor niet van de Heere weg te gaan, noch van zijn liefde te scheiden, door enigerlei druk of vervolging, zo zal Hij u in uw verlatenheid, als u van alle menselijke hulp en troost beroofd bent, bijstand en troost verlenen, want Hij. . . .”

Hier volgt een gebed, vermaning en belijdenis van **Adriaen Cornelisz Glaesmaker**, gevangen te Leiden en is daar om het getuigenis van Jezus gedood in 1551.

Zijn gebed tot God: *“Heere des Hemels ende der Aerden, die het al wt niet ghemaect hebt, die my leden gegeuen hebt nae dat beelt ws Soons, so hope ick die selfde nv op te offeren om uwen heylighen Naem, want ghy zijt die Heer, voor welcken alle knyen buyghen, beyde die in den Hemel ende die inder Aerden zijn, Verhoort mijn ghebedt, ende laet mijn rueckwerck voor v aenghenaem zijn: Neemt niet van my dijnder ghenaden, ick beuleckte mensche van onreynne lippen, Reynicht mijnen mondt, dat uwen Naem daer door ghepresen mach worden. Neyghet uwe ooren tot my, ende ghy sult aensien die ghene, hoe sy my oueruallen, maer het is my beter te vallen in die handen der menschen, dan te sondighen in v aenschouwen, want uwe ooghen zijn als een vlamme des vyers, ende v woort is als een tweesnijdende Sweerd, aen beyde zijden snijdende, ende het dringt door, tot dat siel ende geest scheydet, door zenuwen ende march, ende ghy zijt een rechter der gedachten en overleggingen van het hart. En daar is . . .”*

De belijdenis van **Peter Witses Metselaer**, gevangen zijnde in Leeuwerden, die aldaar om het getuigenis van Jezus, aan een staak is gewurcht en verbrand is in 1553.

Vraag en antwoord:

“Vrage. Hoe is uwen naem? Ant. Peter Witses. Vrage. Hoe oudt zijt ghy? Antw. xxvij. Jaer. Vra. Wanneer hebt ghy laetst te biechten geweest? Antw. Ic biecht alle dagen, * ende beken dat ic een sondaer ben. Vra. Wat hout ghy vant Sacrament? Ant. Ick hout van grooter weerden. + Vra. Wat hout ghy vant Sacrament, dat de Paep te Paesschen geeft? Antw. Daer en boude ick niet af. Vrag. † Christus sprac: Neemt eet, dat is mijn vleesch. Antw. Tis waer, maer hy sprack totten genen die hem gehoorsaem waren. Vra. Sydy ooc wederdoopt? Ant. Ick en wete van genen wederdoop, ic ben eens gedoopt, ende dat † na Gods leer. Vrag. Hoe lange ist geleden? Antw. Ontrent anderhalf iaer. Doen wert Peter in een kelder ghebracht, ende als hy daer ontrent een vre hadde geseten, so is hy weder voor die Heeren ghebaelt, ende hem wert weder op nieu geuraecht. . .”

Clement Hendriks

Zie over hem Ter Gouw, Geschiedenis van *Amsterdam*, VI, bl. 280 en de daar aangehaalde plaatsen en stukken.

Behalve dezen brief hebben de verzamelaars van het Groot Offerboek van **1615** nog vier andere brieven van **Clement Hendriks** in handen gekregen en afgedrukt: ook Van Braght nam alle vijf op. Volgens de Amsterdamsche sententie- en justitieboeken is **Clement** te gelijk met **Quirijn Jansz.**, een varensgezel uit Haarlem (die evenals **Clement** den doop nog niet had ontvangen maar betuigde hartelijk daarnaar te verlangen, en die insgelijks evenmin nog “t Breecken des broots ontfangen’ had), en **Willem Jansz.** uit Waterland 12 Maart **1569** wegens hunne deelname aan mennisten vergaderingen en hardnekkige ketterij veroordeeld om geëxecuteerd te worden met het vuur. Dit vonnis is toen ook aan de beide laatsten en aan nog een ander voltrokken. De executie van **Clement** daarentegen is telkens uitgesteld totdat ook hij 17 December **1569** op den brandstapel stierf. (Zie over dat uitstel J. Koning, *Geschiedkundige aantekeningen betr. de lijfstraffelijke regtsoefening te Amsterdam*, 1828, bl. 21-21, en Dr. Hoog, *De Martelaren der Hervorming*, bl. 175, 176.)

Dirk Philips - Leeuwarden, 1504 - Emden, 1568

Dirk Philips was een Nederlands doopsgezinde oudste. Samen met zijn broer **Obbe** en **Menno Simons** was hij één van de belangrijkste leiders die de doopsgezinde beweging in de noordelijke Nederlanden in rustiger vaarwater bracht na het mislukken van het Munsterse rijk van **Jan Matthijsz** en **Jan van Leiden**.

Dirk Philips was de zoon van een rooms-katholiek priester en kwam via zijn oudere broer **Obbe** onder invloed van de prediking van het duizendjarig rijk door **Melchior Hofmann**. Rond **1534** werd hij gedoopt en al kort daarna, in **1535**, aangesteld als oudste. In tegenstelling tot veel andere Baptisten beschouwden **Obbe** en **Dirk** de komst van het duizendjarig rijk als een geestelijk en niet als een wereldlijk gebeuren. Zij wezen het geweld af waarmee **Jan Matthijsz** en **Jan van Leiden** dit rijk concreet in Munster wilden realiseren. Na de ondergang van het

Munsterse rijk werden zij gedwongen te vluchten en leidden een reizend bestaan. **Dirk** werkte in deze periode veel samen met de door zijn broer gedoopte pastoor **Menno Simons**, die toen de voornaamste leider van de Doopsgezinden werd. Rond **1545** trad **Dirk** uit de schaduw van **Menno** en werd hij één van de belangrijkste bestrijders van het spiritualisme in doopsgezinde kring. Hij polemiseerde in godsdienstgesprekken en boeken onder andere tegen **Adam Pastor** en **Sebastiaan Franck**.

Zijn opvattingen zijn zeer Bijbels en sluiten geheel aan bij de leer van de Baptisten sedert de apostelen, bijvoorbeeld zijn visie op doop en Avondmaal die hij als symbolen beschouwt die verwezen naar een geestelijke werkelijkheid en niet als genademiddelen. Hij vatte zijn verschillende theologische en ethische geschriften in **1564** samen in *Enchiridion*, een boek dat lange tijd veel gezag had onder conservatieve Mennonieten, zoals de Oude Vlamingen en nog steeds bij de Amish.

Dirk was strikter dan **Menno** en was in **1554** op het convent van Wismar betrokken bij het strafbaar maken met de ban van de *buitentrouw*, het huwen met een niet-doopsgezinde partner, en het instellen van de echtmijding, het verbod op omgang met een door de ban getroffen echtgenoot. Zijn medewerking in **1565** aan het besluit om de oudste **Leenaert Bouwens**, die nog strikter de kerkelijke tucht wilde toepassen dan hijzelf, te schorsen leidde tot een splitsing van de Doopsgezinden in de Lage Landen in Friese en Vlaamse gemeenten. Het gevolg was dat de hardliner **Dirk Philips** hierdoor in het kamp van de meer gematigde Vlamingen terecht kwam. Hoewel hij streefde naar een zo zuiver mogelijke gemeente, wees hij de gedachte dat de gemeente volmaakt diende te zijn af. Uit Wikipedia, de vrije encyclopedie.

Thomas von Imbroich, 1533-1558 (Thomas van Imbroeck)

Thomas von Imbroich (Imbroeck) was een Baptisten martelaar, ook wel bekend als Thomas Drucker of Thomas van Truden, geboren in **1533**, waarschijnlijk in het dorp Imgenbroich, Duitsland, vijf uur van Aken, vandaar zijn naam Imbroich.

Hij was een handelaar en drukker van boeken. Hij kwam naar Keulen in **1554**, trad daar toe tot de Baptisten en werd een uitstekende leider van de Mennonieten van het Neder-Rijn gebied. Op 23 december **1557** werd hij gearresteerd en na herhaald kruisverhoor, wrede martelingen en na vergeefse pogingen om hem te bekeren werd hij onthoofd op 5 maart **1558** op de leeftijd van 25 jaar. In de gevangenis schreef **Thomas** een belijdenis van zijn geloof om zijn geloof duidelijk te maken aan de rechters van de Inquisitie. Een kopie van zijn manuscript werd naar zijn broeders gesmokkeld en werd blijkbaar onmiddellijk afgedrukt en op grote schaal verspreid in de komende jaren. De *'belijdenis'* gaat voornamelijk over de doop en is buitengewoon rijk en diep in het verklaren van de Schrift tegenover de kinderdoop. Het onthult ook dat de auteur goed bekend was met **Menno Simons**, onder enige invloed was van **Melchior Hoffman** en ook kennis

had van de kerkvaders evenals meer recente literatuur. Hij was niet bereid om de theologische verklaringen van de protestantse leiders, noch van de rooms-katholieke scholastieke schrijvers te accepteren, maar aanvaardde als waarheid alleen de woorden van het Evangelie. Zijn logische verklaringen maakte zijn boek tot een belangrijk wapen in de grote strijd van de Baptisten met de staatskerken.

Felix Reichmann heeft een zorgvuldige studie gemaakt van de inhoud en het drukken van “*de belijdenis*” in een vroege editie. (Doopsgezinde Quarterly Review), waarin hij stelt dat de eerste editie werd gedrukt tussen **1560** en **1600**. De **hertog van Jülich** publiceerde een edict tegen de Baptisten boeken op 9 maart **1560**, waarin **Heinrich Bullinger**, in een brief van **1562**, vermeldt dat deze specifiek tegen Imbroich's boek was gericht. **Bullinger** verwijst naar de grote invloed van **Thomas** door de publicatie en verspreiding van zijn “*belijdenis*”.

De volledige titel van deze eerste editie van de Imbroich Belijdenis is als volgt: *Ein Schöne bekantnus eines Frommen und Gottliebenden Christen samt etlichen Sendbriefffen und Christliche Ermanungen auss heiliger Schrift seiner Hausfrauen und Brüdern auss der Gefängnus geschrieven. Mit kurtzem und doch wahrhafftigen anzeigungen wie er seinen Glauben durch krafft Gottes (zu Colln ben Reyn) Anno 1558. den 5. Mertz beständig mit seinem blut bezeugt hoed allen Christen und Gottesfürchtigen Gantz nützlich und tröstlich zu lesen und zu hören. Esaje ben 59. Cap. . . . N.P., n.d.* (In het Museum van Landis Valley, Lancaster, Pennsylvania is een kopie; een vroege herdruk in de Doopsgezinde Historische Bibliotheek (Goshen, Indiana). Een Nederlandse vertaling verscheen in Gent in **1579** (kopie in Amsterdam Doopsgezinde Bibliotheek). De martelaren ‘Spiegel van **1660**’ bevat een gedeeltelijke herdruk “Güldene Aepfel in Silbern Schalen” (Europese edities 1702, 1742; In Ephrata, Pennsylvania, uitgave in **1745**, bevat de volledige belijdenis en de brieven. De Ausbund, te beginnen met de **1742** Germantown editie, bevat een korte samenvatting van “*de belijdenis*”. Deze korte vorm werd herdrukt als een traktaat in **1922** door een onbekende Amish uitgever.

Thomas schreef ook zeven brieven (Sendbriefe), waarvan sommige vrij uitgebreid zijn en die werden gepubliceerd met zijn belijdenis. Ze getuigen van een zeldzaam vertrouwen in God en een bereidheid om te sterven en bevatten een schat aan Bijbelse vermaningen. Hymn No. 23 in de Ausbund, “Wil je horen wat er gebeurd is in het jaar **1557**,” vertelt het verhaal van **Thomas** en zijn martelaarschap in 25 strofen, maar werd waarschijnlijk niet door hem geschreven. Het verscheen ook tussen **1563** en **1565** in een doopsgezind gezangboek, getiteld **Ein schön Gesangbuchlein Geistlicher Lieder**. Het verscheen voor het eerst in de Ausbund in de **1583** editie. Wolkan (Lieder, 99) zegt dat het werd vertaald vanuit een Nederlands exemplaar, dat hij vond in de Hamburgse Stadtbibliotheek en werd geschreven door een Nederlandse Doopsgezinde. Het verschijnt in de eerste editie van het Duitse boek met Thomas ‘*belijdenis*’, ca. **1560**, als “Een Nieuw Lied.”

In deze tijd maakte **Thomas van Imbroeck** een zeer goede belijdenis van de Heilige Doop, als ook een weerlegging van de tegenstanders, die hij zond aan de heren van Keulen, waar hij

gevangen gezet was voor zijn geloof. Deze luidt als volgt: “Ik geloof en belijd dat er een christelijke doop is, die zowel inwendig als uitwendig plaats moet vinden; inwendig met de Heilige Geest en met vuur, uitwendig met water; in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest. Inwendige doop wordt meegedeeld door Christus aan de boetvaardige, zoals Johannes de Doper zei: *“Ik doop u wel met water tot bekering, maar die na mij komt, is sterker dan ik, Wiens schoenen ik niet waardig ben te dragen; Hij zal u dopen met de Heilige Geest en met vuur.”* Matt. 3:11; Marcus 1: 8. (Martyrs Mirror).

33. Zeventiende eeuw

Doopsgezinden in de 17^e eeuw.

In het jaar **1619** is er een opleving van doop door onderdompeling in Nederland geweest, door de drie broers **Van der Kodde**. Deze personen werden **Collegianten** genoemd en organiseerden een gemeenschap in de buurt van Leiden bij Rijnsburg. De collegianten waren voor verdraagzaamheid, verwierpen alle exclusiviteit van de kerken en streefden naar herstel van het apostolische christendom, omdat de reformatie mislukt werd geacht. Vanaf **1621** was Rijnsburg het middelpunt waar de jaarlijkse vergaderingen werden gehouden. Beroemde Rijnsburgse **Collegianten** waren **Spinoza**, **Coenraad van Beuningen** en **Jarig Jelles**. Midden 17e eeuw verbreidde het collegiantisme zich aanzienlijk en werden in vele steden colleges opgericht. Het in Amsterdam door **Adam Boreel** en **Galenus Abrahamsz** opgerichte college werd geruchtmakend. De gereformeerde orthodoxie beschouwde het als een verwerpelijke vrijplaats voor heterodoxie (dwaalleer). Het verzet in confessioneel doopsgezinde kring leidde in 1664 tot een scheuring. In de 18de eeuw kwijnden de kringen weg.

Tijdens de 16de eeuw werden de **Doopsgezinden** en andere Baptisten meedogenloos vervolgd. Deze periode van vervolging heeft een aanzienlijke impact op doopsgezinde identiteit gehad. Het boek “Martelaren Spiegel”, gepubliceerd in **1660**, documenteert een groot deel van de vervolging van Doopsgezinden en hun voorgangers. Vandaag de dag is het boek nog steeds een belangrijk boek naast de Bijbel voor vele Mennonieten en Amish, in het bijzonder voor de Zwitsers-Zuid-Duitse tak van de Mennonieten. Vervolging was nog steeds gaande tot **1710** in verschillende delen van Zwitserland. Meningsverschillen binnen de kerk hebben over de jaren heen geleid tot andere splitsingen, soms waren de redenen theologisch, soms praktisch, soms geografisch.

Terwijl de **Doopsgezinden** in Colonial America aanzienlijke vrijheid van godsdienst genoten, bleven hun broeders in Europa worstelen met vervolging en tijdelijke toevluchtsoorden onder bepaalde heersende vorsten. Soms werden zij uitgenodigd om zich te vestigen in gebieden met een slechte bodem die niemand anders kon bebouwen.

Daarentegen genoten de Mennonieten (Doopsgezinden) in Nederland van een relatief hoge mate van tolerantie. De **Doopsgezinden** werden vaak gebruikt voor het werken aan het droogmaken van polders in ruil voor vrijstelling van de verplichte militaire dienst. Echter, zodra het land gereed was voor akkerbouw, werd deze regeling vaak veranderd en de vervolging kon opnieuw beginnen. Doopsgezinden moesten hun kerken bouwen in achteraf straatjes of steegjes en hen werd verboden om aan het begin van de diensten een bel te luiden. Onder de omstandigheden van verdrukking en uitbuiting(belastingen) ontwikkelden zij een sterke nadruk op de gemeenschap.

De muziek in de kerken, meestal eenvoudige Duitse koralen, werd uitgevoerd à capella. Deze muziek dient voor veel Mennonieten als herinnering aan hun eenvoudige leven, evenals aan hun geschiedenis als vervolgd. Sommige takken van Mennonieten hebben in de moderne tijd deze “gewone” levensstijl behouden.

Amish

In **1693** leidde **Jacob Amman** een poging om de doopsgezinde kerk in Zwitserland en Zuid-Duitsland te hervormen, vaker Avondmaal te houden en andere verschillen op te lossen. **Jacob** en zijn volgelingen splitsten zich af van de andere doopsgezinde gemeenten. **Ammans** volgelingen werden bekend als de Amish Mennonieten. In latere jaren resulteerden schisma's tussen de Amish Mennonieten in groepen zoals de Old Order Amish, New Order Amish, Kaufman Amish Mennonieten, Amish Mennonieten, Conservatief Mennonite Conference en Bijbelse Mennonite Alliance.

Martelaren in de zeventiende eeuw

Nederland

Aan het einde van de zestiende eeuw (**1597**) werd **Anneken van den Hove** levend begraven. Ook de zeventiende eeuw was niet zonder gevaren begonnen.

Het decreet 1601 van Groningen en Sneek

Het eerste jaar begon met een decreet tegen de Baptisten in Groningen en Sneek. De burgemeesters en de raad maakten bekend dat geen andere religie toegestaan was dan de Hervormde, het Woord van God niet vervalst mag worden, de heilige sacramenten niet misbruikt mogen worden. Overtredingen zullen worden gestraft. Hier volgen enige maatregelen uit het decreet die speciaal betrekking hadden op de Baptisten.

De uitoefening van alle andere religies dan de gereformeerde wordt hierbij strikt verboden. Ook mag niemand zijn huis of plaats beschikbaar stellen voor de Baptisten/wederdopers, in

strijd met de kerkelijke voorschriften van deze stad, voor de prediking of het houden van vergaderingen,

2e Indien voornoemde predikers gevonden worden te prediken, zal voor elke overtreding een boete van tien gulden, of twee weken worden opgesloten op water en brood; en wanneer dit voor de derde keer wordt ontdekt zal de prediker worden verbannen uit de stad. En zij die zulke prediking of bijeenkomsten houden, moeten elke keer worden beboet met twee gulden.

3e Wie iemand herdoopt, wordt beboet met twintig gulden; indien dit voor de tweede keer gebeurt wordt hij gevangen gezet op water en brood en of verbannen als voornoemd.

4e Ongedoopte kinderen zullen geen erfenis ontvangen, volgens de statuten van de stad.

5e Ook zal niemand worden toegelaten tot elke administratie of kantoor, openbare of particuliere, noch worden aanvaard als getuige, tenzij hij de plechtige eed zwerft die daarvoor nodig is.

6e Die een dergelijke eed weigert, wordt gestraft als getuige, tenzij hij de plechtige eed zwerft die nodig is. En allen die een dergelijke eed weigeren, worden gestraft als gepast is volgens de wet.

Met betrekking tot de bestemming van de voornoemde boetes, zal de ene helft naar de informant en de andere helft, net als andere boetes, aan de stad en haar jurisdictie toekomen. Het voorgaande betreffende de uitoefening van de religie, werd gepubliceerd door de bel (omroeper), de 7e september 1601.

(Zie Chronijck van den Ondergang, editie 1620, pagina 1539, col 2, vergeleken met de verontschuldiging van het decreet, letter A., fol 4; Ook, Tegenberacht, letter A., 3, 4)

Het is niet bekend hoeveel leed deze vorm van ernstige onderdrukking heeft veroorzaakt. Ook niet hoeveel personen vanwege hun geloof en doop verbannen zijn.

In 1620 kwam er een decreet van Deventer tegen de Mennisten of Baptisten.

Een verslag van ernstige laster tegen de Doopsgezinden in Nederland en hoe zij, door hun geloofsbelydenis, zich verdedigden voor de Staten van Holland in 1626.

Duitsland

Huybert op der Straten, **Trynken** zijn vrouw, **Pieter ten Hove** en **Lysken** te Linschoten, werden in de buurt van Witgensteyn voor hun geloof gezeseld en verbannen uit het land in 1601. Het gebeurde toen **Johann von Steyn**, graaf van Witgensteyn, heer van Hamburg, als lid van de calvinistische kerk, bezig was de leer van de roomsen en luthersen af te schaffen en tegelijkertijd legde hij zijn handen op de weerloze schapen van Christus, die minachtend wederdopers werden

genoemd en sloot ze in de gevangenis.

Lysken te Linschoten was een oude vrouw van meer dan zeventig jaar.

De eerste drie genoemde gevangen zaten twaalf weken, de laatste zeventien dagen.

Hemes Nimrich, een leraar van de bovengenoemde mensen en anderen werden vier jaar later, in **1605**, in de buurt van Steyn, gezeseld en verbannen uit de stad Hemes. (*Chron. van den Ondergang*, page 1590, Col. 2.)

Marcus Eder, een wagenmaker en **Hans Poltzinger**, een kleermaker werden aangehouden op 24 april **1605** in Nimbach, Beieren en op 26 april gevangen gezet te Riet en voor hun geloof gedood met het zwaard en met vuur verbrand op 26 augustus **1605**.

Toen ze aankwamen op de plaats van executie vroeg broeder **Marcus** aan de beul, of **Hans** eerst mocht worden geëxecuteerd en dat deed hij ook; en toen dit gedaan was zei **Marcus** tegen de vele mensen die aanwezig waren: "God zij geprezen Die mijn broeder deed overwinnen en ik zal hetzelfde doen." Na deze woorden werd broeder **Marcus** ook onthoofd, waarna beiden samen werden verbrand. (*Chronijk van den Ondergang*, page 1590, Col. 2.)

Zwitserland

Het meeste onheil in deze eeuw, kwam voor in de delen van Zürich en Bern en werd veroorzaakt door, zoals zij zichzelf noemden, gereformeerden; anderen, die dezelfde naam droegen en vooral de Staten van de Verenigde Nederlanden (als vrienden van de vrede en vijanden van de beperking van het geweten), waren daar tegen en beschermden vriendelijk en op een vaderlijke manier de onschuldig vervolgd naar hun vermogen.

Hans Landis werd onthoofd in de stad Zürich in september **1614**. Hij was een prediker en leraar van Jezus Christus.

Hattavier Salr was getuige van de onthoofding van **Hans Landis** en spreekt over zijn persoonlijke verschijning en de wijze van zijn dood, zeggende: "**Hans Landis** was een lange, statige persoon, met een lange zwarte en grijze baard en een volle stem. Toen hij werd uitgeleid was hij vrolijk en ging met goede moed naar de Wolfsstadt, de plaats voor zijn executie.

De beul, **Paull Volmar**, liet het touw vallen en hief zijn beide handen naar de hemel en sprak deze woorden, "O, dat God, aan Wie ik mijn klacht uit, Zich zou ontfermen, dat jij, **Hans**, op deze manier in mijn handen moet komen, vergeef me, in Godsnaam, wat ik jou moet doen."

Hans Landis troostte de beul, zeggend dat hij hem al had vergeven en God zou hem ook vergeven. **Hans** wist heel goed dat hij het bevel van de autoriteiten moest uitvoeren. Daarop werd hij onthoofd. Nadat de beul zijn hoofd had afgeslagen, vroeg de beul: 'Heer baljuw van het Rijk, heb ik deze man terecht geëxecuteerd volgens keizerlijke recht en bedoeling?' Anders was het

gebruikelijk om te zeggen: “Deze arme kerel.... enz.”

De mensen waren van mening, dat de beul door het laten vallen van het touw bedoeld had om aan te geven aan **Hans** dat hij zou moeten weglopen. Ook in het algemeen werd gezegd: “dat als hij was weggelopen, niemand hem zou hebben gevolgd om hem te stoppen.” Tot zover het verslag.

Het jaar **1639** was “vruchtbaar” van martelaren en martelaressen, velen hebben in de gevangenis in Zürich geleden, zowel lichamelijk als geestelijk. Deze waren **Catharina Mulerin**; de vier zusters, **Barbara Meylin, Ottila Mulerin, Barbara Kolbin en Elizabeth Meylin**; als ook **Elizabeth Hilzin**; de broeders, **Hans von Uticken, Burckhardt Aman, Jacob Egly, Ully Schedme**, bijgenaamd **Schneider, Jacob Rustenhel van Horgerberg, Stephen Zehender van Byrmensdorf, Ulrich Schneider, met zijn twee zonen, Henry Gutwol van Lehnmer, Hans Jacobs Hess, als ook zijn vrouw.**

Een zeker manifest gepubliceerd door Zürich als excuus voor de vervolging, werd beantwoord en weerlegd door de vervolgdgen in **1639**.

Werner Phister en zijn schoondochter, als ook **Eelt Schneider, Rudolph Bachman** en **Ulrich Müller** werden ter dood gebracht in het jaar 1640 in Zürich, in de gevangenis Othenbach.

In **1642** werd een smeekbede van de Raad van Amsterdam aan de Raad van Zürich gericht, ter beperking van de vervolging; alsmede ook het antwoord.

In **1642** sterft **Felix Landis** (de zoon van **Hans Landis**) van honger in de gevangenis Othenbach.

In **1643** lijdt een aantal vrouwen veel voor de waarheid, namelijk **Elizabeth Bachmanni, Elsa Bethezei, Sarah Wanry, Verena Landis, Barbara Neff en Barbly Ruff.**

In **1644** sterft **Henry Boller** gebonden in de gevangenis.

In **1650** wordt melding gemaakt van een decreet, gepubliceerd door de Raad van Schaffhausen, tegen de Baptisten/wederdopers.

Ully Wagman en een andere broeder zijn beiden gevangen; Ully sterft in 1654, terwijl de andere broeder in de gevangenis bleef.

In **1658** schreef **Van Mackhenheym** een brief, ter verdediging van de vervolgdgen broeders in Zwitserland, aan de Raad van Amsterdam.

In **1659** worden zeven leraren aangehouden te Bern, namelijk **Ully Bogart, Anthony Hinnelberg, Jegly Schleich, Hans Zaug, Ully Baumgartner, Christian Christians en Rudi Peters.** Er wordt door de Raad van Bern een decreet gepubliceerd tegen de Baptisten op 9 augustus.

John Smyth 1570–1612

John Smyth was een voorganger in Engeland en een verdediger van de godsdienstvrijheid.

Smyth is waarschijnlijk de zoon van **John Smyth**, een landeigenaar uit Sturton-le-Steeple, Nottinghamshire geweest. Hij werd opgeleid aan het gymnasium in Gainsborough. Hij voelde een roeping van God tot de bediening van priester en studeerde voor Anglicaans priester in Christ's College, Cambridge University en werd voor het leven "Fellow van Christ's College".

Smyth werd tot Anglicaans priester gewijd in **1594**. Hij predikte van **1600 -1602** in de stad van Lincoln. Kort na zijn wijding brak hij met de Kerk van Engeland en vertrok naar Nederland, waar hij een kleine gemeente begon en ijverig de Bijbel ging bestuderen. Hij ging kort daarna terug naar Engeland.

In **1609** ging **Smyth** samen met een groep naar Nederland. Hij kwam tot de aanname van de geloofsdoop (in tegenstelling tot de kinderdoop) en stichtte een Baptistengemeente.

Er worden allerlei verhalen verteld over het zelf dopen van **John Smyth** en dat hij als eerste "Baptist" genoemd werd. Baptisten waren er echter al vanaf de apostelen en in tegenspraak van het verhaal van het zelf dopen zegt dr. John Clifford (in de "General Baptist Magazine", Londen, juli **1879**, vol. 81), dat "op 24 maart **1606**, ... deze nacht om middernacht de ouderling **John Morton John Smyth** heeft gedoopt, vicaris van Gainsborough, in de rivier de Don. Het was zo donker dat we verplicht waren om fakkels te hebben. Ouderling **Brewster** heeft gebeden en **John Smyth** legde een goede belijdenis af en liep naar Epworth in zijn natte kleren, maar werd er niet ziek van. De afstand was meer dan twee mijl. Al onze vrienden waren aanwezig om de Drie-enige God lof te brengen..."

De hoofdstroom van de puriteinen wilde werken aan hervormingen binnen de kerk van Engeland, om de kerk van binnenuit te zuiveren. Degenen die het geduld ontbrak voor langzame hervormingen, of die hadden geconcludeerd dat de kerk van Engeland zo ver van het evangelie was afgedwaald dat het een valse kerk was, werden bekend als **Separatisten** of **Puriteinen**. **Smyth** raakte overtuigd van de noodzaak tot hervorming. Hij verzamelde een samenkomst van gelijkgestemde Londense hervormers en ze ontmoetten elkaar in het geheim omdat Non-Conformiteit met de gevestigde kerk illegaal was. Naarmate hun aantal groeide werd de groep gesplitst, de ene groep kwam bijeen in Scrooby en de andere, geleid door **Smyth**, kwam bijeen in Gainsborough. De Scrooby gemeente, onder leiding van **John Robinson**, vluchtte spoedig naar Nederland waar meer religieuze tolerantie was dan in alle andere West-Europese landen op dat moment. Van daaruit zou de **Robinson gemeente** uiteindelijk naar New England varen en de geschiedenis ingaan als de "Pilgrim fathers" van Amerikaanse koloniale geschiedenis.

In **1607** werd Smyth's Gainsborough congregatie te groot om zich verborgen te houden en om aan vervolging te ontkomen vluchtten ook zij naar Amsterdam, gefinancierd door een prominente leek in de groep, **Thomas Helwys** (c. **1550**-c. **1616**), een jurist (advocaat). In Amsterdam werd Smyth's gemeente een ontmoetingsplaats aangeboden voor de eredienst door ene **Jan**

Munter, een lid van de Waterlander Doopsgezinde gemeente in de stad. Smyth's gemeente kwam bijeen in het bakhuis van **Munter**.

Maar tegen **1609**, ongetwijfeld beïnvloed door de Waterlander Mennonieten, ondergingen **Smyth** en zijn groep een aantal veranderingen: 1) Ze waren overtuigd geraakt, net als de meeste Puriteinen en Separatisten, van het calvinisme. Zij namen nu een milde vorm van het Arminianisme aan van de Mennonieten. 2) Ze kwamen tot hogere standpunten van Bijbels gezag dan ze voorheen hadden. **Smyth** wilde voortaan geen vertalingen toestaan voor gebruik in de eredienst, maar predikte ex tempore van de Hebreeuwse Bijbel en het Griekse Nieuwe Testament, dat hij ging vertalen. 3) Ze begonnen te betogen, zoals geen andere Engels puriteinse of separatistische groep deed, voor volledige godsdienstvrijheid en kerk en staat gescheiden, iets waarvoor Baptisten al bijna een eeuw daarvoor hadden gepleit. 4) Ten slotte accepteerden ze de volwassenen-, of beter gezegd, de gelovigendoop, na belijdenis van het geloof. In **1608** had **Smyth** in zijn boek "De Naam van het Beest", al betoogd dat de sacramenten van een valse kerk ook vals zijn. Dus zij die gedoopt waren in de kerk van Engeland waren niet echt gedoopt. Enkele andere separatisten betoogden hetzelfde, maar **Smyth** ging verder en verwierp de kinderdoop totaal, omdat de doop duidelijk moest volgen op bekering en geloof.

Vóór zijn dood (in Nederland in 1612), week **Smyth** iets af van zijn opvattingen en begon zijn kudde in de **Doopsgezinde gemeente** te brengen. Hoewel hij stierf voordat dit gebeurde, ging het grootste deel van zijn gemeente na zijn dood samen met de Doopsgezinde gemeente. Dit zorgde voor een scheiding tussen **Smyth** en een groep onder leiding van **Thomas Helwys**. **Helwys** en zijn volgelingen konden niet instemmen met het pacifisme. De gemeenten die afstammen van **Smyth** en **Helwys** hadden in het algemeen de doopsgezinde overtuiging. **Smyth** verwierp uiteindelijk de leer van de erfzonde en beweerde dat iedere christen het recht had op zijn eigen religieuze opvattingen. Eén van **Smyth's** werken is "*The Differences of the Churches of the Separation*".

Uiteindelijk volgde de meerderheid **Smyth** en zij werden **Mennonieten**. **Smyth's** naam is op de kerkmuur vermeld als ouderling. **Helwys** en ongeveer tien anderen gingen in **1611** terug naar Engeland en stichtten een Baptistengemeente in Spitalfields buiten Londen. Deze Baptisten (later genaamd "General Baptists" om ze te onderscheiden van de bijzondere of calvinistische Baptisten die een generatie later ontstonden) hebben contact gehouden met de Waterlander Mennonieten door het uitwisselen van brieven.

Er wordt door sommigen gesteld dat de Baptisten gemeenten zijn opgericht door **John Smyth** in Nederland. Uit de geschiedenis kan men dit echter niet opmaken. Zijn Baptistengemeente ging na een paar jaar over naar de Doopsgezinde gemeente in Amsterdam. En bovendien, Baptistengemeenten bestonden al vanaf de apostolische tijd en zijn door de jaren heen met ups and downs tot op de huidige tijd blijven bestaan.

Engelse Baptisten in de zeventiende eeuw

Vóór de reformatie van **Luther** hadden de Baptisten één grote vijand: de rooms-katholieke kerk. Nadat een aantal andere gemeenten had gebroken met de rooms-katholieke kerk, kregen ze meerdere vijanden. Al de kerken van de reformatie van **Luther** en **Calvijn** vervolgden de Baptisten voor hun staan op de leerstellingen van de Bijbel. Baptisten waren wijdverspreid in de zeventiende eeuw. In Engeland en Amerika waren de Baptisten het meest actief in deze eeuw. **Koning James VI** van Schotland erfde de Engels troon en werd koning **James I** van Engeland (1603-1625). Hij verklaarde dat hij religieuze tolerantie wilde voor alle religies. Helaas waren zijn acties niet volledig in overeenstemming met zijn woorden. Hij werd ook een vervolger van de Baptisten. **Busher**, een bezorgde baptist, schreef aan koning **James I** over de vervolging van zijn Baptisten broeders in de Engelse gevangenissen. Maar zijn brief had geen invloed op de situatie. Hoewel Koning **James I** vele ondeugden had, gaf hij opdracht voor de vertaling van de Bijbel in het Engels. Op de Conferentie van Hampton Court in 1604 werd dit besluit genomen.

In deze eeuw leefden er duizenden Baptisten in Engeland. Zij verzetten zich tegen de kinderdoop. Zij waren het niet eens met het dopen zoals deze beoefend werd door zowel de rooms-katholieke- als anglicaanse kerken. Veel Baptisten wilden niet “wederdopers” worden genoemd. De term “wederdopers” insinueert dat ze voor de tweede keer werden gedoopt, want ze geloofden dat de ‘doop’ van de kerken van verschillende denominaties niet de juiste Bijbelse doop was. De Bijbelse doop is alleen door onderdompeling na bekering.

Helwys was een Baptist die met **John Smyth** naar Nederland was getrokken, maar later weer naar Engeland terugkeerde. **Helwys** en zijn groep hebben een brochure geschreven van 48 pagina's over de principes van de dissenters en Baptisten. Hierin staat o.a. “Je zult maar wederdoper worden genoemd omdat je de doop weigert aan zuigelingen. Dus waren christenen in vroeger tijd sektariërs en daarom kunnen zij Johannes de Doper en Jezus Christus Zelf en Zijn apostelen wederdopers noemen, want wij belijden in de praktijk niets anders dan zij, namelijk de doop van hen die met de mond belijden en met het hart geloven. Maar wij bidden dat de Heere hen berouw mag geven en hun zonden niet gedenken, ter wille van Christus.”

Een ander boek werd gepubliceerd in 1618, inzake de principes van de Baptisten. Deze werd vertaald uit het Nederlands en dr. Wall heeft gezegd dat dit het eerste in Engeland gedrukte boek tegen de kinderdoop is geweest.

In 1620 schreven de Baptisten een nederige smeekbede aan de koning en het parlement en aan vele andere hoogwaardigheidbekleders. Deze petitie in tien delen heeft als doel vrijheid van geweten en godsdienst te verkrijgen.

We leren ook door wat er geschreven is tegen hen, dat, ondanks alle tegenstand, ze hun afzonderlijke vergaderingen bleven houden en vele volgelingen hadden die met blijdschap de beroving

van hun goederen accepteerden, bespottingen verdroegen en waarschijnlijk ook geselingen en bovendien lasten en gevangenschappen, in plaats van hun geweten geweld aan te doen of hun principes over boord te gooien.

Van hun onverschrokkenheid en gevaar kan kennis worden genomen door het volgende verslag. In het jaar **1614** nam de koning, om zijn ijver tegen de ketterij te tonen, de gelegenheid te baat door het levend verbranden van twee van zijn onderdanen. Dit waren **Bartholomeus Legate**, die werd beschuldigd van het Arianisme (vrijzinnigheid) en die werd verbrand in Smithfield op 18 maart **1611** en **Edward Wightman**, een Baptist, van de stad Burton, Trent, die werd veroordeeld op 14 december **1611** wegens diverse ketterijen, voor de bisschop van Litchfield en Coventry. Hij werd overgeleverd aan de wereldlijke macht en werd op 11 april **1612** in Litchfield verbrand. De vervolging tegen de puriteinen was zozeer toegenomen, dat in dit jaar velen van hen het land verlieten en naar Amerika vluchtten. Onder dezen waren enkele Baptisten, van wie eervolle vermelding wordt gemaakt in Cotton Mather's Geschiedenis van Amerika.

Koning Charles I, de zoon van **James I**, was koning in Engeland van **1625** tot **1649**. Hij, evenals zijn vader, was niet al te tolerant ten opzichte van de Baptisten. Binnen twaalf maanden na zijn kroning liet hij een Baptisten pastor gevangen nemen, genaamd **Thomas Brewer**. **Brewer** werd gedurende 14 jaar opgesloten. **Thomas Lam** was een andere Baptist die tijdens deze periode geleden heeft. Terwijl hij in de gevangenis was hebben zijn vrouw en acht kinderen erg geleden, maar na zijn vrijlating hervatte hij onmiddellijk het preken. Tijdens deze regeerperiode vonden onder de Baptisten enkele gebeurtenissen plaats die ten onrechte werden beschouwd als het begin van hun geschiedenis in dit land. Dit was de vorming van een aantal kerken in Londen, waarvan werd verondersteld dat zij de eersten met deze benaming in het koninkrijk waren.

Er is echter aangetoond dat gelovigen met dezelfde opvattingen als de huidige Engelse Baptisten zijn gevonden in elke periode van de Engelse kerk. Ook dat al in het jaar **1509**, volgens de getuigenis van dr. Some, er vele kerken met deze omschrijving in Londen en in het land waren. Tijdens het bewind van **James** zaten er grote aantallen Baptisten gevangen en een verzoekschrift aan de koning werd ondertekend door een groot aantal van hun voorgangers. In de periode van **1640-1653** begon het aantal Baptisten snel toe te nemen. Zij maakten gebruik van de vrijheid en verwarring in die tijd. De tegenstanders schreven veel pamfletten tegen hun, maar dat ontmoedigde hen niet, integendeel.

In **1645** werd een verordening van het parlement aangenomen: "dat niemand mag worden toegestaan om te prediken, die niet gewijd is tot voorganger in de Presbyteriaanse- of een andere hervormde kerk en het is zeer gewenst dat Sir Thomas Fairfax er voor zorgt dat deze verordening ten uitvoering wordt gebracht in het leger." Zonder twijfel werd deze wet aangenomen naar aanleiding van de gewelddadige toespraken van veel presbyteriaanse predikanten tegen het gedogen van de sectariërs, zoals zij de Baptisten en de onafhankelijken noemden, tegen wie de wet voornamelijk leek te zijn gericht.

Jonathan Davis merkt in zijn boek “Een geschiedenis van de Welsh Baptisten”, gepubliceerd in 1835 op dat de Bijzondere Baptisten in controversen waren over de praktijk van het opleggen van handen op nieuw gedoopte leden.

De Presbyteriaanse kerk werd steeds sterker in Engeland en ze vervolgde ook de Baptisten. In mei 1645 werd in Engeland een wet aangenomen die verbood, hen die geen presbyterianen waren, een openbaar ambt te bekleden. Ze verboden ook streng alle Bijbelse prediking in niet-reformatorische kerken. In 1649 wijzigde de overheid de wetten van Engeland om andere religies te gedogen. In een zeer korte tijd ontstonden veel Baptistenkerken in geheel Engeland.

Oliver Cromwell was op dat moment de leider in Engeland en het was een tijd van aanzienlijke tolerantie voor de Baptisten. Helaas had deze tijd van godsdienstvrijheid een kort leven.

In het jaar 1660 begon **Koning Charles II** in Engeland te regeren tot 1685. Hij initieerde zware vervolging tegen de Baptisten. In korte tijd vulde hij alle gevangenissen. De Baptisten kerkgebouwen werden afgebroken en hun bezittingen werden in beslag genomen. Degenen die hij niet gevangen zette werden geslagen en vervolgd. De Baptisten werden gedwongen om samen te komen in schuren en in de velden en bossen. Veel mensen werden informanten voor de overheid voor het melden van de ontmoetingsplaatsen van de Baptisten.

Voor de levensgeschiedenis van John Bunyan verwijs ik u naar een apart hoofdstuk over hem. Hij was een Baptist en een krachtig prediker. In de gevangenis heeft hij een aantal boeken geschreven, die naast de Bijbel tot de meest vertaalde en gelezen boeken van de wereld behoren.

Koning James II begon zijn bewind in 1685 en regeerde tot 1688. Hij was een rooms-katholiek. Verrassend, passeerde hij een wet die godsdienstige verdraagzaamheid toeliet. Zijn voornaamste denken hierachter was om de rooms-katholieke kerk in Engeland te herstellen. Toen dit duidelijk werd dwong de oppositie hem te vluchten voor zijn leven. Nadat hij het land verlaten had, werd **Willem van Oranje** de heerser van Engeland. **Willem van Oranje** was tegen alle vervolging van religie. Met de voortdurende en vastberaden inspanningen van Baptisten, quakers en enkele onafhankelijken, bleek godsdienstvrijheid dichterbij te komen. Religieuze tolerantie was althans gedeeltelijk bereikt met het passeren van de “Tolerantie Act van 1689.” **Roger Williams** was één van degenen die hard gewerkt hadden om deze wet aangenomen te krijgen. **Williams** was teleurgesteld dat er geen ware godsdienstvrijheid kwam.

William Kiffin 1616-1701

Grondlegger van de Strict Baptists.

De Strict Baptists in Engeland kennen hun oorsprong in de grondlegger **William Kiffin** (1616-1701). Hij leefde in de tijd van **John Bunyan**, toentertijd de meest bekende godsdienstige persoon. De Strict Baptists stelden in 1644 een geloofsbelijdenis op waarvan **Kiffin** één van de ondertekenaars was. Deze belijdenis had veel overeenkomst met de Westminster Belijdenis van

de Presbyteriaanse kerken in Schotland, maar een groot verschil was het standpunt van de doop der gelovigen, aangevuld met het standpunt dat deze doop noodzakelijk was voordat deelgenomen werd aan het Avondmaal. Hierdoor verschilden de Strict Baptists van de gewone Baptists.

De aanduiding *strict Baptist* betekent een strikte visie op het Heilig Avondmaal. Zij verwijst niet naar de strikte of orthodoxe levenshouding, strict wil zeggen dat het Heilig Avondmaal alleen bestemd is voor degene die op volwassen leeftijd gedoopt zijn nadat zij belijdenis van het geloof gedaan hebben en tot een waar geloof gekomen zijn.

In 1677 werd de belijdenis vollediger en duidelijker verwoord en opnieuw opgesteld. Er werd ook in vermeld dat zij instemden met hen (de Presbyterianen en Independenten) die de gezonde leer voorstonden, die zij met zulke duidelijke bewijsplaatsen uit de Schrift in belijdenissen hadden verklaard en uitgegeven. In 1689 werd nogmaals de belijdenis uitgegeven, maar nu namens de gehele Vergadering ondertekend door 37 predikanten. Ook hier stond **Kiffin** bovenaan.

Een verschil van de Baptisten Belijdenis (1689) met de Westminster Belijdenis (1644) gaat over zaken als bijv. de doop en de verkiezing. In dit boek ga ik in een ander hoofdstuk in op de verschillen tussen deze belijdenissen. De Westminster Belijdenis heeft heel duidelijk een gereformeerd karakter en gaat op het punt van de predestinatie zelfs verder dan de Nederlandse Belijdenis van het Geloof.

Bunyan gaf in 1673 een boek uit, getiteld: *'Verschil in oordeel omtrent de waterdoop, geen beletsel voor gemeenschap'*. Waarschijnlijk als antwoord hierop gaf **Kiffin** in 1681 een boek uit, getiteld: *'Een ernstige verhandeling van het recht tot het kerkelijk Avondmaal'*. **Kiffin** beweerde altijd: dopen na geloof, vóór enige andere verordening. Na een inleiding 'Aan de christelijke lezer' en een voorwoord volgen in zijn boek vijf hoofdstukken:

1. De vraagstelling.
2. Redenen voorgelegd waarom ongedoopte personen niet mogen worden toegelaten tot het Avondmaal.
3. Enige Schriftbewijzen aangevoerd om aan te tonen dat zo'n gewoonte (nl. om hen zo toe te laten) niet evangelisch is.
4. Aangetoond, dat het in strijd is met de gewoonte en het oordeel van alle christenen, die verordeningen hebben gehad gedurende meer dan 1600 jaren.
5. Tegenwerpingen beantwoord.

Zijn Schriftuurlijke redenering is zeer eenvoudig, beknopt en duidelijk. In het Nieuwe Testament lezen wij niet van enige gelovigen, die niet gedoopt waren en hun doop volgde gewoonlijk spoedig na hun geloof. Hand. 2:41 wijst duidelijk de orde aan: 'Die dan zijn woord gaarne aannamen, werden gedoopt; en er werden op dien dag tot hen toegedaan omtrent drieduizend zielen.' Ook is het evenzeer duidelijk dat al de Nieuw-Testamentische kerken bestonden uit gedoopte gelovigen; Paulus spreekt hen aan als bestaande uit degenen die gedoopt waren. Ook vermeldt **Kiffin**, dat

in het Nieuwe Testament meer de nadruk gelegd wordt op de doop dan op het Avondmaal, maar zelfs als dit niet zo is, is het verkeerd om de ene instelling te verheffen boven de andere.

‘Ik ben er goed van overtuigd dat het uitvoeren van alle plichten en verordeningen van geen waarde zal zijn voor enig mens dan wanneer Christus erin genoten wordt. Het hele Evangelie zelf, van Christus afgescheiden, zal de bediening des doods blijken te zijn. De krachtigste prediking en de duidelijkste verhandeling van de vrije genade Gods heeft geen leven in zich, tenzij de ziel door de Geest tot Christus geleid wordt. . . . Kennis van de waarheid en gehoorzaamheid eraan in uitwendige verrichtingen zullen evenmin iemands ziel redden als het verbond der werken.’

Predikers in dezelfde lijn als van **William Kiffin** waren: **William Gadsby (1773-1844)**, **John Warburton (1776-1857)**, **Arthur Triggs (1787-1859)**, **John Kershaw (1792-1870)**, **Joseph Charles Philpot (1802-1869)**, **William Tiptaft (1803-1864)**, **Thomas Godwin (1803-1877)** en vele anderen. Zij verenigden zich rond het in **1835** uitgegeven blad ‘The Gospel Standard’, dat nu nog steeds uitgegeven wordt en vanaf het begin tot nu toe al ruim 2000 afleveringen telt.

De Strict Baptists predikers voelden ook geestelijke vereniging met de grote prediker van hun tijd, **William Huntington (1745-1813)**, alhoewel hij geen Baptist was. **Warburton** heeft zelfs in Londen een zeer aangenaam onderhoud met de oude **Huntington** gehad. De vele werken die **Huntington** gepubliceerd heeft, werden regelmatig door de Strict Baptist predikers aangehaald en ze preekten na zijn dood ook wel op zijn kansel.

Het kerkelijke leven van de Strict Baptists rond ‘The Gospel Standard’ was en is weinig georganiseerd. Elke gemeente is onafhankelijk en aan geen hogere kerkelijke instantie verantwoording schuldig. In de tijd van **Philpot** werden er wel jaarlijks bijeenkomsten gehouden in de chapel van Calne. Dit waren dagen van ontmoeting en samenzijn, maar dit was geen synode en in geen enkel opzicht officieel.

Op vele plaatsen werden kapellen gebouwd waarin samengekomen werd om het woord te horen. Dit wilde echter niet zeggen dat er al een gemeente gesticht was, want deze werd pas geïnstituëerd als de eerste doop der gelovigen plaatsgevonden had. Hierover staat o.a. een mooi voorbeeld beschreven in de levensbeschrijving van **William Tiptaft**, toen hij in **1843** 23 gelovigen doopte en daardoor zelf geestelijk in de ruimte kwam. Ook in andere levensbeschrijvingen staan zulke doopplechtigheden vermeld. **William Gadsby** stichtte als vrucht op zijn prediking ruim 40 kerken. Alleen zij die getuigenis konden geven van het werk des Heeren in hun ziel, werden tot de doop door onderdompeling toegelaten en zo lid van de gemeente.

Nog steeds zijn er kerkelijke Strict Baptist gemeenten in Engeland, ruim 110 chapels, verenigd rond het blad ‘The Gospel Standard’. De gemeenten zijn over het algemeen klein van omvang, dus anders dan in de tijd van **Philpot** het geval was. Ze tellen naar schatting 2500 leden en worden bediend door ongeveer 33 predikanten en 13 hulppredikers.

John Bunyan 1628-1688

Geboren in 1628 te Elstow. Zijn vader was een ketellapper, wat hij zelf ook zou worden. Hij was gedurende de Engelse burgeroorlog (Koning tegen Parlement) soldaat. Hij trouwde op 20-jarige leeftijd. Hij leefde in grote armoede. Door het lezen van boeken die zijn vrouw van haar ouderlijk huis had meegenomen kwam hij tot bekering. Hij sloot zich aan bij een vrije gemeente te Bedford, genaamd St. John's, waar **ds. Gifford** predikant was. **John Bunyan** is waarschijnlijk gedoopt op 27-jarige leeftijd, na geloofsbelijdenis te hebben afgelegd. **Bunyans** eerste en tweede vrouw waren in deze tijd waarschijnlijk niet bij de gemeente van **Gifford** aangesloten; **Bunyans** kinderen zijn ook gewoon gedoopt in de anglicaanse kerk. **Bunyan** werd diaken en begon al snel te preken. Onder de regering van **Cromwell** was dit toegestaan, echter na de Restauratie onder **Karel II** was het preken door leken verboden en zo belandde **Bunyan** in de gevangenis, omdat hij weigerde ermee te stoppen.

Twaalf jaar lang heeft hij in de gevangenis gezeten, waar hij veel van zijn bekend geworden boeken geschreven heeft, waaronder: "Genade overvloeiende voor de grootste der zondaren", de "Christen- en Christinne reis" en "de Heilige Oorlog". Na deze 12-jarige gevangenschap heeft hij drie jaar lang vrijuit kunnen preken. Daarna heeft hij nog eens zes maanden gevangen gezeten. Hij volhardde nog in de prediking maar om te kunnen verkondigen was hij genoodzaakt zich te vermommen als een voerman. Hij werd vaak geïntroduceerd in vergaderingen via achterdeurtjes, met een juk op zijn rug en een zweep in zijn hand. Als hij alleen aan zijn eigen gemak en veiligheid gedacht had, zou hij het pardon met vreugde hebben begroet. Zijn gemeente nam snel toe; duizenden hingen aan zijn lippen en in Bedford waar hij gewoonlijk verbleef, werd met geld rijkelijk bijgedragen om een huis voor hem te bouwen. (Macaulay, De geschiedenis van Engeland, II. Pp. 177, 178)

Het laatste jaar van zijn leven heeft hij in vrijheid mogen doorbrengen. **Bunyan** stierf een jaar voordat **Willem III** in 1689 zijn zegetocht naar Engeland ondernam.

Zijn visie op de doop

Wat was de St. John's gemeente voor soort gemeente, waar **Bunyan** gedoopt was en waar **ds. Gifford** stond? Niet alles is ons hierover bekend, maar wel was het zo dat er geen verplichting was om zich te laten overdopen. **Bunyan** deed dit echter wel. We zoeken tevergeefs naar zijn beweegredenen. Hoe komt het dan dat hij er nooit iets over geschreven heeft in zijn boeken? Omdat dopen door onderdompeling verboden was in het toenmalige Engeland; er stonden zware straffen op. We kunnen dus kort zijn over **Bunyan**. Eén van de weinige uitspraken van **Bunyan** over de doop: 'Het is de liefde en niet de doop die ons openbaar maakt als discipelen van Christus.' **Bunyan** heeft dus zijn standpunt over de doop nooit op de spits willen drijven. Over de doop denkt hij ruimhartig. **Bunyan ziet het gevaar om zich heen dat de doop teveel gelijkgesteld wordt met de afwassing der zonden, waardoor de noodzaak van de waarachtige bekering op de achtergrond dreigt te raken; hiertegen waarschuwt hij scherp in een geschrift**, waarvan de

veelzeggende titel luidt: “*Differences in Judgement about Water-Baptism, no bar to communion*” (1673).

Tom Nettles: (De Baptisten, 138-142) beschrijft hoe de “Vader van de Particular Baptists”, **William Kiffin** (1616-1701) zich bezighield met de controverse met **John Bunyan** in diens overgang naar een geopend kerklidmaatschap. Net als **Piper** vandaag, wilde **Bunyan** niet-gedoopte personen die voldoende bewijs van wedergeboren te zijn konden geven, als leden van zijn kerk toelaten. **Nettles** merkt op: “Consistent apostolische praktijk is volgens **Kiffin** hetzelfde als Bijbelse regelgeving. De apostelen hebben nooit iemand aan het breken van het brood toegelaten zonder de initiërende verordening van de doop” (140). **Nettles** verklaart dat **Bunyan** niet de kinderdoop accepteerde en leerde dat niemand dan alleen degene van wie het geloof duidelijk zichtbaar en in de praktijk geloofwaardig blijkt, moet worden toegelaten tot de doop. Hoe vreemd, betoogde **Kiffin**, dat de veronderstelde liefdevolle praktijk van een christelijke voorganger de neiging heeft om de rechten van een souverain God omver te werpen. Christus beval te dopen, maar **Bunyan** zegt dat het maar een klein ding is en er van kan worden afgezien. Wedergeboorte door de Geest en geloof in Jezus Christus overtreft ver de doop in belangrĳheid, maar maakt geenszins het Goddelijk gebod overbodig alsmede de absoluut consistente apostolische praktijk van de doop.

Het lijkt erop dat het antwoord van **William Kiffin** aan **John Bunyan** spreekt van zowel de situatie in de Bethlehem Baptist Church en van degenen die het aantoonbaar vinden dat het Baptist zijn onverenigbaar is met het gereformeerd zijn. In feite zijn het de gereformeerden en niet de Baptisten die inconsistent zijn. De vroege Baptisten **Hanserd Knollys**, **William Kiffin** en **Benjamin Cox**, met elkaar verbonden in een schriftelijk project dat dit punt aanvoert, zeggen tot de paedobaptists, “Maar jullie kinderdoop is een religieuze eredienst, waarvoor geen gebod, noch enig voorbeeld is geschreven in de waarheid van de Schrift. Ergo, jullie kinderdoop is eigenwillige godsdienst en onwettig” (Nettles, de Baptisten, 159, geciteerd uit Benjamin Cox, Hanserd Knollys en William Kiffin, Een verklaring betreffende het publieke Dispuut betreffende zuigelingendoop. London: particulier gepubliceerd, 1645)

Hoe de puriteinen over de doop dachten

Binnen de separatistische stromingen onder de puriteinen werd er heel verschillend over de doop gedacht, zonder dat dit tot diepe tegenstellingen binnen de gemeenten leidde. Natuurlijk was er een duidelijke verdeeldheid onder hen, die de kinderdoop én hen, die de volwassendoop aanhingen. Maar zelfs tussen deze beiden was er toch ook zoveel overeenkomst en geestelijke overeenstemming, dat de scheiding tussen hen veelal zeer betrekkelijk was. In ieder geval waren de contacten tussen de Baptisten en de overige puriteinen zeer nauw. Het was zelfs zo dat binnen één gemeente zowel voorstanders van de kinderdoop als van de volwassendoop voorkwamen en dat zij elkander de ruimte gaven. Wat zij gemeenschappelijk hadden, was, dat zij allen grote waarde hechtten aan het geestelijk leven. Dit stond centraal en daarin wisten zij zich één. Ze wisten zich geleid door dezelfde Geest en leefden uit hetzelfde geloof. Men verstond elkaar van

binnen uit en in de hoofdzaken wist men zich één.

Daarbij kwam, dat zij het er ook allen met elkaar over eens waren dat de prediking van het Woord op de eerste plaats moest staan, terwijl de sacramenten daarbij vergeleken op de tweede plaats dienden te staan. Ook waren zij één in het besef, dat het gedoopt zijn op zich weinig te betekenen had, maar dat het zijn waarheid en kracht moest bewijzen in de praktijk van het leven. Men kon het zich dus veroorloven om, ondanks verschillende opvattingen over de doop, zich toch nauw met elkaar verbonden te voelen. Wel ging dit ten koste van de hoogachting van de doop zelf. Men trof dan ook, vooral bij de Baptisten, een opvallende geringschatting van de doop aan.

Een bekend voorbeeld daarvan is **John Bunyan**, die we horen zeggen, **dat het de liefde is en niet de doop, die ons aan de wereld doet zien, dat wij discipelen van Christus zijn. We zijn een zichtbare heilige of wij zijn het niet. We worden het niet door de doop gemaakt.** En daarom zegt hij met nadruk, dat hij, hoewel hij de doop ziet als een instelling van God, er geen afgod van maakt. **Bunyan** is er dan ook helemaal niet op uit om al te veel, laat staan uitsluitend, met de Baptisten omgang te hebben, ook al draagt hij zelf deze naam.

Waldenzen in de zeventiende eeuw

De moordpartijen in 1620 op de Waldenzen in Italië.

Een aantal rooms-katholieke leiders hebben in **1620** een complot gesmeed om een groot aantal **Waldenzen** om te brengen in de plaatsen Tirano, Tell, Sondrio, Amberg, Malenco, Berben, Caspan, Trahona en Brusio.

In Tirano werden 60 personen omgebracht, in Tell 62 personen, In Sondrio, Amberg en Malenco 140 personen, in Berben 9 personen, in Caspan en Trahona 11 personen en in Brusio 27 personen.

Onder deze 309 personen waren ook enkele gouverneurs. Allen werden op gruwelijke wijze omgebracht, zowel mannen, vrouwen en kinderen.

Van deze moordpartijen bestaan zeer gedetailleerde beschrijvingen. Deze zal ik hier niet weergeven omdat ze te gruwelijk zijn om te lezen. Om echter een beeld te geven hoe dit toeging volgt hier een weergave van het begin van de moorden in Tirano:

“’s Avonds om zes uur vielen zij als wilden de plaats Tirano binnen, kwamen samen in het huis van doktor Franciscus Venosta, ijlden vier keer naar de plaats van het paleis van de gouverneurs en lieten de grote klokken van Tirano luiden, waarop ieder schielijk onder de wapens kwam en allen zich vergaderden voor het genoemde huis. Men gaf bevel om de brug te Brusio af te breken, terwijl men er een zware bezetting bij legde. Dit geschiedde voor het aanbreken van de dag.

Zo gauw de dag was aangebroken werd er weer geluid, waarop de roomsen van alle kanten bij elkaar kwamen. De Waldenzen, die niets kwaads vermoedden, kwamen op straat, om te zien, wat er te doen was en werden terstond beschoten en op jammerlijke wijze vermoord. De anderen werden in hun huizen overvallen, uit bed gesleept en men sloeg, zonder enig medelijden, dood al wie men in handen kon krijgen.”

Antonius Bassus, predikant van de Evangelische gemeente te Tirano, een vroom, geleerd en vredelievend man, hoorde het moordgeschrei en werd, met **Samuël Adreoscha**, predikant te Mell in Neder-Valtellina, die hem die dag was komen bezoeken, in een zaal, nadat zij vooraf hun zielen aan God hadden aanbevolen, gedood. Hiermee waren echter deze gruwelijke vervolgers nog niet tevreden, maar zij hieuwen **Bassus** het hoofd af en plaatsten dit in de kerk op de predikstoel, waar hij vroeger had gepredikt op een paal, en spraken dat op zeer smadelijke wijze toe door te schreeuwen: “*Bassus, kom af, jij hebt al lang genoeg gepredikt.*”

Tenslotte, niet alle Evangelischen zijn in Valtellina omgekomen. Een groot aantal ontkwam door Gods genade. Zij vluchtten naar Zürich, St. Gallen en Genève, waar zij liefdevol werden ontvangen en verzorgd.

In het **Reformatorisch Dagblad van 26-8-2014** stond het volgende bericht:

Paus schrijft brief aan Waldenzen

Zou de Paus zijn excuses aanbieden en vergeving vragen voor al de moorden die zijn volgelingen op de **Waldenzen** bedreven hebben? Niet alleen voor de moorden in **1620** maar ook de vele andere in de voorgaande eeuwen? Leest u maar:

“Ik bid dat de Heer, door tussenkomst van de maagd Maria, alle christenen aanspoort tot vooruitgang op het pad van de eenheid, om getuigenis af te leggen van de Heer Jezus Christus en het licht en de kracht van Zijn Evangelie schenkt aan mannen en vrouwen in onze tijd”

De paus toont blijkbaar nog geen enkele schaamte om zo'n boodschap naar de Waldenzen te sturen. En daarbij nog wijzen op de tussenkomst van de maagd Maria, waar de **Waldenzen** niets van moeten hebben.

In **1631** begonnen protestantse geleerden en ook **Waldenzen** theologen de **Waldenzen** te beschouwen als vroege voorlopers van de lutherse reformatie en de hoeders van het apostolisch geloof tegen de rooms-katholieke onderdrukking. Moderne **Waldenzen** stelden hun basisprincipes bij. Zij werden lid van de Leuener Konkordie (Gemeenschap van Protestantse Kerken in Europa) en haar relaties wereldwijd.

Hoewel de Waldenzen kerk een aantal rechten en vrijheden van de Franse koning **Hendrik IV**,

met het Edict van Nantes in **1598** werd verleend, nam de rooms-katholieke vervolging in de 17e eeuw weer toe, met een vernietigingsoorlog tegen de Waldenzen, uitgevoerd door de **hertog van Savoye** in **1655**. Dit veroorzaakte een emigratie en vlucht van de Waldenzen naar andere delen van Europa en zelfs naar het westelijk halfrond.

Gruwelijke vervolging van de Waldenzen in 1655

Zoals onder de Joden van het OT, zo ook verwekte God onder de Waldenzen van tijd tot tijd kloeke helden om Zijn volk te bevrijden. Een van de meest opmerkelijke van deze mannen was **Gianavello**, beter bekend als **kapitein Joshua Gianavello**, een inwoner van de vallei van Rora. Hij blijkt, uit de verslagen die tot ons zijn gekomen, alle kwaliteiten van een grote militaire leider te hebben bezeten. Hij was een man van durf en moed, met een vastberaden doel en van gedurfde ondernemingen. Zijn toewijding en energie waren de middelen, onder Gods leiding, waardoor de verschrikkingen van de slachting van **1655** enigszins verzacht werden en zijn heldenmoed keerde uiteindelijk het tij van die grote ramp en deed het terugslaan op haar aanstichters.

In januari **1655** beval de **hertog van Savoye** de **Waldenzen** de mis bij te wonen of zich te verwijderen van de bovenste dalen van hun thuisland, waardoor ze twintig dagen de tijd kregen om hun land te verkopen. Zijnde in het midden van de winter, was de opdracht uiteraard bedoeld om de Waldenzen te dwingen om voor het eerste te kiezen. Echter, het grootste deel van de bevolking koos voor het laatste, het verlaten van hun huizen en land in de lagere valleien en verhuisde naar de bovenste dalen. Door deze vervolging moesten deze mensen, met inbegrip van oude mannen, vrouwen, kleine kinderen en zieken, door de ijzige wateren waden, over de bevroren pieken klimmen en ten slotte bereikten ze de huizen van hun verarmde broeders van de bovenste dalen, waar ze hartelijk werden ontvangen.

Piemonte Pasen

Medio april, toen duidelijk werd dat de inspanningen van de **hertog van Savoye** om de Vaudois tot het rooms-katholicisme te dwingen hadden gefaald, probeerde hij een andere aanpak. Onder het mom van valse meldingen van **Vaud (Waldenzen)** opstanden, stuurde de hertog troepen naar de bovenste dalen om de lokale bevolking te onderdrukken. Hij eiste dat de lokale bevolking de troepen in hun huizen inkwartierde, waar de lokale bevolking in toestemde. Maar de inkwartiering was een list om de troepen eenvoudig toegang tot de bevolking te laten verkrijgen.

Op 24 april **1655**, om 4 uur, werd het signaal gegeven voor een algemeen bloedbad. De rooms-katholieke strijdkrachten slachtten de bewoners niet gewoon. Er werd melding gemaakt van plundering, verkrachting, marteling en moord. Volgens een rapport van ene **Peter Liege** werden de bewoners, waaronder vrouwen en kinderen op een verschrikkelijke manier gemarteld en gedood. Het is niet te geloven dat mensen in staat zijn hun medemensen zo te

behandelen. Ik heb dan ook lang gearzeld om dit op te schrijven, zo gruwelijk is het. Dit is wel een heel zwarte bladzijde in de geschiedenis der mensheid en in de geschiedenis van het christendom. Het overtreft vele malen de gruweldaden van de huidige IS in het midden-oosten.

“Kleine kinderen werden uit de armen van hun moeders gescheurd, vastgepakt aan hun kleine voeten en met hun hoofd tegen de rotsen gegooid; of werden tussen twee soldaten gehouden en hun trillende ledematen werden verscheurd door hun kracht. Hun verminkte lichamen werden vervolgens op de wegen of velden gegooid en werden verslonden door beesten. De zieken en bejaarden werden levend verbrand in hun woningen. Sommigen werden hun handen en armen en benen afgehakt en vuur toegepast op de gescheiden delen om het bloeden te stelpen en hun lijden te verlengen. Sommigen werden levend gevild, sommigen werden levend geroosterd, sommige opengereten; of vastgebonden aan bomen in hun eigen boomgaarden en hun hart uitgesneden. Sommigen werden gruwelijk verminkt en van anderen werden de hersens gekookt en opgegeten door deze kannibalen. Sommigen werden neergegooid in de voren van hun eigen velden en geploegd in de bodem zoals mannen mest ploegen. Anderen werden levend begraven. Vaders marcheerden naar de dood met de hoofden van hun zonen, opgehangen om hun nek. Ouders werden gedwongen om te kijken, terwijl hun kinderen eerst werden verkracht en vervolgens afgeslacht, voordat ze mochten sterven.”

Dit bloedbad werd bekend als de Piemonte Pasen. Een schatting van ongeveer 1.700 Waldenzen werden afgeslacht; het bloedbad was zo brutaal dat het verontwaardiging wekte in heel Europa.

Op 24 april **1655** werden 500 soldaten door de Marquis de Pianeza naar de Vallei van Rora gezonden om zijn onschuldige en nietsvermoedende bewoners af te slachten. Zij daalden heimelijk en snel als wolven op een schaapskooi neer. Zij kwamen van de Vallei de Pelice, gingen over de pas en daalden af naar de gemeente Rora. **Gianavello**, die al weken van te voren wist dat er een aanval zou komen, stond op de uitkijk en met de hulp van zes boeren konden ze de aanvallers verjagen, doordat ze de soldaten in een val lieten lopen. De aanvallers lieten 54 doden achter. [Leger, deel ii., II, p. 186].

Diezelfde middag gingen de mensen van Rora, die onwetend waren van de vreselijke moorden die op dat moment gaande waren in de valleien van hun broeders, aan de **markies de Pianeza** klagen over de (eerste) aanval. De markies wendde onwetendheid van de hele affaire voor. “Degenen die je vallei binnengevallen zijn,” zei hij, “waren een stel bandieten. Je hebt het recht om ze af te weren. Ga terug naar je familie en vrees niets,... Ik beloof op mijn woord van eer dat jullie geen kwaad zal overkomen”

Deze bedrieglijke woorden maakten geen indruk op **Gianavello**. Hij dacht aan de stelregel, vastgesteld door de Raad van Constance en zo vaak in de praktijk gebracht in de valleien: “Geen belofte met ketters hoeft te worden gehouden.” **Pianeza**, wist hij, was de agent van de “Raad van uitroeiing.” Zeshonderd gewapende mannen, gekozen met speciale aandacht voor deze moeilijke

onderneming, werden op de berg Cassuleto gezien om te doen wat hun kameraden de vorige dag niet hadden bereikt. **Gianavello** ging met een groep van achttien gewapende mannen bij een nauwe doorgang in de berg zich verdedigen en zij wisten de vijand zodanig te treffen dat ze op de vlucht sloegen. Dit was de tweede nederlaag van de aanvallers.

De bewoners uitten hun klachten voor de tweede keer bij **Pianeza**. Verbergende, zoals **Leger** zegt, “de wreedheid van de tijger onder de huid van de vos,” verzekerde hij de afgevaardigden dat de aanval het gevolg was van een misverstand; dat van bepaalde beschuldigingen die tegen hen waren ingediend, de valsheid inmiddels was ontdekt en ze konden nu terugkeren naar hun huizen, want zij hadden niets te vrezen. Nauwelijks waren ze weg of **Pianeza** begon zich heftig voor te bereiden op een derde aanval. [Leger, deel ii., Pp. 186-7].

Hij organiseerde een bataljon van 800 tot 900 man. De volgende ochtend maakte deze een snelle mars naar Rora, zette alle wegen die naar de vallei leidden af en joeg de bewoners naar de grotten in Monte Friolante, stak hun woningen in brand, na eerst hen geplunderd te hebben. **Joshua Gianavello**, aan het hoofd van zijn troepje, zag de vijand dit uitvoeren, maar hun aantal was zo overweldigend dat hij wachtte op een gunstiger moment om ze aan te vallen. De soldaten trokken zich terug, beladen met hun buit, en dreven het vee van de boeren voor hen uit. **Gianavello** knielde neer, gaf dank aan God, Die twee keer door Zijn hand Zijn volk had gered en bad of Hij de harten en de armen van zijn medestanders zou willen versterken om nog een bevrijding te bewerken. Hij viel vervolgens de vijand aan. De plundersaars draaiden zich om en vluchtten vervolgens de heuvel op, in de hoop te ontsnappen in de Vallei van de Pelice, door het weggooien van hun buit. Toen ze de pas hadden bereikt en aan de afdaling begonnen, werd hun vlucht nog rampzaliger; grote stenen, afgebroken, rolden hen na, vermengd met de kogels en deden hun dodelijk werk, terwijl de afgronden waarin ze in hun haast vielen, hun vernietiging voltooide. De weinige overlevenden vluchtten naar Villaro [Leger, deel ii., P. 187 Muston, pp. 146-7].

De **Marquis de Pianeza**, in plaats van in deze gebeurtenissen de vinger van God te zien, was slechts nog meer in woede ontstoken en besloot elke ketter van de Vallei van Rora uit te roeien. Hij verzamelde al de koninklijke troepen onder zijn bevel. Dit nu was de vierde aanval op de gemeente van Rora, maar de invallers deinsden nog eens terug voor haar heldhaftige verdedigers. Ongeveer 8000 mannen waren onder de wapens en waren klaar om tegen Rora op te trekken, maar het ongeduld van een zekere **kapitein Mario**, die zichzelf had onderscheiden in het bloedbad in Bobbio wilde de gehele glorie van de onderneming zich toeëigenen en wilde niet wachten op de komst van de hoofdmacht. Hij vertrok twee uur van te voren met drie afdelingen reguliere troepen van wie weinigen zijn teruggekeerd. Hun woeste leider werd samen met zijn in paniek geraakte soldaten neergeslagen over de rand van de rots in de stroom. Hij overleed twee dagen later in Lucerna. [Leger, deel ii., p. 188 Muston, pp. 148-9].

De woede van **Pianeza** kende geen grenzen meer. Deze oorlog had hem niets dan schande ge-

bracht en het verlies van zijn dapperste soldaten. **Victor Amadeus** merkte eens op dat “de huid van elke Vaud hem vijftien van zijn beste Piemontese soldaten kostte.” Toch besloot hij om de strijd voort te zetten met een veel groter leger. Hij verzamelde 10.000 soldaten en viel Rora aan drie kanten tegelijk aan. **Gianavello** streed dapper maar helaas wie zal de verschrikkingen van deze moordenaars beschrijven? Bloed, branden en roof overweldigden de kleine gemeenschap. Geen onderscheid werd gemaakt tussen leeftijd of geslacht. Geen van hen had medelijden met hun jonge jaren; niemand had eerbied voor hun grijze haren. Gelukkig zij die in één keer werden gedood en dus ontsnapten aan de gruwelijke vernederingen en martelingen. De weinigen die gespaard werden van het zwaard werden weggevoerd als gevangenen en onder deze waren de vrouw en de drie dochters van **Gianavello** [Leger, deel ii., P. 189 Monastier, p. 277].

Het was in deze tijd dat **Pianeza** aan **Gianavello** het volgende schreef: “Ik vermaan u voor de laatste keer om uw ketterij af te zweren. Dit is de enige hoop voor u voor het verkrijgen van vergeving en om het leven van uw vrouw en dochters te redden, die nu mijn gevangenen zijn en die, als u koppig blijft, ik levend zal verbranden. Wat uzelf betreft, mijn soldaten zullen u niet meer vervolgen, maar ik zal zo’n prijs op uw hoofd stellen, dat als was u Beëlzebub zelf, u zult zeker gevangen genomen worden; en wees ervan verzekerd dat, als u levend in mijn handen valt, er geen kwellingen zijn waarmee ik uw rebellie niet zal straffen”

Op deze bedreigingen antwoordde **Gianavello** grootmoedig en prompt: “Er zijn geen kwellingen zo verschrikkelijk, geen dood zo barbaars, dat ik die niet zou kiezen in plaats van mijn Redder te verloochenen. Uw bedreigingen kunnen mij er niet toe brengen mijn geloof af te zweren, ze sterken mij daarin. Mocht de **markies de Pianeza** mijn vrouw en dochters door het vuur ombrengen, het kan alleen maar hun sterfelijke lichamen doden; hun zielen beveel ik God aan, in het vertrouwen dat Hij hen genadig zal zijn en ook mij, indien het Hem zou behagen indien ik in de handen van de markies zou vallen.” [Leger, deel ii., p. 189].

“Het antwoord van **Gianavello**,” merkt **Leger** op, “kwalificeerde hem als een uitverkoren instrument in de handen van God voor het herstel van zijn schijnbaar verloren land.”

Gianavello had alleen zijn zootje weten te redden en zijn eerste zorg was om een veilige plaats voor hem te zoeken. Hij legde hem op zijn schouders, passeerde de bevroren Alpen, die de vallei van Lucerna scheidde van Frankrijk en vertrouwde het kind toe aan de zorg van een familielid woonachtig in Queyras, in de valleien van de Franse protestanten. Hij bracht daar de tijding van de vreselijke massamoord op zijn volk. Verontwaardiging was gewekt. Niet weinigen waren bereid om zich bij hem te voegen, moedige geesten zoals hijzelf en met zijn kleine pas aangevorne groep passeerde hij de Alpen in een paar weken, om zijn tweede en meer succesvolle campagne te beginnen. Bij zijn aankomst in de valleien werd hij vergezeld door **Giaheri**, onder wiens leiding zich een troep had verzameld om de slachting van hun broeders te wreken.

In **Giaheri**, had **Gianavello** een waardig metgezel gevonden. Van deze heldhaftige man heeft **Leger** opgenomen dat, “hoewel hij de moed van een leeuw bezat, was hij zo nederig als een lam,

waarbij hij altijd aan God de eer van zijn overwinningen gaf, hij was goed thuis in de Schrift, goed in het begrijpen van controversen en had een groot natuurlijk talent.”

Het bloedbad had de Vaudois bijna volslagen vernietigd en de twee leiders konden met moeite 50 mannen verzamelen voor hun groep. Het leger was in tegenstelling tot hen, in hun valleien, 15.000 tot 20.000 man sterk, bestaande uit getrainde en bepakte soldaten. Niets anders dan een ingrijpen van de God der legermachten kon deze twee mannen, met zulk een handvol mensen, bewegen het op te nemen tegen een dergelijke overmacht. Voor het oog van een gewone held leek alles verloren; maar de moed van deze twee christelijke krijgers was gebaseerd op geloof. Zij geloofden dat God Zijn zaak niet verloren zou laten gaan of niet zou toestaan dat het lampje van de Valleien zou worden gedoofd; en ofschoon ze met weinigen waren, wisten ze dat God in staat was door hun nederige instrumenten hun land en kerk te redden. In dit geloof ontblootten ze het zwaard en ze hanteerden het zo dapper, dat het zwaard al snel het zwaard werd van de terreur van de Piemontese legers. De oude belofte werd vervuld: “Het volk dat zijn God kent, zal sterk zijn en krachtige daden doen.”

Niets kon de kracht van hun aanval weerstaan. Dorp na dorp werd ontruikt aan de Piemontese troepen. Daarna werd de vijand verdreven uit de bovenste dalen. De oorlog ging nu verder in de vlakte van Piemonte en daar met hetzelfde succes. Hun succes kon nauwelijks worden geloofd indien zij niet was opgenomen door historici wiens waarachtigheid boven iedere verdenking is verheven en de juistheid van die verklaringen werd bevestigd door ooggetuigen. Niet zelden gebeurde het aan het einde van een dag van gevechten dat 1400 Piedmontese doden het slagveld bedekten, terwijl niet meer dan zes of zeven van de **Waldenzen** waren gevallen. Een dergelijke overwinning mag zeker wonderbaarlijk worden genoemd; en niet alleen door de **Waldenzen** zelf, maar ook door hun vijanden, die niet konden ontkennen “dat God zeker aan de kant van de **Waldenzen** was.”

Overal waar de berichten over de **Waldenzen** kwamen werd de wreedheid van de regering van Savoye universeel en luid verketterd. Allen bekenden dat ze een dergelijk verhaal van ellende nog nooit eerder hadden gehoord. Maar de protestantse Staten stelden zich niet tevreden met het simpelweg veroordelen van deze daden; zij achtten het hun duidelijke plicht om op te komen voor dit arme en sterk onderdrukte volk. **Cromwell** schreef aan **Lodewijk XIV** van Frankrijk, vroeg om zijn bemiddeling bij de hertog in opdracht van de **Waldenzen**. De brief is in detail op het internet te lezen.

De Franse koning ondernam de bemiddeling, zoals gevraagd door de protestantse vorsten, maar hij kwam tot een conclusie voordat de ambassadeurs van de protestantse Staten waren aangekomen. De afgevaardigden van de protestantse kantons van Zwitserland waren aanwezig, maar hun werd toegestaan om deel te nemen als toeschouwers. De grote monarch nam de hele zaak zelf op zich en toen op 18 augustus **1655** een vredesverdrag werd gesloten was deze zeer nadelig voor de **Waldenzen**. De **Waldenzen** werden hun oude bezittingen op de rechteroever van de Pelice afgenomen, welke liggen in de richting van de vlakte van Piemonte. Binnen de nieuwe

grens werd hun vrijheid van godsdienst gegarandeerd; amnestie werd verleend voor alle strafbare gepleegde feiten tijdens de oorlog; gevangenen zouden worden vrijgelaten wanneer dit werd geclaimd en zij werden vrijgesteld van alle heffingen gedurende vijf jaar, op grond van het feit dat zij zo waren verarmd dat ze niet in staat waren om iets te betalen.

*Toen het verdrag werd gepubliceerd bleek het twee clauses te bevatten, die de protestantse wereld verbaasden. In de inleiding werden de **Waldenzen** als rebellen neergezet, die het hun prins genadig behaagd had, om hun land terug te geven; en in de akte was een artikel, dat niemand zich herinnerde gehoord te hebben tijdens de onderhandelingen, namelijk toestemming aan de Fransen om een fort boven La Torre te construeren. Dit zag eruit als een voorbereiding op een nieuwe oorlog.*

*Door dit verdrag werden de protestantse Staten beet genomen; hun ambassadeurs werden gedupeerd; en de arme **Waldenzen** werden als altijd in de macht van de **hertog van Savoye** gelaten en van de “Raad voor de verbreiding van het Geloof en de uitroeiing van Ketteren”.*

Protestantse heersers in Noord-Europa boden hun land aan voor de resterende **Waldenzen**. **Oliver Cromwell**, toen heerser in Engeland, begon een petitie namens de **Waldenzen**; schreef brieven, verhoogde bijdragen, riep een algemeen vasten uit in Engeland en dreigde met militaire troepen te sturen voor hun redding. Zwitserse en Nederlandse calvinisten bouwden een ‘ondergrondse spoorlijn’ naar het noorden van Zwitserland en gingen zelfs zo ver dat veel van de overlevenden naar de Nederlandse Republiek werden gebracht, waar de raadsleden van de gemeente Amsterdam drie schepen charterden om 167 **Waldenzen** naar een stad (kolonie) in de Nieuwe Wereld (Delaware) te vervoeren op eerste kerstdag 1656. Degenen die achter bleven in Frankrijk en in de Piemonte vormden een guerilla verzetsbeweging onder leiding van een boer, **Joshua Janavel**, die tot in de jaren 1660 geduurd heeft.

Korte Geloofsbelijdenis van de Waldenzen in 1603

De korte geloofsbelijdenis van de **Waldenzen** bestaat uit 33 artikelen. Zij is voor het eerst in 1603 uitgegeven en gedrukt. Zij heeft het karakter van een **gereformeerde** geloofsbelijdenis en draagt duidelijk de invloed van de reformatoren **Luther**, **Calvijn** en **Farel**. Het artikel 29 over de doop draagt nog duidelijk de sporen van de geloofsdoop, maar ook is de lutherse invloed duidelijk zichtbaar. Door dit belijdenis geschrift zijn deze groep **Waldenzen** afgeweken van de leer der vaderen.

Enkele artikelen geven we hier weer.

29. Dat Hij de plechtigheid van de Heilige Doop heeft ingesteld, opdat deze zij een getuigenis van onze verkiezing en dat wij daarin van onze zonden door het bloed van Jezus Christus gewassen en tot een heilig leven vernieuwd worden.

30. Dat Hij de plechtigheid van het Heilig Avondmaal heeft ingesteld tot een spijs van onze zielen, opdat wij, door een levend en waar geloof, door de onbegrijpelijke kracht des Heiligen

Geestes, inderdaad Zijn vlees eten en Zijn bloed drinken en ons aldus op het innigst en onveranderlijkst met Christus verenigen, opdat wij in Hem en door Hem het eeuwige leven hebben.

33. Tenslotte geloven wij, dat men de Apostolische geloofsbelijdenis, het gebed van onze Heere en de heilige Tien Geboden schuldig is als zijnde hoofdstukken van ons geloof en onze overpeinzing aan nemen.

Tot nadere verklaring van ons geloof herhalen wij hier de betuiging, die wij in het jaar **1603** hebben laten drukken, n.l. dat wij in de heilige leer overeenstemmen met alle gereformeerde gemeenten in Frankrijk Engeland, Nederland, Duitsland, het Eedgenootschap, Bohemen, Polen, Hongarije en anderen, zoals in hun geloofsbelijdenissen is uitgedrukt, ja ook in de **Augsburgse confessie**, volgens de verklaring zoals de stichter deze in het licht heeft gesteld.

Wij beloven ook, met de hulp van God, daarin in leven en dood te volharden en bereid te zijn, deze enige waarheid Gods met ons bloed te bezegelen zo als onze voorvaders van de Apostolische tijd af en vooral in deze laatste tijden hebben gedaan.

Korte belijdenis van het geloof der Waldenzen in 1655

In een korte belijdenis van het geloof door de gereformeerde kerken van Piemonte, verschenen in **1655**, hebben de **Waldenzen** de volgende woorden opgenomen inzake de doop:

“God heeft het sacrament van de doop verordend, hetgeen een getuigenis is van onze goedkeuring en van ons gereinigd worden van onze zonden door het bloed van Jezus Christus en vernieuwd worden in heiligheid van het leven”: [Idem c 4 p 61,67]

Deze formulering kan niet van toepassing zijn op de kinderdoop. Het kan echter niet worden ontkend zegt dr. Wall dat in de laatste jaren de kinderdoop hier en daar meer toegang heeft verkregen. Maar vanaf oude tijden is dat niet zo geweest. Ook hebben diverse andere groepen of sekten zich getooid met de naam **Waldenzen**, terwijl ze dat niet waren.

Herroeping van het Edict van Nantes en de “Glorious Return”

In **1685** trok **Lodewijk XIV** het “**1598 Edict van Nantes**” in, dat de vrijheid van godsdienst had gegarandeerd aan zijn protestantse onderdanen in Frankrijk. Franse troepen werden naar de Franse Waldenzen gebieden gestuurd van de Chisone en Susa Valleien in de Dauphiné en veroorzaakten de ‘bekering’ van 8.000 Vaudois tot het roomskatholicisme en een andere groep van 3.000 **Waldenzen** vertrok naar Duitsland.

Victor Amadeus II, de nieuwe hertog van Savoye, eindigde met het beschermen van de protestanten in de Piemonte. Er onstond een hernieuwde vervolging, die een echo was van de Piemonte Pasen slachting van slechts drie decennia eerder. De hertog besloot in een **edict op 31 januari 1686** tot de vernietiging van alle Vaud kerken en dat alle inwoners van de Valleien

publiekelijk hun dwalingen in de religie binnen 15 dagen moesten erkennen op straffe van de dood of verbanning. Maar de **Waldenzen** bleven standvastig. Na de 15 dagen, viel een leger van 9.000 Franse en Piemonteze soldaten de Valleien binnen tegen de geschatte 2.500 soldaten van Vaud. Zij ondervonden echter dat ieder dorp een defensiemacht had georganiseerd die de Franse en de Piemonteze soldaten op afstand hield.

Op 9 april **1686** gaf de **hertog van Savoye een nieuw edict uit** en maande de **Waldenzen** om de wapens binnen acht dagen neer te leggen of in ballingschap te gaan tussen 21 en 23 april. Indien mogelijk waren ze vrij om hun land en bezittingen aan de hoogste bidder te verkopen.

De **Waldenzen** voorganger **Henri Arnaud**, die al uit de Piemonte was verdreven tijdens de eerdere zuiveringen, kwam terug uit Holland. Op 18 april **1689** deed hij een emotioneel beroep op de inwoners in een vergadering op **Roccapiatta** en won een meerderheid voor een gewapend verzet. Toen de wapenstilstand op 20 april afliep, werden de **Waldenzen** voorbereid voor de strijd.

Ze voerden zes weken lang een moedige strijd. Maar toen de hertog zich terugtrok in Turijn op 8 juni 1686, leek de oorlog besloten: **2.000 Waldenzen waren gedood; 2.000 andere Waldenzen hadden de rooms-katholieke theologie van het Concilie van Trente “geaccepteerd”. Van een andere groep van 8.000 gevangenen zou meer dan de helft binnen zes maanden sterven door opzettelijk opgelegde verhongering of door ziekte.**

Maar ongeveer driehonderd **Vaudois** vluchtten naar de heuvels en begonnen in de komende jaren een guerrillaoorlog tegen de rooms-katholieke kolonisten, die arriveerden om het land van de **Vaudois** over te nemen. Deze “**Invincibles**” zetten hun aanvallen voort totdat de hertog uiteindelijk toegaf en instemde met onderhandeling. De “**Invincibles**” wonnen het recht voor de gevangenen **Vaudois** om te worden vrijgelaten uit de gevangenis en een veilige doorgang naar Genève te krijgen. Maar de hertog, na het verlenen van die toestemming op 3 januari **1687**, eiste dat de **Waldenzen** onmiddellijk het land zouden verlaten of zich bekeren tot het rooms-katholicisme. Dit edict leidde ertoe dat 2.800 **Vaud** uit de Piemonte vertrokken naar Genève, waarvan slechts 2490 de reis zouden overleven.

Vanuit Genève, zocht **Arnaud** hulp bij **Willem van Oranje**, die met andere Europese leiders het militarisme van de Franse koning **Lodewijk XIV** beu was geworden en vormde in **1686** de **Liga van Augsburg** om de territoriale ambities van de Franse koning tegen te gaan. **Willem van Oranje** was ontvankelijk voor hun smeebeden en besloot om de **Waldenzen** ballingen aan zijn oorlogscampagne deel te laten nemen.

In het midden van de oorlog tussen de **Liga van Augsburg** en Frankrijk in augustus **1689**, leidde **Arnaud** 1.000 Zwitserse ballingen, gewapend met moderne wapens, die door de Nederlanders waren verstrekt, terug naar de Piemonte. Meer dan 30% van de strijdkrachten kwam om tijdens de 130-mijl tocht. Met succes herstelden ze hun aanwezigheid in de Piemonte en

verdreven de rooms-katholieke kolonisten, maar ze bleven belegerd door Franse en Piemonteese troepen.

Op 2 mei **1689** werden 300 **Waldenzen** strijders in het nauw gedreven op een hoge piek, genaamd de Balsiglia, door 4.000 Franse soldaten met kanonnen. De aanval werd echter vertraagd door de storm en vervolgens door de bewolking. De Franse commandant was zo overtuigd van de voltooiing van zijn werk dat hij de volgende ochtend een boodschap stuurde naar Parijs dat de **Waldenzen** troepen vernietigd waren. Echter, toen de Fransen de volgende ochtend wakker werden, ontdekten ze dat de **Waldenzen**, geleid door één van hen, die vertrouwd was met de Balsiglia, tijdens de nacht waren afgedaald van de piek en nu al mijlen ver weg waren.

De Fransen achtervolgden hen, maar enkele dagen later veranderde plotseling de situatie door de politieke alliantie van de hertog van Frankrijk met de Liga van Augsburg en eindigde de Franse vervolging van de **Waldenzen**. De hertog had ingestemd met de verdediging van de **Waldenzen** en riep al de **Vaud** ballingen terug naar huis om hen te helpen de Piemonte grenzen te beschermen tegen de Fransen, in wat bekend kwam te staan als de "**Glorious Return**".

Henri Arnaud (*20-9-1641, Embrun, Hautes-Alpes - +8-9-1721) was een voorganger van de **Waldenzen** in Piemonte, die soldaat werd om zijn geloofsgenoten te redden van hun verstrooiing onder de vervolging van **Victor Amadeus II** de hertog van Savoye. Toen de **Waldenzen** voor de tweede keer werden verbannen, begeleidde **Arnaud** hen in hun ballingschap naar Durrmenz-Schönenberg (Württemberg) ten NW van Stuttgart in **1699** en bleef hun predikant tot aan zijn dood. Veel vluchtelingen vonden een verblijf in de Rhaetian Alpen, (Lit.: Henri Arnaud, *Histoire de la glorieuse rentrée des Vaudois dans leurs vallées*, 1710)

Isaac Ambrosius 1604-1663

Gedoopt 29-5-1604. Puritein zoals Bunyan

Isaac Ambrose (*1604 - +20 januari, 1663/1664) was een Engels puriteinse geestelijke, de zoon van **Richard Ambrose**, vicaris van Ormskirk en stamde waarschijnlijk af van de Ambrose's van Lowick in Furness, een bekend rooms-katholiek gezin. Hij ging studeren in Brasenose College, Oxford, in **1621**, op zijn zeventiende jaar. Na afgestudeerd B.A. in **1624** werd hij gewijd en ontving hij in **1627** de kleine gemeente van Castleton in Derbyshire. Door de invloed van **William Russell**, graaf van Bedford, werd hij benoemd tot één van 's konings rondtrekkende predikers in Lancashire en na een verblijf in Garstang werd hij door de **Lady Margaret Hoghton** geselecteerd als vicaris van Preston. Hijzelf associeerde zich met de Presbyterianen en was lid van de commissie voor het uitwerpen van "schandalige en onwetende predikanten en schoolmeesters" tijdens de Commonwealth.

Op grond van zijn gevoelens, veroorzaakt door de burgeroorlog, verliet Ambrose zijn grote kerk van Preston in **1654** en werd dienaar van Garstang, waar hij in **1662** werd uitgeworpen met tweeduizend predikanten die weigerden zich te conformeren. Zijn laatste jaren verstreken tussen

de oude vrienden, in stille meditatie in Preston. Hij stierf aan een beroerte 20 januari **1663**. Als religieus schrijver heeft **Ambrose** een levendigheid en frisheid van verbeelding bezeten die door nauwelijks iemand van de puriteinse non-conformisten is geëvenaard. Velen die geen liefde hebben voor de puriteinse leer en het puriteinse leven, hebben de pathos en de schoonheid van zijn geschriften gewaardeerd en zijn "*Het zien op Jezus*" is tot op heden hoog gewaardeerd, evenals de geschriften van **John Bunyan**.

Uit zijn boek "Het zien op Jezus":

"Toen Hij Jezus gedoopt werd, zijn de hemelen geopend en is de Heilige Geest nedergedaald en een stem uit de hemel heeft uitgeroepen dat Hij de Zoon van God was, Degene in Welke Zijn Vader een welbehagen had. En diezelfde zalving, die op het hoofd van onze Hogepriester is uitgegoten, is gedaald in Zijn baard en gevallen op de zoom van Zijn klederen.

Want zoals Christus deze werkingen gevoeld heeft in de openbaring zo gevoelen wij door Christus ook dergelijke werkingen in onze doop: de hemelen worden dan ook (om zo te spreken) voor ons geopend en de Heilige Geest daalt op ons neer. En dan worden wij verzegeld tot de erfenis".

Dr. Calamy voegt daaraan toe: "Eén eigenaardigheid van hem dient hier te worden vermeld; het was zijn gewoonte om eens in het jaar, voor ongeveer een maand met vakantie te gaan in een hutje in een bos en hij vermeed alle menselijke conversatie om zich te wijden aan meditatie. Hij was heilig in zijn leven, gelukkig in zijn dood en geëerd door God en alle goede mensen." (Dit citaat van dr. Calamy wordt op de eerste pagina's van de Isaac Ambrose boek vermeld). Prima, Media Et Ultima

De Baptisten en protestanten in de 17e eeuw in Slowakije

Van **1659** tot **1681** hadden Slowaakse protestanten 900 van hun kerken in beslag zien nemen door de wapens van de rooms-katholieke Habsburgers. In **1674** werden alleen al 284 lutherse en 52 calvinistische predikanten naar Bratislava gebracht om veroordeeld te worden wegens hun geloof. Twee derde van de predikanten werd verbannen. De resterende 93 predikanten werden gemarteld en gevangengezet. Later werden 42 van hen op de Spaanse galjoenen geplaatst om te sterven als slaven. Deze acties leidden tot een opstand in **1680** waardoor **keizer Leopold** gedwongen werd om de protestanten in **1681** beperkte rechten toe te kennen. Hij stond hen toe om niet meer dan twee kerken te hebben in een provincie. Dit werd echter binnen korte tijd weer ingetrokken. Nog meer kerken werden in beslag genomen door militair geweld en protestanten werden publiekelijk gemarteld en/of ter dood gebracht.

In **1691** legde **Leopold** nieuwe beperkingen op voor de protestanten met betrekking tot de doop, huwelijk, begrafenis en onderwijs. Deze verdrukte protestanten kwamen opnieuw in opstand in **1703-1711**. Toen de opstand werd neergeslagen door de Habsburgse troepen, bleven er geen vrijheden meer over voor de protestanten. De resterende Baptisten vluchtten of werden gedwongen om de rooms-katholieke doop te ontvangen. Er zou geen vrijheid meer voor het protestantse geloof zijn tot **1781** toen **Joseph II** een beperkt tolerantie edict uitvaardigde.

De Amerikaanse Baptisten in de zeventiende eeuw

Na Amerika's ontdekking door **Columbus** in **1492**, gingen veel rooms-katholieken naar Zuid- en Midden-Amerika om zendingswerk te doen. Onder hen die kolonies oprichtten in Noord-Amerika waren veel Baptisten. Niemand kan de exacte tijd bepalen wanneer de eerste Baptisten in Amerika aankwamen. Wel weten we dat ze met anderen aankwamen die op zoek waren naar godsdienstvrijheid.

De Congregational Church vestigde een nederzetting in het gebied dat nu Massachusetts heet. De Presbyteriaanse kerk vestigde nederzettingen in New York en New Jersey. De Anglicaanse kerk vestigde nederzettingen in Virginia en South Carolina.

Geen van deze nederzettingen gaf godsdienstvrijheid en dus vervolgden ze allemaal de Baptisten. **John Robinson** ging eerst met **John Smyth** naar Holland maar later ging een deel van de gemeente naar Plymouth in Massachusetts. Zij stonden ook bekend als de Pilgrimfathers.

William Bruster werd de leider van de Pilgrims. In **1629** voegde pastor **Ralph Smith** zich bij de gemeente. In **1628** richtte een andere groep een nederzetting op in Boston, Massachusetts, in de buurt van Plymouth. Deze mensen hadden een groot verlangen om de Anglicaanse kerk te hervormen en begonnen een nieuwe kerk, de Congregational Church.

In **1638/1639** begon **Roger Williams** een Baptist Church in de nederzetting Providence, Rhode Island. Hij was eerst puritein geweest. De puriteinen waren hier woedend over en dwongen hem om Boston te verlaten en te verhuizen naar Providence.

In het jaar **1644** vestigde **John Clark** een Baptist Church in Newport, Rhode Island. In **1647** ontwikkelde **Roger Williams** een aantal ongewone doctrines en verliet de Baptisten. **Clark** bleef trouw aan de Bijbel en zette zijn werk voort met de Newport Baptist Church.

Clark reisde terug naar Engeland om te trachten de bevoegdheid te krijgen om Rhode Island als een officiële kolonie op te richten. In het jaar **1663** verkreeg hij de nodige papieren. **De Kolonie van Rhode Island** werd de eerste plaats in de wereld waar de overheid een ieder toestond te God te dienen zoals hun geweten hun ingaf. Ze verboden alle religieuze vervolging. **Clark** werd gouverneur van deze kolonie. Hij was de eerste krachtige Baptisten leider in Noord-Amerika. De Congregational Church in Boston geloofde niet in echte religieuze tolerantie. Daarom hebben zij iedereen vervolgd die niet geloofde zoals zij.

De Baptisten in Noord-Amerika groeiden snel in aantal en tot aan 1700 waren er zestien Baptisten kerken opgericht. Nu volgt een lijst van steden waar Baptisten kerken waren opgericht en wanneer. Sommige die deze Baptisten kerken hadden opgericht waren **John Myles**, **William Scherm**, **Thomas Duncan**, **Elias Elk** en **Samuel Jones**. **John Myles** was een Baptist pastor in Wales. Hij en een aantal leden van zijn kerk gingen naar Amerika in **1663**. Ze begonnen de First Baptist Church in Swansea, Massachusetts.

William Screven vestigde de eerste Baptisten kerk in Zuid Carolina.

Thomas Dungan was een Baptist pastor die betrokken was bij het leiden van **Elias Keach** tot de Heere. Zijn kerk was verantwoordelijk voor het uitzenden van **Keach** als een Baptist evangelist. **Elias Keach** reisde rond New Jersey en Pennsylvania en vele andere plaatsen, prekende het Evangelie. Hij schreef ook verschillende boeken. Hij stierf in **1701** toen hij slechts 34 jaar oud was.

Nederlandse Mennonieten in de zeventiende eeuw

Vervolging en het zoeken naar werk dwongen mennonieten uit Nederland naar Duitsland te gaan. Als Quaker Evangelisten verhuisden zij naar Duitsland, Krefeld, Altona-Hamburg, Gronau en Emden. Het was onder deze groep Quakers en Mennonieten, die leefden onder aanhoudende discriminatie, dat **William Penn** kolonisten won voor zijn nieuwe kolonie. De eerste permanente nederzetting van Doopsgezinden in de Amerikaanse koloniën bestond uit een doopsgezinde familie en twaalf Mennonite-Quaker families van Nederlandse oorsprong, die uit Krefeld kwamen en zich in **1683** vestigden in Germantown, Pennsylvania. Onder deze vroege kolonisten was **William Rittenhouse**, een lekenprediker en eigenaar van de eerste Amerikaanse papierfabriek. **Jacob Gottschalk** was de eerste bisschop van deze Germantown gemeente. Deze vroege groep van Mennonieten en Mennonite-Quakers schreef het eerste formele protest tegen de slavernij in de Verenigde Staten. De verhandeling was gericht aan slave-holding Quakers in een poging om hen te overtuigen om hun handelwijze te veranderen.

Baptisten in Virginia USA

Geen andere godsdienstige groepering in Virginia ondervond voor een tijd een hardere behandeling dan de Baptisten. Ze werden geslagen en gevangen gezet en wreedheid was vindingrijk om nieuwe vormen van straf en ergernis te bedenken. Maar de mannen die niet was toegestaan om in het openbaar te spreken vonden luisteraars in de sympathiserende menigte die verzameld was rond de gevangenen om ze te horen preken door de getraliede ramen.

Ons onderzoek toonde één feit duidelijk aan, dat vanaf de eerste nederzetting, of sinds hun komst in New England, er altijd Baptisten onder ons zijn geweest. Vijf jaar voor de inwerkingtreding van de wet in **1638**, richtte **Hanserd Knollys** een Baptist Church op. En **John Smith**, **John Spur** en vier anderen werden in **1639** gearresteerd voor een poging om een kerk op te richten in Weymouth, veertien mijl ten zuiden van Boston.

34. Achttiende eeuw

De Waldenzen in de 18e eeuw

Later in de 18e eeuw kwam de geest van ongeloof en revolutie, die evenals in heel Europa, ook onder de **Waldenzen** zijn slachtoffers maakte. De jeugdige Waldenzer predikanten, die in Bazel, Lausanne of Geneve gestudeerd hadden, werden evenzeer met de nieuwe ideeën van een meer vleeselijke godsdienst besmet. Zo werd ook daar het zuivere Evangelie verduisterd. Zonde was geen zonde meer, doch slechts onvolkomenheid, die door inspanning van eigen krachten

overwonnen diende te worden, waarbij dan Jezus nog wel als voorbeeld werd gesteld, maar Zijn borgwerk miskend, zoal niet geloofend werd.

Er waren echter ook toen nog **Waldenzen** die trouw bleven aan de Bijbelse apostolische leer van de vaders. Die bleven in hun hart Baptist. Zij kregen meer ruimte toen ook Piémont een deel van de Franse republiek werd. Zelfs kreeg een **Waldenzer** predikant zitting in de „Centrale Commissie” van het departement van de Po, terwijl de ingevoerde vrijheid van godsdienst hen in staat stelde om Gods Woord vrij te verkondigen en te beluisteren. Voorts werd door **Napoleon** de roomse parochies van 28 op 13 gebracht, waardoor de vrijgekomen kerkelijke inkomsten konden benut worden om de **Waldenzer** predikanten salarissen, die steeds zeer laag waren geweest, wat te verbeteren.

Gedurende een groot gedeelte van de 18e eeuw werden de **Waldenzen** beperkt in hun bewegingsvrijheid. Ze zaten min of meer opgesloten in hun valleien, waren het onderwerp van discriminerende wetgeving en werden als tweederangs burgers behandeld.

Doopsgezinden en Mennonieten in de 18e eeuw

Russische Mennonieten in de achttiende eeuw

In **1768** veroverde **Catharina de Grote** van Rusland een groot deel van het land ten noorden van de Zwarte Zee (het huidige Oekraïne) na een oorlog met het Ottomaanse Rijk en de overname van hun vazal, de Krim Khanate. Russische overheidsfunctionarissen nodigden **Mennonieten** uit, die in Pruisen woonden, en boden boerderijen in de Oekraïense steppen aan in ruil voor de vrijheid van godsdienst en militaire vrijstelling. In de loop der jaren werden de doopsgezinde boeren zeer welvarend. Aan het begin van de 20e eeuw, bezaten zij grote agrarische landgoederen en sommigen waren succesvol als industriële ondernemers in de steden.

Nederlandse en Duitse Mennonieten in de achttiende eeuw

In het begin van de 18e eeuw emigreerden 100.000 Duitsers uit de Palts naar Pennsylvania. De Palts werd herhaaldelijk onder de voet gelopen door de Fransen in godsdienstoorlogen en koningin **Anne** had de Duitsers uitgenodigd om naar de Britse kolonies te komen. Van deze immigranten waren rond 2.500 **Doopsgezinden** en 500 **Amish**. Deze groep vestigde zich verder naar het westen dan de eerste groep, vanwege de keuze voor minder dure grond in het Lancaster gebied. Het oudste doopsgezinde kerkgebouw in de Verenigde Staten is het Hans Herr House in West Lampeter Township. Doopsgezinden wonen ook in Kishacoquillas Valley (ook wel bekend als Big Valley), een vallei in Huntingdon en Mifflin, provincies in Pennsylvania.

Tijdens de koloniale periode werden **Doopsgezinden** op drie manieren onderscheiden van andere Pennsylvania Duitsers: 1. hun verzet tegen de Amerikaanse Revolutionaire Oorlog. 2.

weerstand tegen het openbaar onderwijs en 3. afkeuring van religieuze opwekkingen. Positieve kenmerken van **Mennonieten** in deze periode waren onder meer het idee van de scheiding van kerk en staat en verzet tegen de slavernij.

Alexander Mack 1679-1735

Alexander Mack (* 27 juli 1679 - +19 januari 1735) was de leider en de eerste voorganger van de **Schwarzenau Broeders** (of Duitse Baptisten) in de Schwarzenau, Wittgenstein gemeenschap van het hedendaagse Bad Berleburg, Noord-Rijnland-Westfalen, Duitsland. **Mack** stichtte de Broeders, samen met zeven andere radicale piëtisten in Schwarzenau in 1708. **Mack** en de overigen van de vroegere broeders emigreerden naar de Verenigde Staten in het midden van de 18e eeuw, waar hij voorganger bleef van de Broeders tot aan zijn dood.

Engelse Baptisten in de achttiende eeuw

Na koning **Willem van Engeland** werd in 1689 een wet aangenomen waarin vrijheid van godsdienst werd geregeld voor alle denominaties. De Baptisten leefden in relatieve vrede gedurende bepaalde tijd. Eigenlijk hielp hen deze tijd van vrede niet. In feite deed het hun pijn. Het kostte niets meer om Christus te dienen. Ze begonnen apathisch te worden om verloren zondaren voor Christus te winnen. Als gevolg daarvan begon hun aantal te dalen. Veel christenen vielen in deze tijd terug in hun oude manier van leven en werden zeer onverschillig tegenover de dingen van God.

Een andere factor waardoor deze lethargie werd aangemoedigd was de calvinistische leer die gedurende deze tijd gangbaar was. Calvinisme in zijn ultieme vorm is het geloof dat God sommige mensen verkozen heeft om behouden te worden en anderen om naar de hel te laten gaan. Degenen die door God uitverkoren zijn om gered te worden, zullen ongeacht wat ze doen, worden gered. Degenen die God verkozen heeft voor de hel kunnen niet worden gered, ongeacht wat ze doen. Deze wijze van denken is niet Bijbels en het ontheft de gelovigen van hun verantwoordelijkheid om anderen te vertellen over Christus. Romeinen 10:13 geeft Gods universele aanbod van genade weer: *“Want wie de Naam van de Heere aanroept zal behouden worden.”* Marcus 16:15 herinnert ons aan de christelijke verplichting om te getuigen: *“En Hij zei tot hen: Gaat heen in de gehele wereld, verkondigt het evangelie aan elk schepsel.”*

Helaas werd dit soort ultra calvinisme gemeengoed onder veel Baptisten en reformatorische gelovigen. Als gevolg hiervan was de reikwijdte van het evangelie in Europa bijna tot nul gereduceerd tijdens het laatste deel van de zeventiende eeuw. We kunnen dankbaar zijn dat er in de 18e eeuw een verandering plaats vond in deze neerwaartse trend. In de achttiende eeuw gebruikte God meerdere mannen om de prediking van het Evangelie te doen herleven op een evangelische manier.

God redde honderden mensen in deze tijd, die bekend werd als “The Great Awakening.”

Drie mannen werden instrumenten in Gods hand, de twee broers **John Wesley** en **Charles Wesley** en hun vriend **George Whitefield** (1714-1770). Terwijl ze aan het studeren waren voor predikant in de Anglicaanse kerk werd hun hart geopend voor het Evangelie en zij namen Jezus aan als hun Redder.

Ze kwamen tot het besef dat veel leringen van de Anglicaanse kerk niet in overeenstemming waren met de Schrift. Volgens **Carroll**, hadden deze drie mannen blijkbaar geen zin om een nieuwe denominatie te stichten. Ze hadden echter een sterk verlangen naar de herleving van de zuivere godsdienst en echt geestelijke reformatie in de kerk van Engeland. De deuren van hun eigen kerken werden echter al snel voor hen gesloten en ze hielden hun diensten vaak in het open veld of in de huiskamers.

Door hun prediking werd een nieuwe kerk geboren, die bekend werd als de Methodist Church. De Methodisten voorgangers predikten redding door het geloof in Christus alleen, maar zij handhaafden de onbijbelse praktijk van de kinderdoop. We weten niet wanneer de Methodistische Kerk officieel begon. Echter, we weten wel dat Methodisten de eerste Methodist Episcopal Church in Amerika stichtten in Baltimore in **1784**.

Hoewel deze mannen geen Baptisten waren, wekte hun prediking opwekkingsvuur in de harten van vele Baptisten. Als gevolg hiervan begonnen de Baptisten meer actief het evangelie van Christus te prediken.

In **1793** werd **William Carey**, een Baptist uit Engeland, zendeling in India. Veel mensen hadden kritiek op hem en dachten dat hij gek was, maar hij ging en geloofde dat God hem leidde. Hij werd sterk door God gebruikt om vele Indiase mensen te bereiken voor de Heere. Hij vertaalde de Bijbel in niet minder dan vierentwintig verschillende talen, met weinig hulp van anderen, in de talen die door een derde van dat volk gesproken werd.

Amerikaanse Baptisten in de achttiende eeuw

In **1738** bezocht **Whitefield** de Verenigde Staten en in Savannah (Georgia) werkte hij een korte tijd als pastor. In Georgia hield hij ook een serie opwekkingspreken. **Whitefield** was samen met onder andere **Jonathan Edwards** één van de krachtigste stimulators van de First Great Awakening.

Hij stichtte ook een kindertehuis. In Georgia was er in die tijd een verbod op slavernij, maar er kwam in **1749** een beweging op gang die dat verbod wilde afschaffen. **Whitefield** was tegen opheffing van het verbod omdat hij verscheidene slaven bezat die in zijn kindertehuis werkten. Hij was wel voor een betere behandeling van de slaven.

Whitefields manier van spreken sloeg ook aan bij het Amerikaanse publiek. **Benjamin Franklin**, die op een gegeven moment een bijeenkomst bijwoonde in Philadelphia, was zwaar onder de indruk hoe **Whitefield** erin slaagde om een grote massa te boeien. Hij had verhalen van samenkomsten met tienduizend aanwezigen in Engeland afgedaan als overdrijving, maar moest hier op terugkomen.

Leiders in de Amerikaanse opwekkingen waren **Frelinghuysen**, **Gilbert Tennent** en **Jonathan Edwards**. Gedurende de jaren **1736** en **1737** preekte **John Wesley** in de Amerikaanse kolonie van Georgië. In **1739** en **1740** predikte **George Whitefield** in veel kolonies in Amerika. Gedurende deze periode aanvaardden veel mannen en vrouwen uit de Congregational kerken Christus als hun Redder en werden gedoopt in Baptisten kerken. Er waren zelfs momenten dat een hele Congregatie werd bekeerd en Baptist werd.

In **1707** werd de eerste Associatie van Baptisten kerken opgericht, de **Philadelphia Association**. Een andere vereniging van Baptisten kerken werd gevormd in Zuid Carolina in **1752**. Deze verenigingen hadden geen zeggenschap over de Baptisten kerken die lid waren. Helaas is dit uiteindelijk veranderd en de verenigingen stelden meer eisen.

In **1751** werd **Isaac Backus** gedoopt en werd een krachtig Baptisten prediker.

In het jaar **1776** (het jaar dat Amerika de onafhankelijkheid uitriep), was het aantal Baptisten kerken in Amerika gestegen tot rond 472 en tot ongeveer 1152 in **1795**. In **1784** rebelleerden de Baptisten tegen een belasting die de Anglicaanse kerk financierde. De Anglicanen daagden ze voor de rechter en wonnen de zaak.

In **1786** tekende **Thomas Jefferson** een wet waardoor alle bewoners van de staat Virginia vrijheid kregen om te geloven wat ze wilden zonder vervolging. Baptisten kerken werden zeer talrijk en trokken als pioniers verder naar het westen. Baptisten kolonisten vestigden de eerste Baptisten kerk in Boonesburo, Kentucky ergens tussen **1769** en **1775**. **Daniel Boone** en zijn familie stichtten deze nederzetting.

In **1781** stichtten pioniers een Baptisten kerk in Elizabethtown, Kentucky. Zij begonnen ook een andere Baptisten gemeente in Bradstown, Kentucky in hetzelfde jaar. In **1785** was er een opleving in de de staat Kentucky gedurende welke tijd de Baptisten kerken groter werden en groeiden in aantal.

Toen kolonisten zich meer in het westen vestigden, stichtten zij een Baptistenkerk in Cincinnati, Ohio in **1790**. Er waren weinig Baptisten in de staat Ohio totdat er een opleving kwam in **1825**.

De Baptisten hebben tijdens deze periode in Amerika nog steeds veel geleden. Andere religies zetten aan tot hun vervolging, maar ook de Indianen veroorzaakten veel leed. Het duurde vele jaren voordat de Baptisten in vrede konden geloven wat ze wilden. In **1791** kwam er een wet die vrijheid van godsdienst beloofde aan alle mannen en vrouwen in de Verenigde Staten. De Baptisten speelden een belangrijke rol om deze wet opgesteld en gepasseerd te krijgen.

35. Negentiende eeuw

De Baptisten gemeenten in Nederland in de negentiende eeuw

Is de eerste Nederlandse Baptisten gemeente ontstaan te Gasselternijveen? Deze gemeente noemde zichzelf eerst niet zo. **Dr. Henk A. Bakker** en vele anderen met hem zeggen dat de eerste Nederlandse Baptisten gemeente ontstaan is in **1609** in Amsterdam, gesticht door **John Smyth**, een Engelsman. Maar zo het al een Baptisten gemeente geweest is, dan heeft deze niet lang bestaan. Na enige jaren ging **John Smyth** terug naar Engeland en de gemeente sloot zich aan bij de gemeente van Mennisten. Uiteraard ook een Baptisten gemeente, hoewel deze niet zo genoemd werd. Maar dat zegt op zichzelf niets, want mensen die de kinderdoop afwezen, kregen allerlei namen van hun vijanden en vervolgers. In feite zijn deze groepen gelovigen allemaal Baptisten, maar werden Dopersen, Anabaptisten, Wederdopers, Mennisten, Mennonieten, Doopsgezinden genoemd. Onderling waren er wel enige verschillen tussen de diverse groepen, maar verschillen komen in iedere kerkelijke denominatie voor, zelfs heel grote verschillen, variërend van zeer vrijzinnig tot streng orthodox in één kerkgemeenschap.

Dat geeft mij het recht om Doopsgezinden onder de Baptisten te scharen, omdat zij ook de doop op het geloof kennen en de kinderdoop afwijzen. Uitgaande van dit principe, is de eerste Baptisten gemeente in Nederland gesticht door **Menno Simons**.

Johannes Elias Feisser was tot 1 januari **1844** predikant in Gasselternijveen. Eind **1843** was hij door conflicten over o. a. de kinderdoop uit zijn ambt gezet. Hierna komt **Feisser** in contact met Duitse Baptisten in Hamburg. De Duitser **Johan Gerhard Oncken** heeft als jongeman in Engeland gewoond, komt daar tot geloof en maakt kennis met het baptisme. Terug in Duitsland laat hij zich dopen in de Elbe door de Amerikaanse Baptist **Barnabas Sears**. Hij sticht in Hamburg een nieuwe Baptisten gemeente.

Op 5 mei **1845** liet **Feisser** zich met enkele volgelingen in een veenkanaal te Gasselternijveen dopen door onderdompeling door de Duitse Baptist **J. Köbner**. Na deze geloofsdoop werd **Feisser** gekozen tot voorganger van de ‘**Gemeente van gedoopte Christenen**’. Op 15 mei **2005** is op de vermoedelijke plaats van genoemde doop door de Baptisten een herinneringszuil onthuld ter herdenking van deze waarschijnlijk eerste baptistische doop door onderdompeling in Nederland. Of dit de eerste onderdompeling was is lang niet zeker.

In **1881** werd de “Unie van Baptistengemeenten” opgericht, met een eigen opleiding aan “De Vinkenhof” te Bosch en Duin. Nu zijn er ongeveer 85 plaatselijke gemeenten bij de Unie aangesloten. In **1948** sloot de Unie zich aan bij de Wereldraad van Kerken, maar daar trad ze in **1963** weer uit, vanwege de aanwezigheid van vrijzinnige kerken. Vanaf de oprichting van de Unie waren er ook Baptisten gemeenten, die zich niet bij haar aansloten, de zogenaamde

vrije of onafhankelijke Baptisten gemeenten. In **1982** richtten 22 vrije Baptisten gemeenten de “Broederschap van Baptisten Gemeenten” op; nu zijn daar zo’n 30 gemeenten bij aangesloten. Verder zijn een aantal gemeenten aangesloten bij de Christian and Missionary Alliance (CAMA). In totaal hebben alle Baptisten gemeenten in Nederland samen ca. 17.000 volwassen leden.

Er zijn ook Zevendedags Baptisten die de eredienst niet op zondag houden en de rustdag niet op zondag vieren, maar op de sabbat (zaterdag) net zoals de Joden. Men baseert dit op het Oudtestamentische vierde gebod, waarin gesproken wordt van de rustdag als zevende dag van de week.

De Mennonieten in de negentiende eeuw

Van **1812-1860**, vestigde een nieuwe golf van doopsgezinde immigranten zich verder naar het westen in Ohio, Indiana, Illinois en Missouri. Deze Zwitsers-Duitstalige **Mennonieten**, samen met de Amish, kwamen uit Zwitserland en Elzas-Lotharingen. Deze immigranten, samen met de Amish in het noorden van de staat New York, vormden de kern van de Apostolische Christelijke Kerk in de Verenigde Staten. Er waren ook **Mennonite** nederzettingen in Canada, die daar vooral emigreerden vanuit de Verenigde Staten.

De Zwitsers-Duitse **Mennonieten** die naar Noord-Amerika emigreerden in de 18e en 19e eeuw en die zich eerst vestigden in Pennsylvania en daarna in de Midwestern staten Ohio, Indiana, en Kansas, waren de leden van de voormalige Mennonite Church (MC), in de volksmond genaamd de “Old Mennonite Church”.

Baptisten gemeenten in de USA

In de negentiende eeuw groeiden de Baptisten kerken in de Verenigde Staten enorm. Terwijl de meerderheid van de Baptisten in Amerika woonde, woonden velen nog steeds in Engeland, Australië, Afrika, India, Pruisen, Duitsland, Frankrijk, Zwitserland, Denemarken en Zweden. Vele opwekkingen vonden plaats in Amerika tussen **1795** en **1842**. Christenen bouwden vele grote vergaderplaatsen om aan de duizenden die deze vergaderingen bijwoonden tegemoet te komen. Veel van deze bijeenkomsten zouden ten minste één week duren en soms enkele weken. Voorangangers predikten getrouw Gods Woord in deze opwekking campagnes en duizenden bekeerden zich tot Christus.

Tegen het jaar **1802** was de bevolking van de Verenigde Staten sterk toegenomen. Groepen kolonisten hadden zich vanuit de oostelijke kust verder landinwaarts verplaatst op zoek naar nieuwe gebieden. Veel Baptisten zendelingen reisden met hen mee om kerken in deze nieuwe gebieden te stichten. Sommige zendelingen gingen voor de kolonisten uit en werkten onder de Amerikaanse Indianen om hen te winnen voor de Heere. Deze pionier zendelingen werden geconfronteerd met veel moeilijke uitdagingen. Velen reisden wel 7.000 km per jaar. De reis werd hoofdzakelijk te paard afgelegd, hoewel ook veel werd gelopen. Vaak was het noodzakelijk voor hen om over

grote rivieren te zwemmen. Niet alleen hebben deze zendelingen velen tot Christus geleid, maar ze waren ook dikwijls een grote hulp voor degenen die achter hen aan kwamen om zich in deze nieuwe gebieden te vestigen.

In **1812** vertrokken twee Congregationele zendelingen vanuit Amerika naar India om **William Carey** te helpen in zijn bediening. De namen van deze mannen waren **Adoniram Judson** en **Luther Rice**. Tijdens de vele maanden op zee op weg naar India, brachten zij vele uren door met het bestuderen van de Bijbel. Tijdens hun studie werden ze ervan overtuigd dat de kinderdoop niet werd beoefend in de Bijbel en dat de Bijbel alleen de doop door onderdompeling van gelovigen kende. Bij aankomst in India praktiseerden, **Adoniram** en **Ann** (ook bekend als **Nancy Judson**) de doop door onderdompeling. Dit besluit was niet lichtvaardig genomen. Het ging gepaard met veel gebed en Schrift onderzoek.

Op 6 september **1812** doopte **William Ward** ze in Calcutta's Lal Bazar Kapel. Bijna twee maanden later, op 1 november werd **Rice** gedoopt door onderdompeling.

Ze vertrokken uit Amerika als Congregationalisten, de Congregational churches ondersteunden hen volledig. Ze schreven brieven naar de hun ondersteunende kerken om hen te informeren dat ze niet langer hun leerstellingen deelden. De Baptisten groeiden snel en vormden "The Baptist Missionary Society for the Propagation of the Gospel in India and Other Foreign Parts." Door deze vereniging werd hun zending support gekanaliseerd. **Judson** werd geconfronteerd met veel tegenheden in India die hem uiteindelijk dwongen om India te verlaten en een werk te beginnen in Birma. Hij bracht vele jaren door in Birma en won vele zielen voor de Heere.

Judsons bekering tot de leer van de Baptisten was de aanzet tot een keten van gebeurtenissen in Amerika die leidde tot de vorming van de algemene Missionary Convention **1814**, de eerste nationale organisatie van Baptisten in Amerika. Judson hielp dus mee aan het inluiden van het grote tijdperk van de Baptisten zendingsorganisaties in Amerika. Het doel van de Algemene Missionary Conventie was om zendelingen naar het buitenland te sturen.

Vanaf **1816** tot de jaren **1830** veroorzaakte een man genaamd **Alexander Campbell** een belangrijk schisma in Baptisten kringen. Zijn verkeerde doctrines trokken veel onstabiele Baptisten aan. Deze doctrines leidden uiteindelijk tot de vorming van de Kerk van Christus beweging. Deze beweging omvat de Christian Church en de Disciples of Christ. Campbell had een presbyteriaanse achtergrond in Ierland. Na het onderzoeken van de Schriften over de doop, werd hij in **1812** ondergedompeld en trad het volgende jaar toe tot de Redstar Baptist Association in Pennsylvania. Echter, na enige tijd bleek dat Campbells opvattingen niet zo Baptistisch waren als eerst gedacht werd. De belangrijkste leerstellige fout die hij propageerde was dat de doop de zonde wegwast en noodzakelijk is voor de zaligheid. In werkelijkheid is deze leer niets anders dan wedergeboorte door de doop.

Baptisten in Amerika hadden in het begin van de 19e eeuw een groeiende ijver voor zending, zowel thuis als in het buitenland. Ze verspreidden zich naar bijna elke Staat.

In **1844** was het totale aantal Baptisten in Amerika 720.046 met 9.385 kerken en 6.364 voorgangers. Dit betekende een stijging van 360 procent in dertig jaar. De General Missionary Convention kwam in de problemen door het feit dat het een verdrag was in plaats van een vereniging. Conventies hebben de neiging om meer gezag uit te oefenen over degenen die lid zijn dan verenigingen. Toen in de Triennial Convention van **1841** zowel de voor- en tegenstanders van de slavernij elkaar ontmoetten waren ze voorbereid op een gevecht. Er werd met tegenzin een compromis gesloten en het probleem was tijdelijk terzijde gesteld. In **1845** hoopten de spanningen zich op naarmate de problemen toenamen tussen degenen die eigenaren waren van zwarte slaven en degenen die geen slaven hadden. In het algemeen waren kerken in het noorden tegen de slavernij, terwijl de kerken in het Zuiden deze verdedigden. Deze spanningen groeiden toen enkele Zuidelijke kerken hun eigen conventie stichtten onder de naam Southern Baptist Convention.

In **1846** en de jaren die volgden, werd “Old Landmarkism” ontwikkeld door **Dr. James R. Graves** van Memphis, Tennessee en **Dr J.M. Pendleton** van Bowling Green, Kentucky. Zij leerden dat apostolische christenen, Baptisten waren, dus iedereen die geen Baptist was niet terecht kon worden beschouwd als christen. Zij verzetten zich tegen alle doop die niet baptistisch was en beperkten het Avondmaal strikt tot de leden van de kerk.”Landmarkers” geloofden ook dat Jezus en Zijn apostelen Baptisten gemeenten opgericht hadden en dat Baptisten kerken, onder welke naam dan ook, een ongebroken historische opvolging hebben vanaf het Nieuwe Testament naar het heden. De effecten van deze beweging veroorzaakten aanzienlijke onrust in de Southern Baptist Convention tijdens het jaar **1850**. Volgens **McBeth**: “Geen beweging had in de negentiende eeuw meer diepgaande invloed in het vormgeven van de Southern Baptist identiteit en intense confessionele loyaliteit dan de Landmark beweging.

Hoewel de “fundamentele” Baptistenleer is gebaseerd op het Nieuwe Testament, kan een persoon echt wel worden gered zonder Baptist te zijn. De leer en de praktijk van een kerk maakt deze kerk tot een “Baptist Church”, niet alleen de naam. Dus een kerk, gezond in de Bijbelse leer en -praktijk, zonder de naam “Baptist” is nog steeds een Baptisten kerk.

Er zijn naar onze mening altijd gemeenten geweest die vanaf de apostolische tijd trouw zijn gebleven aan de leer van het Nieuwe Testament, hoewel die gemeenten verschillende namen hebben gehad. Het was geen onafgebroken keten van gemeenten met de naam Baptisten, maar wel een keten van gemeenten die trouw zijn gebleven in leer en leven aan de Bijbel.

In het midden van **1800** werd de trein een populair middel van vervoer. Daardoor werd het gemakkelijker om het Evangelie in nieuwe gebieden te brengen en Baptisten kerken te vestigen. In **1848** vestigden zendelingen de eerste Baptisten kerk in de staat Oregon. In **1849** predikten zendelingen het Evangelie in de staten Indiana, Wisconsin, Illinois en Iowa. In **1854** begonnen ze te evangeliseren in de staat Kansas, in Nebraska in **1856**. Zendelingen begonnen in **1864** te evangeliseren in Colorado, North Dakota, South Dakota, Wyoming en Idaho en in **1870** in de staat Washington.

De Burgeroorlog (1861-1865) was een tijd van verschrikkelijke gevechten tussen de noordelijke en de zuidelijke staten in Amerika. Deze onrust heeft de verspreiding van het Evangelie sterk belemmerd, vooral in het zuiden. Gedurende de rest van deze eeuw, hebben zowel de noordelijke en zuidelijke Baptisten zending bedreven onder de Indianen en negers.

Joseph Charles Philpot 1802-1869

Joseph Charles Philpot (* Ripple, 13 september 1802 - +9 december 1869) was een Engelse predikant. **Philpot** werd geboren in Ripple in het Engelse graafschap Kent, iets ten noorden van Dover. Hij studeerde in Londen en in Oxford en werd op 26-jarige leeftijd in Stadhampton (Oxfordshire) bevestigd tot predikant in de kerk van Engeland, de Anglicaanse kerk.

Na een lange 'worsteling' van zeven jaar onttrok **Philpot** zich in 1835 aan de staatskerk. Hij schrijft daarover in één van zijn preken: *"Ik verlaat de Kerk van Engeland omdat ik in haar nauwelijks een merkteken van de ware kerk bespeuren kan."* **Hij sloot zich aan bij de Baptisten gemeenten die later de Gospel Standard Strict Baptists zouden worden genoemd. Hij sloot zich hierbij aan omdat ze de volwassendoop leerden en het Avondmaal alleen openstond voor gedoopten.** **John Warburton** heeft **Philpot** gedoopt op 33-jarige leeftijd. Veel van zijn preken zijn uitgegeven en ook vertaald in het Nederlands. **Philpot** was één van de eerste redacteurs van het kerkblad *The Gospel Standard* en bleef dit gedurende twintig jaar.

In 1838 werd **Philpot** predikant van de Strict Baptist-gemeenten Stamford en Oakham. Zijn laatste levensjaren bracht hij door in de Londense buitenwijk Croydon. Hij stierf eind 1869. **Joseph Charles Philpot** ligt begraven op de Algemene Begraafplaats aan de Queens Road in Croydon.

Philpot was zeer fel in zijn afkeer van de Anglicaanse kerk. Hij erkende deze kerk niet meer als christelijk. Daarom verwierp hij haar doop ook. **Philpot** was voor zichzelf zo zeer overtuigd dat de volwassendoop door onderdompeling alleen de juiste wijze van dopen was, dat hij nadrukkelijk verklaarde voor zichzelf evenmin met de kinderdoop te kunnen meegaan, als met de drijvers van de vrije wil. In zijn prediking sprak hij hier nooit over. Het was volgens **Philpot** een inzet; niet meer en niet minder. Hij had ook veel vrienden onder niet-Baptisten terwijl hij veel vijanden had onder Baptisten. Hij heeft eens gezegd: "Alleen bruto ongeloof kan loochenen dat Christus als koning zal heersen. Mijn wens is om de genade van God te verheffen; de zaligheid alleen te verkondigen door Jezus Christus; de zondigheid, hulpeloosheid en hopeloosheid van de mens in zijn natuurlijke staat te verklaren; om de levende ervaring van de kinderen van God in hun beproevingen, verleidingen, verdriet, troost en zegen te beschrijven."

Zijn prediking werd gekenmerkt door een zuiver zicht op de waarheid van het Evangelie; het vermogen de diepste waarheden op eenvoudige wijze uiteen te zetten; een schat aan beelden uit de natuur te gebruiken en daardoor de dingen van God te verklaren; en een duidelijke onderscheiding van de essentiële verschillen

tussen een gewone belijdenis van Christus en de ware zaligmakende kennis van Hem.
(<http://www.devotedlife.com/jc-philpot-biography.html>, 10 juli 2011).

John Warburton 1776-1857

John Warburton was een Engelse Strict Baptist predikant en zogenaamde *oudvader* uit de 18e en 19e eeuw. **Warburton** werd op 28 oktober 1776 geboren in Stand, in de omgeving van Manchester. Aanvankelijk verdiende hij zijn brood als linnenwever. In 1809 wordt hij gedoopt door de Baptisten predikant **William Gadsby**. In hetzelfde jaar wordt hij leraar te Rochdale. Zes jaar later neemt hij een beroep aan naar het zuidwestelijk gelegen Trowbridge. Die gemeente heeft hij 42 jaar, tot zijn overlijden in 1857, gediend. **Warburton** was zeer geliefd in zijn gemeente en door hen is een groot grafmonument bekostigd. Zijn zoon heette eveneens **John Warburton** en was onder meer predikant in de Southill Strict Baptist Chapel.

Naast zijn boek “*Weldadigheden van een Verbonds-God*” zijn nog enige brieven en enkele preken van **Warburton** bewaard gebleven. Tien van zijn preken werden in 1976 uitgegeven onder de titel *The gospel of a Covenant God*. In 1996 verscheen een Engelstalige biografie over **Warburton: John Warburton; servant of a Covenant-God** geschreven door ds. J.R. Broome, predikant van de Strict Baptist-gemeente te Trowbridge. Een jaar later werd dit boek in het Nederlands vertaald.

- Niet alleen bij de Strict Baptist, maar ook in de bevindelijk gereformeerde kerken in Nederland werd **Warburton** veel gelezen en stond bekend als een zogenaamde Oudvader.

William Gadsby 1773-1844

William Gadsby was een voorganger bij de Strict Baptists. Hij werd in januari 1773 geboren te Attleborough in het graafschap Warwickshire in Midden-Engeland. Op 20-jarige leeftijd komt hij tot bekering nadat hij in 1793 de Baptisten predikant **ds. Aston** uit Coventry ontmoette. In 1798 preekte hij voor het eerst. Deze prediking trok veel toehoorders. In 1805 werd hij predikant in Manchester. Vanaf dat jaar begon hij ook met het schrijven van veelal korte geschriften over actuele onderwerpen. De meeste van deze *pamphlets* zijn pas na zijn dood uitgegeven, met name door zijn zoon John. Vooral door zijn geschriften is **Gadsby** bekend geworden. Hij heeft een catechismus geschreven met 109 vragen en antwoorden. De vragen 84 t/m 88 gaan over de doop.

Vr.84 Wat is de doop?

ANTWOORD. De doop is een verordening van het Nieuwe Testament, ingesteld door Jezus Christus om voor een gedoopt persoon een teken te zijn van zijn gemeenschap met Hem in Zijn dood, begraving en opstanding; van zijn dood voor de zonde, toorn en de wet en alle andere heren; van zijn opstanding ten leven en van het opgeven van zichzelf aan God, door Jezus Christus, om te leven en te wandelen in nieuwhed des levens.

Rom. 6,3-5; Gal. 3,27; Kol 2,11-13 & 3,1-3; I Petrus. 3.21.

Vr.85 Aan wie wordt de doop bediend?

ANTWOORD. De doop is om te worden toegediend aan mensen die zijn gezegend met, en daadwerkelijk belijden, de bekering tot God en het geloof in en gehoorzaamheid aan de Heere Jezus Christus. Handelingen 2,37-38,41 & 8,12,36-37 & 10,47-48 & 22,16.

Vr.86 Moeten zuigelingen gedoopt worden?

ANTWOORD. Er is geen bevel noch voorbeeld in de Heilige Schrift, noch bepaalde consequenties voor hen, om zuigelingen te dopen; Daarom moeten ze niet gedoopt worden.

Mark 16,15-16; Handelingen 8.37.

Vr.87 Hoe wordt de doop terecht toegediend?

ANTWOORD. De doop wordt terecht toegediend door het hele lichaam van de persoon onder te dompelen in water in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, volgens de instelling en de praktijk van de apostelen van Christus; en niet door besprenkelen of gieten van water, naar de overlevering der mensen. Matt. 3.16 en 28.19; Handelingen 8,38-39; Rom. 6,4-5; Col. 2.12

Vr.88 Wat is de taak en het voorrecht van hen die terecht worden gedoopt?

ANTWOORD. Het is de plicht en het voorrecht van hen die terecht worden gedoopt om zichzelf te geven aan een geordende gemeente van Jezus Christus, opdat zij wandelen in al de geboden van Christus hun Hoofd.

Mark 16,15-16; Handelingen 8.37.

William Gadsby was oprichter van *The Gospel Standard*, het blad van de Strict Baptists in Engeland. Dit blad werd in **1835** opgericht en het verschijnt nog iedere maand. Veel van de preken van **William Gadsby** zijn in het Nederlands vertaald. In **1844** stierf **Gadsby** op 71-jarige leeftijd. Gadsby staat bij de Engelse Strict Baptists in hoog aanzien als één van de 'founding fathers' van deze groepering.

In juli **1814** stuurde **William Gadsby** een gezangboek naar een lokale printer in Manchester.

Ontworpen voor de behoeften van zijn gemeente bij de Bijzondere Baptisten Kapel, St. George's Road, Manchester, zou hij zich nauwelijks hebben kunnen voorstellen hoe populair het gezangboek zou worden. Tegen de tijd van **Gadsby's** dood waren er al negen drukken geweest. Vandaag, 200 jaar na de eerste druk, wordt het nog steeds gebruikt door gemeenten over de hele wereld. Geliefd bij degenen die het gebruiken en liefkozend "Gadsby's" genoemd. Het boek, gedrukt in 1974, bevat 1156 liederen.

Baptisten in Europa

Hoewel veel goedbedoelende Baptisten beweren dat hun wortels in de reformatie liggen (men bedoelt de reformatie van Luther en Calvijn), zijn Baptisten geen protestanten. Ze hebben nooit gebroken met de rooms-katholieke kerk of enige andere kerk omdat ze daar nooit toe behoorden. De leer van de Baptisten bestaat al bijna 2000 jaar omdat de ware leer van de Baptisten gelijk is aan de leer van het Nieuwe Testament en van de apostelen.

Johann G. Oncken (1800-1884) staat bekend als de "Vader van de Continentale Baptisten". In **1834** had **Oncken** een belangrijk aandeel in de oprichting van een Baptisten kerk in Hamburg, Duitsland. Dit is de oudste overgebleven Baptisten kerk in Europa. Er kwam vervolging van **Oncken** vanwege zijn Baptisten leer en hij werd verstoten door al zijn vrienden in Duitsland en bestempeld als een ketter. In **1835** werd **Oncken** benoemd tot zendeling door de Triennial Convention in Amerika.

De Baptisten in Rusland in de 19^e en 20e eeuw

Evangelische christenen en Baptisten nemen numeriek een bescheiden plaats in op de kerkelijke kaart van de (voormalige) Sovjet Unie, maar door hun puriteinse levenswandel, charitatieve activiteiten, geloofsijver en missionaire gedrevenheid, vormen zij (naast evangelische en pinkstergroepen) één der meest vitale protestantse geloofsgemeenschappen.

Hun geschiedenis is betrekkelijk jong. Hoewel in het tsaristische Rusland vroege wortels van het protestantisme zijn aan te duiden, ontstond pas in de loop van de negentiende eeuw, de eeuw van de revivals op het Europese continent, in drie verschillende delen van het tsarenrijk bijna gelijktijdig en onafhankelijk van elkaar een Russisch protestantisme van een geheel eigen karakter.

In de Oekraïne ontstond vanuit Mennonitische en enkele Lutherse- en Gereformeerde geloofsgemeenschappen het zgn. 'stundisme', dat in hoge mate piëtistisch geïnspireerd was. In de Kaukasus bloeide het Duitse baptisme op dat sterk beïnvloed werd door calvinistische elementen in de Hamburger Confessie, die in **1906** in het Russisch werd vertaald.

In het noordelijke St. Petersburg vond een evangelische opwekking plaats, die zich vooral kenmerkte door het 'open' darbisme van de Plymouth Brethren en de theologische diversiteit van de Londense 'Evangelical Alliance' van **1846**.

De huidige geloofsbelijdenissen (uit **1985** en **1997**) die de oudere vervingen, werden in de tweede helft van de twintigste eeuw geformuleerd.

Historisch gezien reiken de wortels van het Russische baptisme terug tot op het baptisme van de zestiende eeuw. Evangelische christenen en Baptisten belijden de absolute betrouwbaarheid en beslissende autoriteit van de Schrift inzake geloof en praxis als het belangrijkste theologische uitgangspunt.

De term 'evangelisch' verwijst naar hun tegenhangers in de Anglo-Amerikaanse evangelicale (opwekkings)traditie die volgens **Sawatsky** een coalitie vormde van het Calvinistische puritanisme en de Arminiaanse heiligingstraditie van **Wesley**. Naast het 'Sola Scriptura' ontvangt de noodzaak van een persoonlijk en beleefd geloof in Jezus Christus als persoonlijke Verlosser en de levensheiliging die daaruit voortvloeit de volle nadruk. Russische Baptisten en Evangelische christenen zijn vooral beïnvloed door de zgn. 'holiness movement' (Keswick, England), waaraan de naam van **D.L. Moody** verbonden is. Een sterke invloed op het Russische baptisme oefende de Duitse Baptist **J.C. Oncken** uit. Hij was voorstander van een strakke kerkelijke orde waardoor zowel de officiële Unie Raad van Evangelische Christenen en Baptisten (AURECB/VSECB, tegenwoordig: RSECB) als de niet erkende Raad van Kerken van Evangelische Christenen en Baptisten (RvKECB, tegenwoordig: MSC ECB) van meet af aan een hiërarchisch karakter vertoonden.

Vanuit het noordelijke **St. Petersburg** deden tenslotte de zgn. Evangelische christenen hun invloed gelden. Deze stad was in de negentiende eeuw jaren lang centrum van een evangelische opwekking, die vooral gekleurd werd door het 'open' darbisme van de Plymouth Brethren en de theologische diversiteit van de Londense 'Evangelical Alliance' van **1846**. Het sterk op de voorgrond tredende eschatologische besef van de beweging kenmerkt zich door dispensationalistische trekken die herleid kunnen worden tot de leer der bedelingen uit de (darbistische) Scofield Reference Bible; de Russische vertaling ervan was vooral in kringen van Evangelische christenen bekend en geliefd.

De meest fundamentele geloofsuitgangspunten van Evangelische christenen en Baptisten worden verwoord in de zgn. zeven baptistische basisprincipes. Ondanks het scala aan theologische accenten en interne controverses worden deze baptistische beginselen door de volle breedte van de beweging erkend en onderschreven. Het belangrijkste theologische uitgangspunt vormt de erkenning van de (door de Heilige Geest geïnspireerde) Heilige Schrift als enige regel en gids voor geloof en leven. De grondbeginselen van de geestelijke wedergeboorte, de geloofsdoop, het priesterschap van alle gelovigen en de autonomie van de plaatselijke gemeente, vloeien hieruit voort. Onder de zeven principes vallen tenslotte de absolute vrijheid van geweten en de volledige scheiding van kerk en staat op. Het tekstboek *Dogmatika* van de in **1968** door de Unie Raad der EChB opgestarte schriftelijke theologiecursus werkt de zeven baptistische principes nader uit en kan beschouwd worden als hun officiële theologie.

Pas in **1980** werd door de officiële Baptisten Unie een ontwerp van een geloofsbelijdenis van Evangelische christenen en Baptisten gepubliceerd. De definitieve tekst werd in **1985** op het 43e congres van de VSECB aanvaard en is tot op heden gezaghebbend.

De latere officiële confessie van de niet-geregistreerde Baptisten (MSCECB), die in **1997** werd gepubliceerd, volgt in grote lijnen die van de VSECB en wijkt er inhoudelijk niet principieel van af. (P. Stijnen MA. 2007)

Charles Haddon Spurgeon 1834-1892

Charles H. Spurgeon was één van de meest bekende Baptisten in Engeland. Spurgeon werd geboren in Kelvedon, Essex, Engeland 19 juni **1834**. Zowel zijn vader en zijn grootvader waren predikers in de Congregational Church. In **1849** hoorde hij een methodistische predikant preken en hij nam de Heere aan als zijn Redder. Na zijn bekering las hij veel boeken over het onderwerp van de doop en in het jaar **1850** ging hij naar een Baptisten kerk en werd gedoopt door onderdompeling.

Spurgeon zegt hierover: “Ik wist dat mijn vader en grootvader kleine kinderen in hun arm namen, enige druppels water op hun voorhoofdje sprengden en dan zeiden dat zij gedoopt waren; maar ik kon in mijn Bijbel niet vinden dat kinderen of zuigelingen gedoopt moesten worden. Ik heb een weinig Grieks geleerd, maar ik kon niet ontdekken dat het woord “dopen” de betekenis heeft van besprengen. En zo zei ik bij mijzelf: “Zij zijn godvruchtige mannen, maar zij kunnen dwalen en hoewel ik hen liefheb en hogelijk vereer, is dit toch geen reden om hen na te volgen. Ik acht dat de doop van een onbewust kind even dwaas is als de “doop” van een schip of van een klok, want er wordt in de Schrift niets over gezegd. “

Zijn moeder was zeer bedroefd omdat hij een Baptist was geworden. De briefwisseling die **Spurgeon** met zijn moeder had over deze zaak getuigt van geestelijke humor. Moeder Spurgeon schreef: ‘O Charles, ik heb de Heere vaak gebeden een christen van je te maken, maar ik heb er nooit om gevraagd dat je een Baptist zou worden’, waarop **Spurgeon** antwoordde: ‘Moeder, de Heere heeft uw gebed met Zijn gebruikelijke gulheid beantwoord en u veel en veel meer gegeven dan u vroeg of dacht.’ **Spurgeon** was bijna 16 toen hij gedoopt werd.

Toen hij achttien jaar was werd hij de predikant van de Baptisten Kerk in Waterbeach. God zegende hem zeer en in **1853** werd hij de voorganger van de zeer grote New Park Street Kapel. Tijdens zijn bediening heeft hij een aantal weeshuizen opgericht en een College om mensen op te leiden om het Woord van God te prediken. **Spurgeon** zal de geschiedenis ingaan als een van de grootste Baptisten predikers die er ooit heeft geleefd.

Meer dan een groot prediker, was **Spurgeon** een man die met God wandelde. We kunnen dit constateren uit zijn volgende citaat.

“Als we de Geest van God niet hebben, zou het beter zijn om de kerken te sluiten, de deur dicht spijkeren en er

een zwart kruis op bevestigen en zeggen: "God ontferm u over ons". Als uw voorgangers niet de Geest van God hebben, kunnen ze beter niet preken en kunnen de mensen beter thuis blijven. Ik denk dat ik mij niet te sterk uitdruk als ik zeg dat een kerk zonder de Geest van God eerder een vloek dan een zegen is voor het land."

Spurgeon was een Baptist in de ware zin van het woord. Zijn afscheiding van de Baptist-Union in **1887** had als oorzaak het opkomen voor de zuivere belijdenis.

In de '**Baptismal Regeneration Controversy**' keerde **Spurgeon** zich tegen de anglicaanse doopleer; de Anglicaanse kerk leerde namelijk dat de wedergeboorte zich voltrok door middel van de doop (=baptismal regeneration). De Anglicaanse kerk huldigde de opvatting dat geloof en bekering noodzakelijk zijn voor de doop. Maar van kleine kinderen kan natuurlijk niet gezegd worden dat ze geloven en bekeerd zijn. Daarom is de Anglicaanse kerk gekomen tot het gebruik om doopgetuigen aan te stellen, evenals de rooms-katholieke kerk. De belofte van deze doopgetuigen wordt als substituut genomen zodat aan de eis van geloof en bekering kan worden voldaan. Het is duidelijk dat deze opvatting in strijd is met de doopleer van de Bijbel en van de Baptisten.

Spurgeon over verbond en doop

Dat God op genadevolle wijze ter wille van Abraham met al zijn nakomelingen een verbond sloot en een teken instelde, dat bij alle mannelijke nakomelingen aangebracht moest worden, is geen bewijs, dat God een verbond heeft gesloten met de natuurlijke kinderen van elke gelovige en met elk kind, ter wille van de ouders en dat de doop van de mannelijke en vrouwelijke zuigelingen van gelovigen het verordeneerde teken is van dit verbond. Waar is er zo'n wet behalve dan in de geschriften van de kinderdopers?

Niet bewezen kan worden, dat de Pinksterbelofte van Petrus enig verband heeft met of verwijst naar het Abrahamitische verbond. Gods verbond met Abraham was niet een verbond met de uitverkorenen van de mensheid, ook niet met Abraham en de uitverkorenen, die van hem afstammen, ook niet met Abraham en uitsluitend de kinderen van gelovigen, ook niet met welke kinderen dan ook ter wille van hun ouders, behalve Abrahams eigen kinderen.

In een openbare dienst, gehouden om de opening van de Metropolitan Tabernacle te herdenken, sprak hij duidelijk over de oorsprong van de Baptisten:

"Wij zijn van mening dat de Baptisten de oorspronkelijke christenen zijn. Ons bestaan is niet begonnen bij de reformatie, we waren al hervormers vóór Luther en Calvijn zijn geboren. We kwamen nooit uit de Kerk van Rome, want we waren er nooit in. We hebben een ononderbroken lijn tot aan de apostelen zelf. We hebben altijd bestaan vanaf de dagen van Christus, en onze principes, soms gesluiert en vergeten, als een rivier die voor een korte tijd onder de grond verder stroomt, hebben we altijd eerlijke en heilige aanhangers gehad. Vervolgd door de Rooms en Protestantenvan bijna elke sekte, maar er is nooit een regering geweest met Baptistische prin-

cipes die anderen heeft vervolgd. Ook niet, geloof ik, heeft ooit een Baptist het voor recht gehouden om het geweten van anderen onder controle van de mens te plaatsen. We zijn altijd bereid geweest om te lijden, zoals onze martyrologia zal bewijzen, maar we zijn niet bereid om enige hulp van de staat te accepteren, om te hoereren betreffende de zuiverheid van de Bruid van Christus met een alliantie met de regering, en we zullen nooit de kerk, of de koningin, de despoot over de gewetens van mensen maken.”

(Het leven van **Charles Haddon Spurgeon** door hemzelf –samengesteld door zijn weduwe – D.A. Daamen 1900)

Mensen noemen **Spurgeon** de “Prins der Predikers.” Ze herkennen hem over het algemeen als één van de grootste predikers die de wereld ooit heeft gekend. Hij publiceerde meer dan 1900 verschillende preken tijdens zijn leven. Op het moment van zijn dood in **1892**, rouwden duizenden.

Baptisten in Australië

De eerste prediker die ernaar streefde een Baptisten kerk te starten in Australië was **John McKaeg**. Hij begon zijn werk in Sydney in **1831**. Hij werd de stichter en voorganger van de Bathurst Street Baptist Church op 17 november **1836**.

Toen hij deze kerk oprichtte liet hij ieder met een religieuze achtergrond lid worden. Hij drong er niet op aan dat ze Christus als hun Redder zouden aanemen noch dat zij werden gedoopt door onderdompeling. Bijgevolg kunnen we zeggen dat **McKaeg** niet een ware NT Baptist was. In **1851** begon **William Hopkins Carey**, de kleinzoon van **William Carey**, een Baptisten kerk in Parramatta, in de buurt van Sydney.

In **1834** begon **Henry Dowling** de eerste Baptisten kerk in Tasmanië. Door zijn inspanning begon hij gemeenten in zowel Hobart en Launceston. Deze gemeenten was geen lang leven beschoren, maar door de inspanningen van zijn schoonzoon **William Gibson** werden deze gemeenten veertig jaar later hersteld. Deze kerken in Tasmanië groeiden overvloedig in de jaren die volgden.

De eerste Baptisten kerk in Zuid-Australië begon met de komst van de heer en mevrouw **W. Finlayson** op 14 februari **1837**. Ze dienden vooral de Aborigines. Het lijkt erop dat ze zich hielden aan de Bijbelse Baptisten kerkleer. In **1863** vormden de Baptisten kerken van Zuid-Australië de Zuid-Australische Baptist Association. In het jaar **1926** veranderden ze deze naam in de Australian Baptist Union.

De eerste Baptisten diensten in Victoria werden in Melbourne gehouden in **1838**. De eerste Baptisten voorganger die begon te preken in die stad was **Thomas Napier**. In december **1842** was **John Ham** aangekomen in Melbourne op weg naar Sydney. De Baptisten haalden hem over te blijven en dit resulteerde in de aanstelling tot vast predikant van hun kleine, maar groeiende kerk: de Collins Street Church.

Christenen vestigden de eerste Baptist gemeente in Queensland in Moreton Bay in het jaar **1855**. Helaas, stonden zij ook toe dat mensen lid werden zonder onderdompeling na bekering.

Ze stonden er alleen op dat de voorgangers zich lieten dopen. Helaas lijkt dit de praktijk van veel Baptisten gemeenten in Australië te zijn geweest.

We moeten niet vergeten dat de naam Baptist een gemeente niet tot een echte Baptisten gemeente maakt. Het gaat om leer en leven. De Baptisten stichtten geen gemeenten in West-Australië tot het jaar **1894**. De eerste man die een Baptisten gemeente in West-Australië begon was **J.H. Cole**, een lekenprediker, die van Victoria kwam. Hij vestigde de eerste Baptisten gemeente in Perth.

Baptisten in Nieuw Zeeland

Nieuw-Zeeland ontving zijn eerste Baptisten kerk in de stad van Nelson in **1851**.

Het aantal Baptisten in Nieuw-Zeeland nam niet snel toe, maar vandaag de dag noemen een aanzienlijk aantal gelovigen zich Baptist. In **1882** vormden de Baptisten, de Baptist Union in New Zealand.

De Waldenzen in de 19^e eeuw

De **Waldenzen** verwelkomden de legers van de revolutie en later van Bonaparte. Van **1795** tot **1815** kregen ze vrijheid van geweten en werden niet langer beperkt tot hun 'getto'. Echter, dit veranderde in 1815 toen de koning van Sardinië weer op de troon kwam. Hij stelde de voormalige beperkende wetten inzake de **Waldenzen** weer in werking.

Ze moesten wachten tot 17 februari **1848** voordat zij via het Edict van Emancipatie, uitgegeven door **Carlo Alberto**, politieke- en burgerrechten ontvingen. In de dalen wordt deze datum nog steeds gevierd met jaarlijks enorme vreugdevuren (faló in het Italiaans).

Aan het einde van de Kerkelijke Staat in **1870** en met de eenheid van Italië, werd de **Waldenzen** Kerk toegestaan om het Evangelie te prediken in heel Italië. Daarna kwamen er ook **Waldenzen** kerken en centra in Midden- en Zuid-Italië. Momenteel is de **Waldenzen** Kerk verspreid door het hele land, maar nog altijd is ongeveer de helft van de **Waldenzen** geconcentreerd in de historische valleien van de Piemonte.

Ondanks al deze voordelen werden de **Waldenzen** nog steeds regelmatig lastiggevallen, wat resulteerde in hun verspreiding over heel Europa, met name naar Duitsland. Hun leefgebied werd beperkt tot een klein gebied in Italië met 6000 arme boeren in 15 dorpen met slechts zeven voorgangers. Er werden nog steeds wetten tegen hen uitgevaardigd en gehandhaafd om het leven van deze tweederangs burgers moeilijk te maken. Zie meer op: <http://www.twoagespilgrims.com/doctrine/waldensians-medieval-reformers/#sthash.4iWkYiZm.dpuf>.

In **1799** emigreerde een deel van de **Waldenzen** van Württemberg naar Amerika en sloot zich aan bij degenen die in **Arnauds** tijd zich hadden gevestigd in de buurt van Philadelphia. In **1800** valt Piemonte onder het bestuur van Frankrijk.

In **1814** herstelde de koning van Sardinië zijn troon en weigerde privileges toe te kennen aan de **Waldenzen** die zij vóór de Franse revolutie hadden genoten.

In **1825**, in de dagen van het Zwitserse Reveil, vond er een krachtige herleving plaats door de bediening van **Félix Neff (1798-1829)**. Hij was vooral werkzaam onder het overblijfsel van de **Waldenzen** in de aangrenzende Franse Alpen.

Ook de dalen in Piëmont werden gezegend in die dagen. **Dr. J.A. Wylie** schrijft: “Het bezoek, gebracht door de apostolische **Félix Neff** in **1825**, was het eerste aanbreken van een nieuwe dag. Men had het gevoel dat door hem een adem van de hemel over de dorre beenderen was heengegaan.”

Het volgende stadium van hun wederopstanding was het bezoek van **dr. William S. Gilly**. Het resultaat van zijn bezoek was de oprichting van een college in Torre, tot onderwijs voor de jeugd en opleiding van predikanten en een hospitaal voor de zieken; bovendien werd er grote belangstelling voor hen opgewekt in Engeland. Deze **dr. Gilly (1789-1855)**, een Engelse kanunnik, heeft veel voor de **Waldenzen** gedaan. De aandacht van velen werd gewekt, vooral ook door het schrijven van drie belangrijke boeken: twee over zijn bezoeken aan de dalen, zowel in Italië als in Frankrijk en dan zijn boek over **Félix Neff**.

In **1848** kregen de **Waldenzen** burgerlijke en politieke rechten, gelijk aan de anderen. Vanaf die tijd tot heden hebben ze in hun valleien geen vervolgingen meer gekend.

Geestelijk bezien is het er echter niet op vooruit gegaan. Onder sommige ouderen is er een verlangen naar de godsdienst van vroeger.

Na de Franse Revolutie waren de **Waldenzen** van Piemonte verzekerd van gewetensvrijheid en in **1848** verleende de heerser van Savoye, koning **Karel Albert van Sardinië**, hen burgerrechten. De bouw van de kerk in Turijn, die in **1853** werd geopend, symboliseerde hun recht buiten de **Waldenzen** valleien te prediken. Via de uitgeverij Claudiana kon de **Waldenzen** Kerk haar invloed verspreiden.

Waldenzer bedrijven domineerden de Turijnse chocolade-industrie in de tweede helft van de negentiende eeuw en de uitvinding van de hazelnoot-chocolade wordt aan hen toegeschreven. Genietende van de vrijheid van godsdienst, begonnen de **Waldenzen** te migreren buiten hun valleien. Tegen de tijd van de Italiaanse eenwording, hadden de **Waldenzen** gemeenten in geheel Italië, wat kwam door de prediking of door migratie. Echter, armoede, maatschappelijke discriminatie en de demografische druk leidden ertoe dat veel **Waldenzen** emigreerden, eerst als seizoenarbeiders naar de Franse Riviera en Zwitserland en later naar Colonia Valdense in Uruguay, naar Argentinië en uiteindelijk naar de Verenigde Staten. Degenen die in Italië zijn gebleven, hebben wel een sociale vooruitgang meegemaakt.

De Waldenzer wetenschap bloeide ook in de negentiende eeuw. Kopieën van de Romaunt versie van het Evangelie van Johannes werden bewaard in Parijs en Dublin. De manuscripten werden

gebruikt als de basis van een werk van **Gilly** gepubliceerd in **1848**, waarin hij de geschiedenis beschreef van het Nieuwe Testament dat bij de **Waldenzen** in gebruik was. Het Waldenzer College begon in **1855** voorgangers op te leiden, eerst in Torre Pellice. Een paar jaar later verhuisde het Waldenzer College naar Florence en in **1922** naar Rome.

Economische en sociale integratie hebben acceptatie van etnische **Waldenzen** in de Italiaanse samenleving versoepeld. Schrijvers als **Italo Calvino** en politici als **Domenico Maselli** en **Valdo Spini** hebben een Waldenzer achtergrond. De kerk heeft ook intellectuelen aangetrokken als nieuwe aanhangers, zoals de filosoof **Gianni Vattimo** en krijgt aanzienlijke financiële steun van Italianen, die niet tot hun gemeenschap behoren.

Waldenzen in de USA in de 19^e eeuw

Sinds de koloniale tijden zijn er **Waldenzen** geweest die vrijheid vonden aan Amerikaanse kusten, zoals in New Jersey en Delaware. Veel **Waldenzen** waren ontkomen aan vervolging in hun thuisland door weg te vluchten naar de tolerante Nederlandse Republiek, om een nieuw leven te beginnen in de kolonie Nieuw Nederland. In de late 19e eeuw zijn veel Italianen, waaronder **Waldenzen**, geëmigreerd naar de Verenigde Staten. Zij stichtten gemeenschappen in New York, Boston, Chicago, Monett, Galveston, Rochester en Salt Lake City. De Monett congregatie was een van de eersten die zich in de Verenigde Staten in **1875** vestigde met ongeveer 40 kolonisten die eerst de oorspronkelijke Zuid-Amerikaanse nederzetting in Uruguay hadden gevestigd in **1850** en die het geweld op het Uruguayaanse platteland waren ontvlucht. Zij reisden eerst terug naar Europa, dan over de Noordelijke Atlantische Oceaan naar New York en met de trein naar het zuiden van Missouri.

Waldenzen die in de Cottische Alpen van Noord-Italië woonden bleven doorgaan te migreren naar Monett tot in het begin van **1900**, vergrootten de oorspronkelijke kolonie en stichtten daarna een andere, grotere nederzetting in Valdese, North Carolina in **1893**. Zowel de Monett en Valdese gemeenten gebruiken de naam Waldensian Presbyterian Church.

In **1853** verliet een groep van ongeveer 70 **Waldenzen**, mannen, vrouwen en kinderen hun huizen in de Piemonte Valleien en emigreerde naar Salt Lake City, Utah, na bekeerd te zijn tot het mormonisme door Lorenzo Snow. Deze **Waldenzen** behielden hun cultureel erfgoed, terwijl zij een mix van de Mormoonse- en Waldenzer godsdienst doorgaven aan hun nakomelingen. Hun nakomelingen beschouwen zich zowel Mormoon en Waldenz en gedenken af en toe de erfenis van beide religies.

In **1906** werd op initiatief van de kerk in New York City de **Waldenzen** belangengroepen uitgenodigd om samen te vloeien tot een nieuwe entiteit, the American Waldenzen Aid Society (AWS), georganiseerd “om fondsen te verzamelen voor de steun van de Waldenzen Kerk in Italië en elders ... en op te wekken en te interesseren voor het werk van genoemde kerk in de VS. “Vandaag heet deze organisatie de Amerikaanse Waldenzen Society.

Waldenzen in Duitsland in de 19^e eeuw

Enkele duizenden **Waldenzen** vluchtten uit Italië en Frankrijk naar Duitsland. **Henri Arnaud** (1641-1721), predikant en leider van de Piemonte Waldenzen, redde zijn geloofsgenoten uit hun verstrooiing onder de vervolging van **Victor Amadeus II** de hertog van Savoye. **Eberhard Louis, hertog van Württemberg** nodigde de **Waldenzen** op zijn grondgebied. Toen de **Waldenzen** voor een tweede keer werden verbannen, begeleidde **Arnaud** hen in hun verbanning naar Schönenberg en bleef tot zijn dood hun pastor.

Degenen die in Duitsland bleven werden al snel geassimileerd door de Staats Kerken (lutherse en gereformeerde) en zijn een onderdeel geworden van verschillende Landeskirchen in de Evangelische Kirche in Deutschland. De nieuwe kolonisten waren vrij in hun religieuze diensten en hielden die in het Frans, tot de 19e eeuw. De **Waldenzen** gemeenschap wordt vaak over het hoofd gezien, omdat de **Hugenoten** groter in aantal waren. **Henri Arnauds** huis in Schönenberg, dicht bij Ötisheim, is vandaag een museum. Een gedenkplaat verwijst naar de invoering van de aardappelen in Württemberg door de **Waldenzen**.

De belangrijkste groepen van de **Waldenzen** vluchtelingen vonden een nieuw thuis in Hessen-Darmstadt, Kassel, Homburg, Nassau-Dillenburg en in het toenmalige Groot Hertogdom Württemberg. Nieuwe gemeenschappen werden opgericht in Rohrbach, Wembach en Hahn (tegenwoordig onderdeel van Ober-Ramstadt), Walldorf (vandaag Mörfelden-Walldorf), Bad Homburg-Dornholzhausen, Gottstreu en Gewissenruh (Oberweser) en Charlottenberg. Nog vandaag, tonen de Franse familienamen (Gille, Roux, Granget, Conle, Gillardon, Common, Jourdan, Piston, Richardon, Servay, Conte, Baral, Gay, Orcellet of Salen) de Savoy achtergrond. Stuttgart heeft ook een Italiaanse **Waldenzen** gemeenschap met ongeveer 100 leden.

Gemeentenamen als Pinache, Serres (beiden nu onderdeel van Wiernsheim), Großvillars, Kleinvillars (een deel van Oberderdingen) en Perouse tonen het Franse erfgoed, de laatste gemeenschappen zijn dicht bij Maulbronn en zijn UNESCO werelderfgoed, nl. het klooster en de school. Maulbronn was de plaats van de festiviteiten voor de 250ste verjaardag van de **Waldenzen** emigratie naar Duitsland, die ook een belangrijke rol speelde in het herstel van de Italiaans-Duitse relaties na de Tweede Wereldoorlog.

De **Waldenzen** gemeenschap is actief en heeft diverse verenigingen voor het behoud van het specifieke erfgoed en het onderhouden van relaties in Italië en Zuid Amerika. Dat omvat ook een nauwlettend volgen van de oecumene door theologen, beïnvloed door de **Waldenzen**, die twijfelachtig zijn over een sterkere samenwerking met de rooms-katholieke kerk.

Op 17 februari 1848 verleende **Charles Albert**, koning van Piemonte-Sardinië vrijheid van godsdienst en maatschappelijke emancipatie aan de **Waldenzen**. Nieuwere Waldenzen congregaties ontstonden, evenals de Italiaanse christelijke vrije kerken (1852-1904) en de Italiaanse Kerk

van de Broeders. Ondertussen begonnen Britse en Amerikaanse missionarissen te prediken en stichtten Anglicaanse, Baptisten en Methodisten kerken.

Georg Müller 1805- 1898

George Müller (Johann Georg Ferdinand Müller *27 september **1805**- +10 March **1898**), een christelijke evangelist en directeur van het Ashley weeshuis in Bristol, Engeland, zorgde in zijn leven voor 10.024 weeskinderen. Hij werd bekend door het verstrekken van onderwijs aan de weeskinderen. Hij richtte ook 117 scholen op die christelijk onderwijs boden aan meer dan 120.000 kinderen, velen van hen waren weeskinderen.

Müller over de doop

“Ongeveer in het begin van april ging ik prediken in Sidmouth. Terwijl ik daar logeerde, hadden drie zusters in de Heere, in mijn aanwezigheid, een gesprek over de doop: één van hen was gedoopt, nadat ze tot geloof gekomen was. Toen ze een poosje over het onderwerp hadden gesproken, werd mij gevraagd mijn mening hierover te geven. Mijn antwoord was: “Ik denk niet dat ik opnieuw gedoopt hoef te worden.” Er werd mij toen door de zuster, die gedoopt was, gevraagd: “Maar bent u gedoopt?” Ik antwoordde: “Ja, toen ik kind was.” Zij antwoordde toen: “Hebt u, met betrekking tot dit onderwerp, ooit de Bijbel gelezen en daarover gebeden?” Ik antwoordde: “Nee.” “Dan,” zei ze, “vraag ik u dringend nooit meer hierover te spreken, totdat u dat hebt gedaan.” Het behaagde de Heere mij het belang van deze opmerking te tonen, want terwijl ik juist in die tijd iedereen aanspoorde niets aan te nemen wat niet bewezen kon worden door het Woord van God, had ik mij herhaaldelijk uitgesproken tegen de doop der gelovigen, zonder ooit ernstig de Schrift onderzocht te hebben, of er voor gebeden te hebben. Nu besloot ik, met Gods hulp, ook dat onderwerp te onderzoeken. Als de kinderdoop zou blijken Schriftuurlijk te zijn, dan zou ik die vurig verdedigen en als de doop der gelovigen juist zou zijn, dan zou ik even ijverig die verdedigen en mij laten dopen.

Zodra ik tijd had, begon ik het onderwerp te onderzoeken. Hierbij ging ik als volgt te werk: ik vroeg God herhaaldelijk me hierover te onderwijzen en ik las het Nieuwe Testament vanaf het begin, speciaal met het oog op dit punt. Maar nu ik serieus met de zaak begon, dienden zich in mijn gedachten een aantal bezwaren aan.

1. Bewijst het feit, dat veel heilige en verlichte mannen van mening verschilden over dit onderwerp niet, dat er niet verwacht kan worden dat wij tot een bevredigende conclusie over deze vraag zouden kunnen komen in de huidige onvolmaakte toestand van de gemeente? Deze vraag werd als volgt opgelost: als deze inzetting wordt geopenbaard in de Bijbel, waarom zou ik die dan niet mogen kennen, omdat de Heilige Geest de Leraar in de gemeente van Christus is, zowel nu als vroeger?

2. Er zijn maar weinigen van mijn vrienden gedoopt en het grootste gedeelte van hen is

tegen de doop der gelovigen; zij zullen mij de rug toekeren.

Antwoord: al zouden alle mensen mij in de steek laten, als de Heere Jezus mij aanneemt, zal ik gelukkig zijn.

3. Je zult zeker de helft van je inkomen verliezen als je gedoopt wordt.

Antwoord: zolang als ik verlang getrouw te zijn aan de Heere, zal Hij niet toelaten dat ik gebrek lijd.

4. De mensen zullen je een Baptist noemen; je zult bij die groep gerekend worden en je kunt niet alles goedkeuren wat er in hun midden plaatsvindt.

Antwoord: het gevolg hoeft niet te zijn, dat ik op alle punten mee moet gaan met al degenen, die voor de doop der gelovigen zijn, voor het geval ik gedoopt zou worden.

5. Je predikt nu al een aantal jaren en je zult dus openlijk moeten bekennen, dat je gedwaald hebt, als je ertoe gebracht zou worden in te zien dat de doop der gelovigen juist is.

Antwoord: het is veel beter te belijden dat ik gedwaald heb op dat punt dan erin door te gaan.

6. Zelfs al zou de doop der gelovigen juist zijn, dan is het nu te laat om die te ondergaan, omdat je meteen gedoopt had moeten worden, nadat je tot geloof kwam.

Antwoord: het is beter een gebod van de Heere Jezus op te volgen, al is het nog zo laat, dan door te blijven gaan in de veronachtzaming ervan.

Het had God behaagd, in Zijn overvloedige genade, mijn geest in zo'n toestand te brengen, dat ik bereid was in mijn leven uit te voeren, wat ik ook maar in de Schrift over deze inzetting zou vinden, of het nu het één was of het ander. Ik kon zeggen: "Ik wil Zijn wil doen", en ik geloof dat het hierdoor kwam, dat ik spoedig zag welke "leer uit God is", of de kinderdoop of de doop der gelovigen.

Zodra ik in deze hartsgesteldheid was gebracht, zag ik uit de Schrift dat ALLEEN de gelovigen de juiste personen voor de doop zijn en dat de onderdompeling de enige echte Schriftuurlijke wijze is waarop het bediend moet worden. Het gedeelte wat me bijzonder overtuigde van het eerstgenoemde is

Handelingen 8:36-38 *"En terwijl zij onderweg waren, kwamen zij bij een water, en de kamerling zei: "Zie, daar is water; wat is ertegen dat ik gedoopt wordt?" En hij zei: "Indien gij van ganser harte gelooft, is het geoorloofd." En hij antwoordde en zei: "Ik geloof, dat Jezus Christus de Zoon van God is." En hij liet de wagen stilhouden en beiden daalden af in het water, zowel Filippus als de kamerling, en hij doopte hem."*

en van het laatstgenoemde

Romeinen 6:3-5 *"Of weet gij niet, dat wij allen, die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn? Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat, gelijk Christus uit de doden opgewekt is door de majesteit des Vaders, zo ook wij in de nieuwwheid des levens zouden wandelen. Want indien wij samen gegroeid zijn met hetgeen gelijk is aan Zijn dood, zullen wij het ook zijn met hetgeen gelijk is aan Zijn opstanding."*

Een poosje later werd ik gedoopt. Ik had veel vrede om dat te doen en ik heb er nooit één enkel ogenblik spijt van gehad.

– Voordat ik dit punt verlaat, zou ik graag nog een paar woorden willen zeggen over het resultaat van deze zaak, voor wat betreft een paar van de bezwaren, die bij mij opkwamen toen ik op het punt stond de Schrift te onderzoeken met betrekking tot de doop.

1. Met betrekking tot het eerste bezwaar is mijn overtuiging nu, dat van alle geopenbaarde waarheden er niet één duidelijker geopenbaard wordt in de Schriften, zelfs niet de leer van de rechtvaardigmaking door het geloof en dat het onderwerp alleen maar verduisterd is door mensen, die niet bereid zijn geweest *alleen de Schriften* te nemen om tot een besluit te komen over dit punt.

2. Niet één van mijn echte vrienden in de Heere heeft mij de rug toegekeerd, zoals ik veronderstelde en ze zijn sinds die tijd bijna allemaal zelf gedoopt.

3. Hoewel ik aan de ene kant geld verloor als gevolg van het gedoopt zijn, heeft de Heere toch niet toegelaten dat ik werkelijk een verliezer werd, zelfs niet wat betreft tijdelijke dingen, want Hij vergoedde het verlies zeer overvloedig.

Tot slot: mijn voorbeeld is het middel geweest dat velen ertoe bracht de kwestie van de doop te onderzoeken en uit overtuiging zich aan deze inzetting te onderwerpen. Nu ik deze waarheid zie, ben ik ertoe geleid om erover te spreken evenals over andere waarheden. Gedurende de vijf-enveertig jaar die ik nu in Bristol verblijf, zijn er meer dan drieduizend gelovigen in ons midden gedoopt.”

Baptisten in Frankrijk

Baptisten gemeenten ontstonden in Frankrijk in de jaren **1820** tot **1830**.

Het volgende is het verhaal van de eerste Franse Baptist, in het noorden van Frankrijk, later weergegeven door een Franse voorganger, **Robert Dubarry**. Het wijst op de rol van serieuze Bijbelstudie: ‘In het dorp Nomain, in **1810**, vond een boer in een hoek van zijn huis een Bijbel, die al lang verborgen was gebleven en ongebruikt. Hij las er gretig in en leende het aan zijn burens, met wie hij later bijeen kwam. Ze bouwden een kleine plaats van samenkomst en verwelkomden in 1819 de eerste Baptisten bezoeker uit die regio.’

Baptisten in de 19^e eeuw in Slowakije

De Baptisten begonnen op het grondgebied van de huidige Tsjechische Republiek te werken in de jaren rond **1850**. Het gebied was een deel van Oostenrijk-Hongarije tot het einde van de Eerste Wereldoorlog en stond bekend als Tsjecho-Slowakije van **1918** tot **1992**. In **1858** ging **Magnus Knappe**, een Duitse voorganger, regelmatig naar het Broumov gebied en predikte daar aan de Duitstalige mensen. De eerste Tsjechische Baptisten gemeente werd opgericht op 15 maart **1884** in het dorp **Hledsebe** in Centraal Bohemen. Deze gemeente noemde zich de “**Congregatie van christenen gedoopt op het geloof**”. Dit werk werd verplaatst naar Praag en bleef groeien en andere gemeenten werden opgericht.

Heinrich Meyer, een Baptisten zendeling uit Duitsland, kwam naar Boedapest (Hongarije) in 1873. Na 10 jaar evangeliseren had hij 629 Duitstalige mensen gedoopt. Eén van deze Duits sprekende personen was **Johann Tatter**, een 30 jarige smid uit Lubica in de buurt van **KezMarok**, die naar Boedapest ging om werk te vinden als een ijzerhandelaar. Hij werd geleid tot het heil in Christus Jezus door de bediening van **Meyer** die **Tatter** doopte in de rivier de Donau in Boedapest in 1875. In 1875-1876 werden nog enkele Duitse arbeiders uit het KezMarok gebied in Boedapest gedoopt door **Pastor Meyer**. Hij ging later naar het Spišská Kapitula gebied van Slowakije, op uitnodiging van bepaalde gelovigen. Hij doopte er verschillende nieuwe gelovigen. **Johann Tatter**, de eerste Baptist uit Slowakije, werd ook de eerste evangelist in Slowakije.

De eerste Baptisten gemeente in Vavrišovo

(Slowaakse gemeente in de regio Žilina)

Een Duits-Tsjechische man genaamd **Wenzel Brosch**, die als leerlooier werkte in **KezMarok**, hoorde de prediking van **Meyer** in het huis van een Duitse Baptist en werd een gelovige. Hij en zijn vrouw werden gedoopt op 26 april 1880. **Wenzel Brosch** verliet zijn baan in KezMarok omdat hij geloofde dat het niet goed was om op zondag te werken. Hij en zijn familie verhuisden naar **Liptovský Mikuláš** gelegen in de Liptov-regio, tussen de Hoge en de Lage Tatra en aan de rivier Váh. Hij werkte daar als een meester leerlooier. Hij nodigde vele kennissen, burens en collega's in zijn huis uit voor Bijbelstudie. **Brosch** nodigde **Michal Bliztan** uit, een kleermaker uit **Vavrišovo**, om de Bijbelstudie bij te wonen. Later openden **Bliztan**, een Lutherse en zijn vrouw, die rooms-katholiek was, hun huis in **Vavrišovo** om de Bijbel te lezen met drie andere echtparen. Op 13 april 1882 werd **Michal Bliztan** gedoopt door **Heinrich Meyer** en ook nog Bliztans vrouw en tien andere nieuwe gelovigen. Eén van degenen die gedoopt waren was **Medla**, een schoenmaker, die later voorganger van de kerk in Vavrišovo is geworden. De kleine groep van Baptisten gelovigen begon bijeen te komen in het huis van de familie **Orech. Lav Brovz** diende hen als hun voorganger, zonder loon te ontvangen. Op 17 juli 1882 vierden ze hun tweede doopdienst waar twee vrouwen in het openbaar hun geloof in Christus beleden. Het volgende jaar doopten ze twee echtparen uit **Vavrišovo**. In 1884 werden veertien mensen tot Christus geleid. In datzelfde jaar stuurden ze **Tomcz** en **Matejz Teucek** naar Boedapest om te werken als bouwvakkers en om meer te leren van **Heinrich Meyer**. Door **Meyers** suggestie ging **Teucek** naar het Baptisten Seminarium in Hamburg, Duitsland om zijn opleiding te ontvangen. Hij keerde in de zomer van 1886 terug naar Vavrišovo en werd door Meyer gewijd tot de bediening. Hij diende als pastor de kerk gedurende twee jaar. Gedurende die tijd doopte hij 65 nieuwe leden. Van 1882-1888 was **Vavrišovo** een zendingspost van de Baptisten gemeente in Boedapest. (Reformed Reader)

In 1886 opende **Heinrich Nittnaus** zijn huis in **Bratislava** voor Bijbelstudie. Ongeveer 20 mensen van verschillende etnische achtergronden kwamen naar deze bijeenkomsten. Broeder **Meyer** vroeg **Johann Tatter**, die diende als een zendeling in de Tatra, om naar **Bratislava** te komen en er de kleine groep van gelovigen te bemoedigen. Een jaar later hadden ze vijf nieuwe gelo-

vigen gedoopt. **Augustus Meereis**, een Baptisten pastor van **Yrard** in de buurt van Warschau, Polen, verhuisde naar KezMarok in **1888** en vestigde daar een gemeente. Hij werd ook pastor van de zending in **Vavrisovo** en dat groeide zo voorspoedig dat in datzelfde jaar een gemeente werd opgericht. Binnen korte tijd werkte pastor **Meereis** als zendeling voor meerdere Baptisten zendingsorganisaties. Er waren Lutherse mensen in **Chvojnica** die niet zo ver wilden reizen om naar een kerk te gaan en daarom begonnen ze de Schrift in hun huizen te onderzoeken. Ze zochten de kleine groep Baptisten op in **Bratislava** en nodigden broeder **Meereis** te **Chvojnica** uit om bij hen te komen in **1889**. Ze hadden de eerste doop in hun dorp in juli **1890**. Tegen die tijd hadden de 64 leden in **Vavrisovo** het eerste Baptisten kerkgebouw in Slowakije voltooid dat werd geopend 31 augustus **1890**. (Reformed Reader)

36. Twintigste eeuw

De Waldenzen in de 20^e eeuw.

De Waldenzen kerk in Milaan, gebouwd in **1949**, werd voorzien van materialen uit de gesloopte gotische kerk van San Giovanni in Conca. In **1848**, na vele eeuwen zware vervolging, verwierven de **Waldenzen** juridische vrijheid in het koninkrijk van Piemonte-Sardinië, die **Karel Albert** van Sardinië hen verleende door een nieuwe grondwet (de Statuto Albertino). Vervolgens werden de Waldenzen Evangelische Kerken verspreid over geheel Italië.

De Waldenzen kerk kreeg bekeerlingen door het bouwen van scholen in een aantal van de armere regio's van Italië, met inbegrip van Sicilië. Er is nog steeds een Waldenzen kerk in de stad van Grotte, Province of Agrigento in het zuidwestelijke deel van het eiland. Duitse protestanten hebben de **Waldenzen** in Italië al sinds de 17^e eeuw ondersteund.

Tijdens de Duitse bezetting van Noord-Italië in de Tweede Wereldoorlog, waren de Italiaanse **Waldenzen** actief in het redden van Joden die geconfronteerd werden met dreigende uitroeiing, door velen van hen te verbergen in hetzelfde bergdal waar hun eigen Waldenzen voorouders toevlucht hadden gevonden in eerdere generaties.

Na **1945** heeft de Evangelische Kerk in Duitsland onder leiding van **Theophil Wurm** (bischop van Württemberg) de "Stuttgart verklaring van Schuld" uitgegeven en actief bijgedragen aan verzoening met Italië (en Frankrijk) op basis van de relaties in de diaspora. De eeuwfeest festiviteiten in **1948** van de "Savoy burgerrechten verklaring" werden gebruikt voor de inspanningen van de EKD (Evangelische Kirch Deutschland) om de Italiaanse verzoening na WO-II te ondersteunen.

In **1948** begon een nieuw tijdperk van vrijheid voor de **Waldenzen**. Echter, de volledige erkenning van de Waldenzen Kerk door de Italiaanse staat heeft plaatsgevonden met goedkeuring van de Intesa **1984**. (Memorandum van overeenstemming tussen de regering van de Republiek en de Tavola Valdese in uitvoering van artikel 8, paragraaf op 21 februari **1984** drie van de grondwet

ondertekend en door de wet van 11 augustus **1984** goedgekeurd No. 449).

In het begin van de twintigste eeuw kwamen er uit Amerika zendelingen van de Pinksterbeweging die hun onbijbelse leer van de doop in de Heilige Geest verspreidden in het gehele land. Tegenwoordig behoren de meeste van de Pinkstergemeenten tot de Assemblies of God in Italië.

De Federatie van Evangelische Kerken in Italië (FCEI), opgericht in **1967**, bestaat uit alle historische protestantse kerken van Italië (met inbegrip van de **Waldenzen** en Methodisten, de Lutherse Evangelische Kerk in Italië, de Baptisten Evangelische Christelijke Unie van Italië en enkele kleinere kerken), plus twee leden-waarnemers met een grote aanhang (de Federatie van Pinkstergemeenten en de Italiaanse Unie van de Zevende-dags Adventisten.)

De Unie van de Methodistische en Waldenzen Kerken is een Italiaanse Verenigde kerk. Deze werd opgericht in **1975** na de vereniging van de Waldenzen Evangelische Kerk (een hervormde kerk met pre-Lutherse wortels) en de Italiaanse Methodisten kerk. Deze heeft nu 50.000 leden (45.000 Waldenzen, van wie 30.000 in Italië en zo'n 15.000 verdeeld tussen Argentinië en Uruguay, en 5.000 Methodisten) en is lid van zowel de World Communion of Reformed Churches en van de World Methodist Council. De Federatie van Evangelische Kerken in Italië heeft 30.000 leden in Italië waarvan er ongeveer 10.000 in de valleien van Noord Italië wonen.

De bijdrage van de Methodisten aan de vakbond was heel belangrijk: de kerken van de traditie van Wesley waren zeer actief geweest in het proces van nationale eenwording en hadden zich gevestigd in de verschillende gebieden van het zuiden van het land, vooral onder de boeren en arbeiders. Ze hadden scholen en voorschoolse centra, bevorderden coöperaties en hadden culturele instellingen geopend. De Methodisten waren bovendien zeer actief in de campagnes om de Bijbel te verspreiden.

Vandaag zetten Methodisten en **Waldenzen** hun geloofsreis voort en zetten zich in voor culturele programma's, de oecumenische en interreligieuze dialoog, werken voor vrede en rechtvaardigheid, de bescherming van de schepping en de gastvrijheid aan buitenlanders.

De 0,8 % ingevoerde belasting in **1985** heeft de Waldenzen gemeenschap enorm geholpen. De 0,8% wet staat belastingbetalers toe te kiezen aan wie zij een verplichte 0,8 % van hun jaarlijkse aangifte inkomstenbelasting doneren. Zij kunnen een georganiseerde religie kiezen, erkend door Italië, of een stelsel van sociale bijstand, dat door de Italiaanse staat is goedgekeurd. Terwijl de **Waldenzen** slechts ongeveer 25.000 leden hebben, zijn ongeveer 412.000 Italianen bereid om de **Waldenzen** gemeenschap en haar liefdadigheidswerk te ondersteunen.

Waldenzen in de USA in de 20^e eeuw

Omstreeks **1920** werd het grootste deel van de Waldenzen kerken en zendingsgenootschappen samengevoegd in de Presbyteriaanse Kerk hetgeen te wijten was aan de culturele assimilatie van de tweede en derde generatie.

Het werk van de Amerikaanse Waldenzen Society zet zich vandaag voort in de Verenigde Staten. De Amerikaanse Waldenzen Society heeft als doel de dialoog en het partnerschap te bevorderen tussen de Waldenzen Kerken in Italië en Zuid-Amerika en de christelijke kerken in Noord-Amerika met het oogmerk om de visie van het Waldenzen christelijk getuigenis voor Noord-Amerika te bevorderen. De bekendste Waldenzen Kerken in Amerika zijn in New York, Monett, Missouri en in Valdese, North Carolina. De kerk in New York City werd ontbonden in **1990**.

De Waldenzen presbyteriaanse kerken in de Verenigde Staten en de Amerikaanse Waldenzen Society hebben banden met de in Italië gevestigde Waldenzen Evangelische Kerk, maar in tegenstelling tot de Zuid-Amerikaanse Waldenzen gemeenschappen zijn ze onafhankelijk van de Europese organisatie.

Waldenzen in Uruguay en Argentinië in de 20^e eeuw

De eerste Waldenzen kolonisten uit Italië kwamen in Zuid-Amerika aan in **1856**. Vanaf die datum waren er verschillende migraties, vooral naar Argentinië, evenals naar het zuidelijk deel van de provincie La Pampa in de stad van Jacinto Arauz waar ze aankwamen rond **1901**. Vandaag bestaat de Waldenzen kerk van de Rio de la Plata uit ongeveer 25 gemeenten en 3.000 leden verdeeld tussen Uruguay en Argentinië.

De Uruguayaanse stad Colonia Valdense, in het departement Colonia, is het administratieve centrum van de Waldenzen Evangelische Kerk van de Rio de la Plata. In **1969** vormde de kerk een zendingspost in Barrio Nuevo, die een gaarkeuken beheerde ten behoeve van 500 arme gezinnen. Missionaire activiteit heeft geleid tot bekering van nieuwe mensen, niet van Waldenzen afkomst, die zij “nieuwe **Waldenzen**” noemen.

Doopsgezinden – Mennonieten in Rusland in de 20^e eeuw

Na de Russische Revolutie van **1917** en de Russische Burgeroorlog (**1917-1921**), werden al de boerenbedrijven van de **Mennonieten** (waarvan de eigenaars koelakken werden genoemd) onteigend door lokale boeren of de Sovjet-regering. Naast onteigening werden Doopsgezinden ernstig vervolgd in de loop van de Burgeroorlog door de werknemers, de bolsjewieken en met name door de communistische-anarchisten van Nestor Makhno, die de Mennonieten beschouwde als bevoorrechte buitenlanders van de upper class. Tijdens de onteigeningen werden honderden **Mennonieten**, mannen, vrouwen en kinderen vermoord. Na de Oekraïens-Russische oorlog en de bezetting van de Oekraïne door de Russische bolsjewieken, werden mensen die openlijk hun

godsdienst beoefenden, in veel gevallen gevangen genomen door de Sovjet-regering. Dit leidde tot een golf van emigratie naar Amerika, Canada en Paraguay.

Toen het Duitse leger de Sovjet-Unie binnen viel in de zomer van **1941**, ervoeren velen in de doopsgezinde gemeenschap hen als bevrijders van het communistische regime waaronder zij hadden geleden. Toen het tij van de oorlog keerde vluchtten veel **Mennonieten** met het Duitse leger terug naar Duitsland, waar ze werden aanvaard als Volksdeutsche. De Sovjet-regering geloofde dat de Doopsgezinden collectief hadden samengewerkt met de Duitsers. Na de oorlog werden veel van de Doopsgezinden in de Sovjet-Unie gedwongen verhuisd naar Siberië en Kazachstan en velen werden naar de goelags gezonden, als onderdeel van het Sovjet-programma van massale interne deportatie van verschillende etnische groepen, waarvan de loyaliteit als twijfelachtig werd beschouwd. Veel Duits-Russische **Mennonieten** die in het oosten (niet in de Oekraïne) woonden werden gedeporteerd naar Siberië vóór de invasie van het Duitse leger en werden ook vaak geplaatst in werkkampen. In de decennia die volgden werd het Sovjet-regime minder brutaal en een aantal **Mennonieten** keerde terug naar de Oekraïne en West-Rusland, waar ze vroeger hadden gewoond. In de jaren **1990** gaven de regeringen van Kazachstan, Rusland en de Oekraïne deze mensen de kans om te emigreren en de overgrote meerderheid emigreerde naar Duitsland.

Na **1970** kregen duizenden Sovjet-burgers van Duitse (mennonitische) afkomst toestemming zich in Duitsland te vestigen. Na de val van het communisme emigreerden nog eens naar schatting 90.000 naar het Westen. Vandaag de dag zouden er nog maar een kleine 5000 **Mennonieten** in de voormalige Sovjet-Unie wonen, voornamelijk in het Aziatische deel. Als religieuze gemeenschap maken zij vanouds deel uit van de groepering der Evangelie Christen Baptisten (ECB) of hebben hun zelfstandigheid bewaard.

Baptisten in Tsecho-Slowakije in de 20^e eeuw

Tijdens een bijeenkomst in Vavrišovo in **1919**, vormden 15 Baptisten congregaties een associatie met de naam “The Chelčický Unity of Brethren”. Later werd de naam gewijzigd in “Eenheid van Baptisten Broeders”. In de jaren **1960** werden twee regionale groepen gevormd, de Boheems-Moravische en de Slowaakse. De eenheid betrof alle Baptisten op het grondgebied van Tsjecho-Slowakije tot **1993**. Nadat Tsjecho-Slowakije op 1 januari **1993** in twee republieken werd gesplitst, werd ook de Eenheid van Baptisten Broeders gedeeld in een Tjechische en Slowaakse groep op 1 januari **1994**. Deze twee groepen onderhouden contacten, maken gebruik van hetzelfde gezangboek en publiceren een gemeenschappelijk tijdschrift, de Rozsieváč (betekent De Zaaier).

Het hoogste orgaan in de Eenheid van Baptisten Broeders is een “conventie van afgevaardigden”, die over het algemeen één keer per jaar vergaderd. Het orgaan kiest een vijfkampig uitvoerend comité voor een termijn van vier jaar, dat functioneert op het gebied van administratie. De

Eenheid van Baptisten Broeders is lid van de Europese Baptisten Federatie, de Baptist World Alliance en de Oecumenische Raad van Kerken in de Tsjechische Republiek. De hogeschool of Bijbelschool in Olomouc (opgericht in **1992**) biedt een driejarige studie aan, gericht op theologische activiteiten. Degenen die geïnteresseerd zijn in bepaalde theologische graden studeren vaak aan het Evangelische Theologische Seminarie in Praag. Momenteel heeft de vereniging 2335 leden in 26 gemeenten. Het kantoor van het Uitvoerend Comité is gevestigd in Praag.

Na de “fluwelen revolutie”, begonnen de Baptisten op te staan en schudden de terreur van de afgelopen veertig jaar van zich af. Op het moment van de val van het communisme hadden de Baptisten negen kerken in Slowakije. Er zijn nu twintig Baptisten kerken in de Unie. De groei van die kerk is zeer snel gegaan. In het najaar van **1995** ondertekende de Slowaakse Baptisten Unie een partnerschap met de Southern Baptists van Virginia en de International Mission Board van de Southern Baptist Convention om middelen beschikbaar te stellen om het Evangelie bekend te maken in heel Slowakije. Tijdens de drie jaar van partnerschap kwamen vierhonderd Virginia Baptist vrijwilligers naar Slowakije om hulp te bieden bij het herstel van gebouwen, opleiding in jeugdwerk en diverse evangelisatieacties.

Slowaakse Baptisten hebben een aparte Baptist Union (Bratsk Jednota baptistov v. Slovenskej republike). De huidige secretaris-generaal is **dr. Jozef Kulac**. De Baptisten hebben een Bijbelschool in Bansk, Bystrica. Ze zijn ook zeer actief in organisaties als Trans World Radio, EJE, Elk huis voor Christus en de Evangelische Alliantie. Twee jonge Slowaakse Baptisten vrouwen dienen op het schip Logos II. Jaarlijks worden jongeren getraind door leden van de Slowaakse Baptist Mission Board en naar zendingsactiviteiten gestuurd onder etnische Slowaken in Joegoslavië of Slowakije. Er worden twee keer per jaar Baptisten jeugdconferenties gehouden. Sommige Slowaakse Baptisten kerken evangeliseren via tent evangelisatie. Engels fungeert als tweede taal in zomerkampen, sport evangelisatie en jeugdconferenties.

Baptisten in de USA in de 20^e eeuw

Dit is een overzicht van de geschiedenis van de Baptisten in de USA die echter niet alle details zal bevatten van het Baptisten erfgoed in de twintigste eeuw. In een chronologisch overzicht worden alleen de belangrijkste gebeurtenissen vermeld. In **1905** vormden een groep Baptisten in Noord-Amerika een organisatie genaamd de Baptist World Alliance. Hun doel was om de Baptisten over de hele wereld te verenigen.

In **1907** werd de Northern Baptist Convention gevestigd te Washington, DC. Beale vermeldt dat vanaf de allereerste vestiging van de Northern Baptist Convention er liberalen waren in de hoogste posities van de leiding. Hij wijst er ook op dat toen de twintigste eeuw begon er geen enkel NBC seminarie was die niet beïnvloed was door het liberalisme en vrijzinnigheid. De meeste van de conservatieve Bijbelgetrouwe predikers in de conventie onderkenden niet de omvang waarmee het modernisme hun scholen was binnengevallen.

In **1919** werden de noordelijke Baptisten fundamentalisten gealarmeerd door meerdere problematische kwesties binnen de NBC. Confessionele controle groeide, theologisch modernisme nam steeds meer toe in hun scholen en de afwezigheid van een gezamenlijke geloofsbelijdenis werd gevoeld.

In 1920 verenigden sommige conservatieve Baptisten zich binnen de noordelijke Baptist Convention om actie te ondernemen tegen de invasie van compromissen binnen de NBC. Bijgevolg vormden zij de Fundamentalist Fellowship van de Northern Baptist Convention. Sommigen waren echter niet tevreden met de Fundamental Fellowship omdat zij meer actie wilden voeren. Daarom vertrokken sommigen in **1923** naar de Baptist Bible Union. Met de hulp van **W.B. Riley** en **T.T. Shields**, probeerde **J. Frank Norris** de Baptisten Fundamentalisten te verenigen in één landelijke beweging. Deze poging ontmoette veel oppositie. Nadat de Baptist Bible Union in **1928** ophield te bestaan, assisteerde **Norris** bij het oprichten van de World Baptist Fellowship.

In **1932** ontstond een andere vereniging uit de fundamentalistische controverse binnen de noordelijke Baptisten Conventie. Deze vereniging nam de naam aan van General Association of Regular Baptist Churches (Noord). De GARBC was in werkelijkheid een gereorganiseerde Baptist Bible Union. Volgens **Torbet**, was de GARBC bedoeld als een gemeenschap met een minimum aan organisatie, in plaats van een conventie. De organisatie nam een premillennialistisch standpunt in over de toekomstige gebeurtenissen (eindtijd) en moedigde haar relaties aan goedgekeurde zendingsprojecten te ondersteunen.

Op de jaarlijkse pre-conventie bijeenkomst in mei **1947** in Atlantic City, New Jersey organiseerde de Conservative Baptist Fellowship van de noordelijke Baptisten (voorheen de Fundamental Fellowship of the Northern Baptist Convention) de Conservative Baptist Association of America. De CBAA werd samengesteld uit autonome Baptisten kerken zonder te letten op andere voorkeuren. De opdracht en het doel van deze vereniging waren om te voorzien in een Bijbelse gemeenschap van Baptisten, om belangstelling te bevorderen voor gezonde Bijbelse instellingen, om de vorming van evangelische organisaties en instellingen te bevorderen, om geestelijke bijstand aan de lokale kerken te bieden en een positief getuigenis te presenteren van het Nieuw Testamentische Baptisten erfgoed.

Toen het modernisme toenam in het NBC nam ook het aantal kerken toe dat brak met de gemeenschap. In **1948** brak de Baptist Minnesota Convention, opgericht in **1859**, officieel met de Northern Baptist Convention. Vandaag kennen we de MBC als de Minnesota Baptist Association. The MBA bezit en exploiteert Pillsbury Baptist Bible College, opgericht in **1957** in Owatonna, Minnesota.

In **1950** veranderde de NBC haar naam in American Baptist Convention. In datzelfde jaar brak een groep kerken met het World Baptist Fellowship en vormde de Baptist Bible Fellowship

International. Ze wilden meer verantwoordelijk leiderschap, minder sensationele methoden, meer Bijbelse doctrines, een confessionele school en een krant met een meer positief getuigenis.

In **1951** werd de Conservative Baptist Fellowship van de Noordelijke Baptisten gewoon de Conservative Baptist Fellowship. Deze organisatie verklaarde uiteindelijk zichzelf onafhankelijk in **1955**. Enkele jaren later, in **1967**, werd het de Fundamental Baptist Fellowship of America (FBF). De FBF nam een sterke, militante, gescheiden positie in. Afscheiding werd voortgezet in **1966** toen meer Baptisten de Conservative Baptist Association of America verlieten en de New Testament Association of Independent Baptist Churches vormden. De leiders waren o.a. **Earle E. Matteson, B. Myron Cedarholm, Richard C. Weeks, Virgil Arrowood** en **Clarke Poorman**.

De American Baptist Convention (voorheen de NBC) veranderde haar naam weer in **1972**. Het werd bekend als de American Baptist Churches in the U.S.A. Opnieuw zien we in **1979** een ander groep vertrekken uit de Conservative Baptist Association of America. Deze separatisten vormden de Independent Fundamental Baptist Association of Michigan. De leiders van deze beweging waren o.a. **Harry Love** en **Roy Shelpman**.

Dan is er natuurlijk nog de Southern Baptist Convention, opgericht **1845**. Velen in de SBC stonden jaren lang pal voor de waarheid van het Woord van God. Echter, de resultaten van een opiniepeiling, gehouden in **1968**, onthulden een nieuwe filosofie van velen in de SBC. Ze nemen niet langer krachtig stelling tegen de praktijk van het 'open Avondmaal,' hoewel de meeste van hen nog niet bereid waren een "open lidmaatschap" te aanvaarden. Meer dan de helft van de predikanten accepteren staatsleningen voor kerk hogescholen en ziekenhuizen.

Conclusie

In overeenstemming met de geschiedenis van de Baptisten sinds de tijd van onze Heere Jezus zijn Bijbel getrouwe Baptisten in de twintigste eeuw zich blijven afzetten tegen dwaling. Toen slapheid en modernisme ontstonden in een gemeente, die stevig stond op het fundament van de Bijbel, leidde dit uiteindelijk tot afscheiding.

In deze tijd brengen morele en theologische kwesties nieuwe uitdagingen aan degenen die vastbesloten zijn om Bijbelgetrouw te blijven. Christelijke opvattingen over hete hangijzers zoals echtscheiding, moderne vertalingen en eerbaarheid, worden subtiel uitgehold door televisie en andere moderne sociale media, zogenaamde wetenschappelijke adviezen en humanistisch relativisme. Daardoor hebben steeds minder voorgangers de moed om voor de waarheid te staan. Hoewel afscheiding altijd als radicaal werd gezien, beschouwen velen dit nu als fanatiek.

Veel Baptisten kerken zijn leerstellig afgeweken van de leer van het Nieuwe Testament. Deze afwijkingen worden vaak gevonden in de ecclesiologie, de tweede komst van Christus, de doop, het avondmaal en de onfeilbaarheid van de Schrift. Grote groepen zijn afgeweken van de Baptistische kenmerken naarmate ze meer oecumenisch zijn geworden.

Zoals in elke generatie, houden sommigen nog steeds compromisloos vast aan de leer, principes, normen en de kenmerken van de gemeente in de Bijbel. Niet iedere gemeente die pretendeert Baptist te zijn is echt een Baptistengemeente. Alleen die gemeenten die vasthouden aan de kenmerken van de eerste Nieuwtestamentische gemeenten, beschreven in het boek van de Handelingen der apostelen, mogen terecht de naam Baptist gebruiken.

Doopsgezinden in Nederland in de 20^e eeuw

Inspirator Tjeerd Oeds Ma Hylke Hylkema 1888-1962

Een bescheiden mens die de Doopsgezinde Broederschap hielp vormgeven.

Auteur: Marius Romijn

Begin twintigste eeuw werd de invloed van vrijzinnigheid kleiner, terwijl orthodoxie en katholicisme stabiel waren. Veel jongere predikanten worstelden met 'zonde en verlossing'. Zij vonden inspiratie bij de Engelse quakers, vooral hun conferenties in Woodbrooke. Daar stonden Christus en het gebed in het middelpunt; leken gaven leiding in geestelijke zaken en bij praktisch werk.

Tjeerd Hylkema werd als student zeer geraakt door lekenvroomheid, lekenarbeid en vredesgetuigenis. Hij overlegde met andere Doopsgezinden om zo iets in de broederschap in te voeren. Daaruit ontstond in **1917** de *Vereeniging voor Gemeentedagen*, een combinatie van landelijke en regionale ontmoetingen, werkgroepen en geleidelijk ook conferentie- en kampeerverblijven. Vrouwen namen er volop deel en er kwam nieuw leven in de broederschap. **Hylkema**, vanaf **1912** predikant in Giethoorn, was tien jaar de voorzitter. De Algemene Doopsgezinde Sociëteit reageerde eerst argwanend op deze beweging van onderaf, met socialistische, pacifistische, feministische, piëtistische en orthodoxe trekjes. Het eigen blad de *Brieven* verscheen vanaf **1918**. Er waren onder meer werkgroepen voor Bijbelstudie, het organiseren van jongerenkampen en men was tegen de krijgsdienst.

In Giethoorn stichtte **Hylkema** een rietvlechtschool; hij speelde ook een hoofdrol bij de hulpverlening aan de Doopsgezinden in Rusland, die na de revolutie zwaar werden vervolgd. Zijn boekje daarover uit **1920** *De geschiedenis van de doopsgezinde gemeenten in Rusland in de oorlogs- en revolutiejaren 1914 tot 1920*, werd herdrukt en uitgebracht in het Duits. Hij werkte mee aan de emigratie van honderden Russische doopsgezinde vluchtelingen naar Noord- en Zuid-Amerika, via Rotterdam. In Nederland werd in de crisistijd hulp geboden aan verarmde gezinnen. Tijdens de Tweede Wereldoorlog organiseerde hij een transport van Joodse kinderen naar Londen en hulp aan vluchtelingenkampen in Nederland.

In **1929**, toen het doopsgezind broederschapshuis Fredeshiem gereed was waarvan **Hylkema** de initiator was, werd hij predikant in Amersfoort. Vanaf **1936** tot **1948** stond hij in Amsterdam. Hij is voorzitter geweest van de Doopsgezinde Vredesgroep en was actief voor de bibliotheken

van onder meer het Vredespaleis in Den Haag. Hij schreef veel stukken in de Brieven, meerdere boeken o.a. “Fredeshiem” (1960), en had een aandeel in de *Doopsgezinde Liederenbundel* van 1944.

Het werk van de Gemeentedagbeweging stimuleerde internationale contacten en bracht de ADS in 1924 tot een verbreding van de doelstelling; bij ‘bevordering van de predikdienst’ kwamen de materiële, zedelijke en godsdienstige belangen van de Nederlandse Doopsgezinden en het vertegenwoordigen van de Doopsgezinden naar buiten. In 1947 werd de naam van de Gemeentedagbeweging: ‘Gemeenschap voor Doopsgezind Broederschapswerk’. (**Marius Romijn**)

Tjeerd Hylkema was een bescheiden mens; ondanks een zwakke gezondheid kon hij veel van zijn idealen realiseren. Dit hielp de broederschap bij het ingaan van de twintigste eeuw. Na zijn vertrek uit Giethoorn werd hij opgevolgd door een vrijzinnige voorganger. Na zijn overlijden in 1962 zijn er weinig voorgangers meer geweest van zijn geestelijke statuus. De doopsgezinde gemeenschap in Nederland kenmerkt zich nu door een soort van Bijbels humanisme hetgeen verwantschap heeft met groepen als Remonstrantse Broederschap en Nederlandse Protestanten Bond.

Waldenzen in de twintigste eeuw

De **Waldenzen** behoorden in 1948 tot de oprichters van de Wereldraad van Kerken te Amsterdam. In persoonlijke contacten hebben we gemerkt, dat als wij b.v. aan ouderen vragen stelden over een waarachtig bekerend werk van God, er dikwijls een reactie kwam van: “Ja, zoals u daar nu over spreekt, zo was het vroeger bij ons.” En dit soms met tranen in de ogen!

Zo zien we dat ook dit aloude volk in onze dagen dringend behoefte heeft aan een ware herleving van de aloude Godsdienst der vaderen. “O Heere, doe Uw werk herleven” (Hab.3:2; Eng. vert.). J.J.P.

Beoordeling door protestanten

Sommige vroege protestanten voelden een geestelijke verwantschap met de **Waldenzen** en schreven positief over hen. Sommige Doopsgezinde en Baptisten auteurs hebben gewezen op de **Waldenzen** als een voorbeeld van vroegere christenen die geen deel uitgemaakt hebben van de rooms-katholieke kerk en hun geloof is vergelijkbaar met dat van hen. In de 17e tot de 19e eeuw verbonden Nederlandse en Duitse Baptisten schrijvers als **Van Braght**, (*Martyrs Mirror* 1660) en **Steven Blaupot ten Cate**, (*Geschiedkundig Onderzoek* 1844), de oorsprong van de Baptisten aan de **Waldenzen**. Baptisten auteurs als **John L. Waller** koppelden ook hun oorsprong aan de **Waldenzen**. **James Aitken Wylie** (1808-1890) geloofde eveneens dat de **Waldenzen** het apostolisch geloof en haar praktijken tijdens de Middeleeuwen hebben behouden.

Nog later leerde de Zevende-dags Adventiste **Ellen G. White** dat de **Waldenzen** de bewaarders waren van de Bijbelse waarheid tijdens de grote afval van de rooms-katholieke kerk. Ze geloofde

dat de **Waldenzen** de zevende dag als Sabbat hielden, dat zij zich bezighielden met wijdverspreide missionaire activiteiten en 'de zaden van de reformatie' in Europa plantten.

De geleerde **Michael W. Homer** verbindt het geloof in de oude oorsprong van de **Waldenzen** aan drie 17de-eeuwse voorgangers, **Jean-Paul Perrin** van de gereformeerde Kerk van Frankrijk en de Waldenzen voorgangers **Pierre Gilles** en **Jean Leger**, die poneerden dat de **Waldenzen** afstammelingen waren van de eerste christenen.

Sommige auteurs proberen de Waldenzer geloofsbelijdenis terug te dateren tot in de Middeleeuwen, in **1120**, om hun claim van leerstellige oudheid te doen gelden. Echter, in de huidige geschiedschrijving van de **Waldenzen** zelf wordt verklaard dat deze belijdenis werd geschreven in **1531**.

Protestantse theologen in Duitsland waren geïnteresseerd in de leerstellige oudheid en de apostolische continuïteit van het Waldenzen geloof. De sterke onafhankelijkheid van de gemeenschappen, leken-predikers, vrijwillige armoede en strikte naleving van de Bijbel en zijn vroege vertaling door **Peter Waldo** vormden het bewijs als zijnde toegeschreven aan een oude oorsprong van het protestantisme en als ware interpretatie van het geloof.

De sterke Duitse protestantse steun voor de **Waldenzen** diaspora gemeenschap in Italië werd niet beperkt tot een theologische fascinatie. Het leidde tot omvangrijke financiële steun, leningen, uitwisseling van voorgangers en gemeenschappen, missie hulp en politieke interventies voor de Italiaanse **Waldenzen** en hun charitatieve inspanningen, vanaf de 17e eeuw.

Na de Tweede Wereldoorlog heeft de Evangelische Kerk in Duitsland actief bijgedragen aan de verzoening van Duitsland met Italië en Frankrijk op basis van haar relatie met de **Waldenzen** gemeenschap. De GAW¹⁾ heeft lopende samenwerkingsverbanden met de **Waldenzen** in Italië.

¹⁾ Gustav-Adolf-Werk der Evangelischen Kirche in Deutschland, wereldwijde organisatie voor de verspreiding van het christelijk geloof. Georganiseerd om protestantse kleine kerken te ondersteunen in Duitsland en daarbuiten.

37. Eénentwintigste eeuw

Waldenzen in de 21e eeuw

Tegenwoordig leven de meeste **Waldenzen** in Italië (circa 22.000, voornamelijk in Piemonte), in Uruguay (circa 15.000) en in Argentinië. Het hoofdkwartier is gevestigd in Rome. De **Waldenzen** vormen het belangrijkste protestantse kerkgenootschap in Italië.

De huidige Waldenzen Kerk beschouwt zichzelf als een protestantse kerk van gereformeerde

traditie oorspronkelijk mede opgericht door **Huldrych Zwingli** en **Calvijn**. Het erkent als zijn leerstellige standaard de geloofsbelijdenis gepubliceerd in **1655** op basis van de gereformeerde belijdenis van **1559**. Het laat slechts twee ceremoniën toe, doop en avondmaal. Het opperste gezag van de kerk wordt uitgeoefend door een jaarlijkse synode en de zaken van de individuele gemeenten worden beheerd door een consistorie onder het voorzitterschap van de voorganger.

Door de eeuwen heen hebben Waldenzen kerken zich gevestigd in landen ver weg van Frankrijk zoals Uruguay en de Verenigde Staten, waar de actieve Waldenzen gemeenten zich blijven inzetten voor het doel van de Waldenzen beweging. Het hedendaagse en historische Waldenzen geestelijk erfgoed beschrijft als doel, de verkondiging van het Evangelie, het dienen van de mensen in de marge van de samenleving, het bevorderen van sociale rechtvaardigheid, het bevorderen van inter-religieus werk en het pleiten voor respect voor religieuze diversiteit en vrijheid van geweten.

Nu is de Waldenzen Kerk lid van de World Communion of Reformed Churches, de World Methodist Raad, de Federatie van Evangelische Kerken in Italië en de Wereldraad van Kerken.

Reactie: “De Waldenzen kerken zijn nu reformatorische gereformeerde kerken.” Het kan wel zijn dat deze kerk nu geheel gereformeerd is, maar het komt enigszins vreemd over dat ze ook lid zijn van de Wereld Methodisten Raad en de Raad van Evangelische Kerken in Italië. Deze kerken zijn wel heel ver afgeweken van hun oorspronkelijke wortels, de Bijbelse apostolische geloofsleer, waarvan ook de doop op het geloof een onderdeel was.

Waldenzen vormen één kerkgemeenschap met de Methodisten in Italië

De **Waldenzen** en **Methodisten** hebben zich samengevoegd tot één kerkelijke gemeenschap. Tijdens een congres, dat beide kerken in Torre Pellice hielden, werd hiermee het eenwordingsproces afgesloten, dat in het begin van de jaren zeventig is begonnen. Om volledige eenheid te realiseren is voor de komende vier jaar een programma opgesteld. In die tijd moeten de synoden van beide kerken samen gaan. Tot de eerste concrete stappen behoort de samenwerking in bestuur en pastoraal werk.

Voorlopig blijven de financiën van beide kerken gescheiden. Ook in hun oecumenische contacten blijven **Waldenzen** en **Methodisten** zelfstandig.

Het **Methodisme** is ontstaan vanuit een beweging binnen de Anglikaanse Kerk. **John** en **Charles Wesley** begonnen in de 18e eeuw de beweging in Oxford. In **1795** hebben ze zich officieel van de Anglikaanse Kerk afgescheiden. De meeste aanhangers kregen de **Methodisten** in de Verenigde Staten. (RD I-09-1975)

Mennonieten in de éérentwintigste eeuw

Er zijn in **2012** wereldwijd ongeveer 1,7 miljoen **Mennonieten**.

De grootste populaties van **Mennonieten** zijn in India, Ethiopië, Canada, de Democratische Republiek Congo en de Verenigde Staten, maar **Mennonieten** kunnen ook gevonden worden in hechte gemeenschappen in ten minste 82 landen op zes continenten of verspreid tussen de bevolking van die landen.

Er zijn Duitse **Mennonieten** kolonies in Argentinië, Belize, Bolivia, Brazilië, Mexico, Uruguay en Paraguay, die meestal afstammelingen zijn van **Mennonieten** uit Oost-Europa.

Er is nog steeds een kleine Doopsgezinde gemeente in Witmarsum, waar Menno Simons werd geboren. Amerikaanse Mennonieten, de Amish, én Russische **Mennonieten**, de "umsiedler", gaan spontaan in gebed als ze het Friese schuilkerkje in Pingjum bezoeken. „Ze zijn als het ware geneigd om de straatstenen in het dorp te kussen”, zegt Jan Meester van de Stichting Doopsgezinde Monumenten in Friesland (SDMF). „Want hier heeft hun grote voorman Menno Simons gelopen en dáár stond zijn kerk.”

Meester wijst op de nog aanwezige Victoriuskkerk, in het hartje van Pingjum. Witmarsum en Pingjum zijn ware bedevaartsoorden voor Doopsgezinden uit de hele wereld. In deze regio, tussen Harlingen en Bolsward, werd de doopsgezinde voorman Menno Simons geboren, groeide hij op en verrichtte hij dienstwerk in de rooms-katholieke kerk.

De doopsgezinde ramp service, gevestigd in Noord-Amerika, levert zowel onmiddellijke- als lange termijn hulp na orkanen, overstromingen en andere rampen. Het Mennonite Central Committee biedt rampen-noodhulp over de hele wereld naast hun lange termijn internationale ontwikkelingshulp programma's. Andere programma's bieden een verscheidenheid aan hulpverlening en diensten over de hele wereld.

Sinds het eind van de 20e eeuw zijn sommige doopsgezinde groepen actief betrokken bij vredes- en sociaal-gerechtigheids aangelegenheden, waaronder Christian Peacemaker Teams en Mennonite Bemiddeling Service.

Mennisten-route Europa

De (ana) Baptisten, ook wel wederdopers genoemd, werden op veel plaatsen in Europa vervolgd. Ze werden soms verdrinken of op de vuurstapel verbrand. De zoektocht naar geloofsvrijheid leidde, naast economische redenen, tot migratie. Anderzijds hebben de (ana)Baptisten gastvrijheid ondervonden in landen en gebieden, waar hun veiligheid werd geboden.

Het eerste deel van de route gaat onder meer door Zwitserland. Daar is nog maar een klein aan-

tal gemeenten vanuit de Baptisten traditie over, vertelt Antoinette Hazevoet, die samen met drie anderen dit deel van de tocht ondernam. „Wat opviel vergeleken bij de Nederlandse Doopsgezinden is dat de Zwitserse mennisten meer charisma hebben, evangelischer zijn. Daarnaast zijn er ook nog heel wat orthodoxe gemeenten. Bijzonder is dat er in Zwitserland sinds **2004** een verzoening op gang is gekomen tussen gereformeerden (uit de traditie van de Lutherse/Calvinistische reformatie) en Baptisten. Daarover hebben we veel gehoord. We overnachtten bijvoorbeeld bij mensen uit de reformatorische traditie die vertelden dat ze zich persoonlijk verantwoordelijk voelen voor wat hun voorouders de Baptisten hebben aangedaan. Dat dit zo sterk leeft, maakte indruk op ons. Net als het bezoeken van plaatsen waar Baptisten werden vervolgd, bijvoorbeeld bruggen waar ze vanaf werden gegooid.” (K. Knijnenberg.)

Baptisten in Amerika in de 21^e eeuw

De Baptisten zijn de grootste christelijke groepering in de Verenigde Staten en de Southern Baptist Convention is de grootste Baptisten groepering in de VS met 16 miljoen leden. Er bestaan vandaag Baptisten gemeenten in elke staat van de Verenigde Staten. Meer dan 40% van alle Baptisten woont in de Verenigde Staten.

De grootste denominatie onder Afro-Amerikanen is de Nationale Baptist Convention met 7,5 miljoen leden, samen met de kleinere meer liberale Progressieve National Baptist Convention (PNBC), met meer dan 2000 kerken en een totaal aantal van 2,5 miljoen leden.

Er zijn tal van kleinere groeperingen, enkele recent georganiseerd en anderen met een lange geschiedenis, zoals de Calvinistic Baptists, General Baptists, Primitive Baptists, Old Regulars, Two-Seed-in-the-Spirit Predestinarian Baptists en onafhankelijken. Een invloedrijke theologische groepering is historisch gezien Landmarkism, die beweert dat er een voortgaande Baptisten lijn loopt vanaf de tijd van Christus tot heden.

In de Verenigde Staten zijn nog Baptisten groeperingen die actief proberen de scheiding van kerk en staat te ondersteunen. Ten minste 14 Baptisten instanties, waaronder Cooperative Baptist Fellowship, de Baptist General Convention of Texas, de National Baptist Convention, USA, Inc., en American Baptist Churches USA steunen financieel en ideologisch de missie van de Baptist Joint Committee for Religious Liberty. Deze organisatie probeert het traditionele Baptisten beginsel van de scheiding van kerk en staat hoog te houden. Over de kwestie van het schoolgebed, stelt bijvoorbeeld het Baptist Joint Committee dat het gebed het meest aangenaam voor God is wanneer het vrijwillig wordt gedaan, niet wanneer de overheid dat afdwingt.

De oudste Baptisten kerken in de Verenigde Staten zijn:

1. First Baptist Church of Providence, Rhode Island (1639)
2. First Baptist Church of Newport, Rhode Island (1644)
3. Second Baptist Church of Newport, Rhode Island (1656)

4. First Baptist Church of Swansea, Massachusetts (1663)
5. First Baptist Church of Boston, Massachusetts (1665)
6. Six Principle Baptist Church, Rhode Island (1665)
7. Pennepek Baptist Church, Pennsylvania (1688)
8. Middletown Baptist Church, New Jersey (1688)
9. Piscataway Baptist Church, New Jersey (1689)
10. Cohansey Baptist Church, New Jersey (1689)
11. First Baptist Church of Charleston, South Carolina (1696)
12. First Baptist Church of Philadelphia, Pennsylvania (1698)

Volgens enquêtes hebben tenminste de helft van de Amerikanen een negatief beeld van het Baptisten geloof.

Veel onafhankelijke Baptisten congregaties zijn trouwe fundamentalisten, beschouwen alle Baptisten groeperingen als te liberaal voor hen om mee samen te werken. Veel van deze gemeenten hebben een geschiedenis van evangelisatie methodes die critici te extreem vinden en in strijd zijn met de moderne Amerikaanse cultuur. De onafhankelijk Baptisten auteur en uitgever Jack T. Chick, bijvoorbeeld, verspreidt cartoon traktaten die tieners verbeelden die worden aangevallen door een met een kettingzaag zwaaiende satan. De rooms-katholieke kerk wordt voorgesteld als een Egyptisch- Babylonisch geïnspireerde cultus. De gematigde evangelische kerken die moderne Bijbelvertalingen gebruiken, in plaats van de King James Version en zo misleid worden door het plot van de rooms-katholieke kerk om één-wereld-religie van de anti-christ te brengen.

Om te voorkomen dat ze ten onrechte geassocieerd worden met fundamentalistische groepen, hebben veel gematigde evangelische Baptisten kerken namen zoals “Community Church” of “Community Chapel” die de naam van de denominatie weglaten. Dit past in een algemene trend van gemeente stichters van veel denominaties om niet de naam van hun denominatie te accentueren.

De Baptist World Alliance is een gemeenschap van 231 conventies en bonden in 121 landen en gebieden bestaande uit 42 miljoen leden in 177.000 kerken. In de komende jaren zijn ze toegewijd aan 1) Het bevorderen van aanbidding, gemeenschap en eenheid, 2) Stimulering van de passie voor zending en evangelisatie, 3) Voorzien in de menselijke nood door middel van noodhulp en duurzame ontwikkeling van de gemeenschap, 4) Verdediging van mensenrechten en rechtvaardigheid en 5) Het bevorderen van relevante theologische reflectie.

American Baptist International Ministries (IM)

Een verleden, heden en toekomst zo helder als de beloften van God

Op 6 februari 1812 werden **Adoniram** en **Ann Judson** uitgezonden als missionarissen van de Congregational Church en zij zetten koers naar India. Maar terwijl zij op zee waren, begon

Judson de Bijbel opnieuw te lezen over de kwestie van de waterdoop. Toen zij tot de conclusie kwamen dat gelovigen moeten worden gedoopt door onderdompeling, werden de Judsons gedoopt door Britse Baptisten missionarissen toen ze Calcutta, India bereikten in september **1812**.

De hun leven veranderende beslissing was niet alleen het begin van een individueel nieuw leven, maar de geboorte van een nieuwe gemeenschap van mensen, partners en kerken. Een nieuwe gemeenschap van christenen die actief zendingen wilde ondersteunen. Die beweging, opgericht in **1814**, is vandaag de dag bekend als American Baptist International Ministries (IM).

Het is het oudste Baptisten zendingsgenootschap in Noord-Amerika. Haar centrale boodschap is om mensen tot Christus te leiden en te helpen groeien in hun relatie met God door de kracht van de Heilige Geest. Het werkt samen met gerespecteerde partners in meer dan 70 landen in bedieningen die ook ingaan op de menselijke noden.

Na een bescheiden start met twee zendingen in Birma, is IM nu een organisatie die bestaat uit:

- 5.200 Amerikaanse en Puerto Rico kerken.
- 1.800 vrijwilligers, korte- en lange termijn zendingen in Azië, Afrika, Europa, het Midden-Oosten en Amerika.
- 450 teamleden van zendingspartners; - 200 partnerorganisaties; - 70 landen

Van **Adoniram Judson** is bekend dat hij heeft gezegd: “Onze toekomst is zo helder als de beloften van God. God belooft met ons te zijn, om ons nooit te verlaten en met God is alles mogelijk.” De geschiedenis van de International Ministries laat zien dat het onmogelijke mogelijk wordt als God Zijn beloften realiseert. De geschiedenis is één van de verrassingen van God en Gods volk als we proberen om discipelen van Jezus Christus te maken, om God te verheerlijken op de hele aarde door het overschrijden van culturele grenzen, om mensen tot geloof in Jezus Christus te helpen komen, te groeien in hun relatie met God en hun leven te veranderen door de kracht van de Geest.

Baptisten in Nederland in de 21^e eeuw

Dr. Olof H de Vries (1942-2014) over Baptisme.

Boek: Gelovig gedoopt 2009 - Uitg. Kok-Kampen.

Het baptisme is een gemeenschapsgebeuren in de tijd. In heel verschillende en steeds weer veranderende historische situaties heeft het zijn ideaal van de gemeente van gelovigen vorm weten te geven. (blz. 24)

Waar en wanneer ook het baptisme op het toneel verscheen, steeds diende het zich aan als een beweging die de traditionele kerk wilde terugvoeren naar haar Nieuw-Testamentisch begin van “gemeenschap van gelovigen”. De vitaliteit van het baptisme schuilt in zijn functioneren als alternatief voor de gevestigde kerk. Daarin heeft het zijn oorsprong. Maar steeds begint na verloop van tijd de zwaartekracht van de tijd aan een baptistische beweging te trekken. De gemeenschap van tweede en derde generatie Baptisten komt in een

proces van verkerkelijking. Er komen Baptisten instituten. (blz. 25)

Reactie: De auteur gaat na een beschouwing over het baptisme in het algemeen snel over naar de situatie van de Baptisten in de laatste eeuw. De vervolgingen zijn historie geworden en het baptisme heeft nu alle kans om te groeien. Dat doet het dan ook, vooral in landen buiten Europa. Maar toch ook wel in Nederland. Maar met de groei komen er ook dwalingen. Er worden kerken gesticht, er komen kerkverbanden, maar de invloed van de charismatische beweging doet zich ook hier gelden. Er ontstaan niet alleen Baptisten kerken van diverse signatuur, maar ook door invloed van buiten, meestal uit Amerika, diverse soorten pinkstergemeenten en evangelische gemeenten. Wél gemeenten die de geloofsdoop in hun credo hebben staan, maar of dat altijd na wedergeboorte en bekering plaats vindt, blijft de vraag. Ook ontkomen verschillende Baptisten gemeenten niet aan de invloed van een zekere mate van vrijzinnigheid. De invloed van dr. J. Reiling (1923-2005) zou hier niet vreemd aan zijn. Dat het baptisme niet zijn oorsprong heeft in de gevestigde kerk (en) is met dit boek duidelijk aangetoond.

Deel 6 De doopleerstellingen getoetst aan de Bijbel

38. Rooms-katholieke doopleer

Waarom geef ik in dit boek aandacht aan de rooms-katholieke doopleer? Omdat deze leer grotendeels de basis is waarvan de andere leringen betreffende de kinderdoop zijn afgeleid. Deze leer is langzamerhand ontwikkeld in de derde t/m de vijfde eeuw na Christus en daarna gesanctioneerd door Augustinus en de rooms-katholieke kerk.

Weergave van de rooms-katholieke kerkleer

Oproep tot bekering

Jezus Christus plaatst ieder mens voor een zeer radicale, existentiële keuze. Christus brengt de blijde Boodschap van het Rijk Gods en het is aan ieder individueel mens om die boodschap aan te nemen of te verwerpen. Christus roept op tot bekering. Hij vraagt de mens om vrij te worden van alle zonden, preoccupaties en beslommingen die de weg tot het Rijk Gods versperren. In Zijn eigen woorden: “De tijd is rijp en het koninkrijk van God is ophanden. Bekeer u! Heb geloof in de goede boodschap.” (Marc. I, 15).

Ook bekering van de Kerk

De Kerk heeft steeds geleerd dat bekering niet eens en voor altijd gegeven kan zijn, maar steeds opnieuw moet worden beleefd en nagestreefd. Ook de gelovige christen raakt immers steeds opnieuw verstrikt in allerlei aardse beslommingen die hem het zicht op het Rijk Gods ontnemen. Het ergste is misschien het zelfbedrog waaraan juist een gelovige ten prooi kan vallen, namelijk de illusie dat een mens die de kerkelijke voorschriften scrupuleus onderhoudt, zich niet langer met geheel zijn hart, geheel zijn ziel en geheel zijn verstand zou behoeven in te spannen voor het Rijk Gods. De Kerk wil zich voortdurend tot Christus bekeren. Zij ziet daartoe een uitgelezen kans in de zogenaamde doopcatechese.

Doopvoorbereiding

Aan de overgang naar de Katholieke Kerk gaat voor de nieuwe gelovigen vaak een periode van bezinning en twijfel vooraf. Doorgaans wordt die periode gevolgd door een soort kennismakingscursus, de doopcatechese. De persoon die te kennen heeft gegeven dat hij tot de Kerk wil overgaan wordt in de doopcatechese ‘geloofsleerling’ genoemd.

Doopcatechese

Doopcatechese wordt in de regel aangeboden door de parochie waartoe een geloofsleerling zal gaan behoren. Voor de plaatselijke geloofsgemeenschap is het verzorgen van de doopcatechese een kans op hernieuwde bekering. De doopcatechese is namelijk zo vormgegeven dat de gehele geloofsgemeenschap samen met de geloofsleerling op weg wordt gezet. Gaandeweg bekeren de geloofsleerling en de kerk zich opnieuw, herleven zij Pasen en geven zij opnieuw gehoor aan de boodschap van Christus. Doopcatechese is een soort kennismakingscursus voor mensen die rooms-katholiek willen worden.

Individuele levensweg uitgangspunt

Uitgangspunt van de doopcatechese is steeds de individuele levensweg van iedere geloofsleerling. Die levensweg wordt in het perspectief van de Schrift, de kerkelijke Traditie en de geloofsgemeenschap geplaatst, en wel op zo'n manier dat zowel de leerling als de gemeenschap tot verdieping worden uitgenodigd.

STRUCTUUR DOOPCATECHESE:

De structuur van de doopcatechese is onderverdeeld in vier perioden van onderzoek en rijping (I t/m IV) afgewisseld met drie trappen van voortgang (A, B, C). Deze onderverdeling bestaat in grote lijnen al sinds de eerste eeuwen van de Kerk.

I. Pre catechumenaat

De eerste periode is die van het pre catechumenaat. In deze periode gaan de kandidaten bij zichzelf, bij elkaar en bij de Schrift te rade. Ze vertellen van hun leven en horen over het leven van anderen. Zij onderzoeken gezamenlijk wat de bekering inhoudt en of zij zich echt willen bekeren. In deze periode groeien de verschillende kandidaten samen tot een kring van leerlingen. Het is overigens heel goed denkbaar dat ook gedoopten deelnemen aan deze kring. Het pre catechumenaat wordt besloten met de viering van de opname onder de geloofsleerlingen. Het pre catechumenaat is de eerste periode van de doopcatechese; in deze periode gaan mensen die katholiek willen worden bij zichzelf, bij elkaar en bij de Schrift te rade: gezamenlijk onderzoeken ze wat bekering inhoudt en of zij zich echt willen bekeren.

A. Opname onder de geloofsleerlingen

De viering van de opname onder de geloofsleerlingen vormt de eerste trap in de voorbereiding van de christelijke initiatie. In deze viering ontvangt de plaatselijke geloofsgemeenschap de kandidaten, leidt zij hen binnen in het kerkgebouw, laat zij hen toe tot de dienst van het woord en reikt zij hen het evangelie (en eventueel een kruis) aan. Nadat er gebeden is voor de kandidaten viert de gemeenschap de Eucharistie.

II. Catechumenaat

Op de viering van de opname van de geloofsleerlingen volgt het catechumenaat. De term is te herleiden op het Griekse *katechoumenos*, dat 'onderricht' betekent. Het catechumenaat is de periode waarin de keuze van de geloofsleerling door 'onderrichting' tot rijping komt. Ook hier is het uitgangspunt de eigen levensgeschiedenis van elk van de leerlingen. Elkeen wordt uitgenodigd zich te spiegelen in het Geloof, in de Schrift, in de gemeenschap en in de kring van leerlingen. Het catechumenaat heeft vier wegen: de weg van de catechese, de oefening van een christelijk leven, de weg van de liturgie, en de apostolische getuigenis in woord en daad. Het catechumenaat kan zich uitstrekken over verscheidene jaren; in vroeger eeuwen was dit gebruikelijk, nu komt het nog zelden voor. Afgesloten wordt het catechumenaat met de viering van de uitverkiezing tot het doopsel. Het catechumenaat is de tweede periode van de doopcatechese; bij een persoon die rooms-katholiek wil worden rijpt in deze periode de bereidheid tot bekering.

B. Uitverkiezing tot het doopsel

De uitverkiezing tot het Doopsel vormt de tweede trap in de voorbereiding op de christelijke initiatie. Deze uitverkiezing vormt het keerpunt binnen de catechese en vindt bij voorkeur plaats tijdens de eucharistieviering van de eerste zondag van de Veertigdagentijd, na de preek. In landen als de Verenigde Staten en Duitsland is het tegenwoordig gebruik dat een bisschop alle doopkandidaten in zijn bisdom voor een toelatingsplechtigheid verzamelt. Deze plechtigheid vindt dan plaats in de kathedraal, tijdens een gebedsviering in de namiddag van de eerste zondag van de veertigdagentijd. Met de uitverkiezing wordt de periode van zuivering en verlichting ingeluid.

III. Zuivering en verlichting

De periode van zuivering en verlichting valt volgens de traditie samen met de veertigdagentijd. Dan bereiden de uitverkorenen zich samen met de gemeenschap intensief voor op de viering van de sacramenten tijdens het Paasfeest. Tijdens deze periode vinden de ritens van onderzoek en overdracht plaats. De ritens van onderzoek vinden plaats tijdens de eucharistievieringen van de derde, vierde en vijfde zondag van de veertigdagentijd, na de preek. Zij hebben tot doel de uitverkorenen, en met hen de gehele gemeenschap, binnen te leiden in het mysterie van Christus die ons bevrijdt van de zonde, en zij besluiten dan ook steeds met een Exorcisme. Door middel van de ritens van overdracht vertrouwt de Kerk aan de uitverkorenen de Geloofsbelijdenis en het Onze Vader toe: teksten die van oudsher worden beschouwd als kristallisaties van haar Geloof respectievelijk haar Gebed. De overdracht van de geloofsbelijdenis vindt plaats in de derde week van de vastentijd (na het eerste onderzoek), de overdracht van het Onze Vader in de vijfde week (na het derde onderzoek). Op Paaszaterdag kunnen dan nog de laatste voorbereidende ritens plaatsvinden: de geloofsleerling geeft de geloofsbelijdenis terug door haar uit te spreken, evenzo het Onze Vader, waarna in de zogenaamde 'effeta'-ritus oren en mond worden geopend, en de geloofsleerling met olie gezalfd wordt. Als deze laatste voorbereiding ten einde is staan de leer-

lingen voor de derde trap van voortgang: de viering van de Sacramenten tijdens de paaswake.

C. Viering van de sacramenten tijdens de paaswake

Na de afroeping van Gods Geest over het water en na de afzwering van het kwaad en belijdenis van het geloof, worden de uitverkorenen achtereenvolgens gedoopt (waarbij de zalving met chrisma vervalt), gevormd (inclusief zalving) en uitgenodigd tot de viering van de eucharistie. De pas gedoopten zijn genodigd om met hun ouders, Peetouders en katechisten te communiceren onder twee gedaanten.

IV. Inleiding in het mysterie (mystagogie)

Na de sacramenten in de paaswake ontvangen te hebben volgt de vierde en laatste periode, die van de zogenoemde mystagogie. De term komt uit het Grieks en is een samentrekking van de woorden voor inleiden (agogein) en mysterie (mysterion); 'mystagogie' is dus 'inleiding in het mysterie'. In de periode van de mystagogie, die de gehele paastijd duurt, nemen de pasgedoopten de tijd om te genieten, om zich thuis te voelen in de Kerk, om de gemeenschap te ervaren en om de werking van de sacramenten te beleven en dieper te leren verstaan. De mystagogie is de vierde en laatste periode van de doopcatechese; in deze periode nemen mensen die rooms-katholiek zijn geworden onder meer de tijd om de werking van de sacramenten te beleven en dieper te leren verstaan.

Adolescenten

Als adolescenten, althans zij die de basisschool hebben verlaten, te kennen geven zich te willen bekeren, laat de Kerk hen doorgaans meelopen met de doopcatechese voor volwassenen, zoals die hierboven beschreven is. Anders ligt het als kinderen in de basisschool-leefstijd een doopwens te kennen geven.

Doopwens bij kinderen

Als kinderen zich op de basisschool voorbereiden op de Eerste Communie of Vormsel kan het gebeuren dat niet gedoopte kinderen om het doopsel vragen. Zij kunnen een doopwens hebben uit eigen vrije wil, omdat hun ouders of verzorgers hierop aandringen of omdat hun klasgenoten hen hiertoe brengen. De Kerk meent dat deze kinderen zelf in staat zijn voor het geloof te kiezen en er verantwoording voor te dragen.

Doopcatechese voor kinderen

Kinderen met een doopwens kunnen, hoewel ze in staat zijn zelf voor het geloof te kiezen, toch niet behandeld worden als volwassenen. Daarom is het belangrijk om na het vernemen van

de doopwens in een aangepaste doopcatechese grondig te onderzoeken of zowel de kinderen zelf als ook hun ouders of verzorgers volledig achter de vraag staan om te worden gedoopt. Vervolgens is het zaak om er in de catechese rekening mee te houden dat de kinderen deel uitmaken van een vriendenkring en van een gezin, waarvan zij afhankelijk zijn en waaraan zij een voorbeeld nemen.

De tekst na het kopje 'Structuur van de doopcatechese' is goeddeels overgenomen uit de 'Pastoralia' van de Nationale Raad voor Liturgie. Het doopsel is het fundamentele sacrament van christelijke initiatie en maakt een kind tot lid van de Kerk (rooms- katholieke kerk), de gemeenschap van gedoopten; de kinderdoop vindt plaats op grond van het geloof van de ouders.

Kinderdoop?

Er is in verschillende kerken nagedacht over de vraag of de kinderdoop eigenlijk wel een goede praktijk is. Is het niet veel beter te wachten tot het kind mondig genoeg is om zelf te beslissen of het gedoopt wil worden? In de katholieke traditie is het antwoord op die vraag eenduidig: neen. Uiteraard kan een kind nog niet geloven. Daarom kan en moet het worden gedoopt op grond van het geloof van de ouders of verzorgers. Omdat de ouders deel uitmaken van de plaatselijke geloofsgemeenschap, die weer onderdeel uitmaakt van de wereldkerk, is het uiteindelijk de gehele kerk die met haar geloof garant staat als een kind wordt gedoopt.

Geloof van de ouders

In het Doopsel van een zuigeling wordt op grond van het levende geloof van de ouders als het ware een voorschot genomen op het Geloof dat het kind van vader en moeder zal krijgen overgedragen. Wanneer het christelijk geloof volstrekt afwezig is, of wanneer de ouders niet in willen staan voor de geloofsontwikkeling van hun kind, stelt de Kerk daarom het doopsel uit.

Uitstel

Uitstel van het doopsel is van de kant van de Kerk geen weigering om het kind in de Kerk op te nemen, maar een poging om door te dringen in de geloofstwijfel van de ouders. De plaatselijke geloofsgemeenschap zal trachten om de vragen over Kerk en geloof die bij de ouders leven op bevredigende wijze te beantwoorden, zodat het doopsel zo snel mogelijk alsnog doorgang kan vinden.

Peter en meter (peetouders)

Al in vroege christelijke gemeenschappen was het gebruikelijk dat dopelingen ten doop geleid werden door mensen, die zich voor geloofsonderricht en christelijke opvoeding garant stelden. Voor kinderen stelden zich meestal de ouders, voor volwassenen de Diakens en Diaconessen van

de Kerk garant. Na verloop van tijd werd het gebruik dat bij de kinderdoop juist niet de ouders, maar een onafhankelijke gedoopte man zich bereid verklaarde om voor het geestelijk welzijn van de dopeling te zorgen, ingeval de ouders hier niet toe in staat zouden blijken. De man die de zorg voor de dopeling op zich nam, werd patronus, ofwel 'peter' genoemd, en de dopeling zijn 'petekind'. Het werd overigens al snel gebruik dat in plaats van, of naast de peter ook een 'matrina' of 'meter' ging optreden.

'The Godfather'

Voortbouwend op structuren uit het Romeinse keizerrijk was het in de Italiaanse volkscultuur lange tijd normaal dat de peter, ook wel 'peetvader' genoemd, niet alleen voor het geestelijk, maar ook voor het materieel welzijn van de dopeling zorgde. Het peet vaderschap kon zo in sommige gevallen een rol gaan spelen in een systeem van maatschappelijke corruptie. Tegenwoordig houdt alleen de maffia nog aan dit systeem vast. In de bekende filmtrilogie met de Engelse naam voor peetvader, 'The Godfather', wordt het ontaarde peet vaderschap van mafiosi zichtbaar gemaakt.

Zegeningen

De pastorale zorg van de Kerk begint, waar het de voorbereiding op het doopsel betreft, al als de vrouw in verwachting is. Het is bijvoorbeeld mogelijk dat een vrouw gezegend wordt als zij in verwachting is, of nadat zij van haar kind is bevallen is. Ook kan het kind voor de doop gezegend worden.

Gezamenlijke doopvoorbereiding

Inmiddels is het in de meeste Nederlandse katholieke kerken gebruik dat meerdere ouders of verzorgers zich gezamenlijk op de doop van hun kinderen voorbereiden. Ter sprake komen daarbij doorgaans niet alleen het geloof, maar ook twijfels, en uiteraard ook vragen over opvoeding en over de Kerk. Het wordt gaandeweg gebruik dat de voorbereiding mede geleid wordt door ouders van reeds gedoopte kinderen.

Gezamenlijke doopviering

Een gezamenlijke doopvoorbereiding mondt in de meeste parochies uit in een gezamenlijke viering, waarin meerdere kinderen tegelijk gedoopt worden. Om de kinderen in de geloofsgemeenschap te verwelkomen viert doorgaans de hele Parochie zo'n gezamenlijk doopsel mee.

Tijd en plaats

De geëigende tijd en plaats van een gezamenlijke doopviering in de parochie is vanzelfsprekend

de dag waarop de geloofsgemeenschap samenkomt: de zondag, en dan met name tijdens de viering van de Eucharistie. Omdat in het doopsel het paasmysterie beleden en gevierd wordt is de meest geëigende tijd de paaswake. In de praktijk blijkt het voor de meeste parochies organisatorisch een te grote belasting om veelvuldig het doopsel te bedienen tijdens de zondagse eucharistieviering. Daarom beperkt men zich vaak tot enkele zondagen, zoals de Doop van de Heer, de tweede zondag van Pasen, en Pinksteren.

Orde van dienst:

De Orde van dienst voor een doopviering van meerdere kinderen omvat vijf onderdelen:

1. Ontvangst van de kinderen

De viering begint met de ontvangst van de kinderen met hun ouders en peetouders. Op de drempel van de kerk noemen de ouders de naam van hun kind en wordt deze naam eventueel ingeschreven. Vervolgens spreken zij de wens uit hun kind te laten dopen en spreken zij uit daarvoor, met de peetouders, verantwoordelijkheid te willen dragen. Dan neemt de gemeenschap de kinderen in haar midden op, waarbij zij van de priester en van hun ouders en peetouders het kruisteken op het voorhoofd ontvangen.

2. Dienst van het woord

Bij het doopsel, als sacrament van het geloof, heeft de dienst van het woord een centrale plaats. De bedoeling is het geloof van de ouders en de peetouders en heel de gemeenschap tot leven te wekken, en samen te bidden om de genade van het sacrament. In het ritueel worden een aantal schriftlezingen ter keuze voorgesteld. Maar omdat een inbreuk in het leesrooster niet wenselijk is, verdient het aanbeveling om te dopen op de volgende zondagen: Doop van de Heer, tweede zondag van Pasen, Pinksteren. Na de schriftlezing volgt een preek, een ogenblik van stilte en de voorbede. Op de voorbede volgen het Exorcisme (in gebedsvorm) en de zalving of de handoplegging. In de zalving krijgt het kind kracht van Christus, de Gezalfde. De handoplegging betekent hier dat Gods hand het kind tegen het kwaad beschermt.

3. Dienst van het doopsel

De kern van het ritueel bestaat tegenwoordig, net als vroeger, uit drie momenten: het zegeningsgebed over het water, de afzwering en geloofsbelijdenis en het doopsel. In het zegeningsgebed wordt het water in Bijbelse zin geduid en wordt de Heilige Geest over het water afgeroepen “zodat allen die door de doop samen met Christus zijn begraven, ook met Hem uit het graf zullen opstaan en leven door Christus onze Heer”. In de drievoudige afzwering keren de ouders en peetouders en met hen de hele gemeenschap, zich af van het kwaad en in de drievoudige geloofsbelijdenis bekeren zij zich, met de hele gemeenschap, tot het geloof in de drieëne God. Dan

volgt het doopsel, waarbij onder een drievoudige onderdompeling in of begieting met water de naam van de drieëne God wordt verbonden aan de naam van het kind.

4. De verklarende ritën

De doophandeling wordt voltooid in de zalving met chrisma op de kruin. Deze zalving is een teken van het nieuwe leven in Christus, de Gezalfde, en betekent dat het kind nu deel heeft aan Zijn lichaam, en hoort bij het volk van God. Na de zalving met chrisma volgen de oplegging van het witte kleed, teken van de bekleding met Jezus Christus en de overhandiging van de brandende doopkaars, symbool voor het licht van Christus.

Effeta

Eventueel volgt na de overhandiging van de doopkaars nog de zogenaamde “effeta”-ritus. Bij deze verklarende rite worden de oren en de mond van de gedoopte symbolisch geopend, opdat hij het woord van God zal kunnen verstaan respectievelijk belijden. De ritus is te herleiden op het evangelie van Marcus waarin Jezus een doofstomme geneest:

Jezus nam hem terzijde buiten de kring van het volk, stak hem de vingers in de oren, en raakte zijn tong met speeksel aan. Vervolgens sloeg hij zijn ogen ten hemel, zuchtte en sprak tot hem: Effeta, wat betekent: Ga open! (Marcus 7: 33-34).

5. De slot ritus

Allen bidden samen het Onze Vader, terwijl de ouders met hun kind en de voorganger voor het altaar staan. In de inleiding op het Gebed des Heren wordt verwezen naar het Vormsel en de Eucharistie. Dit gebeurt om de drie sacramenten van de christelijke initiatie in elkaars perspectief te plaatsen. Een speciale zegen besluit de dienst. Na de zegen kan het pas gedoopte kind aan Maria worden opgedragen.

Doop van kinderen in de basisschool-leeftijd (6-12 jaar)

De kinderdoop vindt volgens bovenstaande orde van dienst plaats bij al die kinderen, die nog niet naar de basisschool gaan. Afwijkende regels gelden voor doopvieringen van kinderen die al wel de basisschoolleeftijd hebben bereikt. In dat geval hanteert de Kerk de orde van dienst van de volwassen doop, op de maat van kinderen gesneden. De Kerk zorgt er daarbij altijd voor dat het kind volledig serieus genomen wordt en niet kleiner wordt gemaakt dan het is.

Bedienaar

Onder normale omstandigheden is de Bisschop, de Priester of de Diaken de bedienaar van het sacrament. Tegenwoordig kan de bisschop ook doopbevoegdheid aan een leek geven.

Noodgevallen

In geval van nood kan een ieder die de juiste intentie heeft het doopsel bedienen. De juiste intentie bestaat uit de wil om in het doopsel de bedoeling van de kerk tot zijn recht te laten komen en te dopen in de naam van de Vader, de Zoon en de Heilige Geest.

Levensgevaar

Zelfs een ongelovige ongedoopte kan, als hij de juiste intentie heeft, in noodgevallen dopen. Dat is belangrijk, want de Kerk schrijft voor dat een kind dat in levensgevaar verkeert zo spoedig mogelijk dient te worden gedoopt. In zo'n geval volstaat het om het hoofd van het kind met water te begieten onder het uitspreken van de woorden: “[Naam], ik doop je in de naam van de Vader en de Zoon en de heilige Geest.”

Verschillende van bovenstaande teksten, waaronder de Orde van Dienst van de Kinderdoop, zijn gebaseerd op de ‘Pastoralia’ van de Nationale Raad voor Liturgie.

Einde

Reactie: Het rooms-katholieke standpunt bepaalt dat een kind van gelovigen gedoopt moet worden. Als het niet is gedoopt, is het niet gered als het sterft. Zij schrijven heilbrengende macht toe aan de doop. Het water is heilig water en effectueert redding. Hun begrip van de doop is ten diepste magisch en is niet gebaseerd op het Woord alleen. Het gaat om het lidmaatschap van de kerk. Want alleen als lid van de kerk ben je behouden.

Geschiedenis van de rooms-katholieke christelijke eredienst.

Prof. Dr. H.A.J. Wegman (r.k)

In de loop van de 4e eeuw na Christus wordt het katechumenaat tot een soort status. Omdat de doop steeds meer als een eenmalige manier werd gezien om zonden te vergeven. (Zou je na je doop nog zondigen dan ging je verloren.) Doordat men, door katechumeen te worden, lid van de kerk werd, werden veel mensen katechumeen maar lieten zich nog niet dopen. Zo was men wel lid maar, bleef tegelijkertijd bevrijd van de lasten, die een gedoopte op zijn schouders kreeg.

De kerken waren hier niet gelukkig mee en probeerden wegen te vinden, waardoor het makkelijker zou worden om ook na de doop nog vergeving van zonden te krijgen. Langzaam komt het biechten en het vereffenen van zonden door gebeden en boetedoening op gang. Ook speelde begin 5e eeuw de doctrine van de erfzonde een steeds belangrijker rol. Op 1 mei 418 na Chr. waren er 200 bisschoppen in Afrika bijeen in de basiliek van Faustus te **Cartago**. Op deze synode werd het gegeven erfzonden besproken en vastgelegd. **Ook deze synode zou later een belangrijke basis zijn voor de instelling van de kinderdoop. Tegelijkertijd wordt de op**

dat moment geldende doopliturgie op allerlei fronten aangevallen: De priesters (in Zuid-Frankrijk) kwamen ertoe de zalving na de doop weg te laten en deze - onder invloed van de Romeinse praktijk - over te laten aan de bisschop. Deze praktijk wordt door de bisschoppen afgekeurd, met name in het Concilie van **Orange in 441** (canon 2). Zij stellen vast, dat de zalving met charisma door de priesters of diaken moet gebeuren in het kader van de doop; de band met de bisschop wordt gewaarborgd door het feit, dat het 'charisma' door de bisschop wordt gezegend.

De handoplegging wordt wel aangeduid met 'confirmatio', een bevestiging van het doopsel door de persoonlijke tussenkomst van de bisschop. Dit blijft zo, maar toch wordt deze bevestiging losgemaakt van het doopsel, want de bisschop kon niet overal tegelijk aanwezig zijn. **Met andere woorden: vanaf het midden van de 5e eeuw groeit de gewoonte om de handoplegging door de bisschop los te maken van de doopviering. Bovendien zet de oude Romeinse praktijk van de zalving door de bisschop toch door, zodat het vormsel ontstaat als zelfstandig sacrament, door handoplegging-zalving-kruisteken door de bisschop, los van het doopsel dat door de priester wordt toegediend door onderdompeling en zalving.** Nog niet opgehelderd is waar en wanneer de riten worden ontkoppeld. In Zuid-Frankrijk (Van Ruchern) of in het Noorden (Angenendi, Bonifaiius und das Sacranienium Iniliafionis,Röm Quarialdir. 72 (1977) blz. 133-183)

De ingewikkelde geschiedenis van het vormsel bewijst de groeiende desintegratie van de christelijke inwijding, waardoor doopsel, vormsel en eucharistie van elkaar worden losgemaakt. Een van de gevolgen is, dat de doop minder wordt gezien als gave van de heilige Geest, maar bijna uitsluitend als vergeving van de erfelijke zonde. Een tweede gevolg, nog verstrekkender, is dat de plaats van de heilige Geest in de liturgie van de westerse kerk kleiner wordt: in de periferie van het gelovig bewustzijn en verbonden aan het spaarzame bezoek van de bisschop.

Nu was voor veel bisschoppen de weg vrij om ook kinderen te dopen, omdat in de 6e eeuw n. Ch. de nadruk vooral kwam te liggen op het wegnemen van de erfzonde. In alle liturgieën staat dan nog steeds dat de dopeling antwoord moest geven op 'de doop vragen' daarom werd tegen het einde van de 6e eeuw het 'peetouderschap' ingevoerd. Het ging dan, eerst om één persoon van hetzelfde geslacht als de dopeling en later om een 'Peter' en een 'Meter' en nog een persoon van hetzelfde geslacht als dat van de dopeling. Deze laatste (van hetzelfde geslacht) was van korte duur. Uiteindelijk bleven alleen de twee doopouders over en de 'peter' en 'meter'. Dit waren twee mensen die in plaats van de dopeling antwoord konden geven op 'de doopvragen'. Zo kon de pasgeboren baby getuigen van 'zijn geloof' en daarmee dus gedoopt worden. **In die tijd (laat 6e eeuw) was nog steeds de dooprutus van Gelasianum in gebruik, deze liturgie gaf geen ruimte aan het dopen van pasgeboren kinderen, dus werd ook dat veranderd en ontstond de ritus/liturgie van 'de Ordo Romanus XI'.**

Een boek over liturgieën schrijft over deze nieuwe liturgie: **De beschrijving van dit Romeins Frankisch initiatieritueel is zeer uitvoerig, bevat nog altijd de oude kernstukken, maar is onaanangepast. Waarom? Men heeft het ritueel van de volwassenendoop, waarin de keuze en de participatie van de doopkandidaten werden verondersteld, niet aangepast aan de kinderen.** Nu hebben we te maken met een uitermate preciese orde van dienst voor de initiatie, een pronkstuk, waaraan zorg is besteed en waarin niets aan het toeval wordt overgelaten, **maar dat toch zijn doel mist: het is onbruikbaar voor de kinderdoop. Deze onbruikbaarheid verhinderde overigens het langdurige gebruik niet: in de rooms-katholieke traditie tot in de zeventiger jaren van de 20e eeuw!**

De eerste kerkelijke canon in Europa, voor de kinderdoop, werd gesteld in Girona. Catelina in Spanje in 517 en de eerste keizerlijke wet om de praktijk vast te stellen werd gegeven in de achtste eeuw, door keizer Karel de Grote. De raad van Girona bestond uit slechts zeven obscure bisschoppen, die elkaar ontmoetten zonder gezag, maar die wel aanwijzingen met gedetailleerde instructies gaven voor het dopen van zuigelingen omdat mensen zich zorgen begonnen te maken over de zaligheid van hun kinderen. Deze raad gaf regels van discipline. Een van die regels was, “dat catechumenen alleen gedoopt moesten worden met Pasen en Pinksteren, behalve in geval van ziekte en een ander geval was, dat in het geval kinderen ziek waren en niet hun moeders melk konden zuigen, als ze werden aangeboden om hen te dopen, ook al was het op de dag dat ze werden geboren. **“Karels’ wet op de kinderdoop werd gevestigd bijna driehonderd jaar na deze raad.** De praktijk was toen algemeen gangbaar en deze keizer verplichtte de Saksen, voor politieke doeleinden, op straffe van de dood, om zichzelf te laten dopen en legde hoge boetes op aan degenen die niet hun kinderen lieten dopen in het jaar van hun geboorte. (De geschiedenis van de doop door Robert Robinson, [London: Thomas Knott, 1790], p.269).

Priesters hadden nu verder geen moeite om de instelling van de kinderdoop te rechtvaardigen, pausen en prinses hadden toegezegd om de instelling te beheren, die is opgericht door burgerlijke en kerkelijke wetten en wie zich eventueel daartegen durfde te verzetten, dan eindigde het geschil met vuur en zwaard. Specifieke aanwijzingen, met gedetailleerde instructies voor het dopen van zuigelingen werden gegeven door bisschoppen, voorgangers en diakenen in dit tijdperk van de christelijke geschiedenis. In het jaar **517** waren zeven bisschoppen bijeen in Gerona. De Catelina omvat 10 regels van discipline voor de kerk in Spanje. De vijfde regel bepaalt dat “... in geval zuigelingen ziek waren, moesten ze worden gedoopt, al was het op de dag van hun geboorte. In principe is ‘de Ordo Romanus XI’ bijna identiek aan de Gelasianum. De belangrijkste veranderingen zijn als volgt:

Omdat er bijna alleen kinderen werden gedoopt, was het niet meer nodig daarvoor een zondagse dienst te bestemmen. Het getal drie brengt men op grond van de getallensymboliek op zeven. Zeven maal in de vasten moesten de ouders, de peter en meter met de dopelingen naar de kerk komen voor een herhaald exorcisme. **Het woord scrutinium’ heeft zijn oorspronkelijke**

betekenis volledig verloren: er wordt niets meer ‘onderzocht’ met betrekking tot de levenswandel van de dopeling; wat overblijft is een plechtig handelen van de kerk ten opzichte van het kind, om het te bevrijden uit de handen van de kwade, uit de zonde, die erfelijk op ieder mens drukt. Van deze zeven ‘scrutinia’ zijn de 2e, 4e, 5e en 6e identiek en vrij sober: een handoplegging met exorcistisch gebed over de kinderen. De 1e, 3e en 7e hebben een plechtiger cachet: deze ‘scrutinia’ bevatten de oude riten: de inschrijving met de overdracht van het zout en de ‘apertio aurium’. **Het doopsel zelf vond plaats in de tot paaszaterdag vervroegde paasnacht, met aansluitend de handoplegging en de zalving met charisma. Men kan zich terecht afvragen, of het doopsel in een doorsnee gemeente zo is gevierd als door OR. XI beschreven.** Zullen de voorgangers het ritueel niet spoedig hebben ingekort en aangepast? Voor de sociaal historische invloed, met name van de familieband, zij verwezen naar A. Angenendt. *Taufe und Politik im frühen MA., Frühmittelalterliche Stud.* 7 (1973), blz. 143-168.

Het is inmiddels de 12e eeuw en sindsdien is er niet zo veel meer gewijzigd. De olie zalving vinden we nog steeds terug in het Vormsel dat roomse kinderen op hun 12e jaar kunnen ontvangen. De inmiddels aardig ingeburgerde ‘kinderdoop’ is later nog verder vereenvoudigd. Voornamelijk door dat het dan makkelijker was. De ouders konden op elk willekeurig moment (ook door de weeks) naar de kerk komen, met de peetouders, om het kind te laten dopen. De hele ceremonie duurde doorgaans 15 minuten.

(Uit: “Geschiedenis van de Christelijke eredienst in het westen en het oosten.” door **prof. dr. H.A.J. Wegman 1930-1996 voormalig (r.k.)** hoogleraar Geschiedenis van de liturgie, theologie en spiritualiteit, KTU te Utrecht.)

Reactie: Het is bijzonder interessant en leerzaam om te lezen wat deze rooms-katholieke professor te zeggen heeft over de geschiedenis van de doop en met name de kinderdoop. Zoals hij de ontwikkeling van de kinderdoop weergeeft, naar ik mag aannemen afkomstig uit rooms-katholieke bronnen, komt het in grote lijnen overeen met wat de professoren Stander en Louw (Zuid-Afrika) in hun boek “De doop in de vroege kerk” daarover hebben gezegd. En het komt ook overeen met hetgeen ik uit andere bronnen heb opgespoord over de ontwikkeling van de kinderdoop na de eerste vier eeuwen. Uit de onderzoeken van deze wetenschappers, uit onverdachte bron, blijkt duidelijk dat er in de eerste drie eeuwen nauwelijks sprake was van kinderdoop. Het is een langzame ontwikkeling geweest en in sommige gevallen onder dwang en met veel geweld en bloedvergieten ingevoerd. Terwijl tegelijkertijd de mensen die vasthielden aan de doop op het geloof hevig werden vervolgd.

De Grote Winkler Prins zegt o.a. over de doop:

De **rooms-katholieke kerk** kent de genadewerking van de doop, die bestaat uit vergiffenis van de schuld der erfzonde en van die van alle zonden die voor het doopsel bedreven zijn, kwijtschelding van alle straffen van de zonde en de schenking van de heilig makende genade, bovennatuurlijke verbinding en levensgemeenschap met de verrezen Christus. Het doopsel is het eerste en noodzakelijkste sacrament, voorwaarde voor alle andere sacramenten, onherhaalbaar. Door

het doopsel wordt de dopeling lid van de kerk.

Het **reformatorisch protestantisme** spreekt over de doop doorgaans als over een teken en zegel, een 'goddelijk pand en waarteken (Heidelbergse Catechismus) van de geestelijke afwassing der zonden.

Luther legt de nadruk op de verbinding van teken en betekende zaak, d.i. van de handeling met de afwassing der zonden. Het water van de doop is op zichzelf gewoon water maar door de woorden van Christus is het echter een vruchtbaar, een genaderijk water. Het uiterlijke teken wordt door de belofte Gods (in de woorden van Christus) begeleid met een geestelijke werking. Het teken en het zegel zijn derhalve meer dan een symbool in de moderne zin van dit woord, zij zijn goddelijk onderpand en waarborg, een handeling waaraan God de belofte van een ondergang en opstanding met Christus, een afwassing der zonden, een wedergeboorte, heeft willen verbinden.

De eigenlijke doophandeling had oorspronkelijk, in het Oosten nu nog, meestal door onderdompeling plaats. Of het hier echter een volledige of gedeeltelijke onderdompeling gold, is niet volkomen duidelijk. Op mozaïeken uit de 4de en 5de eeuw ziet men een overgieting met water.

Vooraf ten gevolge van het algemeen worden van de kinderdoop is sinds de 12de eeuw de doop door overgieting de gewone praktijk geworden, in de protestantse kerken de besprenkeling of zelfs een simpele bevochtiging. In sommige kerkgemeenschappen, bijv. bij de Baptisten, acht men de onderdompeling de enig geoorloofde vorm.

In de protestantse kerken wordt de doop in de regel bediend tijdens een kerkdienst door de bevoegde ambtsdrager.

(Grote Winkler Prins)

Reactie: Ook uit het bovenstaande blijkt dat het van oudsher ging om een doop voor volwassenen door onderdompeling en pas tijdens en vooral na de 12e eeuw is het besprenkelen van kinderen, veelal uit praktische overweging, ingevoerd. Zo wordt er bijvoorbeeld in verschillende kerkgeschiedenisboeken melding van gemaakt, dat het dopen van mensen in veroverde overzeese gebieden onmogelijk zou zijn als zij eerst de taal zouden moeten spreken en daarna een categetische tijd zouden moeten doormaken. De rooms-katholieke kerk van die tijd stelde dat het belangrijker was de heidenen te dopen dan te nauwkeurig de verschillende dooprites in acht te nemen. Zo kon het dan ook gebeuren dat Columbus duizenden Indianen, onder dwang van het geweer, liet dopen. Constantijn de Grote stelde in 380 het christendom in als enige Godsdienst. Daarom waren berouw en bekering niet meer nodig. De doop maakte zalig.

39. De doopleer van Augustinus

A.M. Lindeboom (1911-1998) – Gereformeerd predikant

Monica, de moeder van **Augustinus**, was het gevoelen toegedaan dat ze de doop beter uit kon stellen i.v.m. de komende moeilijke jaren van haar kind. Maar toen haar zoon in zijn kinderjaren eens ernstig ziek werd, haastte ze zich om dadelijk te doop voor hem aan te vragen. Toen hij echter plotseling weer opknapte, werd opnieuw tot uitstel besloten. Zo kon het gebeuren dat de grote kerkvader pas op zijn 32e jaar werd gedoopt. **Men kan hier dus spreken van een afwijking in de praktijk van de kinderdoop.** Toch is het duidelijk dat het hier helemaal niet ging om een principieel verzet tegen de kinderdoop, maar veeleer om een bijgelovige opvatting, die zelfs bij volwassenen tot uitstel heeft geleid. **Maar de oude lijn ging toch door.** Als we dan ook nóg later aan het eind van de vierde eeuw het historische boek weer opslaan, blijkt het duidelijk dat dit uitstel zich niet heeft weten te handhaven.

We vinden dan weer algemeen als een onbestreden instelling de kinderdoop terug. Dit is zelfs zo sterk dat **Augustinus**, op wie, zoals we nu weten, zelf in zijn jeugd het bekende uitstel was toegepast, de kinderdoop verdedigt en fundeert. **Het merkwaardige en welsprekende feit dat de kinderdoop nooit werd 'ingevoerd', zelfs niet door synode of concilie, omdat hij er vóór de eerste synode al was, wordt door hem aangevoerd om de rechtmatigheid ervan te bepleiten. De overtuiging dat kinderen moesten worden gedoopt was in die tijd zelfs zo algemeen dat zij ook door ketterse stromingen en sekten nimmer werd betwist. In al die gevallen gaat de kinderdoop als een onbestreden praktijk ook buiten de officiële kerk door.**

Een synode, waarover de kinderdoop werd gesproken, wordt verondersteld te zijn gehouden in Mela, in Numidia, Algerije, waarschijnlijk in het jaar 416, maar ook wordt 418 en 420 genoemd. **Augustinus** wordt als regisseur, leider genoemd. Volgens anderen werd hij gehouden op het eiland Malta. Dertien jaar na dit concilie werd dit deel van Afrika overspoeld door de Vandalen en de katholieken hier werden verspreid en sommigen van hen vluchtten naar Europa en voerde met hen baby-doop, bijgeloof en onverdraagzaamheid.

Twee tegengestelde polen zoals **Augustinus** en **Pelagius** verzekeren beiden met nadruk, dat ze nooit van een ketter of scheurmaker hoorden, die de kinderdoop als een dwaling verwierp. Wel heeft natuurlijk de ontkenning van de erf-zonde door **Pelagius** de kinderdoop als kwestie op tafel gebracht. Maar de synodale besluiten die de kinderdoop vermelden en verdedigen worden dan juist talrijk en krachtig. Bij het eenvoudige volk in Noord-Afrika was omstreeks 420 de stemming zo vastberaden dat **Augustinus** het aan de Pelagianen - voor het geval zij de kinderdoop zouden willen afschaffen - toeroept dat de mannen hen dan in het gezicht zouden spuwen en de vrouwen de sandalen hen naar het hoofd zouden werpen. (Citaten van de kerkvaders overgenomen van blz. 24-31, uit: A. M. Lindeboom. Moeten kinderen worden gedoopt?)

Reactie: Uit het hetgeen Lindeboom hier schrijft blijkt dat de doop op het geloof een uitzondering zou zijn geweest op de praktijk van het dopen van zuigelingen. De r.k. professor Wegman heeft hierover duidelijk een andere mening op basis van zeer goede bronnen. U heeft dat hiervoor kunnen lezen. Ook de professoren Stander en Louw zijn het zeker niet met Lindeboom eens. Zie hiervoor de geschiedenis van de eerste 4 eeuwen in dit boek.

Stel dat Lindeboom gelijk heeft, dan zou het nog duidelijker aangeven hoezeer en hoe snel de dwaalleer van de kinderdoop na de dood van de apostelen is opgekomen en verbreid. Maar de doopraktijken vormen geen bewijs voor de legaliteit van het gebeuren. Alleen de Schrift heeft het laatste woord!

Een tweede wortel stamt van de kerkvaders. **Augustinus** ontwikkelde de theorie van de erfzonde, volgens welke alle mensen van de geboorte af deel hadden aan de zonde van Adam en Eva, die bij wijze van spreken genetisch werd overgedragen van generatie op generatie. Alleen Jezus, en later Maria, waren uitzonderingen, die hadden er vanwege de maagdelijke geboorte geen deel aan. In de doop werden de tot dan toe begane zonden vergeven en dus, redeneerde **Augustinus**, ook de erfzonde. En uit de theorie van de erfzonde volgt dat hoe sneller je door de doop toegang hebt tot de genade van God, hoe beter het is en dat gold temeer voor kinderen omdat de kindersterfte in die tijd natuurlijk hoog was.

Een ongedoopt kind kon volgens **Augustinus** niet gered worden en was voor eeuwig verdoemd, hoewel het het waarschijnlijk niet zo zwaar zou krijgen als een volwassene die na het zondigen in de hel kwam. In de middeleeuwen bedacht **Petrus Lombardus** daarbij dat de zielen van ongedoopte kinderen niet hoefden te branden, maar in een speciaal voorportaal van de hel terecht zouden komen. Toch mag in de rooms-katholieke kerk een foetus nog steeds worden gedoopt: vanaf de zeventiende eeuw denkt men daar namelijk dat de ziel bij de conceptie in het lichaam komt.

Doop

Augustinus had een christelijke moeder. Toch werd hij als baby niet gedoopt. Toen hij als jongste erg ziek was, vroeg hij zelf om de doop. Toch kreeg hij de doop toen ook nog niet. De reden was dat zonde na de doop des te erger was. Maar **Augustinus** was er zelf niet gelukkig mee. Hij geloofde niet alleen dat de doop de zonde weg wast, maar ook dat hij door de doop bewaard zou worden voor zonde, en dat zijn jeugd niet zo wild geweest zou zijn als hij gedoopt zou zijn geweest.

Gelovigendoop schijnt dus in **Augustinus'** tijd eerder de norm te zijn geweest dan kinderdoop. Maar een belangrijker verschil is dat voor Augustinus de doop niet slechts een gedenkteken is (baptistisch), en ook niet slechts een teken en zegel van Gods beloften (gereformeerd), **maar dat de doop het heil meedeelt en verzegelt** (Rooms-katholiek en hoog-Luthers).

Zelfs Augustinus lijkt de kinderdoop te hebben beschouwd als effectief "ex opere operato". Hij

beschouwde de doop als absoluut noodzakelijk en oordeelde dat ongedoopte kinderen verloren waren. **Volgens hem doet de doop de oorspronkelijke schuld teniet**, maar verwijderd niet geheel de verdorvenheid van de natuur. De scholastici deelden eerst de visie van **Augustinus**, die in het geval van de volwassendoop het geloof veronderstelt, maar geleidelijk aan kreeg een ander idee de overhand namelijk, dat de doop altijd effectief ex opere operato werkt. Het belang van de subjectieve omstandigheden werd geminimaliseerd. Zo kreeg de karakteristieke rooms-katholieke opvatting van het sacrament, volgens welke de doop het sacrament is van de wedergeboorte en van inwijding in de Kerk, geleidelijk de overhand. **Het bevat de genade die het betekent en verleent deze aan al degenen die geen obstakel in de weg leggen.**

Elke gedoopte heeft het sacrament van de doop ontvangen: een groot en Goddelijk en heilig en onuitsprekelijk sacrament. **De grootheid van dit sacrament is hieruit, dat het de deur opent van de vergiffenis van alle zonden en een nieuw mens maakt.** Toch moet de mens zich afvragen van hetgeen uiterlijk gebeurd is, zich ook werkelijk voltrokken heeft in zijn hart. Hij moet nagaan of hij de liefde bezit. Pas dan kan hij zeggen: ik ben uit God geboren “. (Citaat uit werken van **Augustinus**)

Augustinus zegt verder: “Als u zegt een christen te zijn, geloof niet, noch zeg, noch leer, dat kinderen die vóór de doop sterven de vergeving van de erfzonde kunnen verkrijgen.” En wederom: “Wie zegt dat zelfs baby’s worden levend gemaakt in Christus, toen ze uit dit leven vertrokken zonder participatie in Zijn sacrament (Doopsel), verzet zich tegen de apostolische prediking en veroordeelt de hele kerk, die zich haast om kinderen te dopen, omdat het zonder aarzelen gelooft dat ze anders **mogelijk** niet levend gemaakt worden in Christus.”

Reactie: Augustinus is één van de weinige kerkvaders die tot op de dag van vandaag nog invloed heeft op het geestelijk denken van theologen en gelovigen. Dit kan zowel positief als negatief zijn. In zijn diverse geschriften zoals in zijn “Belijdenissen” zegt Augustinus heel positieve dingen. Maar wat hij geleerd heeft over de kinderdoop is verwoestend geweest, met name voor de rooms-katholieke kerk, maar in onbepaalde mate ook voor de gereformeerde kerken. Ook over de Joden heeft **Augustinus** heel lelijke dingen geschreven, die nog eeuwen hebben doorgewerkt in de houding van de kerk tegenover de Joden.

Gereformeerde doopleer nader onderzocht

40. De doopleer van Calvijn

Er zijn twee voorbeelden in de geschriften van **Johannes Calvijn** bekend waarin hij aantoont dat de Baptisten de doop door onderdompeling praktiseerden. **Calvijn** kwam in direct contact met de Baptisten en kende hun leer, want hij trouwde met de weduwe van een Baptistenprediker. In het eerste voorbeeld legt hij in een bekende passage de betekenis van het woord uit. Hij zegt: "Het woord betekent onderdompelen en het is zeker dat de ritus van de onderdompeling werd waargenomen in de oude kerk." (Calvijn, *Institutie* Bk.IV. Hoofdstuk 15).

Onmiddellijk na deze uitspraak schrijft hij een antwoord aan een Baptist die vanuit Handelingen 19:3-5 (de doop door Johannes) onderwijs gaf en op herdoop aandrong. **Calvijn** zegt hiervan:

"Indien de eerste doop door onwetendheid wordt aangetast, zodat een nieuwe doop wordt gemaakt om dit te corrigeren werd dit gedaan door de apostelen omdat drie jaar na hun eerste doop (van Johannes) er nauwelijks iets te bespeuren viel van de rechte leer. Bovendien zouden er geen voldoende rivieren zijn om nu de herhaling van de doop door onderdompeling te ondergaan. Als de Heer ons na iedere fout door onwetendheid wilde zuiveren, zouden we altijd een meer of rivier achter ons moeten hebben. Maar we moeten volledig vernieuwd worden vanaf de doop." (Ibidem, Sec.c.15.18) (Calvin, *Opuscula .Contra wederdopers*, II. 28. Genève, 1547)

Calvijn verklaart dat indien de adviezen van de Baptisten opgevolgd zouden worden, de rivieren niet voldoende zouden zijn voor hun doop door onderdompeling. Een ieder zal begrijpen dat **Calvijn** over deze opmerking niet goed nagedacht heeft. Tenzij op dat ogenblik alle rivieren hebben drooggestaan.

Diodati, een hervormer van Genève en geleerde, drukte zich in 1558 duidelijk uit over het onderwerp dompelen. In het spreken over de doop van Johannes, Matth. 3:6, zegt hij: "Duik in het water voor een heilig teken en zegel van de verzoening en de vergeving van zonden". (Diodati, *Vrome en geleerde annotaties op de Bijbel*, Londen , 1648).

Calvijn in de *Institutie* over de doop

Boek 4- Hoofdstuk XV- Over de doop - volwassen doop

I. De Doop is een teken der inwijding, waardoor wij tot de gemeenschap der kerk worden aangenomen, opdat wij, in Christus ingeplant, onder Gods kinderen worden gerekend. En hij is ons door God met dit doel gegeven (hetgeen, gelijk ik leerde, alle verborgenheden gemeen hebben), om te dienen in de eerste plaats tot een getuigenis van ons geloof bij Hem, en verder tot belijdenis bij de mensen. De Doop nu brengt aan ons geloof drie dingen toe, die ook zelf stuk voor stuk moeten behandeld worden. Dit is het eerste, dat de Doop ons door de Heere wordt

voorgesteld om een teken en bewijs te zijn van onze reinigmaking; **of (om mijn bedoeling beter uit te leggen) als een gezegeld handschrift, waardoor Hij ons wil bevestigen, dat al onze zonden zo weggedaan, doorgehaald en uitgewist zijn, dat ze nooit voor zijn aangezicht zullen komen, en niet vermeld en toegerekend zullen worden.** Want Hij wil, dat allen, die geloofd hebben, gedoopt worden tot vergeving der zonden. Diegenen daarom, die menen, dat de Doop niets anders is dan een kenmerk en teken, waardoor wij voor de mensen onze religie belijden, evenals soldaten de kentekenen van hun veldheer dragen als een teken, dat zij hem dienen, **die hebben hetgeen het eerste was in de Doop niet overwogen.** Dit nu is, dat hij door ons ontvangen moet worden met deze belofte, dat al wie geloofd hebben en gedoopt zijn, zalig zullen worden (Markus 16: 16 *Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, zal zalig worden, maar wie niet geloofd zal hebben, zal verdoemd worden.*)

Reactie: Had **Calvijn** het nu maar bij de twee eerste zinnen gelaten. Dan zou er waarschijnlijk heel wat minder verwarring en dwaling gekomen zijn. Maar helaas is hij niet consistent (vast) in zijn opvatting over de doop. Bovendien staat er ook in deze formulering nog het een en ander dat niet volgens de Schrift is (tekst **vet gedrukt**). De doop is geen verzegeling en geen bewijs van de vergeving van onze zonden en onze reinigmaking. De gelovigen worden niet gedoopt tot vergeving der zonden, maar omdat hun zonden al vergeven zijn in de bekering en wedergeboorte. **Calvijn** verwijst in dit verband naar Markus 16:16, maar hieruit blijkt niet dat de doop een bewijs is van onze reinigmaking. De belofte in deze tekst heeft als grond geloof en doop. In het vervolg van deze tekst blijkt ook dat het geloof de maatstaf is en niet de doop.

2. Want Paulus heeft niet willen te kennen geven, dat onze afwassing en zaligmaking door het water volbracht wordt, of dat het water de kracht om te reinigen, te wederbaren en te vernieuwen in zich bevat, en Petrus wilde niet te kennen geven, dat de oorzaak der zaligheid in dit sacrament gelegen is, maar alleen, dat de kennis en de **zekerheid van zulke gaven erin verkregen worden**, hetgeen door de woorden zelf duidelijk genoeg verklaard wordt. Want Paulus verbindt het Woord des levens en de Doop met elkaar, alsof hij zei, dat door het evangelie ons de boodschap van onze afwassing en heiligmaking gebracht wordt, **en dat die boodschap ons door de Doop verzegeld wordt.** (Efeze 5:26; Titus 3:5; I Petrus 3:21)

Reactie: In Efeziërs 5:26 heeft Paulus het over het waterbad van het Woord. In Titus 3:5 heeft Paulus het over het bad van de wedergeboorte en de Heilige Geest en in 1 Petrus 3:20,21 spreekt Petrus over de doop als een tegenbeeld van de ark van Noach, waardoor mensen gered worden, maar dan nu alleen door de opstanding van Jezus Christus uit de dood. De doop zelf redt niet, maar het geloof in de opgestane Zaligmaker. De doop wordt ook een tegenbeeld genoemd door Petrus, want de ark van Noach heeft wel mensen gered, maar de doop op zich redt niemand.

Er kan dus ook geen sprake zijn van verzegeling door de doop en er wordt ook geen zekerheid door verkregen. De gelovigen worden verzegeld met de Heilige Geest die in hen woont en door niets anders. (Efeziërs 1:13)

2. Ja, de Doop **belooft ons** geen andere reinigmaking dan door de besprenging van het bloed

van Christus, hetwelk door het water wordt afgebeeld, vanwege het gelijk vermogen om te reinigen en af te wassen. Wie zou dus zeggen, dat wij door dat water gereinigd worden, dat zeker getuigt, dat Christus' bloed ons waarachtig en enig bad is?

Reactie: In deze alinea spreekt **Calvijn** niet meer over de doop als een beeld of symbool van onze reinigmaking door het bloed van Christus, maar hier heeft hij het over de belofte in de doop. De doop belooft ons de reinigmaking. En volgens hem hebben bloed en water een gelijk vermogen. Dit is Bijbels gezien niet juist. Hiermee legt hij de grondslag voor de beloftenleer in de doop, zoals deze door veel reformatorische kerken wordt geleerd.

3. Dit nu moeten wij bedenken, dat, op welke tijd wij ook gedoopt worden, **wij eenmaal voor ons ganse leven afgewassen en gereinigd worden**. Dus zo dikwijls als wij gezondigd hebben, moeten we ons onze doop herinneren en ons gemoed met die herinnering wapenen, opdat het steeds zeker en onbekommerd zij aangaande de vergeving der zonden. Want ofschoon de doop, daar hij éénmaal bediend is, voorbijgegaan schijnt te zijn, is hij toch door de latere zonden niet vernietigd. Want de reinheid van Christus is ons in hem aangeboden: zij houdt altijd haar kracht, zij wordt door geen vlekken verduisterd, maar bedekt al onze vuilheden en wist ze af.

Reactie: **Calvijn** zegt in het voorafgaande stuk dat wij niet in de dwaling moeten vallen van de vroegere gelovigen uit de tijd van de kerkvaders. Ook toen dacht men dat door de doop de zonden werden afgewassen. Daarom werd soms de doop uitgesteld tot vlak voor het sterven. Toch is Calvijn zelf niet van deze dwaling vrij gebleven, wanneer hij zegt dat bloed en water een gelijk vermogen hebben. Hij spreekt over voor ons ganse leven afgewassen en gereinigd worden. Dus niet over het bloed van de Heere Jezus alleen dat ons kan reinigen van de zondenatuur en van de zonden. Hebr. 9:22: *“Zonder bloedstorting is er geen vergeving”*. Hebr. 9:14: *“Hoeveel te meer zal het bloed van Christus uw geweten reinigen van dode werken”*. 1Joh. 1:7b: *“het bloed van Jezus Christus Zijn Zoon, reinigt ons van alle zonde”*. Wij mogen wel onbekommerd zijn over de vergeving van onze zonden, maar daar gaat zonde erkentenis en zonde belijdenis aan vooraf en dit wordt gewerkt door Gods Woord en door de Heilige Geest: zie 1 Joh.1:9: *“Indien wij onze zonden belijden, Hij is getrouw en rechtvaardig, dat Hij ons de zonden vergeve en ons reinige van alle ongerechtigheid”*.

De laatste zin van **Calvijns** uitleg staat vol onwaarheden. De reinheid van Christus zou ons in de doop worden aangeboden, de doop houdt altijd haar kracht, de doop bedekt al onze vuilheden en wast die ook nog af. Nergens staat in Gods Woord dat ons in de doop iets wordt aangeboden. Nergens staat in Gods Woord dat de doop een kracht is. Nergens staat in Gods Woord dat de doop onze zonden afwast. Hoe ver is Calvijn hier verwijderd van de waarheid van het Woord van God. Even later wijst Calvijn wel op Christus Zelf, bij wie verzoening kan worden verkregen. Had hij het hier maar bij gelaten.

5. Nog een tweede vrucht brengt de doop, omdat de doop ons onze doding in Christus toont en een nieuw leven in Hem, (Rom. 6:3). Opdat wij in nieuwheid des levens zouden wandelen, **maar hij (Paulus) haalt de zaak dieper op, namelijk dat Christus ons door de doop deelgenoten maakt van Zijn dood, opdat wij in die dood ingelijfd worden, zo** gevoelen zij die

de doop ontvangen met het geloof, waarmee ze dat behoren te doen, waarlijk de kracht van Christus' dood in de doding van hun vlees en tevens ook de kracht der opstanding in de levendmaking van de Geest. En in deze zin heeft hij (Paulus), op de plaats, die we tevoren hebben aangehaald, de Doop genoemd een bad der wedergeboorte en der vernieuwing. **Dus wordt ons in de eerste plaats de genadige vergeving der zonden en de toerekening der rechtvaardigheid beloofd, en verder de genade des Heiligen Geestes**, die ons verandert tot nieuwhed des levens.

Reactie: Het voorgaande fragment is weer een mix van waarheden en onwaarheden. Eerst de waarheid: "De doop toont onze dood in Christus en de opstanding, het nieuwe leven in Hem. Zo gevoelen zij die de doop ontvangen met geloof en dat behoren zij te doen! " Over wie heeft Calvijn het hier? Over baby's of over volwassenen? Daarna zegt **Calvijn** echter dat al deze zaken ons in de doop beloofd worden en daarmee ontkent hij wat hij eerst heeft beweerd.

7. En ook moet niet die spitsvondige redenering van Augustinus aanvaard worden, dat door de Doop van Johannes de zonden in hoop vergeven werden, maar door de Doop van Christus metterdaad kwijtgescholden worden. Want waartoe is het, dewijl de evangelist duidelijk betuigt, dat Johannes in zijn Doop de vergeving der zonden beloofd heeft, nodig deze lof te verkleinen, daar geen noodzaak daartoe dwingt? En indien iemand een verschil zoekt uit Gods Woord, dan zal hij geen ander vinden dan dat Johannes doopt in Hem die komen zou, en de apostelen in Hem, die zich reeds geopenbaard had (Luc. 3:16) (Hand. 19:4).

Reactie: Opmerkelijk is dat **Calvijn** het blijkbaar niet met **Augustinus** eens is. **Augustinus** was van mening dat door de doop van Christus de zonden daadwerkelijk werden kwijtgescholden en door de doop van Johannes in hoop vergeven werden. **Calvijn** heeft deze mening niet. Hij ziet de kwijtschelding van de zonden in de doop als een belofte.

10. Nu is het duidelijk, hoe onjuist is hetgeen sommigen lang geleden geleerd hebben en waarin anderen volharden, dat wij door de Doop losgemaakt en bevrijd worden van de erfzonde en van de verdorvenheid, die van Adam op zijn ganse nakomelingschap is voortgeplant, en dat wij in dezelfde gerechtigheid en zuiverheid der natuur hersteld worden, die Adam zou behouden hebben, indien hij staande was gebleven in de staat der rechtheid, in welke hij eerst geschapen was. Ja, zelfs ook de kleine kinderen brengen hun verdoemenis van de moederschoot met zich; want ofschoon zij nog geen vruchten van hun ongerechtigheid hebben voortgebracht, hebben ze toch het zaad daarvan in zich besloten. Ja, hun gehele natuur is een zeker zaad der zonde; daarom kan ze niet anders dan hatelijk en verfoeilijk zijn voor God.

De gelovigen nu ontvangen door de Doop de zekerheid, dat deze verdoemenis weggenomen en van hen verdreven is; want (zoals gezegd is) de Heere belooft ons door dit teken, dat volle en grondige vergeving: geschied is, zowel van de schuld, die ons toegerekend moest worden, als van de straf, die wegens de schuld betaald moest worden. Zij verkrijgen

ook de rechtvaardigheid, maar zulk een als het volk van God in dit leven verkrijgen kan, namelijk alleen door toerekening, omdat de Heere hen door zijn barmhartigheid houdt voor rechtvaardig en onschuldig.

Reactie: **Calvijn** stelt nu weer dat een gelovige door de doop de zekerheid beloofd wordt van volle en grondige vergeving. Dit is niet in overeenstemming met de Schrift, want de Schrift leert ons dat de gelovigen gedoopt worden nadat zij tot geloof waren gekomen en vergeving hadden ontvangen. De doop is daarvan een symbool, geen verzegeling, geen bewijs.

12. Wij zeggen hier niets anders dan wat de apostel Paulus in Romeinen 7 zeer duidelijk uiteenzet. Want nadat hij over de onverdiende rechtvaardigheid gehandeld heeft, omdat sommige goddelozen daaruit opmaakten, dat we mogen leven naar onze lust, omdat we door de verdiensten der werken Gode niet aangenaam zijn, voegt hij daaraan toe, dat allen, die bekleed worden met de gerechtigheid van Christus, tegelijkertijd door de Geest wedergeboren worden en **dat wij het pand van deze wedergeboorte hebben in de Doop.**

Reactie: Helaas kan ik het niet met Calvijn eens zijn over het pand van de wedergeboorte in de doop. De Schrift zegt dat de wedergeboren gelovigen een geheel ander onderpand hebben. **Efeziërs 1: 13** *In Hem bent ook u, nadat u het Woord van de waarheid, namelijk het Evangelie van uw zaligheid, gehoord hebt; in Hem bent u ook, toen u tot geloof kwam, verzegeld met de Heilige Geest van de belofte, 14 Die het onderpand is van onze erfenis, tot de verlossing die ons ten deel viel, tot lof van Zijn heerlijkheid.*

13 Onze belijdenis nu bij de mensen wordt door de Doop aldus gediend. Hij is namelijk een kenteken, **waardoor wij openlijk belijden**, dat wij bij Gods volk gerekend willen worden, waarvoor wij betuigen, dat wij met alle Christenen overeenstemmen tot de dienst van de enige God.

Reactie: Dit is een correcte uitspraak van **Calvijn**. Dit geldt echter niet voor gedoopte baby's. Waarover later meer.

14. Niet omdat dergelijke genadegaven aan het sacrament gebonden of er in gesloten zijn, **om ons door de kracht van dat sacrament geschonken te worden**, maar slechts omdat de Heere ons door dit teken zijn wil betuige, namelijk, **dat Hij ons dit alles wil schenken**. En Hij voedt niet alleen onze ogen door het blote schouwspel, maar Hij voert ons tot de zaak zelf en **vervult tegelijkertijd doeltreffend**, hetgeen Hij afbeeldt.

Reactie: In deze alinea ook weer een combinatie van belofte, willen schenken, en tegelijkertijd een vervulling van de belofte. Heel verwarrend. **Calvijn** gaat er vanuit dat de doop een sacrament is. En een sacrament heeft in zich dat het iets uitwerkt. De doop is echter geen sacrament, het bewerkt zelf niets. Het is een getuigenis van hetgeen er heeft plaats gevonden.

15. Hiervan moge tot bewijs zijn Cornelius, de hoofdman over honderd (Hand. 10:48), die,

terwijl hij reeds te voren begiftigd was met de vergeving der zonden en de zichtbare gaven des Heiligen Geestes, gedoopt werd, waarbij hij niet een overvloediger vergeving uit de Doop, **maar een zekerder oefening des geloofs, ja een vermeerdering van zijn vertrouwen zocht te verkrijgen. Wellicht zal iemand de tegenwerping maken: waarom zeide Ananias dan tot Paulus (Hand. 9:17), dat hij zijn zonden door de Doop zou afwassen, indien de zonden door de kracht van de Doop zelf niet worden afgewassen?** Ik antwoord: er wordt gezegd, dat wij ontvangen, verkrijgen en deelachtig worden hetgeen ons, wat aangaat het besef van ons geloof, door de Heere geschonken wordt, hetzij Hij het eerst dan betuigt, hetzij Hij het reeds tevoren betuigd heeft en dan nog meer en zekerder bevestigt. **Dit heeft dus Ananias slechts bedoeld: “Opdat gij, Paulus, zeker moogt zijn, dat de zonden u vergeven zijn, laat u dopen, want de Heere belooft in de Doop de vergeving der zonden; ontvang deze en wees gerust.”**

Reactie: Dat Cornelius een vermeerdering van zijn vertrouwen/geloof zocht te verkrijgen door de doop staat niet in de Bijbel. Dat is inlegkunde. Lees maar: Handelingen 10: 46: *Toen antwoordde Petrus: 47 Kan iemand soms het water weren, zodat deze mensen, die evenals wij de Heilige Geest ontvangen hebben, niet gedoopt zouden worden? 48 En hij beval dat zij gedoopt zouden worden in de Naam van de Heere.* Ook wat van Ananias en Paulus gezegd wordt over de doop is pure inlegkunde. Dit staat niet in de Bijbel. In de Bijbel staat: Handelingen 9: 17 *En Ananias ging heen en ging het huis binnen; en na hem de handen opgelegd te hebben, zei hij: Saul, broeder, de Heere heeft mij gestuurd, namelijk Jezus, Die u verschenen is op de weg waarlangs u gekomen bent, opdat u weer ziende zou worden en met de Heilige Geest vervuld zou worden.*¹⁸ *En meteen vielen hem als het ware schellen van de ogen, en onmiddellijk werd hij weer ziende, en hij stond op en werd gedoopt.* Er is helemaal geen onzekerheid bij Paulus over de vergeving der zonden. De zonden worden niet door de doop afgewassen. Dat was toen niet de ervaring van Paulus en dat heeft hij ook later nooit geleerd.

16. Hierdoor wordt de dwaling der Donatisten uitnemend weerlegd, die de kracht en de prijs van het sacrament afmaten naar de waardigheid van de dienaar. **Zulke mensen zijn tegenwoordig onze Wederdopers, die hardnekkig ontkennen, dat wij naar behoren gedoopt zijn, omdat wij door goddelozen en afgodendienaars in het pauselijk rijk gedoopt zijn, en die daarom als bezetenen aandringen op wederdoop.** Tegen hun dwaasheden zullen wij met voldoende krachtige redenen versterkt worden, wanneer wij bedenken, dat wij door de Doop ingewijd zijn, niet in de naam van enig mens, maar in de naam des Vaders en des Zoons en des Heiligen Geestes, en dat het dus een Doop is niet van een mens, maar van God, door wie hij dan ook bediend moge zijn.

Reactie: De Baptisten (Calvijn noemt ze met een scheldnaam wederdopers) ging het niet alleen om degene waardoor zij gedoopt waren, maar nog meer om het feit dat zij als kind gedoopt waren, een doop die zij niet erkenden als een Bijbelse doop.

17. **Wij erkennen dus, dat de Doop voor die tijd ons van niet ‘t minste voordeel geweest is, toen de belofte, die ons in de Doop werd aangeboden en zonder welke de Doop niets is, veronachtzaamd terneerlag.** Maar nu, nu wij door Gods genade begonnen zijn ons te bekeren,

klagen wij onze blindheid en hardheid des harten aan, daar wij tegenover zo grote goedheid Gods zo lang ondankbaar geweest zijn. Verder geloven wij niet, dat de belofte zelf verdwenen is; ja veeleer overwegen wij aldus: **God belooft door de Doop vergeving der zonden en Hij zal zonder twijfel de beloofde vergeving aan allen, die geloven, verschaffen. Die belofte is ons in de Doop aangeboden;** laat ons haar dus door het geloof omhelzen.

Reactie: Ondanks alles wat **Calvijn** tot nu toe heeft beweerd, moet hij erkennen dat de doop ook niets kan uitwerken. God beloofde volgens hem vergeving van zonden in de doop, maar ja, hij moet erkennen dat alleen door geloof vergeving van zonden verkregen wordt. Waarom dan die doop zonder geloof? Dat God iedere zondaar wil vergeven, die de toevlucht tot Hem neemt met belijdenis van zonden, dat staat toch in Gods Woord. God is geen leugenaar. Daarvoor is de doop echter niet nodig. Bovendien, waarom van de doop een belofte van God gemaakt. Heeft men aan het geopenbaarde Woord van God niet genoeg? God zegt dat we niets aan Zijn Woord mogen toedoen en er ook niets van af doen. Als men een belofte van God toevoegt via de doop, waardoor sommigen/velen denken daardoor zalig te worden, dan voegt men iets toe, wat God niet wil en bovendien ook niet van God afkomstig is en veel mensen op een dwaalspoor brengt.

Lees de volgende beloften van God en bidt om toepassing en vervulling in uw eigen leven. Deze beloften zijn betrouwbaar en vast. In de doop belooft God niets!

Psalms 69:33 .....u die God zoekt, uw hart zal leven.

Spreuken 8:17 Ik heb lief wie Mij liefhebben, en wie Mij ernstig zoeken, zullen Mij vinden.

Johannes 3:15 opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. 16 Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. 17 Want God heeft Zijn Zoon niet in de wereld gezonden opdat Hij de wereld zou veroordelen, maar opdat de wereld door Hem behouden zou worden.

Johannes 3:36 Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven, maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem.

Johannes 5:24 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u, wie mijn woord hoort en Hem gelooft, die Mij gezonden heeft, heeft eeuwig leven en komt niet in het oordeel, want hij is overgegaan uit de dood in het leven.

Johannes 6: 35 Jezus zei tot hen: Ik ben het brood des levens; wie tot Mij komt, zal nimmermeer hongeren en wie in Mij gelooft, zal nimmermeer dorsten .....40 Want dit is de wil mijns Vaders, dat een ieder, die de Zoon aanschouwt en in Hem gelooft, eeuwig leven heeft, en Ik zal hem opwekken ten jongsten dage.....47 Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wie gelooft, heeft eeuwig leven.

Johannes 11:25 Jezus zei tot haar: Ik ben de opstanding en het leven; wie in Mij gelooft, zal leven, ook al is hij gestorven, 26 en een ieder, die leeft en in Mij gelooft, zal in eeuwigheid niet sterven; gelooft u dat?

Johannes 14:1 *Laat uw hart niet verontrust worden; (Let not your heart be troubled;) u gelooft in God, gelooft ook in Mij.*

Handelingen 10:43 *Van deze geven alle profeten getuigenis, dat door Zijn Naam allen, die in Hem geloven, vergeving van zonden ontvangen zullen.*

Als we alles overzien wat **Calvijn** in hoofdstuk 15 over de doop gezegd heeft, dan blijkt dit toch heel verwarrend te zijn. Verwarrend in dit opzicht, dat **Calvijn** begint met te zeggen dat door de doop vergeving van zonden kan worden verkregen. Daarna zegt hij dat hij het niet met **Augustinus** eens is, die gezegd heeft dat door de doop vergeving kan worden verkregen. Daarna zegt hij dat God in de doop vergeving van zonden en wedergeboorte belooft. Aan dat laatste lijkt hij vast te houden, hoewel uit sommige formuleringen men toch nog zou kunnen afleiden dat God het niet belooft, maar daadwerkelijk schenkt.

De dwaling is al ontstaan in de eerste eeuwen van het christendom en spitste zich voornamelijk toe op de betekenis van de doop voor de vergeving van zonden. **Augustinus** en de rooms-katholieke kerk hebben deze dwaling gesanctioneerd en **Calvijn** en **Luther** zijn er helaas in meegegaan. Geen wonder dat er in de eeuwen na Calvijn zoveel strijd is geweest over de betekenis van de doop. En nu heeft **Calvijn** het nog maar alleen over de doop op zich gehad. Welke doop? In ieder geval van volwassenen. Maar waarschijnlijk ook over de doop van kinderen. Hoewel hij in hoofdstuk 16 van boek 4 nog uitgebreid ingaat over de kinderdoop.

Calvijn over de kinderdoop – Boek 4 – Hoofdstuk 16

I. Aangezien echter in deze tijd sommige **krankzinnige geesten** wegens de kinderdoop ernstige beroerten in de kerk verwekt hebben en ook nu nog niet ophouden te woeden, kan ik niet nalaten tot het beteugelen van hun razernij hier een aanhangsel toe te voegen. Zij bestrijden de kinderdoop met een argument, dat ongetwijfeld in schijn aanlokkelijk is, doordat ze beweren, **dat de kinderdoop op geen enkele instelling Gods gefundeerd is**, maar slechts door de vermetelheid der mensen en slechte nieuwsgierigheid ingevoerd en vervolgens door een dwaze gewilligheid lichtvaardig in gebruik genomen is. **Want wanneer een sacrament niet op het vaste fundament van Gods Woord steunt, hangt het aan een draad.** Maar als nu eens, nadat de zaak goed is bezien, zal blijken, dat een dergelijke laster vals en ten onrechte Gods heilige ordinantie wordt aangedaan? Laat ons dus in de eerste plaats het ontstaan van de kinderdoop naspeuren. **En indien zal komen vast te staan, dat hij alleen door de lichtvaardigheid der mensen is uitgedacht, laat ons dan hem laten varen, en de ware onderhouding van de doop alleen naar Gods wil afmeten.** Indien daarentegen bewezen wordt, dat de kinderdoop geenszins verstoken is van Gods gezag, dan moeten we ons ervoor hoeden, dat we niet aan Gods heilige instellingen tornen en zo ook de Auteur zelf smaadheid aandoen.

Reactie: De reactie van **Calvijn** op mensen die het niet met hem eens zijn, op Bijbelse grond, is misschien voor die tijd normaal, maar het komt op mij als zeer hatelijk over. Hij noemt die mensen krankzinnige geesten en even later mensen, nog erger dan beesten. Heel jammer dat **Calvijn** zich destijds niet heeft laten over-

tuigen van de dwaasheid van de kinderdoop. Wellicht zou er dan heel wat minder verdeeldheid geweest zijn onder de christenheid. Verder legt hij uit wat naar zijn mening de besnijdenis inhoudt. Maar voor we daar iets over zeggen, laten we eerst eens zien wat de Schrift zegt over de besnijdenis:

Genesis 12: 1 De HEERE nu zei tegen Abram: Gaat u uit uw land, uit uw familiekring en uit het huis van uw vader, naar het land dat Ik u wijzen zal. **2 Ik zal u tot een groot volk maken, u zegenen en uw naam groot maken; en u zult tot een zegen zijn.** **3** Ik zal zegenen wie u zegenen, en wie u vervloekt, zal Ik vervloeken; **en in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.**

Genesis 13: 14 En de HEERE zei tegen Abram, nadat Lot zich van hem afgescheiden had: Sla toch uw ogen op en kijk vanaf de plaats waar u bent, naar het noorden, het zuiden, het oosten en het westen. **15** Want al het land dat u ziet, zal Ik voor eeuwig aan u en uw nageslacht geven.

Genesis 15: 5 Toen leidde Hij hem naar buiten en zei: Kijk toch naar de hemel en tel de sterren, als u ze kunt tellen. En Hij zei tegen hem: Zo talrijk zal uw nageslacht zijn. **6 En hij geloofde in de HEERE, en Die rekende hem dat tot gerechtigheid.** **7** Verder zei Hij tegen hem: Ik ben de HEERE, Die u uit Ur van de Chaldeeën geleid heb, om u dit land te geven om het in bezit te hebben. **8** Hij zei: Heere HEERE, waardoor zal ik weten dat ik het in bezit zal krijgen?..... **17 En het gebeurde dat de zon onderging en het donker werd; en zie, er was een rokende oven en een brandende fakkel, die tussen die stukken doorging.** **18 Op die dag sloot de HEERE een verbond met Abram, en zei: Aan uw nageslacht heb Ik dit land gegeven, van de rivier van Egypte af tot aan de grote rivier, de rivier de Eufraat;**

Genesis 17: 1 Toen Abram negenennegentig jaar oud was, verscheen de HEERE aan Abram en zei tegen hem: Ik ben God, de Almachtige! Wandel voor Mijn aangezicht en wees oprecht. **2** Ik zal Mijn verbond sluiten tussen Mij en u, en u uitermate talrijk maken. **3** Toen wierp Abram zich met het gezicht ter aarde en God sprak met hem: **4 Wat Mij betreft, zie, Mijn verbond is met u! U zult vader worden van een menigte volken. 5 U zult niet meer Abram heten, maar uw naam zal Abraham zijn, want Ik zal u vader van een menigte van volken maken. 6 Ik zal u uitermate vruchtbaar maken: Ik zal u tot volken maken en er zullen koningen uit u voortkomen. 7 Ik zal Mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u tot een God te zijn, en voor uw nageslacht na u. 8 Ik zal aan u en uw nageslacht na u het land waar u vreemdeling bent, heel het land Kanaän, als eeuwig bezit geven. Ik zal hun tot een God zijn. 9** Verder zei God tegen Abraham: En wat u betreft, u moet Mijn verbond in acht nemen, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door. **10 Dit is Mijn verbond dat u moet houden tussen Mij en u en uw nageslacht na u: al wie mannelijk is bij u moet besneden worden. 11 U moet het vlees van uw voorhuid laten besnijden en dat zal een teken zijn van het verbond tussen Mij en u. 12 Elk kind bij u van acht dagen oud, al wie mannelijk is, moet besneden worden, al uw generaties door: degene die in uw huis geboren is én degene die van enige vreemde-ling voor geld gekocht is, die niet tot uw nageslacht behoort. 13 Degene die in uw huis geboren is én degene die met uw geld gekocht is, moeten zeker besneden worden. Zo zal Mijn verbond in uw vlees tot een eeuwig verbond zijn. 14** Maar hij die mannelijk en onbesneden is, van wie het vlees van zijn voorhuid niet besneden wordt, die persoon moet van zijn volksgenoten worden afgesneden; hij heeft Mijn verbond verbroken.....**20** Wat Ismaël betreft, heb Ik u verhoord. Zie, Ik heb hem gezegend en zal hem vruchtbaar maken en hem uiter-

mate talrijk maken: twaalf vorsten zal hij verwekken en Ik zal hem tot een groot volk maken. 21 Mijn verbond echter zal Ik met Izak maken, de zoon die Sara u volgend jaar op deze vastgestelde tijd zal baren.

Genesis 35: 9 En God verscheen opnieuw aan Jakob, nadat hij uit Paddan-Aram gekomen was, en Hij zegende hem. 10 God zei toen tegen hem: Uw naam is Jakob, maar uw naam zal voortaan niet meer Jakob luiden, maar Israël zal uw naam zijn; en Hij gaf hem de naam Israël. 11 Verder zei God tegen hem: **Ik ben God, de Al-machtige. Wees vruchtbaar en word talrijk. Een volk, ja, een menigte van volken zal uit u ontstaan; koningen zullen uit uw lichaam voortkomen. 12 Dit land, dat Ik Abraham en Izak gegeven heb, dat zal Ik aan u geven; en aan uw nageslacht na u zal Ik dit land geven.**

Exodus 19: 3 Toen klom Mozes omhoog, naar God. De HEERE riep tot hem vanaf de berg: Zo moet u tegen het huis van Jakob zeggen en de Israëlieten verkondigen: 4 U hebt zelf gezien wat Ik met de Egyptenaren gedaan heb en hoe Ik u op arendsvleugels gedragen en u bij Mij gebracht heb. 5 **Nu dan, als u nauwgezet Mijn stem gehoorzaamt en Mijn verbond in acht neemt, dan zult u uit alle volken Mijn persoonlijk eigendom zijn, want heel de aarde is van Mij.** 6 **U dan, u zult voor Mij een koninkrijk van priesters en een heilig volk zijn.** Dit zijn de woorden die u tot de Israëlieten moet spreken. 7 Mozes kwam terug en riep de oudsten van het volk, en hield hun al deze woorden voor, die de HEERE hem geboden had. 8 Toen antwoordde heel het volk gezamenlijk en zei: Alles wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen! En Mozes bracht de woorden van het volk weer over aan de HEERE. 9 En de HEERE zei tegen Mozes: Zie, Ik kom naar u toe in een dichte wolk, opdat het volk het kan horen wanneer Ik tot u spreek en opdat zij ook voor eeuwig in u geloven. En Mozes maakte de woorden van het volk aan de HEERE bekend.

Exodus 24: 7 Hij nam het boek van het verbond en las dit ten aanhoren van het volk voor. En zij zeiden: Alles wat de HEERE gesproken heeft, zullen wij doen en Hem gehoorzamen.

Leviticus 26: 11 Ik zal Mijn tabernakel in uw midden plaatsen en Mijn ziel zal niet van u walgen. 12 Ik zal in uw midden wandelen. Ik zal u tot een God zijn en u zult Mij tot een volk zijn..... 23 En als u zich hierdoor nog niet laat bestraffen en tegen Mij blijft ingaan, 24 dan zal Ik Zelf ook tegen u ingaan en zal Ik Zelf u vanwege uw zonden ook zeven keer harder slaan.

Jeremia 7: 23 Maar deze zaak heb Ik hun geboden: Luister naar Mijn stem. Dan zal Ik u tot een God zijn, en ú zult Mij tot een volk zijn. Bewandel heel de weg die Ik u gebieden zal en het zal u goed gaan. 24 Maar zij hebben niet geluisterd en hun oor niet geneigd, maar ze gingen in hun eigen opvattingen voort overeenkomstig hun verharde, boosaardige hart. Zij gingen achterwaarts en niet voorwaarts. 25 Vanaf de dag dat uw vaderen uit het land Egypte vertrokken zijn tot op deze dag, zond Ik elke dag, vroeg en laat al Mijn dienaren, de profeten, tot u. 26 Uw vaderen hebben echter niet naar Mij geluisterd en hebben hun oor niet geneigd. Zij waren halsstarrig en maakten het erger dan hun vaderen. 27 U moet al deze woorden tot hen spreken, maar zij zullen niet naar u luisteren. U zult wel tegen hen roepen, maar zij zullen u niet antwoorden.

Jeremia 10: 1 Het woord dat van de HEERE gekomen is tot Jeremia: 2 Luister naar de woorden van dit verbond en spreek tot de mannen van Juda en tot de inwoners van Jeruzalem, 3 en zeg tegen hen: Zo zegt de HEERE,

de God van Israël: Vervloekt is de man die niet luistert naar de woorden van dit verbond, 4 dat Ik uw vaderen geboden heb op de dag dat Ik hen geleid heb uit het land Egypte, uit de ijzeroven: Luister naar Mijn stem en doe deze woorden, overeenkomstig alles wat Ik u gebied. Dan zult u Mij tot een volk zijn en zal ik u tot een God zijn, 5 opdat Ik de eed gestand doe die Ik uw vaderen gezwoeren heb om hun een land te geven dat overvloedig van melk en honing, zoals het heden ten dage is. Toen antwoordde ik en zei: Amen, HEERE.

Romeinen 2: 25 Want de besnijdenis heeft wel nut als u de wet houdt, maar als u een overtreder van de wet bent, is uw besneden zijn tot onbesneden zijn geworden. 26 Als dan een onbesnedene de verordeningen van de wet in acht neemt, zal zijn onbesneden zijn dan niet tot besnijdenis gerekend worden? 27 En zal hij die overeenkomstig de natuur onbesneden is, maar die de wet volbrengt, u dan niet oordelen, die mét de letter van de wet en de besnijdenis een overtreder van de wet bent? 28 Want niet hij is Jood die het in het openbaar is, en niet dát is besnijdenis die in het openbaar in het vlees plaatsvindt, 29 maar hij is Jood die het in het verborgene is, en dát is besnijdenis, die van het hart is, naar de geest, niet naar de letter. Zijn lof is niet uit mensen maar uit God.

Romeinen 4: 11 En hij heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel van de gerechtigheid van het geloof dat hij had toen hij nog onbesneden was, opdat hij een vader zou zijn van allen die geloven, hoewel zij onbesneden zijn, opdat ook hun de gerechtigheid toegerekend zou worden; 12 en om een vader te zijn van hen die besneden zijn, voor hen namelijk die niet alleen besneden zijn, maar die ook wandelen in de voetsporen van het geloof van onze vader Abraham dat hij had toen hij nog onbesneden was. 13 Want niet door de wet is de belofte aan Abraham of zijn nageslacht gedaan dat hij een erfgenaam van de wereld zou zijn, maar door de gerechtigheid van het geloof.

1 Korinthiërs 7: 19 Besneden zijn is niets en onbesneden zijn is niets, maar het in acht nemen van de geboden van God.

Galaten 3: 6 Zoals Abraham God geloofde en het hem tot gerechtigheid werd gerekend. 7 Begrijp dan toch dat zij die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn. 8 En de Schrift, die voorzag dat God uit het geloof de heidenen zou rechtvaardigen, verkondigde eertijds aan Abraham het Evangelie: In u zullen al de volken gezegend worden. 9 Daarom worden zij die uit het geloof zijn, gezegend samen met de gelovige Abraham.

Galaten 3: 13 Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek van de wet door voor ons een vloek te worden, want er staat geschreven: Vervloekt is ieder die aan een hout hangt, 14 opdat de zegen van Abraham in Christus Jezus tot de heidenen zou komen, en opdat wij de belofte van de Geest zouden ontvangen door het geloof. 15 Broeders, ik spreek op menselijke wijze: Zelfs een verbond van mensen dat rechtsgeldig is geworden, stelt niemand terzijde of voegt daar iets aan toe. 16 Welnu, zo zijn de beloften aan Abraham en aan zijn nageslacht gedaan. Hij zegt niet: En aan de nageslachten, alsof er sprake zou zijn van velen; maar van één: En aan uw Nageslacht; dat is Christus. 17 Dit nu zeg ik: Het verbond, dat eertijds door God rechtsgeldig was gemaakt met het oog op Christus, wordt door de wet, die na vierhonderddertig jaar gekomen is, niet krachteloos gemaakt om de belofte teniet te doen. 18 Want als de erfenis uit de wet is, is zij niet meer uit de belofte; maar aan Abraham heeft God die door de belofte genadig geschonken.

Galaten 3: 26 *Want u bent allen kinderen van God door het geloof in Christus Jezus. 27 Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed. 28 Daarbij is het niet van belang dat men Jood is of Griek; daarbij is het niet van belang dat men slaaf is of vrije; daarbij is het niet van belang dat men man is of vrouw; want allen bent u één in Christus Jezus. 29 En als u van Christus bent, dan bent u Abrahams nageslacht en overeenkomstig de belofte erfgenamen.*

Reactie: Baby's, kinderen die gedoopt worden, terwijl ze nog geen geloof hebben, zijn in feite nog onder de wet. Bij het opgroeien wordt wel van hen verwacht dat zij als een christen moeten leven. Dat kunnen zij niet, want ze zijn nog niet bekeerd. Als men echter er vanuit gaat dat de kinderen al wedergeboren zijn, zouden zij dan niet meer onder de wet zijn?

Galaten 5: 2 *Zie, ik, Paulus, zeg u dat, als u zich laat besnijden, Christus u van geen nut zal zijn. 3 En nogmaals betuig ik aan ieder mens die zich laat besnijden, dat hij verplicht is de hele wet te onderhouden. 4 U bent van Christus losgeraakt, u die door de wet gerechtvaardigd wilt worden; en daarmee bent u uit de genade gevallen.*

Galaten 6: 15 *Want in Christus Jezus heeft niet het besneden zijn enige kracht, en ook niet het onbesneden zijn, maar wel dat we een nieuwe schepping zijn.*

Hebreeën 8: 10 *Want dit is het verbond dat Ik met het huis van Israël sluiten zal na die dagen, zegt de Heere: Ik zal Mijn wetten in hun verstand geven en Ik zal die in hun hart schrijven. Ik zal hun tot een God zijn, en zij zullen Mij tot een volk zijn.*

2. In de eerste plaats is het een voldoende bekend leerstuk en onder alle vromen erkend, dat de juiste beschouwing der tekenen niet slechts in de uiterlijke ceremoniën gelegen is, **maar vooral hangt aan de belofte en aan de geestelijke verborgenheden, tot wier afbeelding de Heere juist de ceremoniën ordineert. Wie dus geheel wil leren, wat de kracht is van de Doop waartoe hij dient**, kortom wat hij geheel en al is, moet niet met zijn gedachte blijven staan bij het teken en het lichamenlijk schouwspel, maar haar veeleer opheffen tot de beloften Gods, die ons erin worden aangeboden en tot de inwendige verborgenheden, die ons er door worden veraanschouwelijkt. Wie dit weet, heeft de ganse waarheid van de doop en, om zo te zeggen, zijn gehele substantie verkregen; en daaruit zal hij ook leren, wat de wijze en het nut is der uiterlijke besprenging.

Reactie: **Calvijn** heeft het hier opnieuw over de beloften die in de kinderdoop worden gegeven en de geestelijke verborgenheden in de doop. Hij noemt dat verborgenheden, omdat men natuurlijk nog niet kan zien of een baby nu wel of niet wedergeboren is. Bij de geloofsdoop zijn er geen verborgenheden.

Wie weet, zegt **Calvijn**, welke beloften God ons in de doop aanbiedt, heeft de waarheid van de doop, de gehele substantie verkregen! God belooft ons in de doop echter helemaal niets en op die basis kan er ook niets worden verkregen. Wat Gods beloften betreft, die zijn in Jezus Christus ja en amen tot heerlijkheid Gods. (Cor.1:19,20)

2. Dus nu is nog over, **dat we uit de beloften, die in de Doop gegeven worden, naspeuren, welke zijn kracht en natuur is. De Schrift toont aan, dat in de eerste plaats in de Doop bewezen wordt de reiniging van de zonden, die wij verkrijgen uit Christus' bloed. Verder de doding des vleses, die gelegen is in het deelgenootschap aan zijn dood, door welke de gelovigen wedergeboren worden tot nieuwhed des levens en zo tot gemeenschap met Christus.** Tot deze hoofdsom kan al wat in de Schrift over de Doop geleerd wordt, worden teruggebracht; behalve dat hij bovendien ook een teken is om bij de mensen onze religie te betuigen.

Reactie: Calvijn noemt in dit artikel als verborgenheden, de eigenschappen die behoren tot iemand die wedergeboren is. Hij denkt dat dit in de doop door God wordt beloofd. God belooft in de doop niets en bovendien beloven is nog geen bezitten. Nergens in het NT wordt over de inhoud van de doop geschreven als inhoudende diverse beloften.

Calvijn stelt dat de Schrift aantoont dat in de doop de reiniging van de zonden wordt bewezen die wij verkrijgen uit Christus' bloed. De Schrift leert echter nergens dat de doop een bewijs is van de reiniging van de zonden. Calvijn stelt dat wel, maar hij voert geen Schriftwoord aan om dit aan te tonen. Het staat ook nergens. De doop bewijst helemaal niets.

Calvijn kent aan de beloften, die volgens hem in de doop worden gegeven, ook kracht toe. Ja, als het werkelijk beloften van God zijn, dan hebben deze kracht, want Gods Woord heeft kracht. Maar de beloften moeten wel geloofd worden, omarmd worden. Maar omdat in de doop niets wordt beloofd, hebben de veronderstelde beloften ook geen kracht.

3. En daar vóór het instellen van de Doop, Gods volk in zijn plaats de besnijdenis had, zo laat ons nagaan, waarin die twee tekenen van elkander verschillen en waarin ze met elkander overeenkomen: **opdat daaruit blijke, wat we van het ene op het andere kunnen overbrengen.....De vergeving der zonde nu is de eerste toegang tot God en de eerste ingang tot het onsterfelijke leven. Daaruit volgt, dat deze belofte beantwoordt aan de belofte van de Doop aangaande onze reiniging.** Daarna bedingt de Heere van Abraham (Deut. 10:16), dat hij voor Gods aanschijn zal wandelen in oprechtheid en onschuld des harten, hetgeen behoort tot de doding of de wedergeboorte. En opdat niemand er aan zou twijfelen, dat de besnijdenis een teken is der doding, legt Mozes het elders (Deut. 30:6) duidelijker uit, wanneer hij het Israëlitische volk vermaant om de voorhuid des harten de Heere te besnijden, omdat het uitverkoren was tot een volk Gods uit alle volken der aarde. **Wij zien dus, dat dezelfde geestelijke belofte in de besnijdenis aan de vaderen gegeven is, die ons in de Doop gegeven wordt, daar de besnijdenis hun de vergeving der zonden en de doding des vleses heeft afgebeeld.** Bovendien, gelijk we geleerd hebben, dat Christus het fundament van de Doop is, op wie ieder van die beide berust, zo staat vast, dat Hij ook het fundament der besnijdenis is. **Want Hij wordt aan Abraham beloofd en in Hem de zegening van alle volken. En om die genadegift te bezegelen wordt het teken der besnijdenis toegevoegd.**

Reactie: Ten eerste stelt **Calvijn** dat de doop de besnijdenis heeft vervangen bij Gods volk. De vraag is hier, wat hij bedoelt met Gods volk. Was dat Israël en is dat nu de gemeente? De doop heeft de besnijdenis niet vervangen. De besnijdenis is het teken van het eeuwig verbond dat God met Abraham sloot inzake zijn nageslacht. Koningen zouden uit hem voortkomen en God wilde hun God zijn. De besnijdenis sloeg niet op de belofte aan Abraham inzake de zegening van al de volken.

Vervolgens kent **Calvijn** aan de besnijdenis allerlei betekenissen toe, die nergens in de Schrift genoemd worden. Hij wil op deze wijze toewerken naar zijn standpunt dat de besnijdenis en de doop dezelfde betekenissen hebben. De besnijdenis zou het teken van de vergeving van zonden zijn, het teken van de wedergeboorte en de afsterving van de oude natuur, de doding van het vlees. En de besnijdenis zou ook duiden op het besneden zijn van het hart. Nu, al deze zaken die **Calvijn** aan de besnijdenis toekent, heeft de HEERE er in eerste instantie niet aan toegekend. De HEERE vraagt gehoorzaamheid en dat wordt verduidelijkt doordat Hij stelt dat het hart besneden moet worden. Het verbond met Abraham was voor gelovigen en ongelovigen en eiste gehoorzaamheid aan de later gegeven wet. Het voldoen aan de wet betekende geen zaligheid. Het teken van het Nieuwe Verbond is een teken alleen voor gelovigen. Anders zou het geen nieuw verbond zijn.

4. Nu kan men zonder moeite zien, wat gelijk is in deze twee tekenen en wat verschillend. **De belofte, in welke, gelijk we uiteengezet hebben, de kracht der tekenen gelegen is, is in beide gelijk, namelijk de belofte van Gods Vaderlijke gunst, van de vergeving der zonden en van het eeuwige leven. Vervolgens is ook de afgebeelde zaak een en dezelfde, namelijk de wedergeboorte.** Het fundament, waarop de vervulling van die dingen steunt, is in beide één. Daarom is er in 't geheel geen verschil in de inwendige verborgenheid, waaruit de gehele kracht en eigenaardigheid der sacramenten moet beoordeeld worden. De ongelijkheid, die overblijft, is gelegen in de uiterlijke ceremonie, die het geringste deel is, daar het voornaamste deel aan de belofte en de betekende zaak hangt. **Dus mag men vaststellen, dat al wat op de besnijdenis past, ook behoort tot de Doop, uitgezonderd het onderscheid van de zichtbare ceremonie.** Tot deze toepassing en vergelijking worden wij bij de hand geleid door de regel van de apostel, door welke ons geboden wordt, de ganse uitlegging der Schrift te overleggen naar de evenredigheid des geloofs (Rom. 12:3,6). En voorzeker de waarheid biedt zich in dit stuk aan, zodat men haar bijna kan tasten. **Want evenals de besnijdenis, omdat ze voor de Joden een zeker teken was, waardoor zij ervan verzekerd werden, dat ze tot Gods volk en gezin werden aangenomen, en zij zelf ook van hun kant beleden, dat zij zich aan God wijdden, voor hen het eerste binnentreden in de kerk was, zo worden wij ook nu door de Doop aan God gewijd, om bij zijn volk gerekend te worden en zelf wederkerig ons aan Hem te verbinden. Daaruit blijkt buiten kijf, dat de Doop in de plaats der besnijdenis gekomen is, om bij ons dezelfde rol te vervullen.**

Reactie: Uit dit artikel 4 blijkt dat **Calvijn** de besnijdenis en de doop aan elkaar gelijk stelt. Het teken verschilt, maar de inhoud is gelijk. Conclusie, er is volgens **Calvijn** geen verschil tussen het Oude en het Nieuwe Verbond. Als dit zo zou zijn, dan moet het Nieuwe Verbond nog komen, want de profeten hebben er wel over geprofeteerd, (Jeremia 31 enz.). **Calvijn** ziet het Nieuwe Verbond dan blijkbaar als een verbond dat nog

voor de Joden is gereserveerd en waar de NT gelovigen geen deel aan hebben. Dit houdt bovendien in dat de gedoopte baby's/kinderen er nog net zo voorstaan als vroeger en ook nu de Joodse kinderen. Het verschil zou dan zijn dat de NT kinderen wel wat meer weten over het Nieuwe Verbond, maar voorlopig zijn ze nog in het Oude Verbond. Dat houdt in dat ze volgens de wet moeten leven om zalig te kunnen worden. Dat zou een logische redenatie kunnen zijn, maar nee, ze zijn toch wel iets verder dan de Joodse kinderen, want in beginsel hebben ze alles al ontvangen wat bij de wedergeboorte hoort. Het moet later dan wel blijken of dit inderdaad zo is. Uit hun leven, uit hun gehoorzaamheid moet dit te zien zijn. Zijn ze dan wel verder dan een Joods kind? Die moet ook door zijn leven laten zien of hij gehoorzaam is aan de wet van God.

Romeinen 2: 25 *Want de besnijdenis heeft wel nut als u de wet houdt, maar als u een overtreder van de wet bent, is uw besneden zijn tot onbesneden zijn geworden.*

De apostel Paulus spreekt hier duidelijk uit dat iemand die de wet niet houdt, besneden zijnde, is als iemand die niet besneden is, dus een heiden. En niemand kan de wet houden! Dus in het geheel geen beloften in de zin zoals **Calvijn** ons wil doen geloven. Alleen door geloof en bekering wordt iemand vrij gemaakt van de wet. Abraham geloofde eerst en kreeg daarna de belofte inzake zijn zaad en het land. Niet omgekeerd!

Een NT kind moet ook door zijn leven laten zien dat hij/zij bij het volk van God hoort. Dat zou nog kunnen als ze niet zouden moeten voldoen aan de hoedanigheden van het Nieuwe Verbond. Want zonder wedergeboorte is het onmogelijk om God te behagen. Een gedoopt kind is, zonder de wet te houden, als iemand die niet gedoopt is. Dit is hetzelfde als bij de besneden Joodse kinderen. Uit dit artikel blijkt ook hoe **Calvijn** een voorbeeld is van een vervangingstheoloog. Hij spreekt over het teken van de besnijdenis in de verleden tijd. Het **was** voor de Joden een zeker teken.

5. Want de Heere heeft hun oudtijds de besnijdenis niet waardig gekeurd zonder hen al die dingen deelachtig te maken, die toen door de besnijdenis betekend werden. Anders zou Hij zijn volk met louter goochelarijen bespot hebben, indien Hij hen met bedrieglijke tekenen had bedrogen, wat zelfs gruwelijk is om te horen. **Want uitdrukkelijk spreekt Hij het uit, dat de besnijdenis van het kind als een zegel zal zijn om de belofte van het verbond te bezeugelen. En indien het verbond vast en zeker blijft, slaat het evengoed tegenwoordig op de kinderen der Christenen, als het onder het Oude Testament zag op de kinderen der Joden.....** Daar wij zien, dat het teken het woord dient, zullen wij ongetwijfeld zeggen, dat het daaraan onderworpen is, en zullen wij het op een lagere plaats stellen. Daar dus het woord van de Doop voor de kinderen bestemd wordt, waarom zal dan het teken, dat is het aanhangsel van het woord, van hen afgehouden worden? Deze ene reden zou, indien geen andere ter beschikking stonden, meer dan voldoende zijn om allen te weerleggen, die tegenwerpen willen maken. ....

Wij geven toe, dat wij niet meer, als de Joden, aan bepaalde dagen gebonden zijn; maar aangezien de Heere, ook al schrijft Hij geen enkele dag voor, toch verklaart, dat het Hem behaagd, dat de kleine kinderen door een openbare ceremonie in zijn verbond zullen opgenomen worden, wat zoeken wij dan meer?

Reactie: De beloften die de Heere aan Abraham gegeven heeft in het verbond zijn van de kant van de Heere vast en zeker, zelfs eeuwig. Maar de Israëlieten hebben het verbond verbroken. Desondanks is de Heere getrouw, ondanks hun ontrouw. Wat de Heere in het verbond met Abraham in Gen. 17 heeft beloofd komt de Heere absoluut na. Want de HEERE heeft bij Zichzelf gezworen. Hij zegt in Deut.7:8,9: *“Maar vanwege de liefde van de HEERE voor u, en om de eed die Hij uw vaderen gezworen had, in acht te nemen, heeft de HEERE u met sterke hand uitgeleid en heeft u verlost uit het slavenhuis uit Egypte. Daarom moet u weten dat de HEERE uw God is. Hij is de God, de getrouwe God, Die het verbond en de goedertierenheid in acht neemt, voor wie Hem liefhebben en Zijn geboden in acht nemen, tot in duizend generaties”*. In Ez.16:8 zegt Hij: *“Ik zwoer u en kwam met u in een verbond, spreek de Heere HEERE en gij werd de Mijne”*. Dit gaat over Israël en er is geen sprake van vervangingstheologie. Door ongehoorzaamheid is de vervulling tijdelijk opgeschort, maar we zijn nu al getuige dat de Heere is begonnen met de belofte inzake het land ook waar te maken. Ondanks het feit dat de meeste Joden zich nog niet bekeerd hebben. Maar ook dat zal op Gods tijd zeker gebeuren. De profeet Zacharia zegt dat dit op één dag zal gebeuren. Dan zal het overblijfsel bekeerd worden. God bespoot Zijn volk niet, maar Hij belooft wel andere dingen en op een andere manier dan **Calvijn** veronderstelt.

6 . Daar nu de Here, terstond na het sluiten van het verbond met Abraham, bevolen heeft, dat het in de kleine kinderen door een uiterlijk sacrament zou verzegeld worden (Gen. 17:12), wat voor reden zullen de Christenen dan hebben, om het tegenwoordig niet te **betuigen en te verzegelen in hun kinderen?**

En laat nu niemand mij tegenwerpen, dat de Heere niet bevolen heeft zijn verbond te bevestigen met een ander teken dan het teken der besnijdenis, dat al lang afgeschaft is. Want het ligt voor de hand te antwoorden, dat Hij voor de tijd van het Oude Testament de besnijdenis ingesteld heeft tot bevestiging van zijn verbond, **maar dat na de afschaffing daarvan** toch altijd dezelfde reden der bevestiging blijft, die wij met de Joden gemeen hebben. Het verbond is gemeen, en de oorzaak der bevestiging is ook gemeen. Slechts de manier der bevestiging is verschillend, omdat zij de besnijdenis hadden, in wier plaats bij ons de Doop gekomen is.

Reactie: **Calvijn** blijft in vele van deze artikelen op hetzelfde aambeeld slaan, met andere woorden, hij probeert met een veelheid van woorden zijn standpunt te verdedigen. Niet op basis van Gods Woord, maar door menselijke redeneringen. Nogmaals, de besnijdenis is voor de Joden niet afgeschaft, want het is het teken van een eeuwig verbond, dat door de meeste Joden wel eenzijdig is verbroken, maar van Gods kant niet! En voor het Nieuwe Verbond geldt alleen het teken van de besnijdenis van het hart. Daarom zegt Paulus: *“Want wij zijn de besnijdenis, wij die God in de Geest dienen en in Christus Jezus roemen en niet op het vlees betrouwen. Hoewel ik reden heb om ook op het vlees te betrouwen: als iemand anders denkt om ook op het vlees te kunnen vertrouwen, ik nog meer: besneden op de achtste dag.....Maar wat voor mij winst was, dat heb ik om Christus wil als schade beschouwd”*.Fil.3:7.

Calvijn noemt de besnijdenis een sacrament. Dat woord komt echter in de hele Bijbel niet voor. De doop is dus niet in de plaats van de besnijdenis gekomen en is gegeven als een getuigenis en symbool van het sterven met Christus en het opstaan in een nieuw leven met Christus.

Miljoenen, misschien wel miljarden mensen zijn op een verkeerd spoor gezet. Denk eens aan de leer van de rooms-katholieke, oosters-orthodoxe en Russisch-orthodoxe kerken, waar miljoenen kinderen worden gedoopt uitgaande van de leer dat zij behouden zijn. In hoeveel reformatorische kerken wordt gedacht dat de kinderen door de doop behouden worden? Er zijn nog maar enkele reformatorische kerken waar helder en klaar verkondigd wordt, dat ondanks de doop een mens bekeerd moet worden wil hij behouden zijn.

7. Immers wij moeten niet lichtvaardig hieraan voorbijgaan, dat Christus beveelt de kinderen tot Hem te brengen, terwijl Hij de reden daaraan toevoegt, namelijk omdat der zulken het Koninkrijk der Hemelen is.....**Indien hunner is het Koninkrijk der Hemelen, waarom zal hun dan het teken geweigerd worden, waardoor als het ware de toegang tot de kerk geopend wordt, opdat ze, in haar ontvangen, geschreven worden bij de erfgenamen van het Hemels Koninkrijk? Hoe onbillijk zullen wij zijn, indien wij hen verdrijven, die Christus tot zich nodigt? Indien wij hen beroven, die Hij met zijn gaven versiert? Indien wij hen uitsluiten, die Hij uit eigen beweging toelaat?** Indien wij willen onderzoeken, hoever hetgeen Christus daar gedaan heeft, verschilt van de Doop, van hoeveel groter waarde zullen wij dan de Doop achten, **waardoor wij betuigen, dat de kinderen in Gods verbond begrepen zijn**, dan de opneming, de omhelzing, de oplegging der handen en het gebed, waardoor Christus zelf tegenwoordig zijnde verklaart, dat zij de zijnen zijn en door Hem geheiligd worden?

Door de andere uitvluchten, waardoor ze aan deze plaats trachten te ontkomen, doen ze niets anders dan hun onwetendheid verraden. Want daaruit, dat Christus zegt: “Laat de kinderkens tot Mij komen,” maken ze spitsvondig op, dat die kinderen al wat ouder waren, daar ze reeds in staat waren om te lopen. Maar door de evangelisten worden ze in het Grieks *brephe* en *paidia* genoemd, met welke woorden de Grieken kleine kinderen aanduiden, die nog aan hun moeders borst zijn. Komen is dus eenvoudig gezet voor naderen. Zie, welke listen zij gedwongen worden te verzinnen, die tegen de waarheid verhard zijn.

Verder wat zij beweren, **dat het Koninkrijk der Hemelen de kinderen niet wordt toegerekend, maar hun, die zijn als de kinderen, omdat gezegd wordt, dat het derzulken is, maar niet dat het hunner is, dat is niets deugdelijker.** Want indien men dat aanvaardt, hoe zal dan de redenering van Christus zijn, waardoor Hij wil aantonen, dat degenen, die in leeftijd kinderen zijn, van Hem niet vreemd zijn? Wanneer Hij gebiedt, dat men de kinderen tot Hem zal laten naderen, dan is niets duidelijker, dan dat de werkelijke kinderleeftijd aangeduid wordt. En opdat dat niet ongerijmd zou schijnen, voegt Hij toe: **“derzulken is het Koninkrijk der Hemelen.” Indien het nodig is, dat de kleine kinderen daaronder begrepen worden, zal het allerminst duister zijn, dat door het woord derzulken de kinderen zelf en huns gelijken worden aangeduid.**

Reactie: Calvijn verwijt zijn tegenstanders dat ze spitsvondig zijn, maar zelf kan hij er ook wat van. Calvijn beweert in dit artikel dat de kinderen die tot de Heere Jezus mogen naderen, erfgenamen zijn van het Koninkrijk der hemelen. Dat houdt in dat die kinderen dan ook wedergeboren moeten zijn. Stel dat dit van deze kinderen

zou gelden, dan wil dit nog niet zeggen dat dit van alle Joodse kinderen zou gelden. Als alle Joodse kinderen wedergeboren zijn en erfgenamen van het Koninkrijk, waarom zijn de ouders van die kinderen dan niet wedergeboren? Want de meerderheid van de Joden heeft de Heere Jezus verworpen. Ziet u wel dat deze redenering van **Calvijn** geen stand kan houden. Het is in tegenspraak met de rest van de Schrift. Ook al worden kinderen niet gedoopt, dan wil dit niet zeggen dat ze niet een bevoorrechte positie hebben. Kinderen van gelovige ouders zijn geheiligd, apart gezet. Want zij horen het Evangelie, het wordt hun aangeboden. De kinderen hoeven het aanbod alleen maar aan te nemen, door te geloven en zich te bekeren. Net zo als dit geldt voor ieder mens aan wie het Evangelie verkondigd wordt. Bovendien is het inderdaad zo, dat Jezus spreekt over "zodanigen." Hij zegt hiermee dat een mens de gezindheid moet krijgen van een kind, dat onbevangen aanneemt wat het geleerd wordt. Dit in tegenstelling tot de Schriftgeleerden en Farizeeën die niets van de Heere Jezus wilden aannemen, hoewel zij verondersteld werden de Schriften te kennen.

8. Want wanneer we overdenken wat de instelling van het Avondmaal meebrengt, dan kunnen we daaruit gemakkelijk beoordelen, aan wie het gebruik ervan moet worden meegegeeld. En dat nemen wij ook waar in de Doop. **Immers wanneer wij bemerken tot welk doel hij is gesteld, dan zien wij duidelijk, dat hij ook de kleine kinderen niet minder toekomt dan de ouderen. Zij kunnen dus van de Doop niet beroofd worden zonder dat de wil van God, de Auteur ervan, openlijk verongelijkt wordt.** En dat ze verder onder het eenvoudige volk uitstrooien, dat een lange reeks van jaren na Christus' opstanding is voorbijgegaan, in welke de kinderdoop onbekend was: daarin liegen ze zeer schandelijk. Immers er is geen schrijver zo oud, die de oorsprong ervan niet met zekerheid terugvoert tot de tijd der apostelen.

Reactie: Op basis van Gods Woord kan ik u verzekeren dat God niet verongelijkt zou zijn indien de kinderdoop zou worden afgeschaft. God is niet de auteur van de kinderdoop, heeft deze ook nergens in de Schrift bevolen. Niemand kan bewijzen dat de kinderdoop in de Schrift voorkomt. Men kan het veronderstellen, maar het staat nergens!

Inmiddels is door onderzoek ook gebleken dat in de eerste honderd jaar na Pinksteren, de kinderdoop in de gemeenten niet voorkwam. Deze dwaling is pas in de tweede en derde eeuw langzamerhand de gemeenten binnen geslopen. (Zie boek: "De doop in de vroege kerk" van H.F. Stander en J.P. Louw).

9. Daarom moeten zij, die de belofte aangaande het uitbreiden van Gods barmhartigheid over hun kinderen omhelzen, bedenken, dat het hun plicht is hen aan de kerk aan te bieden om hen te laten tekenen met het teken der barmhartigheid, en daardoor zichzelf te bemoedigen tot een vaster vertrouwen, **omdat ze voor hun ogen zien, dat het verbond des Heeren in de lichamen hunner kinderen wordt ingegraveerd.** Bovendien, wanneer ze opgewassen zijn, worden ze door hun Doop niet weinig aangezet tot een ernstige ijver om God te dienen, door wie ze door het openbare teken der aanneming tot zijn kinderen aangenomen zijn, voordat ze Hem vanwege hun leeftijd als Vader konden erkennen.

Reactie: Niet door de kinderdoop en ook niet door de geloofsdoop wordt het verbond ingegraveerd. Trou-

wens over welk verbond heeft **Calvijn** het hier? Hoe moeten die kinderen God dienen en een volgeling van de Heere Jezus zijn, als ze nog niet bekeerd en wedergeboren zijn. Dat is een geweldig spanningsveld, want een onbekeerd kind kan God niet dienen.

Calvijn kan wel zeggen dat die kinderen tot Gods kinderen zijn aangenomen, maar de praktijk wijst wel uit dat dit niet het geval is. Gods Woord keert het precies om: Joh.1:11-13 "Hij kwam tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. Maar allen die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven; die niet uit bloed(niet door bloedverwantschap), niet uit de wil van vlees(niet omdat ze in de eerste plaats zelf wilden of hebben kozen)en ook niet uit de wil van een man (hetzij een priester of een dominee), maar uit God geboren zijn".

10. Want ze zeggen, èn dat verschillende zaken betekend worden, èn dat het verbond geheel verschillend is, èn dat de benaming der kinderen niet dezelfde is. En wanneer ze het eerste willen bewijzen, wenden ze voor, dat de besnijdenis een figuur was van de doding, niet van de Doop. Dit geven wij hun waarlijk zeer gaarne toe. Want het verdedigt ons op uitnemende wijze.

Wanneer ze willen verdedigen het verschil van het verbond, met welk een barbaarse vermetelheid verscheuren en bederven zij dan de Schrift! En dat niet op één plaats, maar zo, dat ze niets ongedeerd of ongeschonden laten. Want zij schilderen ons de Joden als zo vleselijk, dat ze meer op beesten gelijken dan op mensen: zeggende namelijk, dat het met hen gesloten verbond niet verder reikt dan het tijdelijke leven, en dat de hun gegeven beloften betrekking hebben op tegenwoordige en lichamelijke goederen. Indien dit leerstuk waarheid is, wat blijft er dan anders over dan te zeggen, dat het Joodse volk een tijdlang met Gods weldaad verzadigd is geweest, evenals men een kudde varkens in het hok vetmest, opdat het eindelijk door een eeuwig verderf zou omkomen? Want zodra wij de besnijdenis en de aan haar verbonden beloften aanhalen, antwoorden zij, dat de besnijdenis een letterlijk teken was en haar beloften lichamenlijk waren.

Reactie: **Calvijn** verwijt zijn tegenstanders iets waaraan hij zich zelf schuldig maakt. Hij kent aan de besnijdenis allerlei betekenissen toe, die de Schrift er niet aan toekent. Hij wil daarbij wijzer zijn dan de apostel Paulus die, ik heb het al eerder gezegd, in Romeinen 2:25 zegt:"Want de besnijdenis heeft wel nut als u de wet houdt, maar als u een overtreder van de wet bent, is uw besneden zijn tot onbesneden zijn geworden". Zie verder mijn reactie onder artikel 4. Bovendien is **Calvijn** niet goed op de hoogte van hetgeen de Baptisten werkelijk leerden.

Door aan de besnijdenis een geheel andere betekenis en andere eigenschappen toe te kennen dan de Schrift aangeeft, komt **Calvijn** tot de meest vreemde standpunten. De beloften in het verbond van Genesis 17 aan Abraham gegeven waren zowel materieel als geestelijk. Maar God vroeg wel geloof en gehoorzaamheid. En door ongeloof kon de meerderheid het beloofde land niet binnengaan. En door ongeloof en ongehoorzaamheid hebben de meesten de Messias verworpen en zijn verstrooid onder de volken. Dus tijdelijk terzijde gesteld ter wille van de zaligheid van de heidenen. Maar God blijft getrouw aan Zijn verbond met Abraham. Ook nu wordt aan het gegeven "de doop is in plaats van de besnijdenis gekomen"de meest wonderlijke uitleg

gegeven. In een preek werd onder meer gezegd: “ dat de besnijdenis gepaard ging met bloedverlies. De Heere Jezus heeft Zijn bloed gestort op Golgotha. Daarom is de doop gekomen in plaats van de besnijdenis, want bloedstorting was niet meer nodig. In deze uitleg wordt de besnijdenis tot een offer gemaakt”

De landbelofte is nu al gedeeltelijk in vervulling gegaan en de geestelijke belofte, dat God hun God wil zijn en dat ook zal tonen, wordt zeker nog vervuld. De profeten hebben daar duidelijk over gesproken. In het Dui-zendarig Vrederijk zal de Messias Koning zijn van Israël. Bovendien moeten we nooit vergeten dat het in de eerste plaats Joodse apostelen waren die het Evangelie verkondigd en verspreid hebben onder de heidenen. Zij werden ook onder de leiding van de Heilige Geest de auteurs van het Nieuwe Testament.

14. En met hoe grote hardnekkigheid zij ook volhouden oorlog te voeren tegen het evangelie, zo mogen wij hen daarom toch niet verachten, wanneer wij bedenken, **dat Gods zegening, ter wille van de belofte, nog onder hen overblijft**, gelijk de apostel betuigt, dat ze nooit geheel van hen zal wijken; want Gods gaven en roeping berouwen Hem niet.

Reactie: Toch nog een positief punt van **Calvijn**. Hij erkent dat de zegen van God nooit geheel van het Joodse volk zal wijken.

15. Want evenals Paulus daar betoogt, dat de Joden door hun ouders geheiligd worden, zo leert hij elders (I Kor. 7: 14 *Want de ongelovige man is geheiligd door zijn vrouw en de ongelovige vrouw is geheiligd door haar man. Anders waren immers uw kinderen onrein, maar nu zijn zij heilig.*), dat de kinderen der Christenen dezelfde heiligmaking van hun ouders ontvangen. En daaruit volgt, dat ze terecht afgescheiden worden van de anderen, die daarentegen beschuldigd worden van onreinheid. **Wie kan er nu nog aan twifelen, of geheel vals is, hetgeen zij verder beweren, namelijk, dat de kinderen, die oudtijds besneden werden, slechts het geestelijke kinderdrom afbeeldden, dat uit de wedergeboorte van Gods Woord voortkomt?**

Reactie: Als Paulus zegt dat de kinderen van gelovige ouders heilig zijn en dat een ongelovige man geheiligd wordt in zijn gelovige vrouw, dan wil dat zeggen dat ze apart gezet zijn. Maar Paulus zegt niet dat de ongelovige man en de ongelovige kinderen bekeerd en wedergeboren zijn. Het is een voorrecht om in de nabijheid van gelovige ouders op te groeien en niet tussen ongelovigen. Maar ik denk dat veel ouders als ze eerlijk zijn, ervaren en moeten erkennen dat al hun kinderen niet bekeerd zijn. Maar ze leven als het goed is wel in de lichtkring van de gelovige ouders. Als reactie op art. 4 ben ik al ingegaan op de betekenis van de besnijdenis.

15. Immers de apostel redeneert niet zo scherpzinnig (Rom. 15:8), wanneer hij schrijft, *dat Christus een dienaar der besnijdenis is, om de beloften, die de vaders gedaan waren, te vervullen*, alsof hij op deze manier sprak: daar het verbond, dat met Abraham gesloten is, ziet op zijn zaad, is Christus om het eenmaal door de vader gegeven woord te vervullen en in te lossen, het Joodse volk tot zaligheid gekomen. **Ziet ge, hoe hij oordeelt, dat ook na de opstanding van Christus, de belofte van het verbond niet alleen zinnebeeldig, maar, gelijk de woorden luiden, aan het vleselijk zaad van Abraham moest vervuld worden?**

Reactie: Christus is een dienstknecht van de besnijdenis geworden. Wat betekent dit? Jezus is, als Zoon van God, tot het Joodse volk gekomen, het volk dat de besnijdenis als teken was gegeven van het verbond dat God met Abraham en zijn nageslacht had gesloten. Hij was gekomen als een Knecht, die door lijden heen, Zijn volk wilde zalig maken van hun zonden. Hij was gekomen om de beloften en profetieën te vervullen die God aan de vaders had gegeven. Ook had God aan Abraham beloofd dat in hem al de volken gezegend zouden worden. Als **Calvijn** stelt dat het Joodse volk tot zaligheid is gekomen, dan begrijp ik niet wat hij bedoelt. Want in zijn totaliteit is dat niet zo. Maar er zijn er wel velen zalig geworden teneinde de volken te bereiken met het Evangelie en hen zo tot zegen te zijn. Daarmee is die belofte aan Abraham rijk vervuld.

15. Daarop heeft ook betrekking hetgeen Petrus (Hand. 2:39 *Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.*) de Joden verkondigt, dat hun en hun zaad, volgens het recht van het verbond, de weldaad van het evangelie toekomt; en in het eerstvolgende hoofdstuk (Hand. 3:25 *U bent kinderen van de profeten en van het verbond dat God met onze vaders sloot, toen Hij tegen Abraham zei: En in uw Nageslacht zullen alle geslachten van de aarde gezegend worden.*) noemt hij hen kinderen, dat is erfgenamen van het verbond. **Daarvan verschilt ook niet veel de andere boven aangehaalde plaats van de apostel (Efeziërs 2:11 *Bedenk daarom dat u die voorheen beiden(en) was in het vlees en die onbesneden(en) genoemd werd door hen die genoemd worden besnijdenis in het vlees, die met de hand gebeurt*), waar hij de besnijdenis, die de kinderen is ingedrukt, houdt en stelt voor een getuigenis van de gemeenschap, die ze met Christus hebben.**

Reactie: In dit deel van art. 15 haalt **Calvijn** enige teksten aan, die moeten bewijzen dat de doop in het NT ook voor kleine kinderen/baby's bedoeld is. Het is echter gemakkelijk in te zien dat deze drie teksten door Calvijn geheel onjuist worden uitgelegd en toegepast. In Handelingen 2:39 spreekt Petrus over de beloften van God. Welke zijn die beloften? Nu dat is de uitstorting van de Heilige Geest en de weldaden van het Evangelie. Die komen toe aan de Joden en hun kinderen en zoveel andere mensen/volken, **zoveel als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.** Dit laatste, vet gedrukt, hoort wel bij deze tekst. Dat heeft Calvijn blijkbaar overgeslagen. Het is God die mensen roept en verkiest, zovelen als Hij wil. Dit betekent dat niet alle Joden en niet alle mensen behouden worden. In Handelingen 3:25 spreekt de apostel Petrus de Joden aan als erfgenamen van het verbond en de profeten. Ja, dat zegt later de apostel Paulus ook in Romeinen 3:2, dat hun de woorden van God zijn toevertrouwd. En in **Romeinen 9: 4** *Zij zijn immers Israëlieten; voor hen geldt de aanneming tot kinderen en de heerlijkheid en de verbonden en de wetgeving en de ere dienst en de beloften.5 Tot hen behoren de vaders, en uit hen is, wat het vlees betreft, de Christus voortgekomen, Die God is, boven alles, te prijzen tot in eeuwigheid. Amen! 6 Ik zeg dit niet alsof het Woord van God vervallen is, want niet allen die uit Israël voortgekomen zijn, zijn Israël.*

De apostel Paulus zegt in de bovenvermelde teksten dat de Israëlieten heerlijke beloften zijn toegezegd, die de HEERE ook gedeeltelijk al heeft vervuld. Maar door ongeloof hebben ze niet allen deel gekregen aan de vervulling van die beloften, zoals Paulus dit verwoordt in:

Romeinen 9: 30 *Wat zullen wij dan zeggen? Dit: dat de heidenen, die geen gerechtigheid hebben nagejaagd,*

gerechtigheid verkregen hebben, gerechtigheid echter die uit het geloof is.³¹ Maar Israël, dat de wet van de gerechtigheid najaagde, is aan de wet van de gerechtigheid niet toegekomen. ³² Waarom niet? Omdat zij die niet uit geloof zochten, maar als uit werken van de wet. Want zij hebben zich gestoten aan de steen des aanstoots, ³³ zoals geschreven staat: Zie, Ik leg in Sion een steen des aanstoots en een struikelblok. En: Ieder die in Hem gelooft, zal niet beschaamd worden.

In **Galaten 3:14** zegt de apostel dat de zegening van Abraham is gelegen in de belofte van de Geest, die in Christus Jezus ook tot de heidenen is gekomen. Dat is dezelfde belofte en zegening waar de apostel Petrus over sprak tot de Israëlieten in Handelingen 2.

Galaten 3:14 *opdat de zegen van Abraham in Christus Jezus tot de heidenen zou komen, en opdat wij de belofte van de Geest zouden ontvangen door het geloof.*

De betekenis die **Calvijn** hecht aan Efeziërs 2:11 en de uitleg die hij daaraan koppelt is geheel onterecht en ook vreemd. Deze tekst zegt totaal niets over de besnedenen en over hun zaligheid. De heidenen kenden eertijds de beloften en de woorden van God niet. Dit in tegenstelling tot de Joden. Maar dat door de besnijdenis de kinderen van de Joden gemeenschap met Christus krijgen, is een afwijking van het Woord van God. **Calvijn** zegt dat de apostel de besnijdenis houdt en stelt voor een getuigenis van de gemeenschap die ze met Christus hebben. Dat heeft Paulus niet gezegd en dit staat nergens in Gods Woord. Dit is een verzinsel van **Calvijn** om zijn eigen kromme redeneringen te verdedigen. We gaan ervan uit dat hij dat niet bewust gedaan heeft, want dat zou het nog erger maken.

17. Zij menen ook een zeer sterke reden aan te voeren, waarom de kinderen van de Doop afgehouden moeten worden, wanneer ze betogen, dat de kinderen vanwege hun leeftijd nog niet geschikt zijn, om de verborgenheid, die in de Doop betekend is, te begrijpen. Dit nu is de geestelijke wedergeboorte, die niet in de eerste kindsheid vallen kan. Dus besluiten zij, dat men ze niet voor iets anders moet houden dan voor kinderen van Adam, totdat ze opgewassen zijn tot een leeftijd, die past bij de tweede geboorte. **Maar tegen dit alles gaat Gods waarheid overal in. Want indien ze onder de kinderen van Adam gelaten moeten worden, worden zij in de dood gelaten; want in Adam kunnen wij niet anders dan sterven. Daarentegen beveelt Christus, dat ze tot Hem gebracht zullen worden. Waarom? Omdat Hij het leven is. Opdat Hij hen dus zou levend maken, maakt Hij hen zichzelf deelachtig; terwijl dezen hen intussen ver wegrijven en aan de dood toewijzen.**

Want indien zij de uitvlucht zoeken, dat de kleine kinderen daarom niet omkomen, wanneer ze voor kinderen van Adam gehouden worden, dan wordt hun dwaling meer dan genoeg door het getuigenis der Schrift weerlegd. Want daar ze verkondigt, dat allen in Adam sterven (I Kor. 15:22), volgt dat er geen hoop op leven overblijft dan in Christus.

Reactie: Calvijn gaat ervan uit dat de kinderen door de doop zalig worden. Want hij zegt als ze niet gedoopt worden, sterven ze in Adam en is er geen hoop op leven (na de dood). Dan zegt **Calvijn** precies hetzelfde wat

de rooms-katholieke kerk leert. Het is waarschijnlijk ook mede hierdoor dat de rooms-katholieke kerken de doop in de reformatorische kerken erkennen en omgekeerd. **Calvijn** beweert dat de doop op het geloof overal tegen Gods Woord ingaat. Blijkbaar heeft **Calvijn** Gods Woord nooit goed gelezen, anders kon hij zoiets niet zeggen. Natuurlijk moeten de kinderen aan de voeten van de Heere Jezus gebracht worden (figuurlijk gesproken), om over Hem te worden onderwezen.

Wat nu te zeggen t.a.v. het behoud van jong gestorven kinderen die niet gedoopt zijn? Er dient verschil gemaakt te worden tussen kinderen die tot hun verstand gekomen zijn en kinderen die nog geen begrip van geloofszaken hebben. Kinderen die tot hun verstand gekomen zijn, kunnen ook tot geloof komen, als is dit misschien nog klein en pril, maar dat is soms ook heel ontroerend. Ps.8:3: *“Uit de mond der kinderkens en der zuigelingen hebt Gij sterkte gegrondvest, om Uwer tegenpartijen wil, om de vijand en de wraakgierige te doen ophouden”*.

Kinderen die nog te klein zijn om dit te begrijpen, zijn geheiligd in de gelovige ouders. Ze worden in het gebed door de ouders en door de gemeente opgedragen aan de Heere en als deze kinderen sterven mogen we m.i. aannemen/veronderstellen dat de Heere ze in genade aanneemt. Zie Markus 10:14-16: *“Wie het Koninkrijk Gods niet ontvangt, gelijk een kindeke, die zal in hetzelfde geenszins ingaan”* en *“derzulken is het Koninkrijk Gods”*.

17. (vervolg) Opdat wij dus erfgenamen des levens mogen worden, moeten wij met Hem gemeenschap hebben. En daar wederom elders geschreven is, dat wij allen van nature aan Gods toorn onderworpen zijn (Ef. 2:3), en in zonde ontvangen (Ps. 51:7), waaraan de verdoemenis voortdurend verbonden is; moeten wij uit onze natuur verhuizen, voordat de toegang tot het Koninkrijk Gods voor ons openstaat.

En wat kan er duidelijker gezegd worden dan dat vlees en bloed het Koninkrijk Gods niet kunnen bezitten? (I Kor. 15:50). Laat dus al wat van ons is vernietigd worden, hetgeen zonder wedergeboorte niet zal geschieden; dan zullen wij deze bezetting van het Koninkrijk zien. Eindelijk, indien Christus waarheid spreekt, wanneer Hij predikt, dat Hij het leven is, moeten wij in Hem ingeplant worden, opdat wij uit de slavernij des doods verlost worden.

Maar hoe, zeggen ze, worden de kleine kinderen wedergeboren, die niet toegerust zijn met kennis, noch des goeds noch des kwaads? Wij antwoorden, dat het werk Gods, ook al valt het niet onder ons begrip, toch aanwezig is. Verder, dat de kleine kinderen, die behouden moeten worden, zoals ongetwijfeld sommige van die leeftijd behouden worden, te voren door de Heere wedergeboren worden, is allerminst duister. Want indien ze de hun ingeboren verdorvenheid uit de schoot hunner moeder met zich brengen, moeten ze gereinigd zijn, voordat ze in het Koninkrijk Gods worden toegelaten, waar niets binnenkomt, dat bevlekt of bezoedeld is. Indien ze als zondaars geboren worden, zoals David en Paulus verzekeren, blijven ze Gode onwelgevallig en gehaat, of ze moeten gerechtvaardigd worden.

En wat zoeken wij verder, daar de Rechter zelf openlijk verklaart (Joh. 3:3), dat voor niemand de toegang tot het hemelse leven openstaat dan voor wedergeborenen? **En om tegensprekers van deze soort te bedwingen, heeft Hij in Johannes de Doper, die Hij in zijn moeders schoot geheiligd heeft, een bewijs geleverd van wat Hij in de anderen vermocht.** Ook door de uitvlucht, waarmee ze hier spelen, vorderen ze niets, namelijk deze, dat dit slechts eenmaal geschied is, en dat daaruit niet terstond volgt, dat de Heere zo telkens weer met de kleine kinderen pleegt te handelen. Want ook wij redeneren niet op die manier. Het is slechts onze bedoeling aan te tonen, dat Gods kracht onrechtmatig en boosaardig door hen begrensd wordt binnen die engten, waarin zij zich niet laat insluiten.

Evenveel gewicht heeft ook hun andere uitvlucht. Zij voeren aan, dat volgens het gewone gebruik der Schrift de woorden: van zijn moeders lijf aan, hetzelfde betekenen, alsof gezegd werd: van de jeugd aan. Maar men kan duidelijk zien, dat de engel, toen hij dit aan Zacharia aankondigde, iets anders bedoeld heeft, namelijk, dat het kind terwijl het nog niet geboren was met de Heilige Geest zou vervuld worden. **Laat ons dus niet pogen God een wet op te leggen, dat Hij niet zou heiligen wie Hij wil op de wijze, waarop Hij deze geheiligd heeft, aangezien er van zijn kracht niets is afgegaan.**

Reactie: Vanuit het feit dat Johannes de Doper reeds in de moederschoot de Heilige Geest ontvangen heeft, probeert **Calvijn** aan te tonen dat baby's reeds in de buik van de moeder en/ of direct na de geboorte wedergeboren kunnen zijn. De geboorte van Johannes de Doper was een uniek gebeuren en hij was een uniek persoon, aangekondigd in het Oude Testament. Hij kreeg ook een unieke roeping. Je kunt dit gegeven niet als maatstaf gaan gebruiken voor andere situaties. Hij erkent dat je daarmee niet kunt aantonen dat alle baby's van gelovige ouders bij de geboorte al wedergeboren zijn, maar God is machtig dit te doen. God is zeker machtig dit werk te doen in het leven van een pasgeboren baby. Maar daarmee kun je niet bewijzen dat alle gedoopte baby's wedergeboren zijn, zoals Calvijn aan het begin van dit artikel 17 toch wil beweren. Het blijft waar en zelfs het doopformulier voor het dopen van kleine kinderen bevestigt dit, dat alle kinderen in zonde worden ontvangen en geboren en aan de verdoemenis onderworpen zijn. Job14:4 *"Komt ooit een reine uit een onreine?"*. Ps.51:7 *"Zie, ik ben in ongerechtigheid geboren en in zonde heeft mij mijn moeder ontvangen"*. Ieder kind, ieder mens moet wedergeboren worden door Woord en Geest. Daarom is er, zoals reeds aange-toond, verschil tussen kinderen die het Woord kunnen begrijpen en kinderen die dat nog niet kunnen. Zie verder wat ik aan het begin van art. 17 hierover gezegd heb.

18. En gewis is Christus daarom van zijn eerste kindsheid af geheiligd, **opdat Hij uit elke leeftijd zonder onderscheid zijn uitverkorenen in zich zelf zou heiligen.** Want evenals Hij tot het tenietdoen van de schuld der ongehoorzaamheid, die in ons vlees begaan was, datzelfde vlees aangenomen heeft, om daarin ter wille van ons en in onze plaats een volmaakte gehoorzaamheid te betonen, zo is Hij uit de Heilige Geest ontvangen om, **met diens heiligheid in zijn aangenomen vlees ten volle doordrongen, haar ook in ons over te gieten.**

Indien wij in Christus het allervolmaakste voorbeeld hebben van alle genadegiften, waarmee God zijn kinderen begiftigt, dan zal Hij ons ook in dit stuk, tot een bewijs zijn, dat de kin-

derlijke leeftijd niet zozeer vreemd is aan de heiligmaking. Hoe het ook zij, toch stellen wij dit buiten geschil, dat niemand der uitverkorenen uit het tegenwoordige leven wordt weggeroepen, die niet eerst geheiligd wordt en wedergeboren door Gods Geest.

Reactie: Calvijn is een meester in het formuleren van onwaarheden op een zodanige wijze, dat bij oppervlakkig lezen het lijkt of hij de waarheid spreekt. Waarom is Jezus vanaf het begin van Zijn leven reeds in het bezit geweest van de Heilige Geest? Calvijn stelt dat dit geweest is, opdat Hij uit elke leeftijd zonder onderscheid zijn uitverkorenen in Zichzelf zou heiligen. Dit is een moeilijke zin.

De woorden “elke leeftijd zonder onderscheid” kunnen weggelaten worden, want het gaat om de uitverkorenen, jong en of oud. De uitverkorenen worden in Christus geheiligd, zalig gemaakt. Dat is correct. Maar dat heeft Christus niet gedaan door de heiligheid in Zijn jonge leven en dat heeft Hij zeker niet daardoor overgegeven in Zijn uitverkorenen. Bovendien was Christus niet geheiligd. Hij was volmaakt heilig, want Hij is en was van hetzelfde Wezen als de Vader en in Hem woont al de volheid der Godheid lichamelijk. Zijn heiligheid kan het deel worden van Zijn uitverkorenen die geheiligd worden in Hem. Wanneer zij hun zonden belijden en het offer van de Heere Jezus aanvaard hebben, wordt de heiligheid van de Heere Jezus Christus hun toegerekend, evenals Zijn rechtvaardigheid. 1 Korinthiërs 1:30 *“Maar uit Hem bent u in Christus Jezus, Die voor ons is geworden wijsheid van God en gerechtigheid, heiliging en verlossing, 31 opdat het zal zijn zoals geschreven staat: Wie roemt, laat hij roemen in de Heere.”* Bovendien lezen we van de Heere Jezus ook nog dat de Heilige Geest op een speciale manier op Hem neerdaalde in de gedaante van een duif na Zijn doop in de Jordaan en God de Vader uitspreekt: *“Dit is Mijn geliefde Zoon, in Wie Ik Mijn welbehagen heb!”* (Mattheus 3:17)

De Bijbel leert ons dat de Heere Jezus door Zijn dood en opstanding het leven verworven heeft voor Zijn uitverkorenen. Na Zijn hemelvaart heeft hij de Heilige Geest geschonken aan een ieder van Zijn uitverkorenen die gelooft in de Zoon van God als zijn Redder en Zaligmaker.

18. Wat betreft hun tegenwerping, dat de Geest in de Schrift geen andere wedergeboorte kent dan die uit onverderfelijk zaad, dat is, uit Gods Woord: daarin leggen zij verkeerd uit de uitspraak van Petrus (1 Petrus 1:23), waarin deze alleen de gelovigen begrijpt, die door de prediking van het evangelie waren onderwezen. Wij erkennen wel, dat voor zulken het Woord des Heeren het enige zaad der geestelijke wedergeboorte is; **maar wij ontkennen, dat men daaruit moet opmaken, dat de kleine kinderen door Gods kracht niet kunnen wedergeboren worden: welke Hem even geredelijk ten dienste staat, als ze voor ons onbegrijpelijk en bewonderenswaardig is.** Bovendien zou het niet voorzichtig genoeg zijn de Heere het vermogen te ontzeggen, dat Hij zich aan de kinderen op een of andere wijze zou kunnen kenbaar maken.

Reactie: Hoewel Calvijn de waarheid van Gods Woord niet wil ontkennen, zegt hij toch dat wat in het Woord staat, niet de enige waarheid is. Calvijn heeft nog een waarheid naast de Waarheid. Het Woord leert ons dat de Heere geen eigenmachtige uitleg toestaat. 2 Petrus 2:20; Spreuken 30:5 *Ieder woord van God is gelouterd, Hij is een schild voor hen die tot Hem de toevlucht nemen. 6 Voeg niets toe aan Zijn woorden, anders zal Hij u straffen, omdat u een leugenaar zou blijken te zijn.*

19. En aangezien zij menen, dat het zeer ongerijmd zou zijn, indien aan de kleine kinderen enige kennis Gods toegeschreven wordt, daar Mozes hun de kennis van goed en kwaad ontzegt, moeten zij mij eens antwoorden, welk gevaar er in gelegen is, indien men zegt, dat zij nu enig deel van die genade ontvangen, wier volle overloed zij een weinig later genieten zullen. Want indien de volheid des levens bestaat in de volmaakte kennis Gods, en daar sommigen van de kinderen, die terstond in hun prille jeugd door de dood van hier weggerukt worden, tot het eeuwige leven overgaan, zo worden zij ongetwijfeld opgenomen tot het onmiddellijke aanschouwen van Gods aangezicht. **Niet alsof ik zo maar zou willen beweren, dat zij met hetzelfde geloof zijn toegerust, dat wij in ons ervaren, of dat zij in 't algemeen een kennis hebben, die aan het geloof gelijk is, want dat laat ik liever onbeslist.**

Reactie: In artikel 19 worden allerlei veronderstellingen gedaan, waarvoor in het Woord van God geen grond gevonden wordt. In de voorgaande artikelen heb ik hierover reeds voldoende gezegd.

20. Maar om nog krachtiger in dit opzicht aan te houden, voegen ze er aan toe, **dat de Doop een sacrament is der bekering en des geloofs**, en dat men daarom, daar geen van deze beide valt in de tedere kinderleeftijd, er voor moet oppassen, dat niet de betekenis van de Doop ijdel en onnuttig gemaakt wordt, wanneer men de kleine kinderen tot zijn gemeenschap toelaat.

Evenwel deze wapenen worden meer tegen God dan tegen ons gericht. **Immers het is door veel getuigenissen der Schrift volkomen zeker, dat ook de besnijdenis een teken der bekering was. Bovendien wordt ze door Paulus (Rom. 4:11) genoemd een zegel van de rechtvaardigheid des geloofs.**

Reactie: Baptisten noemen de doop geen sacrament van bekering en geloof. Het is een symbool van geloof, bekering en wedergeboorte, geen sacrament dat iets tot stand brengt. De besnijdenis wordt in Romeinen 4 vers 11 door Paulus genoemd een zegel/bewijs van de rechtvaardigheid van het geloof (van Abraham). Abraham geloofde eerst en omdat hij geloofde ontving hij van God de genadige toezegging van de zegening van zijn nageslacht en het eeuwige bezit van het al eerder aan hem beloofde land. En als bewijs van deze toezegging ontving hij het teken van de besnijdenis. Dat hij al deze zegeningen ontving, vloeide voort uit zijn vertrouwen, zijn geloof in God. In Hebrëen 11 wordt dit zo goed verwoord. In Romeinen 4 gaat het over de rechtvaardigheid van/door het geloof. Door het geloof wordt iemand gerechtvaardigd, evenals Abraham.

Geloof gaat aan de doop vooraf. Dat is trouwens ook zo met het deelnemen aan het Heilig Avondmaal, de instelling van het Nieuwe Verbond in Zijn bloed. Het geloof gaat vooraf aan het deelnemen aan het Heilig Avondmaal. De besnijdenis was een gevolg van het geloof van Abraham en een bewijs /zegel van hetgeen God aan Abraham beloofde in Genesis 17. En wat beloofde God?

Genesis 17: 4 *Wat Mij betreft, zie, Mijn verbond is met u! U zult vader worden van een menigte volken.* **5** *U zult niet meer Abram heten, maar uw naam zal Abraham zijn, want Ik zal u vader van een menigte van volken maken.* **6** *Ik zal u uitermate vruchtbaar maken: Ik zal u tot volken maken en er zullen koningen uit u voortko-*

men. 7 Ik zal Mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u tot een God te zijn, en voor uw nageslacht na u. 8 Ik zal aan u en uw nageslacht na u het land waar u vreemdeling bent, heel het land Kanaän, als eeuwig bezit geven. Ik zal hun tot een God zijn. 9 Verder zei God tegen Abraham: En wat u betreft, u moet Mijn verbond in acht nemen, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door. 10 Dit is Mijn verbond dat u moet houden tussen Mij en u en uw nageslacht na u: al wie mannelijk is bij u moet besneden worden. 11 U moet het vlees van uw voorhuid laten besnijden en dat zal een teken zijn van het verbond tussen Mij en u.

Hetgeen de HEERE in Genesis 17:4 belooft, had Hij grotendeels al eerder aan Abraham beloofd, maar hier wordt het door een teken bevestigd dat het waar en zeker is. Tenslotte: de besnijdenis was/ is geen teken van bekering. De besnijdenis volgde op het geloof van Abraham. Een bewijs van de beloften in het verbond van Genesis 17, aan Abraham en zijn nageslacht gedaan.

20. ....Laat men dus van God zelf rekenschap eisen, waarom Hij bevolen heeft, dat zij in de lichamen der kleine kinderen zou ingegrift worden. .... **Wij zeggen dus, dat, dewijl God de besnijdenis als een sacrament der bekering en des geloofs aan de kinderen heeft toegeedeeld, het niet ongerijmd schijnt, wanneer ze nu de Doop deelachtig worden; tenzij men openlijk tegen Gods instelling te keer wil gaan.** .....Want ofschoon de kinderen op het ogenblik, waarop ze besneden werden, met hun verstand niet begrepen, wat de bedoeling van dat teken was, werden ze toch waarlijk besneden tot doding van hun verdorven en bezoedelde natuur, om daarover later, wanneer ze volwassen waren, na te denken. Kortom, deze tegenwerping kan zonder moeite weerlegd worden hierdoor, dat de kinderen gedoopt worden tot de toekomstige bekering en het toekomstige geloof; want ofschoon die nog niet in hen gevormd zijn, ligt toch het zaad van beide door de verborgen werking des Geestes reeds in de kinderen besloten.

Reactie: Opmerkelijk is dat **Calvijn**, met al zijn geleerdheid, niet in staat was een commentaar/uitleg te geven van Christus' Openbaring aan Johannes. En dat terwijl dit boek juist gegeven is aan Zijn kinderen, aan Zijn Gemeente om hen te openbaren wat er in de toekomst zal geschieden. **Openbaring 1:3:** "Zalig is hij die leest en zijn zij die horen de woorden van de profetie, en die in acht nemen wat daarin geschreven staat, want de tijd is nabij." De engel zegt tegen Johannes: **Openbaring 22:10:** "Verzegel de woorden van de profetie van dit boek niet, want de tijd is nabij." Het is een zeer belangrijk boek en daarom zegt de Heere Jezus ook dat er aan de inhoud van dit boek niets mag worden toegevoegd of weggelaten en dat het zeker niet mag worden genegeerd of worden beschouwd als niet belangrijk. Openbaring 22:18,19

Nu ik op dit onderdeel van de Institutie van **Calvijn** inzake de doop en de kinderdoop mijn commentaar heb gegeven, kan ik helaas niet anders constateren dan dat Calvijn met betrekking tot dit onderwerp een zeer misleidende uitleg geeft. Hij weet op een zeer intelligente, spitsvondige manier zijn standpunt te verdedigen, zodat het net lijkt of hij de waarheid spreekt. Het is uit dat oogpunt te begrijpen dat er in zijn tijd weinig of geen mensen waren die zijn uitleg van de Schrift konden weerleggen. Bovendien probeerde hij op een intimiderende manier zijn tegenstanders schaakmat te zetten. Hij schuwde daarbij niet de meest verschrikkelijke verwensingen te uiten. En daar is het helaas niet bij gebleven. Hij heeft de dood van één van zijn tegenstan-

ders, die een ketter genoemd werd, niet tegen gehouden, nee er zelfs aan meegewerkt. Deze **Michael Servet**, die **Calvijn** heeft laten vermoorden, was een Messias belijdende Jood, zij het dat hij ook een dwaling aanhing. Deze manier van handelen kan dan wel in die tijd passen, maar daarmee kan de daad van **Calvijn** niet goedgepraat worden. Zijn manier van handelen tegen (in zijn ogen) kettters, waaronder Baptisten, is in sterk contrast met de normen van de Bijbel. Calvijn werkte daarin samen met de Staat. Dat heeft ons ook wat te zeggen. Als kerk en staat niet gescheiden zijn, is er geen vrijheid van godsdienst meer.

Dat is gebleken uit de vele eeuwen van rooms-katholieke overheersing. Maar daarna gingen de reformatoren Luther, Calvijn enz. op dezelfde wijze door als de rooms-katholieke kerk die zij vervloekten. (Zie "Der Fall Servet", Uwe Plath, uitg. Alcorde Verlag, Essen). **Willem van Oranje** legde in 1564 de grondslag voor het recht van gewetensvrijheid. Volgens hem mag de overheid niet heersen over de gewetens en godsdienst van haar onderdanen. Naar mijn mening is art. 36 van de NBG in strijd met deze opvatting. Maar later meer hierover.

Gerald Priest, Ph.D. Professor of Historical Theology Detroit Baptist Theological Seminary about "When Church Historians Distort the Truth" Calvin.

Calvijn is het best bekend inzake zijn "Institutie", die voor het eerst verscheen in 1536. Na een aantal wijzigingen, werd de definitieve versie gepubliceerd in 1559 in vier delen. Hij was ook de hervormer van Genève. Opgeleid als jurist, probeerde Calvijn een kerk-staat te vormen waarvoor hij wetten opstelde en zette een "consistorie" op, niet iets anders dan de rechtbanken van de inquisitie in de middeleeuwse rooms-katholieke kerk. Deze kerkelijke rechtbank veroordeelde velen voor ketters misdaden, waarvan de uitvoering voor sommigen werd uitgevoerd door de civiele autoriteiten en anderen werden verbannen.

Onder de veroordeelden was o.a. **Michael Servet** die tot de brandstapel werd veroordeeld vanwege het met Calvijn oneens zijn over de aard van de Drie-eenheid en het anabaptisme. **Jerome Bolsec** werd verbannen wegens het oneens zijn over de leer van de predestinatie.

Toegegeven, dit was de 16e eeuw en de druk op **Calvijn** was enorm, maar wanneer al deze factoren, politieke, sociologische en religieuze, worden beschouwd, kan **Calvijn** niet worden vrijgesproken.

Hij was geen voorstander van de vrijheid van godsdienst, maar een autocraat die vaak zijn eigen wil verwarde met de wil van God.

Calvijn was nooit in staat om zich te bevrijden van zijn rooms-katholieke erfgoed. De vasthoudendheid ten aanzien van de kinderdoop, een kerk-staat waarin een zonde tegen de kerk een misdaad werd tegen de staat, en het gebruik van de burgerlijke overheid om overeenstemming met de Geneefse theocratie te dwingen, weerspiegelde zijn afhankelijkheid aan de Codex Justinianus.

Zijn Oud Testamentische hermeneutiek en zijn oncontroleerbare humeur verbitterde zijn intolerantie ten aanzien van degenen die het niet met hem eens waren. Een voorbeeld hiervan was zijn ruzie met **Jerome Bolsec** over predestinatie.

Belijdenis geschriften inzake de doop

41. De doopleer in de Heidelbergse Catechismus

Zondag 14

Vraag 36: Wat nuttigheid verkrijgt u door de heilige ontvangenis en geboorte van Christus?

Antwoord: Dat Hij onze Middelaar is en met Zijn onschuld en volkomen heiligheid mijn zonde, waarin ik ontvangen en geboren ben, voor Gods aangezicht bedekt.

Reactie: Mijn zonde wordt niet bedekt voor Gods aangezicht. Dat was in het OT het geval, door de offers van de dieren. Het offer van Christus bedekt niet de zonde maar Hij doet de zonde geheel weg, reinigt en vernieuwt mij en God ziet geen zonde meer in mij. Johannes 1:29 De volgende dag zag Johannes Jezus tot zich komen, en zei: Zie het Lam Gods, Dat de zonde der wereld wegneemt! 2 Korinthiërs 5:21 *Want Die, Die geen zonde gekend heeft, heeft Hij zonde voor ons gemaakt, opdat wij zouden worden rechtvaardigheid Gods in Hem.* Hebreëen 9:26 (Anders had Hij dikwijls moeten lijden van de grondlegging der wereld af) maar nu is Hij eenmaal in de voleinding der eeuwen geopenbaard, om de zonde te niet te doen, door Zijn eigen offer.

Zondag 26

Vraag 69: Hoe wordt u in de heilige doop onderwezen en ervan verzekerd, dat het enige offer van Christus aan het kruis u ten goede komt?

Antwoord:

Christus heeft het waterbad van de doop ingesteld¹ en daarbij beloofd, dat ik met zijn bloed en Geest van de onreinheid van mijn ziel, dat is van al mijn zonden, gewassen ben². Dit is even zeker als ik gewassen ben met het water, dat de onreinheid van het lichaam wegneemt.

¹ Matt. 28:19. ² Matt. 3:11; Marc. 1: 4; Marc. 16: 16; Luc. 3: 3; Job. 1:33; Hand. 2:38; Rom. 6:3, 4; 1 Petr. 3:21.

Reactie: De vraagstelling begint al niet goed, want niemand wordt in de doop verzekerd van zijn behoud in Christus. Het antwoord kan daarom niet goed zijn. Maar het antwoord is ondanks alle tekstverwijzingen ook niet in overeenstemming met de Schrift. In de Schrift is het altijd eerst geloven en dan dopen. Er is geen uitzondering. Voorts heeft Christus nergens beloofd dat het water van de doop door de wassing met het water ons reinigt van al onze zonden.

Vraag 70: Wat betekent dat: met het bloed en de Geest van Christus gewassen te zijn?

Antwoord:

Dat wij van God vergeving van de zonden hebben uit genade, om het bloed van Christus, dat Hij in Zijn offer aan het kruis voor ons vergoten heeft¹.

Verder ook, dat wij door de Heilige Geest vernieuwd en tot leden van Christus geheiligd zijn, zodat wij hoe langer hoe meer van de zonde afsterven en godvrezend en onberispelijk leven².

1 Ezech. 36:25; Zach. 13:1; Hebr. 12: 24; 1 Petr. 1: 2; Openb. 1: 5; Openb. 7: 14. 2 Ezech. 36: 26, 27; Job. 1: 33; Job. 3: 5; Rom. 6: 4; 1 Kor. 6: 11; 1 Kor. 12: 13; Kol. 2:11, 12.

Reactie: Een mens krijgt inderdaad genade en vergeving van zonden door het bloed van Christus en door de werking van Zijn Heilige Geest. De doop is daar echter alleen een beeld van en heeft op zichzelf geen werking. Het is geen sacrament.

Vraag 71: Waar heeft Christus ons beloofd dat Hij ons even zeker met zijn bloed en Geest wassen wil, als wij met het doopwater gewassen worden?

Antwoord:

In de instelling van de doop, die zo luidt: Gaat dan heen, maakt alle volken tot mijn discipelen en doopt hen in de naam van de Vader en de Zoon en de Heilige Geest, Matteüs 28: 19.

En: Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden, maar wie niet gelooft, zal veroordeeld worden, Marcus 16: 16.

Deze belofte wordt herhaald waar de Schrift de doop het bad van de wedergeboorte en de afwassing van de zonden noemt, Titus 3: 5; Handelingen 22: 16.

Reactie: De opdracht van Christus is correct weergegeven en de vergelijking met het doopwater is ook correct. Maar de Schrift gaat niet verder dan een vergelijking. Het doopwater zelf reinigt niemand van zijn zonden!

Zondag 27

Vraag 72: Is dat waterbad dan de afwassing van de zonden zelf?

Antwoord 72:

Nee, want alleen het bloed van Jezus Christus en de Heilige Geest reinigen ons van alle zonden².

1 Matt. 3:11; Ef. 5: 26; 1 Petr. 3:21. 2 1 Kor. 6: 11; 1 Job. 1:7.

Reactie: Dit is juist.

Vraag 73: Waarom noemt dan de Heilige Geest de Doop het bad van de wedergeboorte en de afwassing van de zonden?

Antwoord 73

God spreekt alzo niet zonder grote oorzaak; namelijk, niet alleen om ons daarmee te leren, dat, gelijk de onzuiverheid van het lichaam met water, alzo ook onze zonden door het bloed en den Geest van Jezus Christus weggenomen worden, maar veelmeer, omdat Hij ons door dit Goddelijk pand en waarteken(zegel) wil verzekeren, dat wij zo waarachtig van onze zonden geestelijk gewassen zijn, als wij uitwendig met het water gewassen worden.

Reactie: De vergelijking is correct weergegeven, alleen is de doop geen pand en zegel. Het is een beeld, een illustratie.

Vraag 74: Zal men ook de jonge kinderen dopen?

Antwoord 74

Ja, want omdat zij evenals de volwassenen in het verbond van God en in zijn gemeente begrepen zijn (**Genesis 17:7** *Ik zal Mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u tot een God te zijn, en voor uw nageslacht na u.*) **en dat hun door Christus' bloed de verlossing van de zonden** (**Mattheüs 19: 14** *Maar Jezus zei: Laat de kinderen begaan en verbind hen niet bij Mij te komen, want voor zodanigen is het Koninkrijk der hemelen.*) **en de Heilige Geest, die het geloof werkt, niet minder dan den volwassenen toegezegd wordt,**

(**Lukas 1: 15** *want hij zal groot zijn voor de Heere. Geen wijn en geen sterkedrank zal hij drinken en hij zal al van de moederschoot af met de Heilige Geest vervuld worden.*)

(**Psalm 22:11** *Op U ben ik geworpen van de baarmoeder af, vanaf de moederschoot bent U mijn God.*)

(**Jesaja 44: 1** *Maar nu, luister, Jakob, Mijn dienaar, Israël, die Ik verkozen heb! 2 Zo zegt de HEERE, uw Maker en uw Formeerder van de moeder schoot af, Die u helpt: Wees niet bevreesd, Mijn dienaar Jakob, Jesjurun, die Ik verkozen heb. 3 Want Ik zal water gieten op het dorstige en stromen op het droge. Ik zal Mijn Geest op uw nageslacht gieten en Mijn zegen op uw nakomelingen.*)

(**Handelingen 2: 39** *Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.*)

zo moeten zij ook door den Doop, als door het teken van het Verbond, der Christelijke Kerk ingelijfd en van de kinderen van de ongelovigen onderscheiden worden,

(**Handelingen 10: 47** *Kan iemand soms het water weren, zodat deze mensen, die evenals wij de Heilige Geest ontvangen hebben, niet gedoopt zouden worden?*)

gelijk in het oude Verbond of Testament door de Besnijdenis geschied is,

(**Genesis 17: 14** Maar hij die mannelijk en onbesneden is, van wie het vlees van zijn voorhuid niet besneden wordt, die persoon moet van zijn volkgenoten worden afgesneden; hij heeft Mijn verbond verbroken.)

voor dewelke in het Nieuwe Verbond de Doop ingezet is.

(**Colossenzen 2: 11** In Hem bent u ook besneden met een besnijdenis die niet met handen plaatsvindt, door het uittrekken van het lichaam van de zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus. 12 U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt, door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden heeft opgewekt. 13 En Hij heeft u, toen u dood was in de overtredingen en het onbesneden zijn van uw vlees, samen met Hem levend gemaakt door u al uw overtredingen te vergeven.)

Reactie: Op vraag 74: “Zal men ook de jonge kinderen dopen?” Het antwoord zegt dat ook de kinderen door de doop, het teken van het verbond, in de christelijke kerk ingelijfd moeten worden en zo van de kinderen van de ongelovigen onderscheiden worden, gelijk in het Oude Verbond of Testament door de besnijdenis geschied is.” Is dit juist?

Een gelovige wordt bij de Gemeente, het Lichaam van Christus, ingelijfd door de Heilige Geest. **1 Korinthiërs 12:13** “Want ook wij allen zijn door een Geest tot een lichaam gedoopt; hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij dienstknechten, hetzij vrijen; en wij zijn allen van een Geest gedrenkt”.

We lezen nergens in de Bijbel dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen. Wel dat we door de doop, met Hem zijn begraven, besneden zijn van hart door het afleggen van het lichaam van het vlees. Deze besnijdenis is geen werk van mensenhanden, maar is het werk van de Heilige Geest. Dit is de besnijdenis van het hart, waarvan reeds in het OT gesproken is. (Kolossenzen 2:11,12 en Deuteronomium 30:6.)

Een ander verschil is dat onder het Oude Verbond alleen de jongens besneden werden. Overeenkomstig dit gegeven, zouden ook alleen de jongens gedoopt moeten worden.

Ten derde waren de gedoopten in Handelingen 2:41 en ook daarna voornamelijk mensen die voor een deel (de mannen) besneden waren. Ook zij die besneden waren werden gedoopt! Ten vierde moeten we onderscheiden, dat deel krijgen aan het Oude Verbond plaats vond op grond van geboorte (natuurlijke geboorte) en deel krijgen aan het Nieuwe Verbond plaatsvindt op grond van de wedergeboorte (geestelijke geboorte).

Johannes 3:36; Efeze 5:26; Titus 3:5. Mis je dan niet het “zegel van het verbond”? Neen.

Er wordt in het Nieuwe Testament wel over “zegel” en “verzegeld zijn” gesproken, maar dat heeft te maken met de Heilige Geest. Over het zegel van het verbond wordt in het NT niet gesproken. In Matth. 3:13-17 lezen we over de doop van Jezus en hoe de Heilige Geest op Hem neerdaalt.

Johannes 6:27c.... want Hem heeft God de Vader verzegeld.

2 Korinthiërs 1: 20 *Immers, zovele beloften van God als er zijn, die zijn in Hem ja en in Hem amen, tot verheerlijking van God door ons. 21 En Hij Die ons met u bevestigt in Christus en ons gezalft heeft, is God, 22 Die ons ook verzegeld heeft en het onderpand van de Geest in onze harten gegeven heeft.*

Efeziërs 1: 13 *In Hem bent ook u, nadat u het Woord van de waarheid, namelijk het Evangelie van uw zaligheid, gehoord hebt; in Hem bent u ook, toen u tot geloof kwam, verzegeld met de Heilige Geest van de belofte,¹⁴ Die het onderpand is van onze erfenis, tot de verlossing die ons ten deel viel, tot lof van Zijn heerlijkheid.*

Efeziërs 4: 30 *En bedroef de Heilige Geest van God niet, door Wie u verzegeld bent tot de dag van de verlossing.*

Doop en besnijdenis worden op een bepaalde wijze als identiek gezien, want de doop betekent in de belijdenisgeschriften de opname in het verbond dat God met Abraham sloot. Dit is het eerste antwoord op vraag 74, waarom jonge kinderen gedoopt moeten worden. Dit antwoord luidt: "Zij, zowel als de ouders zijn in het verbond van God als in de gemeente begrepen." De tekstverwijzing is dan Genesis 17:7: "*Ik zal mijn verbond oprichten tussen mij en u en uw nageslacht.*"

Als reden om de kinderen te dopen wordt verwezen naar het Abrahamitisch verbond waarin de kinderen (jongens) besneden werden. Daarom, zo wordt geredeneerd, indien de kinderen gelovige ouders hebben, dus in het genadeverbond zijn opgenomen, de kinderen door middel van de doop eveneens in het genadeverbond dienen te worden opgenomen. Men noemt het Nieuwe Verbond het genadeverbond. Maar doordat er ongelovigen en gelovigen in worden opgenomen is het geen Nieuw Verbond zoals door de Heere bedoeld is in Jeremia 31. Nu zijn er verschillende beschouwingen, meningen, over het genadeverbond, waarover later meer, maar door ongelovige kinderen in het verbond op te nemen, is, wat dat betreft, het zogenaamde genadeverbond identiek aan het Abrahamitisch verbond.

Opvallend is dat verwezen wordt naar Genesis 17:7, naar het verbond van God met Abraham en dat niet verwezen wordt naar de door God gedane belofte aan Abraham, dat in zijn Nageslacht/Zaad alle volken gezegend zullen worden, (Genesis 22:18).

Wat niet identiek is, is dat in het Abrahamitisch Verbond alleen jongens werden besneden en in het genadeverbond jongens en meisjes worden gedoopt.

Abrahams natuurlijk nageslacht is herkenbaar aan een uiterlijk teken aan het vlees. Abrahams geestelijk nageslacht is herkenbaar aan een innerlijk teken aan het hart.

Ook een belangrijk punt is, dat het genadeverbond wordt beschouwd als een verbond van beloften. Dat is geheel anders dan het Nieuwe Verbond zoals de Heere bedoeld heeft in Jeremia 31. Men stelt dat de Heere de genade belooft, toezegt, aan iedere deelgenoot in het verbond, maar de genade wordt verkregen door bekering en geloof. Dus twee soorten verbondskinderen, gelovigen en ongelovigen. In Titus 2:11 lezen we

dat de zaligmakende genade Gods is verschenen aan **alle mensen** in de Persoon van de Heere Jezus. Het is beschikbaar voor alle mensen, maar niet alle mensen geloven en worden behouden.

Het raamwerk van de rooms-katholieke kerk, van de calvinistische reformatoren en van de belijdenis geschriften wordt over de Schrift gelegd en in dat raamwerk worden de teksten geperst. Het Woord, het Evangelie wordt op deze wijze geweld aangedaan.

De absolute voorwaarde voor de doop, nl. persoonlijk geloof (die de besnijdenis van Christus heet) komt, omdat het verbond nu alle aandacht krijgt, op de achtergrond, ten gunste van de gedachte dat God belooft de gedoopte kinderen genade te bewijzen. God wil de heidenen genadig zijn op grond van het volbrachte werk van Christus. God had reeds aan Abraham beloofd dat in hem vele volken gezegend zouden worden. Met de dood en opstanding van Christus brak een totaal nieuwe periode aan. De Joden waren nu niet langer onder de wet, maar onder de genade. De kinderdoop die verwijst naar het Oude Verbond met Abraham, versluiert en verduistert de essentie van het Nieuwe Verbond.

Doop en Avondmaal zijn beide de bevestiging van het volbrachte werk van Christus. De bijna niet te bevatten betekenis van het werk van Christus wordt door en voor de gelovige zichtbaar gemaakt. Gode zij dank voor Zijn onuitsprekelijke Gave! In Mattheüs 28:19 wordt de doop als een eenmalige opdracht gegeven. "Wie geloofd zal hebben en gedoopt zal zijn, die zal behouden worden." Van het Avondmaal zegt Christus: "Doet dit, zo dikwijls gij die drinkt, tot mijn gedachtenis" (bij herhaling).

Door het eenmalig voltrekken van de doop, wordt het eenmalige sterven en de eenmalige opstanding van Christus geïllustreerd door de onderdompeling van de volwassen gelovige. Als dit gebeurt bij een baby waarbij de ouders plaatsvervangend voor de baby geloven, dan heeft die doop voor het kind zelf als getuigenisdaad geen enkele betekenis. Het is immers ondenkbaar dat de 'besnijdenis van Christus' aan het hart van het kind voltrokken wordt door het geloof van een ander, resp. de ouders.

Galaten 6:15 *Want in Christus Jezus heeft niet het besneden zijn enige kracht, en ook niet het onbesneden zijn, maar wel dat we een nieuwe schepping zijn.*

Deze tekst zou ook gelezen kunnen worden door de woorden besneden en onbesneden te vervangen door gedoopt en ongedoopt. Gedoopte kinderen worden opgevoed in de overtuiging dat ze niet alleen schepsel van God zijn, maar dat ze een kind van God zijn. Het zijn immers verbondskinderen? Ze hebben dus eigenlijk recht op de hemel, want God heeft het hun in de doop toegezegd. De kinderen moeten later als ze volwassen zijn dit door hun belijdenis bevestigen. Zonder persoonlijk geloof in het verlossingswerk van Christus, zonder pleiten op het verzoenend bloed zijn ze echter evenzo verloren, als wanneer ze niet gedoopt waren. De doop is hen dan niet van nut en daarom heeft de doop, die in de plaats van de besnijdenis kwam, geen enkele betekenis voor het kinschap Gods, omdat deze niet vooraf is gegaan door persoonlijk geloof en belijdenis.

Zij, die van Israël afstammen, zijn ook niet allen Israël. (Rom 9:7) De kinderen wordt geleerd dat ze mogen pleiten op hun doop, want God wil ook hun God zijn. Dat heeft God in de doop beloofd. God heeft echter in

de doop aan een baby niets beloofd. God is echter veel rijker en genadiger dan mensen. De apostel Petrus zegt in:

2 Petrus 3: 9 *De Heere vertraagt de belofte niet (zoals sommigen dat als traagheid beschouwen), maar Hij heeft geduld met ons en wil niet dat enigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen.*

En de apostel Paulus schrijft in zijn 1e brief aan Timotheüs in hoofdstuk 2:

“3 Want dat is goed en welgevallig in de ogen van God, onze Zaligmaker, 4 Die wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen.”

Op basis van deze beloften mag men God bidden of Hij wil schenken wat Hij hier belooft. Dat is duizend maal beter dan te pleiten op iets wat God niet heeft beloofd. Kinderen van gelovige ouders hebben wel het voorrecht dat ze onder de prediking van het Evangelie komen en dat ze ouder(s) hebben die voor hun bekering bidden.

In vraag 66 en 67 van de Catechismus belijdt de kerk echter dat niet de handeling (het sacrament) de verlossing en zaligheid bewerkstelligt, maar het offer van Christus en daarom kloppen theorie en praktijk niet met elkaar. Moeten ouders van onmondige kinderen werkelijk zo angstig denken over God? Zolang kinderen onmondig zijn, zijn ze immers geheiligd in de ouders. Een kind van ± 4 jaar kan trouwens al bewust een keuze maken om zijn/haar hartje voor de Heere Jezus open te stellen. “Mijn zoon! geef Mij uw hart”. (Spreuken 23:26a)

“Bekeert u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen.” (Handelingen 2:38). De HC isoleert alleen de volgende regels als argument voor de kinderdoop; *“Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal”* (Handelingen 2:39) Deze tekst als argument zonder de vorige, (Hand 2:38), heeft de verwarring bevorderd. Voor de Joden was de belofte aan Abraham een wettelijk erfrecht, waarvan de besnijdenis het bewijsstuk leverde. Om echter de belofte ook te verkrijgen moesten ze evenals Abraham zelf tot geloof komen, nl. de besnijdenis van het hart ondergaan. Immers, allen werden in Mozes gedoopt in de wolk en in de zee. Hoe kan God nu aan het merendeel van hen geen welgevallen hebben gehad? Ze kwamen om in de woestijn en gingen het beloofde land niet binnen. Tot het volk van God behoren was hen niet van nut. Ze waren nl. nog onbesneden van hart, terwijl ze in de zee ‘gedoopt’ waren en ook nog besneden waren.

Hier wordt wel gedacht aan het verbond met Abraham in Genesis 17, maar bedoelde Petrus de beloften van dit verbond? In zijn voorafgaande rede had hij het over de belofte van de Heilige Geest. Het ligt dus veel meer voor de hand dat hij deze belofte bedoelde.

Ook de heidenen (allen die verre zijn) moeten persoonlijk tot geloof komen. Zoals er geen sprake is van een besnijdenis voor de heidenen, zo kan er ook geen sprake zijn van een erfenis van het verbond voor de heidenen, dit in tegenstelling met de Jood die door geboorte en besnijdenis het verbond wel erfde, nl. het verbond van de belofte.

Eén van de argumenten voor de kinderdoop, in de Catechismus aangegeven, is een tekst uit Lukas 1, waar de Engel des Heren de geboorte van Johannes de Doper aankondigde. Lukas 1:15: *“hij zal al van de moederschoot af met de Heilige Geest vervuld worden,”* Hier wordt een gedeelte van een tekst geciteerd en als argument gebruikt voor de redenering dat de Heilige Geest reeds aan kinderen gegeven wordt en daarom een reden is waarom ook kleine kinderen gedoopt moeten worden. (Zie uitleg bij Calvijn blz.540).

Er staan nog meer tekstverwijzingen in de Catechismus. Moeten kinderen van gelovige ouders onderscheiden worden van die van ongelovige ouders? Het antwoord komt uit Hand. 10:47 (HC, punt d): *“Kan iemand soms het water weren, zodat deze mensen, die evenals wij de Heilige Geest ontvangen hebben, niet gedoopt zouden worden?”* Er wordt nu naar aanleiding van het feit dat Johannes de Doper de Heilige Geest ontvangen had als vanzelf aangenomen dat de baby's van gelovige ouders ook de Heilige Geest ontvangen hebben, omdat dat bij Johannes de Doper het geval was en dus theoretisch mogelijk is. Petrus zegt dat in deze tekst echter van volwassenen en nadat duidelijk gebleken was dat de Heilige Geest over hen gekomen was. Daarom mochten ze gedoopt worden.

In Jer. 31:31 lezen we, dat God met Israël een Nieuw Verbond zal sluiten, hoewel zij het eerste verbond verbroken hadden. Een verbond dat verbroken is door één van de partners functioneert dus niet meer. Zou de Heere Israël verwerpen? Als de hemel boven te meten zou zijn en de fundamenten der aarde beneden na te speuren (Jer 31:37), als de verordeningen van het heelal voor Gods ogen zouden kunnen wankelen, alzo zal het volk Israël niet ophouden een volk te zijn. (Jer 31:36). *“Want Ik zal hun ongerechtigheid vergeven en aan hun zonde niet meer denken.”* (Jeremia 31:34). Als de kerken van de lutherse/ calvinistische reformatie geen juist onderscheid aanbrengen en door blijven gaan baby's en jonge kinderen in het Oude Verbond te brengen met een plaatsvervangend teken voor de besnijdenis, dan verkondigen deze kerken hiermee een dwaalleer. Dit Oude Verbond werd verbroken. Israël heeft het verbond verbroken. God echter niet. Hij kan dat niet, omdat Hij gezworen heeft bij Zichzelf. Het is een eeuwig verbond. Richteren 2:1b: *“Ik zal Mijn verbond met u niet verbreken, voor eeuwig.”* Israël blijft Gods uitverkoren volk, Zijn oogappel en thans is het Nieuwe Verbond van kracht geworden, wat ook min of meer onder woorden gebracht wordt in de vragen en antwoorden van de H.C.

Wordt Gods Woord dan niet van kracht beroofd ter wille van de overlevering, zoals in de Galatenbrief ter sprake komt, als de kerkleer toch weer elementen vasthoudt van dit Oude Verbond, in plaats van alleen het Nieuwe Verbond te onderwijzen? Wat een tragiek als ouders pasgeborenen in de kerk brengen om hen aan de Heere voor te stellen en hen veilig te weten, maar met een beroep op een verbond dat niet langer functioneert! Aan de inhoud van een verbond mag niemand eigenmachtig veranderingen aanbrengen, ook een kerk heeft dat recht niet. *“Want niemand scheurt een lap van een nieuw kledingstuk af om die op een oud kledingstuk te zetten. Hij zal niet alleen het nieuwe scheuren, maar de lap van het nieuwe zal ook niet bij het oude passen”* (Lukas 5:36).

In de calvinistische theologie werd het verbond met 'Abraham Zijn vriend' gezien in de lijn van de wet van Mozes, dus een combinatie van onvoorwaardelijk en voorwaardelijk dat resulteerde in het genadeverbond van het Nieuwe Testament. Hiermee staat men in de traditie van Augustinus, waarop de kinderdoop werd gebaseerd.

Zoals de Joodse kinderen in het verbond met Abraham worden opgenomen, zo worden de gedoopte kinderen in het nieuwe genadeverbond opgenomen. Met als motivatie dat de kinderen, waarvan de ouders in het nieuwe verbond zijn, toch niet slechter af mogen zijn dan de kinderen van de Joden.

Verder zien zij het nieuwe verbond als een voortzetting van het verbond met Abraham, wat betreft de geestelijke kant van het verbond. Zij beschouwen zich dan ook als het geestelijk Israël. (Tertullianus, Augustinus, Luther, Calvijn) Pure vervangingstheologie. Dat de gemeente een geheimenis was, in het OT nog verborgen, maar aan Paulus geopenbaard, is bij velen niet bekend. Ef.3:1-6. Zie ook Rom.16:25,26.

Galaten 3: 7 *Begrijp dan toch dat zij die uit het geloof zijn, Abrahams kinderen zijn. 8 En de Schrift, die voorzag dat God uit het geloof de heidenen zou rechtvaardigen, verkondigde eertijds aan Abraham het Evangelie: In u zullen al de volken gezegend worden. 9 Daarom worden zij die uit het geloof zijn, gezegend samen met de gelovige Abraham.14. Zij die uit het geloof zijn, zijn kinderen van Abraham, en mede erfgenaam van de belofte.*

In Galaten 3:14 is sprake van mede-erfgenaam. De gemeente bestaat uit Jood en heiden.

Efeziërs 3: 1 *Om deze reden ben ik, Paulus, de gevangene van Christus Jezus, voor u, die heidenen bent, 2 als u tenminste gehoord hebt van de uitdeling van de genade van God, die aan mij gegeven is ten behoeve van u 3 dat Hij mij door openbaring dit geheimenis bekendgemaakt heeft (zoals ik eerder in het kort geschreven heb; 4 waaraan u, als u dit leest, mijn inzicht kunt bemerken in het geheimenis van Christus), 5 dat in andere tijden niet bekendgemaakt is aan de mensenkinderen, zoals het nu geopenbaard is aan Zijn heilige apostelen en profeten door de Geest, 6 namelijk dat de heidenen mede-erfgenamen zijn en tot hetzelfde lichaam behoren en mededeelgenoten zijn van Zijn belofte in Christus, door het Evangelie,*

Niet in alle reformatorische kerken gaat men uit van de veronderstelde wedergeboorte. Dit komt meer voor in de gereformeerde kerken dan in de hervormde kerken. Zoveel te dichter men bij de Schrift blijft, zoveel te minder wordt deze leer gepredikt. Dit houdt ook weer verband met de verbondstheologie. Diverse kerken hebben een zogenaamde drie verbonden leer, zoals de Chr. Ger. kerken en de Hervormde Ger. Bond. De Ger. Gemeenten hebben een twee verbonden leer en hechten per saldo minder waarde aan de doop, in die zin dat ze nooit uitgaan van de veronderstelde wedergeboorte. Daar moet een mens bijna altijd nog bekeerd en wedergeboren worden, ook al is hij of zij als kind gedoopt.

Het bovenstaande is in bewerkte vorm, met toestemming, gedeeltelijk overgenomen uit een brochure van **N. Matzken-van de Griend** over de toetsing van de Heidelbergse Catechismus inzake de artikelen over de kinderdoop.

42. Het klassieke gereformeerde doopformulier

Het klassieke gereformeerde doopformulier is niet het oudste. Dat is namelijk "De forme en de wtrechtinghe des Doops, in der Ghemeinte". Het maakt deel uit van *De Christlicke Ordinancien der Nederlantscher Gemeinten Christi*, te Londen. Het is van de hand van **Marten Micron**, van 1550 tot 1553, één van de predikanten in de Nederlandse vluchtelingengemeente te Londen.

Er bestaat een groot aantal uitgaven van de tekst met welhaast even zo vele varianten. De kerk was zich daar al vroeg van bewust. J. Trigland wijt de variatie in 1650 aan drukkers en boekhandelaren:

*Sy drucken ende verkoopen alles wat haer belieft, ende alsse erghens een Copie van een Psalmboek, Catechismus of dierghelijcke hebben, zy drucken eenvoudich by haer neus lancks, manneken nae manneken, sonder ondersoeck of het wel of qualijck is, ende die boecken worden also inde winckels tot versheyden gebruycken verkoft.*⁵

Wat is de wordingsgeschiedenis van het doopformulier van de gereformeerde kerken? B. Wielenga noemt deze in *Ons doopformulier* een “lijdensgeschiedenis”, het formulier is niet gehuld “in zo’n schoon historisch kleed” als de belijdenisgeschriften, “meer vrucht van overleg, een aanpassen aan omstandigheden.”⁶ Meer dan eens zou “droeve willekeur het op allerlei wijze verminkt” hebben en “tekstverdraaiingen” hebben plaatsgevonden. In het bijzonder de tweede doopvraag zou zo’n “lijdensgeschiedenis” ondergaan hebben.

Het klassieke gereformeerde formulier, dat in de vluchtelingengemeente van de Paltz gelokaliseerd moet worden, is vervolgens via Datheen in de Nederlanden terecht gekomen.

In 1639 kwam het tot een definitieve redactie van het doopformulier. Daarvoor waren er acht verschillende varianten geweest. De moeilijkheid zat vooral in de tweede vraag van het doopformulier.

Doopformulier in hertaalde versie

Formulier om de Heilige Doop te bedienen aan de kleine kinderen van de gelovigen.

De hoofdsom van de leer van de Heilige Doop omvat de volgende drie delen. In de eerste plaats zijn wij met onze kinderen in zonde ontvangen en geboren. Daarom zijn wij mensen op wie de toorn van God rust, zodat wij in Zijn rijk niet kunnen komen, tenzij wij opnieuw geboren worden.

Efeze 2: 3 *onder wie ook wij allen voorheen verkeerden, in de begeerten van ons vlees, door de wil van het vlees en de gedachten te doen; en wij waren van nature kinderen des toorns, evenals de anderen.*

Johannes 3: 3 *Jezus antwoordde en zei tegen hem: Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Als iemand niet opnieuw geboren wordt, kan hij het Koninkrijk van God niet zien.*

Dat leert ons de ondergang in en de besprenkeling met het water.

Romeinen 6: 4 *Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.*

Daardoor wordt ons de onreinheid van onze ziel aangewezen. Zo worden wij opgeroepen om een afkeer van onze zonde te hebben, ons voor God te verootmoedigen en onze reiniging en zaligheid buiten onszelf te zoeken. In de tweede plaats betuigt en verzegelt ons de Heilige Doop de afwassing van de zonden door Jezus Christus.

Handelingen 22: 16 *En nu, waarom aarzelt u? Sta op, laat u dopen en uw zonden afwassen onder aanroeping van de Naam van de Heere.*

Daarom worden wij gedoopt in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest.

Mattheus 28 : 19 *Ga dan heen, onderwijst al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen.*

Als wij gedoopt worden in de Naam van de Heilige Geest, verzekert ons de Heilige Geest door dit heilig sacrament, dat Hij in ons wonen en ons tot leden van Christus heiligen wil. Zo wil Hij ons schenken wat wij in Christus hebben, namelijk de afwassing van onze zonde en de dagelijkse vernieuwing van ons leven, totdat wij uiteindelijk in de gemeente van de uitverkorenen in het eeuwige leven geheel rein een plaats zullen ontvangen.

Efeze 5: 27 *opdat Hij haar in heerlijkheid voor Zich zou plaatsen, een gemeente zonder smet of rimpel of iets dergelijks, maar dat zij heilig en smetteloos zou zijn.*

In de derde plaats, omdat elk verbond twee kanten in zich heeft, worden wij door God door middel van de doop opgeroepen en verplicht tot een nieuwe gehoorzaamheid. Dit betekent dat wij innig verbonden zijn met deze enige God - Vader, Zoon en Heilige Geest -, Hem vertrouwen en liefhebben met heel ons hart, met heel onze ziel, in heel ons denken en met al onze krachten.

Mattheus 22: 37 *Jezus zei tegen hem: U zult de Heere, uw God, liefhebben met heel uw hart, met heel uw ziel en met heel uw verstand.*

Verder, dat wij ons van de wereld afkeren, onze oude natuur doden en in een nieuw, Godvrezend leven wandelen.

Titus 2: 12 *en leert ons de goddeloosheid en de wereldse begeerten te verloochenen en in deze tegenwoordige wereld bezonnen, rechtvaardig en godvruchtig te leven.*

En wanneer wij soms uit zwakheid in zonden vallen, moeten wij aan Gods genade niet twijfelen, en ook niet in de zonde blijven liggen. De doop is immers een zegel en ontwijfelbaar getuigenis dat wij een eeuwig verbond der genade met God hebben.

Hoewel onze kleine kinderen dit alles niet begrijpen, mogen we hen toch niet van de doop uitsluiten. Want zonder dat zij het weten, hebben zij ook deel aan de verdoemenis in Adam en zo worden zij ook zonder het te weten in Christus weer tot genade aangenomen. Immers, wat God zegt tot Abraham, de vader van alle gelovigen, geldt ook voor ons en onze kinderen:

“Ik zal Mijn verbond oprichten tussen Mij en tussen u, en tussen uw zaad”

‘zaad’ betekent hier ‘nageslacht, na u in hun geslachten, tot een eeuwig verbond, om u te zijn tot een God, en uw zaad na u”

Genesis 17: 7 *Ik zal Mijn verbond maken tussen Mij, u en uw nageslacht na u, al hun generaties door, tot een eeuwig verbond, om voor u tot een God te zijn, en voor uw nageslacht na u..*

Hetzelfde verklaart Petrus met deze woorden: “Want u komt de belofte toe, en uw kinderen, en allen die daar verre zijn, zovelen als er de Heere, onze God, toe roepen zal”

Handelingen 2: 39 *Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.*

Daarom heeft God vroeger bevolen de kinderen te besnijden. Deze besnijdenis was een zegel van het verbond en van de gerechtigheid van het geloof.

Romeinen 4: 11 En hij heeft het teken van de besnijdenis ontvangen als een zegel van de gerechtigheid van het geloof dat hij had toen hij nog onbesneden was, opdat hij een vader zou zijn van allen die geloven, hoewel zij onbesneden zijn, opdat ook hun de gerechtigheid toegerekend zou worden.

Zo heeft ook Christus de kinderen omhelsd, de handen opgelegd en gezegend

Markus 10: 16 *En Hij omarmde hen en terwijl Hij de handen op hen legde, zegende Hij hen.*

Omdat onder het nieuwe verbond de doop in plaats van de besnijdenis gekomen is, behoort men de kleine kinderen als erfgenamen van het rijk van God en van Zijn verbond te dopen. De ouders hebben de plicht hun kinderen bij het opgroeien hierin uitvoeriger te onderwijzen. Opdat wij deze heilige instelling van God tot Zijn eer, tot onze troost en tot opbouw van de gemeente mogen bedienen, laten wij Zijn heilige Naam aanroepen:

Gebed tot God:

Almachtige en eeuwige God, U hebt naar Uw streng oordeel de ongelovige wereld, die geen berouw toonde, met de zondvloed gestraft. Maar U hebt de gelovige Noach met zijn achten in

Uw grote barmhartigheid behouden en bewaard. U hebt de verharde farao met heel zijn volk in de Rode Zee verdrinken, maar Uw volk Israël daar droogvoets doorheen geleid, waardoor de doop wordt aangeduid. Wij bidden U, pleitend op Uw grondeloze barmhartigheid, dat U deze kinderen in genade wilt aanzien en door Uw Heilige Geest in Uw Zoon, Jezus Christus wilt inlijven, opdat zij met Hem in Zijn dood begraven worden en met Hem mogen opstaan in een nieuw leven: hun kruis in de dagelijkse navolging van Christus blijmoedig mogen dragen en Hem toegewijd zijn met waarachtig geloof, vaste hoop en vurige liefde; opdat zij dit leven, dat toch niet anders is dan een voortdurend sterven, door Uw genade getroost mogen verlaten en dat zij op de jongste dag voor de rechterstoel van Christus, Uw Zoon onbevreesd mogen verschijnen. Door Hem, onze Heere Jezus Christus, Uw Zoon, die met U en de Heilige Geest, een enig God, leeft en regeert in eeuwigheid. **Amen.**

Vragen aan de ouders (en getuigen): Geliefden in de Heere Christus, u hebt gehoord dat de doop een instelling van God is om aan ons en ons nageslacht Zijn verbond te verzegelen. Daarom moeten wij de doop met dat doel en niet uit gewoonte of bijgeloof gebruiken. Opdat het dan openlijk bekend wordt dat u zo gezind bent, zult u van uw kant op de volgende vragen oprecht antwoorden:

Ten eerste: Belijdt u dat onze kinderen, hoewel ze in zonde ontvangen en geboren zijn en daarom aan allerlei ellende, zelfs aan de verdoemenis onderworpen zijn, toch in Christus geheiligd zijn en daarom als leden van Zijn gemeente behoren gedoopt te zijn?

Ten tweede: Belijdt u dat de leer die in het Oude en Nieuwe Testament en in de artikelen van het christelijk geloof vervat is, en in de christelijke kerk alhier geleerd wordt, de ware en volkomen leer van de zaligheid is?

Ten derde: Beloofd u en neemt u voor uw rekening deze kinderen van wie u vader en moeder (of getuige) bent, bij het opgroeien in deze leer naar uw vermogen te onderwijzen en te laten onderwijzen? Antwoord: Ja.

Daarna spreekt de dienaar bij het dopen aldus:

N. Ik doop u in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest. (Amen.)

Dankgebed:

Almachtige en barmhartige God en Vader, wij danken en loven U dat U ons en onze kinderen door het bloed van Uw geliefde Zoon Jezus Christus al onze zonden vergeven hebt. En dat U ons door Uw Heilige Geest tot leden van Uw eniggeboren Zoon en zo tot Uw kinderen hebt aangenomen en ons dit met de Heilige Doop verzegelt en bekrachtigt. Wij bidden U ook door Hem, Uw geliefde Zoon, dat U deze gedoopte kinderen door Uw Heilige Geest altijd wilt rege-

ren, opdat zij christelijk en Godvrezend opgevoed worden en meer en meer groeien in de Heere Jezus Christus. Geef dat ze zo Uw Vaderlijke goedheid en barmhartigheid die U hun en ons allen hebt bewezen, zullen belijden en in alle gerechtigheid onder onze enige Leraar, Koning en Hogepriester Jezus Christus leven en moedig tegen de zonde, de duivel en heel zijn rijk strijden en mogen overwinnen. Dan zullen zij U en Uw Zoon Jezus Christus en de Heilige Geest, de enige en waarachtige God, eeuwig loven en prijzen. **Amen.**

Doopformulier voor het bedienen van de doop aan kleine kinderen

Reactie: Doopleer in drie delen:

1. Wij zijn in zonde ontvangen en geboren en kunnen in het Rijk van God niet komen tenzij wij met onze kinderen opnieuw geboren worden. Dat geldt voor ouders en kinderen! Door het ondergaan in water of het besprenkelen met water wordt ons de onreinheid van onze zielen aangewezen (gesymboliseerd). Aan de ouders of aan de kinderen, die er op dat moment geen weet van hebben?

Wij (of de kinderen ?) worden vermaand onze zaligheid buiten ons zelf te zoeken! Zo lang wij zoeken hebben wij het nog niet. Maar het zijn toch gelovige ouders? Of worden hier toch alleen de kinderen bedoeld? Dit “zaligheid zoeken” is echter in tegenspraak met punt 2, waar de kinderen de zaligheid al hebben.

2. De doop betuigt en verzegelt de afwassing der zonden door Jezus Christus. Alleen de erfzonde? Want dagelijkse zonden hebben zij nog niet gedaan. Aan kleine kinderen die nog niet tot geloof gekomen zijn! En naar later soms blijkt, ook niet tot geloof komen. Of wordt dit verzegeld aan de gelovige ouders en niet aan de kinderen?

De Vader betuigt en verzegelt ons bovendien, dat Hij een eeuwig verbond der genade met ons opricht en ons tot Zijn kinderen en erfgenamen aanneemt. Als wij tot kind worden aangenomen en tot erfgenaam, dan is dat toch voor eeuwig? En als dan later blijkt dat er geen geloof, bekering en wedergeboorte is, heeft God dan gelogen? God kan niet liegen, dus dan moet het formulier niet juist zijn en dus mensenwerk. (Dit alles staat in de tegenwoordige tijd). Wordt dit verzegeld aan de gelovige ouders en niet aan de kinderen?

De Zoon verzegelt ons dat Hij ons wast in Zijn bloed van al onze zonden, ons inlijft in de gemeenschap van Zijn dood en opstanding, zodat wij van al onze zonden bevrijd en rechtvaardig voor God gerekend worden. (tegenwoordige tijd)

De Heilige Geest verzekert ons door de doop dat Hij bij ons (niet in ons) wonen wil. Dus niet reeds in ons of bij ons woont, maar dat wil doen. (onvoltooid toekomstige tijd). Wat betekent bij ons wonen? Daar is wel sprake van in het Oude Testament. In het Nieuwe Testament is sprake van de inwoning van de Heilige Geest nadat iemand tot geloof is gekomen. “Of weet gij niet, dat ulieder lichaam een tempel is van de Heilige Geest, Die in u is, Dien gij van God hebt, en dat gij uws zelfs niet zijt”? 1 Cor. 6:19. De Heilige Geest wil ons toe-eigenen hetgeen wij in Christus hebben, t.w. de afwassing van onze zonden en de dagelijkse vernieuwing

van ons leven (de dagelijkse bekering) totdat wij worden opgenomen in de gemeente der uitverkorenen in het eeuwige leven. (Onvoltooid toekomstige tijd). Hier wordt verklaard dat de Heilige Geest het wil doen. Maar waar hangt het vanaf, of het ook werkelijk gaat gebeuren? Dit stuk over het werk van de Heilige Geest is in tegenspraak met het werk van de Vader en de Zoon als bovenstaand weergegeven.

3. In dit derde punt wordt er vanuit gegaan dat het onder 1 en 2 vermelde, gebeurd is, wij zijn met onze kinderen:

- a. opgenomen in het genadeverbond met God, de Vader
- b. aangenomen tot Zijn kinderen
- c. erfgenamen van God
- d. afgewassen door het bloed van de Zoon
- e. bevrijd van al onze zonden
- f. rechtvaardig voor God.

Omdat dit alles al gebeurd is, worden wij en onze kinderen vermaand tot een (nieuwe ?) gehoorzaamheid, hetgeen betekent dat wij een heilig leven moeten leiden, zoals Vader, Zoon en Heilige Geest aanhangen, liefhebben, vertrouwen enz., onze oude natuur doden en in een nieuw Godzalig leven wandelen.

Dan komt een nieuw punt. De kleine kinderen hebben van dit alles geen weet. Maar daar is de volgende oplossing voor. Zij hebben zonder dat zij het weten deel aan de verdoemenis in Adam. Zo worden zij door de doop, ook zonder dat zij het weten, door Christus in genade aangenomen! Waarom?

Op basis van het verbond met Abraham in Genesis 17:7 en op basis van de belofte gedaan aan de Joden door Petrus in Handelingen 2:39. En op basis van het feit dat de Heere Jezus de kinderen de handen opgelegd heeft en gezegend.

Dan wordt gesteld dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen en omdat ze erfgenamen van het Rijk van God zijn, behoren gedoopt te worden.

Waar staat in de Bijbel dat de doop in de plaats van de besnijdenis is gekomen?

De Heere Jezus is besneden als kind en volwassen gedoopt. Het betaamde Hem om alle gerechtigheid te vervullen! (Matth.3:15) De Messias belijdende Joden laten daarom hun kinderen nog steeds besnijden en zij worden later gedoopt als zij tot geloof gekomen zijn.

Het is duidelijk dat de kleine kinderen zonder dat zij het weten verloren zijn in Adam, door de zgn. erfzonde.

De zonde zit in het bloed en dat zal later ook blijken.

Het is echter wel vreemd dat zij zonder het te weten door de doop wedergeboren worden en door Christus in genade worden aangenomen. Zonder geloof, bekering en belijdenis van zonden? Dit kan ik nergens in de Bijbel vinden. Ook de kinderen in het verbond van Abraham moesten niet alleen besneden worden, maar ook het hart moest besneden worden.

Dit geldt ook voor ieder gedoopt en ongedoopt kind. Het hart moet besneden, wedergeboren worden. Het hart wat bij de geboorte geestelijk dood is. Ef.2:1b en 3b: *“gij waart dood door de misdaden en zonden, Wij waren van nature kinderen des toorns, gelijk ook de anderen”*. Rom.3:10-12: *“Er is niemand rechtvaardig, ook niet een, er is niemand die goed doet, ook niet een. Tezamen zijn zij afgeweken”*. Vanuit dit laatste punt gaan de beloften aan het Joodse volk gedaan, zo maar over naar de gelovige heidenen. Waar staat dat in de Bijbel?

Een ander punt is dat de kinderen, die nog van niets weten, zalig verklaard worden en als erfgenamen van het Rijk van God worden beschouwd. Waar staat dat in de Bijbel? In Joh.3:5 zegt de Heere Jezus: *“Voorwaar, voorwaar zeg Ik u: zo iemand niet geboren wordt uit water en Geest, hij kan het Koninkrijk Gods niet ingaan”*. In vers 3: *“Tenzij iemand wederom geboren is, hij kan het Koninkrijk Gods niet zien”*.

Moeten de kinderen niet tot geloof komen?

Moeten de kinderen niet wedergeboren worden?

Moeten de kinderen niet bekeerd worden?

Moeten de kinderen niet met Christus worden gekruisigd en met Hem opstaan in een nieuw leven? Gal.2:20: *“Ik ben met Christus gekruisigd; en ik leef, doch niet meer ik, maar Christus leeft in mij; en hetgeen ik nu in het vlees leef, dat leef ik door het geloof in de Zoon van God”*.

Moeten de kinderen niet de inwoning ontvangen van de Heilige Geest? *“Maar zo iemand de Geest van Christus niet heeft, die komt Hem niet toe”*. Rom.8:9b.

In het gebed vóór de doop wordt gebeden of God deze kinderen genadig wil aanzien en door de Heilige Geest wil inlijven in de Heere Jezus, opdat zij met Jezus in Zijn dood begraven worden en met Hem mogen opstaan in een nieuw leven. Maar in Rom.6:3-9 wordt de gelovige drie keer aangesproken op zijn weten: vers 3 *“Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn?”* Vers 6 *“Dit weten wij toch, dat onze oude mens met Hem gekruisigd is, opdat het lichaam van de zonde tenietgedaan zou worden en wij niet meer als slaaf de zonde zouden dienen.”* Vers 9 *“Wij weten toch dat Christus, nu Hij is opgewekt uit de doden, niet meer sterft.”* Uit dit gebed vóór de doop blijkt duidelijk dat men gelooft en verwacht dat God door de doop in het kleine kind de wedergeboorte en het geloof zal bewerken.

In het dankgebed na de doop wordt er dan ook vanuit gegaan dat de kinderen in genade zijn aangenomen en dus wedergeboren zijn en erfgenamen zijn van het Rijk van God.

Wilhelmus á Brakel gaat in zijn Redelijke Godsdienst er dan ook van uit dat de kleine kinderen inderdaad wedergeboren zijn (blz. 323 deel 1), totdat het tegendeel blijkt. Evenzo gaan Voetius, Comrie en Abraham

Kuyper van dit standpunt uit.

Á Brakel gaat er echter later wel vanuit dat een gedoopt mens wedergeboren moet worden en tot geloof moet komen. Dit is behoorlijk tweeslachtig.

Dr. W. Verboom stelt in *Woord en Dienst* (25-11-2007) dat God met Zijn genade aan al onze eigen keuzes en beleving voorafgaat. Dat zou de essentie zijn van de kinderdoop.

Als je het formulier echter leest is de essentie van de kinderdoop iets anders.

De genade van God gaat in het zalig worden trouwens altijd vooraf. Ook zonder de kinderdoop! Efeziërs 2:8: *“Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God;”*

Dr. Verboom stelt dat de volwassen doop geen bevestiging van de kinderdoop kan zijn en dat de volwassen-doop de betekenis van de kinderdoop juist doet verliezen. Daar heeft hij gelijk in.

Het is dan ook niet zo dat je met de volwassendoop de kinderdoop overdoet of bevestigt, het is een doop op het geloof zoals de Bijbel dit aangeeft.

Bovendien is de kinderdoop in de plaats van de besnijdenis gekomen zegt het formulier. Nu, de besneden Joden worden toch ook volwassen gedoopt op het geloof!

Dr. Verboom stelt dat het jongeren niets zegt dat ze gedoopt zijn. Dat is te begrijpen. Dat los je niet op door de doop ieder jaar te vieren of uit te leggen. Hoe kun je dit formulier helder uitleggen als er zoveel punten met elkaar in tegenspraak zijn?

Nog een punt waarover veel onduidelijkheid blijkt te bestaan. In het doopformulier wordt de doop vergeleken met de doortocht van Israël door de Rode Zee: *“U hebt de verharde farao met heel zijn volk in de Rode Zee verdrongen, maar Uw volk Israël daar droogvoets doorheen geleid, waardoor de doop wordt aangeduid.”*

Naar mijn mening heeft deze doortocht niets met de doop te maken en gaat deze vergelijking geheel mank. De bedoeling schijnt echter te zijn dat zoals de Israëlieten gered zijn door de doortocht door de Zee, zo ook de dopelingen gered worden van hun ondergang door de besprenkeling met water.

Dat is snel en gemakkelijk. Een klein kind drie maal besprenkelen met water in de Naam van God de Vader, God de Zoon en God de Heilige Geest en het kind is gered. Dat men in de rooms-katholieke kerk zoiets gelooft, is niet zo vreemd. Deze kerk heeft vele dwalingen. Maar dat de calvinistische reformatorische kerken deze dwaling gevolgd hebben!

43. Nederlandse Belijdenis van het Geloof over de doop.

Artikel 15

Wij geloven dat door de ongehoorzaamheid van Adam de erfzonde uitgebreid is geworden over het ganse menselijk geslacht; welke is een verdorvenheid der gehele natuur en een erfelijk gebrek, waarmede de kleine kinderen zelfs besmet zijn in hun moeders lichaam, en die in den mens allerlei zonden voortbrengt, zijnde in hem als een wortel daarvan; en zij is daarom zo lelijk en gruwelijk voor God, dat zij genoegzaam is om het menselijk geslacht te verdoemen.

Zij is ook zelfs door den doop niet ganselijk tenietgedaan, noch geheel uitgeroeid, aangezien de zonde daaruit altijd als opwellend water uitspringt, gelijk uit een onzalige fontein; hoewel zij nochtans de kinderen Gods tot verdoemenis niet toegerekend, maar door Zijn genade en barmhartigheid vergeven wordt; niet om in de zonde gerust te slapen, maar opdat het gevoel van deze verdorvenheid de gelovigen dikwijls zou doen zuchten, verlangende om van het lichaam dezes doods verlost te worden. En hierin verwerpen wij de dwaling der pelagianen, die zeggen dat deze zonde niet anders is dan uit navolging.

Reactie: De kinderdoop beoogt de erfzonde af te wassen, al zegt art. 15 van de Nederlandse Geloofsbelijdenis dat deze ook zelfs daarmee niet ganselijk teniet gedaan kan worden, noch geheel uitgeroeid. Als **Origenes** over de erfzonde spreekt, zinspeelt hij op de doop als het geëigende middel om die weg te nemen. “Kinderen worden gedoopt”, zegt hij, “ter vergeving van zonden. En het is om die reden, dat door het sacrament van de doop de erfzonde wordt weggenomen, deze aan de kinderen wordt toegediend”. Het is toch duidelijk dat hetgeen **Origenes** stelt een onwaarheid is. De NGB is hierin Bijbel getrouw.

Artikel 34

De heilige doop

a. Wij geloven en belijden dat *Jezus Christus, die het einde van de wet is* (Romeinen 10 : 4), door het vergieten van Zijn bloed een eind gemaakt heeft aan elke andere bloedstorting die men zou kunnen of willen doen tot verzoening voor onze zonden. **Hij heeft de besnijdenis, waarbij bloed vloeide, afgeschafte en in plaats daarvan het sacrament van de doop ingesteld.**

b. **Hierdoor worden wij in de kerk van God opgenomen en van alle andere volken en vreemde godsdiensten afgezonderd, om helemaal het eigendom te zijn van Hem, van wie wij het merk en veldteken dragen.** Dit dient ons tot een getuigenis dat Hij eeuwig onze God en onze genadige Vader zal zijn.

c. Daarom heeft Christus geboden al de Zijnen te dopen *in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest (Mattheus 28 : 19 Ga dan heen, onderwijst al de volken, hen doped in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen.)* met gewoon water. Daarmee geeft Hij ons te verstaan: evenals het water waarmee de dopeling overgoten en voor aller ogen besprenkeld wordt, de onreinheid van het lichaam afgewast, zo bewerkt het bloed van Christus hetzelfde van binnen, in de ziel, door de Heilige Geest; **het besprenkelt de ziel en zuivert haar van zonden en doet ons van kinderen des toorns opnieuw geboren worden tot kinderen van God.**

d. Wij worden evenwel niet door het water als zodanig van onze zonden gereinigd, maar door de **besprenkeling** met het kostbaar bloed van de Zoon van God. Hij is onze Rode Zee, waar wij doorheen moeten gaan om te ontkomen aan de tirannie van Farao - dat is de duivel - en binnen te gaan in het geestelijke Kanaän.

e. De dienaren van hun kant geven ons alleen het sacrament, dat zichtbaar is, maar onze **Heere geeft wat door het sacrament wordt aangeduid, namelijk de onzichtbare genadegaven. Hij wast onze ziel en reinigt haar grondig van alle onreinheden en ongerechtigheden. Hij vernieuwt ons hart, schenkt ons volkomen troost en geeft ons vaste zekerheid van Zijn Vaderlijke goedheid. Hij doet ons de nieuwe mens aan en Hij trekt ons de oude mens uit met al zijn werken. Daarom geloven wij dat wie tot het eeuwige leven wil komen, maar eenmaal gedoopt moet worden. De doop mag niet herhaald worden, want wij kunnen ook niet tweemaal geboren worden. Deze doop is immers niet alleen van waarde voor ons wanneer wij hem ontvangen en het water op ons is, maar gedurende ons hele leven.**

f. Daarom verwerpen wij de dwaling van de wederdopers, die niet tevreden zijn met de eens ontvangen doop en die bovendien de doop van de kleine kinderen der gelovigen veroordelen. **Wij geloven daarentegen dat men hen behoort te dopen en met het teken van het verbond te verzegelen, evenals de kleine kinderen in Israël besneden werden op grond van dezelfde beloften die aan onze kinderen gedaan zijn. Christus heeft zijn bloed even zeker vergoten om de kleine kinderen van de gelovigen te wassen, als Hij dat gedaan heeft voor de volwassenen. Daarom behoren zij het teken en sacrament van wat Christus voor hen gedaan heeft te ontvangen, zoals de HERE in de wet gebood hun kort nadat zij geboren waren, deel te geven aan het sacrament van het lijden en sterven van Christus door het offer van een lam.** Dat was een sacrament van Jezus Christus.

g. **Bovendien doet de doop aan onze kinderen hetzelfde wat de besnijdenis deed aan het Joodse volk.** Daarom noemt de apostel Paulus de doop:

Colossenzen 2: 11 *In Hem bent u ook besneden met een besnijdenis die niet met handen plaatsvindt, door het uittrekken van het lichaam van de zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus.*

Romeinen 9: 7 *Ook niet omdat zij Abrahams nageslacht zijn, zijn zij allen kinderen. Maar: Alleen dat van Izak zal uw nageslacht genoemd worden. 8 Dat is: niet de kinderen van het vlees zijn kinderen van God, maar de kinderen van de belofte worden als nageslacht gerekend.*

Reactie: a. De Heere Jezus heeft de besnijdenis niet afgeschaft. Dat staat nergens in de Bijbel. Het feit dat Hij Zijn bloed heeft gegeven op Golgotha heeft geen enkele relatie met het bloed dat bij de besnijdenis vloeit. Hier wordt de besnijdenis tot een soort offer gemaakt. De besnijdenis is een teken voor Abraham en zijn zaad ten aanzien van het verbond in Genesis 17. Wat dit verbond inhoudt en betekent heb ik op een andere plaats al uitgelegd. Het bloed dat vloeit bij het aanbrengen van het teken van de besnijdenis heeft geen relatie met het verkrijgen van vergeving van zonden.

b. Hier wordt beleden dat de baby's/kinderen door de doop in de kerk worden opgenomen om helemaal het eigendom te zijn van de Heere Jezus. Dit is voor de gedoopte een getuigenis dat God eeuwig onze genadige Vader zal zijn. Uit deze formulering blijkt dat de gedoopte bijna behouden is, maar dat is hij niet, want het is geformuleerd in de onvoltooid tegenwoordige toekomstige tijd, dus het is niet zeker dat het zal gebeuren, maar het klinkt wel als een belofte. Als Guido de Brès dit van volwassenen zegt, die al tot geloof gekomen zijn, dan is deze formulering helemaal niet juist, maar ook t.a.v. kinderen belooft God niets in de doop.

c. Indien wat hier gezegd wordt betrekking heeft op iemand die tot geloof gekomen is, dan is dit grotendeels correct, maar ik zou liever zien dat besprenkeling vervangen zou worden door onderderdompeling. Dit geeft een veel beter beeld van hetgeen geestelijk met een wedergeboren iemand heeft plaats gevonden. De laatste regels laten een wat vreemde formulering zien van wat de Heilige Geest in de gelovige doet. Het lijkt net of het bloed dit uitwerkt.

e. Indien in deze alinea wordt gesproken over de wedergeboorte van een volwassen persoon, dan is wat hier staat juist. Hij is door de Heilige Geest wedergeboren en een nieuwe schepping geworden. 2 Cor.5:17. Maar daarna trekt God ons niet de oude mens uit en doet de nieuwe mens aan. Daartoe worden we zelf opgeroepen in Ef. 4:22-24: "Te weten dat gij zoudt afleggen aangaande uw vorige wandeling, de oude mens die verdorven wordt.... en de nieuwe mens aandoen, die naar God geschapen is in ware rechtvaardigheid en heiligheid". Indien men dit ook op een baby zou willen toepassen dan klopt er niets van. Volwassenen die op het geloof gedoopt zijn, zullen ook slechts één keer gedoopt worden. Waarom hier dan toch over twee maal dopen gesproken wordt is vreemd. Heeft deze alinea dan toch betrekking op gedoopte kinderen?

f. Uit de laatste zinnen van deze alinea blijkt dat men ervan uitgaat dat het teken van de besnijdenis heen wijst naar het offer van de Heere Jezus. Dat is m.i. een grote misvatting. De offerdienst in het OT wijst heen naar het offer van de Messias.

Abraham werd er van weerhouden om zijn zoon Izak te offeren. De Heere wees hem een ram aan die met zijn horens verward was in de struiken. Het offer van de ram wees heen naar het offer van de Zoon van God. Maar de besnijdenis was een teken van het verbond dat God met Abraham gesloten had inzake het land en zijn nageslacht. En inzake de eeuwige trouw van God.

De zgn. wederdopers waren niet tevreden met hun doop als klein kind. De naam wederdopers is dan ook

eigenlijk niet terecht, want de kinderdoop zagen zij niet als een wettige doop. En m.i. terecht.

g. Dat de doop aan de kleine kinderen hetzelfde doet als de besnijdenis aan de Joodse kinderen. Dat is niet correct, maar er zit wel een kern van waarheid in, namelijk deze dat de besnijdenis geen teken was van wedergeboorte en de kinderdoop is dat ook niet. Verder heeft de besnijdenis voor het Joodse volk een geheel andere betekenis dan de doop, zoals deze in het NT is bedoeld en werd gepraktiseerd. De teksten die hier als bewijs worden vermeld hebben een geheel andere betekenis. Op een andere plaats in dit boek heb ik dat al uitgelegd.

Artikel 18

De menswording van de Zoon van God

Wij belijden dan dat God de belofte die Hij aan de vaderen gedaan had, door de mond van zijn heilige profeten, vervuld heeft door zijn eigen eniggeboren en eeuwige Zoon in de wereld te zenden op de door Hem bestemde tijd. Deze heeft de gestalte van een dienstknecht aangenomen en is de mensen gelijk geworden [Filipp. 2:7] door werkelijk een echte menselijke natuur aan te nemen met al haar zwakheden (met uitzondering van zonde).

Hij is ontvangen in de schoot van de gelukzalige maagd Maria door de kracht van de Heilige Geest, zonder toedoen van een man. En [Hij] heeft niet alleen de menselijke natuur aangenomen wat het lichaam betreft, maar ook een ware menselijke ziel, om werkelijk mens te zijn. Want omdat de ziel evenzeer verloren was als het lichaam, was het nodig dat Hij ze beide aannam, om beide zalig te maken.

Daarom belijden wij (tegen de ketterij van de wederdopers, die ontkennen dat Christus menselijk vlees van zijn moeder aangenomen heeft) dat Christus het vlees en bloed van de kinderen deelachtig is geworden [Hebr. 2:14]; dat Hij een vrucht van de lendenen van David is naar het vlees [Hand. 2:30]; geworden uit het nageslacht van David naar het vlees [Rom. 1:3]; een vrucht van de schoot van Maria [Luc. 1:42]; geworden uit de vrouw [Gal. 4:4]; een spruit van David [Jer. 33:15]; een scheut uit de wortel van Isaï [Jes. 11:1]; gesproten uit het geslacht van Juda [Hebr. 7:14]; afkomstig van de Joden, naar het vlees [Rom. 9:5]; uit het nageslacht van Abraham, aangezien Hij het nageslacht van Abraham

heeft aangenomen, en is zijn broeders in alles gelijk geworden, met uitzondering van de zonde [Hebr. 2:17; 4:15]. Zo is Hij in waarheid onze Immanuël, dat is God met ons [Matt. 1:23].

Reactie: In dit artikel wordt gezegd dat de wederdopers ontkennen dat Christus het menselijk vlees (van Zijn moeder) heeft aangenomen. Ik weet niet waarop zij dit baseren. Deze ontkenning ben ik nergens tegengekomen, maar het kan zijn dat destijds er wel mensen geweest zijn die dat beweerd hebben. Op dit moment ken ik geen belijdenis of credo van Baptisten of evangelische kerken die dit feit ontkennen. Er zijn inmiddels wel voorgangers in de PKN die dit feit ontkennen.

44. Dordtse Leerregels over de doop.

Hoofdstuk 1, art.17.

Over de wil van God kunnen wij ons alleen uitspreken op grond van Zijn eigen Woord. Dit verzekert ons ervan, dat de kinderen van de gelovigen heilig zijn, niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond, waartoe zij met hun ouders behoren. Daarom moeten godvrezende ouders niet twifelen aan de uitverkiezing en het behoud van hun kinderen, die God zeer jong uit dit leven wegneemt.

Reactie: Het woord genadeverbond komt nergens in de Bijbel voor. Maar ik begrijp wel wat men hiermee wil zeggen. De apostel Paulus zegt dat kinderen van gelovige ouder(s) geheiligd zijn. Maar ook de ongelovige man is geheiligd in de gelovige vrouw en omgekeerd. Heilig wil echter niet zeggen, zalig, behouden, maar apart gesteld. Verder zegt de Bijbel niet uitdrukkelijk iets over dit onderwerp. Ik ben van mening dat we dit aan de genade en barmhartigheid van God moeten overlaten. Hij is rechtvaardig. Zelf denk ik dat de gelovige ouder(s) van een kind dat zelf nog niet kan geloven, mogen vertrouwen op de liefde en de genade van hun getrouwe God en Vader, Die altijd het beste met Zijn kinderen voor heeft.

A. PKN -Besluit inzake vervolgotitie.

Uitgangspunten voor doopgedachtenis (KTO 09-04)

November 2009

De generale synode(PKN) overweegt:

De vervolgotitie Uitgangspunten voor doopgedachtenis (KTO 09-04) en de bespreking in de generale synode gaan uit van de eenmaligheid van de doop en van het blijvende belang van de kinderdoop;

1. Het sacrament van de doop is eenmalig en laat zich niet vernieuwen;
2. Het is van belang de doop te gedenken;
3. Vanuit de gemeenten is er behoefte aan een pastorale handreiking voor gemeenten om het gesprek te voeren met hen die de 'weder-' of 'overdoop' verlangen of zich reeds opnieuw lieten dopen;
4. Het zoeken naar vormen die de eens ontvangen doop present stellen is van belang in de missionaire situatie van de kerk.

De generale synode besluit:

1. Het moderamen op te dragen de Dienstenorganisatie te verzoeken om – binnen de kaders van de vervolgotitie Uitgangspunten voor doopgedachtenis - te komen tot liturgische handreikingen voor de gemeente, die behulpzaam kunnen zijn bij het gestalte geven aan de doopgedachtenis;
2. Het moderamen tevens op te dragen de Dienstenorganisatie te verzoeken met een pastorale handreiking voor de gemeenten te komen waarin aandacht wordt gegeven aan het gesprek met hen die de ‘weder’- of ‘overdoop’ verlangen of zich reeds opnieuw lieten dopen;
3. Allen die hebben bijgedragen aan de totstandkoming van deze notitie te bedanken.

Reaktie: Het blijft van belang om de doop te gedenken. Ik vraag mij af hoe dat moet, als je als baby gedoopt bent. Daar weet je toch niets meer van af. En al hebben je ouders je verteld dat dit feit gebeurd is, wat moet je er dan mee. Het is misschien goed te weten dat God wil dat je wedergeboren en bekeerd zult worden, maar ja daar heb je de doop niet voor nodig, want dat staat ook in de Bijbel dat God wil dat alle mensen zalig worden. Wanneer zegt de synode van de PKN nu eens dat ook gedoopte kinderen bekeerd moeten worden en roept ze alle dienaren op hiermee in de prediking rekening te houden?

45. De gereformeerde doopleer van dr. Louis Berkhof

Bron: Boek “Systematische Theologie” door dr. Louis Berkhof

Persoonlijke gegevens

Louis Berkhof (1873 - 1957) was een gereformeerde systematische theoloog wiens geschriften invloedrijk zijn in seminaries en Bijbelscholen in de Verenigde Staten en Canada en voor individuele christenen in het algemeen. **Berkhof** werd geboren in Emmen, Drenthe, Nederland en verhuisde met zijn familie naar Grand Rapids, Michigan, in 1882. Hij trouwde Reka Dijkhuis. Ze kregen vier kinderen vóór haar dood in 1928. Daarna trouwde hij Dena Heyns-Joldersma, die twee dochters had.

In 1900 studeerde hij af aan het Calvin Theological Seminary in Grand Rapids waarna hij werd benoemd tot pastor van de First Christian Reformed Church in Allendale Charter Township, Michigan. Twee jaar later ging hij naar het Princeton Theological Seminary waar hij zijn BD behaalde in twee jaar. Hij keerde terug naar Grand Rapids en werd pastor in de Oakdale Park Kerk.

In 1906 trad hij toe tot de faculteit van het Calvin Theological Seminary en doceerde daar tot 1944. **Berkhof** schreef 22 boeken. Zijn belangrijkste werk is zijn Systematic Theology (1932, herzien in 1938). **Berkhof** bleef in de traditie van Johannes Calvijn, Abraham Kuiper en Herman Bavinck.

DE LEER VAN DE DOOP IN DE GESCHIEDENIS.

Dr. Louis Berkhof

1. Voor de Reformatie.

De vroege kerkvaders beschouwden de doop als de rite van inwijding in de Kerk en meestal beschouwden zij die als nauw verbonden met de vergeving van de zonden en de verbinding met het nieuwe leven. Sommige van hun uitingen lijken erop te wijzen dat ze geloofden in wedergeboorte door de doop. Tegelijkertijd moet worden opgemerkt dat bij volwassenen de doop niet werd beschouwd als afzonderlijk werkzaam aan de rechte houding van de ziel en zij de doop niet beschouwden als absoluut noodzakelijk voor het begin van het nieuwe leven, maar zij zagen het meer als de voltooiing van een element in het vernieuwingsproces. Kinderdoop was al aanwezig in de dagen van Origenes en Tertullianus, hoewel de laatste dat heeft afgeraden op grond van twijfel in deze aangelegenheid. De algemene opinie was dat de doop nooit mag worden herhaald, maar er was geen eensgezindheid over de geldigheid van de doop, toegediend door ketters. In de loop van de tijd echter, werd het een vast beginsel om niet opnieuw degenen te dopen die in de naam van de drie-enige God al waren gedoopt. De manier van dopen was niet in discussie. In de tweede eeuw lijkt het idee langzaam terrein te winnen dat de doop min of meer magisch werkt. Zelfs Augustinus lijkt de doop te hebben beschouwd als effectief “ex opere operato” (zelf werkend) in het geval van kinderen. Hij beschouwde de doop als absoluut noodzakelijk en oordeelde dat ongedoopte kinderen verloren zijn. Volgens hem annuleert de doop de oorspronkelijke schuld (erfzonde), maar verwijdert niet geheel de verdorvenheid van de natuur. De Scholastieken deelden in eerste instantie de mening van Augustinus, die bij volwassenen het geloof veronderstelt bij de doop, maar geleidelijk kreeg een ander idee de overhand, namelijk, dat de doop altijd effectief “ex opere operato”, zelf werkend is. Het belang van de subjectieve voorwaarden werd geminimaliseerd. Dus de karakteristieke rooms-katholieke opvatting van het sacrament, volgens welke de doop het sacrament is van de wedergeboorte en van intreding in de kerk, heeft geleidelijk aan de overhand gekregen. Het bevat de genade die het ook betekent en verleent deze aan al degenen die geen obstakels op de weg leggen.

Deze genade werd beschouwd als zeer belangrijk, omdat:

- (a) Het een onuitwisbaar stempel drukt op de ontvanger als lid van de kerk.**
- (b) Bevrijdt van de schuld van de erfzonde en van alle dadelijke zonden tot aan de tijd van de doop, verwijdert de vervuiling van de zonde, maar de zondige begeerte blijft en stelt de mens vrij van de eeuwige straf en van alle tijdelijke corrigerende straffen.**
- (c) Werkt geestelijke vernieuwing door het infuus van heiligmakende genade en werkt de bovennatuurlijke deugden van geloof, hoop en liefde.**

(d) **Neemt de ontvanger op in de gemeenschap van de heiligen en in de zichtbare kerk.**

Reactie: In het bovenstaande heeft Berkhof het over de doop in de eerste eeuwen en over de rooms-katholieke opvatting over de doop en dan met name de kinderdoop.

Berkhof erkent dat in de eerste twee eeuwen de kinderdoop wel aanwezig was, maar nog niet algemeen. Hij schrijft ook over de langzaam, in de tweede eeuw ontstane dwaling dat de doop bij kinderen min of meer magisch werkt. Hiermee wordt bedoeld dat de doop de wedergeboorte bewerkt bij al degenen die geen obstakels in de weg leggen. Nu ja, baby's leggen natuurlijk geen obstakels in de weg. De wedergeboorte brengt ook de genade mee van de bevrijding van de schuld van de erfzonde en van de dadelijke zonden tot aan het moment van de doop. Voorts stelt de doop de mens vrij van de eeuwige straf en zelfs van tijdelijke straffen. De doop werkt ook geestelijke vernieuwing door het infuus van de heiligmakende genade en werkt de bovennatuurlijke deugden van geloof, hoop en liefde.

De doop blijkt in de rooms-katholieke kerk net zo te werken als een zelfwerkend was- en reinigingsmiddel. Vóór de doop is iemand nog onbekeerd en zonder geloof en wedergeboorte en na de doop is hij bekeerd, gelovig en wedergeboren. Was het maar waar. De praktijk van het leven wijst wel anders uit. Wat een bedrog en misleiding. Er spreekt totaal geen verantwoordelijkheid uit voor het echte behoud van mensen. In Ezechiël 33:8 spreekt de HEERE: *8 Als Ik tegen de goddeloze zeg: Goddeloze, u zult zeker sterven, en u hebt niet gesproken om de goddeloze te waarschuwen voor zijn weg, dan zal die goddeloze in zijn ongerechtigheid sterven, maar zijn bloed zal Ik van uw hand eisen.*

2 . Sinds de Reformatie .

De lutherse reformatie wist zichzelf niet helemaal te ontdoen van de rooms-katholieke opvatting van de sacramenten. Luther zag het water in de doop niet als gewoon water, maar als water, dat door het Woord met zijn inherente Goddelijke kracht was geworden tot het genadewater des levens, het bad van de wedergeboorte. **Door deze goddelijke werkzaamheid van het Woord effectueerde het sacrament wedergeboorte.** Bij volwassenen maakte Luther het effect van de doop afhankelijk van het geloof van de ontvanger. Hij realiseerde zich dat dit niet zo kon zijn in de situatie van kinderen die geen geloof kunnen uitoefenen. **Op een bepaald moment heeft hij geoordeeld dat God door Zijn voorafgaande genade geloof werkt in het zich onbewuste kind, maar later heeft hij zijn onwetendheid beleden op dit punt.** Latere lutherse theologen hielden vast aan het idee van een baby-geloof als voorwaarde voor de doop, terwijl anderen dachten dat de doop onmiddellijk een dergelijk geloof produceerde. Dit heeft in sommige gevallen geleid tot het idee dat het sacrament ex opere operato (vanuit zichzelf) werkt. Wederdopers hebben de knoop van Luther doorgehakt door het ontkennen van de legitimiteit van de kinderdoop. Ze stonden erop alle aanvragers voor toelating tot hun kring te dopen, ook die het sacrament in kleutertijd hadden ontvangen en beschouwden dit niet als een herdoop, maar als de eerste echte doop.

Deze kinderen hadden geen positie in de kerk. Calvijn en de gereformeerde theologie gaan ervan uit dat de doop is ingesteld voor de gelovigen en niet uit zichzelf werkt, maar het nieuwe leven versterkt. Ze waren natuurlijk geconfronteerd met de vraag hoe kinderen als gelovigen kunnen worden beschouwd en hoe zij geestelijk zouden kunnen worden versterkt, gezien het feit dat ze nog geen geloof konden oefenen. Sommigen wezen er gewoon op dat baby's, geboren uit gelovige ouders, kinderen zijn van het verbond en als zodanig erfgenamen van de beloften van God, waaronder ook de belofte van wedergeboorte en dat de geestelijke werkzaamheid van de doop niet beperkt is tot het tijdstip van zijn uitvoering, maar verder gaat door het leven. De Nederlandse Geloofsbelijdenis spreekt ook dat idee uit in deze woorden: **“Deze doop is immers niet alleen van waarde voor ons wanneer wij hem ontvangen en het water op ons is, maar gedurende ons hele leven.”** (Art. 34)

Reactie: Uit de beschrijving van **Berkhof** over de Lutherse doop blijkt dat die leer in feite niet veel afwijkt van de rooms-katholieke doopleer. Ook hier wordt bij een baby geloof verondersteld of dat de doop het geloof in de baby werkt. Aan het water wordt dan schijnbaar een Goddelijke, magische kracht toegekend.

Dat de wederdopers (Baptisten) het hier niet mee eens konden zijn, is te begrijpen. Zowel de Lutherse- als de rooms-katholieke doopleer is geen Bijbelse doop op het geloof. De herdoop van de wederdopers is dan ook wezenlijk geen herdoop. Het is de eerste Bijbelse doop op het geloof. Maar is de gereformeerde doopleer van de veronderstelde wedergeboorte nu zoveel anders dan de Lutherse- en rooms-katholieke doopleer?

Anderen gingen verder dan deze stellingname en leerden dat de kinderen van het verbond moeten worden beschouwd als vermoedelijk wedergeboren. Dit is niet gelijk met te zeggen dat ze allemaal worden wedergeboren, wanneer zij worden aangeboden voor de doop, maar dat ze worden verondersteld te zijn wedergeboren tot het tegendeel blijkt uit hun leven. Er waren er ook enkelen die de doop beschouwden als niets meer dan het teken van een extern verbond. Onder invloed van Socinianen, Arminianen, wederdopers en rationalisten, is het in veel kringen heel gebruikelijk geworden te ontkennen dat de doop een zegel is van Goddelijke genade en het als een loutere daad van belijden te beschouwen van de kant van de mens. **In onze dagen hebben veel belijdende christenen volledig het bewustzijn van de spirituele betekenis van de doop verloren. Het is uitgegroeid tot een loutere formaliteit.**

Reactie: Uit de beschrijving van **Berkhof** blijkt al dat de gereformeerde doopleer niet eenduidig is. In de doop wordt de wedergeboorte beloofd, de wedergeboorte wordt verondersteld tot het tegendeel blijkt, de wedergeboorte wordt vermoed, of de doop is alleen maar een teken van het behoren bij een .....verbond....kerk?

Al deze opvattingen zijn ontsproten aan het menselijk brein en zijn beslist niet te vinden in het Woord van God. Geen wonder dat zelfs veel belijdende christenen aan deze doop geen geestelijke waarde meer toekennen. Dat heeft het dan ook niet. Het heeft geen meerwaarde dan het opdragen van kinderen in Baptisten gemeenten.

De juiste manier van dopen

Baptisten zijn in strijd met de rest van de christelijke wereld in hun standpunt dat dompelen of onderdompeling, gevolgd door weer opkomen, de enige juiste manier is van dopen en dat deze manier absoluut noodzakelijk is voor de doop, want dit ritueel is bedoeld om de dood te symboliseren en de opstanding van Jezus Christus en de daaruit voortvloeiende dood en opstanding door de doop met Hem. Twee vragen rijzen dus en het is het beste om ze te beschouwen in de volgende volgorde: 1. Wat is het wezenlijke in de symboliek van de doop? 2. Is onderdompeling de enige juiste manier van dopen?

1 . Wat is de essentiële zaak in de symboliek van de doop?

Volgens de Baptisten is onderdompeling, gevolgd door weer opkomen, de essentiële zaak in de symboliek van de doop. Dit prijs geven zou neerkomen op het opgeven van de doop zelf. De echte doop zeggen ze, wordt uitgedrukt in het naar beneden gaan en het weer opkomen uit het water. Dat een dergelijke onderdompeling natuurlijk een zekere wassing of zuivering impliceert, is iets puur toevalligs. Doop zou de doop zijn, zelfs als men zou worden ondergedompeld in iets dat geen enkele reinigende eigenschap heeft. Zij baseren hun mening op

Marcus 10: 38 *Maar Jezus zei tegen hen: U weet niet wat u vraagt. Kunt u de drinkbeker drinken die Ik drink, en met de doop gedoopt worden waarmee Ik gedoopt word?* 39 *En zij zeiden tegen Hem: Dat kunnen wij. Maar Jezus zei tegen hen: De drinkbeker die Ik drink, zult u wel drinken, en met de doop waarmee Ik gedoopt word, zult u gedoopt worden,*

Lucas 12: 50 *Maar Ik moet met een doop gedoopt worden, en hoe beklemt het Mij, totdat het volbracht is.*

Romeinen 6: 3 *Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn?* 4 *Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.*

Colossencenzen 2: 12 *U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt, door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden heeft opgewekt.*

Maar de eerste twee passages drukken alleen uit dat Christus zal worden overweldigd door Zijn komende lijden en spreken helemaal niet van het sacrament van de doop. De laatste twee zijn de enigen die enige betekenis hebben op de zaak, maar ook deze hebben geen betrekking op het desbetreffende punt, want ze spreken niet rechtstreeks van een doop met water, maar van de geestelijke doop daardoor weergegeven.

Zij zien op wedergeboorte als het beeld van een stervende en weer een opstijgende ziel uit het water. Het is zeker volkomen duidelijk dat ze geen melding van de doop maken als een symbool

van de dood en opstanding van Christus. Als de doop hier vertegenwoordigd zou zijn alleen als een symbool, zou het zijn als een symbool van het sterven en opstaan van een gelovige. En aangezien dit slechts een figuurlijke manier vertegenwoordigt van zijn wedergeboorte, zou de doop een figuur van een figuur maken .

Reactie: Als de eerste twee teksten door Baptisten zouden worden aangevoerd als bewijs voor doop door onderdompeling, lijkt mij dat een vreemde zaak. Dat wordt zeker nu niet meer gedaan en het is mij onbekend of dat ooit gedaan is. De twee andere teksten geven inderdaad een figuurlijk beeld van wat er geestelijk met een gelovige gebeurt indien deze wedergeboren wordt. De doop is daar een zichtbaar teken van. Dat is een onzichtbaar beeld, zichtbaar maken.

De gereformeerde theologie heeft een heel andere opvatting over de essentiële dingen in de symboliek van de doop (dan de Baptisten). Het vindt dit in de gedachte van zuivering. De Heidelbergse Catechismus vraagt in vraag 69 : *“Hoe wordt u in de heilige doop onderwezen en ervan verzekerd, dat het enige offer van Christus aan het kruis u ten goede komt?”*

Antwoord: Christus heeft het waterbad van de doop ingesteld¹ en daarbij beloofd, dat ik met Zijn bloed en Geest van de onreinheid van mijn ziel, dat is van al mijn zonden, gewassen ben². Dit is even zeker als ik gewassen ben met het water, dat de onreinheid van het lichaam wegneemt.

Dit idee van zuivering was de belangrijke zaak in alle wassingen van het Oude Testament, en ook in de doop van Johannes, Psalm 51:7 ; Ez . 36:25 ; Johannes 3:25,26 . En we mogen aannemen dat in dit opzicht de doop van Jezus geheel in lijn was met eerdere dopen. Als Hij met de doop, die Hij ingesteld heeft als een symbool, iets heel anders van plan was, zou hij dit heel duidelijk hebben aangegeven, om alle mogelijke misverstanden te voorkomen. Bovendien, de Schrift maakt het overvloedig duidelijk dat de doop geestelijke reiniging of zuivering symboliseert.

Handelingen 2: 38 *En Petrus zei tegen hen: Bekeert u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen.*

Handelingen 22: 16 *En nu, waarom aarzelt u? Staat op, laat u dopen en uw zonden afwassen onder aanroeping van de Naam van de Heere.*

Romeinen 6: 4 *Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.*

IKorinthiërs 6: 11 en Openbaring 1:5.

Titus 3: 5 *maakte Hij ons zalig, niet op grond van de werken van rechtvaardigheid die wij gedaan zouden hebben, maar vanwege Zijn barmhartigheid, door het bad van de wedergeboorte en de vernieuwing door de Heilige Geest.*

Dit is precies het punt waarop de Bijbel alle nadruk legt, terwijl het nooit symboliseert het ondergaan en opkomen als iets essentieels.

Reactie: Als de gereformeerde theologie een heel andere opvatting heeft over de symboliek van de doop, dan is de grote vraag of die andere opvatting wel de juiste is. De in vet gedrukte teksten gaan wel degelijk over wedergeboorte, sterven en opstanding.

Maar de wedergeboorte, wat de kern is van het nieuwe leven met Christus, wordt op prachtige wijze uitgebeeld door de doop. Het oude leven, de oude natuur van de zondige mens moet sterven met Christus en daarna is er het opstaan in het nieuwe leven met Christus. Omdat een mens tot aan zijn dood een verlore zondaar blijft, moet hij na schuldbelijdenis steeds weer gewassen worden door het bloed van het Lam na zonde belijdenis. Hij is echter geen slaaf meer van de zonde. Men stelde in de vroege kerk de doop wel uit tot vlak voor het sterven. Men meende dat het water van de doop de zonden werkelijk zou afwassen. In de meeste kerken wordt een kind en een volwassene niet ondergedompeld maar besprenkeld met enkele druppels water. Het sprenkelen geeft geen beeld van wassen en reinigen en zeker geen beeld van sterven en opstaan in een nieuw leven. Het sprenkelen zou volgens sommigen duiden op de vergeving der zonden, zoals in het OT het bloed van het offerdier werd gesprenkeld op het altaar voor de vergeving van de zonden.

De wedergeboorte van een mens vindt echter maar één keer plaats. In de wedergeboorte is de vergeving van zonden begrepen. Daarom is de doop bij uitstek het symbool van de wedergeboorte. **Berkhof** wijst trouwens in zijn motivatie wel naar de teksten over wedergeboorte.

1. Volwassen doop

De doop vertegenwoordigt vooral een daad van de genade van God, maar omdat de belijdende christen het vrijwillig moet ondergaan, kan het ook worden beschouwd als een daad van de kant van de mens. Er is daarin een aanbod en gave van God, maar ook een acceptatie van de kant van de mens. Bijgevolg betekent de doop ook dat de mens het verbond accepteert en haar verplichtingen aanneemt. Het is een zegel, niet alleen van een aangeboden, maar van een aangeboden en geaccepteerd, dat is, van een gesloten verbond.

Reactie: De doop is ook geen zegel. Dat vind ik niet in de Schrift, maar het is wel een symbool van wedergeboorte en reiniging van de dopeling. Er vindt ook geen verbondssluiting plaats. De gelovige is reeds door Gods genade wedergeboren en als getuigenis laat hij zich dopen. Het is wel opmerkelijk dat **Berkhof** de doop beschouwt als zowel een daad van God, als van de mens. (Zie de kamerling die gedoopt wenste te worden). Door dit standpunt is **Berkhof** Schriftuurlijker dan menig gereformeerde of hervormde/gereformeerde in onze dagen. Vaak horen we zeggen dat de geloofsdoop alleen mensenwerk is.

2. Kinderdoop

Het punt van de kinderdoop is het belangrijkste verschil tussen ons en de Baptisten. De laatsten

menen, zoals Dr Hovey, een Baptisten auteur, het uitdrukt, “ dat alleen gelovigen in Christus recht hebben op de doop en dat alleen degenen die een geloofwaardig bewijs van geloof in Hem kunnen geven, moeten worden gedoopt.” Dit betekent dat kinderen worden uitgesloten van het sacrament. In alle andere denominaties echter, krijgen ze de doop wel. We zullen een aantal punten noemen ter overweging in verband met dit onderwerp.

De Schriftuurlijke basis voor de kinderdoop

In de eerste plaats kan gezegd worden dat er geen expliciete opdracht in de Bijbel is voor het dopen van kinderen, en dat er geen enkel voorbeeld is waarin duidelijk verteld wordt dat kinderen werden gedoopt. Maar dit betekent niet noodzakelijkerwijs dat kinderdoop on-Bijbels is. De Schriftuurlijke grond voor de kinderdoop wordt gevonden in de volgende gegevens:

(1) Het verbond met Abraham was vooral een geestelijk verbond, maar het had ook een nationaal aspect en van dit geestelijke verbond was de besnijdenis een teken en zegel. Het is een ongerechtvaardigde procedure van de Baptisten om dit verbond te splitsen in twee of drie verschillende verbonden. De Bijbel verwijst een paar keer naar het verbond met Abraham, maar altijd in het enkelvoud,

Exodus 2: 24; Leviticus 26: 42; 2 Koningen 13: 23; I Kronieken 16: 16;

Psalm 105: 7 *Hij is de HEERE, onze God, Zijn oordelen gaan over heel de aarde. 8 Hij denkt aan Zijn verbond voor eeuwig, aan de belofte die Hij gedaan heeft, tot in duizend generaties, 9 aan het verbond dat Hij met Abraham gesloten heeft, en Zijn eed aan Izak. 10 Voor Jakob heeft Hij het vastgesteld als een verordening, voor Israël als een eeuwig verbond, 11 door te zeggen: Ik zal u het land Kanaän geven, het gebied dat uw erfelijk bezit is.*

Er is geen enkele uitzondering op deze regel.

Reactie: **Berkhof** verwijt de Baptisten ten onrechte dat zij het verbond met Abraham splitsen in twee of drie verbonden. Het verbond met Abraham kan niet gesplitst worden in meer verbonden. **Berkhof** scheidt zelf dit probleem door aan het verbond met Abraham meer toe te kennen dan er in de Schrift staat. De verbondsluiting in Genesis 15 en Genesis 17 betreft op beide Schriftplaatsen het land en het nageslacht dat Abraham zal ontvangen. En in Genesis 17 voegt God daar nog aan toe dat Hij eeuwig hun God zal zijn. Dit betreft dus uitsluitend het nageslacht van Abraham, het Joodse volk. Als teken van dit verbond ontving Abraham de besnijdenis. Al de teksten die **Berkhof** hierboven noemt, hebben betrekking op dezelfde zaak.

Dat in en door Abraham al de volken van de aarde gezegend zullen worden zegt de HEERE in een afzonderlijke belofte aan Abraham toe en deze belofte wordt verschillende keren herhaald. Zie Genesis 12:3; 18:18; 22:18; 26:4 en 28:14. De vervulling van deze belofte is de komst van de Messias. In Hem zijn en worden alle volken op de aarde gezegend. Als zodanig geldt Abraham dan ook als de vader van alle gelovigen, omdat hij deze

belofte geloofd heeft. Dat Berkhof erkent dat de baby/kinderdoop in de Bijbel niet te vinden is, kunnen we alleen maar ondersteunen.

De spirituele aard van dit verbond wordt bewezen door de wijze waarop zijn beloften worden geïnterpreteerd in het Nieuwe Testament in:

Romeinen 4: 16 *Daarom is het uit het geloof, opdat het zou zijn naar genade, met als doel dat de belofte zeker zou zijn voor het hele nageslacht, niet voor dat wat uit de wet alleen is, maar ook voor dat wat uit het geloof van Abraham is, die een vader is van ons allen, 17 zoals geschreven staat: Ik heb u tot een vader van vele volken gemaakt. Dit was hij tegenover Hem in Wie hij geloofd heeft, namelijk God, Die de doden levend maakt, en de dingen die niet zijn, roept alsof zij zijn. 18 En hij heeft tegen alles in gehoopt en geloofd dat hij een vader van vele volken zou worden, overeenkomstig wat gezegd was: Zo zal uw nageslacht zijn.*

Zie ook: 2 Corinthiërs 6: 16-18; Galatiërs 3: 8-16; Hebrëeën 8: 10; Hebrëeën 11: 9:13.

Reactie: Berkhof ziet alle beloften aan Abraham, als zijnde begrepen in het verbond met Abraham. Zoals hiervoor uiteengezet, staat de zegening van de volken niet in de verbondssluiting. **Dat is een afzonderlijke belofte.** Zo wordt het ook in het NT genoemd. Omdat Abraham deze **belofte** geloofde, sloot God een verbond met Abraham. De teksten in het NT die verwijzen naar de **belofte** van Abraham en het geloof van Abraham hebben betrekking op de **belofte** van de zegening van de volken. Ik heb het woord belofte vet laten drukken omdat in deze hele discussie het belangrijk is dat verbond en belofte duidelijk worden onderscheiden.

Daar volgt ook uit het feit dat de besnijdenis duidelijk een rite was die geestelijke betekenis had,

Deuteronomium 10: 16 *Besnijd dan de voorhuid van uw hart en wees niet langer halsstarrig.* Zie ook: Deut.30: 6; Jeremia 4: 4; Jeremia 9: 25,26; Handelingen 15:1; Romeinen 2: 26-29 Romeinen 4: 11

en uit het feit dat de belofte van het verbond zelfs heet “ het evangelie , “

Galatiërs 3: 8 *En de Schrift, die voorzag dat God uit het geloof de heidenen zou rechtvaardigen, verkondigde eertijds aan Abraham het Evangelie: In u zullen al de volken gezegend worden.*

Reactie: De besnijdenis had wel een geestelijke betekenis. Het betekende dat God eeuwig de God van Abraham zou zijn. Maar omdat God wel voorzag dat zij de afgoden zouden gaan dienen, wees de HEERE op de besnijdenis van het hart. Aan Abraham werd eertijds zeker het Evangelie verkondigd. Maar **Berkhof** maakt de fout dat hij de belofte aan Abraham gegeven, ziet als onderdeel van het verbond met Abraham. Uit de Schrift heb ik al aangetoond dat dit niet het geval is.

(2) Dit verbond is nog steeds van kracht en is in wezen identiek met het “ nieuwe verbond “ van de huidige bedeling. De eenheid en de continuïteit van het verbond in beide bedelingen

volgt uit het feit dat de Middelaar dezelfde is. Zie: Handelingen 4: 12; Handelingen 10:43; Handelingen 15:10,11; Galatiërs 3: 16; 1 Timotheus 2:5,6; 1 Petrus 1: 9-12

De toestand is hetzelfde, namelijk door geloof:

Genesis 15: 6 En hij geloofde in de HEERE, en Die rekende hem dat tot gerechtigheid. Zie ook: Romeinen 4: 3; Psalm 32: 10; Hebreëen 2: 4; Handelingen 10: 43;

En de zegeningen zijn hetzelfde, namelijk rechtvaardiging:

Psalm 32:1 *Welzalig is hij van wie de overtreding vergeven, van wie de zonde bedekt is. 2 Welzalig de mens wie de HEERE de ongerechtigheid niet toerekent, en in wiens geest geen bedrog is. . . . . 5 Mijn zonde maakte ik U bekend, mijn ongerechtigheid bedekte ik niet. Ik zei: Ik zal mijn overtredingen belijden voor de HEERE. En Ú vergaf mijn ongerechtigheid, mijn zonde.* Zie ook: Jesaja 1: 18; Romeinen 4: 9,10; Galatiërs 3: 6;

Namelijk wedergeboorte:

Deuteronomium 30: 6 *De HEERE, uw God, zal uw hart en het hart van uw nageslacht besnijden, om de HEERE, uw God, lief te hebben met heel uw hart en met heel uw ziel, zodat u leven zult.* Zie ook: Psalm 51: 12 .

Namelijk geestelijke gaven:

Joël 2:28 *Daarna zal het geschieden dat Ik Mijn Geest zal uitstorten op alle vlees: uw zonen en uw dochters zullen profeteren, uw ouderen zullen dromen dromen, uw jongemannen zullen visioenen zien. . . . . 32 Het zal geschieden dat ieder die de Naam van de HEERE zal aanroepen, behouden zal worden. Want op de berg Sion en in Jeruzalem zal ontkoming zijn, zoals de HEERE gezegd heeft, namelijk bij hen die ontkomen zijn, die de HEERE roepen zal.* Zie ook: **Handelingen 2: 17-21; Jesaja 40: 31**

Namelijk het eeuwige leven:

Exodus 3: 6; Hebreëen 4: 9; Hebreëen 11: 10

Reactie: We komen nu bij de kern van de gereformeerde dwaling. **Berkhof** bedoelt dat het verbond met Abraham nog steeds van kracht is en dat het identiek is met het Nieuwe Verbond. Er zou continuïteit zijn. Dit nu is een grote misvatting. Zoals al eerder verklaard, heeft het verbond dat de Heere met Abraham sloot uitsluitend betrekking op het nageslacht van Abraham. Dit verbond bestaat nog want het is een eeuwig verbond. De leden van dit verbond bestonden en bestaan uit gelovigen en ongelovigen (Joodse mensen).

De HEERE sloot op de Sinaï een verbond met Israël, hetgeen bevestigd werd door het offerbloed van een dier. God sloot op de Sinaï een huwelijksverbond met Israël.

Omdat Israël ontrouw werd en andere goden ging dienen, verbraken zij van hun kant dit verbond. Maar God bleef trouw en beloofde hun een nieuw verbond te zullen geven, (Jeremia 31). Dit Nieuwe Verbond is door de Messias opgericht op basis van Zijn vergoten bloed. De leden van dit Nieuwe Verbond bestaan uitsluitend uit gelovigen zowel uit de Joden als uit de volken! Al de zegeningen die **Berkhof** toedicht aan het verbond met Abraham behoren bij het Nieuwe Verbond in het bloed van het Lam. Een schaduwbeeld van dit Nieuwe Verbond was het oude verbond op de Sinaï. Maar het bloed van stieren en bokken kon de HEERE niet behagen.

Hebreeën 10: 4 *Want het is onmogelijk dat het bloed van stieren en bokken de zonden wegneemt. 5 Daarom zegt Hij bij Zijn komst in de wereld: Slachtoffer en spijsoffer hebt U niet gewild, maar U hebt voor Mij een lichaam gereedgemaakt. 6 Brandoffers en offers voor de zonde hebben U niet behaagd. 7 Toen zei Ik: Zie, Ik kom in de boekrol is over Mij geschreven-om Uw wil te doen, o God. 8 Daarvoor had Hij gezegd: Slachtoffer en spijsoffer en brandoffers en offers voor de zonde hebt U niet gewild en hebben U niet behaagd, hoewel zij overeenkomstig de wet worden gebracht. 9 Daarna sprak Hij: Zie, Ik kom om Uw wil te doen, o God. Hij neemt het eerste weg om het tweede daarvoor in de plaats te zetten.*

Maar na de in werking treding van het Nieuwe Verbond heeft het oude verbond afgedaan. Althans het verbond van de Sinaï. Zijn de zegeningen van het Nieuwe Verbond dan niet zichtbaar in het verbond met Abraham? Nee, althans daar wordt in de verbondssluiting niet over gesproken. Hoewel het wel zo is dat het nageslacht van Abraham alleen tot de volle zegening zal kunnen komen als de HEERE weer hun God is en zij de Messias Jezus zullen erkennen als hun Koning en Zaligmaker. Dat zal ook zeker nog gebeuren. Dat heeft God Zelf beloofd. Zie ook: 2 Korinthiërs 3:6-11.

De Messias/Christus is echter wel aanwezig in de **beloften** aan Abraham en Abraham heeft die **beloften** geloofd. In **Galaten 3** kunnen we hierover lezen in vers

16 Welnu, zo zijn de beloften aan Abraham en aan zijn nageslacht gedaan. Hij zegt niet: En aan de nageslachten, alsof er sprake zou zijn van velen; maar van één: En aan uw Nageslacht; dat is Christus.

De beloften waarover Paulus spreekt staan o.a. in

Genesis 22: 16 *Hij zei: Ik zweer bij Mijzelf, spreekt de HEERE: Omdat u dit gedaan hebt en Mij uw zoon, uw enige, niet onthouden hebt, 17 zal Ik u zeker rijk zegenen en uw nageslacht zeer talrijk maken, als de sterren aan de hemel en als het zand dat aan de oever van de zee is. Uw nageslacht zal de poort van zijn vijanden in bezit hebben. 18 En in uw Nageslacht zullen alle volken van de aarde gezegend worden, omdat u Mijn stem gehoorzaam geweest bent.*

In vers 18 staat Nageslacht met een hoofdletter. Dat betekent dat hier de Messias bedoeld wordt. De HEERE doet deze **belofte** aan Abraham kort na het offer van Izak. Izak hoefde niet geofferd te worden, maar de HEERE zou Zelf voorzien in een Offerlam, Zijn eigen lieve Zoon. Het kan toch niet toevallig zijn dat de HEERE kort na deze belofte aan Abraham beloofde dat uit zijn nageslacht de Messias geboren zou worden.

En door het geloof kreeg Abraham deel aan de zegeningen van rechtvaardiging, wedergeboorte, geestelijk leven en eeuwig leven. En die zegeningen waren er ook voor de gelovigen in het OT, althans in bepaalde mate, maar wel uitzijnde naar de komende Messias en de volledige vervulling.

Petrus gaf hen, die bekeerd werden op de Pinksterdag, de zekerheid dat de belofte aan hen en aan hun kinderen was, Handelingen 2: 39 *Want voor u is de belofte en voor uw kinderen en voor allen die veraf zijn, zovelen als de Heere, onze God, ertoe roepen zal.*

Paulus stelt in Romeinen 4: 13-18 en in Galatiërs 3:13-18 dat de wetgeving de belofte niet ongedaan maakt zodat deze van kracht blijft in de nieuwe bedeling. En de schrijver van de Hebreeën brief stelt dat de belofte aan Abraham bevestigd werd door een eed, zodat de gelovigen van het NT troost kunnen ontleen aan haar onveranderlijkheid

Hebreeën 6: 13 *Want toen God Abraham de belofte deed, zwoer Hij bij Zichzelf, omdat Hij bij niemand die hoger was, kon zweren. 14 Hij zei: Voorzeker, rijk zal Ik u zegenen en overvloedig zal Ik u in aantal doen toenemen. 15 En zo heeft hij de belofte verkregen na daar geduldig op gewacht te hebben. 16 Mensen zweren immers bij Iemand die hoger is dan zichzelf, en de eed, die hun tot bevestiging dient, is het eind van alle tegenspraak. 17 Omdat Hij aan de erfgenamen van de belofte overvloediger de onveranderlijkheid van Zijn raadsbesluit wilde bewijzen, heeft God die bekrachtigd met een eed, 18 opdat wij door twee onveranderlijke dingen, waarin het onmogelijk is dat God zou liegen, een sterke troost zouden ontvangen, wij die bij Hem de toevlucht genomen hebben om de hoop die voor ons ligt, vast te houden.*

Door de verkiezing van Gods kinderen (Israël) deelden zij in de voorrechten van het verbond en ontvingen zij dus de besnijdenis als een teken en zegel. Volgens de Bijbel is het verbond duidelijk een organisch begrip en de realisatie ervan beweegt zich langs biologische en historische lijnen. Er is een volk of natie van God, een organisch geheel, zoals alleen kon worden gevormd door families. Dit nationale aspect is natuurlijk zeer prominent aanwezig in het Oude Testament, maar het opvallende is dat het niet verdwijnt wanneer het volk Israël tot zijn doel is gekomen. **Het werd vergeestelijkt en dus overgedragen naar het Nieuwe Testament, zodat het nieuwtestamentische volk van God ook wordt voorgesteld als een natie,**

Mattheüs 21: 43 *Daarom zeg Ik u dat het Koninkrijk van God van u weggenomen zal worden en aan een volk gegeven dat de vruchten ervan voortbrengt.*

Romeinen 9: 25-26; 2 Korinthiërs 6: 16; Titus 2:14; 1 Petrus 2: 9 *Maar u bent een uitverkoren geslacht, een koninklijk priesterschap, een heilig volk, een volk dat God Zich tot Zijn eigendom maakte; opdat u de deugden zou verkondigen van Hem Die u uit de duisternis geroepen heeft tot Zijn wonderbaar licht,*

Reactie: Ik reageer op hetgeen vet gedrukt is. Over welke belofte heeft Petrus het op de Pinksterdag? De belofte aan Abraham gegeven, dat in hem al de volken op deze aarde gezegend zullen worden? Dat zou kunnen, want het laatste deel van de tekst gaat over degenen die de Heere ertoe roepen zal. Maar het ligt veel meer voor de hand dat Petrus de belofte van de Heilige Geest bedoelde. Want daar ging het toen toch over? Het

ging toch niet over het verbond met Abraham inzake het land en de nakomelingen? De apostel Petrus sprak over de belofte gedaan door de profeet Joël in Handelingen 2: 17 *En het zal zijn in de laatste dagen, zegt God, dat Ik zal uitstorten van Mijn Geest op alle vlees; en uw zonen en uw dochters zullen profeteren, uw jongemannen zullen visioenen zien en uw ouderen zullen dromen dromen. 18 En ook op Mijn dienaren en op Mijn dienaressen zal Ik in die dagen van Mijn Geest uitstorten en zij zullen profeteren.*

En de apostel Paulus zegt in Galaten 3: 13 Christus heeft ons vrijgekocht van de vloek van de wet door voor ons een vloek te worden, want er staat geschreven: Vervloekt is ieder die aan een hout hangt, **14 *opdat de zegen van Abraham in Christus Jezus tot de heidenen zou komen, en opdat wij de belofte van de Geest zouden ontvangen door het geloof.***

Daar nu ging het over op de Pinksterdag in Handelingen 2 en daar gaat het nu ook nog over wat betreft de Joden en de volken. Dat was de zegen en belofte voor Abraham, dat in hem al de volken gezegend zouden worden.

Het nieuwtestamentische volk wordt in de Bijbel niet voorgesteld als een natie, komt dus ook niet in de plaats van Israël, maar wordt in de Bijbel de Gemeente genoemd, de bruid van Christus. Volgens Paulus is dit in het OT nog een geheimenis, een verborgenheid aan hem geopenbaard. Efeze 3:1-6; Col.1:26,27. Het nationale aspect wordt dan ook absoluut niet vergeestelijkt, zoals Berkhof stelt. Uit deze opvatting blijkt ook weer de leer van de vervangingstheologie.

Tijdens de oude bedeling werden zuigelingen als een integraal onderdeel van Israël als het volk van God beschouwd. Zij waren aanwezig toen het verbond werd vernieuwd, hadden een plaats in de vergadering van Israël, en werden daarom vertegenwoordigd in hun godsdienstige bijeenkomsten, Deuteronomium 29:10-12; Jozua 8:35; 2 Kronieken 20:13; Joël 2:16. In het licht van zulke rijke beloften als in Jesaja 54:13; Jeremia 31:34; Joël 2:28 zouden we nauwelijks verwachten dat de privileges van deze kinderen worden verminderd in de nieuwe bedeling en zeker gaan we niet op zoek naar hun uitsluiting van elke positie in de kerk. Jezus en de apostelen sluiten hen niet uit, Mattheus 19:14; Handelingen 2:39; 1Korinthiërs 7:14. Een dergelijke uitsluiting vereist een zeer expliciete verklaring van die strekking.

Reactie: Berkhof geeft door middel van teksten uit het Oude- en Nieuwe Testament allerlei voorbeelden betreffende de deelname van kinderen en zuigelingen aan samenkomsten in de gemeente van Israël. Die samenkomsten betreffen soms een verbondssluiting, soms een samenkomst waarin geheel Israël werd opgeroepen zich te bekeren. De rijke beloften in de profeten betreffen de profetieën inzake het Nieuwe Verbond en de uitstorting van de Heilige Geest. Dat kinderen daarbij niet worden uitgesloten is duidelijk. Kinderen kunnen/moeten ook bekeerd en wedergeboren worden. Het is echter niet zo dat alle Joden deel krijgen aan het Nieuwe Verbond. Dat is op de Pinksterdag in Handelingen 2 wel gebleken. En we lezen ook niet dat op de Pinksterdag kinderen en zuigelingen tot bekering kwamen en daarna in het NT ook niet, al zullen zij er misschien wel geweest zijn. De teksten in het NT die Berkhof aanhaalt heb ik al eerder in dit boek besproken (Mattheüs 19:14; Handelingen 2:39 en 1Korinthiërs 7:14).

Wat was de positie van de Joodse kinderen in het OT? Zij waren begrepen in het verbond met Abraham en de jongens droegen daarvan het teken van de besnijdenis. Ook voor de kinderen waren er de Woorden van God en de beloften van God. Maar dat maakte hun niet zalig. Het kwam ook toen aan op geloof en bekering. Paulus zegt in Romeinen 2:25 dat de besnijdenis geen nut doet, als je de wet overtreedt. En wie overtreedt de wet niet? Het ging ook in het OT om de besnijdenis van het hart. Om een waar geloof, zoals ook Abraham geloofde. En velen zijn in de woestijn en daarna omgekomen, omdat God in de meesten van hen geen welgevallen had. Laat ons dit tot een waarschuwing zijn zegt de apostel Paulus opdat niemand van ons in hetzelfde voorbeeld van ongelooft valt.

Wat is nu de positie van de kinderen van gelovige ouders, die deel hebben aan het Nieuwe Verbond? Ze zijn geheiligd door het geloof van de ouders. Dat wil zeggen, zij leven en groeien op, apart gezet van de wereld. Zij zijn bevoorrecht, want ze horen op zeer jonge leeftijd al dat de Heere wil dat ze zalig zullen worden, dat ze zich moeten bekeren en dat ze in de Heere Jezus moeten gaan geloven. Ze hebben, als het goed is, twee identificatiefiguren dagelijks om zich heen, voorbeelden van een leven met de Heere. Wat een voorrecht t.o.v. kinderen die niets van God en de Heere Jezus horen in hun jonge leven. Nog ben ik de Heere iedere dag dankbaar dat ik een gelovige moeder gehad heb, die mij al heel jong verteld heeft over de Heere Jezus en uit de Kinderbijbel heeft voorgelezen. Hoewel ik als kind niet gedoopt ben. Zij was echt een voorbeeld voor mij. Dit is heel belangrijk voor een kind.

Een gedoopt kind heeft geen weet van de doop. Een jongen die besneden wordt kan het nog iedere dag zien, maar voor een meisje geldt dat ook niet. Van de kinderdoop kun je ook zeggen, net als bij de besnijdenis, dat die geen nut doet als je de wet overtreedt. En iedereen overtreedt de wet. Dus dan doet de doop ook geen nut. Kinderen, in OT en NT, moeten bekeerd worden, moeten zich bekeren en de Heere Jezus leren kennen als hun persoonlijke Zaligmaker. Dat is wedergeboorte. En zonder wedergeboorte gaan kinderen en ouderen verloren.

In de nieuwe bedeling is de besnijdenis door Goddelijk gezag vervangen door de doop als het initiërende teken en zegel van het verbond der genade. De Schrift geeft sterk aan dat de besnijdenis niet meer kan dienen als zodanig.

Handelingen 15: 1 *En enigen die uit Judea gekomen waren, leerden de broeders: Als u niet besneden wordt volgens het gebruik van Mozes, kunt u niet zalig worden.*

Handelingen 21: 21 *Men heeft hun over u verteld dat u alle Joden die onder de heidenen wonen, leert afvallig te worden van Mozes, doordat u zegt dat zij de kinderen niet moeten besnijden en ook niet moeten wandelen overeenkomstig de gebruiken van de wet.*

Galatiërs 5: 2 *Zie, ik, Paulus, zeg u dat, als u zich laat besnijden, Christus u van geen nut zal zijn. 3 En nogmaals betuig ik aan ieder mens die zich laat besnijden, dat hij verplicht is de hele wet te onderhouden.*

Reactie: Om het maar direct te stellen. De doop is niet in de plaats gekomen van de besnijdenis. **Berkhof** stelt dit op basis van het Goddelijk gezag en hieruit blijkt maar weer hoe iemand in staat is een dwaling te poneren

en het doen lijken alsof deze van God komt, terwijl de dwalingen altijd komen van de tegenstander van God. Op geen enkele plaats in de Bijbel staat geschreven dat de besnijdenis vervallen is voor de Joodse mensen en ook niet dat de doop in de plaats is gekomen van de besnijdenis voor Joodse, Messias belijdende gelovigen.

De doop komt overeen met de besnijdenis in geestelijke zin. Zoals de besnijdenis verwijst naar het wegsnijden van de zonde en een verandering van het hart, volgens

Deuteronomium 10: 16 *Besnijd dan de voorhuid van uw hart en wees niet langer halsstarrig.*

Deuteronomium 30: 6 *De HEERE, uw God, zal uw hart en het hart van uw nageslacht besnijden, om de HEERE, uw God, lief te hebben met heel uw hart en met heel uw ziel, zodat u leven zult.*

Jeremia 4: 4 *Besnijd u voor de HEERE en doe de voorhuid van uw hart weg, mannen van Juda en inwoners van Jeruzalem; anders zal Mijn grimmigheid uitslaan als een vuur en branden zonder dat iemand kan blussen, vanwege uw slechte daden.*

Jeremia 9: 25 en **Ezechiël 44: 7-9.**

Handelingen 2: 38 En Petrus zei tegen hen: *Bekeert u en laat ieder van u gedoopt worden in de Naam van Jezus Christus, tot vergeving van de zonden; en u zult de gave van de Heilige Geest ontvangen.*

verwijst dus de doop naar de afwassing van de zonde, in

Petrus 3: 21 *Het tegenbeeld daarvan, de doop, behoudt nu ook ons. Maar niet als een verwijderen van het vuil van het lichaam, maar als vraag aan God van een goed geweten, door de opstanding van Jezus Christus,*

Titus 3: 5 *maakte Hij ons zalig, niet op grond van de werken van rechtvaardigheid die wij gedaan zouden hebben, maar vanwege Zijn barmhartigheid, door het bad van de wedergeboorte en de vernieuwing door de Heilige Geest.*

en geestelijke vernieuwing, volgens

Romeinen 6: 4 *Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.*

Kolossenzen 2: 11 *In Hem bent u ook besneden met een besnijdenis die niet met handen plaatsvindt, door het uittrekken van het lichaam van de zonden van het vlees, door de besnijdenis van Christus. 12 U bent immers met Hem begraven in de doop, waarin u ook met Hem bent opgewekt, door het geloof van de werking van God, Die Hem uit de doden heeft opgewekt.*

Galatiërs . 3: 27 *Want u allen die in Christus gedoopt bent, hebt zich met Christus bekleed. 28 Daarbij is het niet van belang dat men Jood is of Griek; daarbij is het niet van belang dat men slaaf is of vrije; daarbij is het niet van belang dat men man is of vrouw; want allen bent u één in Christus Jezus. 29 En als u van Christus bent, dan bent u Abrahams nageslacht en overeenkomstig de belofte erfgenamen.*

Het laatste vers legt duidelijk een link van besnijdenis met de doop, en leert dat Christus de besnijdenis is, dat is, de besnijdenis van het hart, aangeduid door de besnijdenis in het vlees en werd bereikt door de doop, dat is, door datgene wat de doop betekent.

Reactie: In het OT wijst de HEERE er heel dikwijls op dat het belangrijk is voor de Joden om een besneden hart te hebben. Waarmee de HEERE niet gezegd heeft dat de lichamelijke besnijdenis er niet toe doet. Integendeel, want degene die niet besneden werd, moest uitgeroeid worden. God verlangde dat ze een geloof als van hun vader Abraham zouden hebben, niet gebaseerd op werken.

Als een gelovige in Christus is, dan is zijn hart ook besneden. De besnijdenis van de voorhuid is geen teken van de besnijdenis van het hart, maar is een teken en bevestiging van het verbond van God met Abraham. De doop kan dan ook nooit een vervanging zijn van de besnijdenis. Dat de HEERE in het OT gebruik maakt van dit synoniem om het Joodse volk op te wekken tot geloof en bekering, is nog geen bewijs dat het identieke tekenen zijn, tekenen die op hetzelfde duiden. In Galaten 3:27-29 gaat het over het in Christus gedoopt zijn, het met Christus bekleed zijn door het geloof. Als zodanig zijn deze in geestelijke zin het nageslacht van Abraham, door het geloof van Abraham na te volgen. Die uit het geloof zijn, zijn kinderen van Abraham, (Galatiërs 3:7).

Bezwaren tegen de kinderdoop

Een paar van de meest belangrijke bezwaren tegen de kinderdoop willen we onderwerpen aan een korte beschouwing.

Er is geen expliciete opdracht dat kinderen moeten worden gedoopt. Dit is volkomen waar, maar weerlegt niet de geldigheid van de kinderdoop. Kan niet de stilte van de Schrift worden opgevat voor, in plaats van tegen, de kinderdoop? **Geeft de Bijbel ergens bevel van de uitsluiting van kinderen van de doop? Is er het bevel dat al degenen die zijn geboren en opgevoed in christelijke gezinnen hun geloof moeten belijden, voordat ze gedoopt zijn? Duidelijk, er zijn geen dergelijke opdrachten. Een nauw verwant bezwaar is, dat er geen voorbeeld van de kinderdoop is in het Nieuwe Testament. Het is volkomen waar dat de Bijbel niet expliciet zegt dat kinderen werden gedoopt, hoewel het ons op de hoogte stelt van het feit dat de ritus werd toegediend aan hele gezinnen.**

Reactie: Ja, als ze opgevoed zijn en tot geloof zijn gekomen kunnen/moeten zij gedoopt worden. Want dan geldt voor hen hetzelfde als voor een volwassen iemand. Toch goed dat Berkhof erkent dat in de Bijbel geen opdracht te vinden is om kinderen te dopen. Wel om ze niet te dopen. Dat blijkt uit de geschiedenis van de kamerling. En ook dat **Berkhof** erkent dat er in de Bijbel geen voorbeeld te vinden is van het dopen van kinderen.

Het belangrijkste bezwaar van de Baptisten tegen de kinderdoop is, dat volgens de Schrift, de doop wordt bediend onder de voorwaarde dat er zich een actief geloof openbaart. Nu is het zeker waar dat de Bijbel verwijst naar het geloof als een voorwaarde voor de doop, Markus

16:16 , Handelingen 10:44-48 ; 16:14,15,31,34. Als dit betekent dat de ontvanger van de doop in alle gevallen blijk moet geven van een actief geloof vóór de doop, dan zijn kinderen natuurlijk uitgesloten. **Maar hoewel de Bijbel duidelijk aangeeft dat alleen de volwassenen die geloofden gedoopt werden, is nergens de regel aanwezig dat een actief geloof absoluut essentieel is voor het ontvangen van de doop. Baptisten verwijzen ons naar de grote opdracht, zoals deze gevonden wordt in Marcus 16:15,16. Gezien het feit dat dit een missionaire opdracht is mogen we ervan uitgaan dat de Heere een actief geloof in gedachte had bij die woorden. En al is het niet expliciet vermeld, het is helemaal waarschijnlijk dat Hij dit geloof als een voorwaarde beschouwde voor de doop van de desbetreffende personen. Maar wie zijn zij? Blijkbaar, de volwassenen van de volken die geëvangéliseerd moeten worden en daarom is de Baptist niet gerechtigd dit bij de uitlegging als een argument tegen de kinderdoop te gebruiken.**

Reactie: dr. **Berkhof** vergeet blijkbaar dat de apostel Philippus ons duidelijk heeft laten weten dat de doop alleen geoorloofd is als men met heel zijn hart gelooft. Dat zei hij tegen een volwassen man, de kamerling uit Ethiopië. Nu kan men tegenwerpen dat het bij kinderen anders ligt. Waarom zou dat anders zijn? Dat staat nergens in Gods Woord. En de vele andere voorbeelden in de Schrift betreffen allemaal mensen die eerst geloven en dan gedoopt worden. Men kan wel wedergeboorte bij een baby veronderstellen bij de doop, maar vijf jaar later blijkt het kind niet te geloven en tien jaar later nog niet en als volwassene gelooft hij ook niet. Dan heeft men toch ten onrechte gedoopt? Er was geen geloof!

Voor zover het een beeld was hield het van nature op met het verschijnen van het tegenbeeld en zelfs als een zegel van het verbond maakte het plaats voor een onbloedig sacrament, uitdrukkelijk ingesteld door Christus voor de Kerk en door de apostelen als zodanig erkend, omdat Christus een einde had gemaakt aan al het vergieten van bloed in verband met het werk van de verlossing. **In het licht van de Schrift is de situatie helemaal onhoudbaar, dat de doop is verbonden met het Koninkrijk in plaats van met de Kerk en is daarom de joodse en niet de christelijke visie.** De woorden van de instelling zelf veroordelen deze visie en dat doet het feit dat op de verjaardag van de nieuw- testamentische kerk Petrus van degenen die zijn toegevoegd eist, dat zij moeten worden gedoopt. En als dit gezegd wordt door Petrus, een Jood zijnde, nog steeds het voorbeeld van Johannes de Doper volgt, kan erop worden gewezen dat Paulus, de apostel van de heidenen, ook vereist dat zijn bekeerlingen worden gedoopt, Handelingen 16:15,33 ; 18:08 ; Cor. 1:16.

Reactie: De besnijdenis als teken van het verbond met Abraham is niet vervangen door het onbloedige teken van de doop. Dit zij hier nogmaals uitdrukkelijk gezegd. Deze dwaling is mede de basis van de vervangings- theologie. Omdat deze dwaling niet gezien en erkend wordt, blijft de vervangingstheologie ook bestaan. *“want door één Geest zijn wij allen tot één lichaam gedoopt, hetzij Joden, hetzij Grieken, hetzij slaven, hetzij vrijen, en allen zijn wij met één Geest gedrenkt.”* (1 Korinthiërs 12:13). Gelovigen krijgen deel aan het lichaam van Christus, Zijn gemeente en hebben ook deel aan het Koninkrijk der Hemelen. De gemeente is een hemels volk. De apostel Paulus zegt dat ons burgerschap in de hemel is: (Efeziërs 2:6; Filippenzen 3:20).

Volwassenen ook gedoopt op basis van een verbondsrelatie (Calvijn)

Bezwaar tegen de opvatting dat kinderen gedoopt worden op grond van hun verbondsrelatie. Er is gezegd dat, als kinderen worden gedoopt op grond van dat zij in het verbond geboren zijn en dus erfgenamen zijn van de belofte, worden gedoopt op een andere grond dan volwassenen, omdat deze worden gedoopt op grond van hun geloof of hun belijdenis van het geloof.

Maar dit is nauwelijks correct, zoals Calvijn reeds in zijn tijd opgemerkt heeft. De grote hervormer beantwoordde dit bezwaar effectief. Het volgende is een vertaling van wat Kramer zegt, op dit punt de mening van Calvijn respecterend: "Calvijn neemt de gelegenheid waar, in verband met de kinderdoop, nu hij het standpunt van het verbond heeft ingenomen, om de lijn verder te trekken. **Tot op dit moment heeft hij geen aandacht gegeven aan het feit dat ook volwassenen gedoopt worden volgens de regels van het verbond. Dit betekent dat, nadat volwassenen in het verbond zijn opgenomen door geloof en bekering, zij het sacrament van de doop ontvangen op grond van deze verbondsrelatie. De doop is ook voor hen een teken en zegel van het verbond.** (Het Verbond van Doop en Wedergeboorte, pp 122 f.) Dezelfde mening wordt gesteld door Bavinck. [Geref. DOGM, IV. p . 581.]

Reactie: Opmerkelijk bij Calvijn is, dat hij zelfs aan de enige ware Bijbelse doop, de doop op het geloof, nog een dwaling weet te koppelen. Deze dwaling dat door geloof en bekering zij worden opgenomen in het verbond en daarom op grond van deze verbondsrelatie gedoopt mogen worden. Wat nog een verblinding. Alsof geloof en bekering niet voldoende zijn om gedoopt te mogen worden. Het doet aan de uitvoering wel niets af, maar ter wille van de kinderdoop geeft hij er deze draai aan. De vraag kan ook nog gesteld worden: in welk verbond worden ze dan opgenomen? In het genadeverbond? Een term die in de Bijbel niet voorkomt, of in het Nieuwe Verbond dat gebaseerd is op bloed van de Heere Jezus?

Kinderdoop als een middel van genade

De doop is een teken en zegel van het verbond der genade. Het is niet een teken voor iets en een zegel voor iets anders, **maar het zet het zegel van God op dat wat het betekent.** Volgens onze confessionele normen en ons Formulier voor het uitvoeren van de doop, betekent het de afwas-sing van onze zonden en dit is maar een korte uitdrukking voor het verwijderen van de schuld van de zonde in de rechtvaardigmaking en voor het verwijderen van de vervuiling van de zonde in de heiligmaking, die echter onvolmaakt is in dit leven. Als dit het is wat wordt betekend, dan is dit het ook wat is verzegeld. **En indien gezegd wordt in onze gereformeerde literatuur, dat de doop de belofte(n) van God verzegelt, dan betekent dit niet enkel dat het in staat voor de waarheid van de belofte, maar dat het de ontvangers verzekert dat zij de aangewezen erfgenamen zijn van de beloofde zegeningen.** Dit betekent niet dat ze noodzakelijk in principe al in het bezit van het beloofde goed zijn, maar dit is mogelijk en zelfs waarschijnlijk, **maar zeker betekent het dat ze worden benoemd tot erfgenamen en ze de erfenis zullen ontvangen, tenzij ze zich onwaardig tonen en weigeren.** Dabney vestigt de aandacht op het feit dat de

zegels vaak worden toegevoegd aan belofde verbonden, waarin de schenking van de beloofde goed voorwaardelijk is.

Reactie: Alleen al het opschrift dat **Berkhof** boven deze uitleg plaatst, doet je het ergste vermoeden. Als je dit leest dan denk je, ieder kind dat gedoopt is ontvangt genade. Als iemand genade van God ontvangt, wat is er dan met zo iemand gebeurd? Hij was schuldig bevonden en tot de dood veroordeeld, maar God heeft hem genade geschonken en vrij gesproken. Dat kon God doen op basis van het offer van Zijn Zoon en het persoonlijk geloof in de Zoon van God.

Nu zegt **Berkhof** dat een gedoopt kind genade ontvangt. En hij probeert dat ook uit te leggen. Uit het formulier voor de bediening van de doop blijkt dat een baby deze genade door de doop ontvangt. Het wordt zelfs verzegeld. Maar nee, dan stelt hij op basis van de gereformeerde leer dat het beloften zijn die verzegeld worden en dan niet alleen van de waarheid van deze beloften, maar dat de baby ook erfgenaam is van de genade. Nu, indien iemand erfgenaam is, dan is het zeker dat hij de erfenis krijgt. Dan is het wachten op de dood van de erflater. Wie is de erflater? **Berkhof** maakt dit niet duidelijk, maar ik zou me kunnen voorstellen dat hij de erfenis bedoelt waarover Paulus spreekt in Galaten 4:7. Allen die kinderen van God worden door geloof en bekering: (Joh.1:12; 1 Joh.3:1,2) worden ook erfgenamen van God, mede-erfgenamen van Christus. Zij erven de eeuwige zaligheid. Nu denk je dan, dat ligt vast. Maar, nu komt het, de baby moet zich later de erfenis wel waardig tonen en niet weigeren. Een zekere **Dabney** maakte ervan dat de beloften voorwaardelijk zijn. En wat staat er in de Bijbel over het waardig zijn van de zaligheid? Niemand is waardig!! Niemand is goed, ook niet een! Dus per saldo stelt het allemaal niets voor. De Bijbel zegt dat een mens waardig gemaakt moet worden. Wie doet dat? Dat doet God door Zijn verkiezende genade, door Woord en Geest.

Maar de doop is meer dan een teken en zegel, het is ook een middel van genade

Volgens de gereformeerde theologie is het dat niet zoals de rooms-katholieken beweren dat het een middel is om het werk der genade in het hart aan te vangen, maar het is een middel voor de versterking van of, zoals het vaak wordt uitgedrukt, voor de toename van de genade. Dit geeft aanleiding tot een vrij moeilijke vraag in verband met de kinderdoop. Het is goed te zien hoe de doop het werk van het geloof in de volwassen ontvanger kan versterken, maar het is niet zo duidelijk hoe het nog kan functioneren als een middel van genade in het geval van kinderen die volledig onbewust zijn van de betekenis van de doop en geen geloof kunnen oefenen.

De moeilijkheid, waarmee we hier geconfronteerd worden, bestaat natuurlijk niet alleen voor het kleine aantal gereformeerde geleerden die ontkennen dat de doop alleen maar een voorafgaande staat van genade versterkt en beweren dat het “een middel is voor het verlenen van genade in een specifieke vorm, en voor het specifieke doeleinde van onze wedergeboorte en inlijving in Christus.”

[Dit standpunt wordt uitgebreid verdedigd in een werk getiteld “The Divine Life in the Church”, pp. 9-1960). Alle anderen moeten uiteraard ook het probleem onder ogen zien. **Luther**

worstelde ook met dat probleem. Hij maakte de werkzaamheid van de doop afhankelijk van het geloof van de ontvanger, maar toen hij het feit overwoog dat baby's geen geloof kunnen uitoefenen, was hij geneigd te geloven dat God door Zijn voorafgaande genade door de doop een beginnend geloof in hen wrocht en ten slotte, verwees hij het probleem naar de geleerden van de kerk. Gereformeerde theologen losten het probleem op door de aandacht te vestigen op drie dingen, die als alternatief kunnen worden beschouwd, maar ook kunnen worden gecombineerd.

Reactie: Het valt op dat de gereformeerde theologen, ondanks hun leer en ondanks het doopformulier, er toch nog niet zeker van zijn of het allemaal wel zo werkt als in de formulieren en leer is vastgelegd. Ook Luther kwam er blijkbaar niet uit. Hij denkt dat God al begonnen is met een beginnend geloof te werken in het hart van de baby. De gereformeerde theologen hebben tenslotte ook geen eenduidige oplossing en dan geven ze drie mogelijkheden, waaruit je mag kiezen of die je mag combineren.

(1) Het is mogelijk om uit te gaan van de veronderstelling (niet de zekerheid) dat de kinderen die voor de doop worden aangeboden wedergeboren zijn en daarom in het bezit zijn van het sperma fidei (het zaad van het geloof), en het er voor houden dat God door de doop op een mystieke manier, die we niet begrijpen, dit zaad van geloof in het kind versterkt.

(2) De aandacht mag ook worden gevraagd voor het feit dat de bediening van de doop, als een middel van genade, niet noodzakelijk is beperkt tot het moment van zijn uitvoering, niet meer dan die van het avondmaal is beperkt tot de tijd van de viering. **Het kan in dat moment dienen in een of andere mysterieuze manier om de genade van God in het hart te verhogen, indien aanwezig, maar kan ook een instrument zijn om later het geloof te vergroten, wanneer de betekenis van de doop duidelijk wordt begrepen. Dit wordt duidelijk onderwezen in zowel de Belgische en de Westminster Confessie.**

(3) Ook kan hier worden opgemerkt, zoals ook is gedaan door sommige theologen (bijv. Dabney en Vos) dat de kinderdoop ook een middel is van genade voor de ouders die hun kind aanbieden voor de doop. **Het dient om hun geloof in de beloften van God te versterken, om in hen de zekerheid te werken dat het kind waarvoor ze als sponsors staan, een eigendomsrecht heeft in het verbond der genade en het gevoel van verantwoordelijkheid voor de christelijke opvoeding van hun kind versterkt.**

Reactie: De oplossing die de gereformeerde theologen aandragen is gebaseerd op de veronderstelde wedergeboorte. De baby is al wedergeboren of heeft het zaad van de wedergeboorte in zich. De doop kan ook een instrument van groei zijn, wanneer de doop later beter wordt begrepen. Veel gereformeerden gingen en gaan uit van de veronderstelde wedergeboorte tot het tegendeel blijkt.

De uitbreiding van de doop aan de kinderen van de ongelovigen

Natuurlijk, alleen de kinderen van de gelovigen zijn de juiste voorwerpen van de kinderdoop. Op verschillende manieren echter is de cirkel uitgebreid. **Rooms-katholieken en ritualisten van de Anglicaanse kerk gaan ervan uit dat de doop absoluut noodzakelijk is voor het heil, want het brengt een genade die op geen andere manier kan worden verkregen. Vandaar dat ze het als hun plicht beschouwen om alle kinderen die binnen hun bereik komen te dopen, zonder te vragen naar de geestelijke toestand van hun ouders.**

1. Sommigen vragen aandacht voor het feit dat de belofte geldt voor ouders en kinderen en kindskinderen, zelfs aan de duizendste generatie, Psalm 105:7-10; Jesaja 59:21, Handelingen 2:39. In het licht van deze beloften houden zij eraan vast dat kinderen waarvan de ouders de kerk verlaten hebben daardoor niet hun rechten als kinderen van het verbond verbeurd hebben.

2. Er zijn mensen die het verbond veruitwendigen door het te laten samenvallen met een staat in een Staatskerk. Een Engels kind, heeft, als zodanig, net zo veel recht op de doop als het heeft op bescherming van de Staat, ongeacht de vraag of de ouders gelovig zijn of niet.

3. Sommige hebben de stelling ingenomen dat het feit dat de ouders gedoopt zijn, ook verzekert dat hun kinderen een recht hebben om gedoopt te worden. Zij beschouwen de persoonlijke relatie van de ouders ten aanzien van het verbond als heel immaterieel. Kerken hebben soms gehandeld volgens dat principe en hebben ten slotte een klasse van leden gekoesterd die niet zelf de verantwoordelijkheid van het verbond hebben aanvaard en toch het zegel van het verbond voor hun kinderen nog zoeken. In New England werd dit bekend als het "halfweg verbond".

4. Ten slotte is het principe van de adoptie toegepast om de doop te verkrijgen voor kinderen die anders niet gerechtigd waren om gedoopt te worden. **Als de ouders ongeschikt waren of niet bereid waren in te staan voor de christelijke opvoeding van hun kinderen, konden anderen zich aanbieden om dit te garanderen.** De belangrijkste reden voor dit werd gezocht in **Genesis 17: 12** *Elk kind bij u van acht dagen oud, al wie mannelijk is, moet besneden worden, al uw generaties door: degene die in uw huis geboren is én degene die van enige vreemdeling voor geld gekocht is, die niet tot uw nageslacht behoort.*

Reactie: Uit de bovenstaande vier voorbeelden blijkt overduidelijk waartoe de dwaling van de kinderdoop leidt. Verdere uitleg en weerlegging lijkt mij niet nodig. Het erge hiervan is dat gedoopte kinderen, als ze volwassen zijn, ook denken dat ze behouden zijn. Behoudenis zonder wedergeboorte. En op deze manier worden miljoenen mensen misleid.

46. De doopleer van Maarten Luther

“Luthers strijd tegen geringschatting doop.”

Toegelicht door ds. W. van Beek, Luthers predikant.

RD 28-07-2008 K. van der Zwaag

1. Ds. W. van Beek verzamelde en vertaalde de bekendste teksten van Luther over de doop. Hij hoopt dat christenen bewuster met de doop leren omgaan. „Zoals je je verjaardag viert, zo mag je ook je doop vieren. De doop is een kleed dat je iedere dag mag dragen.”

Als men de doop geringschat, is het dan een wonder dat het zo slecht gaat met de mensen en met de wereld? Dat vroeg **Luther** zich af. Gaandeweg werd de doop één van de centrale thema's van zijn theologie, aldus ds. W. van Beek, luthers predikant uit Bodegraven. Hij verzamelde en vertaalde de bekendste teksten van Luther over de doop.

2. Volgens Luther wordt aan de doop vaak achteloos voorbijgegaan. „Dagelijks zie en hoor ik met hoeveel laksheid en met hoe weinig ernst, om niet te zeggen hoe lichtvaardig men het hoogheilige, troostrijke sacrament van de doop bedient aan kinderen. Eén van de oorzaken daarvan is, meen ik, dat de betrokkenen nauwelijks begrijpen wat er bij de doop gezegd en gedaan wordt.”

Zo begint **Luther** zijn nawoord bij de doopliturgie die hij in 1523 in het Duits uitbrengt onder de titel “Het doopboekje”.

Reactie: Luther denkt dat van de doop, ook de kinderdoop, een soort magische werking uitgaat. Hij gaat ervan uit dat kinderen die gedoopt worden een soort sluimerend geloof hebben. Dat de betrokkenen dat later niet begrijpen lijkt mij logisch. Maar het roomse zuurdesem werkt bij Luther bijzonder sterk door en niet alleen op het punt van de doop.

3. Ds. van Beek stelt dat de woorden van Luther nog steeds actueel zijn. „In de meeste kerken, zowel protestant als katholiek, wordt de doop bijgeschreven in de registers en thuis verdwijnt de doopkaart in de map familiebescheiden. Dát men gedoopt is, weet men wel en licht nog even op bij het vormsel, bij de openbare belijdenis, bij een andere doopbediening of een doopgedachtenis. Maar de doop als dagelijks kleed, als een levenslange bemoedigende aanwezigheid, dat is een zeldzaamheid. Voor Luther was de doop een sacrament voor heel het leven.”

Reactie: Men kan wel geloof of wedergeboorte veronderstellen, maar het blijkt in de praktijk bij niemand zo

te werken. Hoe kan het je dan je hele leven bemoedigen? Dat **Luther** dat wel zo ervoer, mag dan zo zijn, maar de kinderdoop werkt echt niets uit, hoewel iemand zichzelf dat natuurlijk wel wijs kan maken. Zelfs de doop op het geloof bewerkt op zich niets. Voor bemoediging en zekerheid heeft de Heere de gelovigen de Heilige Geest gegeven en Zijn Woord, het anker van onze ziel.

5. Bij Luther is de doop niet meer het sacrament van Rome, zoals in de middeleeuwse theologie. Dus de doop wast niet alleen maar de bij de geboorte aanwezige (erf)zonde af, zoals men leerde, maar de doop krijgt bij hem een beloftevol perspectief: de doop blijft levenslang werkzaam. „De belofte die God met Zijn Woord bij de doop geeft, vergeving van zonde en een nieuw leven, blijft altijd gelden.” Als de mens schrikt van zijn zonde moet hij, volgens Luther, zijn doop gedenken en zich „vrolijk troosten”, omdat in de doop God Zich met hem heeft verbonden om voor hem zijn zonden te doden. Wie zich van dat geloof laat afbrengen, maakt God tot een leugenaar, aldus Luther.

Reactie: Luther gelooft blijkbaar dat door de doop de erfzonde wordt afgewassen, evenals Rome, maar hij legt ook de basis voor de verbondstheologie namelijk dat God door de doop vergeving van zonden en een nieuw leven belooft in Zijn Woord. God belooft wel vergeving van zonden en een nieuw leven voor allen die zich tot Hem bekeren met belijdenis van zonden en wedergeboren worden door Zijn heilige Geest en door het levende en eeuwig blijvende Woord van God: 1Petrus 1:23. Als iemand zondigt en daar van schrikt hoeft hij alleen maar aan zijn doop te denken zegt Luther en zich vrolijk troosten. De Schrift leert dat toch wel anders. De zonde(n) aan God belijden en vergeving ontvangen op basis van het offer van Jezus Christus: 1Joh.1:9. Als die persoon nog niet bekeerd is en wedergeboren, zal dat toch eerst moeten plaats vinden.

6. Ds. van Beek: „Voor Luther betekent de doop: sterven, maar evenzeer: opstaan. Zo wordt de doop een dynamische kracht in het alledaagse leven van een christen. De doop geeft je geen status, maar zet je in beweging.”

Reactie: Dat is wel de ware betekenis van de doop, maar de doop heeft geen dynamische kracht. Het sterven en opstaan in een nieuw leven moet al voor de doop hebben plaats gevonden. Dan ontvangt die persoon de heilige Geest, Welke ons de kracht geeft ook om de zonde in ons te doden.

7. Luthers doopopvatting beweegt zich volgens ds. van Beek tussen twee uitersten. Enerzijds is er de rooms-katholieke visie waarbij de doop beschouwd wordt als een niet toereikende genadegift. Door de zonde raakt die genade weer op. Het ontvangen van het heil hangt bij Rome af van het op de juiste manier uitvoeren van de sacramenten en het doen van goede werken. Anderzijds zijn er de doperse stromingen die sterke nadruk leggen op de bekering door de Geest, waarvan de doop een bevestiging is en tegelijk een rite van opname in de gemeenschap van 'zuivere' gelovigen.

8. In beide gevallen ligt de nadruk sterk op de mens die weer de maatstaf van het heil moet worden. Ds. van Beek: „In de rooms-katholieke visie dreigt de mens niet genoeg aan zijn

doop te hebben en denkt de kerkelijke leer precies te weten wat je allemaal moet doen om van je zonden af te komen. In de doperse visie worden de mens en zijn bekering zo belangrijk dat het andermaal beangstigend onzeker wordt of het heil je wel ten deel zal vallen. Bovendien wordt in deze visie het uiterlijke aspect gebagatelliseerd.”

Reactie: In het bovenstaande worden de verschillen in doopopvatting redelijk weergegeven, behalve dan dat bij de Baptisten de doop geen bevestiging is van hetgeen er heeft plaats gevonden. De doop bevestigt niet, maar illustreert, is een symbool en een getuigenis van het sterven met Christus en het opstaan met Hem in een nieuw leven. Dat is niet beangstigend, maar de mens heeft van nature geen zin om zijn eigen ik te doden. Als de mens echter tot bekering en wedergeboorte komt en daarna gedoopt wordt, is er echt geen sprake meer van angst of onzekerheid over het heil dat hem geschonken is. Hij heeft de zekerheid van zijn behoud op grond van het volbrachte werk van Jezus Christus door het geloof.

9. Luther stelt dat God ervoor heeft gekozen om Zich te binden aan het hoorbare Woord en aan uiterlijke zaken als water, brood en wijn. Luther zet in bij God en Zijn Woord. De mens ziet in zichzelf de zonden, maar hij gelooft dat de zonden niet doorslaggevend zijn, omdat Gods vergevende Woord sterker is. **Ds. van Beek: „Het geloof van de mens, als antwoord op Gods Woord van belofte, maakt de doop voor de mens werkzaam. Als je het Woord van belofte niet gelooft, doet het sacrament niets.”**

Reactie: Ook **ds. van Beek** denkt dat het sacrament iets doet. En dat God iets beloofd heeft door middel van de doop. Voor iemand die al tot geloof is gekomen en zich laat dopen is de doop door onderdompeling wel een bijzondere ervaring waar je heel blij van wordt. Je ervaart lichamelijk wat er geestelijk met je gebeurd is. Dat loopt, als het goed is, uit op lofprijzing en dankzegging.

10. Het is volgens de predikant bijna een rooms-katholieke Luther die de objectiviteit van het sacrament verdedigt: Ik ben gedoopt! Maar wie de doop alléén als objectieve gave van heil ziet, haalt de kracht en de dynamiek eruit. Het komt aan op het léven. Ds. van Beek: „Uiterst vernieuwend in zijn theologie is de blijvende werking van de doop, waarin God Zijn belofte van heil heeft gegeven. De doop is tegenwoordige tijd. De doop is geen historisch gebeuren dat zich in het verleden heeft afgespeeld, maar de doop is en blijft werkelijkheid. De doop is een dagelijks kleed. De doop blijft werken, omdat Gods Woord in die doop blijft gelden en werken.”

Reactie: Ja, Luther heeft nog veel van de roomse dwalingen in stand gelaten, net als vroeger de koningen van Juda. En als dwalingen niet met wortel en tak worden uitgeroeid steken ze altijd weer de kop op en groeien verder. Luther en ook **ds. van Beek** kennen aan de doop een werkzaamheid toe die volgens Gods Woord aan de Heilige Geest moet worden toegeschreven.

11. Luther verdedigt de kinderdoop, al zijn de bewijzen daarvoor in de Bijbel niet erg sterk, vindt ds. Van Beek. „Maar Luthers argumentatie is niet zozeer gericht op de verde-

diging van de kinderdoop, als wel tegen de theologie van de dopers. Hij ziet hierin dat de mens en zijn geloof weer de maatstaf voor de doop en het heil zijn. Wat de dopers doen, is de oude middeleeuwse theologie weer invoeren, waarin de mens zich ook angstig moest afvragen of hij wel gelovig genoeg was om aan het heil van God deel te krijgen. Het belangrijkste argument voor de kinderdoop is volgens Luther: Gods onvoorwaardelijk „ja” tegen de mens. Dat wordt het meest duidelijk bij de doop van kleine kinderen.”

Reactie: Deze redenering die vaak berust op een vooroordeel en gebrek aan kennis van de zaak, wordt ook nu nog regelmatig gebruikt door voorstanders van de kinderdoop. Op een andere plaats ga ik daar uitgebreid op in. Men zegt dat de kinderdoop het werk van God is en dat de doop op het geloof mensenwerk is. Dat is nu precies de Bijbelse doop omkeren. En dat terwijl het Nieuwe Testament vol staat met voorbeelden van doop op het geloof? Mensenwerk? Lijkt me gevaarlijk om dit te beweren.

Bewuster

12. Ds. Van Beek, die reeds eerder over de doop publiceerde, hoopt met zijn boek dat christenen bewuster met de doop leren omgaan. „Zoals je je verjaardag viert, zo mag je ook je doop vieren. De doop is een kleed dat je iedere dag mag dragen. De ervaring van de eigen goddeloosheid werpt de mens voortdurend terug op Gods genade, in de doop geschonken.”

13. Het onderwerp is actueel genoeg, zegt ds. Van Beek, wijzend op doperse stromingen die opkomen, ook binnen de gevestigde kerken. „Luther had er in zijn tijd al mee te maken. De herdoop is momenteel in veel kringen onderwerp van discussie. De waterdoop wordt dan gezien als een bevestiging van de Geestesdoop die in de bekering plaatsvindt. **Luther en de andere reformatoren wilden water en Geest, uiterlijk en innerlijk, bij elkaar houden. Als de mens eerst bekeerd moet zijn om het sacrament te kunnen ontvangen, staat hijzelf in het middelpunt. Dan vergeet je dat Gods „ja” al in de doop heeft geklonken. Dat blijft heel het leven een troost en een bemoediging.”**

Reactie: Dit is een herhaling van wat reeds eerder gezegd is. Namelijk dat de geloofsdoop mensenwerk zou zijn. Nog dit, God heeft in de kinderdoop niets gezegd, zeker geen ja tegen een mens (baby) die in zonde is ontvangen en geboren. Maar God heeft in Zijn Woord wel heerlijke dingen beloofd, o.a dat Hij wil dat alle mensen zalig worden, dus niet alleen gedoopte kinderen. En dat Hij Zich laat vinden door allen die Hem zoeken. En zo zijn er nog veel meer heerlijke beloften in Zijn Woord. Ga ze maar eens opzoeken. God heeft geen lust in de dood van de zondaar, maar daarin heeft Hij lust dat een mens zich bekeert en leeft.

Hoe kan water zulke grote dingen doen?

Natuurlijk, water brengt deze dingen niet tot stand. Het is Gods Woord, die met en in het water is. Want, zonder Gods Woord is het water gewoon water en geen Doop. Maar met Gods Woord is het een Doop, een genadevullend water des levens, het bad van een nieuwe geboorte in de Heilige Geest, zoals Paulus zei tot Titus in het derde hoofdstuk: “... door

de wassing van de wedergeboorte en de vernieuwing van de Heilige Geest, die Hij rijkelijk over ons heeft uitgestort door Jezus Christus, onze Heiland, opdat wij, door zijn genade gerechtvaardigd, erfgenamen werden naar de hoop van het eeuwige leven” (benadrukking toegevoegd).

Reactie: De tekst van Paulus die hier aangehaald wordt heeft betrekking op hetgeen al gebeurd is en niet op iets wat nog gebeuren moet, of wat God in de kinderdoop beloofd zou hebben.

Luther over de kinderdoop

In de volgende tekst geeft **Luther** zelf aan wat de kern is van zijn doopleer.

Dat de kinderdoop Christus welgevallig is, wordt voldoende bewezen door Zijn Eigen werk, namelijk dat God veel kinderen – die op die manier gedoopt zijn – heilig maakt en de Heilige Geest gegeven heeft. Ook zien wij dat er in onze dagen velen zijn aan wie men merkt en gewaar wordt – zowel wat de leer als wat het leven betreft – dat zij de Heilige Geest hebben. . . . . Als God de Kinderdoop niet zou aanvaarden, zou Hij aan geen van hen ook maar een deeltje van de Heilige Geest geven. Om het kort te zeggen, dan zou er gedurende zoveel eeuwen tot op deze dag geen mens op aarde [in waarheid] christen geweest zijn.

Reactie: Uit het feit dat de gedoopte kinderen op latere leeftijd tot geloof komen en de Heilige Geest ontvangen, leidt **Luther** af dat de doop welgevallig geweest is aan Christus. Dat lijkt mij echter geen sterk bewijs. Want er zijn miljoenen mensen geweest die als kind gedoopt, niet tot geloof zijn gekomen. Je zou ook kunnen zeggen dat het God niets uitmaakt of een kind nu wel of niet is gedoopt. Want er komen miljoenen mensen tot geloof en ontvangen de Heilige Geest, die niet als kind zijn gedoopt.

Zo doen wij nu ook met de kinderdoop: wij brengen het kind met de gedachten en verwachting dat het gelooft, en bidden daarbij dat God het kind geloof mag geven, maar op die grond dopen wij het niet, maar alleen omdat God het bevolen heeft. Waarom is dat? Omdat wij weten dat God niet liegt, ik en mijn naaste, kortom, alle mensen kunnen verkeerd handelen en liegen, maar Gods Woord kan niet missen.

Reactie: **Luther** gaat hier in feite uit van de veronderstelde wedergeboorte, maar zegt hij, dat is niet de grond van de doop, want wij dopen omdat God dit geboden heeft. Hoewel dit nergens in de Bijbel staat, geloof Luther dat het wel in Gods Woord staat. Vele voorstanders van de kinderdoop hebben erkend dat de doop van kinderen in de Bijbel niet voor komt en ook niet geboden wordt. Bovendien heeft **Luther** op een andere plaats zelf gezegd dat het niet kan worden bewezen dat de kinderdoop door Christus werd ingesteld.

Daarom spreken wij dit alles tegen en besluiten: dat de kinderen in de Doop zelf geloven en een eigen geloof hebben. Hetwelk God Zelf in hen werkt door de voorbedding en het tot de Doop brengen door de doopouders, in het geloof van de christelijke kerk. En dat [alléén] noemen wij

dan de kracht van andermans geloof, niet dat iemand dáárdóór zalig zou kunnen worden, maar dat het kind zelf door de voorbidding en hulp [het brengen tot de Doop] van God Zelf een eigen geloof ontvangt en daardoor zalig wordt.

Reactie: Ook uit deze omschrijving blijkt **Luther** ervan uitgaat dat kind tijdens of iets later van God geloof ontvangt. Toch veronderstelde wedergeboorte, op een andere manier verwoord.

Luther en anderen over de doop in het Nieuwe Testament

Bossuet zegt: "Jezus Christus heeft gezegd 'leren en dopen, 'en wederom:' Wie gelooft en zich laat dopen, zal behouden worden. " Maar de rooms-katholieke kerk, heeft door de autoriteit van traditie en gewoonte, deze woorden zo geïnterpreteerd dat het onderwijs en geloof dat Christus beval samen liet vallen met de de doop.

Professor Hofling uit **Erlangen**, zegt in het sacrament van het doopsel, (I, 99) - " Echt een historisch bewijs van de kinderdoop kan niet worden geciteerd uit de Heilige Schrift."

Professor Lange, de kinderdoop, p .101, zegt - "Alle pogingen om de kinderdoop uit het Nieuwe Testament te bewijzen, mislukken. Het is totaal tegengesteld aan de geest van de apostolische tijd en de fundamentele principes van het Nieuwe Testament."

Schleiermacher, in de christelijke theologie, p. 383, zegt - " Alle sporen van de kinderdoop die men tracht te vinden in het Nieuwe Testament moeten nog worden ingelegd. "

Olshausen, over Mattheus 28:16-20, zegt - " Pedobaptism is niet apostolisch zeker. " En in zake Handelingen 16:15 - " Er is helemaal geen afdoende bewijs voor de doop van kinderen in de tijd van de apostelen."

Reactie: Is het niet vreemd dat men erkent dat de kinderdoop vanuit het Nieuwe Testament niet kan worden bewezen en toch doorgaat met het uitvoeren daarvan. Tegen Gods Woord in! Het is niet helemaal onmogelijk dat **Luther** de praktijk van het onderdompelen leerde van de Baptisten van Bohemen. In de vroege dagen van zijn reformatie leunde hij zwaar op de oude evangelicalen (Enders, Luthers Briefwissel . II . 345 , Nr. 280).

Rooms-katholieken beweerden dat de Baptisten hun standpunten over de doop kregen van **Luther**. Het is ongetwijfeld waar dat **Luther** begon met het onderdompelen van zuigelingen. Dat heeft hij in een bekende preek van hem over de doop gezegd.

Andere dwalingen van Luther

Hoewel dit buiten het onderwerp van dit boek valt, vind ik het wel belangrijk om ook de andere dwalingen van Luther in het kort weer te geven. **Luther** heeft t.a.v. de kern van het Evangelie heel goede dingen gezegd en

gedaan, maar gezien de vele dwalingen is dit geen reden om in 2017 uitgebreid zijn reformatie te herdenken. Er zijn op dit moment nog maar weinig Lutherse kerken overgebleven in de wereld. En die er nog zijn, zijn veelal staatskerken, waar weinig of geen echt levend geloof aanwezig is.

Luther en de wijziging van de Tien Geboden

Bemerk hoe het Tweede Gebod van God (Ex 20:4-6: “Gij zult u geen gesneden beeld maken ... Gij zult u voor die niet buigen, noch hen dienen ...”) nergens wordt gevonden! In plaats daarvan, om toch aan Tien Geboden te komen, werd het tiende gebod verdeeld in twee. Dat is precies hetzelfde wat u vindt in de rooms-katholieke catechismus. Het is gemakkelijk te begrijpen waarom de pausen geen verbod wilden tegen afgoden, beelden en afbeeldingen, maar is het niet vreemd dat **Luther** doorging met het wijzigen van Gods Woord?

Luther en het **Transsubstantiatie/Sacramentalisme**. Transsubstantiatie: de actuele substantiële tegenwoordigheid en combinatie van het lichaam en bloed van Christus met het eucharistische brood en de wijn volgens een lering geassocieerd met Martin Luther; [Sacramentalisme: geloof in of gebruik van sacramentale rituelen, handelingen, of voorwerpen; specifiek: het geloof dat de sacramenten inherent werkzaam zijn en noodzakelijk voor redding.]

“Goede” werken van Luther?

Haat tegen de rooms-katholieke bisschoppen.

Luther moedigde ware christenen aan om rooms-katholieke bisschoppen te vermoorden en hun bezittingen te verwoesten. (Against the Falsely Called Spiritual Order of the Pope and the Bishops):

“Het ware beter dat elke bisschop werd vermoord, elk [klooster] uitgeroeid werd, dat één ziel zou vernietigd worden ... Maar als zij Gods Woord niet willen horen, maar razen en tieren met banvloeken en branden, moorden en elk soort kwaad, wat verdienen zij dan beter dan een strenge opstand die hen van de aarde zal vagen? En wij zouden lachen als het zou gebeuren. ... Al wie bijdraagt lichaam, goederen en eer opdat de heerschappij van de bisschoppen zou vernietigd worden, zijn Gods beste kinderen en ware christenen”.

Haat tegen de Joden

In 1542 schreef hij een boek met de titel: *Tegen de Joden en hun leugens*. In 200 pagina's stortte **Luther** zijn passioneel antisemitisme uit, die weinigen hem sindsdien hebben geëvenaard. Hij noemde Joden “vreemde moordenaars en bloeddorstige vijanden” die “alle soorten van verdorvenheid praktiseerden”. In zijn venijnige uitschelding van de Joden, spoorde **Luther** aan tot het afbranden van synagogen, verwoesten van Joodse woningen, gebedenboeken en het confisqueren van Joodse eigendommen.

“Weet, o beminde christen, en bega geen vergissing, dat naast de duivel er geen vijand venijniger is,

meer hopeloos, bitterder, dan een ware Jood . . . Laat hun synagogen platgebrand worden, hun boeken geconfisqueerd, dat hen verboden worde op hun eigen manier te bidden tot God, en dat ze aan het werk worden gezet met hun handen, of, nog beter, dat de prinses hen verjage van hun landerijen, en dat de autoriteiten - zowel magistraten als geestelijkheid - zich verenigen voor dit doel”.

Tot aan zijn dood blijft **Luther** oproepen tot allerlei repressieve maatregelen tegen de Joden - afbranden van hun scholen, confisqueren van hun literatuur, verhinderen van rabbi's te leren op leven of dood, en confisqueren van hun bezittingen en hen verplichten handenarbeid te doen. Poliakov schreef: “**Luthers** laatste sermoen in Eisleben, zijn geboortestad, vier dagen vóór zijn dood [18 februari 1546], was volledig gewijd aan de verharde Joden, waarbij het dringend bevolen werd om hen van het gehele Duitse grondgebied te verdrijven”. “Wij doen fout als we hen niet doden”, kookte **Luther**. Voor **Luther** was een dode Jood een goede Jood.

Hij pleegde zelfs heiligschennis tegen hen, zo gemeen dat het hier niet kan worden geciteerd. De leringen van **Luther** over de Joden werden een deel van het theologische raamwerk waarmee de Nazi's hun rassenleer onderbouwden. (Excerpted and/or adapted from the April/ May 1993 issue of Israel My Glory)

Haat tegen de (ana)baptisten

De bijtende tong van Luther werd dikwijls toegepast in persoonlijke aanvallen en het belachelijk maken van zogenaamde ketters, hetgeen de deur opende voor vervolgingen door hen die daarvoor weinig excuus nodig hadden. **Luther gedoogde ook de actieve vervolging van de Baptisten, inclusief hun grootschalige afslachting!** (Plain and Amish, by Bernd G. Langin, Herald Press: 1994). **De rooms-katholieken waren reeds verantwoordelijk voor het verbranden van Baptisten op de brandstapel maar de hervormers bonden hun handen vast op de rug en wierpen hen in de rivieren.**

Van de Baptisten zei Luther: “Wie ziet hier niet in de Baptisten mensen bezeten door duivels, maar zelfs duivels die zelf bezeten zijn met nog ergere duivels”.

Het feit dat Luthers catechismussen ‘wedergeboorte door de doop’ leren is duidelijk. Als we even kijken naar zijn andere geschriften over het onderwerp “doop”, dan krijgt Luthers doctrine van ‘rechtvaardiging door geloof alléén’ een holle (ketterse) klank.

In zijn commentaren op verscheidene Bijbelboeken, schreef Luther het volgende:

Galaten 3:27- “[Sprekend van het uitdoen van het zondekleed en het aandoen van Jezus Christus] Dit wordt niet bereikt door het veranderen van kledingstuk, noch door enige wetten of werken, maar door wedergeboorte en de vernieuwing van de inwendige mens, **hetgeen gedaan werd in de Doop**, zoals Paulus zei: ‘Want u allen die bent gedoopt, hebt Christus aangedaan’ ... degenen die gedoopt zijn werden wedergeboren en vernieuwd door de Heilige Geest tot een hemelse rechtvaardigheid en tot eeuwig leven ... **Dit moet goed onthouden worden, omdat er zotte en fantastische geesten zijn, die de majesteit willen schenden van de doop**

en die er slecht over spreken. Paulus daarentegen heeft het aanbevolen en uitgelegd ... Alsof hij zei, U bent uit de wet overgezet in een nieuwe geboorte, **die gewerkt werd in de doop** ...[door welke] u gekleed bent met een nieuw kleed, namelijk met de gerechtigheid van Christus". (A Commentary On Saint Paul's Epistle To The Galatians, trans. Robert Carter, pp. 346-347).

Alhoewel dat niet te betrekken is op zijn Catechismussen, was Luther ook een aanhanger van de rooms-katholieke dwaalleer betreffende Maria. In zijn eigen woorden:

"... zij is vol van genade, uitgeroepen geheel zonder zonde te zijn. ... Gods genade vult haar met alle goed en maakt haar verstoken van alle kwaad. ... God is met haar, betekenend dat alles wat zij deed of niet deed goddelijk was en de werking van God in haar. Bovendien, God bewaakte en beschermde haar van alles wat haar nadelig zou kunnen zijn" (Luther's Works, American edition, Vol. 43, p. 40, ed. H. Lehmann, Fortress, 1968).

Reactie: Uit het bovenstaande blijkt duidelijk dat Luther maar gedeeltelijk de rooms-katholieke leer achter zich had gelaten. Zowel ten aanzien van de doop als van het avondmaal bleef hij grotendeels de rooms-katholieke leer volgen. In wat hij over Maria schreef bleef hij heel dicht bij de roomse leer. Al met al totaal geen reden om in 2017 te gedenken dat 500 jaar geleden de lutherse reformatie begon.

Haat van Luther tegen de Zwitserse theologen

Na het mislukte godsdienst gesprek in Marburg, weigerde Luther aan Zwingli de broederhand te geven. Toen hij geen vat kon krijgen op de Zwitserse theologen veranderde Luther in hun aartsvijand. Ze waren volgens Luther erger dan Turken en Joden. Hij zag hen als "de levende duivels zelf".

Lienhart Schienherr over Luther. (Een neef van Jörg Maler)

In het Kunstbuch van Jörg Maler komt een poëtisch geschrift voor, geschreven door zijn neef Lienhart Schienherr. Dit gedicht bestaat uit 450 strofen en heeft als onderwerp de twee gouden kalveren in 1 Koningen 12:27-33 en de twee beesten in Openbaring 13.

In dit gedicht vergelijkt hij Luther met bepaalde koningen van Israël. We kunnen hierbij denken aan Joas. Joas verwijderde heel veel van de afgodendienst in de tempel en in het land, maar hield de twee gouden kalveren in stand en het aanbidden hiervan en het volk ging door met het offeren op de hoogten.

De dichter vergelijkt de twee gouden kalveren en de beesten in Openbaring met de **Paus** en **Luther**.

Luther brengt het beest (de Paus) wel een dodelijke wond toe, het beest kon zichzelf niet helen, maar **Luther** herstelde de paus met de zalf van een Duitse Mis. De paus aanvaardde dit zonder schroom en liet **Luther** naast hem bestaan. Ook de kinderdoop, een rooms zuurdesem, werd in stand gehouden. **Luther** bleek gedeeltelijk verlicht te zijn door de Heilige Geest.

De paus bleef men aanbidden, maar ook **Luther** werd zodanig aanbeden (figuurlijk), **macht** gegeven, dat hij in staat was de ware christenen te vervolgen.

Calvinisme kan niet zonder Luther – RD 23-9-2015

“Gereformeerde geschiedschrijvers kozen in de zestiende eeuw om de geschiedenis van de ware kerk te beschrijven, afhankelijk van hun doelgroep, verschillende benaderingen. Daarin nam **Luther** een belangrijke plaats in. Sommigen gaven zo weinig mogelijk commentaar op het werk van **Luther**, met wie zij op bepaalde punten van mening verschilden. Zo presenteerde **Jean de Hainaut** in 1556 **Luther** als “kampioen van de ware kerk”. Hij maakte echter geen melding van het feit dat de Duitse reformator het met **Zwingli** hartgrondig oneens was over het heilig avondmaal. Gereformeerde geschiedschrijvers spraken in de zeventiende en achttiende eeuw steeds minder vaak over **Luther** als instrument van God.

47. De Augsburgse Confessie van 1530

De Formule van Concord

Geloofsbelijdenis van de lutherse kerken

Ontstaan

De auteurs van de Augsburgse Confessie waren **Luther** en **Melanchthon**. Nadat deze door de protestantse vorsten en leiders was ondertekend, werd ze voorgelegd aan de keizer en de keizerlijke raad in Augsburg **1530**. Het is de oudste protestantse belijdenis, de ultieme basis van de lutherse theologie en de enige algemeen aanvaarde norm van de lutherse kerken.

Als gebannene kan **Luther** niet verder meewerken. **Melanchthon** draagt nu de volle verantwoordelijkheid. Dat zou hij meteen merken. In Augsburg circuleerde een stuk van Luthers tegenstander, **Johannes Eck** uit Leipzig. Op 404 punten wees hij ketterijen in de werken van Luther en Melanchthon aan. Dat betekende dat men dieper op de kernvragen in zou moeten gaan dan voorzien was in Torgau.

Melanchthon werd zo min of meer gedwongen een stevig theologisch stuk te publiceren: de Confessie van Augsburg. Bovendien zou de Confessie een breed draagvlak krijgen; het aantal vorstendommen en steden, dat zich achter de hervormingsbeweging stelde, groeide. Al heel spoedig verschenen, ondanks het publicatieverbod, zes duitse drukken van de Confessie en één in het latijn.

De veroordeling van het baptisme

IX. Over de doop

Over de doop wordt geleerd, dat die noodzakelijk is voor het heil en dat door de doop Gods genade aangeboden wordt. Ook wordt geleerd dat kinderen gedoopt moeten worden en dat zij door die doop aan God aangeboden en door Hem in genade ontvangen worden. Vervloekt worden de (Ana) Baptisten, die de kinderdoop verwerpen en ervan overtuigd zijn dat kinderen zonder doop gered worden.

De Augsburgse Confessie (later ook onderschreven door Johannes Calvijn), verklaart dat de lutherse kerken de wederdopers veroordelen... die denken dat de Heilige Geest wordt gegeven aan mannen zonder het Woord, door hun eigen voorbereiding en werk .... zij veroordelen de wederdopers, die niet toestaan dat hun kinderen gedoopt worden.

Reactie: Baptisten denken inderdaad dat de doop niet noodzakelijk is voor de zaligheid. Wel gewenst maar niet noodzakelijk. (Marcus 16:16). De apostel Paulus zegt dat hij niet gekomen is om te dopen maar om het Evangelie te verkondigen. Ook in andere teksten die over de zaligheid gaan wordt veelal de noodzaak van de doop niet genoemd. Dat Gods genade in de (kinder) doop wordt aangeboden, hebben de reformatorische kerken van geen vreemde. Luther en Melancton leerden dat ook.

Formule van Concord – 1577

Konkordienformel – Lutherse geloofsbelijdenis

Deze belijdenis bevat een meer wetenschappelijke en grondig ontwikkelde verklaring van de lutherse leer dan kan worden gevonden in andere van hun bekende credo's. Dit credo wordt niet door alle luthersers aanvaard.

De **Formule Concordiae in 1577** opgesteld door **Andrea** en anderen voor de oplossing van bepaalde controversen die in de lutherse kerk waren gekomen, in het bijzonder met betrekking tot de relatieve activiteiten van de goddelijke genade en de menselijke wil in de wedergeboorte en over de aard van de aanwezigheid van de Heere in de Eucharistie.

We gaan alleen in op de artikelen in dit credo die betrekking hebben op de doop en de Baptisten

XII Van andere ketterijen en sekten die nooit de Augsburgse Confessie accepteerden

2) Ook in de **Formule van Concord** verklaarden de latere lutheranen dat de wederdopers

(Baptisten) verdeeld zijn in vele sekten, waarvan sommige meer of minder behoudend zijn. Ze beweerden allemaal dat een dergelijke doctrine niet kan worden getolereerd noch in de kerk, noch in de wereld en de seculiere regeringen, noch in het binnenland.

6] 4. Dat kinderen die niet gedoopt zijn geen zondaars voor God zijn, maar rechtvaardig en onschuldig, die in hun onschuld, omdat ze nog niet hun verstand kunnen gebruiken, worden behouden zonder de doop (die volgens hun bewering, niet nodig is). Daarom verwerpen ze de hele leer over de erfzonde en wat erbij hoort.

7] 5. Dat kinderen niet gedoopt moeten worden totdat ze hun verstand kunnen gebruiken en zelf hun geloof kunnen belijden.

De Formule veroordeelt dat de volgende “doperse” onderwerpen niet kunnen worden toegestaan in de kerk.

Zij stelt dat “deze gerechtigheid” van de wederdopers voor een groot deel bestaat uit een zekere willekeur en door mensen beraamde schijnheiligheid en in waarheid niets anders is dan een nieuwe vorm van kloosterleven.

Deze onverdraaglijke doperse artikelen omvatten o.a. “dat zuigelingen, niet gedoopt, geen zondaars zijn voor God, doch onschuldig.” Wat betreft de doop vervolgt de lutherse Formula van Concord, “naar het oordeel van de wederdopers hebben de kinderen de doop of het heil niet nodig.” Zuigelingen, zeggen de wederdopers, moeten niet worden gedoopt totdat zij het gebruik van het verstand bereiken en in staat zijn om zelf hun geloof te belijden.

“Zij, de wederdopers, houden geen rekening met de doop van kinderen en hebben geen zorg om hun kinderen te laten dopen. Dit is in strijd met de uitdrukkelijke woorden van de belofte van God (Genesis 17:7 e.v.) Hiervoor geldt dat alleen maar goed wordt gedaan aan degenen die het verbond van God houden en het niet verachten.”

De wederdopers leren weer geheel ten onrechte “dat een godvruchtig mens geen omgang mag hebben met de dienaren van de kerk die het evangelie van Christus volgens de strekking van de Augsburgse Confessie onderwijzen en de preken en fouten van de wederdopers bestraffen.”

De Formule veroordeelt “doperse” onderwerpen die niet kunnen worden toegestaan in de republiek.

IV. dat een christen man niet met een veilig geweten de eed mag afleggen en geen gehoorzaamheid en trouw mag zweren aan zijn vorst of magistraat.

V. Dat de magistraat, volgens het Nieuwe Testament, niet met een goed geweten criminelen

met de dood mag straffen. (Ana) Baptisten wijzen op grond van de Bijbel de doodstraf af!

De Formule veroordeelt de volgende “doperse” onderwerpen die niet kunnen worden toegestaan in het dagelijks leven:

I. Dat een godvruchtig man niet met een goed geweten een woning mag bezitten, hetgeen betekent dat hij als hij deze bezit, gehouden is om ze gemeenschappelijk goed te schenken.

II. dat een christen man niet met een goed geweten een herberg mag bezitten of wapens smeden en daarin handelen.

III. dat het getrouwde mensen is toegestaan om te scheiden als de één een andere leer in de godsdienst is toegedaan en een huwelijk mogen aangaan met een andere persoon die het eens met hen is in de leer. (Ana) Baptisten haten eenheid van kerk en staat, wapens en huwelijkstrouw!

De Formule veroordeelt de volgende “fouten” van de Baptisten-Schwenkfelders:

13] 4. Dat de kinderen van de christenen, omdat ze geboren zijn uit christelijke en gelovige ouders, heilig zijn en de kinderen van God, zelfs zonder en vóór de doop en het is om deze reden dat ze niet veel belang hechten aan de doop van kinderen, noch het aanmoedigen, in strijd met de uitdrukkelijke woorden van de belofte, dat Gods verbond alleen geldt voor degenen die Gods verbond houden en niet verachten, Gen. 17: 9.

22] 3. Dat de bediening van het Woord, het Woord gepredikt en gehoord, niet een middel is waarmee God de Heilige Geest mensen onderwijst en in hen de zaligmakende kennis van Christus, bekering, berouw, geloof en nieuwe gehoorzaamheid werkt.

23] 4. Dat het water van de doop niet een middel is waarmee God de Heere de aanneming tot kinderen verzegelt en wedergeboorte werkt.

24] 5. Dat brood en wijn in het Heilig Avondmaal geen middelen zijn waardoor Christus Zijn lichaam en bloed uitdeelt.

24] 6. Dat een christen die werkelijk wedergeboren is door Gods Geest de wet van God in dit leven goed kan houden en daaraan voldoen.

26] 7. Dat het niet een echte christelijke gemeente is, waarin geen openbare excommunicatie of geen regulier proces van de tucht/ ban wordt waargenomen.

27] 8. Dat de voorganger van de kerk, die niet zelf echt vernieuwd, wedergeboren, rechtvaardig en godvruchtig is, andere mensen niet met winst kan leren of de echte, ware sacramenten mag uitdelen.

Reactie: Deze **Formule van Concord** bevat o.a. vele zogenaamde verkeerde leringen van de Baptisten (wederdopers). Het is een mix van waarheden en leugens. De Baptisten van vandaag zouden zich in veel van deze aantijgingen niet herkennen. Deze heb ik in het bovenstaande vet gedrukt. Op de onjuiste beschuldigingen ga ik niet verder in omdat het m.i. wel redelijk duidelijk is waarom de Baptisten zich hier niet in herkennen en op dit moment is het moeilijk te beoordelen wat sommige Baptisten (wederdopers) toen exact geloofden.

48. De Westminster confession of faith 1643-1646

Over het ontstaan van de confessie

De Westminster Confession of Faith is een gereformeerde belijdenis van het geloof, opgesteld door de Westminster Assembly (1646), als onderdeel van de Westminster Standards om een belijdenis van de Kerk van Engeland te zijn. Het werd en bleef de “ondergeschikte standaard” van de leer van de Kerk van Schotland maar heeft wereldwijd invloedrijk gewerkt binnen de Presbyteriaanse kerken.

In 1643 riep het Engelse Parlement “geleerde, godvrezende en oordeelkundige theologen” op voor een ontmoeting in de Westminster Abbey om advies te geven over kwesties van aanbidding, doctrine, de overheid en de discipline van de Kerk van Engeland. Hun vergaderingen, over een periode van vijf jaar, produceerden de belijdenis van het geloof, evenals een grotere Catechismus en een Kortere Catechismus. Al meer dan drie eeuwen, hebben verschillende kerken over de hele wereld de belijdenis en de catechismussen als hun normen van de leer, ondergeschikt aan de Bijbel, aangenomen.

De Westminster Confession of Faith werd gewijzigd en goedgekeurd door de Congregationalisten in Engeland in de vorm van de Savoy Declaration (1658). Ook de Baptisten van Engeland wijzigden de Verklaring van Savoye om de tweede London Baptist Confession (1689) te produceren. Engelse presbyterianen, congregationalisten en Baptisten zouden samen (met anderen) bekend komen te staan als non-conformisten, omdat ze niet voldeden aan de wet van de Uniformiteit (1662) tot oprichting van de Kerk van Engeland als de enige wettelijk goedgekeurde kerk, hoewel ze op veel manieren waren verbonden door hun gemeenschappelijke belijdenissen, gebouwd op de Westminster Confessie.

Het doel van de Kortere Catechismus was om kinderen en anderen “van zwakkere capaciteit” te onderwijzen (volgens een voorwoord geschreven door de Kerk van Schotland) in het gereformeerde geloof. Het is gebaseerd op de Grote Catechismus, die bedoeld was voor gebruik door voorgangers.

In 1675 publiceerde de Presbyteriaanse **Thomas Vincent** in Londen een populaire uitgave ge-

naamd “De Kortere Catechismus verklaard”. Later werd deze gereformeerde catechismus de basis van de Baptisten Keach’s Catechismus die op de meeste punten gelijk was aan de Westminster Catechismus, uitgezonderd de kinderdoop.

Inhoud van de Westminster confessie

De belijdenis is een systematische uiteenzetting van de calvinistische orthodoxie (die neo-orthodoxe geleerden aanwijzen als “scholastiek calvinisme”), beïnvloed door puriteinse- en verbondstheologie.

Het omvat doctrines die voor de meeste gelovigen algemeen gelden, zoals de Drie-eenheid en Jezus’ offerdood en opstanding en de doctrines die specifiek zijn voor het protestantisme, zoals sola scriptura en sola fide.

De meer controversiële inhoud omvat dubbele predestinatie (gehouden naast keuzevrijheid), het verbond der werken met Adam, de puriteinse leer dat zekerheid van verlossing niet een noodzakelijk gevolg is van het geloof en een beperkte opvatting van aanbidding en een strikte viering van de zondag.

Nog meer controversieel is, dat de paus de antichrist wordt genoemd, dat de rooms-katholieke mis een vorm van afgoderij is en **dat de burgerlijke magistraten Goddelijk gezag hebben om ketterij te straffen** en geen huwelijk sluiten met een niet-christen. Deze formuleringen werden door verschillende instanties die de belijdenis hadden aangenomen afgewezen (bijvoorbeeld de Kerk van Schotland, hoewel zijn dienaren nog steeds vrij zijn om zich te houden aan de volledige belijdenis en deze in praktijk te brengen), maar de belijdenis blijft een deel van de officiële leer van sommige andere Presbyteriaanse kerken. Bijvoorbeeld, de Presbyteriaanse Kerk van Australië houdt vast aan de Westminster Confession of Faith als standaard, ondergeschikt aan het Woord van God.

Hoofdstuk 10 Van de krachtdadige roeping

3. “Uitverkoren kinderen die in hun vroege jeugd sterven, worden wedergeboren en door Christus zalig gemaakt door middel van de Heilige Geest, die werkt wanneer, waar en hoe het Hem behaagt”. Zo zijn ook alle andere uitverkoren personen die niet in staat zijn te worden geroepen door de dienst van het Woord, (gehandicapt).

Hoofdstuk 28 Van de doop

I. **De doop is een sacrament van het Nieuwe Testament**, ingesteld door Jezus Christus, niet alleen voor de plechtige toelating van een gedoopt persoon in de zichtbare kerk, maar ook, om hem een **teken en zegel te geven van het verbond der genade, van zijn inlijving in Christus, van de wedergeboorte, van vergeving van zonden en van zijn leven geven aan God, door Jezus Christus, om te wandelen in nieuweheid des levens.** Dit sacrament dient, door Christus’ eigen benoeming, in Zijn kerk te worden voortgezet tot het einde van de wereld.

2. Het uiterlijke element in dit sacrament is water, waarmee de persoon wordt gedoopt in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, door een dienaar van het evangelie, rechtmatig daartoe geroepen.

3. Dompelen van de persoon in het water is niet nodig, maar de doop wordt terecht uitgevoerd door het gieten of sprenkelen van water over de persoon.

4. Niet alleen degenen die het geloof zelf belijden in gehoorzaamheid aan Christus, maar ook de kinderen van één of beide gelovige ouders moeten worden gedoopt.

5. Hoewel het een grote zonde is deze inzetting te verachten of te verwaarlozen, zijn genade en verlossing niet zo onlosmakelijk met elkaar verbonden dat niemand kan worden wedergeboren of bekeerd zonder deze doop. Of dat allen, die gedoopt zijn, niet altijd zijn wedergeboren.

6. De werkzaamheid van de doop is niet gebonden aan dat moment van de tijd waarin het wordt toegediend, maar door het juiste gebruik van deze instelling, wordt de genade beloofd en niet alleen aangeboden en ook echt tentoongesteld en verleend door de Heilige Geest. Om naar de raad van Gods wil, op Zijn gezette tijd die genade te verkrijgen, hetzij ouder of baby.

7. Het sacrament van de doop mag maar eenmaal aan een persoon worden toegediend.

Reactie: Uit hetgeen gezegd wordt over de doop blijkt dat deze confessie een gereformeerde confessie is. De WCF belijdt voluit de kinderdoop en noemt de doop een teken en zegel van het verbond der genade. Ook in de artikelen over de uitverkiezing is er overeenstemming. In het volgende artikel komt echter wel uit dat er toch nog enige verschillen zijn tussen de WCF en de gereformeerde belijdenisgeschriften.

WCF versus gereformeerde belijdenisgeschriften

Nederlands Dagblad – 27-06-1989 – A. Welleweerd

In het ND van dinsdag 27 juni **1989** stond een verslag van een bijeenkomst van de ICRC (Internationale Raad van Gereformeerde Kerken). Op deze bijeenkomst werd een voorstel van de Australische en de Canadese Gereformeerde Kerken om de constitutie van de ICRC te wijzigen, besproken. Uit het verslag blijkt dat dit voorstel voortkwam uit bedenkingen tegen enkele artikelen uit de Westminster Confessie.

De Schotse hoogleraar **D. Macleod** stelde echter dat de Drie Formulieren van Eenheid en de Westminster Confessie in essentie gelijk zijn. “Die eenheid komt het beste tot uitdrukking door ze naast elkaar in de grondslag te zetten”, aldus het krantenverslag. De hoogleraar stelde bovendien: “Waar het om gaat is, dat de verschillende belijdenisgeschriften alle één en dezelfde

gereformeerde theologie vertegenwoordigen”.

Ik ben van mening dat deze bewering onjuist is.

De Drie Formulieren van Eenheid zijn (met uitzondering van de Dordtse Leerregels) ontstaan in de tijd van de reformatoren. De belijdenisgeschriften van Westminster zijn ongeveer een eeuw later ontstaan. In die eeuw heeft de theologische ontwikkeling niet stilgestaan. In de belijdenisgeschriften van Westminster is dat duidelijk te merken als deze over *de leer van het verbond* handelen.

Ter illustratie wijs ik op vraag en antwoord 31 van de *Grote Catechismus*:

“Vraag: Met wie werd dat genadeverbond gemaakt?”

Antwoord: Het genadeverbond werd gemaakt met Christus als de tweede Adam en in Hem met al de uitverkorenen van Zijn zaad.”

Dus: alleen de uitverkorenen zijn echt in het verbond. Dit komt ook tot uitdrukking wanneer het gaat over de zichtbare en de onzichtbare kerk. Het komt erop neer dat de eigenlijke beloften alleen voor de leden van de onzichtbare kerk (de uitverkorenen) gelden.

Illustratief is ook hoofdstuk 10, paragraaf 3 van de *Westminster Confessie*: “Uitverkoren kinderen die in hun vroege jeugd sterven, worden wedergeboren en door Christus zalig gemaakt door middel van de Heilige Geest, die werkt wanneer, waar en hoe het Hem behaagt”.

Vergelijk hiermee de *Dordtse Leerregels*, hoofdstuk 1, artikel 17: “Over de wil van God kunnen wij ons alleen uitspreken op grond van Zijn eigen Woord. Dit verzekert ons ervan, dat de kinderen van de gelovigen heilig zijn, niet van nature, maar uit kracht van het genadeverbond, waartoe zij met hun ouders behoren. Daarom moeten godvrezende ouders niet twijfelen aan de uitverkiezing en het behoud van hun kinderen die God zeer jong uit dit leven wegneemt”.

Dergelijke taal past in de belijdenisgeschriften van Westminster niet, omdat daar alleen de uitverkorenen echt in het verbond zijn. **Daarom neemt men z'n toevlucht tot het spreken over wedergeboorte bij zeer jonge kinderen. De wedergeboorte wordt zo losgemaakt van de bekering. De afstand tot de leer van de veronderstelde wedergeboorte van Voetius (en Kuyper) is hier niet groot meer.**

Ik meen hiermee voldoende te hebben laten zien, dat de belijdenisgeschriften van Westminster een punt vormen op de lijn van de theologische ontwikkeling die steeds verder afweek van het reformatorische spreken over belofte en verbond, een ontwikkeling die uiteindelijk leidde tot de kerkverwoestende synodeuitspraken van 1942 e.v.j.

Het waren de vrijgemaakten, die achter heel deze theologische ontwikkeling teruggrepen op het spreken van Calvijn over belofte en verbond.

Dat is een zaak van internationale betekenis, die ook als zodanig uitgedragen moet worden. Dat laatste wordt zeker niet bereikt door de belijdenisgeschriften van Westminster als gelijkwaardig naast de Drie Formulieren van eenheid te plaatsen.

49. The Baptist Confession of faith 1689

Toen de **Westminster Confession** werd gepubliceerd, bleek deze op de meeste punten, inzake de inhoud van de leer, overeen te komen, met de eerdere **Baptist Confession** van **1644**.

De **1644 Baptist Confession of Faith** (ook wel genoemd de eerste London Baptist Confession) werd geschreven door de Particular Baptists, die zich in Engeland hielden aan een calvinistische heilsleer om zo een formele weergave te geven van hun christelijk vanuit een baptistisch perspectief. De belijdenis werd geschreven door puriteinen die er voor wilden zorgen dat hun eigen kerkelijke organisatie zou weerspiegelen van wat zij ervaren hadden als echt Bijbels onderwijs. De **1644** belijdenis werd herzien in **1646**. Onder degenen die deze belijdenis gebruikten, werd de herziene versie vaker gebruikt dan de originele versie.

In **1689** werd in de Algemene Vergadering van de Baptisten, naar het voorbeeld van de Onafhankelijken (Savoye, **1658**), deze belijdenis aangenomen met enkele weglatingen en veranderingen.

Het wezenlijke onderscheid tussen het geloof van de Baptisten en die van de andere denominaties van christenen werd gevonden in hun visie op de grondwet van de zichtbare kerk. Houdt vast aan het hoogste gezag van de Heilige Schrift en de leer van Gods verkiezing van Zijn volk en van de wedergeboorte als het soevereine werk van de Heilige Geest. Zij geloven dat de in het Nieuwe Testament vermelde gemeenten in overeenstemming met die leerstellingen werden gevormd en zij geloven dat het Nieuwe Testament ons daar voorbeelden van geeft. Gebiedt als kandidaten voor het lidmaatschap van de kerk alleen degenen te ontvangen die geloofwaardig bewijs geven van hun geloof in Jezus als hun Verlosser. Vandaar dat de Baptisten alleen als leden accepteren degenen die belijden te geloven in de doop van de Heere Jezus. (doop op het geloof).

Zij geloven dat in het Nieuwe Testament voor de doop onderdompeling in water bevolen is. In deze visie zijn ze in overeenstemming met de Griekse en alle Oosterse kerken, met de praktijk van de westerse kerken tot **1300** en met de liturgie van de Engelse en Amerikaanse Episcopale kerken tot **1880**. Baptisten in Amerika geloven dat de doop een voorwaarde is voor het Avondmaal, maar veel Baptisten in Engeland doen dat niet.

De **Strict Baptists** stelden in **1644** een geloofsbelijdenis op waarvan **Kiffin** één van de ondertekenaars was. Deze belijdenis had veel overeenkomsten met de Westminster Confession van de Presbyteriaanse kerken in Schotland, maar een groot verschil was het standpunt inzake de doop der gelovigen, **aangevuld met het standpunt dat deze doop noodzakelijk was voor deelname aan het Avondmaal**. Hierdoor verschilden de Strict Baptists van de gewone Baptisten. **Kiffin** was dus één van de ondertekenaars van deze belijdenis en daar hij een vooraanstaand persoon was in zijn tijd, wordt hij wel de grondlegger van de Strict Baptists genoemd.

In **1677** werd de belijdenis vollediger en duidelijker verwoord en opnieuw opgesteld. Er wordt ook in vermeld dat zij instemden met hen (de Presbyterianen en Independenten) die de gezonde leer voorstonden, die zij met zulke duidelijke bewijspplaatsen uit de Schrift in belijdenissen hadden verklaard en uitgegeven. In **1689** werd nogmaals de belijdenis uitgegeven, maar nu namens de gehele Vergadering ondertekend door 37 predikanten. Ook hier stond **Kiffin** bovenaan. Er is een duidelijk verschil met de **WCF** over zaken als oa. de doop.

In hoofdstuk 29 (de belijdenis bestaat uit 32 hoofdstukken): 'De doop', staat:

1. 'De doop is een verordening van het Nieuwe Testament, door Jezus Christus ingesteld, om voor de gedoopte persoon een teken te zijn van gemeenschap met Hem te hebben in Zijn dood en opstanding; van zijn inenting in Hem; van vergeving van zonden; en van zijn overgave aan God, door Jezus Christus, om te leven en te wandelen in nieuwhed des levens.
2. Degenen die waarachtig berouw belijden voor God, geloven in en gehoorzamen aan onze Heere Jezus Christus, zijn de enige gepaste voorwerpen van deze ordinantie.
3. Het uitwendige bestanddeel om in deze verordening te worden gebruikt is water, waarin de persoon gedoopt moet worden in de Naam des Vaders, en des Zoons, en des Heiligen Geestes.
4. Onderdompeling of indopen van de persoon in water is noodzakelijk tot de verplichte uitvoering van deze verordening.'

Bunyan gaf in **1673** een boek uit, getiteld: 'Verschil in oordeel omtrent de waterdoop, geen beletsel voor gemeenschap'. Waarschijnlijk als antwoord hierop gaf **Kiffin** in **1681** een boek uit, getiteld: 'Een ernstige verhandeling van het recht tot het kerkelijk Avondmaal'. **Kiffin** beweerde altijd: dopen na geloof, vóór enige andere verordening. Na een inleiding 'Aan de christelijke lezer' en een voorwoord volgen in zijn boek vijf hoofdstukken:

1. De vraagstelling. **2.** Redenen voorgelegd waarom ongedoopte personen niet mogen worden toegelaten tot het Avondmaal. **3.** Enige Schriftbewijzen aangevoerd om aan te tonen dat zo'n gewoonte (nl. om hen zo toe te laten) niet evangelisch is. **4.** Aangetoond, dat het in strijd is met de gewoonte en het oordeel van alle christenen, die deze verordeningen hebben gehad gedurende meer dan 1600 jaren. **5.** Tegenwerpingen beantwoord.

Kiffin haalt veel bekende Puriteinen aan, zoals Owen, Goodwin en zijn tijdgenoten die in de kinderdoop geloofden, en noemt hen 'vermaarde knechten Gods'. **Kiffin** haalt hen aan, ten eerste tot ondersteuning van het belang van een juiste orde en ten tweede omdat de doop moet plaatsvinden vóór het Avondmaal of het kerkelijk lidmaatschap (hoewel zij in hun geval de verordening van de doop zelf verschillend verstonden). **Kiffin** maakt zelf heel duidelijk dat hij niet gelooft dat er iets zaligmakends in de verordeningen ligt; zij zijn niet noodzakelijk tot zaligheid: 'Ik ben er goed van overtuigd dat het uitvoeren van alle plichten en verordeningen van geen waarde zal zijn voor enig mens dan alleen wanneer Christus erin genoten wordt.'

In de lijn van **William Kiffin** stonden na hem andere predikers op: **William Gadsby (1773-1844)**, **John Warburton (1776-1857)**, **Arthur Triggs (1787-1859)**, **John Kershaw (1792-1870)**, **Joseph Charles Philpot (1802-1869)**, **Wi Tiptaft (1803-1864)**, **Thomas Godwin (1803-1877)** en vele anderen. Zij verenigden zich rond het in **1835** uitgegeven blad 'The Gospel Standard', wat nu nog steeds uitgegeven wordt en vanaf het begin tot nu toe al ruim 2000 afleveringen telt.

Reactie: Er is ook nog een aanhangsel 2, waarin verder wordt gemotiveerd waarom de kinderdoop niet Bijbels is. Ik geef dat hier niet weer, omdat dezelfde argumenten op andere plaatsen in dit boek aan de orde komen. Van oorsprong is deze belijdenis een gereformeerde belijdenis, waar ook de verbondstheologie een plaats heeft, met uitzondering van de kinderdoop. Beide confessies onderwijzen de leer van de uitverkiezing. De LBCF heeft wel artikel III- 7 uit de WCF laten vervallen waarin het er over gaat, dat het God verheugde mensen zijn genade te onthouden en over Zijn eeuwigdurende wraak over hen.

De LBCF is de geloofsbelijdenis van veel Reformed Baptist Churches in de USA en andere landen. De invloed van de puriteinen is hier duidelijk aanwezig. De naam gereformeerd-baptist is echter wezensvreemd aan de leer en de geschiedenis van de Baptisten door de eeuwen heen.

Belangrijkste verschillen tussen WCF en LBCF

WCF = Westminster Confession of Faith 1643

LBCF = London Confession of Faith 1689

WCF Hoofdstuk III: Van Gods eeuwig besluit LBCF-Hoofdstuk III: Van Gods eeuwig besluit

<p>3. Door het besluit van God, naar de openbaring van Zijn heerlijkheid, zijn sommige mensen en engelen voorbestemd tot het eeuwige leven, en andere voorbeschikt tot de eeuwige dood.</p>	<p>3. Door het besluit van God, naar de openbaring van Zijn heerlijkheid, zijn sommige mensen en engelen voorbestemd, tot het eeuwige leven, door Jezus Christus, tot lof van Zijn heerlijke genade; anderen worden overgelaten om te leven in hun zonde tot hun rechtvaardige veroordeling, tot lof van Zijn glorierijke rechtvaardigheid.</p>
<p>4. Deze engelen en mensen, aldus voorbestemd en voorbeschikt, zijn bijzonder en onveranderlijk geschapen; en hun aantal is zo zeker en duidelijk dat het ook niet kan worden verhoogd of verminderd</p>	<p>4. Deze engelen en mensen, aldus voorbestemd en voorbeschikt, zijn bijzonder en onveranderlijk geschapen; en hun aantal is zo zeker en duidelijk dat het ook niet kan worden verhoogd of verminderd</p>
<p>7. Wat betreft de rest van de mensheid, God was verheugd, volgens de onnaspeurlijke raad van Zijn eigen wil, waardoor hij Zijn genade doet toenemen of inhouden naar Hij wil, voor de glorie van Zijn soevereine macht over Zijn schepselen, om te passeren, en om hen te wijden tot ontoring en toorn voor hun zonde, tot lof van Zijn glorierijke rechtvaardigheid.</p>	<p>Dit artikel is hier weggelaten.</p>

WCF-Hoofdstuk VI: Van de val van de mens**LBCF-Hoofdstuk VI: Van de val van de mens**

I. Onze eerste ouders, in het begin verleid door de listigheid en verleidingen van satan, zondigden in het eten van de verboden vrucht. Deze hun zonde behaagde God, volgens Zijn wijze en heilige raad, toe te staan, hebbende voorgenomen om het te bestemmen voor Zijn eigen glorie.

I. Hoewel God de mens goed en recht schiep, en hem een rechtvaardige wet gaf, die ten leven was geweest indien zij die gehouden hadden, en ten dode dreigde bij de schending daarvan. Maar hij is niet lang in deze eer gebleven; satan heeft met de subtiliteit van de slang Eva verleid. En zij verleidde Adam, die, zonder enige dwang, opzettelijk de wet van hun Schepper heeft overtreden en heeft opdracht gegeven tot het eten van de verboden vrucht, hetgeen God behaagde, volgens Zijn wijze en heilige raad toe te staan, hebbende voorgenomen om het te bestemmen voor Zijn eigen eer.

WCF -Hoofdstuk VII: Van Gods verbond**LBCF-Hoofdstuk VII: Van Gods verbond**

I. De afstand tussen God en het schepsel is zo groot, dat, hoewel redelijke schepselen gehoorzaamheid verschuldigd zijn aan Hem als hun Schepper, toch konden zij nooit enige vrucht van Hem, als hun zaligheid en beloning ontvangen, maar alleen door vrijwillige goedgunstigheid van Gods kant, dat het Hem heeft behaagd dit te uiten door middel van een verbond.

I. De afstand tussen God en het schepsel is zo groot, dat, hoewel redelijke schepselen gehoorzaamheid verschuldigd zijn aan Hem als hun Schepper, toch konden ze nooit enige beloning ontvangen voor hun leven, maar door vrijwillige goedgunstigheid van Gods kant, dat het Hem heeft behaagd dit te uiten door middel van een verbond.

3. Omdat de mens zich door zijn val in een staat van onvermogen heeft gebracht om het verbond te houden heeft het de Heere behaagd om een tweede verbond te maken, in de volksmond genoemd het verbond der genade; waarin Hij vrij uit aan zondaars leven en redding door Jezus Christus aanbiedt, verlangende van hen het geloof in Hem, zodat zij kunnen worden gered en belooft aan allen te geven die voorbestemd zijn tot het (eeuwige)leven, zijn Heilige Geest, om ze bereid en in staat te stellen om te geloven.

2. Bovendien, omdat de mens die zich onder de vloek van de wet door zijn val gebracht heeft, behaagde het de Heere een verbond der genade te maken, waarin hij aan zondaars leven en de redding door Jezus Christus aanbiedt, waarbij ze geloven in Hem, dat zij behouden mochten worden; en belovende te geven aan allen die zijn voorbestemd tot het eeuwige leven, door zijn Heilige Geest, om ze bereid en in staat te stellen om te geloven

<p>4. Dit genadeverbond wordt vaak in de Schrift beschreven als een testament, in verwijzing naar de dood van Jezus Christus, de erflater, en de eeuwige erfenis, met alle dingen die erbij horen, daarin nagelaten.</p> <p>5. Dit verbond is anders toegepast in de tijd van de wet en in de tijd van het evangelie: onder de wet werd het beheerst door beloften, profetieën, offers, de besnijdenis, het paaslam, en andere soorten en verordeningen verordeneerd aan de Joden, alle voorafschaduwend de komst van Christus, die voor die tijd voldoende waren en doeltreffend, door de werking van de Geest, om de uitverkorenen te onderwijzen en op te bouwen in het geloof in de beloofde Messias, door wie ze volledige vergeving van zonden en eeuwige zaligheid zouden ontvangen, dit is het Oude Testament.</p> <p>6. . . . . Er zijn dus geen twee verbonden van genade inhoudelijk verschillend, maar één en dezelfde onder verschillende bedelingen.</p>	<p>Dit artikel komt hier niet voor.</p> <p>5. Dit convenant wordt geopenbaard in het Evangelie; allereerst aan Adam in de belofte van redding door het Zaad van de vrouw, en daarna door de verdere stappen, totdat de volledige vervulling daarvan in het Nieuwe Testament werd voltooid; en het is opgericht in die eeuwige verbonds- overeenkomst die er was tussen de Vader en de Zoon over de verlossing van de uitverkorenen; en het is alleen bij de gratie van dit verbond dat alle nakomelingen van de gevallen Adam, die ooit werden gered, leven en gezegende onsterfelijkheid deden verkrijgen, en dat voor de mens die nu volstrekt niet in staat was om dit van God te aanvaarden op de voorwaarden waarop Adam stond in zijn staat van onschuld.</p> <p>6. . . . ontbreekt hier</p>
--	--

WCF -Hoofdstuk XXVIII: Doop	LBCF-Hoofdstuk XXIX/XXX: Doop
<p>I. De doop is een sacrament van het N.T., ingesteld door Jezus Christus, niet alleen voor de plechtige toelating van de gedoopte persoon tot de zichtbare kerk, maar ook om hem een teken en zegel van het verbond der genade te geven, van zijn inlijving in Christus, van de wedergeboorte, van de vergeving van zonden, van zijn leven geven aan God door Jezus Christus, om te wandelen in nieuwheid van leven: dit sacrament moet volgens Christus in Zijn kerk blijven tot het einde van de wereld.</p>	<p>I. De doop is een verordening van het Nieuwe Testament, ingesteld door Jezus Christus, om voor de gedoopte persoon een symbool van zijn gemeenschap met Hem te zijn, in Zijn dood en opstanding; van zijn ingelijfd zijn in Hem; van de vergeving der zonden; en van het zich overgeven aan God door Jezus Christus en te leven en te wandelen in nieuwheid des levens.</p>

<p>2. Het uiterlijke element om te worden gebruikt in het sacrament is water, waarmee het een feest is om te dopen in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, door een dienaar van het Evangelie, rechtmatig daartoe benoemd.</p> <p>3. Dompelen van de persoon in het water is niet nodig; maar de doop is terecht toegediend door het gieten of sprenkelen van water bij de persoon.</p> <p>4. Niet alleen degenen die werkelijk het geloof belijden in Christus belijden en de gehoorzaamheid aan Hem; maar ook de kinderen van één of beide gelovige ouders mogen gedoopt worden.</p>	<p>3. Het uiterlijke element dat moet worden gebruikt in deze ordoonantie is water, waarin de persoon moet worden gedoopt, in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest.</p> <p>4. Immersion, of dompelen van de persoon in het water is nodig voor de toediening van deze ordoonantie.</p> <p>2. Degenen die werkelijk de bekering tot God belijden en geloof in, en gehoorzaamheid aan onze Heere Jezus Christus, zijn de enige juiste onderwerpen van deze ordoonantie.</p>
--	--

Uit de bovenstaande vergelijkingen blijkt ook dat beide confessies de uitverkiezing leren, zoals o.a. ook verwoord is in de Dordtse Leerregels. De LBCF gaat hierin minder ver dan de WCF. Hoofdstuk 3,3 heeft de LBCF wel aangepast, maar 3,4 weer niet, waardoor de uitverkiezing tot verdoemenis toch blijft bestaan.

De volgende vier geloofsbelijdenissen komen voor in de Baptisten kerken in de USA

London Baptist Confession of Faith 1689

Abstract of Principles 1858, (Southern Baptist Theological Seminary)

Chicago Statement on Biblical Inerrancy 1978.

Helaas hebben in onze tijd veel kerken het geloof in de onfeilbaarheid van de Schrift verloren. Daarom is deze verklaring toegevoegd.

Cambridge Declaration.

Is een geloofsbelijdenis, geschreven in 1996 door de Alliantie van belijdende Evangelicals, een groep van gereformeerde en lutherse evangelicals die betrokken waren bij de situatie van de evangelische beweging in Amerika en de rest van de wereld.

Wat is een Reformatorische Baptisten kerk?

Jim Savatio, pastor Reformed Baptist Church of Louisville-USA

Het antwoord op de vraag: “Wat is een Gereformeerde Baptistenkerk?” is moeilijk om twee redenen. In de eerste plaats, is het moeilijk te beantwoorden omdat de termen gereformeerd en Baptist dikwijls gezien worden als op gespannen voet met elkaar te zijn. Veel theologen, zowel gereformeerd en Baptist, zouden zeggen dat een dergelijke titel een verkeerde benaming is. Sommigen beweren dat het niet mogelijk is om zowel gereformeerd en Baptist te zijn! Hoewel Baptisten calvinistisch zijn geweest en kunnen zijn, wordt er gezegd dat ze niet gereformeerd zijn en kunnen zijn. De reden voor deze stelling is eenvoudig: de gereformeerde theologie wordt bijna altijd geassocieerd met de kinderdoop. Velen, die gereformeerd zijn in hun theologie, bekijken dit perspectief als de *conditio sine qua non* (noodzakelijke voorwaarde) van het gereformeerde geloof. Ten tweede, het onderwerp is moeilijk, want er bestaat een steeds groeiende kloof tussen de kerken die zich gereformeerde Baptisten noemen. De term is niet auteursrechtelijk beschermd en dus bestaat er geen definitieve uitspraak over wie aanspraak op de titel kan maken. U zult merken dat er geen twee Gereformeerde Baptisten kerken gelijk zijn.

We hebben de naam “gereformeerd” bewust gekozen en we hebben dit gedaan om twee redenen: Ten eerste, het helpt om iets van onze historische en theologische wortels uit te leggen. En er is een manier van theologisch geloven die gewoonlijk wordt aangeduid als het “gereformeerd geloof.”

Sommige kerken noemen zichzelf gereformeerde Baptisten wanneer ze bedoelen dat ze vasthouden aan de zogenaamde “vijf punten van het Calvinisme” en dat ze gelovigen dopen door onderdompeling. Andere gereformeerde Baptisten houden zich aan de Tweede London Baptist Confession of Faith van 1689 in zijn geheel, terwijl nog een derde groep van gereformeerde Baptisten zich maar aan een enkele artikelen daarvan houdt.

De volgende Bijbelse waarheden zijn de kenmerken van het protestantse en gereformeerde geloof:

- sola fide (rechtvaardiging door het geloof alleen)
- sola gratia (verlossing door Gods genade alleen)
- sola Scriptura (alleen de Bijbel is de basis voor geloof en praktijk)
- solus Christus (verlossing door Christus alleen)
- solus Deo gloria (God alleen moet de heerlijkheid ontvangen voor de redding van zondaren)

Het gereformeerde geloof is misschien het best bekend om zijn inzicht dat God soeverein is in de zaak van de redding van de mens. Dat wil zeggen, dat God, voor de grondlegging der wereld, bepaalde zondaars voor redding heeft uitverkoren. Hij heeft dit soeverein en naar Zijn welbe-

hagen gedaan. Het gereformeerde geloof leert dat, in de tijd, Christus kwam en stierf voor de zonden van de uitverkorenen, zij, die voor de tijd begon, werden uitverkoren. Het leert dat in de bekering, de Heilige Geest, die werkzaam is in harmonie met het besluit van de Vader en de dood van de Zoon, het werk van de verlossing toepast aan de uitverkorenen, (Efeziërs I: 3-5).

Daarom, als we zeggen dat we gereformeerd zijn, zeggen we dat omdat we het Bijbelgetrouwe systeem van de theologie omarmen dat bekend is als de “leer van de genade”. Deze leerstellige waarheden worden uiteengezet in de volgende vijf punten:

1. De totale verdorvenheid van de mens
2. Het onvoorwaardelijke karakter van de verkiezing,
3. De beperkte of de bijzondere aard van de verzoening (dat is dat Christus Zijn bloed heeft vergoten speciaal voor dezelfde mensen die de Vader verkiest en die de Geest wederbaart)
4. De onweerstaanbaarheid van de krachtdadige roeping en
5. De volharding en het behoud van de heiligen.

Uit dit theologisch inzicht kwamen de grote gereformeerde belijdenissen en geloofsovertuigingen voort: de Synode van Dordrecht, de Verklaring van Savoye, de Westminster Confession of Faith, en de Heidelbergse Catechismus.

De Geloofsbelijdenis die door Gereformeerde Baptisten kerken wordt aangehouden is diep geworteld in deze historische gereformeerde documenten (in de meeste plaatsen is het een exact woord voor woord kopie van de Westminster en de Savoy).

Vanwege deze historische en theologische redenen, eigenen wij ons de titel gereformeerd toe, maar we gebruiken de term gereformeerd ook op een tweede manier: Wij zijn op zoek om onszelf en de kerken van onze generatie te reformeren terug naar de Bijbel.

Jim Savatio

Reactie: De Reformed Baptists in de USA accepteren de LBCF en ook de Reformatorische Baptisten in Nederland hebben deze belijdenis als hun grondslag. Er is, op de doop na, echter weinig van het baptisme te vinden in deze belijdenis. Het reformatorisch baptisme komt voort uit de Anglicaanse kerk en de puriteinse beweging en heeft niets van doen met de oorsprong van het geloof van de Baptisten dat terug gaat tot op de apostelen.

De reformatoren hebben in de zestiende eeuw de Baptisten te vuur en te zwaard bestreden of door de dood door verdrinking. Geen reden om de naam van een Baptisten gemeente te verbinden met de reformatoren

Luther, Calvijn, Zwingli en anderen. Deze reformatie is niet de basis geweest van de geloofsleer van de Baptisten, zoals sommige, zelfs Baptisten docenten beweren.

Deze luthers/calvinistische reformatie heeft wel waardevolle zaken in een stroomversnelling gebracht, zoals de verspreiding van de Bijbel in de landstaal en vele dwalingen van de rooms-katholieke kerk aan de kaak gesteld, maar ze hebben ook belangrijke dwalingen laten voortbestaan en nieuwe dwalingen toegevoegd.

Waarom Baptisten geen protestanten zijn

De naam protestanten stamt uit de zestiende eeuw en is ontstaan tijdens of direct na de 2e synode van Speijer, Duitsland in **1529**. Een aantal Lutherse en Calvinistische leiders waren het niet eens met de besluiten van die synode en vanaf die tijd werden ze protestanten genoemd. Maar daar waren geen Baptisten bij. Integendeel, die werden door deze leiders zwaar vervolgd. Want zij protesteerden niet alleen tegen de rooms-katholieke kerk maar ook tegen de Baptisten, die ze anabaptisten of wederdopers noemden. Hiervan hebben ze bepaald dat alle volwassen Baptisten moesten worden veroordeeld en ter dood gebracht door het vuur, het zwaard of op andere wijze, zonder dat daaraan voorafgaand een proces, geleid door geestelijken, noodzakelijk is. (Vernon Charles Lyons-Chicago)

50 De leer van de uitverkiezing

Wat heeft de leer van de uitverkiezing te maken met de leer van de doop? Indien we het over “leer” hebben dan hebben ze dit gemeen dat er in de Bijbel geen sprake is van een uitverkiezingsleer en ook geen leer van de doop. Verkiezing en doop zijn voluit Bijbelse onderwerpen, maar als mensen met die onderwerpen aan de haal gaan en er leerstukken van maken, kan er veel mis gaan. En er is veel misgegaan!

Verkiezing en doop hebben ook inhoudelijk met elkaar te maken. Het gaat over de zaligheid van een zondaar, die, als deze tot bekering komt, gedoopt wordt. Het is echter wel belangrijk hoe deze zaken in de leer, in de belijdenissen worden uitgelegd, verklaard en toegepast.

In de doopleer van de reformatorische kerken gaat het ook over het genadeverbond en in het genadeverbond komen volgens de leer van uitverkiezing alleen zondaren die al voor de grondlegging van de wereld waren uitverkoren om gezaligd te worden. Of dit in overeenstemming is met Gods Woord, daarover verschillen de meningen van de reformatorischen en Baptisten grondig.

Eerst een kort overzicht van wat onder uitverkiezing of predestinatie wordt verstaan en hoe dit zich in de loop der jaren heeft ontwikkeld. Ik neem dit over uit Wikipedia.

Vervolgens krijgen we een overzicht van wat Irenaeus en Augustinus over de uitverkiezing onderwezen hebben. Augustinus, die de leer van de uitverkiezing systematiseerde, ging ervan uit dat de genade van God maar

voor weinig mensen beschikbaar was. Hij zegt: Slecht zeer weinig mensen mogen rekenen op Gods genade.

Daarna gaan we zien wat **Luther** en **Calvijn** hierover geschreven hebben en wat de gereformeerde leer onderwijst in de Dordtse Leerregels en de Westminster Confession of Faith.

Wat is predestinatie?

Predestinatie of *voorbeschikking* is een religieus begrip, betreffende de relatie tussen het begin van alle dingen en het doel van deze dingen.

De leer van de predestinatie betreft Gods besluit tot schepping en onderhoud van de schepping; ook de bestemming van ieder mens wordt tot de predestinatie gerekend.

Binnen de predestinatieleer zijn verschillende varianten te onderscheiden. Het meest gangbaar is de enkelvoudige predestinatie waarbij God alleen mensen heeft uitverkoren, maar er geen afzonderlijk besluit van God is waardoor mensen worden verworpen. Het calvinisme kent de *dubbele predestinatie*, het leerstuk dat God van tevoren heeft bepaald, welke mensen hij zal uitverkiezen en welke hij zal verwerpen. Twee varianten hiervan zijn het supralapsarisme en het infralapsarisme, die verschillen in hun visie op het tijdstip waarop de predestinatie heeft plaatsgevonden, namelijk vóór (*super*) of na (*infra*) de zondeval. (*Wikipedia*)

Irenaeus en Augustinus over de uitverkiezing

Irenaeus (130-202)

De predestinatieleer is als christelijk thema nauw verbonden aan de verzoeningsleer. Deze houdt in dat Jezus, als de Christus, met Zijn kruisdood plaatsvervangend boet voor de zonden van de mens. De Bijbelse teksten over de verzoening werden omstreeks 180 voor het eerst gsystematiseerd in een verzoeningsleer als basis van het christelijk geloof door bisschop Irenaeus. Voor Irenaeus was de betekenis van de verzoeningsleer in de allereerste plaats gelegen in de vergeving van de zonde. Het zoenoffer van Jezus zag hij als een uiting van Gods oneindige liefde voor de mens.

Augustinus (354-430):

Augustinus was de eerste persoon die een systematische leer over de uitverkiezing opgesteld heeft. De dwang die hij voelde om de onverdiende, willekeurige aard van genade te verdedigen leidde hem ertoe de leer van uitverkiezing te ontwikkelen. In “Ad Simplicianum” ontwikkelde hij zijn leer en legde Romeinen 5:12 en hoofdstuk 9 uit. „Het plan van God bestaat eerst en door dit plan verkiest Hij” (Ad Simplicianum I, 2, 6). In “Ad Simplicianum” schrijft hij dat God zoveel mensen verkiest voor de hemel als er engelen zijn gevallen. (Faith, Hope and Charity /Enchiridion de fide, spe et caritate/ 9,29)

Ruim tweehonderd jaar na **Irenaeus** maakte **Augustinus** niet Gods liefde, maar de zondigheid van de mens tot kernpunt van de verzoeningsleer. **Augustinus** beschouwde de mens als door en door zondig. Volgens **Irenaeus** was Gods genade door het zoenoffer van Jezus voor iedereen beschikbaar. Maar **Augustinus** meende dat slechts zeer weinig mensen mochten rekenen op Gods genade. **Augustinus** stond op het standpunt dat de verlossing van de zonde door het zoenoffer van Jezus een onverdiende genade was, slechts geschonken aan enkele uitverkorenen. De rest van de mensheid is volgens hem reddeloos verloren, voor eeuwig. De genadebesluiten voor de redding van enkelen, zijn door God reeds aan het begin der tijden voor alle eeuwigheid vastgelegd, en daar valt voor een mens niets meer aan af te dingen, leerde **Augustinus**. De opvatting dat sommige mensen uitverkoren zijn om deelachtig te worden aan de genade door het zoenoffer van Jezus, en dat de mens zelf op die uitverkiezing geen invloed kan uitoefenen, heet sinds Augustinus de predestinatieleer.

Na **Augustinus** ontstond een langzame herbevestiging van de persoonlijke vrijheid. Die ontwikkeling voltrok zich vooral onder de rooms-katholieke mystici en de rooms-katholieke filosofen.

En zo schoven de rooms-katholieke mystici en filosofen binnen de kaders van de kerk langzaam op in de richting van de persoonlijke vrijheid, met loslating van de predestinatieleer van **Augustinus**.

Het aspect van de predestinatie versus vrijheid zou later in de geschiedenis van het christendom nog tot veel polemiek leiden. Het werd één van de belangrijkste twistpunten tijdens de reformatie tussen enerzijds **Calvijn** en **Luther** en anderzijds de rooms-katholieke kerk. Rome leerde toen dat ook goede werken tot de verzoening in Christus kunnen leiden. **Calvijn** en **Luther** benadrukten, in navolging van **Augustinus**, dat alleen het geloof dat vermocht, en dat dan nog slechts voor de uitverkorenen. Zij meenden dat de kerk van Rome te ver was afgedreven van de predestinatieleer van **Augustinus**, en rechtvaardigden op grond daarvan de afscheiding door de protestanten van Rome. **Calvijn** vatte de nadruk die Augustinus legde op de zondigheid van de mens samen in zijn bekende uitspraak: *De mens is onbekwaam tot enig goed en geneigd tot alle kwaad.*

Luther en Calvijn over de uitverkiezing

Luther (1483-1546):

Luther, die zelf een monnik in de orde van Augustinus was, nam deze leer meer dan duizend jaar later over en ontwikkelde hem verder. In zijn belangrijkste werk "De knechtelijke wil" schrijft hij: „Want als wij geloven dat het waar is dat God alle dingen van tevoren weet en van tevoren bepaalt ... en dat niets buiten zijn wil om gebeurt, dan kan er als logische consequentie, geen vrije wil zijn in een mens, engel of welk ander schepsel dan ook.” (I bid. p. 317, paragraaf 19)

Zowel **Maarten Luther** als **Johannes Calvijn** leerden de dubbele predestinatie: God heeft voor-

af bepaald wie zalig wordt, maar ook wie niet zalig wordt. **Luther** deed dit in zijn bestrijding van de leer van de vrije wil in de jaren 1520, maar kwam later nauwelijks meer terug op dit dogma. Hij heeft het niet verder uitgewerkt, maar heeft er ook nooit afstand van genomen. Onder invloed van zijn leerling **Philipp Melanchthon** verdween de leer van de dubbele predestinatie uit de lutherse theologie.

Calvijn (1509-1564):

Calvijns leer kreeg veel invloed toen zij besproken en ontwikkeld werd op de synode van Dordrecht (1618-1619 in Nederland) en werd de officiële gereformeerde leer.

“Met uitverkiezing bedoelen we het eeuwige besluit van God waarmee hij in Zichzelf bepaalde wat Hij wilde dat er zou gebeuren met elk mens. Alle zijn niet op gelijke voorwaarden geschapen, maar sommige zijn voorverordineerd voor het eeuwige leven, andere voor het eeuwige verderf.” (Institutio Christianae Religionis 3. 21. 5)

Calvijn was jurist en schreef uitvoeriger over dit leerstuk. Hij noemde de dubbele predestinatie een *decretum horribile* ofwel **huiveringwekkend besluit**, omdat hierin ook de verwerping van sommige mensen was besloten. In de Nederlandse Republiek vormde de predestinatie in de 17e eeuw het grote geschilpunt tussen de remonstranten, die de predestinatie afzwakten tot een verkiezing van personen met voorgezien geloof en goede werken en de contra-remonstranten, die haar handhaafden. Bij de Synode van Dordrecht (1618 - 1619) werd de mening van de contra-remonstranten doorgezet, die nu de basis van de gereformeerde leer in Nederland vormt.

Het geloof in predestinatie vloeit voort uit de leer van de soevereiniteit van God (aldus **Calvijn**). De positieve opvatting van de predestinatie kan ten diepste alleen plaatsvinden bij degenen, die van Godswege verzekerd zijn van hun verkiezing. Negatieve opvattingen over de predestinatie kunnen resulteren in fatalisme of lijdelijkheid, ook wel hypercalvinisme genoemd. Men kan immers niets meer doen dat enige relevantie voor het eigen heil heeft als alles al is vastgelegd in de verkiezing of verwerping. Ook vandaag de dag is deze lijdelijke houding in de bevindelijk gereformeerde gezindte bij veel mensen verankerd in hun manier van denken. Calvijn verwierp deze opvatting en spoorde de mensen aan hard te werken.

Wat zegt de gereformeerde leer van de uitverkiezing?

In de Dordtse Leerregels komt het erop neer dat alle mensen van nature verloren zijn, **maar dat God sommigen van hen in dit leven het zaligmakende geloof geeft waardoor ze verlost en behouden worden, terwijl Hij dat aan de anderen onthoudt opdat ze veroordeeld zouden worden. Dit is Gods eeuwige besluit van verkiezing en verwerping.** Dit wordt ook wel de dubbele predestinatie genoemd.

Dordtse Leerregels – artikelen inzake de verkiezing. (Oude spelling!)

DL 1:1 Aangezien alle mensen in Adam gezondigd hebben, en des vloeks en eeuwigen doods zijn schuldig geworden, zo zou God niemand ongelijk hebben gedaan, indien Hij het ganse menselijke geslacht in de zonde en vervloeking had willen laten en om de zonde verdoemen, volgens deze uitspraken van den apostel: **De gehele wereld is voor God verdoemelijk. Zij hebben allen gezondigd, en derven de heerlijkheid Gods. En: De bezoldiging der zonde is de dood.**

DL 1:5 De oorzaak of onschuld van dat ongeloof, gelijk ook van alle andere zonden, is geenszins in God, maar in den mens. **Maar het geloof in Jezus Christus en de zaligheid door Hem, is een genadige gave Gods; gelijk geschreven is:** *Uit genade zijt gij zalig geworden door het geloof, en dat niet uit u, het is Gods gave, Ef. 2:8. Insgelijks: Het is u gegeven in Christus te geloven, Filip. 1:29.*

DL 1:6 **Dat God sommigen in den tijd met het geloof begiftigt, sommigen niet begiftigt, komt voort van Zijn eeuwig besluit.** Want al Zijn werken zijn Hem van eeuwigheid bekend, en Hij werkt alle dingen naar den raad van Zijn wil. **Naar welk besluit Hij de harten der uitverkorenen, hoewel zij hard zijn, genadiglijk vermurwt en buigt om te geloven; maar degenen die niet zijn verkoren, naar Zijn rechtvaardig oordeel, in hun boosheid en hardigheid laat.** En hier is het dat zich voornamelijk voor ons ontsluit die diepe, barmhartige en evenzeer rechtvaardige onderscheiding der mensen, zijnde in evangelijke staat des verderfs, of het besluit van verkiezing en verwerping, in het Woord Gods geopenbaard. Hetwelk, evenals het de verkeerde, onreine en onvaste mensen verdraaien tot hun verderf, also den heiligen en godvrezenden zielen een onuitsprekelijke troost geeft.

DL 1:7 **Deze verkiezing is een onveranderlijk voornemen Gods, door hetwelk Hij vóór de grondlegging der wereld een zekere menigte van mensen, niet beter of waardiger zijnde dan anderen, maar in de gemene ellende met anderen liggende, uit het gehele menselijk geslacht, van de eerste rechtheid door hun eigen schuld vervallen in de zonde en het verderf, naar het vrije welbehagen van Zijn wil, tot de zaligheid, uit louter genade, uitverkoren heeft in Christus,** Denwelken Hij ook van eeuwigheid tot een Middelaar en Hoofd van alle uitverkorenen, en tot een Fundament der zaligheid gesteld heeft. En opdat zij door Hem zouden zalig gemaakt worden, heeft Hij ook besloten hen aan Hem te geven, en krachtiglijk tot Zijn gemeenschap door Zijn Woord en Geest te roepen en te trekken, of met het ware geloof in Hem te begiftigen, te rechtvaardigen, te heiligen, en in de gemeenschap Zijns Zoons krachtiglijk bewaard zijnde, ten laatste te verheerlijken, tot bewijzing van Zijn barmhartigheid en tot prijs van de rijkdommen Zijner heerlijkste genade.

Gelijk geschreven is: *God heeft ons uitverkoren in Christus, vóór de grondlegging der wereld, opdat wij zouden heilig en onberispelijk zijn voor Hem in de liefde; Die ons te voren verordineerd heeft tot aanneming tot kinderen, door Jezus Christus in Zichzelven, naar het welbehagen van Zijn wil; tot prijs der heerlijkheid Zijner genade, door welke Hij ons begenadigd heeft in den Geliefde, Ef. 1:4-6.* En elders: *Die Hij te voren*

verordineerd heeft, dezen heeft Hij ook geroepen; en die Hij geroepen heeft, dezen heeft Hij ook gerechtvaardigd; en die Hij gerechtvaardigd heeft, dezen heeft Hij ook verheerlijkt, Rom. 8:30,.

DL 1:9 Deze zelfde verkiezing is geschied, niet uit het voorgezien geloof en gehoorzaamheid des geloofs, heiligheid, of enige andere goede hoedanigheid of geschiktheid, als een oorzaak of voorwaarde, tevoren vereist in den mens, die verkoren zou worden; maar tot het geloof en gehoorzaamheid des geloofs, tot heiligheid, enz.; en dienvolgens is de verkiezing de fontein van alle zaligmakend goed, waaruit het geloof, de heiligheid, en andere zaligmakende gaven, en eindelijk het eeuwige leven zelf als vruchten vloeien; naar het getuigenis van den apostel: *Hij heeft ons uitverkoren, niet, omdat wij waren, maar, opdat wij zouden zijn heilig en onberispelijk voor Hem in den liefde*, Ef. 1:4,.

DL 1:10 De oorzaak van deze genadige verkiezing is eniglijk het welbehagen Gods, niet daarin bestaande, dat Hij enige hoedanigheden of werken der mensen, uit alle mogelijke voorwaarden, tot een voorwaarde der zaligheid heeft uitgekozen; **maar hierin, dat Hij enige bepaalde personen uit de gemene menigte der zondaren Zich tot een eigendom heeft aangenomen.** Gelijk geschreven is: *Als de kinderen nog niet geboren waren, noch iets goeds of kwaads gedaan hadden, enz., werd tot haar, namelijk Rebekka, gezegd: De meerdere zal den mindere dienen; gelijk geschreven is: Jakob heb Ik liefgehad, en Ezau heb Ik gehaat*, Rom. 9:11-13, . En: Er geloofden zovelen als er geordineerd waren tot het eeuwige leven, Hand. 13:48,.

DL 1:11 En gelijk God Zelf op het hoogste wijs, onveranderlijk, alwetend en almachtig is, also kan de verkiezing, door Hem gedaan, niet ontdaan en wedergedaan, noch veranderd, noch herroepen, noch afgebroken worden, noch de uitverkorenen verworpen, noch hun getal verminderd worden.

WCF 3:3. **Door het besluit van God, naar de openbaring van Zijn heerlijkheid, zijn sommige mensen en engelen voorbestemd tot het eeuwige leven, en anderen voorbeschikt tot de eeuwige dood.** 4. Deze engelen en mensen, aldus voorbestemd en voorbeschikt, zijn bijzonder en onveranderlijk geschapen; en hun aantal is zo zeker en duidelijk dat het ook niet kan worden verhoogd of verminderd.....7. **Wat betreft de rest van de mensheid, God was verheugd, volgens de onnaspeurlijke raad van Zijn eigen wil, waardoor hij Zijn genade doet toenemen of inhouden naar Hij wil, voor de glorie van Zijn soevereine macht over Zijn schepselen, om voorbij te gaan, en om hen te wijden tot ontering en toorn voor hun zonde, tot lof van Zijn glorievolle rechtvaardigheid.**

Wat zegt de Bijbel over uitverkiezing?

Het is niet mijn bedoeling om de leer van de uitverkiezing uitgebreid te bespreken. Maar gezien de raakvlakken met de doop wil ik wel laten zien wat Gods Woord over dit op zich belangrijke onderwerp zegt. Omdat het best een complex onderwerp is, heb ik de teksten die met het onderwerp verband houden gegroepeerd. Na

iedere groep volgt een korte toelichting. Hoewel we uit Gods Woord veel kunnen leren over de uitverkiezing, zullen er zeker vragen overblijven. God is geen mens, ondoorgroendelijk is Zijn wezen en ook ondoorgroendelijk is Zijn liefde. De apostel Paulus zegt in

Romeinen 11:33 *O, diepte van rijkdom, zowel van wijsheid als van kennis van God, hoe ondoorgroendelijk zijn Zijn oordelen en onnaspeurlijk Zijn wegen!* 34 *Want wie heeft de gedachten van de Heere gekend? Of wie is Zijn raadsman geweest?* 35 *Of wie heeft Hem eerst iets gegeven en het zal hem vergolden worden?* 36 *Want uit Hem en door Hem en tot Hem zijn alle dingen. Hem zij de heerlijkheid, tot in eeuwigheid. Amen.*

Teksten over de situatie van de mens na de zondeval.

Psalm 14:1 *Een psalm van David, voor de koorleider. De dwaas zegt in zijn hart: Er is geen God. Zij handelen verderfelijc, bedrijven gruwelijke daden; er is niemand die goeddoet.* 2 *De HEERE heeft uit de hemel neergezien op de menskinderen, om te zien of er iemand verstandig was, iemand die God zocht.* 3 *Zij allen zijn afgedwaald, tezamen zijn zij verdorven; er is niemand die goeddoet, zelfs niet één.*

Jesaja 59:2 *Maar uw ongerechtigheden maken scheiding tussen u en uw God, uw zonden doen Zijn aangezicht voor u verborgen zijn, zodat Hij u niet hoort.....*4 *Er is niemand die bijeenroept in gerechtigheid, er is niemand die in trouw een rechtszaak voert. Zij vertrouwen op holle woorden en spreken valse dingen. Zij zijn zwanger van onheil, zij baren ongerechtigheid.....* 12 ***Want onze overtredingen zijn talrijk voor U en onze zonden getuigen tegen ons. en onze zonden getuigen tegen ons, onze ongerechtigheden, wij kennen ze:.....***16 *Omdat Hij zag dat er niemand was, ontzette Hij Zich, want er was geen voorbidder. Daarom bracht Zijn arm Hem heil, en Zijn gerechtigheid, die ondersteunde Hem.*

Jesaja 64: 6 ***Echter, wij zijn allen als een onreine, al onze rechtvaardige daden zijn als een bezoedeld kleed; wij allen vallen af als een blad en onze misdaden voeren ons weg als de wind.*** 7 ***Er is niemand die Uw Naam aanroept, die zich beijvert om U vast te grijpen; want U verbergt Uw aangezicht voor ons en U doet ons wegwijnen in de greep van onze ongerechtigheden.***

Romeinen 3: 10 *zoals geschreven staat: Er is niemand rechtvaardig, ook niet één, 11 er is niemand die verstandig is, er is niemand die God zoekt.* 12 *Allen zijn zij afgedwaald, samen zijn zij nutteloos geworden. Er is niemand die goeddoet, er is er zelfs niet één.....*23 ***Want allen hebben gezondigd en missen de heerlijkheid van God, en worden om niet gerechtvaardigd door Zijn genade, door de verlossing in Christus Jezus.***

Efeziërs 2:3 *onder wie ook wij allen voorheen verkeerden, in de begeerten van ons vlees, door de wil van het vlees en de gedachten te doen; en wij waren van nature kinderen des toorns, evenals de anderen.*

Toelichting: Bovenstaande teksten hebben weinig toelichting nodig. De teksten spreken voor zichzelf. De eerste mensen zijn door satan tot zonde verleid en daardoor wordt het nageslacht van het eerste mensenaar ook in zonde verwekt en geboren. Indien God geen reddingsplan had ontwikkeld, zou het een onleefbare wereld zijn geworden onder leiding van satan.

Teksten over het verlangen van God om zondaren zalig te maken

2 Samuel 14:14 *Wij zullen immers zeker sterven en als water zijn dat op de aarde wordt uitgegoten en dat niet meer verzameld kan worden. God neemt het leven echter niet weg, maar denkt plannen uit zodat de verstotene niet van Hem verstoten blijft.*

2 Kronieken 15:2 ..... *De HEERE is met u, zolang u met Hem bent. Als u Hem zoekt, zal Hij door u gevonden worden, maar als u Hem verlaat, zal Hij u verlaten..... Heel Juda was verblijd over de eed, want zij hadden met heel hun hart gezworen, en met heel hun verlangen Hem gezocht. Hij werd door hen gevonden, en de HEERE gaf hun rust van rondom.*

2 Kronieken 16:9 *Want de ogen van de HEERE trekken over de hele aarde, om Zich sterk te bewijzen aan hen van wie het hart volkomen is met Hem.*

Jesaja 45:22 *Wend u tot Mij, wordt behouden, alle einden der aarde, want Ik ben God en niemand anders*

Jesaja 49:6 *Hij zei: Het is te gering dat U voor Mij een Knecht zou zijn om op te richten de stammen van Jakob en om hen die van Israël gespaard werden, terug te brengen. Ik heb U ook gegeven tot een Licht voor de heidenvolken, om Mijn heil te zijn tot aan het einde der aarde.*

Jesaja 55:1 *O, alle dorstigen, kom tot de wateren, en u die geen geld hebt, kom, koop en eet, ja, kom, koop zonder geld, zonder prijs, wijn en melk!*

Jesaja 65: 2 *De hele dag heb Ik Mijn handen uitgespreid naar een opstandig volk, dat de weg gaat die niet goed is, naar hun eigen gedachten;*

Klaagliederen 3:33 *Want niet van harte verdrukt Hij en bedroeft Hij mensenkinderen. Kaph*

Ezechiël 18:23 *Zou Ik werkelijk behagen scheppen in de dood van de goddeloze? spreekt de Heere HEERE. Is het niet, wanneer hij zich bekeert van zijn wegen, dat hij zal leven?*

Jeremia 3:22 *Keer terug, afkerige kinderen, Ik zal u van uw afdwalingen genezen. Zie, hier zijn wij. Wij komen tot U, want U bent de HEERE, onze God.*

Jeremia 31: 20 *Is Efraïm voor Mij niet een dierbare zoon, is hij voor Mij niet een lievelingskind? Want zo dikwijls als Ik tot hem spreek, denk Ik nog voortdurend aan hem. denk Ik nog voortdurend aan hem. Daarom is Mijn binnenste onrustig over hem, Ik zal Mij zeker over hem ontfermen, spreekt de HEERE.*

Hosea 11:8 *Hoe zou Ik u prijsgeven, Efraïm, u uitleveren, Israël? Hoe zou Ik u prijsgeven als Adama, met u doen als met Zeboïm? al Mijn medelijden is opgewekt.*

Lukas 14: 23 *En de heer zei tegen de slaaf: Ga eropuit naar de landwegen en heggen en dwing hen binnen te komen, opdat mijn huis vol wordt.*

Lukas 15:20 *En hij stond op en ging naar zijn vader. En toen hij nog ver van hem verwijderd was, zag zijn vader hem en deze was met innerlijke ontferming bewogen en hij snelde hem tegemoet, viel hem om de hals en kuste hem. 21 En de zoon zei tegen hem: Vader, ik heb gezondigd tegen de hemel en tegenover u. Ik ben niet meer waard uw zoon genoemd te worden. 22 Maar de vader zei tegen zijn slaven: Haal het beste gewaad tevoorschijn en trek het hem aan en geef hem een ring aan zijn hand en sandalen aan zijn voeten. 23 En breng het gemeste kalf en slacht het, en laten we eten en vrolijk zijn. 24 Want deze, mijn zoon, was dood en is weer levend geworden. En hij was verloren en is gevonden. En zij begonnen vrolijk te zijn.*

Titus 2:11 *Want de zaligmakende genade van God is verschenen aan alle mensen,*

1 Timotheus 2:4 *Die wil dat alle mensen zalig worden en tot kennis van de waarheid komen.*

1 Petrus 3: 18 *Want ook Christus heeft eenmaal voor de zonden geleden, Hij, Die rechtvaardig was, voor onrechtvaardigen, opdat Hij ons tot God zou brengen. Hij is wel ter dood gebracht in het vlees, maar levend gemaakt door de Geest, 19 **door Wie Hij ook, toen Hij heenging, aan de geesten in de gevangenis gepredikt heeft.** 20 namelijk aan hen die voorheen ongehoorzaam waren, toen God in Zijn geduld nog eenmaal wachtte in de dagen van Noach, terwijl de ark gebouwd werd, waarin weinige –dat is acht – mensen behouden werden door het water heen.*

2 Petrus 3:9 *De Heere vertraagt de belofte niet (zoals sommigen dat als traagheid beschouwen), **maar Hij heeft geduld met ons en wil niet dat enigen verloren gaan, maar dat allen tot bekering komen.***

Openbaring 11: 3 *En Ik zal Mijn twee getuigen macht geven, en zij zullen, in rouwkleding gekleed, **twalfhonderdzig dagen lang profeteren.** Zij zijn de twee olijfbomen en de twee kandelaars, die voor de God van de aarde staan.....En op datzelfde uur vond er een grote aardbeving plaats, en het tiende deel van de stad stortte in. En bij die aardbeving werden zeventuizend met name bekende personen gedood. En de overigen werden zeer bevreesd, en **gaven eer aan de God van de hemel.***

Openbaring 14: 6 *En ik zag een andere engel, die hoog aan de hemel vloog. **En hij had het eeuwige Evangelie, om dat te verkondigen aan hen die op de aarde wonen, en aan elke natie, stam, taal en volk.** 7. En hij zei met een luide stem: Vrees God en geef Hem eer, want het uur van Zijn oordeel is gekomen. En aanbid Hem Die de hemel, de aarde, de zee en de waterbronnen gemaakt heeft.*

Openbaring 22: 17 *En de Geest en de bruid zeggen: **Kom! En laat hij die het hoort, zeggen: Kom! En laat hij die dorst heeft, komen; en laat hij die wil, het water des levens nemen, voor niets.***

Toelichting: Na de zondeval zocht God Adam en Eva op. Hij beloofde hun iemand te zenden die de satan de kop zou vermorzelen. Het was en is Gods verlangen om de mens die in zonde gevallen was, te redden

van de eeuwige dood, want het loon dat de zonde geeft, is de dood, (Rom.6:23). Deze iemand zou geboren worden uit de nakomelingen van Adam en Eva. God zond Zijn eigen Zoon naar deze wereld in de gestalte van een mens om zondaren te redden. In bovenstaande teksten geeft de Heere heel duidelijk aan dat Hij vanaf Genesis t/m Openbaring er op velerlei wijzen aan werkt om zondaren te roepen tot bekering en geloof in Zijn Zoon, de Messias Jezus. God wil niets liever dan de redding en zaligheid van Zijn schepselen. Maar dan wel langs de door Hem aangewezen weg. Als u bovenstaande teksten op u in laat werken, kunt u dan hieruit concluderen dat God maar een gelimiteerd aantal mensen wil zalig maken, volgens de Dordtse Leerregels, en er zelfs behagen in schept om de rest verloren te laten gaan, zoals de Westminster Confession of Faith ons wil doen geloven? Vgl. Jesaja 53:11,12.

Tot in de tijd van de grote verdrukking en het Duizendjarig Vrederijk gaat de Heere door om mensen te redden door middel van de verkondiging van het Evangelie. In Openbaring 14:6,7, vlak voor het laatste oordeel, gaat het eeuwige Evangelie nog één keer over de gehele aarde. Zelfs in Op.22:17 klinkt nog een laatste oproep: “*En die dorst heeft, kome; en die wil, neme het water des levens om niet.*” Maar de keuze is aan de mens zelf. De mens moet wel willen. De Heere Jezus trachtte de inwoners van Jeruzalem tot Zich te verzamelen, maar Hij moest wenend getuigen dat ze niet wilden. Dat waren toch geen krokodillen tranen van de Heere Jezus?” De ganse dag heb Ik Mijn handen uitgestrekt tot een ongehoorzaam en tegensprekend volk”, zegt de Heere met betrekking tot Israël: (Romeinen 10:21). Als ze niet uitverkoren waren, konden zij zich toch niet bekeren?

Teksten over de Middelaar waardoor mensen behouden kunnen worden

Johannes 3:14 *En zoals Mozes de slang in de woestijn verhoogd heeft, zo moet de Zoon des mensen verhoogd worden, 15 opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. 16 Want zo lief heeft God de wereld gehad, dat Hij Zijn eniggeboren Zoon gegeven heeft, opdat ieder die in Hem gelooft, niet verloren gaat, maar eeuwig leven heeft. 17 **Want God heeft Zijn Zoon niet in de wereld gezonden opdat Hij de wereld zou veroordelen, maar opdat de wereld door Hem behouden zou worden.....36 Wie in de Zoon gelooft, heeft eeuwig leven, maar wie de Zoon ongehoorzaam is, zal het leven niet zien, maar de toorn van God blijft op hem.***

Johannes 6: 44 *Niemand kan tot Mij komen, tenzij de Vader, Die Mij gezonden heeft, hem trekt; en Ik zal hem doen opstaan op de laatste dag. 45 Er is geschreven in de profeten: En zij zullen allen door God onderwezen zijn. Ieder dan die het van de Vader gehoord en geleerd heeft, komt tot Mij. 46 Niet dat iemand de Vader gezien heeft, behalve Hij Die van God is; Hij heeft de Vader gezien. 47 **Voorwaar, voorwaar, Ik zeg u: Wie in Mij gelooft, heeft eeuwig leven.***

Lukas 19: 41 *En toen Hij dichtbij kwam en de stad zag, weende Hij over haar. 42 Hij zei: Och, dat u ook nog op deze uw dag zou onderkennen wat tot uw vrede dient! Nu echter is het verborgen voor uw ogen.*

Johannes 12: 46 *Ik ben een licht, in de wereld gekomen opdat ieder die in Mij gelooft, niet in de duisternis blijft. 47 En als iemand Mijn woorden hoort en niet gelooft, veroordeel Ik hem niet, want Ik ben niet gekomen om de wereld te veroordelen, maar om de wereld zalig te maken. 48 Wie Mij verwerpt en Mijn woorden niet*

aanneemt, heeft iets wat hem veroordeelt, namelijk het woord dat Ik gesproken heb; dat zal hem veroordelen op de laatste dag. 49 Want Ik heb niet uit Mijzelf gesproken, maar de Vader, Die Mij gezondend heeft, Hijzelf heeft Mij een gebod gegeven wat Ik zeggen en wat Ik spreken moet. 50 En Ik weet dat Zijn gebod eeuwig leven is. Wat Ik dan spreek, spreek Ik zoals de Vader Mij gezegd heeft.

Romeinen 3: 23 Want allen hebben gezondigd en missen de heerlijkheid van God, 24 **en worden om niet gerechtvaardigd door Zijn genade, door de verlossing in Christus Jezus.....**29 Of is God alleen de God van Joden? En niet ook van heidenen? Ja, ook van heidenen. 30 Het is toch immers één en dezelfde God, Die besnedenen rechtvaardigen zal uit het geloof en onbesnedenen door het geloof.

2 Korinthiërs 5:17 Daarom, als iemand in Christus is, is hij een nieuwe schepping: het oude is voorbijgegaan, zie, alles is nieuw geworden. 18 En dit alles is uit God, Die ons met Zichzelf verzoend heeft door Jezus Christus, en ons de bediening van de verzoening gegeven heeft. 19 **God was het namelijk Die in Christus de wereld met Zichzelf verzoende**, en aan hen hun overtredingen niet toerekende; en Hij heeft het woord van de verzoening in ons gelegd.

1 Johannes 4: 9 Hierin is de liefde van God aan ons geopenbaard, dat God Zijn eniggeboren Zoon in de wereld gezonden heeft, opdat wij zouden leven door Hem. 10 Hierin is de liefde, niet dat wij God lief hebben gekregen, maar dat Hij ons liefhad en Zijn Zoon zond als verzoening voor onze zonden.

Toelichting: In de zending van Zijn Zoon naar deze wereld heeft God Zijn liefde betoond. Door het geloof in de Heere Jezus kunnen mensen behouden worden. Ja, de hele wereld, alle mensen zouden behouden kunnen worden en God wil dat zonder twijfel, indien ze maar de Heere Jezus als hun Verlosser en Zaligmaker zouden willen aanvaarden. Is dat zo moeilijk? Blijkbaar wel, anders zouden er meer mensen tot geloof komen. Waar zit de moeilijkheid? Het grootste probleem van de mens is zijn hoogmoed. Hoewel de Heere Zich ook uit Zijn schepping verklaart, hebben heel veel mensen moeite om te geloven dat er een God bestaat die aarde en hemel geschapen heeft, (Romeinen 1:19,20). Indien ze dit wel geloven, duikt de tweede moeilijkheid op, want geloven in de Heere Jezus, die ook voor mijn zonden moest sterven en dat ik dan ook met Hem moet sterven en opstaan in een nieuw leven, is voor veel mensen te zwaar. Maar zalig is degene die zich vernedert en overgeeft aan Hem. De Heere veracht een verbroken en verbrijzeld hart niet, maar deze is kostbaar in Zijn ogen. God wil dat de wereld behouden zal worden en daartoe heeft Hij Zijn Zoon gezonden. Onder wereld wordt de gehele mensheid verstaan. God wil dat ieder mens behouden zal worden!

Teksten over de voorwaarden die God stelt om zalig te worden

Genesis 4: 6 En de HEERE zei tegen Kain: **Waarom bent u in woede ontstoken en waarom heeft u uw hoofd laten zakken? 7 Is het niet zo dat u, als u het goede doet, uw hoofd kunt opheffen? Maar als u niet het goede doet, ligt de zonde aan de deur. Naar u gaat zijn begeerte uit, maar ú moet over hem heersen.**

Numeri 14: 23 zij zullen het land dat Ik hun vaderen gezworen heb, niet zien! Ja, geen van allen die Mij verworpen hebben, zullen het zien! 24 Maar Mijn dienaar Kaleb, **omdat in hem een andere geest was en hij erin**

volhard heeft Mij na te volgen, hem zal Ik brengen in het land waar hij geweest is, en zijn nageslacht zal het in bezit nemen.

2 Kronieken 7: 14 *en Mijn volk, waarover Mijn Naam is uitgeroepen, in ootmoed buigt en bidt, en zij Mijn aangezicht zoeken, en zij zich bekeren van hun slechte wegen, dan zal Ik vanuit de hemel horen, hun zonden vergeven en hun land genezen.*

Jesaja 55:6 *Zoek de HEERE terwijl Hij te vinden is, roep Hem aan terwijl Hij nabij is. 7 Laat de goddeloze zijn weg verlaten, de man van ongerechtigheid zijn gedachten. Laat hij zich bekeren tot de HEERE, dan zal Hij Zich over hem ontfermen, tot onze God, want Hij vergeeft veelvuldig.*

Ezechiël 18:31 *Werpt al uw overtredingen, waarmee u overtreden hebt, van u af en maakt u een nieuw hart en een nieuwe geest. Waarom zou u sterven, huis van Israël? 32 Ik schep immers geen behagen in de dood van een stervende, spreekt de Heere HEERE, dus bekeer u en leeft!*

Ezechiël 33:11 *Zeg tegen hen: Zo waar Ik leef, spreekt de Heere HEERE, Ik vind geen vreugde in de dood van de goddeloze, maar daarin dat de goddeloze zich bekeert van zijn weg en leeft! Bekeert u, bekeert u van uw slechte wegen, want waarom zou u sterven, huis van Israël?*

Handelingen 3:19 *Kom dus tot inkeer en bekeer u, opdat uw zonden uitgewist worden en er tijden van verkwikking zullen komen van het aangezicht van de Heere,*

Handelingen 26:20 *maar heb ik eerst aan hen die in Damascus en in Jeruzalem en in heel het land van Judea woonden, en later aan de heidenen verkondigd dat zij tot inkeer moesten komen, zich tot God bekeren en werken doen die in overeenstemming zijn met de bekering.*

Openbaring 2:21 *En Ik heb haar tijd gegeven, opdat zij zich van haar hoerij zou bekeren, maar zij heeft zich niet bekeerd.*

Toelichting: Alle mensen worden niet zalig. Waarom niet? Omdat ze niet uitverkoren zijn? Nee, omdat ze God niet geloofd en gehoorzaamd hebben. Omdat ze hun zonden niet willen belijden. Omdat ze de Heere Jezus niet als hun Verlosser willen aanvaarden. Ook in het OT vraagt God gehoorzaamheid en geloof. Bovenstaande teksten geven daar een goed beeld van. Door ongeloof komt een groot deel van de Israëlieten niet in het beloofde land. Zo was het ook in het NT en ook nu, door hun ongeloof komen mensen niet in het hemelse Kanaän, het beloofde land. Mensen worden niet behouden door de doop, niet door hun goede werken, niet door het lidmaatschap van een kerk, maar alleen door persoonlijk geloof in de Heere Jezus en Zijn volbrachte werk voor zondaren op het kruis van Golgotha. Noodzakelijk zijn geloof, bekering en wedergeboorte.

Teksten over de verkiezing

Mattheus 22: 14 *Want velen zijn geroepen, maar weinigen uitverkoren.*

Johannes 1: 11 Hij kwam tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. **12** Maar allen die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven;

Johannes 6:37 **Alles wat de Vader Mij geeft, zal tot Mij komen;** en wie tot Mij komt, zal Ik beslist niet uitwerpen.....**65** En Hij zei: **Daarom heb Ik u gezegd dat niemand tot Mij komen kan, tenzij het hem door Mijn Vader gegeven is.**

Toelichting: De Heere Jezus weet dat er loon op Zijn werk zal zijn. Zijn Vader zal Hem belonen met bekeerde zondaren die tot Hem zijn gekomen. Zij worden Zijn eigendom. In Jesaja 53:11 lezen we: “*Om de moeitevolle inspanning van Zijn ziel zal Hij het zien, Hij zal verzadigd worden.*” De afwijzing door de Joden is voor Jezus een grote smart, maar er is loon op Zijn werk: “*11 Hij kwam tot het Zijne, maar de Zijnen hebben Hem niet aangenomen. 12 Maar allen die Hem aangenomen hebben, hun heeft Hij macht gegeven kinderen van God te worden, namelijk die in Zijn Naam geloven;*” (Johannes 1:11,12.) De Heere Jezus gaat door met het nodigen van zondaren: “*die tot Mij komt zal ik beslist niet uitwerpen*”. Hij weet wat de Vader Hem beloofd heeft. Johannes 17:6 *Ik heb Uw Naam geopenbaard aan de mensen die U Mij uit de wereld gegeven hebt. Zij waren van U en U hebt hen Mij gegeven, en zij hebben Uw woord in acht genomen.* Dat lezen we ook in Jesaja 53:10 *Maar het behaagde de HEERE Hem te verbrijzelen, Hij heeft Hem ziek gemaakt. Als Zijn ziel Zich tot een schuldoffer gesteld zal hebben, zal Hij nageslacht zien, Hij zal de dagen verlengen;*

In de veelheid der onderdanen is de heerlijkheid van de Koning

Romeinen 8: 28 *En wij weten dat voor hen die God liefhebben, alle dingen meewerken ten goede, voor hen namelijk die overeenkomstig Zijn voornemen geroepen zijn. 29 Want hen die Hij van tevoren gekend heeft, heeft Hij er ook van tevoren toe bestemd om aan het beeld van Zijn Zoon gelijkvormig te zijn, opdat Hij de Eerstgeborene zou zijn onder vele broeders. 30 En hen die Hij er van tevoren toe bestemd heeft, die heeft Hij ook geroepen, en hen die Hij geroepen heeft, die heeft Hij ook gerechtvaardigd, en hen die Hij gerechtvaardigd heeft, die heeft Hij ook verheerlijkt.*

Toelichting: In deze teksten ziet u de volgorde: God kende u eerst. Hij wist of u uit vrije wil Jezus Christus zou aannemen en op grond daarvan heeft Hij u reeds voor de grondlegging der wereld in Christus uitverkoren! Waartoe? Opdat wij heilig en onberispelijk zouden zijn voor Hem in de liefde. Ook nu nog klinkt het: “Laat u met God verzoenen!” Wij kunnen Christus’ aanbod van genade aannemen of verwerpen. Op grond van Zijn voorkennis, of wij dat al of niet zouden doen, heeft Hij ons uitverkoren in Christus, (**Efeziërs 1:4**) ! Zie ook **Openbaring 17:14** ..... **maar het Lam zal hen overwinnen..., en die met Hem zijn, de geroepenen en uitverkorenen en gelovigen.** Dus eerst geroepen, daarna uitverkoren en daarna geloven.

Romeinen 9:14 *Wat zullen wij dan zeggen? Is er onrechtvaardigheid bij God? Volstrekt niet! 15 Want Hij zegt tegen Mozes: Ik zal Mij ontfermen over wie Ik Mij ontferm en zal barmhartig zijn voor wie Ik barmhartig ben. 16 Zo hangt het dan niet af van hem die wil, ook niet van hem die hardloopt, maar van God Die Zich ontfermt. 17 Want de Schrift zegt tegen de farao: Juist hiertoe heb Ik u verwekt: dat Ik in u Mijn kracht bewij-*

zen zou, en dat Mijn Naam verkondigd zou worden op de hele aarde. 18 **Dus Hij ontfermt Zich over wie Hij wil, en Hij verhardt wie Hij wil.** 19 U zult dan tegen mij zeggen: Wat heeft Hij dan nog aan te merken? Want wie heeft Zijn wil weerstaan? 20 Maar, o mens, wie bent u toch dat u God tegenspreekt? Zal ook het maaksel tegen hem die het gemaakt heeft, zeggen: Waarom hebt u mij zó gemaakt? 21 **Of heeft de pottenbakker geen macht over het leem, om uit dezelfde klomp klei het ene voorwerp tot een eervol, het andere tot een oneervol voorwerp te maken?** 22 En is het niet zo dat God, omdat Hij Zijn toorn wilde bewijzen en Zijn macht bekendmaken, met veel geduld de voorwerpen van Zijn toorn, voor het verderf gereedgemaakt, verdragen heeft? 23 En dat met het doel om de rijkdom van Zijn heerlijkheid bekend te maken over de voorwerpen van Zijn ontferming, die Hij van tevoren bereid heeft tot heerlijkheid?

Reactie: De voorwerpen van Zijn toorn waren door God voor het verderf **toebereid**, maar de voorwerpen van ontferming en barmhartigheid heeft Hij tot heerlijkheid **voorbereid**. De mensen worden niet door God **voorbereid** maar **voorbereid** tot voorwerpen van Zijn toorn. De onwillige zondaar mislukt niet omdat de Schepper hem zo gemaakt heeft of heeft doen mislukken. Hij gaat verloren vanwege zijn ongehoorzaamheid. De hemelse pottenbakker gooit het leem dan niet weg, maar vormt het om, opdat Hij er alsnog in verheerlijkt wordt, zij het dan als een voorwerp van Zijn toorn. Het is toch tot Zijn eer als de kwaaddoeners op rechtvaardige gronden worden gestraft en verwijderd. Dit is ook tot zegen voor Zijn kinderen. Er staat nergens in de Schrift dat God er Zich over verblijdt om mensen voor te beschikken tot het verderf.

1 Korinthiërs 1: 27 Maar het dwaze van de wereld heeft God uitverkoren om de wijzen te beschamen, en het zwakke van de wereld heeft God uitverkoren om het sterke te beschamen. 28 En het onaanzienlijke van de wereld en het verachte heeft God uitverkoren, en wat niets is, om wat iets is teniet te doen, 29 opdat geen vlees (mens) voor Hem zou roemen. 30 Maar uit Hem bent u in Christus Jezus, Die voor ons is geworden wijsheid van God en gerechtigheid, heiliging en verlossing,

Efeziërs 1:4 omdat Hij ons vóór de grondlegging van de wereld in Hem uitverkoren heeft, opdat wij heilig en smetteloos voor Hem zouden zijn in de liefde. 5 Hij heeft ons voorbestemd om als Zijn kinderen aangenomen te worden, door Jezus Christus, in Zichzelf, overeenkomstig het welbehagen van Zijn wil, 6 tot lof van de heerlijkheid van Zijn genade, waarmee Hij ons begenadigd heeft in de Geliefde.

Reactie: God heeft ons uitverkoren vóór de schepping. Hoe zit dat? De tekst laat zien dat God verkiest “in Hem”, in Zijn Zoon! God wist reeds voor de schepping, want de Heere God is almachtig en alwetend, of u Zijn Zoon als uw persoonlijke Verlosser zou accepteren of niet. Op grond daarvan koos Hij u uit! God heeft “voorkennis” zegt de apostel Petrus in **1 Petrus 1 : 2.**

Efeziërs 2: 1 Ook u heeft Hij met Hem levend gemaakt, u die dood was door de overtredingen en de zonden,.....4 Maar God, Die rijk is in barmhartigheid, heeft ons door Zijn grote liefde, waarmee Hij ons liefgehad heeft, 5 ook toen wij dood waren door de overtredingen, met Christus levend gemaakt,..... Want uit genade bent u zalig geworden, door het geloof, en dat niet uit u, het is de gave van God; 9 niet uit werken, opdat niemand zou roemen.

Filippenzen 1: 29 *Want aan u is het uit genade gegeven in de zaak van Christus niet alleen in Hem te geloven, maar ook voor Hem te lijden,*

Filippenzen 2: 12 *Daarom, mijn geliefden, zoals u altijd gehoorzaam geweest bent, niet alleen zoals in mijn aanwezigheid, maar nu veelmeer in mijn afwezigheid, werk aan uw eigen zaligheid met vrees en beven, 13 want het is God, Die in u werkt zowel het willen als het werken, naar Zijn welbehagen.*

1 Thessalonicenzen 1: 4 *Wij weten immers, geliefde broeders, van uw verkiezing door God.*

2 Thessalonicenzen 2: 13 *Maar wij moeten God altijd voor u danken, broeders, die geliefd bent door de Heere, dat God u van het begin verkoren heeft tot zaligheid, in heiliging door de Geest en geloof in de waarheid.*

14 Daartoe heeft Hij u geroepen door ons Evangelie om de heerlijkheid van onze Heere Jezus Christus te verkrijgen.

2 Timotheus 2: 20 *Maar in een groot huis zijn niet alleen voorwerpen van goud en van zilver, maar ook van hout en aardewerk. Sommige zijn voor eervol, maar andere voor oneervol gebruik. 21 Als iemand zich dan van deze dingen reinigt, zal hij een voorwerp zijn voor eervol gebruik, geheiligd en van veel nut voor de Heere, voor elk goed werk gereedgemaakt.*

Titus 3: 4 *Maar toen de goedertierenheid van God, onze Zaligmaker, en Zijn liefde tot de mensen verschenen is, 5 maakte Hij ons zalig, niet op grond van de werken van rechtvaardigheid die wij gedaan zouden hebben, maar vanwege Zijn barmhartigheid, door het bad van de wedergeboorte en de vernieuwing door de Heilige Geest. 6 Die heeft Hij in rijke mate over ons uitgegoten door Jezus Christus, onze Zaligmaker, 7 opdat wij, gerechtvaardigd door Zijn genade, erfgenamen zouden worden, overeenkomstig de hoop van het eeuwige leven.*

Jakobus 2: 5 *Luister, mijn geliefde broeders, heeft God de armen van deze wereld niet uitverkoren om rijk te zijn in het geloof, en erfgenamen te zijn van het Koninkrijk, dat Hij beloofd heeft aan hen die Hem liefhebben?*

1 Petrus 1: 2 *uitverkoren overeenkomstig de voorkennis van God de Vader, door de heiliging van de Geest, tot gehoorzaamheid en besprenkeling met het bloed van Jezus Christus: moge genade en vrede voor u vermeerderd worden. 3 Geprezen zij de God en Vader van onze Heere Jezus Christus, Die ons, overeenkomstig Zijn grote barmhartigheid, opnieuw geboren deed worden tot een levende hoop, door de opstanding van Jezus Christus uit de doden,*

2 Petrus 1: 10 *Daarom, broeders, beijver u des te meer om uw roeping en verkiezing vast te maken; want als u dat doet, zult u nooit meer struikelen.*

Toelichting: Hoe is dit alles met elkaar te rijmen? Het valt niet te loochenen dat er in de Bijbel heel nadrukkelijk wordt gesproken over uitverkiezing. In de Dordtse Leerregels worden dan ook verschillende teksten aangehaald die daarover in de Bijbel staan. Men zegt wel eens “het moet de mens gegeven worden”. Bedoeld wordt

dat God reeds vóór de schepping bepaald heeft wie er behouden zal worden, met als consequentie dat er dan ook een groep zal zijn die verloren zal gaan.

Maar zijn die Schriftwoorden dan niet in tegenspraak met andere waarin nadrukkelijk gezegd wordt dat het niet Gods wil is dat er iemand verloren zou gaan, maar dat allen tot bekering komen? Nee, dat is niet het geval. De uitverkiezing is daarmee op geen enkele manier in tegenspraak, integendeel zelfs! Tenminste, de uitverkiezing zoals de Bijbel daarvan spreekt! Ja, er is zeker een uitverkiezing. De Heere zij daarvoor in alle eeuwigheid gedankt en geprezen. Anders was iedereen verloren in het rechtvaardig oordeel van God. Maar Hij heeft ervoor gekozen dat er mensen gered zouden worden. In Zijn grote niet te doorgronden liefde heeft Hij daar Zijn eigen Zoon voor gegeven om mensen te redden van de eeuwige dood, door het geloof in Zijn Zoon. Zoals de apostel zegt tegen de Efeziërs “*Wij zijn uitverkoren in Christus*”. God zij dank voor Zijn onuitsprekelijke Gave!

Verschillende teksten in het NT die over de verkiezing gaan hebben betrekking op, of zijn gericht tot de gelovigen! B.v. de tekst die zegt: “*Werkt uw eigen zaligheid met vrees en beven*”. Dit wordt gezegd tot wedergeboren mensen. Bovendien kan de tekst ook vertaald worden als volgt: “*werkt uw eigen zaligheid uit met vrees en beven*”. (King James)

De uitverkiezing van zondaren gebeurt door middel van het geloof in de Zoon van God. God stelt de mens verantwoordelijk voor zijn of haar eigen zaligheid. Niemand kan God later ooit de schuld geven van zijn of haar ongeloof, van zijn of haar verloren gaan. Alle mensen zijn in principe door de zondeval al verloren. Alleen door het geloof in de Heere Jezus kan een mens gered worden. Maar het geloof is toch een gave van God? Ja, dat is zeker waar. Maar de Heere God wil dit geloof graag schenken aan ieder mens die Hem daarom vraagt en ook de Heilige Geest Die het geloof werkt, (Lukas 11:13 *Als u die slecht bent, uw kinderen dus goede gaven weet te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader de Heilige Geest geven aan hen die tot Hem bidden? Indien dan jij, die boos zijt, weet uw kinderen goede gaven te geven, hoeveel te meer zal de hemelse Vader den Heiligen Geest geven dengenen, die Hem bidden ?*)

Teksten over de wil van de mens

Jozua 24: 15 *Maar als het in uw ogen kwalijk is de HEERE te dienen, kies voor u heden wie u zult dienen: óf de goden die uw vaders, die aan de overzijde van de rivier woonden, gediend hebben, óf de goden van de Amorieten, van wie u het land bewoont. Maar wat mij en mijn huis betreft, wij zullen de HEERE dienen! 16 Toen antwoordde het volk en zei: Er is geen sprake van dat wij de HEERE zouden verlaten om andere goden te dienen.*

1 Koningen 18: 21 *Toen kwam Elia naar voren, bij heel het volk, en zei: **Hoelang hinkt u nog op twee gedachten? Als de HEERE God is, volg Hem, maar als het de Baäl is, volg hem!** Maar het volk antwoordde hem niet één woord.....38 Toen viel er vuur van de HEERE neer, verteerde het brandoffer, het hout, de stenen en het stof. Zelfs het water in de geul likte het op. 39 **Toen heel het volk dat zag, wierpen zij zich met hun gezicht ter aarde en zeiden: De HEERE is God, de HEERE is God!***

Matheus 23: 37 *Jeruzalem, Jeruzalem, u die de profeten doodt en stenigt wie naar u toe gezonden zijn! Hoe vaak heb Ik uw kinderen bijeen willen brengen, op de wijze waarop een hen haar kuikens bijeenbrengt onder haar vleugels; maar u hebt niet gewild!*

Toelichting: God stelt de mens verantwoordelijk voor zijn of haar daden. Daar worden we later op beoordeeld en eventueel ook veroordeeld. Wil de mens God lief hebben boven alles en de naaste als zichzelf? Door te stellen dat een mens geen vrije wil heeft, kunnen we God indirect de schuld geven van onze keuze voor of tegen Hem. Natuurlijk is de wil van de mens aangetast door de zonde. Van nature kiest de mens tegen God, maar dat is niet de schuld van God. God heeft dat niet voorgeprogrammeerd. De mens blijft altijd verantwoordelijk voor zijn of haar keuzes. Dat blijkt ook duidelijk uit de hierboven aangehaalde teksten. In de eeuwigheid zullen de verlost menschen God dienen met een vrije wil. Anders zouden het marionetten zijn. Daarvoor is het noodzakelijk dat de uitverkorenen overtuigd zijn van de afschuwelijkheid van de zonde en dat ze doordrongen zijn van de ontzettende consequenties daarvan en wat het Christus gekost heeft.

De verkiezing van Israël

Deze had tot doel om de liefde van God voor alle mensen gestalte te kunnen geven en tot uitdrukking te brengen. Hij koos er voor om Abraham te roepen en Zich een volk te scheppen uit een man en een vrouw die beide al zo oud waren dat ze op natuurlijke wijze geen kinderen meer konden voortbrengen. Dit volk heeft de Heere uitverkoren om de Messias voort te brengen: "**Het Heil is uit de Joden**", (Johannes 4:22.) Dit uitverkoren volk is geroepen om alle andere volken in Gods Naam te zegenen, "*in u zullen alle geslachten van de aardbodem gezegend worden.*", (Genesis 12:3) "*Ik heb nog andere schapen, die niet van deze schaapskooi zijn; ook die moet Ik binnenbrengen, en zij zullen Mijn stem horen en het zal worden één kudde en één Herder.*" (Johannes 10:16).

51. Doopleer van de Oosters-Orthodoxe kerken

Onder de Oosters-Orthodoxe kerken is er een grote verscheidenheid. De belangrijkste zijn:

Byzantijns-orthodoxe kerken

Grieks-orthodoxe kerk van Antiochië

Oosters-orthodoxe kerken – niet verbonden met de rooms-katholieke kerk

Syrisch-orthodoxe kerk

Assyrische Kerk van het Oosten

Armeens-Apostolische kerk of Gregoriaanse kerk

Oosters-orthodoxe kerken – verbonden met de rooms-katholieke kerk

Chaldeeuws-katholieke kerk

Syrisch-katholieke kerk

Melkitische Grieks-katholieke kerk

Armeens-katholieke kerk

Doopleer

De meeste, zo niet alle van de bovenvermelde kerken komen oorspronkelijk voort uit de rooms-katholieke kerk en als doopleer hebben deze kerken de volwassendoop en de kinderdoop. Sommige van deze kerken claimen dat ze de oudst bestaande kerk zijn. Volledige onderdompeling is een kenmerk van de orthodoxe doopleer. De doop wordt gezien als een sacrament waarin iets gebeurt. De doop komt in grote lijnen overeen met de doopleer van de rooms-katholieke kerk. “ Wij erkennen een doop tot vergeving van zonden.” Deze woorden, gevonden in het Nicea-Constantinopel Credo, verklaren de orthodoxe leer over de doop. De dooper-
varing wordt vaak beschouwd als de fundamentele christelijke ervaring.

Onderdompeling in water. De Orthodoxe kerk verwerpt de leer van de doop met enkel besprenkeling (alleen volledige onderdompeling).

Doop als een Sacrament

In tegenstelling tot een gemeenschappelijk protestants gezichtspunt, is de doop meer dan alleen een symbolische daad van begrafenissen en opstanding, maar een echte bovennatuurlijke transformatie. De doop wordt verondersteld om reiniging (remissie) van de zonden en de vereniging te geven met Christus in Zijn dood, begrafenissen en opstanding (zie Romeinen 6:3-5 ; Kolossenzen 2:12 , 3:1-4). Volledige onderdompeling is een kenmerk van een orthodoxe doop. De doop wordt uitgevoerd door de drievoudige onderdompeling van een persoon in de naam van de Heilige Drievuldigheid. Dat wil zeggen dat een persoon wordt ondergedompeld “in de naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest”, één keer voor elke Persoon van de Heilige Drievuldigheid.

De praktijk van de doop door het gieten of sprenkelen van water, in plaats van volledige onderdompeling, wordt niet geleerd of beoefend in de orthodoxe kerk, zoals in sommige rooms-katholieke en protestantse kerken. De doop wordt onmiddellijk gevolgd door zalving en de Heilige Communie in de volgende Goddelijke Liturgie, ongeacht de leeftijd. Volwassenen worden gedoopt nadat ze hun tijd als een catechumeen hebben voltooid.

Zuigelingendoop

De orthodoxen oefenen de kinderdoop uit aan de hand van verschillende teksten (bijv. Mattheüs 19:14), die worden geïnterpreteerd om volledig lidmaatschap van de kerk voor de kinderen door de vingers te zien. Dit is over het algemeen gebaseerd op een geloofsbelijdenis voor een kind door zijn of haar peetouders. **De Orthodoxe kerken zeggen de kinderdoop niet uit te oefenen om de smet van de erfzonde te reinigen, omdat deze leer niet wordt onderwezen in de Orthodoxe kerken .**

Geldigheid van een doop

Het sacrament van het doopsel heeft werkelijke spirituele en heilbrengende effecten, moet aan bepaalde criteria voldoen om geldig te zijn (dat wil zeggen, om die daadwerkelijk te effectueren). Overtreding van een aantal regels met betrekking tot de doop maken de doop illegaal (dwz, een schending van de wetten van de kerk en een zonde voor hen die willens en wetens daaraan deelnemen), maar blijft toch nog steeds geldig. Eén van de criteria voor geldigheid is dat de juiste formulering wordt gebruikt.

Orthodoxen gebruiken het formulier “Laat deze dienstknecht van Christus worden gedoopt ... “ of “Deze persoon wordt gedoopt door mijn handen ... “ Rooms-katholieken gebruiken het formulier “Ik doop u ... “ Echter, beide kerken erkennen de vorm van de ander als geldig. De rooms-katholieke kerk leert dat het gebruik van het werkwoord “dopen”, essentieel is. Het wordt ook van essentieel belang geacht dat de trinitarische formule wordt gebruikt. Het dopen van niet trinitarische kerken, zoals b.v. de Oneness Pentecostal Church, worden over het algemeen niet als geldig beschouwd. Sommige theologen hebben ook gesteld dat besprenkeling op een ander lichaamsdeel dan het hoofd in een noodgeval ook geldig zou zijn. Een persoon, één keer gedoopt, mag niet opnieuw worden gedoopt.

De doop door niet- Orthodoxen

De verschillende rechtsgebieden van de Orthodoxe Kerken accepteren in het algemeen de doop uitgevoerd door andere denominaties als geldig, echter onder bepaalde voorwaarden. Het is alleen mogelijk om één keer gedoopt te worden, dus mensen met een geldig doopsel uit andere denominaties kunnen niet opnieuw worden gedoopt op bekering. In plaats daarvan wordt voor deze bekeerlingen het sacrament van de zalving uitgevoerd.

52. De doopleer van de Russische Orthodoxe kerk

De Russisch-Orthodoxe kerk is meer dan duizend jaar oud. In 954 werd **Prinses Olga** van Kiev gedoopt. Dit alles maakte de weg vrij voor de grootste gebeurtenissen in de geschiedenis van het Russische volk, namelijk de doop van **Prins Vladimir** in de pre-tartaar periode van zijn geschiedenis.

Hoewel de Sovjet-Unie een atheïstische staat was, lieten veel ouders hun kinderen dopen. Dit gebeurde vaak in het geheim en niet zelden thuis. Bekleedde de vader een hogere staatsfunctie, dan was de doop een ronduit gevaarlijke onderneming die tot ontslag en vervolging kon leiden.

Het communisme is inmiddels alweer zo'n vijftien jaar ter ziele en de Russisch-Orthodoxe Kerk maakt een ware opleving door. Meer dan tweederde van de Russische bevolking zegt orthodox gelovig te zijn en het merendeel van hen is op jonge of latere leeftijd gedoopt.

Steeds meer nieuwe kerken worden er gesticht, terwijl oude vervallen kerkgebouwen worden opgeknapt en opnieuw hun deuren openen. Het dooprutueel vormt weer een vast onderdeel van de dienst en mag op een grote populariteit rekenen onder jonge ouders, ook in Moskou.

Er zijn twee manieren om je kind te laten dopen. In het ene geval bezoek je op een zaterdag of zondag een willekeurige doopbijeenkomst en sluit je je aan bij de rij van mensen die hun kinderen of zichzelf willen laten dopen. Van deze vrij onpersoonlijke doopwijze wordt vooral in grote steden zoals Moskou en Sint-Petersburg gebruikgemaakt, voor een deel vanwege het gebrek aan tijd of aan kerkruimte.

De andere, meer persoonlijke wijze is via een aparte afspraak met een priester. In dat geval zijn alleen de mensen die je zelf meeneemt aanwezig. In beide situaties betreft het geen formele kerkdienst. Er is bijvoorbeeld geen koor aanwezig en er wordt niet gezongen.

Wanneer je je kind orthodox laat dopen moet je zorgen voor een peetvader en/of peetmoeder. Meestal zijn dit vrienden of naaste familieleden. Deze moeten zelf ook dooplid zijn van de kerk, voor de ouders zelf is dit niet verplicht. In de ogen van de orthodoxe kerk zijn de peetouders belangrijker voor de (religieuze) opvoeding van het kind dan de eigen ouders. In geval van overlijden van de biologische ouders zijn het de peetouders die de ouderlijke macht automatisch overnemen.

Verder moet je voor het dopen van je baby een wit doophemd, een kettinkje met een orthodox kruisje en een aantal kaarsen meenemen. De doop vindt meestal plaats in een bijzaal van de kerk en begint met het voorlezen door de priester van speciale doopgebeden. Vervolgens pakt de steevast bebaarde geestelijke het dan nog poedelnaakte baby'tje op en dompelt het drie keer geheel onder in het met gewijd water gevulde de doopvont.

Het dooprutueel wordt afgesloten met het aansteken van de kaarsjes, waarmee de gasten drie rondjes om de doopvont lopen. De dopeling is inmiddels in het witte doophemd gehesen en heeft het kruisje omgehangen gekregen. Ook worden de handen en voeten van het kind ingesmeerd met speciale mirre.

Vanaf dit moment maakt het kind deel uit van de orthodoxe kerkgemeenschap en wordt het geacht opgevoed te worden volgens de richtlijnen van het Russisch-orthodoxe geloof. Al vrij snel zal het meegaan naar diensten en deelnemen aan de communie.

De huidige generatie orthodoxe Russen schaft voor haar kinderen ook meestal een speciaal in het Russisch opgestelde kinderbijbel aan om uit voor te lezen of om door het kind zelf te laten

lezen. Hierdoor is de bijbelse geschiedenis voor het kind een stuk toegankelijker geworden. De officiële Russische Bijbels zijn immers nog steeds in het voor velen onbegrijpelijke kerkslavisch opgesteld. (Digibron 13-8-2004)

53. Ultra-dispensationalisme en de doop

De ultra-bedelingenleer in het licht van de Bijbel

Dr. H. A. Ironside

Het ‘ultra-dispensationalisme’ heeft zijn oorsprong in de bediening van **Ethelbert William Bullinger (1837-1913)**. Bullinger werd opgeleid aan het King’s College in Londen en was een anglicaans geestelijke. Hij produceerde 77 werken waaronder de “Critical Lexicon and Concordance to the Greek New Testament” en de -redelijk bekende- “**Companion Bible**”.

De opvolger van **Bullinger** was **Charles H. Welch** uit Londen. Deze ‘verfijnde’ de leer verder (anderen zouden zeggen: maakte deze leer nog extremer) en bracht nog meer verdelingen aan in de bedelingen zoals **Bullinger** die gedefinieerd had. In Amerika was **A.E. Knoch**, bekend van de ‘Concordante Vertaling’, een verspreider van deze extremere variant. **Knoch** koppelde daar ook een eigen theologie aan (alverzoeningsvariant). Hij verdeelde Paulus’ bediening in vier bedelingen. In het “kamp” van de ultra-dispensationalisten leert men niet consequent hetzelfde aantal bedelingen maar varieert het aantal nogal, van 7 tot ruim 70!

Ironside noemt in zijn klassieke kritiek op het ultradispensationalisme zes posities die door aanhangers van de ultrabedelingenleer worden ingenomen:

1. *De vier evangeliën zijn puur Joods en hebben geen boodschap voor de Gemeente, het Lichaam van Christus.*
2. *De Handelingen zijn een overgangperiode tussen de bedeling van de Wet en de bedeling van het Gebeimenis. We hebben daarin niet de Gemeente, maar slechts de vroege Kerk als een aspect van het Koninkrijk en is niet hetzelfde als het Lichaam van Christus.*
3. *Paulus ontving de openbaring van het Lichaam pas, aldus de voorstanders, tijdens zijn gevangenschap in Rome. En alleen zijn gevangenschapsbrieven openbaren die waarheid en vormen strikt genomen het enige deel van de Schrift dat aan de leden van het Lichaam gegeven is.*
4. *Het gehele boek Openbaring heeft met de komende eeuw te maken en heeft geen verwijzing naar de Gemeente vandaag, zelfs niet hoofdstuk 2 en 3. Daar zou het gaan om joodse kerken ten tijde van de Grote Verdrukking.*
5. *Er is verschil tussen het Lichaam van Christus en de Bruid van het Lam. Het laatste zou Joods zijn.*

6. *De christelijke verordeningen voordat Paulus de openbaring van het geheimeis kreeg, hebben geen verbinding met de huidige bedeling en behoren tot het verleden of hebben een plaats in de toekomst ten tijde van de Grote Verdrukking. Het betreft hier zeker de doop en vaak ook het avondmaal.*

In het Ultra-Dispensationalisme kan men de volgende groepen onderscheiden:

- Zij die openlijk uitkomen voor hun overtuiging en er zich bewust van zijn.

Een voorbeeld hiervan is één van de belangrijkste grondleggers van deze leer, **E.W. Bullinger**;

- De tweede groep zijn de 'min of meer verborgen' ultra-dispensationalisten: zij geloven en leren hetgeen **Bullinger** leerde, maar in het openbaar ontkennen zij dit of zetten er zich zelfs tegen af.
- De derde categorie is de groep welke gedeeltelijk de leringen van de ultra-dispensationalisten aanhangen en er een eigen variant op hebben gemaakt; hiertoe behoort o.a. dr. **Peter Ruckman**, Amerika. Binnen deze groepering vindt men veel gelovigen welke van mening zijn dat de bedeling van de genade begint in Handelingen 28, maar de Gemeente in Handelingen 2, 9 of 13.

Het resultaat van de leer van de ultra-dispensationalisten is als volgt:

- Geen viering meer van het Avondmaal, dit wordt beschouwd als 'niet voor de Gemeente'. Het Avondmaal is volgens I Kor. 11:26, het verkondigen van de dood van de Here "totdat Hij komt". Wanneer géén avondmaal wordt houden, "totdat Hij komt", zal ook de verwachting van Zijn komst vervagen, en dat verklaart mede het volgende punt:
- Ontkenning van de opname van de gemeente, een gevolg van het "schrappen" van diverse brieven en als gevolg van het niet meer houden van het heilig Avondmaal;
- Ontkenning van het feit dat de gelovigen zijn geënt op Israël (Rom 9-11).
- Het niet willen toepassen van de (volwassen) doop, aangezien dit in de gevangenschapsbrieven niet voor zou komen. De gelovigen zijn allen in Christus' doop gedoopt en hoeven daarom niet gedoopt te worden.
- Ontkenning van het bestaan van de hel en eeuwig oordeel (alverzoening **Knoch**). **Bullinger** en zijn volgelingen hebben dit bestreden maar er zijn er ook die andere varianten brengen.
- Belijdenis van zonde en schuld wordt niet nodig geacht;

- Ontkenning van de noodzakelijkheid van de wedergeboorte (alverzoening);
- Ontmoediging van evangelisatie (alverzoening);
- Het veroorzaakt verdeeldheid en scheuring in het Lichaam van Christus
- Het predikt een valse genade (alverzoening);
- Het geeft gelovigen een valse hoop (alverzoening).
- Zien de gemeente niet als de bruid van Christus, maar Israëel.

Argumenten van de UB-leer inzake de doop

De ultra-dispensationalisten (UD) stellen dat de gelovigen gereinigd en gewassen worden door het bloed van Christus en niet door het water van de doop. Zij geloven dat de doop in het boek Handelingen 2 alleen bestemd is voor Joden. Evenzo hetgeen Petrus zegt in **Petrus 3:21** *Het tegenbeeld daarvan, de doop, behoudt nu ook ons. Maar niet als een verwijderen van het vuil van het lichaam, maar als vraag aan God van een goed geweten, door de opstanding van Jezus Christus, zou alleen voor de Joden zijn.* Ook hetgeen Paulus zegt in **I Korinthiërs 1:17**: *‘Want Christus heeft mij niet gezonden om te dopen, maar om het evangelie te verkondigen’.* Ook wordt als argument aangevoerd dat in de opdracht die Jezus aan zijn discipelen gaf in Lukas 24:47, de doop niet genoemd wordt.

Reactie: Het is niet mijn bedoeling de leer van de ultra-bedelingenleer uitvoerig te behandelen. Alleen aan het niet toepassen van de doop zal ik enige aandacht geven. Petrus gaf zelf opdracht om Cornelius (een heiden) en die met hem tot geloof waren gekomen, te dopen, (Handelingen 10:47,48). Het feit dat Paulus niet geroepen was om te dopen, betekent niet dat hij het niet dééd. Dat blijkt uit de verzen die er direct aan voorafgaan (zie ook Handelingen 16:33; 18:8). En hij werd zelf ook gedoopt (Handelingen 9:18). De apostel Paulus schreef aan de Romeinen (w.o. heidenen) in

Romeinen 6: 3 *Of weet u niet dat wij allen die in Christus Jezus gedoopt zijn, in Zijn dood gedoopt zijn? 4 Wij zijn dan met Hem begraven door de doop in de dood, opdat evenals Christus uit de doden is opgewekt tot de heerlijkheid van de Vader, zo ook wij in een nieuw leven zouden wandelen.*

Paulus doopte Lydia en haar huishouden te Filippi, evenals de gevangenebewaarder en zijn gezin. In Korinthe doopte Paulus Crispus (een Jood) en zijn huis en vele Korintiërs. In Efeze doopte Paulus sommige discipelen. In Lukas 24:47 wordt de doop door Jezus niet genoemd, maar Hij doet dat wel in

Mattheüs 28: 19 *Ga dan heen, onderwijst al de volken, hen dopend in de Naam van de Vader en van de Zoon en van de Heilige Geest, hun lerend alles wat Ik u geboden heb, in acht te nemen.*

De ultra-dispensationalisten proberen te bewijzen dat de waterdoop enkel bij een vroegere bedeling behoorde en dat de doop in zekere zin nuttig was, alsof die een in zichzelf reddende eigenschap bezat, maar dat er sinds de openbaring van de bedeling der genade geen plaats meer is voor de waterdoop wegens de gewijzigde voorwaarden voor redding. Dit argument toont duidelijk zelf al de grote dwaling aan.

Geen mens werd ooit gered op enige andere grond dan het volbrachte werk van Christus. In alle eeuwen vóór het kruis rechtvaardigde God mensen door geloof, op basis van het offer van Christus dat nog letterlijk moest geschieden. Maar het Lam was al geslacht vanaf de grondlegging der wereld, (Openbaring 13:8b) In alle jaren daarna werden mensen gerechtvaardigd op precies dezelfde manier.

Er wordt door ultra-dispensationalisten gezegd dat de doop met de Heilige Geest de waterdoop vervangt, maar de Schrift leert het tegendeel. Cornelius en zijn huis werden gedoopt met de Heilige Geest toen zij het Woord geloofden dat gesproken werd door Petrus. Maar de apostel, zich kerend naar zijn Joodse broeders, vroeg onmiddellijk: *“Kan iemand soms het water weren dat deze mensen, die evenals wij de Heilige Geest ontvangen hebben, niet gedoopt zouden worden? En hij gaf opdracht dat zij gedoopt zouden worden in de Naam van de Heere”*. Zij werden dus meteen gedoopt op gezag van de Heere Jezus, want dat is de betekenis van de uitdrukking “in de Naam van”. Dit was geen daad van verdienste. Het was gebaseerd op het getuigenis van hun geloof in Jezus Christus. Door het ontvangen van de Heilige Geest worden gelovigen werkelijk verenigd met de Heere Jezus.

Ultra-dispensationalisten beweren dat alle vleeselijke verordeningen door het kruis werden afgeschaft en dat daarom ook de waterdoop en het Avondmaal van de Heere zijn afgeschaft. Maar de Avondmaalsopdracht werd aan Paulus lang na Christus' hemelvaart gegeven (1 Korinthiërs 11:23-24).

Zij verwijzen ook wel als bewijs naar de teksten in

Hebreeën 6: 1 *Laten wij daarom het eerste onderwijs met betrekking tot Christus laten rusten, en doorgaan tot de volmaaktheid, zonder opnieuw het fundament te leggen van bekering van dode werken en van geloof in God, 2 van de leer van de dopen, van de handoplegging, van de opstanding van de doden en van het eeuwig oordeel.*

Het is hier echter heel duidelijk dat de apostel dit zegt met het oog op de Joodse wetten en regels.

54. Overzicht van Baptisten catechismussen - geloofsbelijdenissen vanaf 1120.

(ANA) Baptist CONFESSIONS OF FAITH

- WALDENSES CONFESSION OF FAITH, 1120 and 1544
- THE SCHLEITHEIM CONFESSION, 1527
- DISCIPLINE OF THE CHURCH, 1527
- RIDEMANN'S RECHENSCHAFT, 1540
- A DECLARATION OF SEVERAL PEOPLE CALLED ANABAPTISTS, 1659

ENGLISH BAPTIST-SEPARATIST CONFESSIONS

- A TRUE CONFESSION, 1596
- SHORT CONFESSION OF FAITH IN XX ARTICLES, 1609
- A SHORT CONFESSION OF FAITH, 1610
- A DECLARATION OF FAITH OF ENGLISH PEOPLE REMAINING AT AMSTERDAM, 1611
- PROPOSITIONS AND CONCLUSIONS CONCERNING TRUE CHRISTIAN RELIGION, 1612-1614

EARLY ENGLISH Baptist ASSOCIATIONAL CONFESSIONS

- JOHN SPILSBURY AND HIS CONFESSION
- THE FAITH AND PRACTISE OF THIRTY CONGREGATIONS, 1651
- THE TRUE GOSPEL-FAITH DECLARED ACCORDING TO THE SCRIPTURES, 1654
- THE MIDLAND CONFESSION OF FAITH, 1655
- THE SOMERSET CONFESSION OF FAITH, 1656

- CARTER LANE DECLARATION OF FAITH, 1757
- JOHN GILL'S DECLARATION OF FAITH, 1757

ENGLISH Baptist GENERAL CONFESSIONS

- THE STANDARD CONFESSION, 1660
- THE ASSEMBLY or SECOND LONDON CONFESSION, 1677 AND 1688, approved 1689
WITH SCRIPTURE REFERENCE - CURRENT TRANSLATIONS:
A SHORT CONFESSION OR A BRIEF NARRATIVE OF FAITH, 1691
- THE COALHEAVER'S CONFESSION, 1745
- ARTICLES OF RELIGION OF THE NEW CONNEXION, 1770
- THE GOATYARD DECLARATION OF FAITH, 1792

AMERICAN Baptist CONFESSIONS

- THE PHILADELPHIA CONFESSION, 1742
- THE SANDY CREEK CONFESSION, 1758
- THE NEW HAMPSHIRE Baptist CONFESSION OF FAITH, 1833
- TREATISE ON THE FAITH AND PRACTICE OF THE FREE WILL BAPTISTS, 1834 AND 1948
- THE ABSTRACT OF PRINCIPLES, 1885
- ARTICLES OF FAITH PUT FORTH BY THE Baptist BIBLE UNION OF AMERICA, 1923
- BAPTIST FAITH AND MESSAGE, 1925 REVISED IN 1963, 1998 AND 2000
- BAPTIST FAITH AND MESSAGE, 1963
Report of Committee on Baptist Faith and Message, May 9, 1963
Report of the Presidential Theological Study Committee, June, 1994
Report of Committee on Baptist Faith and Message, June 9, 1998
1963 and 2000 Amendment Comparisons
- CAMBRIDGE DECLARATION, 1998

- GENERAL Baptist CONFESSIONS
- LIBERTY ASSOCIATION ARTICLES OF FAITH (1824)
- GENERAL ASSOCIATION ARTICLES OF FAITH (1870)
- GENERAL ASSOCIATION ARTICLES OF FAITH (1949)
- A SHORT CONFESSION OF FAITH, IN TWENTY ARTICLES, JOHN SMYTH

BAPTIST CATECHISMS

- A SHORT CATECHISM ABOUT BAPTISM, by Jogn Tombes 1659
- INSTRUCTION FOR THE IGNORANT, BUNYAN'S CATECHISM, 1675
- BENJAMIN KEACH'S CATECHISM, 1677 of 1693
- THE ORTHODOX CATECHISM, Hercules Collins 1680
- A CATECHISM FOR BOYS AND GIRLS 1798
- GADSBY'S CATECHISM, ca. 1800
- A CATECHISM OR INSTRUCTIONS FOR CHILDREN AND YOUTH 1810
- THE PHILADELPHIA Baptist CATECHISM
- THE Baptist CATECHISM, CHARLESTON ASSOCIATION CATECHISM, 1813
- THE Baptist SCRIPTURAL CATECHISM, 1850
- A PURITAN CATECHISM, 1855
- NATIONAL Baptist CATECHISM 1855
- A CATECHISM FOR LITTLE CHILDREN, 1864
- COMPEND OF CHRISTIAN DOCTRINES HELD BY BAPTISTS: IN CATECHISM, 1866
- A CATECHISM OF BIBLE TEACHING, by John Broadus 1892

- A BRIEF CATECHISM OF BIBLE DOCTRINE by James P. Boyce
- THE PHILADELPHIA Baptist CATECHISM

WALDENSES CATECHISM

- A CATECHISM OF THE SACRAMENTS OF BAPTISM AND THE LORD'S SUPPER

CONFESSIONS OF OTHER NATIONALITIES

- BEKENNTNIS VON GLAUBEN DER ALLIANZ VON EVANGELISCH-FREECHURCH GEMEINDEN, DEUTSCHLAND, 1944,
THE CONFESSION OF FAITH OF THE SWEDISH BAPTISTS, 1861
- CONFESSION ET FOI ET PRINCIPES ECCLESIASTICAL DE L'ASSOCIATION EVANGELIQUE D'EGLISES BAPTISTES FRANCOPHONES, 1879 ET 1924

HARMONY OF CALVINISTIC Baptist CONFESSIONS OF FAITH

- First London Baptist Confession of Faith (1644/1646)
- Second London Baptist Confession of Faith (1689)
- New Hampshire Confession of Faith (1833/1853)
- Abstract of Principles (1859)
- Baptist Faith and Message (1925)

These five historic Calvinistic Baptist Confessions of Faith are considered to be in essential harmony and all agree on Calvinistic soteriology. Although it is true that the New Hampshire Confession of 1833 and the Statement on Baptist Faith and Message of 1925 could be accused of containing only a diluted form of Calvinism, all the basic tenets of Calvinism strictly considered are present. The difference perhaps, is that you must look for Calvinism in these two confessions, rather than be confronted by it. Historically these two confessions have been used by many churches which are not Calvinistic, or which may only hold to "eternal security." (Gegevens uit o.a. The Reformed Reader)

Literatuur:

- Allix, Peter, *Some Remarks upon The Ecclesiastical History of the Ancient Churches of Piedmont*, 1690.
- Arnaud, Henri, *La Glorieuse Rentréé des Vaudois*, 1710, Reprint 1988. Albert Meynier.
- Ausbund, *Christliche Lieder*, Verlag von den Amischen Gemeinden, 2012
- Bakker, dr. Henk, *De weg van het wassende water*, Boekencentrum, 2008.
- Crosby, Thomas, *The history of the English Baptists*, Baptist Standard Bearer, Londen: 1738-1740.
- Dam, J. van, *Geschiedenis van het baptisme in Nederland*, Unie van Baptisten Gemeenten, 1979.
- Foxe, John, *Foxe's Book of Martyrs*, 1563.
- Gadsby, William, *Gadsby's Hymns*, The Gospel Standard Societies, 1974
- Gilly, William Stephen, D.D., *A Memoir of Felix Neff, Pastor of the High Alps*, Fourth Edition 1836.
- Gilly, William Stephen, M.A., *Narrative of an Excursion to the Mountains of Piemont, in the year MDCCCXXIII (1823)*. And *Researches among the Vaudois, or Waldenses, Protestant Inhabitants of the Cottian Alps*, –Third Edition, 1826.
- Gilly, William Stephen, M.A., *Waldensian Researches during a Second Visit to the Vaudois of Piemont*, 1831.
- Goedhart, dr.H. e.a., *Vast en zeker, Aspecten van het verbond Gods*, J.H. Kok, 1974.
- Graafland, dr.C., *Volwassendoop, kinderdoop, herdoop*, Echo, 1979.
- Ironside, dr. H.A., *De Ultra bedelingenleer in het licht van de Bijbel*, het Zoeklicht, 2002.
- Kok, Kampen, 1956, *Christelijke Encyclopedie*.
- Leger, Jean, *Histoire Generale des Eglises Evangeliques de Piemont ou Vaudoise*, 1669, Reprint 1980, Arnaldo Forni Editore.
- Lloyd-Jones, dr. D.M. *Waarom landt de Boodschap niet*, Boaz Multi Media, 2015.
- Luiks, dr. A.G., *Baptisterium*, J.H. Kok, 1975.
- Martinet, Johannes Florentius, *Kerkelyke Geschiedenis der Waldenzen tot op deezen tyd*, 1765.
- Mehrning, Jacob, *History of Baptism*.
- Monastier, Antoine, *Geschiedenis der Waldenzen van den vroegsten tijd tot op het jaar 1850*, 1851.
- Morland, Samuel, *The History of the Evangelical Churches in the Valleys of Piemont*, 1658.
- Otter, dr. Jiri, *The First Unified Church in the Heart of Europe*, 1992.
- Ouweneel, dr. Willem J. *Sta op, laat je dopen*, Uitgeverij Medema, 2005.
- Perk, M.A., *Der Waldenzen Glorierijke Terugkeer in hunne Valleien*, 1889.
- Peyran, Jean Rodolphe, *An Historical Defence of the Waldenses or Vaudois, Inhabitants of the Valleys of Piemont*, 1826.
- Poll, Evert W. van der, *Dopen en laten dopen*, Gideon 1995.
- Rempel, John D., *Jörg Maler's Kunstbuch, Writings of the Pilgram Marpeck Circle*, Pandora Press, 2010. Reprint 1985. Cassell & Company, Limited
- Simons, Menno, *Ijveraar voor het herstel van de N.T. gemeente*, H.H.Tjeenk Willink & Zn, 1961.
- Sluis, dr.C.A. van der, *Dordt vandaag*, Groen en Zn., 1996.
- Spurgeon, Mrs., *Het leven van Charles Haddon Spurgeon*, D.A. Daamen, 1901.
- Stander, dr. H.F., dr.J.P. Lauw, *De doop in de vroege kerk*, Boaz Multi Media, 2010.
- Stephens, R.M., *The Burning Bush*, 8th Edition, Revised, 1975 Errey's Printers, Limited.

Strange, W.A., *Kinderen in de vroeg-christelijke kerk*, Barnabas, 1996.
Thieleman J. van Braght, *Martyr's Mirror or The bloody Theater*, 1660.
Tourn, Giorgio, *De Waldenzen*, Uitgeverij van Wijnen, 1988
Tuiciensis, Rupert, *Beiträge zur Sektengeschichte des Mittelalters*.
Twisck, P.J., *Chronicle*.
Vries, dr. Olof H. de, *Gelovig gedoopt*, Uitg. Kok, 2009.
Wall, dr. William, *A History of Infant Baptism, 1704-1720*.
Waymeyer, Matt, *A Biblical Critique of infant Baptism*, Kress Christian Publications, 2008.
Willigen, dr. M.A. van, *Doop en Avondmaal in de vroege kerk*.
Wright, David F., *What has infant Baptism done to Baptism?*, Paternoster Press, 2005.
Wumkes, dr. G.A., *De opkomst en vestiging van het baptisme in Nederland*, A.J.Osinga,Sneek,1912.
Wylie, dr. J.A., *The History of Protestantism*.
Wylie, J.A., *History of The Waldenses, Sixteenth Book of The History of Protestantism 1878*,

EPILOOG

Aan het slot van dit boek kan ik niet anders constateren dan dat inzake de kinderdoop de meningen van mensen regeren over de Schrift, in plaats van dat het Woord van God heerst over de mens.

Men kijkt naar de Schrift door de bril van Augustinus, van Luther, van Calvijn, van de puriteinen, van de oudvaders, van de belijdenisgeschriften, van de Talmoed, van de rabbijnen, van Erasmus en wie nog meer en men verzuimt, lijkt het wel, om de Schrift biddend te bestuderen onder de leiding van de Heilige Geest, Die in alle Waarheid leidt. Daarbij geldt als belangrijke voorwaarde dat men de Heilige Geest wel moet hebben ontvangen. Anders bezieet men vanuit de menselijke geest de Heilige Schrift en dat leidt onherroepelijk tot dwalingen. Dit zegt ook veel over de toename van dwalingen in onze dagen, op weg zijnde naar de wederkomst van de Heere Jezus.

De Heere Jezus liep tijdens zijn rondwandeling op aarde tegen dezelfde problematiek aan. Daarvan zegt Hij in **Mattheus 15:3** *Maar Hij antwoordde en zei tegen hen: Waarom overtreedt ook u het gebod van God door uw overlevering? ..... 9 maar tevergeefs eren zij Mij, omdat zij leringen onderwijzen die geboden van mensen zijn.*

De apostel Paulus liep ook tegen een soortgelijke problematiek aan. De mensen vonden blijkbaar het dopen belangrijker dan de boodschap van het Evangelie. Dit lezen we in **I Korinthe 1:14** *Ik dank God dat ik niemand van u gedoopt heb dan Crispus en Gajus. 15 zodat niemand kan zeggen dat ik in mijn naam gedoopt heb. 16 Ik heb echter ook nog het huisgezin van Stefanus gedoopt. Verder weet ik niet of ik nog iemand anders gedoopt heb. 17 Want Christus heeft mij niet gezonden om te dopen, maar om het Evangelie te verkondigen, niet met wijsheid van woorden, opdat het kruis van Christus zijn inhoud niet verliest.*

Over de doop van Crispus lezen we in **Handelingen 18:8** *En Crispus, het hoofd van de synagoge, geloofde met heel zijn huis in de Heere; en velen van de Korinthiërs die Paulus hoorden, geloofden en werden gedoopt.* Uit deze tekst blijkt ook dat geloof vooraf gaat aan de doop.